

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Metaphysica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

CONTROVERSIÆ METAPHYSICÆ,

AVCTORE

P. FRANCISCO DE OVIEDO
E SOCIETATE IESV.

PRO O E M I V M.

LVRA quæ hîc Auctores disputant præmissi Controuersia 1. Logicæ, vbi de Scientia in communi; & illius obiecto disputauit. Ex ibi dictis hîc nonnullas conclusiones deduco. Metaphysica non est vna vnitare quadam Physica, sed vnitare ordinis, quod de omnibus scientiis Controuersia 1. Logicæ Puncto 3. perfeci. Metaphysicam ab hac ordinis vnitare non esse vnâ, sed triplicem probabile putat noster Smigletius à me citatus Controuersia 1. Logicæ Puncto 3. numer. 8. propter rationem quam ibi refero: quam quæstionem dixi ibidem num. 26. nulla posse ratione naturali definiiri, sed de illa auctoritate Philosophi tantum, aliorumve Doctorum agendum esse. Reliquas verò Scientias Metaphysicæ non subordinari, etiam si Metaphysica agat de ente in tota sua latitudine, & reliquæ scientiæ de ente contracto contento sub hac ratione, tradidi Controu. 1. Logicæ Punct. 1. num. 4. vbi omnium Scientiarum subalternationem latè explicui.

Obiectum Metaphysicæ est ens præciscens à materia, & eandem excludens, hoc est, ens præciscum à ratione materialis, & spiritualis, & etiam contractum ad rationem spiritualis. Fert hoc communis sententia. In tota hac obiecti materialis latitudine nullum partiale obiectum inuenio, quod possit dici obiectum attributionis iuxta naturam obiecti attributionis à me explicatam Controuersia 1. Logicæ, numero 10. Præter Deum Optim. Maxim. ad quem cognoscendum possunt, & debent ordinari cognitiones entis spiritualis, & Angelorum, quorum obiecta ad Metaphysicam spectant, & cuius cognitio ordinari non debet ad alia obiecta finita, & creata, vel saltem non infinita, si præciscè spectentur, cognoscenda.

Si per totam latitudinem obiecti nostræ Controuersiæ producerentur, maiorem partem omnium quæstionum, quas exagitant Theologi sibi arriperent, quidquid enim de Deo, & de Angelis (seclusa Dei reuelatione) ex principiis naturæ potest deduci, ad Metaphysicam spectat. Quapropter nostri negotij Metaphysici est agere de Natura diuina, de huius attributis, de libertate Dei, de simplicitate, seu compositione, & Angelorum locutione, & de aliis plurimis quæ Theologorum libros replent. Non tamen transliam metas, quas huius latissimæ Scientiæ obiectum imposuere. Sic ergo me geram. Disputabo de conceptu communi entis, de illius possibilitate, de existentia, de passionibus eiusdem, & de iis, quæ his passionibus opponuntur. Tandem illud diuidam in decem Prædicamenta, & singulorum naturam explicabo. Vltimò de ente rationis, pro vt enti reali opponitur disputationem instituam.

CONTROVERSIÆ PRIMA.

De essentia entis.

Vbi præfixo titulo ferè omnes legitimè disputant, an conceptus entis sit vnus respectu Dei, & creaturæ, substantiæ, & accidentis, qua quæstione hîc dirempta aliis in locis disputant, an ens

sit vniuocum, vel analogum respectu illorum, à quibus abstrahitur, quibus necessum est doctrinam hîc traditam, vel tradendam importunè iam traditam repetere, vel nondum explicatam hîc repetendam immaturè

ruè præmittere, ideo sub eodem titulo hic disputo de entis vniocacione, & de analogia, ad quam explicandam definitio, quid sit vniocum, quid æquiuocum, quid analogum.

PUNCTVM I.

De conceptu entis.

- 1 Inquirimus conceptum quidditatum entis, per quem formaliter constituatur in ratione talis, & differat ab omni non ente, videlicet à chimæra, seu ente rationis.
- 2 Definiunt nonnulli ens in communi per negationem chimære, & asserunt totum id, quod chimæra non est esse ens. Non assentior definitioni, quia etsi admitatur omne non chimæram esse ens, adhuc non rectè per hanc negationem conceptus quidditatus entis traditur, quia ignotum per ignotius ostenditur, est enim plus ignotus conceptus chimæra, quam conceptus entis. Deinde chimæram per negationem entis cognoscimus, & id dicimus esse chimæram, quod apprehenditur cum ratione entis, quam non habet, seu quod tantum habet esse obiectiuè in intellectu, quæ definitio supponit cognitionem entis, quod inuoluitur in illo esse, ac proinde si ens reale per negationem chimære definitur, cum chimæra definiatur per negationem entis realis definitur idem per idem, & vitiosus circulus committeretur. secundò negationes verè non sunt entia, neque propriè loquendo sunt, illarum enim esse tantum est non esse habitum, quo remouent, quod non est ens, sed potius remotio entis. Neque refert habitus, qui verè sunt, & entia dicuntur, esse non esse suarum negationum, quas remouent, quia habitus remouent suam negationem per esse prædicatorum positiuorum, quæ verè sunt, & ideo non apprehenduntur præcisè vt puræ remotiones suarum negationum, sed vt virtutes positivæ in ordine ad alias, negationes verò sunt purum non esse suorum habituum, & totum esse illarum est remouere habitus, & non sunt, neque concipi possunt in ordine ad alia.
- 3 Melius communis Doctorum sententia rationem entis explicat per aptitudinem ad existendum, asseritque illud esse ens, cui non repugnat existètia, seu quod est capax existendi. Definitionem hanc optimam ex eo probatur, quod conueniat Deo, & creaturæ, substantiæ, & accidenti, rei & modo, & quibuscumque aliis entibus realibus, & non conueniat enti rationis, quod ens non est, neque negationibus, quæ sicuti propriè entia non sunt, sic sunt propria existentiæ incapaces, & eodem modo, quo dicuntur entia, eodem existere dicuntur, sicuti enim dicuntur entia cum addito, videlicet entia negatiuè, sic cum eodem addito dicuntur negatiuè existere. Deinde nullus alius potest reperiri conceptus notior omnibus, quàm hæc existendi capacitas: rectè ergo per illum definitur ratio entis, siquidem cuiusque enti conuenit, & per illum ens differt ab omni non ente, & est notissimus omnium, & saltem ratione prior aliis quibuscumque conceptibus, qui in ente possunt excogitari.
- 4 Conceptus hic entis communis est, tam enti possibili, quàm existenti, quia ens possibile capax existendi dicitur, & ens existens eandem habet capacitatem ad actum reductam, & non destructam per ipsum actum, dum enim actus est, actu potest existere, iuxta vulgare illud: de actu ad potentiam valet consequentia. Nihilominus si strictè loquendum sit, ens purè possibile, adhuc non est ens, quia ly purè possibile est additum diminuens rationem entis, & illud tantum dicitur simpliciter ens, quod simpliciter est existens, id enim quod non existit, sed purè est possibile, non est, sed esset, & non nisi cum addito dicitur ens neque potest dici capax existendi, quia capacitas ista in ente non est aliquid ab illo distinctum, æque ab ipsa entis existentia, ac proinde donec simpliciter sit existentia, in se ipsa non dicitur capax existendi per capacitatem, quæ actu sit, sed quæ est obiectiuè, & quæ esset sine contradictione, si esset actu existentia, ideo capacitas ista non dicitur potentia physica, sed Logica, seu obiectiua. Vide quæ de hac re dico Controuers. 2. Punct. 1. & 2. Vbi explico quid sit rem esse possibilem, & quomodo differat existentia entis ab ipsius possibilitate. Ob hanc rationem non datur conceptus quidam vniuersalis, & vniocus eidem enti vt possibili, & vt exi-

stenti. secundò quia ens non multiplicatur in ipsum existens, & possibile, neque realiter distinguitur vt existens ab ipso vt possibile, & ita non potest in aliquo conceptu vniuersali conuenire, quia de ratione vniuersalis est multiplicari in inferiora, respectu quorum dicitur vniuersale.

PUNCTVM II.

De vniocis, & æquiuocis.

Vniocia definit Aristoteles; cuius nomen est commune, ratio vero significata omnino eadem. Idem Philoponius æquiuocia definit Quorum nomen est commune, ratio vero substantie omnino diuersa. Per illam particulam substantie conceptum quidditatum intellige, siue sit substantia, siue accidentis, sicuti enim prædicatum substantie est vniocum respectu substantiæ corporeæ, & incorporeæ, sic prædicatum qualitatis commune est respectu qualitatis materialis, & spiritalis. Conueniunt vniocia, & æquiuocia in hoc quod est habere nomen commune; differunt in eo, quod ratio significata per vniocum sit omnino eadem, ratio verò significata per æquiuocum sit omnino diuersa. Exemplum vniocorum sit homo, cuius eadem est ratio in Petro, & in Ioanne; æquiuocorum verò exemplum esto Gallus qui significat gallum gallinaceum, & hominem natione Gallum, qui duo conceptus significati in hoc simplici nomine nullum habent inter se ordinem, nullamque connexionem.

Circa identitatem vniocorum notandum est non requiri adæquatam respectu omnium, aliàs solum prædicatum specificum vniocum diceretur, sed sufficere identitatem inadæquatam, sicuti reperitur in prædicato animalis, quod est idem in Petro, & in Ioanne (per intellectum prædicatorem intellige) & tantum dicitur rationem inadæquatam essentia, & in illo Petro, & Ioanne, homo & equus, vniocè conuenire dicuntur, etsi nullius inferioris dicat adæquatam essentiam.

Circa æquiuocorum diuersitatem nota sufficere singula esse diuersa secundum rationem significatam per nomen, etiam si secundum aliam rationem omnimodam habeant conuenientiam. Exemplum est respectu galli gallinacæ, & hominis natione Galli, quia quatenus hoc nomine significatur, nullam habent vnitatem, nullamve respectum, vel ordinem, si verò animalis nomine significentur, conueniunt in ratione generica in vtroque distincta per intellectum.

Vniocum vulgò solet diuidi in vniocum vniocans, & vniocum vniocatum. Vniocum vniocans dicitur ratio superior, verbi gratia, animal. Vniocum vniocatum dicuntur rationes inferiores, v.g. homo, & equus, qui vniocè conueniunt in ratione animalis: sic similiter diuiduntur æquiuocia in æquiuocia æquiuocantia, & æquiuocia æquiuocata.

Dubitari solet an æquiuocatio solum conueniat vocibus, vel etiam conceptibus. Affirmat Arriaga disput. 10. Logicæ, sect. 1. certum esse eodem conceptu posse plura significari, quod mihi certum est. Deinde addit ipsum censere iuxta communem opinionem conceptum illum, æquiuocum esse dicendum, quia de ratione nominis vniocis non est omnia simul significare; quando enim dico *omni equum*, non dico vidisse omnes equos, sed vnum, quem intellectus potest cum alio æquiuocare: ergo de ratione æquiuocis non est singula æquiuocata seorsim sumpta posse significare: ergo ex nullo capite deneganda est æquiuocatio conceptui communi pluribus obiectis ex vi illius representationis, quia si ex aliquo capite huic conceptui esset neganda æquiuocatio, tantum esset, quia conceptus ille non posset quolibet obiectum seorsim sumptum representare aliis non representatis. Secundum hunc dicendi modum conceptus simplicissimus Dei, quo plura obiecta creata in se disparata cognoscit, æquiuocus esset dicendus, quod concedit Arriaga, qui docet hoc non esse inter idiotas spergendum, quia æquiuocatio confusionem sonat, quæ in Deo admitti nequit.

Melius docet Hurtad. disp. 9. Logicæ, sect. 2. cum communi sententia æquiuocacionem tantum in vocibus, & non in conceptibus reperiri, quia Deus, & Angelus, qui vno conceptu omnia cognoscunt, non dicuntur formare conceptus æquiuocos, neque conceptus hominis tales dicendi

dicendi sunt, etiam si simplici conceptu plura obiecta inter se diuersa sepe represententur, quia huiusmodi conceptus etiam si plura significant illa ut in se distincta represententur, & pluribus conceptibus æquivalent: conceptus verò humanus, cui nomen vniocum responderet, ita significat plura, ac si essent vnum, confundit enim plura illa obiecta ad quæ terminatur, & absque vlla discretionem, seu distinctionem ipsorum initar vnius simplicitatis in intellectu proponit, in quæ non potest aliquando non eadem ratione indiuisibiliter ferri, neque potest dari conceptus, qui modò sumatur ad representandum hoc obiectum, & non aliud, modò ad aliud, & non istud exprimendum. Secus in quibus contingit, quæ indifferenter ad hoc, vel illud obiectum sub eadem, vel sub diuersa ratione, ad vnum tantum, vel ad plura significanda desumuntur. Quia hoc nomen Gallus aliquando sumitur tantum pro homine natione Gallo, aliquando pro gallo gallinaceo, & ideo dicitur æquiuocum, quia confusionem causat in intellectu, cui occasionem præbet, vt modò hominem natione Gallum pro gallo gallinaceo desumat, & postea gallum gallinaceum pro homine Gallo, quod est propriè æquiuocationem pati, sic dicimus æquiuocari hominem, qui terminorum confusione vnum obiectum pro alio intelligit, vel qui lingua lapsu verbum vni pro alio distincto protulit. Similiter hoc nomen homo, quod vniocum est, ita significat plura obiecta sub eadem ratione, vt aptum sit sub eadem ratione illorum quodlibet seorsim significare, seu desumi pro singulis seorsim sumptis eadem ratione, quæ sumitur pro tota collectione.

7 Neque satisficit, quod respondet Arriaga, videlicet inconueniens non esse Deo conceptus æquiuocos attribui absque vlla confusione obiectorum, sed cum summa ipsorum distinctione, constitutâ tantum æquiuocatione in eo, quod idem conceptus plura obiecta inter se distincta, & disparata representent, quia licet hic modus representandi plura obiecta, etsi in se disparata per eundem simplicem conceptum nullam dicat imperfectionem, potius ad perfectionem, & simplicitatem Dei spectet, tamen æquiuocatio secundum se, & secundum acceptionem communem non tantum sonat id, quod Deo tribuit Arriaga, sed confusionem, ideo neque æquiuocationis nomen tribuendum est Deo, quod malè audit, non enim sat est prudenti Philosopho, atque Theologo ea tradere que intellectu secundum ipsius interpretationem nullum continent absurdum; sed ita loqui, vt ex communi verborum significatione nullam generent suspitionem doctrinæ à veritate alienæ, neque aliquam tribuant occasionem erandi. Sicut enim grauissimè reprehendus esset propter inordinatum loquendi modum; ille, qui assereret Deum committere peccatum, etiam si postea diceret, peccatum committi à Deo non importare Deum esse formaliter peccatorem, neque causam inducentem ad peccatum, sed tantum concurrere ad materiale peccati determinatum à voluntate libera, quem concurrere à Deo exhiberi Theologi admittunt; ita reiciendus est, qui dixerit conceptus Dei esse æquiuocos, etiam si Deo in re eisdem tribuat conceptus, quos Theologi negantes in Deo æquiuocos conceptus in Deo agnoscunt.

8 Ratio Arriagæ nihil probat, quia de ratione nominis vniocis est significare omnia vnioca confusè, & quodlibet illorum in particulari sub eadem ratione, quæ omnia simul sumpta significat, sic nomen homo aliquando significat Petrum, & Ioannem, & reliqua omnia indiuidua speciei hominis sub vna communi ratione apprehensa, quod præstat dum substituitur loco conceptus, qui confusè omnia indiuidua sub illa ratione attingit, aliquando verò tantum sumitur pro vnioc tantum indiuiduo, vt cum dico Petrus est homo. Adde tunc propriè nomen dici vniocum, quando substituitur loco conceptus ex vi cuius initar vnius omnia indiuidua apprehenduntur, & constituitur vniuersale.

PUNCTUM II.
De Analogis.

1 Inter vnioca, & æquiuoca sunt alia media, quæ analogia vocantur, & ab Arist. definiuntur, quorum nomen est commune, ratio verò significatio neque omnino eadem, neque omnino diuersa. Conueniunt cum vniocis, & æquiuocis in nomine Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I. I.

comuni, differunt ab æquiuocis, quia ratio non est omnino diuersa, & ab vniocis, quia non est omnino eadem.

2 Analoga diuiduntur in analogia inæqualitatis, attributionis, proportionis, & aliqui addunt proportionalitatis, vt membrum distinctum ab analogis proportionis. Analoga inæqualitatis sunt cuius nomen est commune: ratio tamen significata per nomen, inæqualiter participata in inferioribus ratione differentia: hæc analogia reperitur in omnibus vniocis, ac proinde non est propriè analogia, quia animal perfectius est in homine, quàm in equo ratione differentie perfectioris, per quam contrahitur, cum quo identificatur.

3 Analoga attributionis est, cuius nomen est commune, ratio verò significata simpliciter diuersa, & eadem secundum terminum: exemplum sit in nomine sanum respectu animalis, medicinæ, & vrinæ: animal dicitur sanum, quando habet in se sanitatem formaliter; medicina, non quia sit sana formaliter, sed quia est causa sanitatis; vrina quia est signum. En diuersas rationes sani, animalis, medicinæ, & vrinæ conuenientes, omnes tamen in ordine ad eundem terminum; quia virtus sanatiua, quæ est in Medicina, respicit tanquam terminum sanitatem formalem animalis, & ratio signi, quæ est in vrina, similiter eandem sanitatem significat.

4 Ex hoc inferitur inter analogia proportionis debere esse habitudinem vnius, vel plurius analogatorum ad aliud, cui ratio analogia præcipuè conueniat, & ex illo reliqua talia denominent, vt accidit in exemplo allato vrinæ, & medicinæ, quæ sanæ dicuntur in ordine ad sanitatem, quæ propriè conuenit animali, & hoc appellari analogum analogans, reliqua verò analogia analogata, licet aliqui hanc distinctionem constituent inter nomen analogum, & rem significatam per nomen.

5 Notandum est hæc analogia tantum constitui talia in ordine ad præcipuum analogatum, non verò in ordine ad se: v.g. medicina dicitur analogicè sana in ordine ad animal, species tamen medicinæ diuersæ inter se vniocè conueniunt, in ratione causandi sanitatem, ac proinde ratio signi efficienter vniocè conuenit omnibus medicinis.

6 Analogia proportionis, seu proportionalitatis est, quæ versatur inter duas proportionones. Proportio dicitur ordo, seu habitudo vnius ad aliud, qualis est inter quatuor, & octo, quæ est habitudo dimidij ad duplum, & qualis est inter materiam, & compositum, quæ est partis ad totum. Ratio illa, in qua duæ proportionones conueniunt, dicitur analogia proportionis, v.g. ratio dimidij dicitur analogia in hac acceptione, quia est id, in quo conueniunt proportio, quæ est inter quatuor, & octo, & inter tria, & sex, quia sicut se habent quatuor ad octo, ita se habent tria ad sex. Similiter sicut se habet motus localis ortus ex admiratione, qui dicitur risus, ad hominem, sic se habet ratio viriditatis ad prata, ac proinde similiter vocatur risus, & dicitur homo ridet, prata vident.

7 Hanc analogiam communiter appellant Doctores analogiam proportionalitatis, quæ est similitudo inter duas proportionones. Hurt. tamen disp. 9. sect. 3. distinguit ex aliorum mente analogiam proportionis, & proportionalitatis: analogiam proportionis appellat, quæ fit per comparationem inter terminos simplices, sicuti cum dicimus, sicut se habet motus localis ortus ex admiratione ad hominem, ita viriditas ad prata: Analogia proportionalitatis dicitur, quando comparatio fit inter duo complexa, sicuti quando dicimus: sicut se habet risus prati ad oculos oblectandos, sic se habet risus hominis ad fociorum voluptatem. Sed hanc differentiam non percipio, neque de illius impugnatione curo, ne tempus in re inutili impendam.

8 Hæc analogia, vt bene decet Hurtad. sect. 3. aliquando est vera analogia, aliquando vniocationem non tollit, & propriè nomen non constituit analogum, dimidium enim vniocum est respectu trium ad sex, & quatuor, ad octo, etiam si se habeant tria ad sex, sicut quatuor ad octo: imò in omnibus vniocis hæc analogia reperitur, quia sicut se habet animal ad hominem, sic se habet ad equum, quia ad vtrumque se habet tanquam pars materialis ad totum metaphysicè compositum. Quando ergo proportio, quæ inuenitur inter duo extrema, ex vna parte, & inter alia duo ex alia est omnino eadem, nomen est vniocum, sicut in exemplis ià dictis, quando verò proportio, quæ est inter duo extrema ex vna parte, & inter alia duo ex alia parte, non est omnino eadem, tunc proportionalitas, seu similitudo proportionum non est omnino eadem, sicut quando vocatur magister, vitis, quia ingenia discipulorum imbuunt doctrinâ, sicut

sicut vitis imbuat vino racemos, proportio, quæ est inter magistrum & discipulos, non est eadem, quæ est inter vitem, & racemos, quando vitis propriè, & strictè communicat vinum racemis; Magister verò non nisi metaphoricè, & improprie.

- 9 Necessum autem est hanc analogiam proportionis, seu proportionalitatis assignare ad cognoscendas diuersas naturas analogiæ, seu diuersa fundamenta illarum, vt postea dicam, quia diuersa est analogia sani respectu animalis, vrinæ, & medicinæ, quàm risus respectu hominis & prati, vrina enim dicitur sana, quia est signum sanitatis, medicina quia est causa illius; id autem quod in prato risus vocatur, nec est causa risus hominis, neque signum illius, ac proinde diuerso modo constituitur hæc analogia, illa enim constituitur per rationem cause in medicina, & signi in vrina; hæc verò per proportionem, seu similitudinem quandam, quia sicut risus est signum lætitiæ, ita viriditas, & herbarum læcitiua est signum, non lætitiæ, cuius pratum capax non est; sed quod bene se habeat, ita vt si capax esset oblectationis posset oblectari, & tripudiare, ac proinde quasi tripudiare dicitur sua amoenitate.
- 10 Inquires quomodo differant analogia attributionis, & proportionalitatis. Resp. imprimis differre in fundamentis, quia diuersum fundamentum est, vt nomen sanum, cuius significatum proprium est animalis, tribuatur medicinæ, quàm vt nomen risus, cuius significatum proprium est hominis tribuatur prato.
- 11 Adde has analogias non tantum in fundamento, sed formaliter specie differre, nam de ratione analogiæ, est aliqua vnitas inter analogata, & diuersa est vnitas, quæ est in ratione sani inter animal, & medicinam ab vnitate, quæ est in ratione ridendi inter hominem & pratum, quia hæc posterior vnitas tantum consistit in quadam similitudine, illa in attributione formæ existentis intrinsecè in animali, ad medicinam, quæ est in illius causa, animal enim, & medicina ab eadem forma dicuntur sana, animal intrinsecè, medicina extrinsecè, homo verò, & pratum non dicuntur ridere eadem forma, homo enim ridet per actum verum ridendi, pratum per alia accidentia, quæ illi adherent, & propter similitudinem, seu proportionem, quæ habet cum risu, metaphoricè risus vocatur, & in hoc consistit analogia proportionis, seu proportionalitatis.
- 12 Ex his facile erit definitiones vtriusque analogiæ explicare analogia proptè abstrahit ab analogia attributionis, proportionalitatis definitione iam tradita, analogia attributionis definitur: *Cuius nomen est commune, ratio vero significata simpliciter diuersa, eadem tamen secundum terminum ratione attributionis formæ existentis in principali analogato, ad reliqua minus principalia.* Analogia proportionis, seu proportionalitatis definitur *cuius nomen est commune, ratio vero significata simpliciter diuersa, eadem tamen secundum proportionem respectus formæ ad analogata.*
- 13 Nota æquiuoca distinguuntur aliquando in æquiuoca à casu, & æquiuoca à consilio. Æquiuoca à casu dicuntur ea, quæ eodem nomine gaudent præter intentionem imponentis nomen, sicuti præter omnium intentionem accidit eodem nomine significare hominem, nationem Gallum, & gallum gallinaceum, quia nullo respectu habito ad gallum gallinaceum fuit impostum hoc nomen homini natione Gallo, & nulla huius mentione factâ idem nomen fuit illi datum. Æquiuoca à consilio dicuntur ea, quæ gaudent eodem nomine, quod vni impostum fuit per ordinem, seu similitudinem ad aliud, sicut nomen canis impostum fuit primariò ad significandum canem latrabilem; deinde impostum fuit ad significandum canem cælestem, non casu, sed habitâ ratione ad præcipuum significatum, quia illa constellationis figura, & situ referebat similitudinem canis latrabilis. Hæc æquiuoca à consilio sunt eadem cum analogis, neque ab illis formaliter differunt, quia eodem nomine gaudent propter similitudinem, seu proportionem, etiam si simpliciter differant, & hoc est formalissimè esse analogum.
- 14 Rursus alia est difficilior sanè diuisio analogorum in analogia propria, & impropria; analogia impropria dicuntur illa, quorum analogata minus principalia extrinsecè participant formam præcipui analogati, sicut vrina extrinsecè dicitur sana à sanitate animalis vel metaphoricè, sicut prata dicuntur ridere per metaphoriâ, quia, etsi viriditas, quæ in pratis risus appellatur sit illis intrinsecè, non tamen hæc viriditas est risus formaliter, sed tantum metaphoricè, vnde etiam risus potest dici extrinsecè prato, licet id, quod ri-

sum appellamus, sit illi intrinsecum, accidentaliter, & extrinsecè dicitur risus per similitudinem ad proprium risum, quæ fundamentum est metaphoricè, & extensionis nominis, verò risus ad id, quod verè risus non est.

Dixi vrinam, & medicinam extrinsecè participare sanitatem animalis, quia licet medicina sit intrinsecè participatæ sanitati, & habere virtutem cauendi sanitatem, id non dicitur formaliter sanitas, sed virtualiter, vnde cum formaliter dicatur sana, debet hæc denominatio sanæ, quæ absolute prolata formaliter sonat, à sanitate formali, quæ tantum est in animali desumi. Idem dicitur ad vrinam, quæ tantum significat sanitatem, per hoc tamen non dicitur sana formaliter, sed per sanitatem animalis, deseruit autem virtus sanatiua in medicina, & ratio signi in vrina vt fundamentum ad hoc, vt illis applicetur forma sanitatis existentis intrinsecè in animali, quæ illis est extrinsecè.

Alia solent dici analogia propria, ea videlicet, quæ intrinsecè, & propriè qualibet metaphoricè exclusâ participatæ rationem principalis analogati, dicuntur tamen analogia per attributionem, quam habent ad illud, & hoc sensu ratio substantiæ dicitur analogia respectu Dei, & creaturæ, quia licet creatura sit simpliciter substantia, & semper intelligitur cum attributione substantiæ creatæ ad increatam, ens simpliciter dicitur analogum respectu accidentis, & substantiæ, quia licet accidens sit formaliter ens dicitur semper attributionem ad substantiam. Hæc diuisio à multis admittitur, ab aliis verò quàm pluribus reicitur quorum sententiâ hic amplector, & probabo Puncto sexto, septimo & octauo, ubi ostendam transcendentiam, & dependentiam vniuocacionem non impedire, darique rationem vniuocacionis creatæ, & increatæ, substantiæ, & accidentali.

PUNCTUM IV.

De transcendentia entis, & reliquorum predicamentorum.

Predicatum illud dicitur transcendens, quod in omnibus aliis imbitum est, ita vt nulla ratione possit sine ipso concipi illud, respectu cuius dicitur transcendens, quam transcendentia descriptionem admittunt omnes, ideo in illa expendenda non immoror. Duplex est opinio, vna, quæ obiectiuas præcisiones admittit, altera, quæ tantum formales, seu ex parte actus, & non ex parte obiecti defendit. Iuxta has diuersas sententias diuerso modo in hac materia philosophandum est, ideo quid in quamcumque illarum tenendum sit, sig illam explicabo.

PRIMA CONCLUSIO. In opinione, quæ tantum ex parte actus præcisiones admittens, & reliqua omnia prædicata realiter identificata siue inferiora, siue superiora, siue directè in linea prædicamentali constitutâ, sicuti genera, & species, siue indirectè, sicuti differentia ex parte obiecti mutuo sunt transcendentia. Tradit hanc conclusionem Arriaga disp. 11. sect. 3. subsect. 3. cuius ratio facilis est. Iuxta hanc sententiam ex parte obiecti nulla præcisio inter prædicata realiter identificata, & idem formaliter obicitur ex parte obiecti, quando apprehenditur ratio entis, & quando apprehenditur differentia individualis huius entis individuali; ergo omnia prædicata apprehenduntur ad inuicem se includentia, seu in vno simplici obiectiuo conceptu ex parte obiecti impartibili, & per modum vnius; ergo ex parte obiecti quælibet formalitas est identificata cum alia, & in illa imbita; ergo quælibet formalitas ex parte obiecti est imbita in alia, & illam transcendens, & ita identificata, vt ex parte obiecti non hæc & illa, sed vna simplex formalitas sit dicendum obiectum illud, quod in plures formalitates ex parte actus partitur.

SECUNDA CONCLUSIO. In opinione, quæ ex parte obiecti præcisiones obiectiuas defendit, & in opinione, quæ tantum formales admittit, ens, & quodcumque prædicatum superius transcendit omnia inferiora, quæ directè illi subiciuntur. Dixi quæ directè illi subiciuntur, vt excluderem differentias, tantum enim loquor de ente, & quodcumque alio prædicato generico respectu aliorum generum intermediorum, & specierum, & individuorum, quæ sub se continet. Conclusio hæc est mihi certa, illam ostendo in homine respectu animalis, eodem enim modo philosophandum est de quibuscumque aliis prædicatis, quorum vnum sit superius, aliud directè inferiorius. Conceptus hominis non dicitur simplicem quandam formalitatem

formalitate tenentem se ex parte obiecti, in quo consistit ratio speciei, quæ non est formaliter intrinsecè composita, & constans partibus præcisiss ex parte obiecti, aut ex parte actus: ergo tam ex parte obiecti, quam ex parte actus ratio animalis concipitur in homine, per modum unius cum rationali, absque vlla præcisione inter animal, & rationale, quæ in homine formaliter includuntur: ergo ratio animalis transcendit totam rationem specificam cum in specie actu non sit quædam formalitas, quæ sit animal, & alia, neque ex parte actus præcisa, quæ sit rationale, sed rationale, & animal in eadem confluant formalitatem indiuisibilem, in qua consistit species: ergo ratio animalis, sine qua nequit concipi homo transcendit totam rationem hominis, cum in homine formaliter non sit vnum prædicatum, quod sit animal, & aliud, quod non sit animal, aut ab animali discernatur. Confirmatur, & declaratur eadem ratio. Homo formaliter est animal, insuper dicit simplicem formalitatem, tam ex parte actus, quam ex parte obiecti: ergo quidquid in homine concipitur est formaliter animal, cum non possit assignari vnum, quod sit animal, & aliud, neque adquatè distinctum, quod sit rationale in entitate omnino simplici, & incomposita tam ex parte actus, quam ex parte obiecti. Verge in homine inuenitur formaliter ratio animalis, non præcisa à rationali, neque ab aliqua ratione adquatæ, neque inadquatæ speciei: ergo imbibita in rationali, & in tota ratione speciei, & transcendens rationales & speciem ipsam, & quidquid in illa reperitur. Tantum posset responderi huic rationi negando conceptum speciei, esse conceptum quendam simplicem, tam ex parte actus, quam ex parte obiecti, quod efficaciter probauit in Logica Controuers. 6. Punct. 2. ubi ostendit speciem intrinsecè non esse compositam, neque habere partes metaphysicas, neque ex genere, & differentia componi, sed hæc omnia extrinsecè tantum illi competere.

4 TERTIA CONCLUSIO. In nulla opinione prædicata inferiora transcendunt aliquod prædicatum superius, ita vt superius sine inferiori non possit intelligi. Exempli gratia, substantia non potest transcendere rationem entis, neque corpus rationem substantia. Hæc conclusio est omnino certa, & apud omnes inconcussa, quam tantum expressi vt notarem transcendentiam superiorum prædicatorum respectu inferiorum nunquam non esse. Ratio est manifesta: quodlibet prædicatum superius indifferens est vt contrahatur per differentias oppositas: ergo potest præcindi ab illis, & ab speciebus per has differentias constituendis.

5 QUARTA CONCLUSIO. In opinione, quæ præcisiones obiectiuas admittit, ens non solum transcendit genera intermedia, & species ad quæ contrahitur, sed etiam quamlibet differentiam siue immediate contractiuam entis, siue vltimi indiuidui constitutiuiam. Conclusio hæc communis est inter Doctores, qui contra Scotum docent non posse differentias præcindi ab ente, neque certum est ab illa Scotum dissentire, quia incertum est an Scotus tantum senserit differentias posse ex parte actus præcindi ab ente, an etiam ex parte obiecti easdem præcindi voluerit. Ratio est facilis: conceptus perfectitatis, & cuiusvis differentia terminatur ad aliquid, quod formalissimè opponitur cum chimæra: ergo terminatur ad ens. Probo antecedens: cognitio terminata ad illam differentiam distinguitur ex parte obiecti à cognitione terminata ad chimæram, quia hæc terminatur ad quid fictum, & illa ad aliquid reale, hæc ad obiectum, quod tantum habet esse obiectiuè in intellectu, illa ad obiectum, quod in se ipso, & per se ipsum habet esse independentè à cognitione terminata ad illud, & per se ipsum est non repugnans: ergo terminatur ad aliquid quod opponitur cum chimæra, & est quid positiuum non repugnans existere: ergo terminatur ad ens formaliter, cuius constitutiuium est non repugnantia ad existendum, quod in formalitate positiuæ, seu in non negatione non distinguitur à ratione formali entis.

6 QUINTA CONCLUSIO. In opinione, quæ tantum ex parte actus præcisiones obiectiuas admittit ens transcendit omnes differentias. Hæc conclusio est contra Arriagam nuper citatum, illam tamen tradit Hurtad. disp. 9. Logicæ sect. 4. subsect. 5. & ferè omnes Doctores independentè à quacumque sententia absolutè tradunt differentias non posse ab ente præcindi: Legatur Soar disp. 2. Metaph. sect. 5. Probo conclusionem traditam eodem modo, quo præcedentem probabam, transferendo rationem, quam in obiecto

Francisc. de Quevedo, Philosoph. Tom. 1. 1.

cto assignamus ad actum. Rationale ex parte actus apprehenditur vt distinctum à chimæra, & à puro nihilo: ergo apprehenditur vt ens. Probo antecedens: apprehenditur vt principium potens producere ratiocinationem: ergo vt potens existere, virtus enim productiuæ necessariò supponit non repugnantiam ad existendum, quia id, cui repugnat existentiæ, per locum intrinsecè repugnat intrinseca ratio virtutis productiuæ. Confirmatur: Rationale, vt est principium discurrendi, cognoscitur per connotata entis: ergo cognoscitur vt ens. Consequentia in hac sententia legitima est. Antecedens probatur: rationale vt est principium discurrendi cognoscitur per discursus ab illo producibiles: ergo cognoscitur per existentiam effectus tanquam per connotatum, ergo cognoscitur per connotatum aptissimum ad percipiendam in causa capacitatem existendi: quid enim aptius excogitari potest ad cognitionem capacitatis propriæ existentie in causa, quam existentia effectus? Verge; ratiocinatio est connotatum aptum ad cognoscendum in causa principium productiuum ratiocinationis: sed eadem ratiocinatio supponit in eadem causa capacitatem ad existendum, quia per locum intrinsecè repugnat ratiocinationem procedere à principio non capaci existendi: ergo connotat hanc capacitatem existendi: Vltimò hæc est formalis prædicatio rationale est principium ratiocinationis: ergo de rationali dicitur esse: ergo de rationali formaliter prædicatur ens imbibitum in copula est: idem enim valet dicere, rationale est principium ratiocinandi, ac dicere rationale est ens principium ratiocinandi.

7 Ex his facile soluitur fundamentum, quo affirmat Arriaga, ens posse præcindi à differentiis, existimat enim posse cognosci rationale non cognitio connotatis entis, quod falsum est vt probauit. Neque alicuius ponderis est quod addit Arriaga, videlicet se posse cognoscere modum, & dubitare an sit realis vel rationis, quia non quotiescumque est dubitatio, est abstractio; potius dubitatio fit per apprehensionem rationum singularium, in quibus intellectus est dubius, quæ illarum conueniat subiecto, de quo dubitatur quid, vel quale sit.

8 Obiicies: Si in differentiis imbibitur ratio entis, conuenient in hac ratione entis: ergo poterit dari ratio illis communis: ergo non erunt id per quod vltimò differunt species oppositæ, aut indiuidua distincta per differentias indiuiduales constituta. Resp. differentias ipsas confuse cognitias posse vniuocè conuenire in ratione entis, & rursus per se ipsas expressè cognitias differre, quia eademmet formalitas diuerso modo cognita potest esse principium conueniendi, & disconueniendi, in quo nullum est inconueniens, neque infertur processus in infinitum, & de differentiis indiuidualibus dixi in Logica Contr. 5. Punct. 3.

9 Obiicies secundo: In omni compositione vna pars debet distinguì ab alia comparte: sed substantia cõponitur tanquã ex partibus metaphysicis ex ente, & ex perfectitate: ergo ens debet distinguì à perfectitate, & perfectitas ab ente. Resp. antecedens esse verum in compositione propria, in impropria verò compositione necessum non esse hanc partium distinctionem, sed sufficere partes inadquatè distinguì eandemve formalitatem diuerso modo apprehendi.

10 Obiicies tertio: Ratio entis includitur in substantia differentia, videlicet in perfectitate: ergo non dicit aliquid amplius species constituta ex genere, & differentia, substantia videlicet cõstituta ex ente, & perfectitate, quàm differentia seorsum sumpta: ergo idem formaliter est ens per se, seu substantia, ac perfectitas. Probo consequentiam: si in aliquo differret substantia, & perfectitas, in eo esset, quod substantia diceret rationem entis, & perfectitatem, & perfectitas tantum diceret se ipsam, & non rationem entis: sed perfectitas dicit se ipsam, & dicit rationem entis imbitam in se ipsa: ergo in nullo differunt. Respondeo easdem formalitates dicere perfectitatem seorsum sumptam, & substantiam, quam dicimus componi ex ente & perfectitate, illas tamen diuerso modo representari per conceptum perfectitatis, ac per conceptum substantia, quia perfectitas significatur tanquam ratio formalis contrahendi rationem communem, & vniuersalem entis ad speciem inferiorem ente, videlicet substantiam; substantia verò significatur tanquam species, ad quam contrahitur ratio communis entis. Itaque perfectitas, & substantia dicunt eandem formalitatem, tam ex parte actus, quàm ex parte obiecti, significatam, tamen diuerso modo, quia formalitas, quam representat conceptus substantia per modum entitatis completæ, & speciei, ad quam

quam contrahitur ens, representatur conceptu perfectatis tanquam quid incompletum, & tanquam ratio formalis contractiva entis, & constitutiva substantiæ.

11 **Sexta conclusio:** In omni sententia de præcisionibus differentiæ inferiores non includunt formaliter rationem generum intermediorum, neque differentiarum, per quas hæc genera constituuntur, v.g. rationale non includit formaliter animal, neque sensitivum, & sensitivum non includit formaliter corpus neque differentiam, per quæ istud constituitur. Ratio est facilis: quoties connotata, in ordine ad quæ formalitates cognoscuntur sunt diversa, & non se includunt, neque inadæquatè formalitates sunt diversæ. Sed sensitivum cognoscitur per sensationes tanquam per connotata, rationale per ratiocinationes: ergo cognoscuntur per diversa connotata: ergo sunt formalitates diversæ. Ratio hæc valde efficax est in præcipientibus tantum ex parte actus, quia in his totum præcisionis negotium in diversitate connotatorum situm est; & in opinione præcipientium obiectivè, licet non ad eò apparentem, eandem vim habere existimo, quia etsi præter distinctionem connotatorum, aliam præcisionem adstruat hæc opinio, talis præcisio necessariò oritur ex illa connotatorum distinctione, proximum enim, & adæquatam obiectivæ præcisionis fundamentum est connotatorum diversitas, in ordine ad quæ eadem talis entitas cognoscitur.

12 **Obiicies:** Differentia leonis est principium rugitus: sed rugitus est sensatio: ergo differentia leonis est principium sensationis: ergo formaliter animal, quod formaliter dicitur principium sensationis. Aliter de eadem differentia simile potest fieri argumentum: differentia leonis est principium rugitus: sed rugitus est actio vitalis: ergo differentia leonis est principium actionis vitalis: ergo est formaliter vivens, quod constituitur formaliter per principium actionis vitalis. Respondet Arriaga, hæc argumenta difficultate carere in opinione quæ tantum præcindit ex parte actus, quia secundum hanc sententiam, etiamsi rugitus sit formaliter sensatio potest ab illo præcindi ratio sensationis; & similiter etiamsi sit vitalis actus, potest ab illo ratio vitalitatis præcindi, quod fieri non potest in opinione obiectivè præcipientis, iuxta quam asserit differentiam superiorem formaliter includi in inferiori. Non assentior Arriagæ, quia quatumvis subtilis sit præcisio ex parte actus, non potest ex vi illius præcindi ab aliqua entitate prædicatum aliquid ex his, quæ formaliter includit, quia nulla entitas potest considerari sine aliquo prædicato pertinente ad suam essentiam, neque cognosci non cognitis omnibus prædicatis essentialibus, per quæ constituitur, si enim non omnia cognoscantur, non illa entitas, seu species constituta ex prædicato cognito, & prædicato non cognito cognoscatur, sed prædicatum aliquid illius inadæquatam, quod sicut non dicit totam essentiam rei, ita non dicit ipsam, quæ indivisibiliter dicit hæc prædicata essentialia, sic cognitio ex vi cuius ab homine præcinderetur animal, & tantum attingeretur rationale, non esset cognitio hominis, sed cognitio rationalis, neque cognitio speciei, sed differentie, eademque ratione cognitio, ex vi cuius ab homine præcinderetur rationale, & tantum cognosceretur animal, non esset cognitio hominis, sed animalis, neque cognitio speciei, sed generis: ergo eo ipso quod rugitus sit essentialiter sensatio, & sit essentialiter actio vitalis, implicat rugitum cognosci præcisè ab illo rationibus sensationis, & actus vitalis.

13 **Melius respondetur differentiam leonis non esse principium rugitus secundum omnes formalitates, quas in se includit, sed secundum ultimam specificam; in rugitu enim reperitur ratio actus vitalis, ratio sensationis, & ratio specialiter constitutiva rugitus, ex quibus ratio actus vitalis respondet in principio rationi viventis, cuius est connotatum, ratio sensationis respondet rationi animalis, cuius est connotatum, & specialis ratio, per quam actus vitalis sensationis constituitur talis sensatio, videlicet rugitus, continet differentiam leonis. Instabis: rugitus, secundum ultimam rationem rugitus dicit immanentiam: ergo dicit rationem vitalis. Secundo, si rugibile separaretur realiter ab equo, esset principium sensationis: ergo non tantum illi respondet ratio talis sensationis, sed etiam sensationis ratio. Respondeo ad primum argumentum, rugitum secundum ultimam differentiam constitutum non importare immanentiam ut sic, quam constituit ex prædicato generico, sed talem immanentiam. Ad secundum**

respondeo: casu, quo rugibile separaretur ab animali nullam vitalem operationem ab illo processuram, quia hæc essentialiter procedit ab animali, quod tunc non contineret rugibile, posset tamen ab illo procedere vicina differentia constitutiva rugitus, seu talis sensationis, si fingatur potest differentiam specificam contractivam sensationis à sensatione separari, eo modo, quo fingitur rationem specificam contractivam animalis, nempe rugibile posse ab animali separari.

PUNCTUM V.

An possit dari vnus entis conceptus communis omni entis.

Non dari vnum entis conceptum communem entis creato, & increato substantiæ, & accidenti docuit Caietanus opusc. de analogia nominum c. 4. & 6. Ferrar. cont. gent. c. 34. P. Vasq. i. p. disp. 14. n. 5. & 6. P. Pons. Met. cap. 2. q. 2. c. 4. & gregatim Thomistæ, quorum plures dicit Soar. disp. 2. Metaph. sect. 2. n. 3.

Oppositam sententiam defendunt Scotus cum suis Capreol. Iauell. & Soar. apud P. Soar: idem Soar. ibid. Hurtad. disp. 2. Met. sect. 3. subf. 1. & in Logica disp. 9. sect. 4. Arriag. disp. 11. Logica sect. 1. subf. 1. & 2. & ferè omnes recentiores. Conclusio potest procedere iuxta præcipientes ex parte obiecti inter formalitates identificatas, & iuxta præcipientes tantum ex parte actus: & iuxta horum principia quibus assentior faciliorem probationem habet: existimo tamen in vtraque sententia prædictam conclusionem subsistere, ita illam iuxta omnium sententiam defendendam fuisse. Ens in tota sua latitudine potest cognosci confusè per conceptum quemdam non discernentem inter substantiam, & accidens, inter ens creatum, & increatum: ergo potest cognosci conceptu quodam, ex vi cuius dicitur vnum commune entibus particularibus. Consequenter iuxta præcipientes ex parte actus est inuitabilis, quia in horum sententia vnitatem conceptus communis tantum constituit in cognitione quadam, cuius obiectum sint singularia omnia, quæ ita attingat talia singularia, ut inter vnum, & aliud non discernat. Antecedens probatio: Quando concipio ens ut sic, non concipio clarè substantiam, & accidens, ut experientia ipsa compertum est, sæpe enim apprehendimus aliquid esse, seu exultare, quin cognoscamus, an sit substantia, vel accidens: ergo tunc cognoscimus rationem entis, quin distinet rationem substantiæ aut accidentis cognoscamus. Confirmatur: distinctus conceptus formalis est conceptus respondens his vocibus *substantia*, & *accidens* à conceptu respondente huic voci *ens*: ergo ex eo distinguuntur, quod conceptus respondens huic voci *ens* confusè significat substantiam, & accidens absque vlla ipsorum discretione, & conceptus respondens his vocibus *substantia*, & *accidens* substantiæ, & accidens, ut inter se distincta representat. Confirmatur: Si propter aliquam rationem conceptus entis distinctè significaret substantiam, & accidens, maxime quia ratio formalis entis transcendit substantiam, & accidens sed etiam transcendit reliqua omnia genera, species etiam infimas, & vltima individua: ergo significaret distinctè omnia genera, omnes species, & omnia individua, ita ut conceptus entis discerneret inter hunc hominem, & illum hominem, hanc albedinem, & illam albedinem, & sic inter omnia individua quarumcumque specierum: Consequens est falsum: ergo antecedens tradendum non est, sed dicendum conceptum entis confusè attingere omnes peculiarias rationes entis absque vlla discretione inter hoc & illud ens, quod in opinione præcipientium tantum formaliter est tribuere vnitatem communem in qua forma vniuersalis consistit, conceptui obiectiuo entis.

Arguo secundò: diuersa sunt connotata propria substantiæ, & propria connotata accidentis, præter quæ dicitur connotata cõmunia substantiæ, & accidentis, videlicet oppositio cum chimera, extractio à puro nihilo, & independentia in suo esse ab intellectu fingente, capacitas presentandi in loco, & durandi, quæ omnia sunt cõmunia substantiæ, & accidenti, Deo, & creaturis, & cuiuscumque entis particulari excogitabili: ergo possunt omnia entia cognosci per connotata omnibus cõmunia non cognitis propriis connotatis alius cuius specialis entis, ergo possunt omnia entia cognosci vnum.

vnus. Probo consequentiam: idem animal rationale, seu homo, & animal rugibile, seu equus cognoscuntur conceptu quodam confuso, & vniuersali, quia cognoscuntur per connotata communia, & similia in omnibus, sed similiter ens increatum, seu Deus, & ens creatum, seu creatura, ens per se, seu substantia, ens in alio, seu accidens habent connotata communia, per quae cognoscantur: ergo poterunt per illa cognosci cognitione quadam, ex vi cuius omnia entia habeant vnitatem vnus vniuersalis, cum haec vnitatem tantum consistat in cognitione ex vi cuius singularia omnia representantur per connotata similia, & omnibus communia.

4 Rationes istae, quae contra praescindentes tantum formaliter sunt, contra obiectiue praescindentes eodem modo procedunt, quod sic ostendo. Totum fundamentum praescisionis obiectiuae in rebus realiter distinctis est in connotatis similibus: sed substantia, & accidens habent similia connotata, per quae cognoscantur, vt probatum est: ergo in substantia, & accidenti reperitur fundamentum, vt ab illis abstrahatur ratio communis. Confirmatur: ideo abstrahitur ratio communis animalis ab homine, & equo, quia in homine, & equo experitur sensationes similes. Sed in substantia, & accidenti, & in quibuscumque aliis entitatibus, etiam in ente increato experitur oppositionem cum chimera, capacitate praesentandi in loco, & durandi, independentiam in suo esse ab hoc quod est esse obiectiue in intellectu: ergo habemus fundamentum, vt ab omnibus singularibus entibus rationem quandam abstrahamus communem per intellectum vnus in omnibus.

5 Vltimo: Conceptus entis representat obiectum indifferens, vt praedicetur de substantia, & accidenti, dicimus enim substantia est ens, accidens est ens, & ex se praedicatum illud antequam contrahatur, nullam dicit oppositionem cum aliqua speciali differentia: ergo conceptus ille abstrahit a propriis differentis substantiae, & accidentis, si enim differentias diceret, non representaret aliquid commune, & indifferens vt praedicaretur de substantia, & accidenti, neque aliquid quod oppositionem non haberet cum alia differentia, cum differentia substantiae cum differentia accidentis, & differentia accidentis cum substantiae differentia opponantur. Denique quaecumque ratione mediteris ad concipiendam rationem communem animalis homini, & equo, & rationem communem hominis Petro, & Ioanni, eandem inuenies ad concipiendam rationem communem entis enti creato, & increato substantiali, & accidentali, siue tantum formales, siue etiam obiectiuas praecisiones admittas, quia omnia entia simpliciter, & absolute sunt capacia existendi, praesentandi in loco, & durandi in tempore, & oppositionem habent cum chimera, quae non minus praebet fundamentum ad concipiendam rationem entis illis communem, quam sensationes similes in homine, & equo ad concipiendam rationem animalis communem homini, & equo.

6 Disparitatem reddunt authores oppositae sententiae ex transcendentia, quam habet ens respectu suarum differentiarum, qua non solum praedictis argumentis satisfacere praesumunt, sed etiam in nostram sententiam insurgere tentant. Obiiciunt sic: Differentiae non possunt separari a ratione entis, vt probauimus Puncto precedenti: ergo nulla praecisio fieri potest ex vi cuius differentiae permaneat sine ratione entis in illis imbibita: ergo nulla praecisio fieri potest, ex vi cuius ens non maneat in differente: ergo nulla praecisio fieri potest ex vi cuius ens sit separatum a differente. Probo hanc vltimam consequentiam, quae tantum poterit negari. Id quod est in alio imbibitum, & cum alio coniunctum non potest esse sine illo, & ab illo separatum. Sed ens est imbibitum in differente, & cum illis coniunctum: ergo non potest ab illis separari. Confirmatur eo ipso, quod ratio entis separaretur a differente, differentiae separaretur ab ente, sed differentiae non possunt separari ab ente: ergo ens non potest separari a differente. Probatur maior: Separatio dicit distantiam extremorum, sed eo ipso quod hoc extremum distet ab illo, illud distat ab isto: ergo eo ipso quod ens separaretur a differente, differentiae separantur ab ente.

7 Hoc est potissimum argumentum oppositae sententiae, in quo difficultatem nullam inueniet, qui rem attentè inspiciat, habet enim solutionem luce clariorem. Concedo differentias non posse separari ab ente, & in ipsis semper manere rationem entis, nego tamen ens non posse separari a differente, & esse extra illas. Ratio qua moueor ad id ne-

Franc. de Guicido, Philosoph. Tom. II.

gandum, & oppositum asserendum perspicua est: differentias non posse separari ab ente, & ens semper in illis manere imbibitum tantum dicit formaliter non posse dari cognitionem terminatam ad differentias, quae non terminetur ad ens. Ens separari a differente, & esse extra illas tantum dicit dari posse aliquam cognitionem entis, quae non sit differentiarum cognitio. Sed ex eo quod omnis cognitio differentiarum sit cognitio entis, non sequitur omnem cognitionem entis, esse cognitionem differentiarum, neque repugnat dari aliquam cognitionem entis, quae non sit differentiarum cognitio: ergo ex eo quod differentiae non possunt separari ab ente, & hoc semper sit extra illas, ex vi cognitionis terminatae ad differentias, non sequitur ens non posse separari a differente, & esse extra illas, ex vi cognitionis terminatae ad rationem entis, & non terminatae ad rationem differentiarum. Consequentio est legitima, & maior ex apprehensione terminorum, quibus agimus in hac materia per se nota, non enim haec separatio est physica, sed intentionalis, quae fit praecise ex eo, quod entitas cognoscatur ex vi huius cognitionis, ex vi cuius alia, a qua dicitur separatio fieri, non cognoscatur. Minorem probo: cognitio terminata ad differentias, & cognitio terminata ad ens realiter distinguuntur: ergo ex eo, quod cognitio differentiarum representet differentias, & representet ens in illis imbibitum, non inferitur cognitionem entis idem representare, sed poterit rationem entis representare, & non rationem differentiarum, si alia reperitur fundamentum ad praescindendam rationem entis a differente, quod non reperitur ad praescindendas differentias ab ente.

8 Confirmatur: Cognitio vnionis, aliusve entitatis per se relatiuae necessarium est cognitio termini, cum quo habet essentialem connexionem, & non potest vnio seu entitas relatiuae cognosci non cognito termino, ex vi eiusdem cognitionis. Cognitio huius termini non connexi cum illo modo, & potentis existere sine illo potest separari a cognitione illius modi, & potest terminus cognosci secundum se non cognito modo, a quo non dependet: ergo ex eo, quod haec entitas non possit cognosci sine illa, non inferitur illam non posse cognosci sine ista: ergo ex eo, quod differentiae non possunt separari ab ente, hoc est, non possunt cognosci sine ente non inferitur ens non posse separari a differente, hoc est, non posse cognosci ex vi aliud cognitionis sine differente: recte ergo componuntur differentias esse inseparabiles ab ente, & non posse cognosci sine illo, & ens posse cognosci sine differente, & posse ab illis separari, quae formaliter non distinguuntur. Dixi ens posse cognosci sine differente, quod intelligendum est in eo sensu, quo praecisiones admittuntur, in quo dicitur animal posse intelligi sine rationali, quod iuxta praescindentes obiectiue sonat posse dari cognitionem terminatam ad rationem entis, quin ex parte obiecti se teneant differentiae, sicuti dicitur de cognitione terminata ad rationem communem animalis, & iuxta praescindentes tantum formaliter non importat cognitionem entis ex parte obiecti non terminari propriis differentis substantiae, & accidentis, sed tantum has differentias confuse sine ipsarum discretione cognosci.

9 Ex hac doctrina ad argumentum in forma facile respondeo concedendo differentias non posse praescindi ab ente, & nullam praecisionem fieri posse ex vi cuius differentiae maneat sine ratione entis in illis imbibita, & distinguendo consequens illud: ergo nulla praecisio fieri potest ex vi cuius ens non maneat in differente: nulla praecisio fieri potest per cognitionem terminatam ad differentias, ex vi cuius cognitionis ens non permaneat in differente, concedo consequentiam: nulla praecisio fieri potest per cognitionem terminatam ad ens, & non ad differentias, ex vi cuius ens non permaneat in differente, nego consequentiam. Similiter distinguo illud antecedens. Id quod est in alio imbibitum & cum alio coniunctum non potest ab illo separari, realiter, & physice, concedo antecedens: intentionaliter subdistinguo: non potest ab illo separari ex vi cognitionis, qua cognoscitur imbibitum in alio, & per modum vnus cum illo, concedo antecedens: ex vi aliud cognitionis, nego antecedens. Eadem ratione distinguenda est alia propositio: ens est imbibitum in differente, & cum illis coniunctum, ex vi cognitionis, qua differentiae cognoscuntur, concedo: ex vi cognitionis, qua tantum cognoscitur ratio entis, nego: ergo ens non potest separari a differente, distinguo consequens:

non potest separari ex vi cognitionis, qua cognoscuntur differentia, & est cum illis coniunctum, concedo consequentiam, ex vi alius cognitionis, nego consequentiam. Antecedens aliud, quod in confirmationem adducitur, videlicet eo ipso, quod ens separatur à differentis, differentia separatur ab ente, absolute negandum est, quia ex eo, quod ens separatur à differentis tantum infertur dari cognitionem terminatam ad ens, & non ad differentias, ex vi cuius differentia, neque separantur, neque coniunguntur cum ente sed tantum non coniunguntur, quia separari, aut coniungi differentias dicit differentias cognosci. Ad ultimam probationem respondeo separationem physicam dicere distantiam physicam extremorum, & necessarium esse mutuum, separationem verò intentionalem tantum dicere hoc extremum cognosci illo non cognito, à quo separatio fieri dicitur.

IO Obiicit. secundò: Non potest dari ratio communis sapientia creatæ, & increatæ: ergo neque ratio communis entis, enti creato, & increato. Probatur antecedens: sapientia ut sic distinguitur à iustitia ut sic, distinctione tantum reali, aut distinctione tantum rationis, aut utraq; distinctione, nullum enim est aliud distinctionis genus, cum omnis distinctio sit realis, vel rationis. Si distinctione tantum rationis in illis conceptibus sapientia ut sic, & iustitia ut sic, non includuntur sapientia & iustitia creatæ, quæ realiter distinguuntur, si distinctione tantum reali, vel distinctione reali, & rationis non possunt includi sapientia increata, & iustitia creatæ, quæ non distinguuntur realiter: ergo non possunt dari conceptus communes iustitia creatæ, & increatæ, & sapientia creatæ, & increatæ. Ratione hanc rectè redarguit Hurr. in cognitionibus creatis hominis, & leonis, quæ uniuocè suis inferioribus conueniunt, de quibus idem argumentum hac ratione fieri potest. Cognitionis hominis, ut sic, ut distinguitur à cognitione leonis, ut sic, tantum distinctione rationis, vel tantum distinctione reali, vel distinctione reali, & rationis. Si distinguitur tantum per rationem: ergo in illo conceptu non includebantur cognitiones, quas habet homo de ipso homine, & de Angelo, quæ realiter distinguuntur, si distinguuntur tantum distinctione reali, vel distinctione reali, & distinctione rationis: ergo in illis conceptibus non includebantur cognitiones Angelicæ de homine, & leone, quæ realiter non distinguuntur, Angelus enim eadè cognitione cognoscit hominè, & leonè: ergo non potest dari vnus conceptus, in quo conueniant cognitiones humanæ, & Angelicæ de leone, & alius in quo conueniant cognitiones humanæ, & Angelicæ de equo. Respondendū est cū Hurr. has rationes ut sic abstractas distingui distinctione rationis, insuper inadæquatè distingui distinctione reali, & inadæquatè distinctione tantum rationis, hoc est ratione quorundam singularium distingui distinctione reali, & rationis, & ratione aliorum tantum distinctione rationis, conceptus enim ex vi cuius fit vniuersale terminatur ad plura indiuidua, quorum aliqua realiter distingui, & alia per rationem tantum distingui ex nullo capite repugnat potius in pluribus speciebus ita contingere necesse est.

II Obiicit. tertio: Ens immediatè diuiditur in ens creatum, & in ens increatum: ergo antequam ens contrahatur ad sapientiam, intelligitur contractum ad ens creatum, vel increatum: ergo quando intelligitur sapientia, necessariò intelligitur sapientia creatæ, vel sapientia increatæ: ergo non potest intelligi sapientia indifferens, ut contrahatur per sapientiam creatæ, vel increatam: ergo non potest dari conceptus communis sapientia abstractans à sapientia creatæ, & increatæ: cum ratio entis necessariò descendat ad sapientiam iam contractam per differentiam entis creati, vel increati. Resp. non necessario diuidi immediatè ens in ens creatum, & increatum, sed posse immediatè diuidi in intellectiuium, & non intellectiuium, & postea intellectiuium in habituale, & actuale: & rursus intellectiuium actuale in apprehensionem, seu non sapientiam, & sapientiam: rursus sapientia in sapientiam creatam, & increatam.

P V N C T V M VI.

An ens sit analogum propter dependentiam.

I Sunt non pauci, qui admittunt rationem entis in statu abstractionis esse vnā; & negant rationem vniuocā esse Deo, & creaturis, substantiæ, & accidenti propter dependentiam, quam habet creatura à Deo, & substantia ab accidenti, quorum sententiam sic explicat Hurr. disp. 3. Me-

taph sect. 4. subf. 4. Ratio entis prius contrahitur ad Deum, quam ad creaturas, ad substantiam, quam ad accidens: ergo prius participatur à Deo quam à creatura, à substantia, quam ab accidenti: ergo hæc inferiora inæqualiter respiciuntur rationem superiorum: ergo ratio superior inæqualiter respicit illa: ergo est inæqualis, & non omnino eadem: ergo non vniuoca, sed analogæ. Rationem entis prius trahi ad Deum, quam ad creaturas, ad substantiam, quam ad accidens probatur ex dependentia, quam habet creatura à Deo, & accidens à substantia.

Hunc philosophandi modū rectè impugnat Hurr. quia etsi hæc entia secundum proprias species, ratione differentiarū, per quas contrahitur ens, habeant hanc dependentiam entis creati ab increato, & independentiam entis increati à creato, & similitè dependentiam accidentis à substantia, & substantia ab accidenti, ratio illa communis abstracta negat dependentiam, neque independentiam, sed abstrahit ab utraque, & indifferens est ut contrahatur ad speciem entis dependentis, vel ad speciem entis independentis: ergo in illo statu præcisionis non habent ratione dependentiæ, vel independentiæ rationem aliquam diuersitatis, neque aliquid, quod opponatur cum omnimoda identitate requisita ad rationem vniuocationis.

Dices rationem illam in statu abstractionis non esse omnino eandem, quia petit prius contrahi per rationem independentiæ, & posterior per rationem dependentiæ, ex quo infertur inæqualiter respicere inferiora, quod sufficit ad analogiam. Contra: hoc quod est inæqualiter respicere terminos, seu inferiora non arguit diuersitatem aliquam in ratione illa superiori, quæ inferiora respiciuntur, quia eademmet indiuisibilis formalitas potest respicere duos terminos, hunc primariò, & illi secundariò, seu duo inferiora, hoc itaque magis præcipuè inferius, quod prius tangitur hoc respectu, & illud tanquam minus præcipuè, quod posterior eodè indiuisibili respectu attingitur, sicuti eadè cognitio indiuisibilis indiuisibiliter respicit hoc obiectum tanquam primariū, & directū, & illud tanquam secundariū, & indirectū, seu obliquū: ergo etiam si concedatur rationem entis communè petere prius contrahi ad ens increatū, & postea ad ens creatum, ex hoc non inferetur, non esse omnino eadem in statu abstractionis: ergo propter hunc modū contrahendi ratio illa entis analogæ non erit. Confirmatur: ratio illa entis, quæ petit contrahi prius ad ens increatum, & posterior ad ens creatum, secundum illam rationem ex vi cuius petit hoc ordine contrahi, non inuoluit formaliter rationem entis increati, aliàs neque peteret neque postea, adhuc posterior, contrahi ad ens creatum neque rationem entis creati, aliàs nullo modo posset contrahi ad ens increatum: ergo in illo statu non habet aliqd ratione cuius non sit omnino eadem. Dices non esse omnino eandem propter distinctam capacitatem, seu existentiam, quam habet, ut contrahatur diuerso modo, prius ad ens independentem, & posterior ad ens dependentem. Contra: capacitas, seu exigentia ut ratio illa diuerso modo contrahatur dicit capacitatem ad contractiones diuersas, quarum nulla est actus adæquatæ capacitatis, seu exigentia, quam habet ens ut contrahatur, quia ad utraque est indifferens: ergo non dicit aliquam distinctionem, neque aliquid, quod opponatur cum omnimoda identitate in capacitatem, seu in exigentiam, quam habet illa entitas ut contrahatur, sed tantum dicit diuersitatem contractionum: ergo non dicit aliquam diuersitatem, seu aliquid quod opponatur cum omnimoda identitate formaliter inclusum in illa capacitatem, seu exigentiam, quam habet ratio illa entis ut contrahatur: ergo non dicit aliquid, quod impediat vniuocationem.

Confirmatur: capacitas, seu exigentia, quam habet ratio illa abstracta ut contrahatur, formaliter non distinguitur à ratione entis abstracta secundum se sumpta. Sed ratio illa entis est vna: ergo capacitas, seu exigentia ut contrahatur necessariò erit vna, neque aliquid habebit, per quod possit capacitas, seu exigentia contractionis distingui in illo statu præcisionis, sicuti non habet, per quod distinguatur ens secundum se sumptū in illo contractionis statu. Capacitatem hanc non distingui à ratione entis facile probatur, quia ex eo præcisè quod concipiatur ratio entis abstracta à Deo, & à creatura, à substantia, & accidenti indifferens est, ut contrahatur ad Deū, vel ad creaturam, ad substantiam, vel ad accidens, neque aliud habet caput, ex quo illi adueniat capacitas, aut exigentia contractionis.

Rursus

5 Rursus prædicatur vitalitatis vniocè prædicatur de potentia, & actu vitali, nihilominus actus dependet à potentia, & non à quacumque dependentia, sed dependentia essentiali, ita vt de potentia absoluta non possit non dependere: ergo dependentia non tollit vniucationem, neque propter hanc ratio vna communis multis constituitur analogia. Item intellectio, & volitio vniocè conueniunt in ratione actus vitalis, & in ratione qualitatis, & nihilominus volitio dependet ab intellectu: ergo dependentia non impedit vniucationem. Insuper substantia vniocè dicitur de viuente, & de lapide, & nihilominus prius contrahitur ad rationem communem viuents substantiæ, quàm ad speciem infimam lapidis: ergo prius posteriusve contrahi non impedit vniucationem.

6 Dices, rationem entis abstractam non esse dependentem, aut independentem in illo statu, sed petere, vt quæ fuerit contracta ad esse Dei sit independentis, & quæ fuerit contracta ad esse creaturæ sit dependens. Id admittam, sed ex eo nihil contra vniucationem entis infertur, nam eadem ratio abstracta, quæ petit esse independentem casu, quo contrahatur ad esse Dei, petit esse dependentem casu, quo contrahatur ad esse creaturæ, & eadem omnino est in ordine ad intellectum ratio illa abstracta, de qua verum est dicere, si ratio ista contrahatur ad esse Dei erit independentis, & si contrahatur ad esse creaturæ erit dependens.

7 Respondebis iterum, rationem entis contractam ad esse Dei perfectiorem esse ratione entis contractam ad esse creaturæ, & contractam ad esse substantiæ perfectiorem esse eadem contractam ad esse accidentis, & ita vniucam esse non posse Deo, & creaturæ, substantiæ, & accidenti. Contra: ens vt contractum ad hanc speciem perfectius esse eodem, vt contracto ad aliam speciem, non prouenit ex ente sumpto secundum conceptum illum, quem dicit in statu præcisionis, sed ex differentia, per quam contrahitur, quod tantum importat inæqualitatem differentiarum, & ratione harum inæqualitatem specierum: ergo non impedit vniucationem, ad quam tantum requiritur, rationem vt abstractam esse omnino eandem, non vt contractam, quia ratio vt contracta dicit differentiam, per quam contrahitur, quæ inæqualis est alij differentiæ: per quam eadem ratio posset contrahi. Patet doctrina tradita in quacumque ratione vniocæ, in animaliv. g. quod vniocè dicitur de homine, & equo, quia in statu abstractionis est omnino idem, etiam si animal vt contractum ad hominem per rationale perfectius sit animali contracto ad equum per hinnibile, quia homo perfectior est equo, & rationale perfectius est hinnibili.

8 Admissi ens prius contrahi per nostrum intellectum ad Deum, quàm ad creaturam, & ad substantiam, quàm ad accidentis, quia ex hoc nihil contra entis vniucationem deduci poterat, verumtamen id omnino falsum esse existimo, quia ens æquè immediatè contrahitur, tanquam per differentias oppositas per differentiam constitutiuiam entis in creati, & per differentiam constitutiuiam entis in creati, quin ex his contractionibus sit vna prior aliâ, neque vna supponatur ad aliam, quod eadem ratione contingit in contractionibus, per quas ens trahitur ad speciem substantiæ, & ad speciem accidentis creati media differentia entis in creati, quam excludit, neque contractio, seu actus intellectus, quo ego rationem illam entis abstractam contraho ad ens creatum dependet à contractione, seu actu intellectus, quo eandem rationem contraho ad ens increatum, sunt enim duo actus intellectus, quorum vnus non influit in alium, neque alium supponit, potius ratione obiectorum opponuntur, quia feruntur in opposita obiecta: ergo vna contractio non est prior aliâ. Confirmatur: postquam ego concipio rationem entis abstractam ab ente creato & increato, possum immediatè nullâ aliâ cognitione intercedente apprehendere ens creatum: ergo ratio entis non prius contrahitur ad ens increatum, quàm ad ens creatum.

9 Vltimò: hæc prioritatis contractionum nullo nititur fundamento: ergo admittenda non est. Antecedens probo. Fundamentum huius prioritatis contractionis, vt fatentur auctores, qui illam propugnant, est prioritas, quam habet ens increatum respectu entis creati, & dependentia, quam habet creatura à creatore, & creaturam non posse esse, aut cognosci sine creatore à quo intelligitur essentialiter dependens: sed hoc non arguit prioritatem cognitionis tendentis in Deum respectu cognitionis tendentis in creaturam: ergo non arguit prius contrahi per nostrum intelle-

ctum rationem entis ad Deum, quàm ad creaturam. Minorem probo: creaturam non posse cognosci sine creatore tantum importat cognitionem terminatam ad creaturam tanquam ad obiectum indirectum, & connotatum, quod non dicit priorem esse cognitionem creatoris cognitione creaturæ, sed simplicem quandam cognitionem ad vtrumque obiectum terminatam. Secundò: Deum esse priorem creaturæ, & hanc esse posteriorem, tantum potest importare Deum cognoscendum esse, vt principium à quo procedit creatura, & priorem illâ prioritate naturæ, seu causalitatis, & creaturam posteriorem in eodem genere, quod optimè fieri potest per cognitionem simplicem terminatam primariò ad creaturam, & secundariò ad Deum, ex vi cuius creatura cognoscatur dependens à Deo, & posterior Deo. Aliud enim est me cognoscere hoc esse prius illo, aliud habere cognitionem huius prioris cognitione illius, per eandem enim simplicem cognitionem sine aliquo ordine inter cognitionem, & cognitionem, cognosco ordinem prioris, & posterioris inter obiecta, & hoc esse prius, illudque posterius: ex hac doctrina facillè responderetur ad argumentum oppositæ sententiæ, quod ita procedit; Deus prior est creatura: ergo prius cognosco Deum, quàm creaturam: ergo prius contraho rationem entis ad Deum, quàm ad creaturam. Concedo antecedens, & distinguo consequens. Prius cognosco Deum, quàm creaturam prioritate se tenente ex parte obiecti, hoc est, cognosco Deum esse priorem creaturæ, concedo consequentiam: prioritate tenente se ex parte cognitionis, nego consequentiam. Deinde nego secundam consequentiam, quia contractio non consistit in obiecto, sed in cognitione.

PUNCTUM VII.

An ens sit analogum propter transcendentiam.

SEntiunt non pauci recentiores cum Hurtado disput. 9. I Logica sect. 4. rationem entis communem Deo, & creaturis, substantiæ & accidenti, omnino eandem in statu abstractionis non esse vniucam, sed analogam propter transcendentiam, quam respectu omnium differentiarum habet ratio entis, quorum sententia apud ipsos sic explicatur. Supponunt rationem entis formaliter includi in quacumque differentia, ita vt de illa non tantum identicè, sed formaliter prædicetur ratio entis, quod non contingit in animali respectu rationalis, quia rationale formaliter non est animal, neque in conceptu rationalis formaliter ratio animalis reperitur. Concedunt deinde rationem entis præcisam à differentis esse omnino eandem, supponunt etiam differentias constitutiuias substantiæ, & accidentis formaliter esse diuersas, quod per se notum est. Ex his principiis inferunt Hurtados, & cum illo recentes alij, rationem entis non esse omnino diuersam, quia in statu abstractionis est eadem, neque omnino eandem, quia in statu contractionis est diuersa. Posteriorem hanc partem in qua est tota huius rationis difficultas, sic explicant. In substantia quæ est ens per se, differentia illa per se, ex vi cuius substantia differt ab accidenti formalissimè est ens, quod supponendum est, quia modò non disputamus an ens transcendat differentias, sed an transcendentia, quam dari supponimus, vel ex suppositione, quod detur vniucationem impediatur: ergo substantia differt ab accidenti per rationem quandam, quæ formalissimè est ens: ergo differt per rationem entis, vt imbibitam in illa differentia: ergo ratio entis vt imbibita in illa differentia substantiæ constitutiua est diuersa ab accidenti, seu à differentia accidentis, quæ similiter formalissimè est ens: ergo ratio entis, vt imbibita in differentia substantiæ est diuersa à ratione entis vt imbibita in accidenti: ergo ratio entis, vt sic, imbibita in differentis est diuersa, & vt præcisè ab illis est eadem: ergo partim est eadem, partim diuersa: ergo neque omnino eadem, neque omnino diuersa.

2 Alter inquit Hurtad. contingit in animali respectu hominis, & equi, quia homo, & equus differunt per rationale, & hinnibile, quæ differentiæ non sunt formaliter animal, ac proinde homo & equus, quibus est eadem ratio animalis abstracta non differunt per aliquid, quod formaliter sit animal, seu in se includat rationem animalis ac proinde nullo modo differunt, neque sunt diuersi secundum rationem animalis in qua conuenerant. Ex quo fit rationem

animalis in homine, & equo tantum esse rationem conueniendi, & ita esse vniocam; in substantia vero, & accidenti, ratio entis, quæ est ratio conueniendi considerata; vt præcisè, postea in differentiis imbibita, est ratio disconueniendi, ac proinde neque omnino eadem neque omnino diuersa.

3 Dices, animal vt contractum per rationale, seu in specie hominis constitutum perfectius esse animali vt contracto per hinnibile, ac proinde vt contractum esse diuersum in homine & equo, ex quo fit animal vt contractum ad hominem & equum esse diuersum, & vt abstractum esse idem, & consequenter neque esse omnino idem, neque omnino diuersum. Præuidit hanc obiectionem Hurt. §. 74. cui respondet animal quod in specie hominis est perfectius, quam in genere, seu in alia specie, quia in homine perficitur per rationale, habere hanc perfectionem non per se ipsum, neque per aliquid quod formaliter fit animal, quia prædicatum animalis, adhuc in homine, distinguitur à rationali, quod non est formaliter animal, sed perfectio quasi extrinseca, & superaddita animalis, eà ratione qua forma substantialis est perfectio materię, quam, dum componit hominem, dicimus perfici per formam hominis, & esse magis perfectam, quam erat sine illa, non quia eadem omnino materia non sit modò cum forma hominis, quæ fuerat sine illa, & quæ esset cum forma equi, si cum forma equi equum componeret, sed quia illi est adiuncta perfectio quædam ab ipsa distincta, ex vi cuius dicitur magis perfecta, etsi intrinsecè non maiorem perfectionem habeat, quam antea habebat. Sic animal omnino idem abstractum à rationali, & per rationale contractum perfectius dicitur, dum est contractum per perfectionem superadditam animali quæ formaliter non est animal. Non ita in ente contingit ait Hurt. quia quando ens, quod fuerat abstractum, postea in contractione ad speciem substantię, perficitur, non intelligitur species illa constituta ex duplici conceptu, sed tantum dicit eundem expressiorem, & differentia illa quæ est ratio maioris perfectionis formalissimè est ens, & ita non contingit enti in substantia perfectio aliqua ab ipso distincta, sicuti contingit animali in homine perfectio rationalis distincta ab animali.

4 Addunt recentes alij, rationem communem multis non posse dici vniocam, nisi simul cum differentiis in ordine ad nostrum intellectum propriè componat species, quibus est communis, quam compositionem impedit transcendentia, quia de ratione cuiusvis extremi componentis est distingui inadæquatè à composito, seu non dicere totum, quod dicit compositum, quod non habet differentia substantię, quia substantia tantum dicit ens per se, quod totum dicit differentia per se, cum in suo conceptu includat rationem entis.

5 Contra sententiam hanc sic expositam multis insurgit Arriaga disp. 11. sect. 3. subsect. 1. Arguit primò videri in ea inuolui repugnantiam, & mutari terminos. Si enim supponitur ens non includere differentias, quamuis differentię includant ens, male postea infertur ens fieri quidditatiuè diuersum per differentias, nulla enim res fit quidditatiuè alia, nisi per id, quod est quidditatiuum illius rei, vt naturæ lumine notum est. Sed differentię nõ sunt de quidditate entis: ergo ens non potest fieri quidditatiuè diuersum per differentias. Non vrget obiectio, quia etiam si ens præcisum formaliter non includat differentias, differentię includunt formaliter ens, ex quo fit conceptum terminatum ad differentias indiuisibiliter terminari ad rationem entis inuolutam in ipsis differentiis, in quibus non est idem formaliter, sed diuersum, licet sit idem in statu abstractionis, quia in differentiis apprehenditur per modum vnius simplicis formaliter cum vltima ratione differentię, in qua, ex vi illius conceptus non reperiuntur duæ formalitates, vna quæ sit ens, & alia quæ sit differentia, sed vna simplicissima, videlicet rationem differentię, quæ quantumuis præcisè inspicitur, formalissimè est ens. In rationali autem aliter contingere negabit nemo, quia quando apprehendo rationale non apprehendo rationem animalis in illo conceptu imbibitam, sicuti apprehendo rationem entis imbibitam in differentia per quam contrahitur.

6 Arguebat Hurtadus: differentię formaliter sunt ens: differentię formaliter differunt: ergo differunt in ratione entis: contra formam argumenti sic instat Arriaga. In non transcendentibus homo formaliter est animal, sed homo

differ à bruto: ergo animal differ à bruto. Respondet Arriaga nomine Hurtadi hominem non solum dicere animal, sed aliquid aliud, contra quam solutionem instat sic. Accidens non solum dicit ens, sed etiam aliquid aliud, quo ens distinguitur; alias non plura, nec diuersa connotata conciperem, quando concipio accidens, quam quando concipio ens, quod falsum est, & contra Hurt. afferentem ens non dicere substantiam. Nihil Hurt. afferentem Hurtadum adducit Arriaga, quia in sententia Hurt. accidens, & substantia non dicunt duos conceptus, ens & differentias, sed eundem expressius quem dicebat ens, sed quidquid de hoc sit. Respondet accidens, etsi dicat duos conceptus, vtique formaliter esse ens, & ita non potest differre ab ente vt sic, neque à substantia per aliquid, quod formalissimè est ens, & consequenter per rationem entis quatenus imbibitam in conceptu per quem differunt non transcendentibus vero, v. g. in homine includuntur duo conceptus, quorum alter per quem homo differat ab animalis, & ab equo, videlicet rationale, quod non est formaliter animal, & ita nulla ratione differat per rationem animalis, neque secundum se sumptam, in quo conuenit cum accidenti, quod non differat ab ente, neque à substantia per rationem animalis vt imbibitam in rationali, quia ratio animalis non imbibitur in rationali, per quod differat ab accidenti, in quo ratio entis transcendit id, per quod differat ab ente vt sic, & à substantia, & ita eo ipso, quod differat per propriam differentiam, differat per id, quod formaliter dicit differentia, & consequenter per rationem entis, quam formaliter differentia in se includit.

Obicit etiam Arriaga terminos esse repugnantes dum dicitur ens vt ens, & proci est ens in accidenti, quia ens vt ens dicit præcisè conceptum entis abstractentem à differentis, cum repugnantia ad ipsam contractionem. Fallitur Arriaga, quia accidens formalissimè est ens, & in ipso formalissima ratio entis includitur: ergo loqui possumus de hac ratione formalis entis, quæ significatur per teduplicacionem illius termini ens vt ens. Idem contingit in quacunque ratione vniuersali respectu suorum inferiorum, in quibus includitur, possumus enim loqui de animali formaliter sumpto, seu de animali vt animali quatenus inclusio in homine, qui formaliter est animal. Implicarentur termini si diceremus ens vt præcisum quatenus inclusum in accidenti, quia præcisio dicit negacionem inclusionis in aliquo inferiori.

Rursum arguit Arriaga, hac transcendentia admissa, adhuc conceptus entis abstractus est omnino idem, & præcindit à differentiis: ergo ratio significata per illum est omnino eadem: ergo ens vniocè dicitur de Deo, & creaturis, substantiis, & accidenti. Hæc impugnatio neque à longè attingit Hurt. sententiam, quia Hurt. fatetur rationem entis, vt præcisè conceptam, eandem esse, & nullam in illo statu diuersitatem habere, sed asserit hoc non sufficere ad vniocacionem, sed requiri illam rationem in statu abstractionis eandem, eodem modo eandem permanere in contractione, sicuti animal, quod est idem formaliter contractum per rationale, & per hinnibile, sicuti materia prima est eadem informata forma hominis, & forma equi, quod non habet ens, quod in ipsis differentiis contractum est idè formalissimè cum ipsis differentiis inter se differentibus, & ita vt contractum eadem ratione differat ens imbibitum in differentia substantię, quatenus per modum vnius cum illa intelligitur, ab ente contracto, seu imbibito in differentia accidentis, quæ differat differentia substantię à differentia accidentis. Ex quo infertur rationem entis, neque esse omnino eandem, neque omnino diuersam, quia ratio entis vt abstracta est eadem, & vt contracta est diuersa, ex quo fit partim esse eandem, partim diuersam, & ita neque omnino eandem, neque omnino diuersam.

Arguit vltimò: si ratio entis est analoga propter transcendentiam, sequitur non tantum esse analogam respectu Dei, & creaturæ, & respectu substantię, & accidentis, sed etiam respectu hominis, & equi, omniumque specierum, & indiuiduorum, quæ sub eodem genere, & sub eadem specie continentur. Præuidit Arriaga, posse ab aliquo sequelam admitti, quæ poterit à quocumque admitti, & hac admissa, ratio Arriagæ frigeat.

Censeo transcendentiam vniocacione non impedire, quod contra Hurtad. hac ratione probò. Transcendentia

cententia non impedit rationem entis, vt præcisam, esse eandem absque vlla diuersitate, quam dicat entis ratio in illo præcisionis statu: sed diuersitas in statu contractionis non tollit vniuoationem, ad quam tantum requiritur in statu præcisionis rationem significatam esse omnino eandem: ergo transcendentia non dicit aliquam diuersitatem, quæ sit contra entis vniuoationem, neque tollit omnem identitatem requisitam ad rationem vniuoationis. Consequentia est optima: maiorem tradit Hurt. minorem probat. Ad vniuoationem tantum requiritur vt ratio significata per nomē, quatenus per illud significata sit omnino eadem: sed ratio significata per nomē *ens* quatenus per illud significata, tantum est ratio entis præcisa à differentiis, quæ non significantur hoc nomine *ens*, quæ quidem ratio entis præcisa est omnino eadem: ergo transcendentia non dicit diuersitatem entis oppositam cum vniuoatione, neque tollit omnimodam vnitatem requisitam ad vniuoationem, siquidem nullam tollit vnitatem entis præcisam, vt significati hoc nomine *ens*, neque dicit aliquam diuersitatem eiusdem entis, vt significati eodem nomine *ens*, sed tantum dicit diuersitatem entis, vt significati differentiarum nomine. Maiorem probat, reliqua iuxta doctrinam traditam, etiam ab ipso Hurt. sunt omnino certa. Vniuoce definiuntur quorum nomen est commune, ratio vero significata per nomen est omnino eadem: ergo ad vniuoationem tantum requiritur rationem significatam per nomen eo modo, quo significatur per nomen, esse omnino eandem, quod habet ratio entis quatenus significata per hoc nomen *ens*, quod non dicit differentias, ratione quarum diuersitas entis contingit, non quatenus significata nomine *ens*; sed quatenus significata differentiarum nomine: Confirmatur: ad æquiuoationem tantum requiritur quod rationes significatæ per nomen, quatenus per illud significatæ, sint omnino diuersæ, & non tollitur æquiuoatio, etiam si eadem rationes quatenus alio nomine significatæ, sint eadem: ergo ad vniuoationem tantum requiritur rationes significatæ per nomen esse omnino eandem, & non tollitur vniuoatio, etiam si quatenus alio nomine significatæ eadem rationes sint diuersæ, siquidem eadem ratione definiuntur vniuoce, & æquiuoce, quorum nomen est commune, ratio vero significata, &c. Antecedens patet in hoc nomine *gallus*, quod æquiuocum est respectu galli gallinacei, & hominis natione Galli, quia quatenus hoc nomine *gallus* significatur in nullo conueniunt, etiam si quatenus significatur hoc nomine animal sint omnino idem.

II Secundo impugnanda est hæc sententia ex doctrina tradita punct. 4. vbi probaui rationes omnes genericas transcendere species ad quas contrahuntur, & quidquid in ipsis requiritur, quia in conceptu speciei, non est vnum, & aliud formaliter, neque formaliter species est intrinsecè cõposita ex ratione generica, & specifica. Ex hac doctrina eodem modo, quo probat Hurt. rationem entis non esse omnino eandem, quia differentia, in quibus formaliter includitur, sunt diuersæ, potest argui rationem animalis non esse omnino eandem, quia species in quibus includitur absque vlla distinctione animalis, & rationalis, quæ in specie includuntur, sunt inter se diuersæ, quam diuersitatem habebunt similiter rationes animalis ad species contractæ. Ruit etiam ex hac doctrina fundamentum Hurt. qui in eo distinguebat rationem entis analogam substantiæ, & accidenti à ratione animalis vniuoce homini, & equo, quod ratio entis in substantia, & in accidenti contracta identificaretur cum differentiis, & ratio animalis adhuc contracta in homine, & equo distingueretur à rationali, & inanimabili, & ita maneret eadem intrinsecè, sicuti manet eadem materia informata forma hominis, & forma equi, quæ omnia ruunt, si species dicit simplicem conceptum sine distinctione rationis generice & specificæ.

12 Ex eadem doctrina facillimè ad rationem Hurt. responderetur: sic arguit: ratio entis vt contracta in differentiis est diuersa: ergo ratio entis non est omnino eadem. Respondet concedendo antecedens, & distinguendo consequens: ergo ratio entis non est omnino eadem, vt significata hoc nomine entis, nego consequentiam; vt significata differentiarum nomine, seu nomine entis, & nomine differentiarum, concedo consequentiam: ergo non est vniuoce, nego consequentiam.

13 Ruit etiam fundamentum recentium, qui asserunt transcendentiam impedire vniuoationem, quia tollit compositionem speciei ex ratione transcendenti, & ex differentiis, quas transcendit ratio superior, cum secundum prædi-

ctam doctrinam, nulla species dicat formalem compositionem ex genere & differentia. Deinde absque vilo fundamento hanc compositionem speciei prædicti recentis exposcunt ad vniuoationem.

PUNCTVM VIII.

An ens vniuoce dicatur de Deo, & creaturis, substantiæ, & accidenti.

EX iam dictis facilis est huius difficultatis resolutio, cum enim probauerimus dari rationem vnam entis abstractam à Deo, & à creaturis, à substantia, & accidenti nomine communi entis significatam, & vniuoationem dependenti non tolli, neque vniuoationem impediri, nullum est caput, ex quo possit enti sic abstracto vniuoatio negari, imò maximum est fundamentum vt asseramus rationem entis vniuoce esse Deo, & creaturis, substantiæ, & accidenti. Tradunt hanc sententiam Scot. in 1. dist. 3. quest. 1. & 3. Rad. 1. tom. Contr. 21. Philipp. Faber theoremate 95. Meriner. in Logica cap. 1. Categor. disp. 2. quest. 3. Anton. Andreas, Trombet. & vniuersa Scotistarum Schola apud Masium hic sect. 1. in cap. 6. quest. 2. eandem sententiam defendunt ex Nominalibus Ocham in 1. dist. 2. quest. 4. Gabriel ibid. Greg. ibid. quest. 4. subscribunt Arriag. disp. 11. Logicæ sect. 4. & plurimi recentiores ex nostra Societate. Nec multum ab hac sententia discedit Hurt. licet enim asserat ens esse analogum Deo, & creaturis propter transcendentiam, docet tamen disp. 9. Logicæ sect. 4. subsect. 8. plures conceptus dari vniuoce Deo, & creaturis quales sunt conceptus attributorum intellectiui, volitiui &c. quia conceptus isti transcendentes non sunt. Ob eandem rationem asserit, rationem principij actiui vniuoce conuenire substantiæ & accidenti, quia vtrique est communis, & aliàs respectu differentiarum non habet transcendentiam, ex vi cuius tantum eidem rationi multis communis, eodemque nomine significatæ vniuoatio potest negari. Sententia hæc alià non indiget probatione ex suppositione doctrine traditæ, cum enim probauerim rationem entis esse vnam abstractam à Deo, & à creaturis, à substantia, & accidenti, & illius vniuoationi non obesse dependentiam, neque transcendentiam, nihil potest ad hanc requiri, quod in ratione entis abstracta desideretur. Obiectiones, quæ fieri solent contra hanc doctrinam nullius sunt momenti, ideo breuissimè illas attingam.

Prima obiectio ex terrore tyronibus incusso peti solet, putant enim nonnulli authores oppositæ sententiæ minus religiosè de Deo philosophari, quando eum cum creatura confundimus, & ratione communem vtrique damus, cum inter creaturam, & Creatorem infinita intercedat distantia. Ratio ista propter speciem religionis, & obseruantiam, quam præ se fert potest mouere nonnullum tē non percipientem, non tamen virum mediocriter Metaphysicæ principis instructum, quia in primis nullus negare poterit Deum esse intrinsecè ens ipso dicente: *Ego sum qui sum*. Exodi 3. v. 14. neque quisquam negat creaturas esse similiter entia. Insuper fide sanctum est, & lumine naturæ notum Deum esse ens simplicissimum in essentia, summè perfectum, & infinitum: creatura vero ens finitum, participatum, dependens, & defectibile. Sed hæc omnia illæsa manet siue affirmemus, siue negemus ens esse vniuoce Deo, & creaturis, quid ergo refert si hoc vel illud dicamus, cum vnitas, quam Deo tribuimus communem cum creatura, illi sit valde extrinseca, orta tantum ex imperfecto nostro cognoscendi modo, qui Numen illud infinitè perfectum vt est in se in hac vita nequit attingere propter illius excellentiam, propriamque imbecillitatem, ac proinde illud cum creaturis confusè cognoscit, quod asserere non est minus religiosè de Deo loqui, sed debita humilitate de imbecillitate nostri intellectus sentire.

Secunda obiectio desumitur ex autoritate Philosophi multis in locis, præcipuè 4. Metaph. c. 2. in principio vbi hæc habet: *ens aut multis quidem modis, sed tantum ad vnum vnamque naturam quandam, & non æquiuoce dicitur, sed quemadmodum sanum omne ad sanitatem refertur*. P. Fonseca analogiæ propugnator in expositione huius textus asserit Aristotelem loqui de ente in omni sua latitudine, quatenus comprehendit ens reale, & rationis. Alij ad exemplaria Græca recurrunt, vt prædicta verba interpretentur; ego vero

vero vno Aristotelis testimonio, quidquid ex illo adduci possunt contra nostram sententiam infringo; ipse enim Philosophus lib. 7. Metaph. c. 4. postquam dixerat ens esse analogum substantiæ, & accidenti, non æquiuocum, neque vnum seu vniuocum quemadmodum medicinale subdit: *sed hæc quidem quomodo cum dicere quis velit nihil refert, si ergo nihil refert quemcumque in his dicere quæ velit, volo Aristotelis pace, dicere ens esse vniuocum propter rationes supra datas.*

4 Tertia obiectio desumitur ex autoritate D. Thomæ multis in locis, quæ non breuiter possent referri, quibus respondeo, Angelicum Doctorem intelligendum esse de ente, non in tota latitudine abstracto à substantiâ, & accidenti, sed de ente per se, quo sensu sumitur nomen *ens* apud Græcos, nam verbum *εἶναι*, quod respondet nostro substantiuo *sum, es, sui*: non significat esse vt cumque, sed esse per se. Quod si hæc explicatio nõ placuerit, Damascenum accipe, quem des pro Doctore Angelico, sic ille in Elementatio cap. 3. substantia, quæ continet supersubstantialiter increatam Deitatem, cognoscibiliter autem, & continue omnem creaturam generalissimum genus est: En Damascenus rationem communem, & genericam apertè tribuit Deo, & creaturæ. Alij Ecclesiæ Patres, qui aliquando dicunt Deum tantum propriè esse, cætera verò impropiè, intelligendi sunt, non iuxta rigorem Scholasticum, sed iuxta Concionatoriam exaggerationem, quo loquendi modo similiter dicere solent Deum non esse substantiam, sed supersubstantiam, quo non intendunt significare Deo non propriè rationem substantiæ competere, sed esse substantiam quandam longè excedentem omnem perfectionem substantiæ creatæ.

5 Alia argumenta, quæ adduci solent ad probandum ens non dici vniuocè de Deo, & creaturis, substantiâ, & accidenti, eò tendunt vt probent non dari rationem vnam entis communem his entitatibus, aut huius vniuocationem dependentiâ, vel transcendentia impediri, quæ omnia solui punct. 5. 6. 7.

6 Eisdem rationibus, quibus probauimus ens vniuocè dici de ente increato, & creato, substantiâ, & accidenti, probandum est accidens vniuocè dici de quantitate, qualitate, & aliis accidentibus; imò etiam si ens non vniuocè diceretur de substantiâ, & accidenti propter dependentiam huius ab illo, vniuocè diceretur accidens de omnibus accidentibus, quæ mutuo inter se non dependent, sed omnia simul à substantiâ.

CONTROVERSA II.

De existentia & possibilitate entis.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit possibilitas entis realis.

§. I.

Varia sententia impugnantur.

1 **R**IMAM sententiam defendunt plures Scotistæ asserentes ante existentiam in tempore productam non dari à parte rei essentias rerum secundum esse actuale reale; addunt tamen creaturas produci per actus intellectus diuini secundum quoddam esse intelligibile absolutum intrinsecum ipsis creaturis, quod quidem esse importat quidditatem rei non existentem à parte rei, sed tantum in intellectu diuino, & ab eodem intellectu productam. Itaque tria asserunt huius sententiæ authores; primum, quod hoc esse absolutum sit esse intelligibile, quia ante actum intellectus diuini nullo modo creatura habebat rationem obiecti intelligibilis, quia non erat quidditas producta, quæ est fundamentum intelligibilitatis. Secundum, quod sit ratio formalis creature ad existendum. Tertium, quod esse secundum quid sit maius ente rationis, minus verò ente reali, & ideo dicitur ens diminutum. Propter hanc sententiam seuerè plures Thomistæ Scotum reprehendunt, multisque temerariam

viam fuisse testatur P. Vasq. a. part. disp. 114. c. 2. n. 9. Verumtamen finitè in hunc sensum Subtilem Doctorem intelligi testatur P. Soar. & P. Vasq. hic n. 9. citato, & disp. 7. c. 2. n. 8. ille disp. 31. lect. 2. vbi ex ipso Scoto multis in locis probat alienum fuisse ab hoc dicendi modo, quem nunquam Scotum somniasse asserit Vasq. supra.

Contenta ergo debet esse hæc sententia, cui neutiquam Subtilis Docteur suffragatur, autoritate Licheti, & Tartareti, qui illam defendunt in 1. dist. 35. & 36. sententia hæc omni fundamento destituta est, & adhuc mediocrem speciem veritatis non habet, quia cognitio diuina præcisè ex eo quod tendat in obiectum, si ex illa actio alia non oriatur, nullum illi tribuit esse, vt patet in chimæra cognita à Deo, quæ postquam est cognita, & quæ non est, ac si non fuisset cognita, & quæ manet purum nihil ac chimæra, quod si præcisè cognitio obiecti, seu esse obiectum rei cognite aliquid intrinsecum esse daret rei cognite, hoc acciperet chimæra à cognitione diuina, illudque haberet eo modo quo illud dicuntur habere reliqua obiecta realia secundum hanc sententiam. Neque potest dicere chimæram non accipere hoc esse, quia possibilis non est, cum enim in sua sententia possibilitas rei dicat esse productum in mente diuina, chimæra, quæ acciperet hoc esse in mente diuina, ex eo quod cognosceretur, acciperet possibilitatem, sicut illam accipiunt aliæ entitates, quæ possibiles dicuntur, quæ antecedenter ad cognitionem diuinam, ex vi cuius secundum hanc sententiam accipiunt possibilitatem, possibiles non sunt.

Secundo: In mente diuina nullum ens creatum potest habere proprium esse, nisi tanquam in causa eo modo, quo calor habet suum esse in igne, à quo potest produci, vel tanquam in imagine, seu cognitione, eo modo, quo Deus à me cognitus habet esse in mea cognitione, quod nihil aliud est, quàm Deum esse potentem per suam entitatem creaturam ad extra producere, & illam cognoscere: ergo non aptè fingitur illud esse diminutum in mente diuina. Antecedens probò: nihil est formaliter intrinsecè in ipso Deo, quod non sit ipse Deus, neque Deus intrinsecè in se ipso habet formaliter aliquid distinctum à se: sed creaturæ non sunt ipse Deus: ergo creaturæ non habent aliquid esse productum ab intellectu diuina formaliter existens in ipso Deo, sed tantum eminenter, & repræsentatiuè, quod strictè loquendo nõ est ipsas habere aliquid esse, sed Deum habere virtutem intrinsecam identificatam cum ipso ad illas creaturas producendas, & habere cognitionem similiter identificatam, ex vi cuius cognoscit illas existentes, vel potentes extra ipsum Deum existere per actionem ad extra ab ipso Deo dimanantem. Consequentia est legitima, maior, & minor videntur non posse negari, nisi incidatur in errorem, quem reprehendit Vvaldensis r. 1. Doctrinalis fidei antiquæ lib. 1. art. 1. c. 17. contra Vvicleffum asserentem creaturas in Deo habere quoddam esse ideale, ratione cuius in Deo existentes sunt ipse Deus.

Secunda sententia est P. Albertini r. 2. in prædic. de substantia Disp. 1. q. 1. num. 12. vbi asserit creaturam possibilem non fuisse ab æterno omnino nihil, ante existentiam, quam in tempore recipit, neque habere solum esse potentiale in causa, sed ab æterno habuisse esse intrinsecum actuale quidditatum suæ essentiæ, quod quidem est à parte rei extra intellectum diuinum, vt ipse explicat n. 28. Addit insuper creaturas habere hoc esse actuale independentè à Deo tanquam à causa efficiente, à quo tantum dependent secundum hoc esse tanquam à causa exemplari, quod explicat, & probat quæst. 2. Refert pro hac sententia Henr. & Egidium, nonnullaque refert ex D. Thoma quibus frustra probare intendit sanctum Doctorem huic sententiæ patrocinari, à quo toto cælo distat. Eandem sententiam tribuit Caiet. de ente & essentia cap. 5. q. 11. ad 1. asseritque illam, vt probabilem tenuisse Capreolum in 2. dist. 1. q. 2. art. 3. ad 4. argumentum Aureali. Multa inuoluntur in hac sententia valde difficilia, & dare satis excogitata, quæ iam impugno.

CONCLVSIO contra primam, & secundam sententiam: creatura possibilis, antequàm producatur, nullum esse habet actuale, neque est aliquid improductum, aut productum ab omnipotentia, aut ab intellectu diuino tanquam ab efficiente, neque tanquam à causa exemplari. Rem vnicò verbo exprimo. Creatura possibilis, antequàm in tempore existentiam habeat, physicè nõ est, & ita querendum amplius non est quid sit: quod si rogetur, suppositum est ne

est negandum. Nota me non dicere creaturam non esse possibilem antequam existat, sed non esse physicè, quod non opponitur cum hoc quod est esse possibile, quia hoc ut postea dicam non importat aliquid esse absolutum physicum. Conclusionem hanc eleganter docuit Angelicus Doctor 3. de potentia art. 5. ad 2. his verbis: *Ex eo ipso quod quiddam esse tribuitur, non solum esse sed ipsa quidditas creari dicitur, quia antequam esse habeat, nihil est, nisi forte in intellectu creatis, ubi non est creatura, sed creatrix essentia.* Probo hanc conclusionem: Nihil extra Deum est quod à Deo non sit factum; seu productum: sed ab æterno nihil est extra Deum: ergo creaturæ possibile ab æterno, seu antequam daretur actio in tempore à Deo procedens nullum esse habuerunt. Maior est naturæ lumine nota, quo constat tantum dari unum primum principium; à quo omnia, quæ ab illo distinguuntur, dependent, atque procedunt. Unde rectè dicunt sancti Patres, vel Deum esse; vel nihil, quod à Deo factum non est. Iustin. in expositione fidei, Cyril. lib. in Ioann. cap. 6. Aug. lib. de Trinitate cap. 6. Minor est fide sancta, quæ constat Deum in tempore totum hoc universum creasse, & omnia in tempore incepisse. Consequentia est legitima. Sed adhuc respondebis: Nihil est extra Deum; quod à Deo non sit factum. Distinguo maiorem: nihil est existens, concesso: nihil possibile, seu in potentia, nego. Contra: esse possibile, vel dicit possibilitatem; quæ absolute actu situm entitas illa denominatur, seu dicitur possibilis: vel dicit tantum puram potentiam Logicam, ut res illa actu sit, cum per veram actionem producatur, quæ tunc temporis cum possibile dicitur, antequam hæc actio adueniat, actu non est, sed erit, quando adueniat actio, seu esset si illius actio adueniret, seu procederet à Deo. Si dicas tantum hoc secundum, habeo intentum: si primum dicas, redit idem argumentum. Possibilitas realis à Deo distincta non potest habere esse actuale absolutum nisi productum à Deo: ergo quovis sit productio procedens à Deo non potest habere esse absolutum actuale: ergo quod est creaturam esse possibilem ab æterno, seu ab æterno dari possibilitatem creaturæ non importat aliquid esse actuale physicum, quod actu, & physicè sit ab æterno. Probo antecedens: possibilitas, sicuti qualibet alia entitas, eo ipso quod sit realis, & distincta à Deo: est creatura: sed de essentia creaturæ est dependere à Deo: ergo eo ipso quod sit possibilitas actu absolute & physicè, actu absolute, & physicè debet dependere à Deo.

6 Est etiam difficillimum illud, quod docet Albertinus, videlicet essentias rerum, secundum illud esse actuale, quod à parte rei habent ab æterno distinctum à Deo, & extra intellectum Dei non dependere à Deo, tanquam à causa efficiente, sed solum tanquam à causa exemplari, quia illud esse quodcumque sit est finitum, & de ratione entis finiti est dependere à Deo tanquam à causa efficiente, à qua physicè recipiant esse, & non solum tanquam à causa exemplari, quia exemplaris causa, ut talis, præcisè non influit physicè in effectum: sed tantum moraliter, seu directiue, quapropter sancti Patres, non tantum asserunt esse Deum, vel nihil, quiddam non dependet à Deo in aliquo genere: sed quiddam non est à Deo productum, hoc est quiddam non dependet à Deo tanquam à principio effectiui, ita ut hæc sit legitima consequentia: hoc non est productum à Deo tanquam à principio effectiui: ergo, vel est Deus, vel est nihil. Secundo implicat aliquid, quod productum non est à principio effectiui, ab alio tanquam ab exemplari dependere, quia exemplar est id, ad quod respiciens agens operatur; Ergo ubi non intercedit agens, à quo respiciatur exemplar, huius causalitas intercedere non potest: sed illud esse actuale quod habent ab æterno essentia rerum non dependet ab aliquo agente: ergo neque ab aliquo exemplari. Tertiò concipi nequit, quid possit existenti præstare essentia, quæ independentè ab illa habet esse actuale in se ipsa seu quid desideretur in illa essentia habente actuale esse in se ipsa, ut formaliter dicatur existens per illud actuale esse, quia existere nihil aliud est quam esse extra causas, & habere esse: non solum in potentia, seu in virtute causarum, sed habere esse actuale extra virtutem causarum in se ipso: sed essentia ab æterno habent esse actuale in se ipsis extra potentiam causarum in sententia Albertini, ergo essentia ab æterno existunt seclusa existentia superaddita, quam dicit Alber-

tinus aduenire essentia iam habenti suum esse actuale. Rursus si essentia dicit quoddam esse actuale antecedens existentiam, & ab illa distinctum, res existens dicit quoddam physicam compositionem ex illo esse actuali improducto essentia, & existentia producta, quod non solum admittit, sed etiam propugnat Albertin. quest. 2. disp. 2. num. 4. ergo entitas existens duo dicit esse actualia, unum essentia independentem à Deo quod independentem à voluntate Dei actualiter est, fuit, & erit per æternitatem; & aliud existentia dependens à voluntate Dei, & non poterit Deus ita destruere calorem, ut non remaneat aliquid esse actuale illius, videlicet esse essentia. Rursus essentia existentia hominis distincta ab hominis essentia non habet ab æterno esse actuale, ut concedit Albert. ergo necessarium non est ipsam essentiam hominis ab æterno habere esse actuale. Reddit disparitatem Albert. quam referam; & refellam punct. 2. num. 7. ubi hoc argumentum latius prosequar contra illos, qui essentiam ab existentia distinguunt. Rursus si essentia hominis ab æterno habet actuale esse, etiamsi careret existentia, saltem de potentia absoluta, posset etiam non existens operari ab æterno, quia tantum illi defuisset conditio ad operandum requisita, videlicet existentia, quam Deus suppleret posset, sicuti potest supplere approximationem, aliasque huiusmodi conditiones: vide quæ de hac re scripsi Controv. 7. Physic. punct. 4. ubi explicui quomodo existentia causæ supponatur ad existentiam effectus.

7 Statuimus creaturam possibilem nondum existentem non habere aliquid esse actuale, neque essentia, neque existentia in se ipsa, restat modò dicere quid dicat creaturam esse possibilem, seu per quod differat lapis modo non existens, qui possibilis dicitur à chimæra non existente, quæ dicitur impossibilis. Respondet Hurtadus disp. 8. sect. 1. §. 1. denominationem possibilem sumi formaliter ab omnipotentia, quæ potest producere effectum, quem producibilem denominat. Hunc dicendi modum rectè impugnat Albertin. disp. 1. citata num. 18. quia non potest dici ex defectu omnipotentia chimæram esse impossibilem, quia omnipotentia supponitur infinita in causando: ergo aliquam repugnantiam habet in se chimæra, quam non habet lapis, propter quam chimæra dicitur impossibilis, & aliquam non repugnantiam habet lapis, propter quam possibilis dicitur, quam non habet chimæra, independentem ab omnipotentia, quæ ex se est infinitè potens, & quæ posset producere chimæram, ac lapidem; si chimæra in se non haberet repugnantiam, seu si haberet in se non repugnantiam, quam habet lapis in seipso: ergo lapidem esse non repugnantem, seu possibilem, & chimæram esse repugnantem, & impossibilem aliquid est in ipso lapide, & in ipsa chimæra distinctum ab omnipotentia.

8 Confirmatur, & declaratur eadem ratio: Omnipotentia ex se est virtus infinita, quæ si præcisè inspicitur secundum id, quod intrinsecè dicit seclusa possibilitate, seu impossibilitate effectum tantæ virtutis est, ut doctè dicit Albert. ibid. n. 20. ad producendum lapidem, ac ad producendam chimæram: ergo hoc quod est lapidem esse possibilem, & chimæram esse impossibilem, non sumitur præcisè ex conceptu omnipotentia, seu ex vi illius, quod intrinsecè dicit omnipotentia, neque est pura denominatio orta ab omnipotentia, sed aliquid dicit ex parte lapidis possibilis, & ex parte chimærae impossibilis, per quod differant lapis, & chimæra in ratione possibilis, & impossibilis.

9 Respondent aliqui apud Scotum in 1. dist. 43. impossibilitatem chimærae esse propter repugnantiam formalem, quæ in se habet, & non per respectum ad Deum: lapidem verò habere non repugnantiam, seu possibilitatem ad existendum per respectum ad Deum ut causam. Contra hos arguit Scotus: Lapis habet hanc non repugnantiam per respectum ad omnipotentiam, seu derivatam ab omnipotentia: ergo ex eo quod omnipotentia non deriuat hanc non repugnantiam, seu possibilitatem in chimæram, chimæra carebit possibilitate, quam habet lapis, & dicitur impossibilis: ergo hoc quod est esse lapidem possibilem, & chimæram impossibilem totaliter refundendum est in omnipotentiam diuerso modo se habentem respectu lapidis, & respectu chimærae, quod omnino falsum est: hæc enim sunt veræ propositiones, quia chimæra est in se repugnans non potest produci à Deo; & quia lapis in se non est repugnans potest produci à Deo; & hæc falsæ, quia Deus non potest producere

producere chimæram, chimæra est in se repugnans, & quia Deus potest producere lapidem, lapis est non repugnans: Omnipotentia enim ex se æquè se habet ad vtrunque obiectum, & ad vtrique supponitur quatenus est ex se æquè potens, quâ virtute supposita dicitur non solum ex se, sed absolute potens producere lapidem, quia lapis in se non repugnat, & non dicitur posse producere chimæram, quia chimæra in se repugnat. Confirmatur: ex eo quod in entitatibus possibilibus illa, quæ existunt, habeant actu præcisè existere ex vi actionis procedentis à Deo, seu à Deo & ab illa causa, rectè dicitur reliquas entitates non existentes, non existere ex defectu huius actionis, ergo ex eo, quod in omnibus entitatibus, quæ concipi possunt, illæ, quæ possibilis dicuntur habeant possibilitatem præcisè ex omnipotentia, quæ in illas derivat hanc denominationem entis possibilis, reliquæ entitates, quæ impossibiles non sunt, dicuntur non esse possibilis ex eo præcisè, quod omnipotentia similem in illas denominationem non derivet iuxta prologium illud, sicut affirmatio est causa affirmationis, ita negatio est causa negationis: ergo si possibilitas creaturarum possibilium sumitur præcisè ex denominatione procedente ab omnipotentia, negatio possibilitatis creaturarum non possibilium sumitur ex negatione denominationis procedentis ab omnipotentia: ergo si possibilitas rei non repugnantis ab omnipotentia desumitur, impossibilitas rei repugnantis sumitur ab eadem omnipotentia, & æquè refundetur in omnipotentiam possibilitas lapidis, & impossibilitas Hircocerui.

10 Respondent alij lapidem non existentem dici possibilem, quia habet intrinsecam connexionem prædicatorum quam non habet chimæra, ex cuius defectu dicitur impossibile. Contra: connexio ista prædicatorum, vel est ab æterno, vel non est ab æterno: si est ab æterno secundum esse actuale, redeunt argumenta, quæ sunt contra esse actuale essentia: si non habet esse actuale, restat explicandum quid sit actu ratione cuius hic & nunc lapis non existens dicatur actu possibilis. Secundo æquè difficilis est explicatu hæc prædicatorum connexio ac ipsa possibilitas, & reddenda est ratio cur lapis non existens habeat hanc connexionem prædicatorum, quâ caret chimæra non existens. Dicunt alij lapidem dici ab æterno esse obiectivum in mente divina. Contra: si habere esse obiectivum in mente divina, ex vi cuius lapis cognoscitur, tantum dicit lapidem ab æterno cognosci, etiam chimæra ab æterno cognoscitur: si dicat ab æterno cognosci ut possibilem, inquiri cur lapis ab æterno cognoscitur ut possibilis, & chimæra ut impossibilis; & quid se teneat in cognitione divina ab æterno terminata ad lapidem ex parte obiecti, ratione cuius hoc obiectum cognoscatur ut possibile, & quid se teneat in cognitione divina ab æterno terminata ad chimæram ex parte obiecti, ratione cuius hoc obiectum cognoscatur ut impossibile, & impossibilitatem, sed illas supponunt in ipsis obiectis, ratione quarum hoc ut possibile, & illud ut impossibile cognoscitur.

S. II.

Verior Sententia.

11 Dvplex potest considerari possibilitas in quacumque entitate, quædam extrinseca, & alia intrinseca: Extrinseca est denominatio quædam extrinseca desumpta ex virtute intrinseca causæ, eo enim ipso quod causa dicitur potens producere effectum, resultat in effectu denominatio quædam extrinseca producibilis à tali causa, quæ denominatio extrinseca non distinguitur ab ipsa virtute causæ, vel saltem inadæquatè cum illa identificatur, sicuti quælibet alia denominatio extrinseca cum forma ex vi cuius subiectum denominatur. Hæc extrinseca denominatio, seu possibilitas extrinseca aliquando convenire potest etiam effectibus ipsis intrinsecè repugnantibus, quia sicuti potest dici Deum quatenus est ex se habere potentiam ut producat Hircoceruum, quem non ex defectu virtutis ipsius Dei, sed ex repugnantia ipsius Hircocerui absolute producere non potest, sic potest dici Hircoceruum quatenus est ex parte Dei esse producibilem à Deo, & esse potentem produci à Deo quatenus est ex parte Dei, licet ex parte sua sit impotens produci, & ita ratione intrinseca repugnantia non potest dici absolute potens produci, sed cum illo addito quatenus est ex parte Dei, sicuti ratio-

ne eiusdem intrinseca repugnantia Hircocerui Deus non dicitur absolute potens producere Hircoceruum quatenus est ex parte ipsius, eadem enim restrictione, & eadem ampliatione, quâ Deus dicitur potens producere effectum, dicitur extrinsecè effectus potens produci à Deo per formam ipsam, per quam Deus dicitur potens. Id accidit in amandi obiectum denominationem extrinsecè obiectum amabilem à me, & dat illi quamdam extrinsecam amabilitatem obiectum autem habet aliam intrinsecam amabilitatem ratione cuius ex se intrinsecè gaudet formalitate quadam, videlicet bonitate, quæ non gaudet aliud obiectum; quod non potest terminare hunc actum amoris. Clarius cernitur in colore, qui visibilis extrinsecè denominatur à mea potentia visiva, habet tamen aliam visibilitatem intrinsecam, seu formalem siue radicalem illam appelles, videlicet prædicatum constitutum coloris, ratione cuius est obiectum proportionatum potentia visiva, quæ intrinsecam visibilitatem seu prædicatum coloris non habet frigiditatem, ex cuius defectu hæc non est obiectum proportionatum aere potentia visiva, quæ tantum dat denominationem extrinsecam visibilis visibilitate extrinseca obiecto illi quod illo prædicato, seu illa intrinseca visibilitate gaudet. Sic potentia productiva dat extrinsecam denominationem producibilis, seu producibilitatis extrinseca obiecto illi, quod gaudet intrinseca producibilitate, seu non repugnantia. Hæc de causa omnipotentia non dat Hircocerui possibilitatem extrinsecam absolutam, neque illum extrinsecè denominat absolute producibilem, adhuc extrinsecè, sed tantum cum addito quatenus est ex parte Dei, quia non inuenit in illo producibilitatem intrinsecam, quam, venimus, quæ supponitur ut possit obiectum denominari extrinsecè absolute producibile, & ut sit forma potens tribuere hanc denominationem, videlicet potentia non solum quatenus est ex se potens, sed vnde quæque absolute potens producere effectum, quæ constituitur formaliter per ipsam virtutem intrinsecam causæ, & per producibilitatem intrinsecam effectus, & extrinsecam causæ, ut latius explico Controversia decima Punct. 4. de hac possibilitate extrinseca verum est, quod docet Hurtadus, desumi formaliter ab omnipotentia; quid verò rei intrinseca possibilitas importet hic & nunc, dum effectus qui dicitur possibilis non existit Hurtadus non explicat, neque explicatu facilis est.

Sentio ex eo præcisè lapidem non existentem (idem dico de quocumque alio effectu) dici hic, & nunc possibilem, quia prædicata illa, quæ in lapide apprehenduntur, non sunt illatua contradictionis. Clarius, quia si datur lapis existens nulla inferentur contradictoria, quod verum non est dicere de Hircoceruo, quia si modò Hircoceruus existeret, daretur duplex contradictorium, itaque lapis possibilis non existens, & Hircoceruus impossibilis non existens non differunt per aliquid quod actu sit, sed per illud quod esset, & cum dicimus, lapis hic & nunc est possibilis, tantum dicimus, si lapis hic & nunc existeret, nulla darentur contradictoria, similiter cum dicimus Hircoceruus est impossibilis, dicitur formaliter ex parte obiecti, si Hircoceruus existeret daretur duplex contradictorium. Idemque intendimus significare propositionibus illis quas vocamus æternæ veritatis, ut cum dicimus, homo est rationalis, quæ propositiones dicuntur veræ per totam æternitatem, non quia per totam æternitatem homo habuerit potentiam ratiocinandi, quam importat prædicatum rationale secundum se, sed quia in quocumque instanti æternitatis verum sit dicere: Si hic, & nunc homo esset, esset rationalis, seu si hic, & nunc existeret homo, existeret cum potentia ratiocinandi, quod est obiectum necessarium, cuius affirmationi in nullo æternitatis instanti falsum subesse potest. Hæc de causa propositiones omnes, in quibus annuncietur prædicatum aliquod essentialè de subiecto, vocamus propositiones æternæ veritatis, quia habent hanc necessitatem conditionalem, quam non habent alie propositiones, in quibus prædicatum est accidentale, quæ non dicimus æternæ veritatis, quia etiam si homo cum albedine ab æterno esset creatus, non esset verum dicere: Si homo exisset in hoc instanti, eo ipso quod in illo existat est albus, quia antecederet saltem potest existere sine albedine; est autem semper verum dicere: si homo existit in hoc instanti, eo ipso quod existat, est rationalis, quia adhuc antecederet implicat existere, & non esse rationale. Doctrinam

Doctrinam hanc discretè nobis tradidit P. Soar. disp. 3. Metaph. Sect. 2. & disp. 12. num. 38. quem sequutus est Alarcon. tract. 2. disp. 3. cap. 2. n. 3. & alij quàm plurimi Theologi 1. part. quest. 14. artic. 5. ubi disputant de obiecto creatæ possibilis scientiæ Dei. Legantur P. Vafquez 1. p. disp. 65. cap. 4. & disp. 104. & disp. 182. cap. 2. num. 9. P. Valentia questione 14. punct. 7. P. Heric. disp. 5. cap. 2. & Basil. Legionens. in quodlibet. quest. 8. Scholastica, cap. 7. relect. 5. Hac ratione rectè explicatur quomodo nullo esse actuali dato ab æterno, quod non dari, mihi fidei testimoniis certum est, & quâ ratione etiam nihil potuerit esse actu extra Deum, quod ab illo efficienter non præcedat, ad quod affirmandum eisdem fidei principiis, & naturali adstringor ratione possit componi rem dici possibilem, & intrinsecè possibilem ab æterno, quia cum hæc quod est rem esse possibilem, non dicat aliquid, quod physicè actu sit, sed quod actu est obiectivè in mente diuina, & physicè esset absque vlla contradictione, si Deus vellet producere, non importat productionem, seu dependentiam à Deo, neque decretum liberum, quæ actu sint, sed quæ essent, talis quo esset talis effectus, quia id, quod non est physicè, sed esset, non physicè dependet à Deo per actionem quæ sit: sed dependet per actionem quæ esset, & id, quod non est, sed esset, non supponit in Deo decretum liberum quod sit, sed quod esset.

13 Ex his inferes rem possibilem abstrahentem ab existentia, & negatione existentie, & dicere existentiam conditionatam contradictionis, quæ potest significari per obiecta harum propositionum: *Si homo hic & nunc seu in quouis instanti existat, existet absque vlla contradictione, quæ inferatur ex sua existentia.* *Si Deus hic & nunc, seu in quocumque instanti velit producere hominem, homo existet absque vlla contradictione,* quæ obiecta non dicunt existentiam actu exercitam, neque illius negationem. Creatura purè possibilis, & non existens dicit hæc eadem obiecta, & negationem existentie absolutæ. Creatura non tantum possibilis, sed etiam existens dicit non solum hæc obiecta conditionata, sed etiam purificationem conditionis, & existentiam non solum obiectivè existentem in mente diuina, & sub illa conditione, sed physicè exercitam absque vlla contradictione, quam inferat, quod est physicè esse, seu existere, illud enim quod hac ratione non est, sed esset, non dicitur esse simpliciter, sed cum addito.

14 Inferes similiter hoc prædicatum possibile, esse additum, diminuens vim significationis copulæ est, quæ ex se simpliciter dicit esse absolutum, & cum coniungitur cum hoc prædicato possibile non dicit esse absolutum, sed conditionatum, neque significat quod res sit, sed quod esset, idem enim valet dicere, *Petrus est possibilis,* ac dicere *Petrus esset,* (quod est idem, quia esse simpliciter, & sine addito est idem formalissimè, quod existeret, absque vlla contradictione, si Deus vellet illum producere, seu dicere si Petrus esset, aut existeret absque vlla contradictione, quod de chimera dici nequit. Dixi prædicatum possibile esse additum diminuens vim significationis copulæ, vt significarem, non minuere rationem intrinsecam significationem per subiectum, sicuti minuit additum rationis cum dicimus, Hircoceruus est ens rationis, in qua propositione illud rationis positiuè destruit rationem entis, & idem est dicere *hoc est ens rationis,* ac dicere, hoc non est simpliciter, sed valde secundum quid, & plusquam æquiuocè. Similiter hoc additum *pietatis* destruit rationem formalem subiecti, quod afficit, vt cum dicimus *hic est homo pius,* additum *pietas* destruit rationem hominis, & est idem ac dicere, homo non est homo simpliciter, sed secundum quid, & analogicè. Cum vero dicitur homo est ens possibile: *ly possibile* non destruit rationem absolutam entis, vt sit idem ac dicere: homo non est ens, seu existens absolute, & simpliciter, sed analogicè, sed tantum destruit in copula vim significandi hunc modum essendi, ita vt ex vi huius prædicati possibile non significetur, quod sit simpliciter, quod est absolute existere, sed abstrahat ab hoc modo stricto essendi, seu existendi, & significet aliud minus strictum relinquendo subiectum cum indifferentia, vt salua veritate propositionis possit simpliciter esse, quod est existere, & non esse simpliciter, seu non existere. Potest etiam significari natura huius additi possibile si dicatur minuere statum esse absolutum subiecti abstrahendo ab illo, seu præcisè minuendo significationem, & affirmationem illius, non illud negando. Additum verò rationis ne-

Francisc. de Ouedo Philosoph. Tom. II.

gat totum id quod minuit, & cum dicitur *hircoceruus est ens rationis,* *ly* rationis negat rationem entis simpliciter, quam minuit, & hac ratione poterit dici terminus possibile additum diminuens præcisè, & additum rationis, seu *pietatis* diminuens negatiuè, quia, vt sæpe dixi, ens possibile indifferens est vt sit ens simpliciter, seu existens absolute, quod est idè, & ens rationis indifferens non est, vt sit simpliciter homo. Hic opportunè sanè diceretur, quomodo distinguitur possibilitas, & existentia, explicata enim natura possibilitatis cum existentie natura satis nota sit facile vtriusque differentia apparebit, sed de hoc iterum redibit sermo Punct. 2. ubi explicabo, quomodo differant possibilitas, & existentia, modo nonnulla argumenta contra doctrinam traditam proponam, & solvam.

15 Obiicies primo. Creatura possibilis antequam existat, est nihil: ergo quado producitur existentia, negatio rei conuertitur in ipsam rem, seu negatio existentie in ipsam existentiam. Respondeo aliud esse creaturam purè possibilem nondum productam non esse, seu non existere, aliud esse negationem existentie. Primum est verum secundum est falsum, quia creatura possibilis, etsi non sit existens non est negatio, sui vt existentis, sed purè non est, de illo autem quod non est, non est inquirendum quid sit pro illo statu, in quo non est, & si importunè inquiretur, respondendum est negatio suppositum, prius enim de quocumque ente instituitur quæstio an sit, in qua si negatiuè respondeatur, vltra procedendum non est: si verò affirmatiuè respondeatur, postea proceditur ad inquirendum quid sit. Quod vulgo dicitur, inter negationem, & habitum non datur medium, intelligendum est non dari medium inter hæc extrema in ordine ad se, vel in ordine ad subiectum, est enim consequentia necessaria, non datur hoc ens in rerum natura: ergo datur in rerum natura negatio huius entis. Similiter est bona consequentia: hoc subiectum non habet hanc formam: ergo habet negationem huius formæ: hæc autem est mala consequentia: hoc ens non est illud: ergo est negatio illius: homo enim non est equus, neque est negatio equi, & omnia, quæ de facto non existunt non sunt homo, neque negatio eiusdem hominis existentis. Eadem ratione dicendum est creaturam purè possibilem non esse existentem, neque esse negationem sui ipsius existentis, licet tunc temporis cum non existit detur in rerum natura negatio existentie talis creaturæ, quia hæc negatio distinguitur ab illo cuius est negatio. Ex hoc fit creaturam non conuerti ex negatione in rem positiuam neque conuerti negationem existentie in ipsam existentiam, cum creatura in tempore producitur, sed tunc temporis, cum primo producitur incipere esse, quod antea non erat, & existere, quod antea non existerat absque vlla conuersione negationis in suum habitum, & absque omni transitu, seu mutatione ipsius rei, quæ producitur, quæ immediatè ante productionem, neq; fuerat ipsa, neq; fuerat aliquid ab illa distinctum, neque aliquid illius, quod formaliter producitur, præciserat, sed præcisè non fuerat.

16 Obiicies secundò: Petrus nondum productus ab æterno fuit possibilis: & hic & nunc est possibilis, ergo hic & nunc datur aliquid per quod sit possibilis. Respondeo Petrum non existentem hæc & nunc esse possibile ex eo præcisè quod sit capax terminandi propositiones supra dictas, videlicet si Deus voluerit Petrum producere, Petrus existet absque aliqua contradictione: si Petrus existeret, existeret absque illatione contradictionis, quas propositiones hæc, & nunc potest terminare, ob quam rationem præcisè, seclusa quacumque alia, possibilis dicitur: cumque ratio ista actu terminandi propositiones supra dictas non dicat aliquid, quod actu sit, sed aliquid, quod esset, fit rem dici actu possibilem per aliquid quod non sit, sed esset, quia sicuti potest actu terminare propositionem obiectum, quod non est, sed esset: sic potest dici actu res possibilis, quæ actu non est sed esset. Instabis, Petrus possibilis non existens est actu & absolute physicè possibilis: ergo per aliquid, quod sit actu, absolute, & physicè. Distinguo antecedens, Petrus non existens potest existere actu, absolute, & physicè, hoc est, possibile est Petrum actu, absolute, & physicè existere, concedo: Petrus non existens est possibilis hic, & nunc per possibilitatem, quæ actu, absolute, & physicè sit, nego: id enim per quod dicitur actu, & absolute, potens existere actu absolute, & physicè, etsi sit quid physicum, modo physicè non est, sed tantum obiectivè, & tantum physicè esset, si produceretur, & physicè erit cum producat. Aliud enim est esse

esse quid physicum aliud physicè esse, cum enim cognosco Petrum possibilem nondum productum, cognosco quid physicum, quod physicè tunc temporis non est, sed obiectiue tantum. Alia plurima obiectur, quæ omnia reducuntur ad hæc quæ iam soluiimus, & aliam non continent difficultatē, sed eandem diuersis modis propositam. Latè etiam inter meam conclusionem explicandam doctrinam tradidi ad omnia soluenda, quæ in hac materia possunt occurrere, & obiectioes plures præoccupauit explicando terminos, ex quorum confusione procedunt.

PUNCTUM II.

An distinguantur realiter essentia rei possibilis, & existentia.

I Sæpè sepius indiscriminatim his terminis *res possibilis* & *essentia*, auctores vtuntur, & vtriusque significatum existentia opponunt, & ens vt possibile essentiam appellant, cui existentiam superaddunt, aliquando verò tantum opponunt rei existenti eandem vt possibilem, & essentiam quidam in possibilem, & existentem, quæ placet notare ne terminorum confusione confusè procedat disputatio.

2 Existentiam distingui ab essentia, quæ per se ipsam existentiam constituitur existens tanquam per aliquid reale superadditum defendunt Thomistæ omnes ita Caiet. Capr. Ferr. Agid. Fland. & Soncin. apud P. Soar. & P. Albert. postea citandos, quos sequuti sunt P. Molin. p. 1. q. 3. art. 4. ad 2. & P. Albert. de Prædic. substantiæ disp. 2. q. 1. Essentiam non distingui ab existentia distinctione reali, sed tantum ex natura rei docent Scotus in 3. dist. 6. q. 1. & P. Fonseca. tom. 1. Metaph. lib. 4. c. 2. q. 4. sect. 1. Verumtamen plerique Fonseca & non pauci Scotum interpretantur de distinctione tantum rationis.

3 Existentiam nullâ distinctione, neque reali, neque ex natura rei distingui ab essentia defendunt innumeri Doctores, quorum longum syllabum inuenies apud P. Soar. disp. 3. Met. sect. 1. n. 12. qui eandem amplectitur sententiam, Conueniunt P. Vasq. 1. 2. disp. 179. n. 6. P. Val. tom. 1. disp. 1. q. 4. p. 4. P. Pereir. 6. Physic. c. 4. P. Alarc. tr. 6. disp. 1. c. 2. n. 4. P. Rub. 1. Physic. tr. 1. de materia prima q. 4. n. 6. P. Hurt. disp. 8. sect. 4. sub. 1. P. Arriag. disp. 2. sect. 3.

4 PRIMA CONCLUSIO. Existentia iam producta non distinguitur physicè, neque propriè loquendo physicè identificatur cum essentia purè possibili, neque eadem ratione formali existentia, vt purè possibili, ea ratione quæ præcesserit per totam æternitatem antequam in tempore per veram actionem produceretur. Hæc conclusio ex doctrina tradita Puncto precedenti clarè deducitur. Id quod est purè possibile nondum physicè existens in actu secundò, physicè non est simpliciter, sed cum addito: ergo physicè neque potest esse distinctum ab alio eo modo, quo in se non est, neque potest habere esse distinctum, quod non habet esse: ergo enti purè possibili tantum potest conuenire identitas & distinctio conditionatè eo modo, quo illi competit esse, quod casu quo esset, esset distinctum, vel identificatum, haberet identitatē, vel distinctionem. Ex hac conclusione inferes rem existentem non identificari cum ipsa vt possibili, in mensura precedenti existentiam, sed se habere respectu illius sicuti illud quod est, respectu illius quod non est, quia ratione se habet existentia respectu purè possibilitatis, & essentia possibilis.

5 SECUNDA CONCLUSIO. Essentia possibilis, & possibilitas rei nondum existentis eo modo, quo sunt secundum illud esse conditionatum, quod habent, sunt identificatæ cū existentia, ita vt eo modo, quo est illud esse rei possibilis, seu essentia sub conditione, sub eadem sit existentia. Probo hanc conclusionem: Essentia in statu absoluto posita est identificata cum existentia: ergo eademmet essentia in statu conditionato erit identificata cum existentia; implicat enim ea quæ absolute existentia sunt identificata sub aliqua conditione reali non esse identificata, & hæc est legitima consequentia: rationale absolute existens est identificatum cum animali: ergo si rationale existat, existet identificatum cum animali, non enim diuersa concipiuntur prædicata in statu absoluto, quam in statu conditionato eiusdem rei conditionatæ existentis. Pendet huius conclusionis exacta probatio ex illo ante-

cedenti, esse simpliciter essentia actualis, seu rei possibilis est identificatum in statu absoluto cum existentia, quod conclusione immediatè iam trado, & ex professo probo.

TERTIA CONCLUSIO. essentia actualis, seu res existens non dicit existentiam superadditam essentia, sed simplicissimam entitatem, in qua essentia, & existentia concipitur. Probo: modus existentia, quem contingit sententia oposta habet essentiam, & sua prædicata essentialia vt omnes admittunt. De hoc inquiri, an habeat essentiam distinctam à ratione formali, per quam existit, vel non? Si non habeat, planè in infinitum abibimus: si non sic arguo. Essentia illius modi non indiget essentia superaddita vt sit in tempore: ergo neque essentia superaddita vt sit in tempore: ergo neque essentia superaddita vt sit præteritum: ergo neque essentia superaddita vt sit futurum: & reliquæ entitates non sunt rationes existendi, ac proinde non indigent alio modo. Contrà: ego intendo probare essentiam hominis esse suam formalissimam rationem existendi, & sic arguo à paritate illius modi: ille modus habet prædicata essentialia ab æterno eodem modo, seu in eodem sensu, ac illa habet homo, & eadem ratione, quæ verum est dicere, homo non existit in hoc tempore, in quo antecederet potuit existere; eadem ratione verum est dicere de illo modo, modus ille non existit in hoc instanti, in quo antecederet potuit existere: ergo idem est fundamentum ad concipiendum modum illum cum indifferentia ad existendum, & non existendum, ac ad concipiendum essentiam hominis cum indifferentia: ergo sicuti ex prædicatis indifferentibus inferimus essentiam hominis non esse rationem existendi, sed habere existentiam superadditam sic ex eadem indifferentia debemus inferre modum illum non esse rationem existendi, sed indigere existentia superaddita, aut melius inferre: hæc indifferentia non arguit rationem superadditam existendi, in modo illo, quem constituit opinio distinguens essentiam ab existentia: ergo neque illam arguet in ipsa essentia: ergo sine fundamento dicitur admitti, hæc in differentia quæ cūque illa sit, essentiam habere rationem existendi superadditam. Modum illi incipientem in tempore ab æterno habuisse suam essentiam eodem modo, quo dicitur illam habuisse hominem, sic probo. Ideo dicimus hominem ab æterno habere suam essentiam, quia ab æterno est verum dicere, homo est animal rationale: & ideo dicimus ab æterno fuisse possibilem, quia quocumque instanti æternitatis potuit à Deo produci: sed similiter ab æterno fuit verum dicere, modus ille, & formalissima existendi ratio, & vltima essentia actualitas in quocumque instanti æternitatis potuit à Deo produci: ergo ab æterno habuit suam essentiam: ergo ab æterno fuit possibilis cum indifferentia ad existendum, & non existendum: ergo eadem ratione philosophandum est de ipsa essentia, ac de illo modo, casu, quo admittatur, quod probat modum illum admittendum non esse, quia si modus ille per se ipsum existeret, sic essentia per se ipsam de facto existit, & ita non indiget modo illo, vt fiat existens: ergo omnino superflue ponetur, cum tantum inuentum sit ad essentiam formaliter existentem constituendam.

Respondet P. Albert. in Prædic. substantiæ disp. 1. q. 1. numero 34. essentiam existentem non habere esse actuale ab æterno, sicuti illud habet essentia lapidis, & ita essentia lapidis esse indifferentem antequam recipiat existentiam, vt illi habenti iam suum esse actuale adueniat, vel non adueniat existentia, quam indifferentiam non habet essentia illius modi, quæ non habet ab æterno aliquod actuale esse: reddit disparitatem essentia, v.g. lapidis ait Albert. debet supponere aliquid ab æterno, ratione cuius non repugnet existere, quod non potest esse aliud præter esse actuale ipsius essentia, essentia verò existentiæ lapidis ex eo præcisè, quod supponat esse actuale essentia lapidis intelligitur non repugnans, quia per illud, esse formaliter constituitur lapis non repugnans ad existendum. quod est constitui non repugnans existentiæ lapidis, & ita necessarium non est existentiam lapidis supponere esse actuale proprie essentia, vt supponatur formaliter non repugnans. Doctrinam huius solutionis latè impugnauit Puncto præcedenti, vbi probauit nullâ essentia rei creatæ habere ab æterno aliquod esse actuale absolute. Secundò illam impugno, quia si essentia creaturæ necessarium esset illud esse actuale vt distingueretur à chimæra

à chimæra, & fieret ab æterno possibilis, illo etiam indigeret essentia illius modi, quæ non posset distingui à chimæra, neque constitui non-repugnans per esse actuale essentia distinctæ realiter ab illo modo, & ab illius essentia, quod sic proba. Essentia illius modi per se ipsam est non repugnans, & per se ipsam distinguitur à chimæra, quilibet enim entitas per prædicata essentialia, per quæ in se constituitur, in se distinguitur ab omni alio: ergo essentia modi non constituitur non repugnans, neque distinguitur à chimæra per aliquid realiter distinctum ab ipsa: ergo non constituitur non repugnans, neque distinguitur à chimæra per esse actuale essentia, quod realiter distinguitur ab essentia existentia, & ab ipsa existentia indistincta realiter à sua essentia.

8 Huius argumento putant RR. satisfecisse D. Thom. 1. p. q. 6. art. 3. ad 3. ex eo, quod dixerit bonitatem non indigere alia bonitate, vt sit bona, quia dicitur bona sicut & ens; hac autem ratione (sunt RR. verba) quia est, & aliquid non quia ipsa aliquo sit: vnde hac ratione dicitur bona, quia est aliquid bonum, non quia ipsa habeat aliquam aliam bonitatem, qua sit bona, ita existentia est, vt quo aliquid est, non quia ipsa sit id, quod est.

9 Duo inuenio in hac solutione, primum est doctrina Angelici Doctoris, videlicet bonitatem non indigere alia bonitate, vt bona constituantur, sed per se ipsam esse aliquid bonum, quod ego eodem modo transfero ad existentiam, seu ad ipsum ex se actuale essentia, quod Thomista in esse actualis, & existentis dicunt constitui per aliquid superadditum, & intendo probari non posse transferri ad existentiam superadditam, quam Thomista assignant; Dicimus, actionem non indigere actione alia, vt dependeat ab hoc principio actiuo, quia per suam entitatem essentialiter ab hoc principio dependet, & nullam indifferentiam habet, vt dependeat ab hoc, vel illo, terminum verò dicimus dependere ab hoc principio media alia actione, seu causalitate, qua indifferentis est, vt hoc principio actiuo dependeat, & ita indiget determinatiuo superaddito. Sicuti de actione philosophamur de vnione, & sicuti de termino producto de extremo vnito; Eademque ratio, quæ de actione, & vnione dicitur non indigere alia actione dicit optimè S. Thomas bonitatem non indigere alia bonitate. Quod autem non possint Thomista ita discurrere de existentia superaddita argumento ad homines desumpto sic probat.

10 Ne iterum reddas ad solutionem petitam ex eo quod sicut bonitas non indiget alia bonitate, nec actio alia actione, ita nec existentia alia existentia; argumentum instituo ad probandum modum illum à Thomista assignatum, quam vocant existentiam, talem non esse, & contra eos instituo idem argumentum, quod ipsi formant ad probandum essentiam non esse sui existentiam, si enim valeret respondere modum illum esse existentiam, & ita non indigere alia existentia, sic etiam dicere valebit essentiam esse ipsam formalissimam existentiam sui physice loquendo, & ita non indigere alia existentia.

11 Respondebis: existentiam iam productam indifferentem non esse, vt existat vt *quo*, sed essentialiter, & necessario posse ipsam exercere suum munus constituendi essentiam formaliter existentem. Idem dico ego de essentia producta, seu de actuali, & iam constituta in eo statu, in quo Thomista asserunt subiacere existentia, de illa enim procedit questio, vt notant RR. Thomista non illa vt habentes solum esse obiectiuum, & puræ possibilitatis, in quo statu non est simpliciter ens, & differre à se ipsa iam producta, sicut id, quod non est ab eo, quod est.

12 Aliud, quod in hac solutione inuenio est existentiam non esse id quod est, neque esse ens, vt *quod*, sed vt *quo*, iuxta quam doctrinam asserunt Thomista existentiam esse modum essentia, & illius affectionem, & ita non habere essentiam distinctam à re illa cuius est existentia. Mirabilis entitas, quæ physice, & realiter ab alia distinguitur, non solum numericè, sed etiam specificè, essentia rei non distinguitur ab entitate physica rei, entitas enim physica, & essentia solum distinguuntur in modo significandi, quilibet enim entitas per se ipsam constituitur, & constitutum cuiusvis siue res, siue modus sit ab ipso non distinguitur: ergo si existentia hominis distinguitur ab essentia hominis, ita & constitutum essentia hominis ab ipsa hominis essentia distingui debet: ergo eandem distinctionem habet essentia existentia, quæ ab illius

Francisc. de Oueda, Philosoph. Tom. 1. l.

constitutiuo non distinguitur: Neque ex eo quod sit modus essentia inferitur non habere essentiam, quia essentia existentia bene valet concipi modus.

Eandem conclusionem à priori probat P. Soar supra, & ex illo recentis omnes: non potest aliquid constitui intrinsecè, & formaliter in ratione entis per aliquid ab illo distinctum: ergo non potest essentia hominis, v.g. constitui formaliter vt ens simpliciter per existentiam ab illa distinctam. Consequentia est legitima: proba antecedens, & procedat argumentum. Quodquid distinguitur ab alio distinguitur tanquam ens ab ente: ergo vt utrumque extremum, vt condistinctum ab alio est ens: ergo non constituitur per aliud in ratione entis. Confirmatur: nihil potest distingui in ratione talis per illud, à quo non constituitur in ratione talis: ergo non potest ens in ratione entis distingui per illud, à quo in ratione entis distinguitur: ergo ens non constituitur in ratione entis per illud, à quo in ratione entis distinguitur. Ex hoc antecedenti redeo ad consequens primò illatum: ergo essentia hominis non potest constitui in ratione entis simpliciter per existentiam ab illa distinctam. Pergo vterius: ergo neque in ratione existentis. Probo consequentiam: ens simpliciter, & existens formalissimè sunt idem: ergo quod non constituitur per aliud distinctum in ratione entis simpliciter, non potest per illud in ratione existentis constitui. Consequentia est legitima: Antecedens latè probaui Punct. præcedenti tum ratione, tum autoritate Philosophi, Doctoris Angelici. Memineris, quæ tradidi de ente purè possibili non existente, quod dixi non esse ens simpliciter, neque de illo posse dici quod sit sed quod esset.

Tertiò probatur eadem conclusio. Essentia actualis Petri existentis, vt condistincta ab existentia superaddita, quam illi impingit opinio, contra quam agimus est ens creatum, & productum: ergo vt distincta ab existentia superaddita terminat actionem, ex vi cuius producitur: ergo vt distincta ab illo modo constituitur existens. Probo consequentiam: eo ipso quod illud supponebatur possibile terminet actionem præcise ex vi actionis recipit esse, & constituitur formaliter extra causas, & ex vi actionis extrahitur ab esse potenciali, seu virtuali, quod habebat in causis ad proprium suum esse: ergo ex vi actionis, quam terminat, constituitur condistinctum ab ente purè possibili, & formaliter existens, quia formaliter existere tantum importat habere esse formaliter in se, esseque constitutum extra causas, & condistinctum ab ente possibili. Essentiam hominis, vt condistinctam ab existentia, debere terminare actionem probatur efficaciter ex eo, quod sit aliquid reale distinctum à Deo, quidquid enim est, & non est Deus, est dependens à Deo per veram actionem, & ab illo productum, vt probabam Puncto præcedenti Patrum autoritate & ratione à priori; tum etiam ab inconuenienti, quia sequeretur humanitatem Christi existentem per existentiam Verbi in opinione illorum, qui distinguunt essentiam ab existentia, nullà ratione posse dici creaturam, neque dependentem à Deo tanquam à causa efficienti, cum Verbi existentia, per quam existit, creata non sit, neque à Deo dependens in genere causæ efficientis, ac proinde si natura Christi secundum suam essentiam, non dependet, neque secundum existentiam dependebit à Deo in genere causæ efficientis.

Obijciunt primò Thomista: Deus solum existit per suam essentiam; ergo creaturæ existunt per modum superadditum ab essentia distinctum. Retorque argumentum ad ipsam existentiam, quam dicunt Thomista existere per se ipsam, & per suam essentiam eo modo, quo nos dicimus existere essentiam quam illi à modo existendi distinguunt, Resp. Deo esse essentialiter existentiam ab æterno, & in æternum, ita vt non potuerit non existere, quod nulli creaturæ conuenit, quia quilibet potuit antecedenter non existere in illa mensura, in qua existit, & de facto per totam æternitatem non existit, in quo sensu tantum Deus dicitur existens per essentiam, hoc est, existens indefectibiliter, & non potens neque antecedenter in aliqua mensura non existere. Alius verò modus existendi defectibiliter per suam entitatem, seu per suam essentiam in illa mensura, in qua contingenter existit, non est supra perfectionem creaturæ, potius omni creaturæ, quæ de facto existit, competere necesse est. Instabis: implicat existentiam conuenire entitati creatæ per suammet entitatem, & per suam essentiam, & conuenire

contingenter, posseque illi aliquando non convenire: ergo si creatura existit per suam entitatem, & per suam essentiam, implicat illi contingenter convenire existentiam, & posse hanc ab illa separari. Respond. duplici modo posse intelligi formam aliquam contingenter convenire subiecto, & posse ab illo separari. Primum si supposito subiecto, subiectum illud quod realiter est, in illa mensura in qua est, possit esse realiter privatum tali forma, & esse sine illa. Secundum si forma tantum possit non convenire subiecto, seu separari ab illo, in illa mensura, in qua subiectum non est, ita ut tantum deficiente subiecto possit illi deficere forma, quod proprie non est posse separari formam a subiecto, seu subiectum a forma, quia separari hoc ab illo dicitur hoc esse sine illo, quod importat esse positum huius, & negationem illius, ut affirmantis hoc: quando verò utrumque extremum desinit esse neutrum ab alio separatur, neque potest illorum aliquid dici separatum, aut coniunctum, quia quod non est, neque est separatum, neque coniunctum. Prior separationis modus opponitur cum forma, quæ convenit subiecto per propriam huius entitatem, seu essentiam, & convenire non potest existentie rei creatæ respectu essentia, quam aspicere dicitur, quia eo ipso quod physice & realiter datur essentia hominis: datur illius existentia. Posterior separationis modus, quem dixi proprie non importare separationem potest convenire formæ creatæ, etiam si hæc subiecto per suam essentiam conveniat, quia potest deficere tale subiectum, & consequenter essentia subiecti, & totum illud, quod subiecto convenit per suam essentiam. Hoc posteriori modo potest separari existentia creatæ ab essentia, à qua non distinguitur, non tamen existentia divina à propria essentia, quæ cum implicet deficere essentiam divinam, & actu non esse, implicat existentiam deficiente essentia deficere, & potiori ratione non deficiente essentia, quia id etiam convenit cuicumque existentie creatæ, quæ non potest deficere dum permanet essentia creatæ, licet possit deficere simul cum eadem essentia, cuius dicitur existentia, corrupto enim ligno tam illius essentia, quam existentia desinit esse. Instabis: essentia sunt ab æterno, & indefectibiles: ergo existentia desinit esse permanente essentia. Respondeo nullam essentiam creaturæ, neque aliquid prædicatum illius physice fuisse ab æterno, aut esse indefectibile, sed omnia physice fuisse in tempore, & posse deficere secundum esse reale. Dicuntur autem esse ab æterno obiectivè, & conditionaliter modo explicato Puncto præcedenti num. 12. ubi dixi quid importent propositiones, quas æternæ veritatis vocamus.

16 Obiicies secundò: Essentia Petri existentis, quæ nunc est, est eadem cum essentia ipsius Petri, quæ fuit ab æterno, sed existentia Petri distinguitur ab essentia ipsius Petri, quæ fuit ab æterno: ergo distinguitur ab existentia, quæ nunc est. Retorque argumentum ad Thomistas in essentia modi existendi, quæ fuit ab æterno sine existentia talis modi. Respondeo essentiam Petri nunc existentis non esse eandem cum existentia Petri, quæ fuit ab æterno, non quia sit distincta, sed quia ab æterno non fuit essentia Petri, & implicat aliquid esse idem cum illo quod non est. Eadem ratione minorem nego, videlicet existentiam Petri distingui ab essentia Petri, quæ fuit ab æterno, quia, ut iam dixi, essentia Petri non fuit ab æterno. Itaque sicut fieri non potest argumentum: existentia Petri non fuit ab æterno identificata secum ipsa: ergo modo non est secum ipsa identificata, quia non habuisse ab æterno identitatem secum ipsa, ex eo tantum est, quod non fuerit ab æterno: ita non potest fieri argumentum: existentia Petri non est ab æterno identificata cum essentia Petri: ergo modo non est identificata cum essentia Petri, quia ex eo præcisè non fuit ab æterno hæc identitas, quia neque ipsa existentia, neque essentia Petri fuerunt ab æterno, ita ut si ab æterno fuisset essentia Petri, ab æterno fuisset ipsius existentia cum essentia identificata.

17 Obiicies tertio: Petrum existere hodie, & existere cras, non sunt idem, quia possunt separari: ergo existentia hodierna distinguitur ab existentia crastina: ergo Petrus non habet eandem existentiam hodie, ac habebit cras; & tamen habet eandem essentiam: ergo essentia distinguitur ab existentia. Resp. existere hodie Petrum, & existere cras, distingui, non per existentiam, quæ est hodie, & quæ erit cras, sed per durationem illi superadditam siue intrinsicam, siue extrinsecam. Existere enim hodie est quoddam concretum, quod super existentiam addit durationem hodie-

nam, & existere cras est concretum, quod supra eandem existentiam addit durationem crastinam, & cum hæc durationes distinguuntur, distinguuntur concreta ex vi illarum non per subiectum, sicuti existere Petrum Matriti, & existere Toleti distinguuntur, non per distinctionem existentie, quæ est eadem Matriti, & Toleti, sed per præsentiam, quam dicit existere Matriti distinctam ab illa, quam dicit existere Toleti, seu hoc concretum existens Toleti.

Obiicies quartò: Relatio transcendentalis effectus, seu causa respicit terminum, ut possibile, & non ut existentem: ergo possibilitas distinguitur ab existentia. Probo consequentiam. Possibilitas necessariò terminat relationem, & non existentia: ergo distinguitur, aliàs eadem entitas terminaret, & non terminaret. Eodem modo potest retorqueri argumentum: effectus respicit existentiam causæ, ut possibile, & non ut existentem: ergo existentia distinguitur à sua possibilitate, & sic in infinitum abibimus. Resp. hoc argumentum opportunius fieri ad probandum non dari relationes transcendentales in causis ad suos effectus, vel illas non terminari ad possibilitates per effectum, sed etiam ad illorum existentias, quàm ad probandum essentiam ab existentia distingui: expendam hoc argumentum Contr. 10. Punct. 6. ubi probabo causas transcendentales referri non ad possibilitatem effectuum ab existentia præcisam, sed ad formalissimam rationem existentium.

Obiicies; existentia est accidens respectu essentia: ergo ab illa distinguitur. Confirmatur, hæc propositio *Petrus est rationalis est essentialis*, & hæc propositio *Petrus est existens*, est accidentalis: ergo prædicata realiter distinguuntur, implicat enim idem esse essentiam, & accidens respectu eiusdem subiecti. Respondeo; existentiam esse accidens prædicabile respectu Petri, non tamen accidens prædicamentale, ut patet in hac propositione *Petrus est sensibilis*, quam dicunt omnes pertinere ad quartam prædicabile, & omnes qui asserunt potentias non distingui ab anima asserunt rationale, & sensibile identificari. Quod autem hæc propositio *Petrus est rationalis sit essentialis*, & accidentalis ista *Petrus est existens sit accidentalis* non arguit distinctionem realem prædicatorum, sed distinctionem modum prædicandi, & distinctam significationem copulae est in prædictis propositionibus, quia in hac propositione *Petrus est rationalis* copula est habet significationem diminutam ratione prædicati adiuncti, ut contingit in omnibus propositionibus æternæ veritatis, in hac vero *Petrus est existens* copula est sumitur in rigorosa, & propria illius significatione, & ita accidentaliter dicitur ex eo quod sit contingens Petrum esse, aut non esse, & sicut contingens est Petrum esse, sic contingens est Petrum esse rationalem, nam quod non est non est rationale.

PUNCTUM III.

An essentia distinguatur ab existentia formaliter per rationem.

Existentiam rei instar accidentis concipi respectu cuiusvis essentia, & esse accidens metaphysicum illius est certum apud omnes Scholasticos, qui propositiones has *Petrus est existens, & homo est existens*, ad quantum prædicabile reducant, & non illis æternam tribuant veritatem, sicuti tribuitur huic propositioni *Deus est existens*, quo sensu omnes dicunt existentiam Deo essentialiter competere, & accidentaliter omni creaturæ, quia Catholici affirmant Deum ita existere, ut nullo euentu potuerit non existere, & creaturam de facto existentem potuisse antecederet non existere. Hinc fit ex parte actus seu ex modo concipiendi omnes teneri distinctionem aliquam assignare inter essentiam, & existentiam creaturæ, quam inter existentiam, & essentiam Dei non teneantur concedere, in quo sensu verum est, quod ait P. Soar supra n. 16. docuisse omnes Theologos, videlicet distinctionem rationis inter essentiam, & existentiam reperi, quam nullus non admittit. Verum idem Soar. ibid. asserit distinctionem hanc non ab omnibus eodem modo explicari, quapropter iure quærimus, an hæc distinctio sit tantum ex diverso modo significandi eandem formalitatem, ita ut tota illa consistat in modo cognoscendi, vel an ex parte obiecti appareat aliqua formalitas in cognitione terminata ad existentiam, quæ non appareat in cognitione terminata

minata ad essentiam. Difficultas hæc præcipuè locum inuenit in opinione, quæ præcisiones obiectiuas admittit, quam modò suppono ad formalitates essentia, & existentia iuxta sententias omnium exactius explicandas.

2 Plerique Doctores non multùm curantes de modo, quo essentia ab existentia distinguatur supponere videntur essentiam, & existentiam ex parte obiecti per rationem distingui, diuersasque formalitates attingi ex parte obiecti essentia, & existentia conceptu, quod fert communis omnium sententia.

3 Ingeniosius admodum, & acutus semper Aureolus docuit in 1. distinct. 8. q. 1. art. 4. proposit. 3. & quæst. 4. art. 2. 5. est ergo intellectum nostrum nullam distinctionem formalitatem præcindere inter essentiam, & existentiam, & non correspondere duplex conceptibile, seu duplicem rationem obiectalem, sed eandem simplicem, quando concipimus in creaturis essentiam, & esse, & tantùm tunc reperiri duplicem concipiendi modum. Hanc fuisse Scoti mentem non leuiter indicant illa, quæ ex eodem Scoto refert Soar. suprâ n. 19. & quod magis est, idem videtur sentire D. August. lib. 12. de Ciuit. Dei, cap. 1. & lib. 2. de morib. Manich. c. 2. cuius verba refert idem Soar. tenent eandem sententiam Licher. & Gabr. apud Soar. ibidem, qui non parum in hac sententiam inclinât n. 23. vbi asserit posse dici existentiam esse de essentia creaturæ actu constitutæ, seu creatæ vt talis est. Hanc sententiam amplectuntur P. Hurt. disp. 8. Metaph. sect. 3. §. 72. & Arriaga disp. 2. sect. 4. & ferè omnes bonæ notæ recentiores. Sit

4 PRIMA CONCLUSIO. Essentia actualis formaliter vt actualis, non distinguitur ab existentia, neque ex parte actus, neque ex parte obiecti: Ratio est facilis: existentia ex parte obiecti est, & ex parte actus apprehenditur vltima actualitas: ergo essentia dicens actualitatem dicit existentiam, & idem est formaliter adhuc respectu intellectus, ens actuale, ac ens existens, & essentia actualis, ac essentia existens. Confirmatur: id. per quod ens essentialiter constituitur actuale est actualitas: sed actualitas est formaliter existentia: ergo ens, & essentia constituuntur actualia per existentiam: ergo non possunt cognosci, vt existentia, quin ex parte obiecti, & ex parte actus existentia cognoscatur, quia nihil potest cognosci vt tale, quin ex parte actus cognoscatur illud, per quod constituitur. Dixi non distingui adæquatè, quia inconueniens non est ex parte actus distinguere essentiam actualem ab actualitate inadæquatè, tanquam includens, & inclusum, quia potest intellectus ex parte actus apprehendere essentiam actualem vt quoddam concretum resultatans ex essentia cognita eo modo, quo cognoscitur abstrahens ab actuali, & possibili, & ex actualitate, seu existentia. Confirmatur: ens nondum existens non est simpliciter ens, sed tantùm obiectiuè, seu conditionarè: ergo ad hoc vt intelligatur ens simpliciter, debet actu intelligi existens: ergo ratio formalis entis simpliciter, & actu, quod tantùm dicitur esse ex parte actus, & ex parte obiecti, est ratio existentis, idemque formalissimè importat ens actu, & existens: ergo idem formalissimè importat essentia actualis, & existentia: ergo essentia, quæ formaliter, & actu non tantùm esset, sed est, est formaliter existentia, quæ non tantùm esset, sed est, & essentia possibilis, quæ tantùm dicit essentiam quæ est obiectiuè, & physicè esset, dicit existentiam, quæ est obiectiuè, & physicè esset. Confirmatur: ens in potentia, seu ens possibile dicit ens per propria prædicata essentialia non repugnans existere, seu capax existendi: ergo ens in actu dicit ens actu existens absque aliquo intrinseco superaddito propriis prædicatis, quæ concipiuntur capacia existendi, siquidem ipsa capacia per se ipsa fuerant præconcepta terminandi formaliter per se ipsa actionem, ex vi cuius producerentur, quod est formaliter per se ipsa existere: ergo ens possibile, seu essentia possibilis non distinguitur ab existente possibili, seu existentia possibili, & ens in actu non distinguitur ab existentia in actu. Ens possibile voco, quod abstrahit à purè possibili, & existenti, quia ens purè possibile vt purè possibile, connotat negationem entis existentis, quæ contradictoriè seu priuatiuè opponitur cum ente simpliciter existenti, & cum illius existentia. Libentius dico prædicata essentialia creaturæ absque vilo intrinseco realiter, aut per rationem superaddito existere, quando de facto existunt dependenter à causa prima, quam entitatem creatam existere per suam essentiam, quia hic loquendi modus æquiuocationem parere potest, quæ cauenda semper est, sæpe enim, existere per

Francisc. de Quiedo, Philosoph. Tom. 1. 1.

essentiam sonat, existere indefectibiliter omnino anteedenter necessariò, & independenter ab omni alio, quod proprium est Dei, & nulli potest creaturæ competere, licet quando de facto existit, existat formaliter per proprium suum constitutum, quod non distinguitur à sua essentia: quia quidquid est in creatura actuali quantumuis sit illius constitutum, & propria essentia, per se ipsum terminat actionem, quæ producitur, quod est per se ipsum existere, quia actu existere, seu simpliciter esse, & existere creaturæ formaliter dicit esse terminum actionis, ex vi cuius producitur.

5 SECUNDA CONCLUSIO. Essentia actualis, & ipsa formalis existentia non distinguitur formaliter, & ex parte obiecti ab essentia possibili abstrahente à purè possibili, & existenti. Sit ratio: Si inter existentiam actu exercitam, & essentiam vt possibilem distinguerentur formalitates, eodem modo essent distinguerentur inter existentiam, vt actu exercitam, & eandem vt possibilem præcisè, seu inter existentiam actu exercitam, & essentiam eiusdem, vt possibilem præcisè, & sic in infinitum procederetur. Secundo efficacius: Nulla formalitas est actu existens, quæ non includatur in eadem entitate vt possibili, seu nulla formalitas est in ente actu existente, quæ formaliter per se ipsam non fit possibilis. Rursum nulla formalitas concipitur in ente possibili, quæ non concipiatur existens, quando illud ens concipitur existens: ergo neque ens possibile dicit aliquam formalitatem, quam non dicat existens, neque vllam dicit existens, quæ in eodem vt possibili non cognoscatur: ergo ens vt existens, & vt possibile præcisè non distinguuntur per formalitatem aliquam, quæ cognoscatur in vno, & non in altero.

6 Confirmatur: quando Deus cognoscit creaturam possibilem indifferentem vt producatur, vel non producatur, vel cognoscit omnes formalitates, quæ postea sunt in ipsa iam existenti, & producta, vel non: Si cognoscit omnes formalitates, infertur creaturam possibilem, seu in statu possibilitatis constitutam includere ex parte obiecti omnes formalitates, quas eadem dicit existens: ergo creatura existens nullam addit formalitatem supra illam, vt possibilem. Si dicas in creatura possibili non cognosci à Deo omnes formalitates, quæ sunt in eadem creatura iam existenti, sequitur formalitatem illam non cognitam in creatura possibili repertam in creatura existenti, fuisse à Deo productam, quin cognitio illius formalitatis productionem eiusdem præcesserit. Dicendum ergo est Deum cognouisse in creatura possibili formalitates omnes, quas in existenti cognouit, quod ex libertate, quæ Deus quamcumque creaturam secundùm omnia, quæ dicit intrinsecè producit, manifestè infertur.

7 Obiic. Existentia concipitur tanquam accidens superueniens essentia illi, quæ præcindebat ab actuali, & possibili: ergo ab illa distinguitur ex parte obiecti. Nego consequentiam, quia sæpe plura, quæ tantùm ex parte actus distinguuntur concipimus vt passiones illorum, à quibus non distinguuntur ex parte obiecti, vt contingit in vnitatis, quæ est passio respectu entis, & in communi sententia ab illo non distinguitur ex parte obiecti.

8 Obiic. secundo: A parte rei existentia tantùm identificatur cū essentia actuali: ergo ex parte obiecti non potest cum alia essentia identificari, nego consequentiam, quia à parte rei non datur essentia præcindens, & ita non potest à parte rei distingui, neque identificari essentia præcindens, per intellectum tamen datur essentia præcisa ex parte actus ab existentia, & à negatione illius, & ita potest in illo statu, in quo concipitur præcisa dici identificata essentia, quia ex vi illius actus cognoscitur idè formale obiectum, quod per actum terminatum ad essentia actualè cognosceretur.

PUNCTUM IV.

Magis explicatur eadem sententia, & incidens explicatur difficultas de obiecto scientia visionis, & simplicis intelligentia.

1 **E**X his principiis grauis deciditur quæstio acriter inter Theologos exagitata de distinctione obiecti scientia simplicis intelligentia, & visionis Dei, & de distinctione harum

harum scientiarum, quam in nostris gymnasiis natam fuisse & adultam testatur P. Heric. tract. de scientia Dei disp. 9. c. 2. Ne recens Philosophus Theologicis terminis perturbetur mente teneat scientiam simplicis intelligentiæ in Deo dicere cognitionem terminatam ad obiectum possibile, & scientiam visionis in eodem appellari cognitionem ad obiectum iam existentem terminatam. Ex quo fit idem esse inquirere quomodo differant obiecta scientiæ simplicis intelligentiæ, & scientiæ visionis, ac inquirere, quomodo differant obiectum cognitionis, quæ cognoscitur ens possibile, & obiectum scientiæ, quæ idem ens iam existens cognoscitur, quod tandem est idem, ac querere quomodo differant obiectum possibile, & existens, quia cum Deus cognoscat obiecta ut sunt in se, eâ ratione different obiecta cognitionis terminatæ ad rem possibilem, & cognitionis ad eandem existentem terminatam, quæ res possibilis & existens differunt. Ex quo inferes ex principiis purè Philosophicis decidendâ esse quæstionem de distinctione obiectorum scientiæ visionis, & scientiæ simplicis intelligentiæ, eisdem omnino eandem cum illa, quam modò tractamus, quomodo videlicet differant res possibilis, & eadè existens.

2. Vulgaris sententia fert per scientiam simplicis intelligentiæ cognosci obiectum secundum suam naturam, & secundum propria prædicata essentialia, & non secundum existentiam. Ratio huius sententiæ est per scientiam simplicis intelligentiæ cognosci obiectum indifferens ad existendum, & non existendum, ex quo videtur inferri non cognosci ut existens, quia obiectum quatenus existens non est indifferens ad existendum, & non existendum. Peccat hæc sententia, quia non explicat quomodo natura, seu prædicata essentialia obiecti terminent cognitionem Dei, & non eandem terminet existentia eiusdem obiecti cum eadem naturâ realiter identificata, cum obiecti præcisio circa obiecta identificata secundum veriorum sententiam admittenda non sit adhuc in cognitione creata, & in cognitione diuina, de qua agimus nullo modo liceat admitti. Secundò, quia, ut dicebam supra, nulla formalitas potest reperiri in creatura existenti, quam Deus prius natura, quam existeret, non præconcepit ut possibilem: ergo scientia visionis non terminatur ad formalitatem aliquam, ad quam non terminetur scientia simplicis intelligentiæ.

3. Affirmant alij scientiæ visionis, & scientiæ simplicis intelligentiæ cognosci eandem formalitates, in diuerso tamen statu, quia per scientiam visionis videntur secundum exercitium actuale, secundum quod scientia simplicis intelligentiæ non videntur. Hic dicendi modus impugnationem præ se fert, quia status ille, & illud actuale exercitium, vel distinguitur ab obiecto cognito, ut possibile, & existenti, vel non distinguitur: si distinguitur, iam scientiæ visionis cognoscitur aliquod obiectum existens non præcognitum scientiæ simplicis intelligentiæ: si non distinguitur, necessariò terminabit scientiam simplicis intelligentiæ, quam terminat obiectum cum illo modo identificatum.

4. Respondent alij per scientiam simplicis intelligentiæ cognosci obiecta ut non entia, & per scientiam visionis eadem ut entia cognosci. Contrà: per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscitur obiectum ut ens, & per scientiam visionis cognoscitur ut non ens: ergo non secundum eandem formalitatem utraq; scientiæ obiectum cognoscitur. Secundò cognoscere obiecta ut non entia, vel dicitur cognosci negationes obiectorum, vel dicitur cognosci obiecta cum connotatione ad negationes. Non prius, quia cognitio negationis distinguitur à cognitione obiecti, seu quia negatio cognita ad habitum cognito distinguitur non posterius, quia cognoscere obiectum cum connotatione ad negationem est cognoscere obiectum, & negationem, illud in recto, & hanc in obliquo, & eadem redit quæstio, quidnam sit obiectum illud in recto cognitum, quod connotat negationem. Vltimò: in illo statu obiectum est indifferens ad negationem, & ad sui existentiam, hoc est, ad existendum, & non existendum: ergo in illo statu non connotat negationem: ergo in illo statu non cognoscitur cum connotatione ad negationem.

5. Noster Heric supra citatus tenet idem obiectum secundum eandem rationem formalem utramque cognitionem simplicis intelligentiæ, & visionis terminare cum diuerso tamen connotato: nam Petrus, v. g. cognoscit scientiæ simplicis intelligentiæ connotat suam causam indifferenter ad productionem, & ad negationem productionis. Hæc sententia eandem patitur difficultates, quas contra præcedentem expendimus, quia causa in actu secundo determinatur

per actionem ab illa procedentem, neque determinatio causæ dicitur in causa aliquid illi intrinsicè: ergo ad hoc intelligi actus secundus, seu actio iam existens, quæ tantum intelligitur possibilis, cum causa intelligitur non determinata, sed indifferens. Dicit ergo noster Heric, quid intelligatur in ipsa actione quando absolute intelligitur existens, & iam determinans in actu secundo virtutè cauendi, quod non in eadem actione intelligitur, cum concipitur tantumtem causa. Confirmatur, & declaratur: causa indeterminata dicitur entitatem causæ, & actionem possibilem: ergo tota differentia reperta inter causam determinatam, & non determinatam sumenda est ex differentia, quæ reperitur inter actionem existentem, & actionem possibilem: ergo explicandum est quomodo differant obiectum cognitionis, quæ cognoscitur actio existens, & obiectum cognitionis, quæ cognoscitur actio possibilis, ut explicetur quomodo differant obiectum cognitionis, quæ cognoscitur causa determinata, & obiectum cognitionis, quæ eadem causa indifferens cognoscitur.

Huic difficultati huc vsque satisfactum non fuisse docet Heric supra n. 13. & Alarcon Mineral non fuisse docet illam explicanti se daturum promittit, fatetur enim se nunquam percipere potuisse quomodo hæc obiecta differant, quòd vè discrimen inter obiectum possibile, & idem iam existens reperitur.

Noto pro solutione huius difficultatis existentiam formalissimam rei, & eandem existentem cum eisdè circumstantiis, quas hic & nunc habet, dum existit, posse cognosci per iudicium, quod dicit intellectus, hæc existentia, seu hoc obiectum existens de facto datur à parte rei, cum his omnibus circumstantiis, eandemque existentiam, seu idem obiectum existens posse cognosci cognitione, quæ dicit intellectus, hoc obiectum, quod apparet existens cum omnibus his circumstantiis non est illatum contradictionis, quod iudicium æquiuale huic: si hoc obiectum de facto existeret cum omnibus circumstantiis, quibus obicitur, existeret absque vlla contradictione, est etiam æquiuale iudicio, quod dicit intellectus, hoc obiectum potest produci ab omnipotentia absque vlla contradictione. Per hæc tria iudicia, quæ æquiuale sunt esse dicimus, etiam obiectum cognoscatur ut existens, & ratio formalissima existentis, non affirmatur illud obiectum existens dari de facto à parte rei, sicuti iudicatur per duo illa priora. Dari hæc iudicia respectu cuiuslibet obiecti possibilis probatione non indiget, est enim per se notum, ut quilibet rem attentè contemplanis deprehendat.

Insuper noto, quod certissimum est videlicet Deum cognoscere omnia obiecta cognoscibilia omni modo, quo possunt cognosci absque vlla cognoscentis imperfectione. Ex quo infero, Deum modò cognoscere Ioannem existentem, & Petrum non existentem actu quodam, quod dicit de Ioanne, qui de facto existit: si Ioannes existeret, existeret absque vlla contradictione, quod est idem ac dicere, si velim Ioannem producere, Ioannes existeret absque vlla contradictione, est idem ac dicere Ioannes est obiectum meæ omnipotentia; eadem ratione de Petro, qui non existit, idem enunciat; de utroque enim æquè verum est dicere: si existat, existet absque vlla contradictione, &c. Ex vi horum actuum certum est non iudicare Deum de facto existeret Ioannem, qui de facto existit, neque non existeret Petrum, qui de facto non existit, quia actus illi sunt de obiecto conditionato, quod nihil ponit in esse. Deinde cognitio, quæ Deus dicit Ioannes existit, & cognitio, quæ dicit Petrus non existit, supponunt decreta libera Dei, quibus decreuit Ioannem existeret, & Petrum non existeret: cognitio verò, quæ dicit: si Ioannes existeret, existeret absque vlla contradictione, nullum connotat decretum liberum Dei absolute existens: ergo ex vi cognitionis, quæ dicit Deus: si Ioannes existat, existet absque vlla contradictione, non dicit absolute Ioannem existeret, etiam cognitio illa ad existentiam terminatur.

Ex his infero scientiam visionis, & simplicis intelligentiæ non distingui ex parte obiecti, ut probant rationes supra factæ, distingui tamen ex modo, quo idem obiectum formalissimum cognoscitur, quia per scientiam visionis cognoscitur obiectum existens actu quodam, quo dicitur hoc obiectum datur à parte rei, & simpliciter est existens, scientiæ verò simplicis intelligentiæ cognoscitur actu, quo tantum

ritu dicitur hoc obiectum existens ex se non est illatum contradictionis, seu obiectum existit abique vlla contradictione, si existat, quem actum, & alios illi equivalentes, seu eundem alio modo significatum supra explicui. In hoc ergo actu affirmo consistere scientiam simplicis intelligentiae, qui dicitur iudicium quoddam, quod Deus fert de omni obiecto possibili, & quod necessum est procedere omne decretum producendi quamcumque creaturam, vt Deus cognoscat creaturam, quam vult producere, & ita liberè illam producat, vt antequam dicat, volo producere hunc effectum illum discernat ab aliis, quæ contradictionem inuoluunt, ne frustra, & improuidè decernat aliquid obiectum in se repugnans, & illius decretum ex repugnantia obiecti irritum fiat, quod contingere manifestam inuoluit implicationem.

10 Diximus non distingui obiectum primarium scientiæ visionis, & scientiæ simplicis intelligentiæ, quia si quis contendat iudicium hoc, si Petrus existat abique vlla contradictione respicere tanquam obiectum primarium Petrum existentem, & tanquam obiectum secundarium negationem contradictionis, quam Petrus non inferret, quam contradictionis negationem, neque vt obiectum secundarium respicit iudicium, quo absolute dicitur Petrus existit, non multum de hac re contendendum est, quam non sine fundamento dici existimo.

11 Obiicies: apprehensio visionis, & apprehensio simplicis intelligentiæ distinguuntur: ergo scientia visionis, & scientia simplicis intelligentiæ distinguuntur independentè à modo, quo Deus iudicat de obiecto cognito per vtramque scientiam. Resp. in Deo non dari simplices apprehensiones, sed intuitiva iudicia, quibus omnia cognoscit eo modo, quo sunt, & omni modo, quo sunt cognoscibilia.

12 Obiicies secundò: multa sunt possibilia cognita scientia simplicis intelligentiæ, quæ nunquam existent: ergo non potest Deus cognoscere horum existentias: ergo scientia simplicis intelligentiæ non terminatur ad existentiam horum possibilibus. Confirmatur: scientia Dei terminatur ad obiectum quod est: sed non est existentia horum possibilibus ergo scientia Dei non terminatur ad illorum existentiam, sed tantum ad possibilitatem. Concesso primo antecedenti distinguo primum consequens: scientia Dei non potest terminari ad existentiam possibilibus, quæ non erunt, actu, quo dicat hæc existentia est, aut erit in rerum natura, concedo consequentiam: actu, quo dicat esse sine contradictione, si de facto esset, seu hæc existentia non est illatua contradictionis, nego consequentiam. Ad confirmationem respondeo Deum tantum cognoscere existentias eorum, quæ sunt actu, quo dicat absolute existere cognoscere tamen existentias possibilibus, quæ non sunt, aut erunt, actu, quo dicit, hæc existentia non est illatua contradictionis, seu hæc existentia daretur in rerum natura abique vlla distinctione, si ego vellem illam producere, &c.

13 Obiicies tertio: Diuersus modus tendendi prouenit ex diuersitate obiecti: ergo si obiectum non est diuersum, modus tendendi non poterit esse diuersus. Distinguo antecedens: diuersus modus adequatus tendendi in obiectum prouenit ex diuersitate obiecti, transeat antecedens: diuersus modus inadæquatus tendendi, nego antecedens, quia idemet obiectum est cognoscibile per varios actus quibus veritates diuersæ de illo enuntiarî possunt, & ita circa idem obiectum potest dari actus, quo Deus iudicet existere tale obiectum, qui actus erit scientia visionis, & inadæquatus modus tendendi in tale obiectum, quia potest Deus in illud tendere actu, quo non dicat existere, sed quod existeret.

41 Obiicies quartò: Actus quo Deus cognoscit existentiam Petri esse obiectum omnipotentis, non solum fertur in existentiam Petri, quæ esset, seu in Petri possibilitatem, sed etiam in ipsam omnipotentiam absolute existentem. Resp. illum actum in recto respicere existentiam Petri, quæ in omnipotentia continetur, & in obliquo ipsam omnipotentiam, quod inferendum est ex eo, quod non possit cognosci existentia Petri in omnipotentia, quin eodem actu tangatur omnipotentia, de quo non disputo, ex quo ad summum poterit inferri actum illum non esse simplicis intelligentiæ, quatenus fertur in omnipotentiam, quod libenter admittam, non tamen licet inferri non esse simplicis intelligentiæ respectu existentie Petri, quia idemet actus attingens duplex obiectum potest dici scientia visionis respectu vnius, & scientia simplicis intelligentiæ respectu alterius.

1 Pura quæ de existentia disputantur iuxta nostra principia vix quæstioni materiam præbent: breuiter singula percurram.

2 Primò inquiri solet quid perfectius sit an essentia, an existentia. In nostra sententia comparatio hæc fieri nequit, cum idem sit essentia, & existentia, & idem se ipso neque perfectius, neque imperfectius est. In Thomistarum sententia prætendit non nemo maiorem perfectionem existentie tribuere, quam essentia, quia hæc est potentia, illa est actus. Sto pro essentia, cui maior perfectio necessariò danda est, quia est principium omnium operationum, radix passionum, & proprietatum; quod si essentia non existenti nulla debeatur operatio, nullaque existens proprietates, tantum probat existentiam esse conditionem, sicuti approximatio ad agendum in passum, quod non arguit maiorem existentie perfectionem, quia operatio non debetur nisi potentie applicata, & nihilominus metimur per operationes perfectionem virtutis, & non applicationis, operatio enim substantialis, seu ad substantiam terminata arguit principium productiuum intrinsecè substantiale, & non arguit applicationem substantialem, sed accidentalem, quia omnis approximatio rerum creaturarum dicit ipsarum præsentias, quæ accidentales sunt. Ratio pro opposita sententia adducta nullius est momenti, sunt enim plures actus imperfectiores potentia, quam actuant: intellectio accidentalis est actus animi rationalis, quo longè imperfectior est, & intra idem substantie genus substantia est actus nature Angelicæ, & hæc multum illius perfectionè excedit.

3 Docuit aliquando Bañez apud Hurrad. disp. 6. sect. 5. §. 8. existentiam neque esse substantiam, neque accidens, quod omnes nec dempto Bañez, qui postea sententiam hanc retractauit meritò impugnant. Neq; solum grauius peccat in Philosophia modus iste, dicendi sed etià in Theologia non sine scrupulo potest procedere, ex illo enim inferunt contra Concilium Tridentinum in Eucharistia aliquid manere præter accidentia panis, quia manebat existentia panis, quæ in sententia Bañez, existeret accidentium existentia. Quam opinionem reprehendit P. Soar. 3. part. t. 3. disp. 49. sect. 4. §. sed quæres. Impugnatur modus iste dicendi ex communi diuisione entis in substantiam, & accidens. Secundò quia omne ens vel est intentum propter se vel propter aliud. Si propter se, est substantia. Si propter aliud, est accidens: ergo omne ens vel est substantia vel accidens. Sic arguo iuxta differentiam substantiæ, & accidentis, quam assigno, & propugno Contr. 6. punct. 1. Alij iuxta diuersa principia haud inefficacius arguunt. Sic enim Ariaga & alij plures. Omne ens vel est de primo conceptu rei, vel non. Si est de primo conceptu rei est substantia, si non est de primo conceptu rei, est accidens: ergo omne ens, vel est substantia, vel accidens. Supponit hic modus arguendi essentiam substantiæ dicere esse de primo conceptu rei, & essentiam accidentis importare esse extra primum conceptum rei, quia differentia admittit inter substantiam, & accidens rectè procedit argumentum.

4 Dicendum est n opinione, quæ existentias superadditas admittit, existentiam substantiæ esse substantiam, & existentiam accidentis esse accidens. Posterior pars per se patet, essentia enim accidentis non deberi potest existentia, quæ sit substantia, huic enim accidentia debentur, & nõquam accidentibus imperfectioribus perfectior substantia debetur tanquam illorum proprietates, seu affectio, sed tanquam causa, à qua accidentia dependent, & in quam natura sua ordinantur.

5 In sententia non distinguente existentiam ab essentia, vtramque ab eisdem principiis procedere necessum est. Communis est sententia inter Thomistas distinguentes existentiam ab essentia vtramque per eandem actionem procedere, quod defendi poterit si dicatur existentiam non dependere ab essentia tanquam causa materiali, si autem existentia dependeat ab essentia tanquam à causa materiali non poterunt per eandem actionem produci, quia implicat per eandem actionem produci id, quod ab aliquo dependet ex vi actionis, & aliud à quo illud dependet, quia omnia, quæ ex vi actionis produciuntur, necessariò ex vi actionis dependent ab omni alio, à quo dependet actio,

& non ab alio ex vi eiusdem, & ita non possunt produci ex vi eiusdem actionis existentia dependens ab essentia, & essentia non dependens a se ipsa. Secundò productio rei dependens ab alio supponit productionem alius, à quo dependet proprius terminus: ergo productio existentia dependens ab essentia supponit productam essentiam. Sentic non posse in hac sententia consequenter philosophari, quin plura deurentur absurda, infertur enim ex eo quod essentia distinguatur ab existentia essentiam, & existentiam per diuersas actiones, & à diuersis causis posse produci, & necessariò per diuersas actiones, & ex diuersa causa materiali necessariò esse producendas, si existentia dependet ab essentia tanquam à proprio subiecto. Infertur etiam ex vi actionis terminatæ ad essentiam hanc fieri ens in actu, & constitui extra causas, quod præstat actio productiua cuiusvis rei, & non fieri ens actu, neque constitui extra causas, ex vi eiusdem actionis, sed ex vi actionis distinctæ terminatæ ad existentiam, quæ formaliter constituit essentiam in actu, & extra causas constitutam. Infertur etiam posse produci essentiam non productam existentia, quod contradictionem inuoluit in nostris principiis, quia essentia & existentia non distinguuntur, & in Thomistarum sententia, in qua ex vi actionis terminatæ ad rei existentiam, essentia eiusdem constituitur formaliter producta. Secundò, quia eo ipso quod essentia intelligitur producta intelligitur posita extra causas, & intelligitur existens ac proinde implicat rem intelligi productam, & non existèrem, & consequenter rem produci sine existentia, & ex vi cuius formaliter sit existens. Propter hæc non audeo definire quomodo in sententia distinguente essentiam ab existentia consequenter philosophandum sit de causis, & causalitatibus, ex vi quarum producuntur essentia, & existentia, quò enim consequentiùs ad hæc principia procedatur, maiora absurda in hac materia deuoranda sunt, & plura contradictoria inferenda.

5 Inquiritur à nonnullis an rei possibili, & existenti detur communis ratio, à qua quæstione breuiter me expedit. Res purè possibilis connotat negationem rei existentis, cui nihil potest dari commune cum existentia rei, vel cum ipsa re existente, quia habitus, & negatio in nullo conueniunt; ens possibile præcisè sumptum, & ens existens formaliter ex parte obiecti dicunt eundem omnino conceptum obiectiuum, vt probauit Punct. 2. nihilominus non possunt conuenire in aliqua ratione superiori, in qua abstrahatur à differentia, quam includit ex modo concipiendi, quia si ens apprehendatur existens, apprehensio illa non præcindit ab ente existente, à quo volumus præcindere rationem aliquam communem cum ente, quod ex parte actus non apprehenditur existens, sed ex vi apprehensionis præcinditur ab apprehensione existentia, & negationis existentia. Si verò apprehendatur ens possibile præcisè, hæc apprehensio adæquatè dicit vnã rationem, à qua volumus extrahere conceptum communem cum alia, videlicet ens possibile præcisè: ergo non dicit rationem aliquam superiorem enti possibili præcisè, in qua conueniat cum ente existenti, sed ipsam formalissimam rationem entis possibilis præcisè: ergo implicat dari conceptum communem ex parte actus enti possibili præcisè, & eidem enti formaliter existenti, etiam ex parte obiecti ens possibile præcisè, & ens existens formaliter non distinguantur.

6 Disputat Nostr Albertin. de Prædic. subst. disp. 2. q. 2. an detur compositio inter essentiam, & existentiam? negatiuè respondent plures, etiam si distinctionem admittant inter essentiam, & existentiam. Consequentius videtur procedere Albertin. qui compositionem hanc à parte rei dari concedit non inefficaci ratione: totum compositum formaliter nihil aliud dicit, quam extrema realiter distincta per se ipsa, vel per superadditum aliquem modum vnitatis: sed totum existens dicit essentiam, & existentiam distinctas inter se vnitatis: ergo est formaliter compositum: ergo à parte rei ens existens importat realè, & physicam compositionem. Mea quidem sententia rem concludit discursus, sed non efficacius contradictoria pars euincitur. Essentia vt distincta realiter ab existentia non est ens actu: ergo, vt distincta ab existentia, non potest terminare vnionem, quia non potest terminari ad rem præcisè possibilem, sed debet supponere extremum, quod sit actu: ergo essentia, vt distincta ab existentia, non potest cum ipsa existentia totum aliquod componere, neque aliquam compositionem inire, neque potest dici essentiam terminare

vnionem ad existentiam, vt affectam existentia, quia vnio physica inter extrema quodlibet illorum respicit, vt adæquatè ab altero distinctum. Secundò quia in illo priori, in quo essentia concipitur proximè potens terminare vnionem ad existentiam non potest concipi vt affecta existentia, quia essentia ex vi illius vnionis existentia efficienda est. Hæc obiecta contradictoria, quæ legitime inferuntur procedunt ex repugnante principio, quo supponitur essentiam ab existentia distingui.

De existentia, siue distincta realiter ab essentia, siue tantum per rationem, & ex parte actus solet disputari, an formaliter sumpta dicat gradus metaphysicè distinctos, vel an dicat vniam simplicissimam formaliter eadem omnino efficiem omnes gradus metaphysicos essentia? Negat Nostr Albertin. supra quæst. 4. cum Ferr. ex communi Thomistarum sententia, existentiam habere aliquam compositionem metaphysicam. Compositionem hanc admittunt P. Soar & Egid. supra. Duplex in hac re difficultas occurrit. Prima, an existentia diuisibilis sit in gradus metaphysicè distinctos. Secunda, an gradus metaphysicè distincti ex suppositione, quod reperiantur in existentia diuisibiliter efficiant gradus essentia, ita vt gradus genericus existentia gradui generico, & gradus specificus gradui specifico essentia correspondeant, & sic de aliis, vel an omnes gradus metaphysici existentia simul sumpti indiuisibiliter efficiant quemlibet gradum metaphysicum essentia, ita vt gradus genericus essentia non intelligatur existens tantum per gradum genericum, sed per gradum genericum, specificum, & indiuidualem existentia.

Sentic existentiam diuisibilem esse in gradus distinctos correspondentes diuersis gradibus essentia. Continet conclusio definitionem vtriusque difficultatis propositæ, quam breuiter probò. Quando concipio animal à parte rei vt ens actuale distinctum à rationali, quod etiam est ens actuale, concipio eandem distinctionem inrer actualitates animalis, & rationalis, ac inter animal, & rationale: ergo sicut diuido per rationem hominem in animal, & rationale, sic diuido actualitatem hominis in actualitatem animalis, & rationalis: ergo sicut animal præcinditur à rationali, ita præcinditur actualitas animalis ab actualitate rationalis: ergo sicut distinguuntur animal, & rationale, ita vt non inueniuntur includantur, ita distinguuntur actualitates, quin vna includatur in alia, neque actualitas animalis aliquid dicit actualitatis rationalis, aut è contra. Confirmatur: ens non præcinditur ex parte obiecti à ratione existendi: ergo è ratione, quæ apprehenditur ens, apprehenditur saltem ex parte obiecti existentia, quæ ab illo ex parte obiecti formaliter non distinguitur: ergo poterit gradus ille postea ex parte actus apprehendi existens per existentiam specialem specialiter ex parte actus ab illo gradu dimanantem.

Obiciunt Thomistæ: existentia est vltima actualitas: ergo non est diuisibilis in gradus diuersos, quos si haberet non esset vltima actualitas. Respondeo existentiam esse vltimam respectu subiecti, quod afficit, cum quo reuè componitur dari gradum existentia, qui licet sit vltima actualitas respectu subiecti, cui correspondeat, non sit vltima actualitas respectu speciei, & indiuiduæ existentia quam componit.

Obicit secundò Albert. Existentia nihil aliud est, quam ratio constituendi rem actu extra causas. Sed hæc ratio consistit in indiuisibili: ergo existentia consistit in indiuisibili: ergo non est diuisibilis in gradus distinctos. Respondeo concedendo maiorem, & distinguendo minorem: Ratio constituendi rem indiuisibilem actu extra causas est indiuisibilis, concedo minorem: ratio constituendi rem diuisibilem extra causas est indiuisibilis, subdistinguo: intensiue, concedo, quia eademmet formalitas non potest magis extra causas constitui; extensiue nego, quia gradus distincti formaliter habent rationes formaliter distinctas inter se, per quas extra causas constituuntur, in quas est diuisibilis existentia adæquata, seu ratio constituendi extra causas indiuiduum adæquatum inuolvens rationes superiores, & inferiores.

Disputant hic nonnulli quomodo existentia requiratur ad operationes, an vt virtus causatiua, an tantum vt conditio; de quo dixi Controu. 7. Physic. punct. 4.

CONTROVERSIA III.

De attributis entis.

PASSIONES vocamus proprietates illas, quæ ab essentia physicè dimanant, & hanc indiuiduè ex natura rei per se comitantur. Attributa dicere solemus prædicata quædam, quæ extra essentiam metaphysicam rei concipiuntur, cum qua physicè identificantur: sic in Deo Misericordiam, & Iustitiam, quæ ab illo non distinguuntur, attributa, & non passiones appellare conuenimus. Enti nonnullas competere proprietates, siue aliquid ab illo distinctum importent, & passiones dici possint, siue cum illo adæquatè identificentur, & attributa dicantur, fert omnium sententia, & constabit ex singularium definitionibus, quas postea dabo. An verò ab ente distinguatur, vel cum illo identificentur constabit ex his, quæ de proprietatibus singularis definiam. Quinque vulgo referuntur entis attributa, *res, verum, bonum, aliquid, vnum*. *Res, & aliquid* sunt entis synonyma, de tribus aliis attributis Controversiam hanc instituo.

PUNCTUM PRIMVM.

De unitate entis.

§. I.

Vnum non addit supra ens prædicatum reale positium realiter, neque formaliter ab illo distinctum, neque factum ab intellectu.

- I** Vnum addere supra ens rationem quamdam positivam ab ipso distinctam ex natura rei docuerunt Auicenna, Scot. & Anton. Andr. apud P. Soar disp. 4. Metaph. sect. 1. n. 2. quibus addit P. Fasol. postea citandus Alenf. Albert. & Bonauent.
- 2** Vnum non addere aliquid positivum reale supra ens defendunt innumeris Doctores. Do primum, primum inter doctores Scholasticos Angelicum Doctorem 1. part. q. 11. art. 1. ad 1. ubi postquam sententiam Auicennæ retulerat, hæc scripsit: *sed hoc manifestè falsum est, quia quelibet res est vna per suam substantiam: & rationem reddit, quam postea expendam.* Hoc testimonium rem mihi facit omnino certam, nunquam enim in re vtriusque probabili, ita loquutus esset Angelicus Doctor, qui mira doctoris scientia, & sanctissimi modestia viri docuit nos illa: quæ vtriusque probabilia sunt sine animi contentione tradere, eaque non vt fide sancta, sed vt principiis probabilibus deducta quibus falsitas possit subesse, aliis proponere, quem modum eximie semper obseruauit Angelicus Doctor, vt ipso docendi modo, nobis licentiam faceret in hac vel in illa sententia vtriusque probabili ab ipso discedendi, quod etiam Augustini, & aliorum Patrum autoritate sussultis sine multorum iustitia nobis non licet. D. Thomam sequuntur Caietanus, Sylu. Heru. Mayr. Ocham, Durand. Arg. Capreol. Albert. Bassol. Gabr. Marf. Sonc. Fland. Iand. & Iauel. apud P. Fasol. 1. part. quæst. 11. art. 1. dub. 15. n. 12. Accedunt omnes nostri Authores P. Soar. in Metaph. disp. 4. sect. 1. P. Vasq. 1. part. disp. 128. cap. 2. P. Fonseca. cap. 2. quæst. 5. sect. 4. concl. 3. P. Valent. P. Fasol. & alij D. Thomæ interpretes. D. Thom. 1. part. quæst. 11. art. 1. P. Hurtad. disp. 4. sect. 1. subsect. 2. P. Arriag. disp. 1. sect. 3. subsect. 1. & 3.
- 3** Seclusa omni ratione positiva enti superaddita, ex vi cuius vnum constituitur, superest sciendum, an dicat rationem aliquam positivam, saltem per intellectum distinctam à ratione entis. Partem affirmatiuam defendit P. Vasquez cap. 2. citato, pro qua refert P. Soar. supra n. 2. D. Bonauent. Alex. & Scot. vnum non addere supra ens rationem aliquam positivam, adhuc per intellectum ab ente præcisam docet Pater Soar. cum D. Thomæ, & aliis

quàm plurimis, quos ipse refert num. 7. consentit Hurtad. Arriag. Definiendum est etiam an vnum saltem respectum aliquem rationis formaliter includat, quod affirmant Scotiæ non multi, quos refert, & impugnat Soncin. 4. Metaphyl. quæst. 23. oppositum tamen fert omnium ferè Doctorem sententia.

PRIMA CONCLUSIO. Vnum non addit supra ens rationem aliquam positivam realiter, neque ex natura rei ab illo distinctam. Probat efficaciter hanc conclusionem Angelicus Doctor: si ens fieret vnum per aliquid superadditum, illud superadditum, rursus esset vnum: ergo tale constitueretur per aliquid superadditum: ergo in infinitum procederetur. Dices, illud superadditum esset per se vnum, quia esset ratio constitutiua vnius, sicuti præsentia est per se ipsam præsentis, quia est ratio constitutiua rei præsentis. Contra: ratio illa superaddita est per se ipsam vna, & est vnitas sui ipsius: ergo iam non repugnat entitas, quæ per se ipsam sit vna, & sit vnitas sui ipsius: ergo huiusmodi est ens, quod ego contendo esse per se ipsum vnum absque vlla ratione superaddita, & esse formalissimam sui vnitatem. Confirmatur: Ideò superadditur præsentia subiecto (idem dico de aliis formis superadditis) quia subiectum est indifferens, vt habeat, & non habeat hanc præsentiam, sed subiectum non est indifferens, vt habeat, & non habeat hanc vnitatem: ergo absque fundamento datur illi vnitas realiter superaddita. Vergetiens vt distinctum ab illa ratione superaddita, in qua vnitate constituit opinio, quam impugnamus, est formalissimè vnum: ergo ratio illa superaddita superflue aduenit enti. Probo antecedens: ens vt distinctum ab illa ratione superaddita habet non esse illam rationem superadditam, neque aliquid aliud ab ipso distinctum, insuper habet esse ipsum, à quo ratio illa superaddita distinguitur: ergo habet esse indistinctum à quolibet alio, seu esse ipsum, & non esse aliud: ergo habet totam rationem formalem vnius quod tantum dicit formaliter esse ipsum, & non esse idem cum alio ab ipso distincto, quod solet definiri indiuisum in se & diuisum à quolibet alio. Confirmabunt hanc conclusionem rationes, quas pro secunda conclusione iam aduco.

SECUNDA CONCLUSIO: Vnum non addit supra ens rationem aliquam positivam ex parte obiecti præcisam à ratione entis. Probo: ratio illa præcisam, in qua formaliter constitueretur vnitas, esset formalissimè ens secundum conceptum obiectiuum præcisum, quem diceret: ergo non esset ratio superaddita enti, sed ratio formalissima entis. Probo antecedens: illa ratio haberet sua prædicata essentialia propria ipsius, ex vi quorum constitueretur: ergo ratione sui haberet essentiam condistinctam ab essentia entis rationis: ergo ratione sui haberet aptitudinem ad existendum, in qua consistit ratio entis: ergo ratione sui, & non ratione entis formaliter distincti esset ens: ergo non esset ratio superaddita enti, sed transcendens formalissimam rationem entis, & ab hoc ex parte obiecti formaliter indistincta. Respondebis rationem formalem vnius non posse præcindi obiectiuè à ratione entis, posse tamen præcindi rationem entis à formali vnius, sicuti in eodem ente respectu suarum differentiarum secundum multorum sententiam contingit, in quibus datur præcisio non mutua, ens enim præcinditur à differentiis & potest concipi sine illis, differentia autem non possunt præcindi ab ente, non enim potest concipi differentia constitutiua substantiæ, & accidentis, & contractiua entis, quin concipiatur in ipsa ex parte obiecti ratio entis, quam contrahit, licet possit concipi ratio entis, quin concipiatur aliqua differentia substantiæ, vel accidentis, per quam potest contrahi. Contra: ideò ens præcinditur à differentia, etiamsi differentia non possint ab illo præcindi, quia ens potest separari à quacunque differentia, per quam potest contrahi, & indifferens est vt contrahatur per differentias substantiæ, & separatur à differentia accidentis, vel contrahatur per differentiam accidentis, & separatur à differentia substantiæ: sed ens non est separabile ratione vnius, neque est contrahibile per vnitatem, & per negationem vnitatis: ergo non ex eo, quod ens sit præcindibile à differentiis poterit præcindi à ratione vnius. Deinde si ratio formalis vnius includit rationem entis, in illa ratione est inclusum ex parte obiecti totum id, quod dicitur *ens vnum* pro materiali, & pro formali: ergo absque fundamento constituitur ex parte obiecti alia ratio enti, cui aduenit ratio formalis

formalis vnius, & ipsa formalis ratio entis. Si redeas iterum ad differentias entis, quæ simul cum eadem ratione entis, quam transcendunt, entia adveniunt, ut constituent substantiam vel accidens, redibit iterum assignata disparitas, ex indifferentia, quam habet ens ut contrahatur, & non contrahatur, per quamcumque differentiam, à qua potest separari, quæ indifferentia fundamentum tribuit præcisioni entis à suis differentiis, quod non reperitur ut præscindatur à ratione vnius.

6. Secundò ex parte ipsius entis, quod opposita sententia dicit præscindi à ratione formali vnius probo repugnare hanc præcisionem, & formaliter in illa ratione entis quantumvis mente præscindatur, permanere rationem formalem vnius. Instaurò argumentum, quod supra constitui ad probandum rationem vnius non dicere aliquid realiter superadditum importare rationi entis, quod neque per rationem quid superadditum importare euinceret. Conceptus cuiusvis entis, v.g. conceptus essentialis, & constitutiuis hominis ab omni alio præcisus, & quocumque positio superadditò dicit entitatem hominis, quæ per se est animal rationale à se indistinctum, & per suammet entitatem non habet esse equum, sicuti habet esse hominem: ergo per suammet entitatem habet esse hominem, & non habet esse aliud ab homine, seu habet esse hominem, & non habet esse aliud ab homine: ergo per suammet entitatem habet esse vnum, quod tantum importat ens esse ipsum, & non aliud ab ipso. Confirmatur: hoc quod est esse hominem est quid positium, ut omnes admittunt, sed positò illo conceptu positio, per quem constituitur homo, quantumvis re & ratione præscindatur omnes alij positui conceptus, permanebit homo, qui sit verus homo, & qui non sit equus, nec leo: ergo permanebit homo idem secum, & non idem cum alio, quod est formaliter esse vnum. Idem dico de quacumque alia entitate de Petro v.g. qui ex vi formalitatum posituarum, per quas constituitur in esse Petri, quibuscumque aliis posituis vnitatibus seclusis, erit Petrus, & non erit Ioannes: ergo erit idem secum, & non idem cum alio, in quo formaliter consistit formalissima vnius ratio. Secundò, ratio formalis vnius, & ratio formalis entis sunt reales, & formaliter distinctæ: ergo sunt entia formaliter, seu per rationem distincta in ratione talium entium, non verò in ratione entium, cum vtraque sit ens: ergo neutra illarum est ens ut sic. Probo consequentiam: ratio entis, ut sic, non dicit rationem talis entis ut condistinctam ab alia: sed ratio entis, cui competit vnitatis, ut proprium attributum dicit rationem talis entis, ut condistinctam ab alio ente, videlicet à ratione formali vnitatis, quæ est ens: ergo vnitatis non afficit ens ut sic, sed tale ens condistinctum ab alio ente, videlicet à ratione vnitatis, quæ est tale ens: ergo vnitatis non est passio, seu attributum entis, sed talis entis. Confirmatur: quod est attributum entis debet esse attributum cuiuscumque entis: sed illa ratio vnius præcisà non est attributum sui ipsius, quæ est ens: ergo alicuius entis non est attributum. Rationem entis dicere formaliter formalitatem positivam distinctam à ratione vnius, est conclusio, quam impugnamus, dicere rationem talis entis inferitur manifestè, quia ubi est distinctio inter ens, & ens, est differentia vtriusque, ex vi cuius vnum differt ab alio: ergo est tale ens constitutum per talem differentiam: ergo quando intelligitur vnitatis afficere ens ab illa formaliter distinctum, intelligitur afficere ens constitutum per illam differentiam, ex vi cuius differt ab vnitatis: ergo intelligitur ut tale ens: ergo vnitatis non afficit ens; sed tale ens: ergo non est passio entis, sed talis entis.

7. TERTIA CONCLUSIO. Vnum non addit supra eas relationem identitatis eiusdem ad se ipsum, neque quidquam aliud rationis signum. Probo: vnitatis non concipitur instar forme relatiuæ, sed absolutæ: ergo non dicit formaliter relationem rationis. Secundò, quia hoc quod est Deum esse vnum (idem intelligit de quocumque ente creato) est quid reale, & à parte rei existens: nullo enim signum intercedente verum est dicere Deus est vnum: Petrus est vnum: ergo vnitatis non consistit in relatione rationis. Tertio: relatio identitatis, quæ per rationem fingitur eiusdem ad se ipsum, fundatur in vnitatis: ergo prius est ens esse vnum, quam habere relationem identitatis. Probo antecedens: ideo refero ego Petrum ad se ipsum relatione identitatis, & ad Ioannem relatione diuersitatis (loquor de relatione identitatis, & diuersitatis secundum differentiam individualem) quia apprehendo Petrum esse vnum

indistinctum in se, seu à se, & Petrum, & Ioannem non vnum, sed plura: ergo relatio identitatis fundatur in vnitatis, sicuti relatio diuersitatis in pluralitate: ergo sicuti prius est esse plura, quam diuersa, prius est esse vnum, quam relatum relatione diuersitatis. Aduertas me non negasse vnitatem consistere in identitate rei secum ipsa, sed in relatione identitatis, quia relatio identitatis est signum identitatis verò non per modum relationis, est ipsa entitas, quæ eadem dicitur, à qua formaliter non distinguitur, si ut est in se apprehendatur, neque constituit specialem formalitatem; sed transcendit omnes, quæ in se sunt, ideo de entitate sicuti de ente eodem modo ferendum est iudicium.

S. II.

Quam indiuisionem entis dicat formaliter ratio vnius.

VNUM dicere negationem diuisionis constans est inter omnes Theologos & Philosophos. Extant pro hac re illustria testimonia Philosophi, & Doctoris Angelici: sic enim Philosophus 5. Metaph. c. 6. v. n. uersaliter autem quacumque non habeat diuisionem, quatenus non habent eorum dicuntur. Quibus verbis expressè docet omne ens esse vnum quatenus non habet diuisionem seu quatenus est indiuisum. Et Doctor Angelicus 1. part. quæst. xi. art. i. in corpore, sic repetit quæst. 2. de potentia art. 7. circa finem corporis ubi hæc habet: vnum, quod conuertitur cum ente, addit supra ens negationem diuisionis: non quod significet ipsam indiuisionem tantum, sed substantiam eius cum ipsa: est enim vnum idem, quod ens indiuisum. Patet ergo quod vnum quod conuertitur cum ente, ponit quidem ipsum ens, sed nihil superaddit nisi negationem diuisionis. Dabo postea innumeros auctores, qui id supponunt disputantes, an diuisio, quam includit vnum, sit negatio diuisionis in se, vel negatio diuisionis à se. Verumtamen in his, qui hanc negationem diuisionis rationem esse constitutivam vnius affirmant, adhuc distandum est, an vnum addat aliquid negatiuum supra rationem positivam entis, an tantum eiusdem rationem positivam importet, quia de eadem negatione diuisionis quæstio est, an sit formaliter quid negatiuum, an verò sit formaliter aliquid positivum negatiuum tantum consideratum.

Si definiamus, an negatio diuisionis, quam importat vnum sit aliquid positivum, vel negatiuum, omnium consensu definitum erit, an vnum pro formali quid positivum, vel quid negatiuum dicat; cum enim in hac diuisionis negatione ratio vnius sit constituenda, si dixerimus hanc esse quid negatiuum, dicendum necessarîo erit vnum addere supra ens rationem aliquam negatiuum, si verò concludamus hanc negationem diuisionis formaliter esse quid positivum negatiuum tantum consideratum, absque dubio tenendum est vnum nihil negatiuum addere supra ens, & cum dixerimus nihil positivum realiter, neque ex parte obiecti per rationem distinctum addere, dicendum erit vnum non dicere supra ens rationem aliquam ab illo realiter distinctam, neque per rationem ab ipso ex parte obiecti præcisam. Caterùm ne incassum, ut multis in hac re accidit, longa instituat disputatio, antequam definiam, an hæc diuisionis negatio sit quid positivum, vel negatiuum, sciendum est, an hæc negatio, quam includit vnum, & de qua debemus disputare, sit negatio diuisionis in se, vel à se. Negatio diuisionis à se, est negatio illa ex vi cuius idem indiuisibiliter sumptum à se ipso diuisum non est, v.g. negatio, quæ Petrus non ita à se diuidatur, ut idemmet sit alius à se ipso, quia si eodemmet Petro permanentes Petrus esset Ioannes, conciperetur quasi diuisus in Petrum, & Ioannem, & non tantum esset vnus, sed multiplex, esset enim vnus, qui modò est, & esset alius, qui modò non est. Sic negationem diuisionis à se explicuit Caietanus apud D. Thomam 1. part. quæst. xi. art. 2. §. ad hoc dicitur, ubi dixit extrema diuisionis à se esse hoc, & non hoc. Negatio diuisionis in se dicit rem non ita esse diuisam ut resoluatur in membra aliqua diuisentis, ita ut ipsa non permaneat, sed membra illa diuisentia, in que fuit diuisa. In rebus compositis ex partibus distinctionis facillè diuisionis negatio intelligitur, hominem enim esse in se indiuisum, dicit non esse diuisum totum, quod modò est in materiam, & formam, quibus constat, quam si pateretur diuisionem in se diuisum diceretur homo, quia veluti in se diuisionem pateretur,

pareretur, ex vi cuius definirer esse, & partes illæ, quibus constabat, permanerent inter se diuise; tunc autem non diceretur homo à se diuisus, quia non maneret idem in plures multiplicatus, potius nullo modo maneret. In entitatibus simplicibus difficilior percipitur hæc negatio diuisionis in partes, quia cum entitas simplex v.g. Angelus non habeat partes, ægrè in illo concipimus diuisionem Angeli in se, & negationem huius diuisionis, quæ non potest concipi, quin concipiatur prius diuisio cuius est negatio. Verumtamen, adhuc in Angelo, hæc negatio diuisionis intelligenda est, quia non ex eo quod non fit capax diuidendi in partes, quibus caret, incapax est habendi negationem huius diuisionis, potius quia incapax est talis diuisionis concipiendus est cum repugnantia ad talem diuisionem, quæ repugnantia dicit negationem diuisionis: repugnantia enim alicuius rei dicit negationem necessariam existentem, & indefectibilem rei cuius est repugnantia. Huius conditionis est negatio, quum in quolibet ente concipimus diuisionem à se, quia nullum ens est capax diuisionis à se, vt acutè notauit Heru. quodlib. 4. q. 1. §. secundum ad videndum. Vbi dixit negationem diuisionis à se esse negationem entis possibilis, quod non obstat in quocumque ente contempleremur negationem diuisionis à se, sed etiam in simplicissima entitate, veluti in Angelo possumus considerare negationem diuisionis à se, ex vi cuius idemmet vnus Angelus non fit plures Angeli, & non diuiditur in ipsum, qui antè erat, & in alium qui non erat, & negationem diuisionis in se quatenus non diuiditur physicè in gradus metaphysicos, quibus constat, vel in duas quascumque medietates, in quas indiuisibilis est, quia medietatibus caret. Ex his habes negationem diuisionis à se semper esse negationem diuisionis impossibilis, & negationem diuisionis in se in entibus compositis, esse negationem diuisionis possibilis, & in entibus simplicibus esse negationem diuisionis impossibilis.

10 Vnum dicere diuisionem entis in se fert cõmunis Theologorum sententia; Ita D. Th. pluribus in locis, ex quibus nonnulla testimonia desumam ad hanc conclusionem stabilendam: & Durand. in 1. dist. 24. q. 1. n. 12. & Greg. de Arimino, q. 1. art. 1. in 1. Aureol. in 1. dist. 8. q. 3. art. 2. P. Fafol. sup. dub. 7. P. Soar. n. 13. vbi asserit omnes in hac conuenire. Nilominus oppositam sententiam defendunt Caietanus S. ad hoc dicitur supra citato, Gillius lib. 2. tract. 3. c. 3. Nazari. art. 2. dubit. vltim. & Contr. vnic. §. sed quantum, qui asserunt non dicere diuisionem entis in se, sed à se, & referunt pro sua sententia Egid. Heru. Bassol. Ocham Gabr. & Marf. quos pro opposita interpretatur Fafol. supra, Capreol. Gab. & Soncin. apud Soar. supra, docent vnum non solum dicere negationem diuisionis in se, sed etiam negationem diuisionis ab alio, à quibus non omnino dissentit Soar. Sit

11 PRIMA CONCLUSIO. Vnum dicit formaliter diuisionem entis in se; quam stabiliat authoritas Doctoris Angelici q. 9. de potentia art. 7. in fine corp. vbi hæc habet: Vnum addit supra ens negationem secundum quod aliquid est indiuisum in se, & dist. 19. q. 4. art. 1. ad 2. definit: vnum esse quod est indiuisum in se, & ab aliis. & paulò post: ipsa essentia creati secundum quod est indiuisa in se, & distinguens ab aliis est vnitatis eius. Ratione facillè nostra probatur conclusio. Per diuisionem intelligimus vnum ens fieri plura, & ex diuisione præcisè resultat pluralitas: ergo per negationem huius diuisionis rectè intelligitur ens fieri vnum, & non plura.

12 SECUNDA CONCLUSIO. Vnum formaliter non dicit esse diuisum ab alio, quatenus diuisio hæc connotat terminum existentem, seu dicit relationem inter vtrumque terminum existentem: Ratio est manifesta. Hæc diuisio supponit vnum, & aliud: ergo supponit duplicem vnitatem & duplex vnum iam constitutum: ergo non potest pertinere ad constitutionem vnus. Secundò hæc diuisio ab alio dicit pluralitatem. Sed prius est vnitatis, quam pluralitas: ergo hæc diuisio non potest constituere vnitatem. Tertio vnitatis cuiuslibet entis est independens ab existentia aliis cuiuscumque entis ab illo distincti: sed hoc ens non potest habere hanc diuisionem, nisi existeret aliud ens, à quo dicitur diuisum. Ergo hæc diuisio non illud potest vnum constituere. Vltimò: ab æterno antequam existeret creatura aliqua Deus erat vnus, & tamen non habebat hanc diuisionem cum alio ente existente, quod non erat: ergo non est de ratione vnus habere hanc diuisionem,

seu hanc distinctionem per modum relationis ab alio.

13 TERTIA CONCLUSIO. Esse diuisum ab alio quatenus præcisè dicit non habere identitatem cum alio, seu non esse aliud, siue detur aliud, siue non detur, eo modo, quo potest dici Petrus non est equus: vel Petrus non est aliud à se, seu non est non Petrus, conuenit omni enti, quatenus vnum est, & est de ratione constitutiua illius, & quæ primò, ac est de ratione constitutiua eiusdem negatio diuisionis in se. Conuenire hanc rationem enti vni, vt vnum est probat Soar. supra n. 17. propendet tamen in sententiam asserentem hanc diuisionem ab alio, vni formaliter, & constitutiue non competere, sed tantum secundariò, & consequenter: ego tamen contendo primariò & constitutiue illi cõpetere. In primis hanc conclusionem tradit Angelicus Doctor, qui non solum per indiuisiõnem entis in se, sed à se quidditatè vnus explicauit in 1. dist. 24. quæst. 1. art. 3. ad 1. vbi dicit, distinctionem, quam per negationem negat negatio importata in ratione vnitatis, esse quod vna res dicitur non esse alia, quod est dicere diuisionem ab alia, & indiuisiõnem à se; & distinctione 19. quæst. 19. art. 1. ad 2. scripsit: ipsa essentia creati secundum quod est indiuisa in se & distinguens ab aliis est vnitatis eius, quibus verbis postquam indiuisiõnem in se tanquam entis constitutiuum assignauerat, addit indiuisiõnem, seu diuisionem ab aliis per illa verba & distinguens ab aliis. Ratione conclusionem propugno. Non magis opponitur cum vnitatis Petri Petrum esse non Petrum, quam Petrum diuidi in suas partes: ergo sicuti de ratione vnitatis est Petrum non esse in suas partes diuisum, sic erit de ratione vnitatis Petrum non esse non Petrum, hoc est, non esse Ioannem, aut quoduis aliud ens, quod non fit ipse Petrus. Antecedens probò: si per impossibile Petrus esset Petrus, & esset non Petrus, hoc est, esset Petrus, & Ioannes, seu Petrus, & lignum; Petrus non esset vnus, sed plures: ergo de ratione formali constitutiua Petri in ratione vnus est non esse non Ioannem, seu non esse aliquod ens non Petrum. Antecedens probò: si per impossibile Petrus esset Petrus, & Ioannes, Petrus esset id, quod modo sunt Petrus, & Ioannes: sed modò Petrus & Ioannes sunt plures: ergo tunc Petrus esset plures: ergo non esset vnus. Consequentiam probò. Quotiescumque ex eo præcisè quod auferatur aliqua formalitas nullà alià ablatà, definit esse aliud, illa formalitas illius, quod definit esse, ad illius rationem constitutiua pertinebat: sed ex eo præcisè quod deficiat in Petro, hoc quod est non esse non Petrum, etiam si reliqua omnia remaneant, deficit Petri vnitatis: ergo Petrum non esse non Petrum, hoc est non esse aliud, quod non fit ipse Petrus, est de essentia vnitatis Petri, & ad metaphysicam constitutionem essentia talis vnitatis spectat.

14 Probat ratio facta hanc diuisionem ab alio esse essentialè vnitati, verumtamen adhuc explicandum restat, an non solum sit essentialis, sed vltimò vnitatis constitutiua, vt propria illius differentia, sicuti rationale est hominis constitutiuum, an verò se habeat veluti prædicatum genericum, quod aliis commune sit, sicuti animal est de essentia hominis, & tamen commune est equo. Ad decisionem huius difficultatis scire oportet, quid sit prius in ente vnum esse indiuisum in se, seu non esse idem cum alio, vt ex hoc inferre possumus, ex his duobus prædicatis, quod se habeat per modum generis contrahibilis, & quod per modum differentia contrahentis. P. Soar. supra ideo propendet in sententiam negantem ens non esse aliud, non esse constitutiuum vnus, existimat vni consequenter competere, & ita in sententia huius Doctoris dici non poterit hoc quod est ens non esse aliud, esse quid præcedens, aut pertinens ad differentiam constitutiua vnus. P. Fafol. supra asserit rationem istam præsupponi ad rationem vnus, quia communis est enti vni, & non vni, acerus enim lapidum non est vnus, & tamen habet hoc quod est non esse non acerum, seu non esse aliud distinctum ab acerno lapidum. Vnde iuxta principia P. Fafol. potius ratio ista non essendi aliud ad rationem genericam multis communem, quam ad specificam vnus constitutiua spectabit.

15 Censeo vtranque rationem, videlicet hoc ens non esse in se diuisum, & non esse aliud esse transcendere quantumque rationem constitutiua entis, & imbi in quibuscumque differentis, & ita neutram illarum posse dici priorem, aut posteriorem, sed vtramque mutuo inter se, & entis cuiuscumque transcendente. Indiuisiõnem in se esse transcendente quodcumque constitutiua rei sic probò.

Illud

Illud quod est diuisum non est : ergo esse cuiuscumque rei dicit indiuisiōnem illius. Consequentia est legitima. Antecedens probatur : Diuisio est destructio diuisi, seu illius quod diuidi dicitur, eo enim ipso quod diuidatur homo in materiam, & formam, iam non remanet homo, sed remanent materia, & forma, ex quibus componebatur, idēque contingit in diuisiōne integrali etiam totius homogenei, quia eo ipso quod hæc aqua, quæ antea erat vnita, diuidatur, iam non remanet hæc aqua, quæ antea erat sed duplex pars aquæ, ex quibus componebatur, quæ non iam partes, sed tota denominatur : ergo diuisio dicit non esse cuiuscumque rei, cui contingat : ergo esse cuiuscumque rei dicit non esse diuisiōnis : ergo non diuisio est transcendens quodcumque esse, & quodcumque constitutum rei. Confirmatur : non diuisio entis compositi dicit illius vnionem ; non diuisio entis simplicis dicit illius simplicitatem, seu identitatem prædicatorum : sed vnio est constitutum cuiuscumque entis compositi, & simplicitas, vel inseparabilitas, seu identitas prædicatorum in ente non composito est transcendens illius constitutum : ergo non diuisio est de ratione constitutiva cuiusvis entis. Antecedens probabo Controv. 3. Punct. 1. ubi ostendam non diuisiōnem importare aliquid positium. Aliam partem conclusionis, videlicet ens non esse non ens, transcendere quodcumque constitutum, sic probabo. Petrum non esse non Petrum formaliter nihil aliud est quam Petrum negatiue significatum. Sed Petrum esse Petrum est transcendens, seu idem formaliter cum constitutiuo Petri : ergo ens esse non ens est transcendens constitutum entis, seu est ipsum constitutum entis negatiue significatum. Eadem ratione, quæ dico Petrum non esse non Petrum, seu Petrum esse non Ioannem, & non lignum, &c. esse idem formaliter ac Petrum esse, potest exemplum adduci in quibuscumque aliis prædicatis, v.g. in animali, de quo eodem modo affirmo animal non esse non animal, seu animal esse non lignum, & non petram, &c. esse idem, ac animal esse animal. Antecedens probabo : hæc propositio Petrus non est non Petrus, seu Petrus est non lignum, non lapis &c. non significat Petrum esse aliquam negationem, seu Petrum esse non esse Ioannis ; falsum est enim Petrum esse negationem Ioannis aliūque entitatis positivæ, seu esse non esse Ioannis, quod importat esse negationem Ioannis, quia idem sunt negatio Ioannis, & non esse Ioannis ; sed esse aliud à Ioanne, seu aliquid, quod non est Ioannes, videlicet esse Petrum, qui Petrus Ioannes non est. Ob hanc rationem acutè notauit Heru. quodlib. 4. questione prima, §. secundum videndum, extrema indiuisiōnis à se, quæ prædictis propositionibus importatur esse ipsa tota bis ab intellectu repetita, semel positivè, & iterum negatiuè ; sic cum dicimus, *Petrus est non Petrus*, Petrus, qui ponitur ex parte subiecti, idem formaliter ex parte obiecti post plures negationes ex parte prædicati negatiuè significatus iterum ponitur : Similiter eum dicimus *Petrus est non Ioannes*, idem Petrus, qui ex parte subiecti ponitur positivè significatus absque alia formalitate ex parte prædicati negatiuè significatus repetitur, illud enim non præsuppositum prædicato, non negat ; sed infinitat, hoc est facit subiectum significare totum illud, quod distinguitur à significato vocis, cui adiungitur, ita vt hæc propositio *Petrus est non Ioannes* in hanc resoluatur, Petrus est hoc, vel illud, sub disunctione recensendo omnia, Ioanne dempto : & ita de vno Petro verificatur, & inspecto prædicato verificationis, Prædicatio illa *Petrus est non Ioannes* eadem est cum ista *Petrus est Petrus*.

- 16 Ex his inferes de ratione vnus esse negationem diuisiōnis, quia de ratione vnus est non esse aliud, quod est esse diuisum ab alio, quod non est ipsum, & esse ipsum, quod importat non esse diuisum à se, quod necessariò est, seu cui quo identificatur : itaque Petrum non esse non Petrum dicit Petrum non esse Ioannē, quod est esse diuisum à Ioanne, & esse ipsum Petrum, quod est esse indiuisum ab ipso Petro, qui de eodem Petro per identitatem prædicatur.
- 17 Reitat satisfacere Patri Fasol. arguenti : Indiuisio à se conuenit acero lapidum, qui non est vnus, sed plures lapides : ergo indiuisio à se non est constitutum vnus, quia conuenit enti non vni, quod dici non poterit de indiuisiōne in se, nullum enim ens poterit assignari in se indiuisum, quod vnus non sit. Respondeo hoc argumento probari indiuisiōnem à se non esse rationem adæquatè constitutiuam vnus, siquidem ipsa sine alia sufficiens non est

ad vnus constituendum, non verò posse probari ex illo non esse rationem in adæquatè constitutiuam vnus formaliter vt vnus, non enim valet consequentia : posita hæc negatio non resultat vnus : ergo hæc negatio posita hæc ratio constitutiva, neque adæquata, neque in adæquata vnus : ratio enim constitutiva in adæquata cuiusvis concreti potest existeri, absq; eo quod resultat concretum ex defectu aliis rationis in adæquata, cum qua concretum constituit, sicuti de facto existit anima rationalis absque eo quod hominem constituat, non adhuc ex defectu aliis compartis, sed tantum ex vnionis defectu. Ad illud quod dicitur, videlicet nunquam dari indiuisiōnem entis in se, quin detur vnus. Respondeo id non contingere, quia indiuisio entis in se sufficiens fit constitutiuo vnus absque indiuisiōne entis à se, sed quia indiuisio entis in se semper comitatur indiuisio entis à se, quin hæc ab illa aliquando separetur. Ex quo fit dari vtramque indiuisiōnem, quando datur indiuisio entis in se, & consequenter dari vnus per vtramque indiuisiōnem formaliter constitutum. Adde, acero lapidum, & cuiuscumque alij enti per accidens non per se competere indiuisiōnem entis à se, sed ratione singularium lapidum, quos in se continet, quia enim omnis lapis in acero contentus est à se indiuisus, & diuisus ab omni lapide, qui non est ipse, & consequenter ab omni lapide pertinente ad alium acrum, fit hunc acrum lapidum ratione singularium lapidum, quos continet, habere indiuisiōnem non illi primariò, & per se conuenientem, sed lapidibus, quos in se continet, quorum quilibet suam habet vnitatem. Ex quo fit omne ens, cui per se, & primariò conuenit indiuisio à se esse propriè, & formaliter per se vnus, quia et si acrum lapidum propriè & formaliter non sit vnus per se, non illi primariò, & per se competit indiuisio à se, sed secundariò ratione lapidum, quos absque vlla physica vnione in se continet.

Obicit P. Fasol. Indiuisio entis à se est negatio diuisiōnis impossibilis : ergo non potest consistere in illa ratio vnus. Respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam, quia indiuisio entis in se in ente simplici, seu non composito est negatio diuisiōnis entis impossibilis, vt supra dicebam, & nihilominus pertinet ad rationem constitutiuam vnus.

§. III.

An indiuisiōnes, per quas formaliter constituitur vnus, importent aliquid positium.

Explicauī iam quas indiuisiōnes, seu quarum diuisiōnum negationes includat ens, explicandum est modò an hæc indiuisiōnes, seu negationes diuisiōnum importent aliquid positium.

Indiuisiōnem, seu indiuisiōnes, ex quibus formaliter constituitur ratio vnus importare quid in se formaliter negatiuum defendunt P. Soar. in Metaph. disp. 4. sect. 1. n. 11. P. Fasol. 1. part. quæst. 12. art. 1. dubit. 7. & 8. P. Arr. disp. 1. sect. 3. subsect. 3. num. 37. & ferè omnes Thomistæ existimantes vnus addere supra ens aliquid negatiuum formaliter. Indiuisiōnem, per quam ens constituitur, non dicere aliquid formaliter negatiuum, sed positium negatiue significatum, defendunt P. Valdez 1. part. disp. 128. cap. 2. & P. Hurt. disp. 4. sect. 1. n. 16. qui asserunt vnus formaliter dicere quid positium nullo negatiuo importato.

Indiuisiōnem entis à se, quæ est diuisio eiusdem entis ab alio importare quid positium probauī §. precedenti, & fatentur omnes, authores enim, qui vnitatem in aliquo negatiuo constitunt, asserunt hoc esse indiuisiōnem entis in se, quam tantum ad rationem formalem vnitatis pertinere plerique defendunt. Censeo tamen hanc diuisiōnem entis in se, & diuisiōnem eiusdem ab alio, quæ formaliter idem sunt, posse considerari respectu contradictoriij eiusdem entis, & respectu aliorum entium ; exempli gratiā, Petrus diuisiōnem habet à suo non esse, quatenus Petrus non est sui non esse, seu non est negatio sui ; & idem Petrus diuisiōnem habet respectu Ioannis, quatenus Petrus non est Ioannes, & quatenus est non Ioannes, quod est formaliter idem, ac esse Petrum, vt dicebam supra, propter quam rationem defendimus Petrum esse indiuisum à se, esse idem ac esse diuisum ab alio, esse enim indiuisum à se dicit esse ipsum, & diuisum ab alio dicit non esse aliud, seu esse non aliud, & cum Petrum esse ipsum, seu esse Petrum, sit idem ac esse non aliud, seu esse non

Ioannem, sic esse idem Petri esse indiuisum à se & diuisum ab alio. Diuerso tamen modo dicit Petrus diuisionem à suo contradictorio, quam à reliquis obiectis, quia respectu sui contradictorii, non solum est non illud, sed etiã est non esse illius, respectu uero aliorum obiectorum tantum habet ens esse non illa, non tamen est illorum non esse: rem declaro, & probo. Petrus, & negatio Petri mutuo opponuntur tanquam esse, & non esse, negatio enim Petri est non esse Petri, & Petrus est non esse suæ negationis. negationis enim non datur negatio, sed per ipsum habitum destruit, & sicuti esse negationem Petri est non esse Petrum, sic esse Petrum est non esse negationem Petri. Ex quo infertur quodlibet ens esse diuisum per suammet entitatem à suo contradictorio, non solum ut non illud, sed etiã ut non esse illius. Respectu aliorum obiectorum ens per se ipsum tantum habet non esse illa, & esse non illa, non tamen habet esse non esse illorum; homo enim non est equus, & est non equus, non tamen est non esse equi; neque homo & equus opponuntur tanquam esse, & non esse, quia homo, & equus coexistunt, & posito homine non auferitur equus, aut è contrã: esse autem, & non esse cuiuscumque entis coexistere nequeunt, & vno posito formaliter per positionem illius auferuntur alterum.

22 Negationem diuisionis in se, quam dicit ens formaliter ut vnum non esse quid negatiuum, sed quid posituum negatiue significatum, sic probo. Diuisio entis in se dicit negationem: ergo carentia huius diuisionis dicit habitum posituum, quod opponitur cum hac negatione. Consequencia est bona, quia carentia diuisionis est non esse diuisionis: ergo si diuisio est negatio, carentia diuisionis erit non esse negationis: sed non esse negationis est quid posituum, quia negationis non datur negatio, aliàs in infinitum procederetur, sed ipsum habitum posituum est non esse negationis: ergo carentia negationis est quid posituum. Confirmatur exemplo cecitatis, quæ est quid priuatiuum, cuius non esse est quid posituum, videlicet potentia visua, cuius cæcitas est priuatio, & ideo hominem non esse cæcum idem est ac hominem esse potentem videre. Primum antecedens, videlicet diuisionem entis in se dicere negationem, sic probo. Diuidi in se ens compositum, seu vnitum nihil aliud est, quam destrui vnionem, quæ est inter illius extrema, eo enim ipso quod desinat esse vno inter partes cuiuscumque compositi, siue essentialis, siue integralis dicitur tale compositum diuisum in partes illas, quarum vno fuit corrupta: ergo compositum diuidi nihil aliud est quam vnionem corrumpit: ergo præcisè per negationem vnus intelligitur totum compositum diuisum in se: ergo non esse huius negationis erit non esse diuisionis: sed non esse talis negationis dicit quid posituum: ergo ens non esse diuisum, seu esse non diuisum in se dicit formaliter esse vnitum, quod est posituum negatiue significatum. In ente simplici, cuius diuisio in se possibilis non est, non ita clarè tradita doctrina cernitur, verumtamen de vtroque eadem est ratio, quoniam iam expando pro ente indiuisibili. Angelum esse diuisum dicit carentiam identitatis prædicatorum, quæ continet, seu extremorum, in quæ diuisus diceretur, & carentiam vnionis physica inter eadem extrema: ergo identitas prædicatorum, & omnium formalitatum, quæ sunt in Angelo, est non esse carentiæ eiusdem identitatis, quam essentialiter diceret diuisio: ergo est non esse talis diuisionis, illud enim quod est non esse alicuius constitutum, essentialiter est non esse totius constituendi, quia ad hoc vt non sit totum, sufficit non esse aliquod illius essentialiter constitutum, est adnat reliqua; sic non esse vnionis, dicitur non esse hominis, & non esse materiæ, aut non esse formæ eodem modo diceretur non esse hominis. Diuisionem Angeli in se dicere negationem identitatis, & negationem vnionis inter ipsa prædicata, sic probo. Diuisio inter prædicata Angeli, quæ de facto sunt idem, si de facto existeret, diceret inter ipsa prædicata, id quod dicit diuisio de facto existens inter materiam, & formam hominis emortui. Sed hæc diuisio dicit negationem identitatis, & negationem vnionis inter materiam, & formam: ergo illa diuisio diceret negationem identitatis, & negationem vnionis inter prædicata Angeli, quæ de facto sunt idem, in quibus tunc intercederet: ergo eo ipso quod sit non esse negationis identitatis, aut non esse diuisionis inter illa prædicata est non esse diuisionis inter ipsa, sed identitas, seu simplicitas

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. 11.

prædicatorum, quæ sunt in Angelo est non esse negationis identitatis inter ipsa prædicata: ergo est non esse diuisionis eorumdem. Sed identitas prædicatorum, quæ sunt in Angelo, & simplicitas eiusdem Angeli, quæ ab identitate non distinguitur, est quid posituum: ergo indiuisio Angeli in se ipso est quid posituum. Confirmatur: magis opponitur cum diuisione prædicatorum, & magis remouet ab illa eadem prædicata identitas, & simplicitas ipsorum, quam vno physica eorumdem; identitas enim, & simplicitas non solum faciunt vnum indiuisum; sed indiuisum, & indiuisibile, est enim prædicatorum identitas, simplicitas eorumdem, seu rei constituta per illa strictior, & intimior nexus, quam vno; sed vno & diuisio opponuntur sicut esse, & non esse: ergo simplicitas, seu identitas opponitur cum diuisione tanquam esse, & non esse. Confirmatur. Angelus indiuisibilis, & punctum indiuisibile quantitatis per suamet entitates habent esse indiuisibilia, & esse indiuisa: ergo per suamet entitates habent carentiam diuisionis: ergo per suamet entitates habent proprias vnitates absque alia negatione superaddita.

23 Respondet P. Soar. supra n. 20. ex D. Thoma in 1. dist. 24. quæst. 1. art. 3. negationem diuisionis dicit negationem secundum intellectum, quatenus iste potest super negationem reflexere; in re uero esse aliquid posituum, vnionem videlicet, quæ opponitur diuisioni, in qua ratio vnitatis consistit. In hac solutione Angelici Doctoris doctrinam agnosco. ex quo sententiam quam defendo, illiusque rationes desumpsit, ambabusque manibus illam accipio, ea enim ad nostra castra aduersarios adducit, quia si nobiscum fateantur rationem vnus esse quid posituum, concedere non recusabimus significari per modum entitatis negatiue, quatenus dicimus vnum esse non diuisum, & sicuti hoc nomen *diuisum* quid negatiuum instar positui significat, sic nomen *indiuisum*, seu concretum hoc *non diuisum* quid posituum instar negatiui significat.

24 Hanc solutionem ex propria sententia tantum probabilem esse docuit P. Soar. renuit tamen validissimus miles, & acerrimus propugnator veritatis. quam sibi defendendam suscepit, propria castra ita aperte deserere, ideo solutionem aliam exhibuit, quæ prædicti argumenti impetus retunderet. Asserit sapientissimus Pater, lineas esse diuisas non esse negationem vnionis, sed quamlibet habere suum proprium terminatiuum, quo clauditur, & terminatur, per quod hæc linea est formaliter ab illa diuisa, sicuti illa per aliud simile continuatiuum constituitur ab hac formaliter diuisa, cui diuisioni opponitur carentia diuisionis, quæ vnionem constituit. Supponit hæc solutio dari hæc specialia terminatiua, quæ ego cum aliis plurimis non admitto: sed quidquid de hoc sit, his admissis terminatiuis solutionem impugno Realiter ablatis, vel mente præcisè his indiuisibilibus terminatiuis, ex eo præcisè quod hæc partes lineæ, quæ antea erant vnitæ, vnitæ non sint, linea est diuisa in partes, & quælibet pars alteri nõ vnita, est diuisa ab altera: ergo lineam esse diuisam non dicit formaliter illa puncta terminatiua; sed negationem vnionis, quam illa puncta terminatiua sequuntur. Ratio est, quia diuisum, & non vnitum supposita existentia extremorum vnibilium, sunt formaliter idem: sed non vnitum constituitur per negationem: ergo diuisum constituitur per eandem negationem. Deinde diuisum, & non vnitum, quæ sunt formaliter idem, necessariò habent eandem formam contradictoriè oppositam: sed forma contradictoriè opposita non vnito est vnitum: ergo forma contradictoriè opposita diuiso est idem ac vnitum: sed vnitum est quid posituum: ergo forma contradictoriè opposita non vnito, seu diuiso, est quid posituum: ergo vnitum est non esse diuisum: ergo vnũ quod formaliter dicit non diuisum, dicit formaliter vnitum in entitatibus, quæ habent extrema vnibilia, & in entitate indiuisibili identitatem prædicatorum, seu simplicitatem rei, quæ est indiuisibilitas, & indiuisio eiusdem. Rursus eadem solutio locum non obtinet in compositis essentialibus, quia sicut vnitas compositi integralis opponitur cum diuisione eiusdem compositi integralis, & est non esse huius diuisionis; ita vnitas compositi essentialis opponitur cum diuisione eiusdem compositi essentialis in materiam & formam, & dicit non esse huius diuisionis: sed hæc diuisio totius in partes essentialis non dicit extrema aliqua positiua terminantia partes essentialis sed tantum negationem vnionis essentialis: ergo vnitas compositi essentialis, quæ importat non esse huius

X diuisionis,

diuisionis, importat non esse negationis vnionis: ergo importat ipsam vnionem positiuam, quæ est non esse negationis ipsius vnionis.

25 Aliter respondet P. Fasol. dubit. 9. num. 3. vbi ait, diuisionem esse negationem plurium entium positiuorum, quæ sunt in se completa, & suis entitatibus terminata, de quibus verum sit dicere, hoc non est illud: vnitatem autem non negare diuisionem in quantum hæc est quædam negatio præcisè, sed etiam præcipuè negare entia positia, quæ in diuisione continentur: esse enim vnum significat non habere in se plura positia entia, quorum hoc non fit illud. Ne quid claritatis, aut efficacis solutioni adimerem, illam ad verbum ex Fasol. transcripsi, contra quam, non pauca mihi occurrunt. In primis falsum est diuisionem dicere negationem plurium entium, quæ in se sunt completa, & suis entitatibus terminata, de quibus verum sit dicere, hoc non est illud, quia diuisio potius connotat, quàm negat plura entia, vt extrema diuisionis: diuisio enim est negatio vnionis inter extrema, quæ vnionem terminabant, & diuisione posita illam non terminant. Secundo dicit vnitatem non negare diuisionem in quantum est pura negatio, sed etiam, imò præcipuè, negare plura entia, quæ in diuisione continentur. Duo mihi in his verbis difficultatem ingerunt: primum est, vnitatem non negare diuisionem in quantum est negatio præcisè, ipse enim Fasol. nihil in diuisione constituerat, quod negatio non esset, asserit enim diuisionem esse negationem plurium entium positiuorum: ergo vnitatis, quæ est negatio diuisionis nihil potest negare in hac, quod negatio non sit, in re enim purè negatiua nihil positiuum potest negari, quia illud quod in re non est, in ipsa negari nequit: illud positiuum quod vnitatem negari dicit, videlicet plura entia, in diuisione non est, in sententia Fasol. quia diuisio est negatio plurium entium: in negatione autem nullo modo potest esse illud, quod negatur. Secundo contra eundem Fasol. ex eisdem verbis argumentum desumo. Diuisio est negatio plurium entium: ergo vnitatis, quæ est negatio huius negationis non potest esse negatio eorumdem entium, negatio enim negationis negationem negat, supra quam reflectit, non id, quod prior negatio negabat, potius negatio negationis est positio illius, quod negatio negata negat, quæ ratione si diuisio est negatio plurium entium, plura entia erunt negatio negationis ipsorum entium, in qua consistit diuisio, sicuti cæcitas, quæ est negatio potentie visus, habet pro negatione potentiam visum, quæ est negatio, seu non esse cæcitatibus, & negationis, in qua consistit cæcitas. Rursus in sententia Fasol. vnitatis est negatio plurium entium, & diuisio cuius vnitatis est negatio, plurium entium: ergo diuisio, & vnitatis sunt negatio eorumdem plurium entium: ergo sunt eadem negatio: ergo eadem negatio est negatio sui ipsius. Credo Amanuentis, vel Typographi incuria, verbum aliquod fuisse prætermisum, ex cuius defectu perfectum sensum non generant illa, quæ modò apud Fasol. legimus. Coniecto ergo sensisse Fasol. diuisionem esse negationem vnionis plurium entium, quæ posita negatione diuisa supersunt: vnitatem verò non solum esse negationem diuisionis, in qua formaliter consistit diuisio, sed etiam extremorum, quæ facta diuisione superessent, & ita non solum esse negationem negationis, sed etiam positiuorum extremorum, quorum non esse, sed quorum negatio est quid negatiuum, quia negatio positiuum pura est negatio: sic indicant verba illa: *Vnitatis non tantum negat diuisionem in quantum est negatio præcisè, sed etiam extrema positia, quæ in diuisione continentur, & hunc sensum perfectissimè reddent omnia verba Fasol. si vbi Typographus scripsit, Respondetur diuisionem esse negationem plurium entium, &c. legas, esse negationem vnionis plurium entium addendo vocabulum vnionis, quod mihi persuasum fuisse omisum, quia illo posito reddunt perfectum sensum reliqua omnia, & exacta traditur diuisionis definitio.*

26 Solutionem hanc, siue nobis verbis excitatam Fasoli, siue ab hoc traditam sic impugno. In primis ex illa inferitur vnitatem esse negationem diuisionis extremorum, quæ est pura negatio, & ipsorum extremorum, quæ sunt entia positia, ac proinde dicere duplicem negationem, quandam negationis, seu diuisionis, quæ in se positia erit, quia negatio negationis necessariò dicit quid positiuum, aliam extremorum positiuorum, quæ sunt positia

& hæc erit pura negatio, quod contendit Fasol. & videtur trahere ex verbis D. Thomæ quodlibet. 10. q. 1. a. 2. ad 3. in ratione vnionis includitur negatio negationis, & rei suæ. Ex quo infero absolute dicendum non esse vnionem importare quid negatiuum, sed importare aliquid positiuum & aliquid negatiuum, cum enim importet duplicem negationem, quandam negationis, quæ tantum est negatio in modo significandi, & in re entitas positia: & aliam extremorum positiuorum, quæ est negatio rei positia, non est maior ratio, cur dicatur vnitatem importare aliquid negatiuum, quàm aliquid positiuum. Ceterum adhuc nullo importato positiuo, seu nulla entitate positia existente, quia diuisio dicit duo, non esse vnionis positia, quod est quid negatiuum, & esse extremorum vnibilium quod est quid positiuum, sine quibus stare non potest diuisio, quia etiam si detur non esse vnionis, si non detur vnibilium existentia, non dabitur diuisio, vt patet quando in eodem instanti desinunt vnio, & extrema vnitas: tunc enim non dicitur totum diuidi, nec extrema diuisa dicuntur, sed destructa: nullus enim dicit diuisi calorem, quando omnes illius partes corruptantur, etiam si illarum vnio corruptatur, neque diceretur totum compositum diuidi, si in eodem instanti materia, forma, & vnio in nihilum abirent. Ex hoc infero posse destrui diuisionem præcisè per destructionem positiuum, quod importat, destructio erit pura negatio, non posita vnionis positia, neque posita negatione negationis vnionis, quæ esset eadem positia vnio, sicuti poneretur modo negatio diuisionis, quæ est inter duo ligna non vnita, præcisè per puram negationem lignorum, illis enim corruptis diuisa non maneret, & daretur negatio diuisionis ipsorum absque aliquo positiuo. Hac ratione posset dici vnitatem dicere negationem extremorum diuisibilium, quæ est pura negatio, & non esse diuisionis, quæ essentialiter dicit extrema positia, ex eo enim præcisè quod non detur ens positiuum vnibile, quantumuis detur negatio vnionis, dabitur negatio diuisionis, in quo casu negatio diuisionis nihil positiuum importabit, vt satis explicatum est. Ex hac doctrina ad argumentum in forma hac ratione responderetur. Diuisio est negatio vnionis, distinguo antecedens: negatio vnionis tantum, nego: negatio vnionis, & positio vnibilium positiuorum, concedo: ergo non esse diuisionis est non esse negationis vnionis: distinguo consequens: est non esse negationis vnionis tantum, nego consequentiam: est non esse negationis vnionis, vel non esse extremorum vnibilium, concedo consequentiam: ergo non esse diuisionis est non esse negationis vnionis, quod dicit formaliter vnionem positiuam distinguo consequens: est non esse negationis vnionis tantum, seu necessariò, nego consequentiam: est non esse negationis vnionis, quod importat vnionem positiuam, vel non esse extremorum vnibilium, quod dicit negationem formalem, concedo consequentiam: ergo vnitatis dicit quid positiuum, nego consequentiam, quia dicit non esse diuisionis non negando negationem vnionis, quod esset dicere quid positiuum, sed præcisè destruendo extrema positia vnibilia, quod est quid negatiuum, in quo adquatè potest consistere diuisio, quæ dicit non esse vnionis, & esse extremorum vnibilium, quia omne totum quod essentialiter dicit plura distincta adquatè destruitur per destructionem cuiuslibet illorum, quæ essentialiter includit.

Hanc, si aliquam arripere viam ad hanc sententiam defendendam, verumtamen non illam omnino tantam reperio: occurrent enim plura, quæ ab illa discedere cogent quemcumque rem attentè meditantem. In primis non inuenio, quæ sint illa vnibilia, quæ neget vnitatis ratione quorum diuisionem neget: quod enim ait Fasolus vnitatem negare plura entia, quorum hoc non fit illud, difficile admodum est, quia vnitatis Petri non negat plura entia, quorum hoc non fit illud, neque fit idem Petrus quod est tantum negare Petrum esse aliud à se, quod tantum dicit Petrum esse ipsum Petrum, vt probaui supra. Secundo, hæc negatio plurium entium, quorum hoc non fit aliud, & sine vnum cum Petro dicit indiuisiōnem entis à se, quam docet Fasol. communem esse enti vni, & non vni, non dicit indiuisiōnem entis in se, quæ in sententia ferè omnium peruenit ad rationem vnionis, & in qua Fasol. adquatè rationem vnitatis constituit, quam indiuisiōnem non posse adhuc prædicto modo explicari sic probo. Indiuisio in se, quam dicit

dicit homo cōpositus ex materia & forma, dicit negationem diuisionis hominis in materiam & formam: ergo dicit & importat formaliter materiam & formam hominis non esse diuisas: sed non potest importare formaliter hanc indiuisiōnem, seu hoc quod est materiam, & formam non esse diuisas importando negationem extremorum vnibilium: ergo necessariō importat hanc indiuisiōnem importando non esse negationis vnionis inter hęc extrema: ergo importando ipsam vnionem, quę est non esse negationis vnionis, & entitas positiua formaliter pertinens ad rationem vnionis. Maior est omnino certa, quia præcisē ex eo, quod materia, & forma hominis diuiderentur præciso quocumque alio, non maneret vnus homo: idem dico de toto integrali, quod non maneret vnus si illius partes diuiderentur, quantitas enim in duo extrema diuisa non est vna qualitas: sed multiplex. Minorem probō: Homo vt vnus, & quodlibet totum essentialiter includit, saltem pro materiali, extrema, ex quibus componitur: ergo non potest importare indiuisiōnem sui, seu negationem diuisionis importando negationem extremorum, ex quibus idem totum componitur, aliās totum vt vnus importaret negationem totius, quę adquatē sita esset in negatione cuiusque extremi vnionis, seu cuiusque partis, quam dicit: destructa enim quacumque parte totum quod illam includebat formaliter ex vi definitionis talis partis necessario definit esse.

28 Denique si rectē expandantur omnia argumenta, quibus probauimus vnū non addere supra ens rationem aliquam positiuam, eodem modo concludunt, nullam addere negatiuam, quia omnis ratio, quę in se formaliter sit negatio, non solum formaliter, sed etiam realiter distinguitur ab ente positiuo, quia nullum ens positiuū potest cum negatione aliqua identificari. Sed omne ens secluso quocūque alio distincto realiter est vnū: ergo omne ens positiuū seclusa quacumque negatione est formaliter vnū. Minorem probō: distinctio vnus ab alio supponit unitatem illius, quod ab alio distinguitur: ergo prius est ens positiuū esse vnū, quā distingui à negatione: ergo non potest constitui vnū per negationem à se distinctam. Secundo, omni negatione superadditā seclusā Petrus est Petrus, & est non Ioannes: ergo omni negatione superadditā seclusā Petrus habet esse indistinctum in se, & distinctum à quocumque alio: ergo omni negatione superadditā seclusā Petrus per suam entitatem habet esse vnū. Tertiō, negatio ipsa habet suam unitatem negatiuam absque alia negatione superadditā, aliās in infinitum procederet: ergo sicuti negatio per se ipsam habet suam negatiuā unitatē, ita res positiua habebit per suam entitatē absque vlla negatione superadditā suam positiuā entitatē.

§. IV.

Nonnulla corollaria, & exacta vnus transcendentaliter definitio.

29 Ex his infero primō vnū non addere supra ens rationem aliquam neque positiuam, neque negatiuam realiter, neque formaliter ex parte obiecti distinctam, sed tantū dicere eandem rationem formalem entis distinctam formaliter ex parte actus modo negatiuū significatā. Vnū non addere supra ens rationem aliquam realiter, neque formaliter ex parte obiecti distinctam sūse probauimus: dicere rationem distinctam ex parte actus negatiuū significatam, extra controuersiam est, quia omnem rationem vnus per modum negationis significamus, & quia si vnū saltem ex parte actus ab ente non distingueretur non posset dici passio, seu attributum entis.

30 Infero secundō, vnū non esse definiendum indistinctum à se, & distinctum à quolibet alio, quia esse indistinctum seu indiuisum à se, & esse distinctum à quolibet alio sunt idem formaliter, idem enim est in Petro ipsum esse Petrus, & non esse Ioannem, seu esse non Ioannem, vt sæpe dixi, & vtrumque importat indiuisiōnem entis à se, quę formaliter non distinguitur à diuisionē entis ab alio, quapropter definitio illa non dicit indiuisiōnem entis, quę formaliter pertinet ad rationem constitutiua vnitatis, sed bis repetit indiuisiōnem à se, semel per illa verba indiuisum à se, & iterum per alia & diuisum à quolibet alio, idem enim formaliter est, vt sæpe dixi, ens esse indiuisum à se, & esse diuisum à quolibet alio. Rectē vnū definitur indiuisum in se, & diuisum ab alio: quibus verbis definiuit vnū Angelicus Francisc. de Oniedo Philosoph. Tom. 11.

Doctor in 1. dist. 19. q. 4. a. 1. ad 2. Per priora verba definitionis explicatur indiuisio entis in se, & per posteriora indiuisio entis à se, seu diuisio ab alio.

Infero tertiō vnū in vniuersum esse idem, ac indiuisum, non tamen idem, ac vnū, quia ens simplex, veluti Angelus, est vnū indiuisum, non tamen est vnū, caret enim partibus secundum quas terminet vnionem. Dicit ergo vnū esse indiuisum, seu esse ens, quod non habeat partes diuisas, vel quia illis careat, veluti Angelus, vel quia illas habet vnitas, veluti homo, indiuisum enim dicit id, quod positiuē diuisioni opponitur, & huic æquē directē opposita est vnio partium compositi, & simplicitas entis, quod caret partibus, v. g. simplicitas, quam dicit Angelus & rationalis animus. Dixi indiuisum constituens unitatē esse illud, quod positiuē opponitur diuisioni, quia nō quocumque non esse diuisionis, quod cum illa opponitur, constituit vnū, definitio enim extremorum vnibilium est non esse diuisionis, & cum illa opponitur, & tamen non constituit ens vnū, potius destruit ens, quod vnū erat constitutendum, quia diuisioni non opponitur positiuē ponendo id, quod diuisio negat, videlicet diuisio, videlicet extrema vnibilia existentia in instanti, in quo diuisio existit.

Infero quartō, in entitatibus compositis, quarum vnitas vnionem importat, non sumi unitatem formaliter tantū ab vnione tanquam à forma, & ab extremis vnitis tanquam à materia, cui simul cum vnione contingat vnitas, sed indiuisibiliter à toto quod est vnū, quatenus includit essentialiter extrema vnibilia, & ipsam vnionem, quod est sumi ab vnico substantiū sumpto, hoc est à toto quod constituitur per extrema vnibilia, & per vnionem, quatenus ita est constitutum, & non ab vnio adiectiū sumpto, quod sonat habens vnionem, & significat vnionē in obliquo, & illud quod illam vnionē habet in recto, in quo sensu improprie valde, totum dicitur vnū, quia totū, quod dicitur vnū non habet vnionem, sicut lignum quod dicitur album, habet albedinem, à qua adquatē distinguitur, sed totum quod vnū dicitur constituitur intrinsecē per ipsam vnionem, & ita substantiū tantū potest dici vnū, hoc est constitutum per vnionē, & extrema vnionis possunt adiectiū vnitas dici, hoc est habentia, seu terminantia vnionem, à qua adquatē distinguuntur. Vnitatē totius compositi non sumi formaliter ab vnione tantū, sed à toto constituto per vnionem, seu ab vnio substantiū sumpto, sic probō. Vnitas non distinguitur formaliter ex parte obiecti ab ente, quod dicitur vnū: ergo vnitas materię sumitur formaliter à materia, à qua adhuc formaliter ex parte obiecti, non distinguitur, & sic vnitas formę à forma, & vnitas vnionis ab vnione. Sed vnitas totius compositi nihil aliud est, quā vnitas materię, & vnitas formę & vnitas vnionis simul sumptę: ergo vnitas compositi sumitur formaliter à materia, forma, & vnione, à quibus desumuntur vnitas materię, vnitas formę, & vnitas vnionis, cum quibus vnitatibus formaliter identificatur vnitas compositi. Verge, & declaro eandem rationem: vnio quā posita resultat vnitas compositi, non dat unitatem materię, neque formę: neque materia, & forma habent diuersam unitatem cum vnione, aut sine illa, sicuti neque diuersam entitatem habent: ergo materia, & forma, adhuc quando sunt in composito, retinent proprias vnitates independentes à composito, & ab vnione, quę mediā unitate vnionis inter se vniantur, & componunt vnā unitatem totalem, seu adquatam totius: ergo vnitas adquatā totius: compositi, quę dicit unitatem materię, unitatem formę, & unitatem vnionis, desumitur formaliter immediatē à materia, forma, & vnione, à quibus formaliter ex parte obiecti non distinguitur.

Inferes quintō, partes vnitas, & non vnitas retinere eandem unitatem, & pluralitatem, & sicuti materia, & forma non vnitas erunt plures, sic vnitas eadem retinet pluralitatē constitutā ex vnitatibus inæquatis, quas tantū habebant materia, & forma, dū erant separatę: cōponunt tamen vnā unitatem adquatam posita unitate vnionis, quod non dicit materiā, aut formā diuersam habere unitatem, sed habere eandē alteri unitatem, sicuti materiā, & formam componere totum, quod antea non componebāt, non dicit habere diuersas entitates, sed habere vnitas entitates, quas antea non vnitas habebant. In partibus integralibus homogeneis idem omnino contingit, licet in modo loquendi nonnulla sit differentia, quia sicuti

eadem aquæ portio vnita dicitur pars, & non vnita dicitur totum, sic eadem vnitas aquæ non vnita dicitur totalis vnitas & vnita alteri vnitati aquæ, partialis vnitas dicitur, & ita posita vnione inter vnitates non est pluralitas aquarum, neque vnitatum totalium aquæ, sed pluralitas partium, & vnitatum partialium aquæ. Nihilominus semper remanet eadem vnitas in qualibet aqua, seu in qualibet portione aquæ siue vnita, siue non vnita, & tantum extrinsecè differunt, ex eo quod vnitates, quæ non vnitæ dicebantur totales, & pluralitatem aquarum constituiebant, vnitæ partiales appellantur, & non dicuntur constituere pluralitatem aquarum, sed pluralitatem partium aquæ.

34 Infero sextò, vnitates entium negatiuorum seu negationum, non aliquid positium importare, quia cum vnitas non distingatur ab ente, neque adhuc ex parte obiecti formaliter, quale est ens talis est vnitas illius. Hac ratione ens rationis suam vnitatem rationis quodam modo includit, sunt etiam aliqua entia positia, quæ secundum denominationem entium totalium negationem important, aqua enim & reliqua composita, quorum partes integrantes sunt eiusdem rationis præcisè per negationem vnionis cum extremo integrali eiusdem rationis dicuntur totalia: sic horù vnitates dicuntur totales quando non sunt integraliter vnitæ cum aliis vnitatibus eiusdem rationis.

35 Infero septimò, *vnium*, & *ens* adequatè conuerti tanquam passionem & essentiam, quia quodlibet ens habet esse à se indiuisum, & diuisum à quolibet alio; quo modo autem cum hoc stare possit diuisio entis in vnium & plura dicā §. vbi de vnitate entis per accidēs, seu multitudinis.

§. V.

Argumenta soluta.

36 **O**biicies: Ideo ens est vnium; quia est indiuisum in plura, quæ sunt adequatè idem cum ipso: ergo ea indiuisio non consistit in vnione, sed in eo quod ens non sit multiplex. Respondeo non ideo præcisè ens esse vnium, quia non est diuisum in plura, quæ non sint adequatè idem cum ipso, sed quia non est ita diuisum, & quia non est diuisum in partes, quæ inadæquatè ab illo distinguantur, quarum hæc vltima indiuisio dicit in ente composito esse vnium, & in non composito esse simplex, seu indiuisibile, quæ omnia rectè explicantur per hunc terminum *indiuisum*, & aliquid positium important, quia indiuisio dicit rei simplicitatem, si res indiuisibilis sit, vel partes, & vnionem, seu vnium substantiæ sumptum si res indiuisa sit composita.

37 **O**biicit secundò Arriaga: Pluralitas, & multitudo vnitatum non est carentia, sed potius est repetitio vnitatum: sed vnitas est carentia pluralitatis: ergo vnitas est carentia alicuius positium: ergo est quid negatiuum. Ex eisdem principiis, quibus nos impetit Arriaga, illum aggredior: Pluralitas non est quid negatiuum, vt docet Arriaga: sed pluralitas tantum est repetitio vnitatum: ergo vnitates seorsim sumptæ, seu quælibet vnitas vt distincta ab alia non est quid negatiuum. Probo consequentiam: ex repetitione negationum præcisè non potest fieri quid positium, quia negatio negatione addita non constituit aliquid positium, sed quoddam aggregatum negationum: sed præcisè ex repetitione vnitatum confurgit quid positium, videlicet pluralitas: ergo vnitates non sunt quid negatiuum, sed quid positium important. Dices vnitates esse quid negatiuum, repetitiones tamen earum esse quid positium. Contrà, repetitiones vnitatum, vel distinguuntur ab ipsis vnitatibus, vel non distinguuntur. Si distinguuntur, non pertinent ad pluralitatem, quia pluralitas tantum dicit hanc & illam vnitatem: si non distinguuntur, sicuti vnitates sunt quid negatiuum, sic illarum repetitiones quid negatiuum erit identificatum cum ipsis vnitatibus. Secundò repetitiones vnitatum ab ipsis non distingui est omnino certum, quia repetitio vnitatum nihil aliud est, quam hæc vnitas, & illa vnitas, eo enim ipso quod sit hæc, & illa vnitas vnitates repetitæ dicuntur.

38 Ad argumenti solutionem, scire oportet, quomodo vnitas, & pluralitas opponantur, & quam pluralitatem excludat vnitas. Ad duplicem pluralitatem potest comparari vnitas rei, v.g. vnitas Petri. Primò ad pluralitatem, quæ confurgit ex vnitate Petri, & ex aliis vnitatibus, v.g. ex vnitate Ioannis, & Francisci, ex quibus vna pluralitas affurgit. Secundò ad pluralitatem, quæ non affurgit ex ad-

uentu aliarum vnitatum, sed ex destructione huius, vbi gratia, ad pluralitatem, quæ resurgeret ex indiuiso esset idem, vel ad pluralitatem partium diuisarum, quæ resurgeret si Petrus modò ex materia, & forma compositus in vtramque diuideretur. Deinde potest duplex vnitas considerari: quædam *transcendentalis*, quæ competit omnibus rebus, alia *solitudo*, quæ non solum ens vnium, sed vnium, & solum esse dicimus, in quo sensu dicimus Deum esse vnium, & Solem esse vnium, quia neque possibile alius Deus distinctus à Deo Optimo Maximo, qui de facto existit, & non est existens alius Sol distinctus à Sole, quem in hoc hemisphærio conspiciamus. Hæc solitudo vnitas semper dicit negationem aliis entitatibus eiusdem rationis, cum illa, quæ dicitur vnica secundum illam rationem, quæ vnica, seu sola denominatur. Sic in hoc sensu Solem esse vnium dicit negationem aliis Solis, & me esse vnium, seu vnium in hoc gymnasio dicit negationem aliis hominis existentis in hoc gymnasio. Dicit hæc vnitas tam in ente creato, quam increato negationem aliis entis similis modo supra explicato, cum hac tamen differentia, quod negatio illa necessariò coniungenda est cum ente increato; repugnat enim Deum alium existere, ac prout hæc vnitas solitudinis, licet dicat negationem aliis Dei extrinsecam Deo, necessariò est coniuncta cum essentia Dei, & potest dici aliquo modo oriri ex essentia Dei, quia eo ipso quod Deus habeat essentiam infinitam necessariò cum illa coniungitur negatio aliis Dei, per quam hæc vnitas solitudinis constituitur. Enti verò creato non necessariò, sed contingenter hæc solitudinis vnitas contingit, quia contingens est respectu Solis, qui de facto existit, non dari modò alium Solem, seu dari negationem omnium Solium, qui possent existere, per quam constituitur vnitas solitudinis, quæ modo gaudet. Poterit etiam dici quemlibet Angelum necessariò habere vnitatem solitudinis secundum speciem, si defendas implicare intra eandem speciem plures Angelos numero distinctos, non tamen adhuc secundum hanc opinionem aquæ necessariò habebit Angelus vnitatem solitudinis, ac illam habet Deus, quia Angelus necessariò habet hanc vnitatem ex suppositione, quod existat, potuit enim antecesser non existere, & potest modò à Deo destitui, & hanc non habere vnitatem, Deus autem antecesser ad omnem suppositionem est vnus vnitate solitudinis, quia non tantum est necessum, non esse alium Deum, sed etiam antecesser ad quancumque suppositionem summè necessum est existere hunc Deum Optimum Maximum, qui de facto existit.

Ex his duabus vnitatibus vnitas solitudinis opponitur cum quacumque pluralitate, & hæc dicit carentiam vnitatum oppositam multitudini, quam negat, vnitas transcendentalis non opponitur cum priori pluralitate, quæ resultat ex ipsa, & ex aliis vnitatibus extrinsecè aduenientibus, potius hanc pluralitatem componit, & ita non illam negat, sed constituit, neque illius est negatio, sed pars. Opponitur autem hæc vnitas, seu ens huiusmodi vnium cum pluralitate, seu multitudine, quæ adequatè repetitur in ipso, & quæ sit idem cum ipso, v.g. Petrus transcendentaliter vnus opponitur cum pluralitate Petri, & Ioannis, & Francisci, qui inter se distinguuntur, & sunt idem cum ipso Petro, quod non est opponi cum pluralitate, quæ resultat ex ipso Petro, & ex Ioannè, & Francisco inter se, & ab ipso Petro distinctis, cum hac enim pluralitate non transcendentalis, sed tantum solitudinis vnitas, quæ formaliter dicit negationem, opponitur, sed opponi cum pluralitate, quæ resultaret ex Ioannè, & Francisco inter se distinctis, & identificatis cum ipso Petro, quod tantum dicit Petrum ipsum non esse plura, seu non esse Ioannem, & Franciscum, quod est idem ac Petrum esse non Ioannem, & non Franciscum, quod, vt sæpe dixi, Petro conuenit per suam entitatem, & formaliter ex parte obiecti tantum dicit Petrum esse Petrum. Opponitur etiam transcendentalis vnitas, seu vnium transcendentele cum alia pluralitate, quæ posset resultare ex diuisione sui, v.g. hæc aqua, quæ modò dicitur vna, si in duas medietates diuideretur multiplex diceretur. Cum hac ergo multiplicatione opponitur vnitas transcendentalis tanquam habitus cum priuatione, dicit enim hæc vnitas quid positium, & illa quid negatiuum, videlicet priuationem vnionis inter vnitates, ex quibus dicitur multitudo aquarum confurgere.

Neque

40 Neque hæc oppositio formaliter est cum substantia illarum unitatum, neque cum substantia pluralitatis, quæ cõfurgit ex illis, sed cum illis unitatibus, quatenus denominantur totales, & simpliciter dicuntur pluralitate aquarum totalium componere, quia hæc unitas aquæ quatenus totalis dicit negationem vnionis cum alia unitate, quam vnionem includebat formaliter unitas aquæ, quæ in plures aquas fuit diuisa, & ita inter illam unitatem, quæ præcessit, & modò est per diuisionem corruptam, & huius unitates, quæ modò sunt, quatenus totales denominantur, datur oppositio priuatiua, quæ ex parte harum unitatum totalium dicit negationem vnionis ipsarum inter se, & ex parte unitatis, ex cuius diuisione hæc aquarum pluralitas resultauit, dicit vnionem earumdem unitatum, & ita hæc unitas cum illa multitudine tanquam habitus cum sua priuatione opponitur. Eadem verò aquarum multitudine seu eadem unitates, non quatenus totales, sed præcisè quatenus inter se distinctæ nullam oppositionem habent cum illa unitate, quæ præcessit, ex cuius diuisione dictæ sunt unitates totales, potius tota hæc pluralitas in illa unitate continebatur, & eadem unitates, quæ modo diuisæ pluralitatem constituunt in illa unitate continebantur tanquam partes in toto, & eandem pluralitatem componebant, & absolute plures dicebantur, & annumerari poterant, non tamen pluralitas ista, dum erat contenta in illa unitate, dicebatur pluralitas aquarum totalium, seu pluralitas totorum, sed tantum pluralitas partium aquæ, & unitatum partialium, & quælibet unitas, quæ modo diuisa dicitur totalis unitas, tunc partialis dicebatur absque vlla intrinseca differentia, quia unitas in ratione totalis & adæquatæ in totis, quorum partes sunt homogeneæ cum toto, præcisè consistit in negatione vnionis, & intrinsecè eadem omnino inuariata modò hæc unitas partialis dicitur, modò totalis, sicuti hæc eadem numero aquæ portio aqua totalis dicitur quando non est unitas, & partialis denominatur quando illi contingit vnio superaddita ad aliud extremum eiusdem rationis cum ipso.

41 In compositis quorum partes inter se, & cum toto sunt heterogeneæ, sicuti in toto essentialiter composito ex materia, & forma unitas transcendentalis non opponitur cum pluralitate partium, potius ex illa componitur, sicut enim totum componitur ex materia & forma, sic unitas eiusdem totius componitur ex unitate eiusdem materie, & eiusdem forme, quæ in toto unitas, & extra totum diuisæ constituunt pluralitatem partium. Neque partes etiam diuisæ dicuntur habere unitates totales, neque illarum unitates pluralitatem totorum, sed semper pluralitatem partium constituunt, quia cum hæc partes sint diuersæ rationis cum toto, & ad illud componendum essentialiter ordinantur, siue unitas, siue non unitas partes dicuntur, & partiales unitates dicuntur habere, & nullo modo unitas totius cum pluralitate partium opponitur, sed tantum cum pluralitate partium diuisarum, sed cum unitatibus partium, ut ipse se diuisis, quæ tantum est opponi, cum diuisione vbitatum tanquam habitus cum priuatione, quia sicuti totum dicit vnionem partium, sic unitas totius dicit vnionem unitatum partium, quæ opponitur cum diuisione unitatum partium tanquam habitus cum priuatione. Totam hanc doctrinam quam de oppositione unitatis cum pluralitate tradidi, pulchrè satis nobis tradidit Angelicus Doctor in 1. distinct. 24. art. 1. ad 4. paucis his verbis: *Vnum non est priuatio multitudinis, quam constituit sed quæ negatur esse in ipso.* Ac si diceret, vnum transcendentalis non dicit priuationem multitudinis, quam ipsum vnum cum aliis componit, hanc enim multitudinem tantum negat unitas solitudinis, non verò transcendentalis unitas, sed dicit negationem multitudinis, quæ fit in ipso vno, hoc est ipsum vnum plura non esse, neque in plura diuidi, quod habet per suammet positiuum entitatem, quia Petrus per suam entitatem habet non esse plura, seu esse diuisum in plura, quod etiam habet Angelus, seu entitas indiuisibilis per suam simplicitatem, & intrinsecam indiuisiõnem.

42 Hæc omnia ad formam argumenti strictius cingo. Argumentum sic procedebat: unitas est non esse pluralitatis: pluralitas est quid positiuum: ergo unitas est quid negatiuum. Distinguo maiorem: unitas solitudinis, concedo: unitas transcendentalis, subdistinguo: est non esse pluralitatis, quæ resultat ex ipsa & ex aliis unitatibus

Franc. de Ouedo, Pbilosop. Tom. I I.

distinctis, nego; hanc enim non negat, sed componit: est priuatio pluralitatis, quæ resultaret ex sui diuisione. & est non pluralitas identificata cum ipsa, concedo. Primum enim dicit vnionem in ente composito, quæ opponitur cum diuisione tanquam habitus cum sua priuatione, & simplicitatem, seu indiuisibilitatem in non composito, quæ à sua entitate non distinguitur: secundum dicit ipsum ens vnum, quatenus est non plura, quod dicit illam oppositionem, quam habet homo cum equo, quatenus non est equus, quæ non distinguitur ab ipso esse hominis, neque propriè est aliqua oppositio, ex quatuor, quæ vulgò solent assignari, & tantum præcisè dicit hoc ens non esse illud, & illud inter ipsa distincta.

Obiicit Arriaga sect. 3. subsect. 2. n. 35. doctrinam quamdam, quæ se putat nostris argumentis satisfacere, imò sententiam propriam stabilire, nostramque penitus euertere. Afferit diuisum, & indiuisum esse terminos contradictoriè oppositos, ac proinde vnum esse negatiuum, & alterum positiuum. Dicit tamen diuisum esse quid positiuum, & non diuisum esse quid negatiuum, quod sic probat ex duobus contradictoriis: illorum alterum debet conuenire cui-libet enti siue reali, siue rationis, quia si hæc propositio est falsa, *(Chimæra legitur, hæc est necessariò vera, Chimæra non legitur, aliàs darentur duæ contradictoriæ simul falsæ.* Ex hac doctrina, quæ verissima est sic arguit. De Chimæra non potest realiter affirmari *Chimæra realiter est diuisa*: ergo potest dici *Chimæra realiter non est diuisa*: ergo non diuisio realis conuenit Chimæra: ergo non est aliquid positiuum, aliàs Chimæra quæ est ens rationis aliquid positiuum conueniret. Miror recentiorum acutum hæc futiles nugæ ad scholas adduxisse, quæ in mente tyronis Dialectici non venirent, illisque dixisse manifestè probari non diuisum esse quid negatiuum, quàm verò manifestè decipiatur Arriaga, quisque videat. Nostra sententia quam tenet Hurt. & impugnat Arriaga, afferit vnum, & non diuisum, quod est idem formaliter ab ente non distingui, & consequenterque docet esse quid positiuum, quia conceptus entis, ut sic, positiuus est, semper enim loquimur de ente reali positiuo, cum ens absolute proferimus. Si verò loquamur de ente negatiuo, vel de ente rationis, eodem modo dicemus unitatem seu non diuisionem entis negatiui esse quid negatiuum, & unitatem seu indiuisiõnem entis rationis esse ens rationis, eo enim modo, quo fuerit ens, erit unitas, & non diuisio, quæ tale ens afficitur. Ex quibus constat id, quod probat Arriaga, nec nostris argumentis satisfacere, neque suam sententiam suadere, imò nostram confirmare mihi persuadeo. Conuincit enim Arriaga, non diuisionem in Chimæra non esse quid reale positiuum, quod est verum, quia est ipsa entitas Chimæra, quæ non est entitas positiua realis, sed ens rationis, vnio enim, vel simplicitas illius, quæ est sua non diuisio, entitas est rationis, ac proinde cum dicimus *Chimæra non est diuisa*, aut *Chimæra est non diuisa*, prædicamus de illa per modum negationis significatum quid positiuum, non reale, sed rationis, quod inconueniens non est, vnde argumentum Arriagæ adhuc non probat non diuisum in Chimæra esse quid negatiuum sed non esse positiuum reale, sed positiuum rationis, quod enti rationis, quod positiuum fingitur, potest conuenire.

Subtilius posset inquirere Arriaga, quidnam sit negationem esse diuisam, si enim hanc indiuisam esse non distinguitur ab ipsa negatione, indiuisio negationis, in qua illius unitas consistit, quid negatiuum erit, sicut ipsa negatio: ergo diuisio erit quid positiuum; debet ergo dici, quid positiuum importet negationis diuisio, ut possit defendi eiusdem indiuisiõnem, & unitatè identificari cum negatione, & esse formaliter quid negatiuum. Resp. diuisionem negationis esse quid positiuum, videlicet vnionem habitus, quo priuat, exempli gratia, negatio quantitatis continue habet suas partes negatiuas, quæ opponuntur partibus quantitatis, suppono modo quantitatis habere partes diuisibiles: habet insuper indiuisibilia negatiua, quibus partes negationis vniantur, quæ indiuisibilia opponuntur cum indiuisibilibus quætitatis & sicut hæc indiuisibilia negationis sunt nõ esse formaliter indiuisibiliu quætitatis, sic indiuisibilia quætitatis sunt non esse formaliter positiua indiuisibiliu negationis, & sicut quætitas diuiditur per non esse sui indiuisibilis vnitiui, quod est negatio, sic negatio diuiditur per non esse positiuum sui indiuisibilis negatiui, quod est indiuisibile positiuum quantitatis. Hæc ad maiorem intelligentiam vniratis entitatis negatiuæ, quæ omnia iuxta subiectam materiam

materiam intelligenda sunt, negatio enim propriè, nec vnitate, nec diuiditur, sed tantum impropriè, eoque modo quo dicitur esse.

- 45 Obicit quintò. Vnitas est passio entis: ergo distinguitur ab ente: omnis enim passio ab essentia cuius est passio necessariò distinguitur, non per aliquid posituum realiter eam superadditum, neque per intellectum ab ente formaliter ex parte obiecti præcisum, neque per formalitatem aliquam ab intellectu confictam: ergo tantum superest negatio aliqua, per quam possit vnitas formaliter distingui ab ente tanquam passio ab essentia. Respond. vnitatem non distingui ab ente aliquo ex prædictis modis annumeratis, neque ratione aliâ præcedente ex parte obiecti, sed tantum per rationem præcisam ex parte actus; eadem enim formalitas obiectiua hac ratione apprehensa essentia dicitur, & illa ratione apprehensa, passio, seu essentia attributum appellatur, non enim ex alio capite dicimus vnitatem esse passionem entis, nisi quia ipsissimam rationem obiectiua præcedens sub conceptu formali entis, & posterius sub conceptu formali vnus.

§. VI.

De vno per accidens.

- 46 Nonnulli apud Hurtad. sect. 3. §. 61. vnum per se definiunt, quod constat vno, aut pluribus conceptibus eiusdem prædicamenti, vnum autem per accidens, quod constat conceptibus diuersorum prædicamentorum. Contra has definitiones argumentatur Hurtad. exercitus hominum constat conceptibus eiusdem prædicamenti, & esse vnum per accidens: ergo non est vnum per se quiddam constat conceptibus eiusdem prædicamenti, neque omne ens per accidens constat conceptibus diuersorum prædicamentorum. Non vrget obiectio, quia exercitus non tantum constat hominibus, sed hominibus hoc ordine, seu hac oppositione locali dispositis cum certa, & proportionata distantia, quæ includit illorum præsentias spectantes ad prædicamentum *vni*, dicit etiam exercitus plures homines inter se coexistentes, qui vt coexistentes, dicunt simultaneas ipsorum durationes pertinentes ad prædicamentum *quando*, includit insuper plura alia entia artificialia, tubas, vexilla, bombardas, bellica tormenta, & huiusmodi alia quàm plurima, quæ ad strepitum militarem necessaria sunt, & ad exercitus constitutionem conducunt. Arguit secundò. Actio, & passio sunt conceptus pertinentes ad diuersa prædicameta, & tamen non faciunt vnum per accidens, ergo non quiddam includit conceptus pertinentes ad diuersa prædicameta est vnum per accidens. Resp. actionem, & passionem posse sumi physicè, aut metaphysicè: si sumatur physicè, tantum includit simplicem entitatem secundum quam est vnum simpliciter accidens habens simplicem vnitatem. Si verò metaphysicè sumatur dicitur conceptus formales distinctos actionis, & passionis, ex quibus si vnum velis efficere erit vnum per accidens.
- 47 Diuidit Hurtad. vnum per se, in vnum per se absolutum, & vnum per se in aliquo genere. Vnum per se absolutè definit: *res indiuisa in se constans vno conceptu, vel pluribus constituentibus primum quidditatiuum conceptum rei, vel illum substantialiter integrantibus.* Vnum substantiale tantum, vnum per se absolutè vocat Hurt. quod sic definit iuxta principia ab ipso tradita de conceptu quidditatiuo substantiæ, de quo Contr. 6. Punct. 1. n. 10. Vnum in aliquo genere, seu secundum quid definit Hurtad. *res indiuisa in se, & in suo genere completa.* Quam definitionem probat conuenire quantitati, qualitati, & reliquis accidentibus, quæ in se sunt indiuisa seu vnita, & completa secundum propriam rationem, quantitas enim, etsi ex se entitas sit absolutè incompleta, in ratione quantitatis completa est, habet enim quantitas hominis quiddam requiritur ad essentiam, & integritatem quantitatis.
- 48 Vnum per accidens definit Hurt. *ens indiuisum in se esse non aliquo conceptu non pertinente ad primum conceptum.* Quæ definitio iuxta principia tradita ab Hurtad. de conceptu substantiæ, & accidentis comprehendit omnia concreta accidentalia, quæ per formam accidentalem constituuntur, quæ dicuntur vna per accidens, hoc est, per aliquod accidens, constituta. Explicat etiâ hanc definitionem de accidentibus secundum se sumptis, quia eam ipsa sunt constituti-

ua vnus per accidens non possunt vnitatem per se habere, quali Angelus, qui habet vnitatem per se simul cum accidens non constitueret cum accidente quod illi inhereret, etiâ ex substantiâ subiecto constituitur. Adferit insuper accidens esse vnum per accidens, quia integraliter vnitate accidentali per quam fit vnum. Facilius diceret Hurtad. quod est accidens, & ita si quiddam illius ratio vnitate vnitate non solum de accidente integraliter vnitate, sed de quocumque, siue diuisibili, & vnitate, siue indiuisibili, & nullam habente vnitate. Ceterum sicuti non est idem esse ens accidentale, seu esse ens accidens per se ipsum, & consequenter per accidens, hoc est, per conceptum quidditatiuum, quod est accidens, & esse ens per accidens absolutè, quia quæritas, & quodlibet accidens in priori sensu sunt entia per accidens, & tamen entia per se dici debent, quia sunt species propriæ entis, quibus ratio generica entis in qua vnitate cum substantia conueniunt, per se debent conuenire, sic non est idem esse vnum per vnitate, quæ est accidens, & esse vnum per accidens.

Censet conceptum vnus per se cõmunem esse substantiæ, & accidenti, cõposito substantiæ, & accidenti, quia sicuti vnitate cõueniunt accidens, & substantia in ratione entis, sic in ratione vnus debent cõuenire, & tã accidenti, quàm substantiæ vnitas per se propria, & stricta competere debet, sicuti eisdem conuenit ratio entis per se propria & stricta.

Vnum per se definirem absolutè eadem definitionem, quæ vnitate vnitate definitur, quia vnum per accidens non est propriè vnitate, & ita non illi definitio vnus in cõmuni propriè, sed impropriè, & valde analogicè potest competere. Est ergo vnum per se, idem quod absolutè vnum, videlicet *inaiuisum in se, & diuisum à quolibet alio.* Sic homo per se, & homo absolutè eadem definitionem definiuntur, neque instituiuntur quandam definitionem ad definiendum hominem vt sic, & aliam ad definiendum hominem per se vt distinctum ab homine picto, qui dicitur homo per accidens, sed eadem definitionem, quæ definiunt hominem absolutè, definitur homo per se, vt distinctus ab homine picto, quia *ly per se nihil addit supra hunc conceptum homo absolutè prolatum, quia quiddam non est per se homo, non est homo, sed homo cum addito dicitur, videlicet homo pictus.*

Definitio vnus supra tradita conuenit substantiæ, & accidenti, concreto substantiæ, & accidentali, hoc enim vnum per se existit esse dicendum, & sic accidentale, sic album constitutum per formam accidentalem vnitate physicè subiecto vnum per se voco, quia constitutum est per vnitate propriissimam, quæ essentialiter est vnitate, & intrinsicè includit omnia prædicata essentialia constitutiua vnitate propriissimam. Hoc vnum per se diuidit in vnum per se substantiale, & in vnum per se accidentale. Vnum per se substantiale est illud quod secundum omnia quæ in se continet substantia est, quæ definitio conuenit compositio substantiæ, & entitati substantiæ indiuisibili, siue sit materia, siue forma, siue totum substantiale simplex, quæ omnia non comprehenderentur si cum aliis vnum substantiale definirem, vnum cuius forma est substantiæ. Vnum accidentale definiendum est, vnum cuius aliquid in illo contentum accidens est. Comprehendit hæc definitio accidens vnum secundum se sumptum, in quo nihil reperitur, quod accidens non sit, & concretum accidentale, cuius forma accidens est. Sic vnum substantiale & accidentale definitio, quia suppono iam traditas definitiones, quibus conceptus vnus, & conceptus substantiæ, & accidentis explicantur, quæ substitui possunt definitorem loco, si definitio vnus per se substantialis, & accidentalis exactè sit tradenda, exempli gratia, definitio ego vnum per se substantiale, vnum quod secundum omnia, &c. loco illius particula vnus, illius definitionem apponere poteris, indiuisum, &c. & loco illius substantia definitionem substantiæ poteris substitui, & sic in aliis definitionibus, quibus exactè vnum per se substantiale, & accidentale definiunt.

Vnum per accidens est illud, quod physicè est diuisum, & indiuisum, seu vnitate dicitur vnitate quadam moralis, seu aliqua ordinatione, quæ impropriè vnitas dicitur. Si vnus dicitur exercitus, vna dicitur domus, vna dicitur multitudo, quorum partibus nulla physica cõpõnit vnitate, sed quædam ordinatione, seu localis approximatio, & successio secundum tantam insensionem, vel extensionem ratione cuius aliquo modo

modo partes dicuntur vnitæ, & vnus exercitus, vna domus, vel vnus vocum concentus resultat. Hoc vnum per accidens simpliciter non est vnum, sed vnum, & aliud, seu plura vna, quæ aliquo modo vnum dicuntur, sicuti homo pictus, qui simpliciter homo non est, sed colores tabulæ ad hærentes, nihilominus secundum quid colores isti sic dispositi dicuntur pictus homo. Hoc vnum per accidens eo modo, quo cum addito, & secundum, quid dicitur vnum formaliter, vt tale includit suam indiuisiōem, seu vniōem per quam tale vnum constituitur. Sic aceruus lapidū cuius partium vniō consistit in approximatione locali vt tale vnum essentialiter includit hanc approximationem, qua deficiente non erit vnum, adhuc secundum quid, sed plura, neque dicitur aceruus vnum, sed aceruus qui antea erat vnus per approximationem pluriū lapidum dicitur in duos aceruus diuisus, multitudo illa quæ præcessit in duplicem medietatem, quarum quælibet includat multitudinem lapidum per separationem sit diuisa; vel penitus in singulos lapides resoluetur aceruus, si per separationem singulorum vltimò diuidatur destructa omni acerui vniōe, quæ tantum consistebat in approximatione locali lapidum physicè diuersorum, & non in physica aliqua vniōe, potius enim carentiam huius essentialiter dicitur vnum per accidens, seu hic vnus lapidum aceruus, quia si omnes lapides physicè essent vnitæ non vnus aceruus pluriū lapidum, sed vnus lapis, seu vnum ingens saxum diceretur tota illa substantia, quæ modo aceruus dicitur lapidum.

Ex hoc inferri poterit vni per accidens competere vnitatem eo modo, quo illi competit entitas, quia sicuti aceruus lapidum physicè est hic lapis, & ille lapis cum hac, & illa præsentia, sic vnitæ acerui lapidum est vnitæ huius lapidis, & illius lapidis cum hac, & illa præsentia, & sicuti improprie & metaphoricè dicitur aceruus lapidum totum, seu compositum ex lapidibus tanquam ex vniōe, sic idem aceruus lapidum dicitur improprie compositum vnum vnitæ quadam composita tanquam ex partibus ex vnitatibus lapidum, & tanquam ex vniōibus ex vnitatibus approximationum, seu præsentiarum ipsorum lapidum.

PUNCTUM III.

Quid sit verum transcendentale.

- 1 **E**gi Controu. 6. de Anim. de veritate formalis propositionis, nunc autem de veritate transcendentali disputandum est, & inquirendum quid sit verum, & quæ formalitas huius prædicati omne ens transcendit huiusque dicitur passio, seu attributum.
- 2 **P.** Soar. disp. 7. Met. sect. 7. n. 5. refert opinionem quandam pluriū Thomistarum asserentium verum esse prædicatum quoddam absolutum ratione ratiocinata distinctum à ratione entis. Hæc sententia communiter ab omnibus iure reuocatur, quia non est excogitabilis formalitas absoluta realis, & independens ab intellectu ab ente distincta, in qua possit hæc veritas consistere. Deinde quia prædicatum entis prædicatum à quocumque alio, in quo veritatem constituunt Thomistæ, adhuc manet verum, & obiectum intellectus: ergo illa ratio formaliter distincta ab intellectu per rationem ratiocinatam necessaria non est, vt ens constituitur verum.
- 3 **Aureol.** apud Capreol. in 1. dist. 13. q. 3. quem refert Soar. ibid. n. 17. aliam rationem veri excogitauit, asserit enim verum non dicere ordinem ad intellectum, sed in se includere negationem aliū rei distinctæ ab illo ente, quod dicitur verum, quo sensu dicimus hoc est verum aurum, id est non est aurichalum, vel aliquid aliud quod non sit aurum, quælibet enim entitas dicitur vera in ratione entis quando propriam naturam talis entis, & non aliam extraneam includit. Hunc dicendi modum non improbabilem videri docet Soar. n. 18. licet illum non approbet, quia nouus, & contra communem sentiendi modum veritatem constituit independentem ab intellectu. Veram doctrinam continere præter Soar. citatum modò fatentur Hurad. disp. 7. met. sect. 1. & Arriag. disp. 1. met. sect. omnes enim veram naturam alicuius appellamus quando illam proprie continet, & non aliam, quo sensu dixit Aug. lib. 2. Soliloquiorum cap. 5. verum est, id quod est, & postea addit non autem quod videtur, aut quod tale est, quale videtur, quando etiam res non videatur nec conformitatem habeat cum aliqua cognitione nihilominus ve-

ra est: ergo ex D. August. verum dicitur independentem ab intellectu iuxta Aureoli doctrinam. Nihilominus omnes Scholastici aliam acceptionem veri cognoscunt, quæ à nobis inquirenda est, quia in auro non esse aurichalum, aut aliud à se distinctum, si tantum in ordine ad se, & non in ordine ad intellectum sumatur, pertinet ad rationem vnus, quia de vnus ratione est, esse indistinctum in se, & distinctum ab alio quod dicit esse ipsum, & non aliud, vt Punct. præcedenti expendebam.

Dicendum est verum esse ens cognoscibile sicuti est, seu ens esse aptum terminare veram cognitionem. Hanc conclusionem docet Soar. ibid. n. 25. vbi docet veritatem transcendentalem significare entitatem rei connotando cognitionem, seu conceptus intellectus, cui talis entitas conformatur. Eandem tenet Valsq. disp. 77. c. 4. & 5. Hurt. supra n. 17. qui plures alios pro ea refert, præcipue D. Aug. lib. 2. soliloq. c. 5. *verum esse quod ita se habet vt videtur cognitori, si velit, & possit cognoscere.* Conclusionem probo: illa obiecta vera dicimus, quæ conformantur cum cognitione: ergo ens quatenus conformabile cum cognitione verum dici debet, sicut dicitur falsum, quod aliter ac est profertur, vnde cum quis mentitur, respondemus, falsum dicis.

Dicendum est veritatem transcendentalem posse considerari in ordine ad cognitionem creatam, & incretam, vt bene docet Soar. n. 26. vbi refert nonnullos, qui veritatem obiectiuam constituebant tantum in ordine ad cognitionem incretam, quia sicut veritas formalis non tantum afficit cognitionem incretam, sed etiam creatam, ita similiter veritas transcendentis, seu obiectiuæ, non tantum sumitur in ordine ad cognitionem incretam, sed etiam in ordine ad cognitionem creatam. Ex his constat ratione veri, non quam ens ex se habet, sed quam desumit ab actu, formaliter vero addere supra ipsum ens extrinsecam quandam denominationem desumptam ex cognitione, quæ obiectum attingi potest sicuti est, & cognitione formaliter verè cognosci, quia hoc obiectum posse cognosci sicuti est dicit posse terminari ad illud cognitionem attingentem rem sicuti est, quod autem possit dari talis cognitio hoc modo respiciens obiectum, extrinsecum est obiecto, sicut enim cognitio extrinseca est obiecto, ita possibilitas eiusdem cognitionis cum illa identificata eidem obiecto extrinseca dicitur, neque hæc extrinseca denominatio est aliquid distinctum ab obiecto & cognitione saltem possibili, quia potest cognosci, sicuti est, veritas enim obiectiuæ obiecto extrinseca includit intrinsecè ens, quod cognosci potest, & extrinsecè cognitionem, quæ potest sicuti est cognosci, vnde differunt veritas formalis, & obiectiuæ, sicuti differunt paternitas, & filiatio, quæ identificatur cum eisdem entitatibus, diuerso tamen modo ex illis pullulare considerantur, paternitas dicit intrinsecè in parte substantiam generantem, & extrinsecè genitam, filiatio verb dicit intrinsecè in filio substantiam genitam, & extrinsecè substantiam generantem, sic veritas formalis dicit in vero formaliter intrinsecè cognitionem, & extrinsecè obiectum, veritas autem obiectiuæ, seu extrinseca dicit in vero obiecto intrinsecè obiectum, & extrinsecè cognitionem, quæ potest cognosci sicuti est.

Difficultas esse potest, an obiectum hac ratione verum dici possit per ordinem ad apprehensionem, an verò necessariò connotet iudicium, quæ soluenda est ex dictis Controu. 6. de an. punct. 4. vbi probaui aliquo modo reperiri in simplici apprehensione veritatem formalem: eodem autem modo, quo veritas formalis in quacumque cognitione reperitur, eodem reperitur veritas obiectiuæ, seu transcendentis in obiecto per ordinem ad illam cognitionem. Vnde qui negant apprehensioni veritatem formalem, debent veritatem transcendentalem negare obiecto per ordinem ad illam, & debent asserere veritatem transcendentalem necessariò includere mutationem obiecti veri ad iudicium.

Ex hac doctrina concluditur rationem obiectiuam intellectus, seu cognoscibilitatem, quæ respicit intellectus media cognitione, non dicere ex parte obiecti rationem veri hac veritate extrinseca, sed tantum intrinseca, de qua postea, quia id, quod terminat cognitionem distinguitur ab ipsa cognitione, neque eam includit; ratio autem vel includit cognitionem ipsam, quæ formaliter obiectum verum constituit, quatenus potens est terminari ad illud. Secundò quia verum formaliter includit cognitionem, ac proinde si intellectus media cognitione terminaretur ad rationem veri, terminaretur ad ipsam cognitionem, & necessariò esset reflexiuæ

fui ipsius, quod falsum est, non enim eo ipso quod cognoscimus aliquod obiectum, necessarium cognoscimus cognitionem qua obiectum cognoscitur, neque cognitionem aliam distinctam ab illa.

- 8 Dixi verum extrinsecè sumptum non esse obiectum intellectus, non quia intellectus, non possit illud cognoscere, vt verum formaliter, & ipsa formalis extrinseca veritas cognitionem reflexiuam terminare non valeat, sed quia necessarium non est intellectum mediâ cognitione terminari ad verum formaliter, sed sufficit terminari ad verum fundamentaliter, quod supponitur ad ipsam cognitionem, & per ordinem ad illam verum formaliter constituitur.
- 9 Probauimus veritatem obiectiuam dicere cognitionem extrinsecam obiecti, & ita rationem veri formaliter non esse illi adæquatè intrinsecam. De vero fundamentaliter nunc dubitari potest, an importet aliquid intrinsecum enti, scilicet an cognoscibilitas purè se tenens ex parte obiecti, quæ ad omnem cognitionem supponitur, & in ordine ad cognitionem veram formaliter considerata, veritas transcendentalis dicitur, sit obiecto extrinseca.
- 10 Hurt. disp. 7. sect. 1. n. 11. affirmat hanc cognoscibilitatem esse extrinsecam obiecto, quia tantum dicit quod cognitio possit terminari ad illud, quæ si possibilis non esset, obiectum eodem modo inuariatum relinquet. Arriag. disp. 1. Met. sect. 5. subf. 2. docet hanc veritatem fundamentalem esse obiecto intrinsecam, & connexionem habere necessariam cum possibilitate cognitionis, ita vt si impossibilis esset cognitio, impossibilis esset ratio veri fundamentaliter, seu formalitas illa, ad quam cognitio terminatur, & quæ fundat tanquam subiectum rationem veri transcendentaliter.
- 11 Displicet Arriagæ opinio, quæ impugnat ex dicendis Controv. 10. Punct. 7. vbi probabo effectum non habere connexionem cum possibilitate causæ creatæ, neque è contra, & tales connexiones esse impossibiles, quod potiori ratione dicendum de obiecto cognitionis respectu ipsius cognitionis, hæc enim nihil tribuit obiecto, neque aliquid intrinsecum imprimi illi, quomodo ergo obiectum dependere potest ab illo, quod nil influit in existentiam illius, neque in aliquod accidens, quod intrinsecè ipsum obiectum afficiat? Adde ex repugnantia cuiusvis intellectus creati repugnatum iri omne ens creatum, & increatum, si obiectum cognoscibile connexionem habet cum possibilitate cognitionum, quibus potest attingi, quia cum nullum sit obiectum creatum, aut increatum, quod non possit cognosci à quocumque intellectu, hoc repugnante repugnent cognitiones, quibus possent attingi omnia obiecta, & consequenter ad hanc doctrinam obiecta cum his cognitionibus connexa eandem haberent repugnantiam.
- 12 Neque modus dicendi Hurtad. omnino placet, asserit enim verum fundamentaliter non esse intrinsecum obiecto, quod non credo, quia verum fundamentaliter est ipsissima ratio entis, quæ terminat cognitionem, hæc autem intrinseca est obiecto, licet illi extrinsecè accidat terminare cognitionem. Quapropter dicendum est verum fundamentaliter esse rationem formalissimam entis, hanc tamen nullam habere connexionem cum cognitione adhuc possibili, neque dicere relationem ad illam, quia posse hoc obiectum cognosci ex parte obiecti nihil dicit præter formalitatem entis, seu talis entis, quod fundat hanc potentiam cognoscendi passiuè, vt patet in ente rationis, quod cognoscitur, & nihil dicit ex parte obiecti, quod supponatur ad possibilitatem cognitionis, neque aliud caput potest assignari ex quo possit cognosci, nisi quia est ens, si cognoscibilitatem obiectiuam venemur.
- 13 Obiicies: Creatura dependet essentialiter à cognitione Dei: ergo obiectum dependet à cognitione. Respondeo creaturam dependere essentialiter à cognitione Dei, quatenus cognitio Dei est identificata cum omnipotentia, à qua dependet, non verò à cognitione quatenus est speculatiua cognitio creaturæ: quod autem creatura non possit non cognosci à Deo, est, quia cognitio Dei non potest non esse. Si autem per impossibile supponatur Deum non cognoscere, & effectum posse produci independentem à cognitione, effectus creatus existere poterit, neque indigebit cognitione Dei, modò enim tantum dependet ab illa, quatenus à conditione dirigente omnipotentiam, & quatenus ab entitate identificata cum eadem omnipotentia, à qua dependet, non verò ab illa quatenus formaliter est speculatiua cognitio obiecti. Vnde dicendum est obiectum creaturæ pendere à cognitione Dei materialiter propter ratio-

nem dictam, non verò ab alia cognitione, quæ non est causa per se influens in illam.

Obiic. Obiectum habet virtutem productiuam specierum: ergo habet connexionem cum cognitione, quæ potest produci his speciebus. Respondeo non omne obiectum effectum, quod productiuum illarum est, adhuc non habere connexionem cum possibilitate specierum, quia vt dicam Controv. 10. Punct. 5. virtus productiua connexionem non habet cum possibilitate effectuum quos continet. Vtiniò sententiam hanc defendam, hanc connexionem quam habet obiectum cum cognitione mediis speciebus, fore inter obiectum non formaliter vt cognoscibile, seu vt potens terminare cognitionem, & ipsam cognitionem respectiuam principium effectuum remorum cognitionis, & cognitionem ipsam vt effectum producibilem ab obiecto non vt termino, sed vt principio actiuo, de qua connexionem improsentiarum non egimus.

Neque placet opinio Hurtadi afferentis cognoscibilitatem fundamentalem entis, esse omnino extrinsecam, sentio enim cognoscibilitatem entis non distingui ab ipso ente formaliter, & ex parte obiecti, quia ens formaliter vt ens terminat cognitionem ipso tantum terminatiuè se tenente ex parte obiecti: ergo secundum propriam formalitatem entis attingitur cognitione, quam terminat eademmet formalitas entis in se ipsa: ergo in se ipsa, & per se ipsam est capax terminandi hanc cognitionem, seu passiuè cognoscendi, sicuti color est capax terminandi visionem, & videndi passiuè, quam capacitatem habet per se ipsam, ex se enim habet color capacitatem, & proportionem vt videatur, quam non habet Angelus, seu alia substantia spiritalis, ideo dicimus primas qualitates, & substantiam spirituales, & reliqua obiecta, quæ non sunt lux aut color videri non posse, quia sunt obiecta improporionata potentie visiuæ.

Vnum in hac re verum est, hanc cognoscibilitatem fundamentalem, seu intrinsecam non posse formaliter ab ente distingui, adhuc ex parte actus, nisi cognoscatur per ordinem ad aliquid intrinsecum, videlicet per ordinem ad cognitionem, licet non per istam formaliter constitutur, sicuti in quacumque causa virtus productiua cum illa identificata, & formaliter distincta ab essentia metaphysicè sumpta, non potest cognosci nisi per ordinem ad effectus posibles, aut saltem sub conditione existentis, licet virtus illa non per ipsos effectus formaliter constitutur, sed sit adæquatè intrinseca causæ. Hæc fundamentalis, seu hæc intrinseca cognoscibilitas inseparabilis est ab omni ente, & à quacumque illius formalitate, & ex parte obiecti, adhuc per rationem ab illo impræcindibilis, ob quam rationem multi non attendentes ad præcisionem quæ est ex parte actus inter ipsam & ens, illam non meminere, & ideo afferunt omnem cognoscibilitatem esse extrinsecam enti.

Cognoscibilitas ista, etiam semper per ordinem ad cognitionem intelligatur, & formaliter tantum differat ab ente ex eo, quod in ordine ad cognitionem contempletur, in se tamen est independens ab eo, quod cognitio sit possibilis, vel repugnans, quia etiam si omnis cognitio repugnet, obiectum ex se, seu quatenus est ex se, capax esset huius nunc terminandi cognitionem realem, quod si repugnante omni cognitione non posset illam terminare, hoc non esset ex defectu capacitatis obiectiuæ ad terminandum, sed ex defectu cognitionis realis non repugnantis, ideo absolute verum esset dicere, hoc obiectum præcisè quatenus est ex se, capacitatem habet, vt cognoscatur cognitione reali non repugnante, seu hoc obiectum habet quidquid ex parte sua debet habere ad terminandam cognitionem realem, sicuti de omnipotentia respectu effectuum qui repugnant, fert communis sententia, quam non solum de omnipotentia, sed de quacumque virtute creata tradam Controv. 10. punct. 4.

Vocavi hanc cognoscibilitatem intrinsecam fundamentalem, non quia non proximè conducatur ad cognitionem actualem, sed quia est fundamentum, supra quod cadit cognoscibilitas extrinseca, quæ à cognitione desumitur, sicuti possibilis, seu non repugnancia effectus, fundamentum, supra quod cadit possibilis extrinseca eiusdem non tantum formaliter intellecta per ordinem ad virtutem causatiuam, sed ab hac tanquam à forma desumpta.

19 Hæc cognoscibilitas fundamentalis, seu potius intrinseca entis considerata in ordine ad cognitionem veram, quam ex se potest terminare, siue talis cognitio repugnet, siue non repugnet, optimè dicitur passio, seu attributum entis, & veritas transcendentalis conuertibilis cum ente, præcindibit ab illo ex parte actus, quia cum illo adæquatè conuertitur, & illi est intrinseca, vt probati, & insuper habet sufficientem distinctionem ab essentia, quia ex parte actus distinguitur, vt possit dici illius attributum, quia est posterior ente, prius enim hoc apprehenditur in ordine ad se, sub qua consideratione dicitur ens, & posterius in ordine ad cognitionem veram, sub qua consideratione dicitur verum, & hæc causalis nostro modo concipiendi vera est; quia est ens, potest cognosci: & hæc est falsa; quia potest cognosci est ens. Alia cognoscibilitas extrinseca, quam habet obiectum ad cognitionem veram possibilem quâ potest cognosci similis possibilitati extrinsecæ, quam habet effectus tanquam à forma, à causa, à qua potest produci aliquo modo potest dici passio entis, quia comitur omne ens, non tamen proprie, quia non desumitur ab ipso ente, neque ab illo nascitur, sed à cognitione obiecto extrinseca delimitur.

20 Obiicit Hurt. ad probandum omnem cognoscibilitatem esse extrinsecam: Eò præcisè quod cognitio terminetur ad obiectum, obiectum est aptum vt terminet cognitionem: ergo tota cognoscibilitas obiecti desumitur à cognitione. Distinguo antecedens: eo præcisè quod cognitio terminetur ad obiectum, obiectum est capax terminandi cognitionem capacitatem extrinsecam, concedo antecedens: capacitatem intrinsecam, subdividuo: formaliter, nego antecedens; illatiuè, concedo antecedens: ergo tota cognoscibilitas obiecti desumitur à cognitione, nego consequentiam.

21 Inquires an obiectum quod constituitur verum formaliter per ordinem ad cognitionem, quibus cognoscitur sicuti est, habeat diuersas veritates per ordinem ad diuersas cogniciones, quibus cognoscitur, vel eadem in ordine ad omnes. Respondeo veritatem transcendentalem obiecto intrinsecam, in ordine ad quascumque cogniciones consideratè, intrinsece esse eandem omnino indiuisibilem, quia veritas, est in ordine ad cognitionem ab ente per nostrum intellectum distinguatur, formaliter tamè non constituitur per ipsas cogniciones, ac proinde non multiplicatur, est cogniciones multiplicentur, quia sicuti plures cogniciones possunt terminari ad idem obiectum, quin obiectum multiplicetur, sic possunt terminari ad eandem veritatem transcendentalem obiectiuam, quæ per se ipsa potest pluribus cognicionibus attingi, non enim obiectum habet aliquam formalitatem per quam sit capax terminandi hanc cognitionem veram, & aliam per quam possit terminare aliam cognitionem, sed per eandem terminat omnes cogniciones, quibus idem obiectum formaliter representatur.

22 Veritas obiectiuam extrinseca, seu extrinseca cognoscibilitas desumpta formaliter ab actu vero, quo potest obiectum cognosci, iure multiplicari dicitur multiplicatis cognicionibus, quia cum primariò inest cognicionibus, & eadem, quæ primariò cognitionem afficit, secundariò obiectum afficiat, cum in cognicionibus diuersæ veritates reperiantur, diuersis veritatibus subiectum affici necessario dicendum est: Constituent tamen hæc omnes distinctæ veritates vnum tantum verum, quia concreta accidentalia non per formas, sed per subiecta multiplicantur, sic vnus dicitur artifex homo pluribus artibus instructus.

23 Vltimò nota non bene dixisse Hurt. S. 21. veritatem non esse passionem entis; sed verum, quòd breuiter impugno. Verum est concretum includens ens tanquam subiectum & veritatem; tanquam formam: sed ens quod est subiectum non potest accidere enti: ergo tantum potest illi veritas contingere. Quod si D. Thomas & alij asserant veritatem non esse in obiecto, ex quo infert Hurtadus non esse passionem illius, loquuntur de veritate propria actus & extrinseca obiecto, quam dixi non proprie esse passionem entis, non verò de veritate transcendentali obiecto intrinseca quam sæpè fundamentalem vocaui.

ad sui perfectionem, quo sensu merces falsas vocamus, & pecuniam falsam dicimus; hæc falsitas non opponitur veritati, sed rectitudini, & integritati, seu bonitati rei, ac proinde proprie non est falsitas proprie & strictè, sed defectus, seu malitia opposita bonitati, & integritati rei.

2 Falsum etiam dicimus omne id, quod est obiectum cognitionis falsæ enunciationis: hoc sensu ait Paul. 1. ad Rom. idolum esse mendacium, quia est obiectum falsæ enunciationis, quâ Deus enunciat. Hæc acceptio falsi latissima est, nullum enim est ens, de quo non possit dici per errorem, ac proinde iuxta hanc acceptiōnem ens etiam increatum falsum diceretur, quia de illo possunt falsæ enunciationes affirmari, vt si quis diceret non esse immensum, & infinitum. Hoc genus falsi enti increato tribuere, licet in re nullam illi imperfectionem tribuat, indecens est propter loquendi modum, ac proinde vitandum est, neque inter idiotas vnquam dicendum.

3 Falsum est quod apparet id, quod non est, & probabiliter fundat cognitionem sui: hæc definitio probatur ex dictis de veritate, quia sicut verum est quod fundat cognitionem, quæ cognoscitur, sicuti est ita falsum debet esse, quod fundat cognitionem illius, quod non est. Ad hoc autem vt dicatur ens fundare hanc cognitionem, necessarium est vt aliqua probabilitate aliter ac est iudicetur, aliàs error iudicij, seu falsitas tota tribuatur intellectui cognoscenti, & non obiecto cogitatio, quia cum omne ens ex se sit aptum fundare veram cognitionem sui, & hoc habeat ex sua natura, necessum est aliquid speciale reperiri in illo, quod dicitur falsum ad hoc vt dicatur fundare cognitionem rei aliter ac est, hoc autem erit similitudo cum alio ente, cum quo confunditur, & quod iudicatur qualem habet aurichalcum cum auro, illa enim accidentia quæ habet aurichalcum similia accidentibus auri, quasi nobis dicunt illorum subiectum esse aurum, & medijs illis aurichalco decipimur iudicantes esse aurum, & propter hanc rationem aurichalcum falsum aurum, & hoc est similitudine, & apparenter fictum appellamus.

4 Ex his primò infertur falsum semper dici per ordinem ad intellectum, qui deceptus accidentibus, seu coniecturis probabilibus tenentibus se ex parte subiecti de illo aliter iudicat, quia secluso hoc iudicio nullum ens falsum dici potest, ens enim ex se maiorem aptitudinem, seu inclinationem vt sic loquamur habet ad fundandam veram sui cognitionem, quam falsam, nihilominus non dicitur verum, nisi per ordinem ad cognitionem: ergo neque falsum dici poterit, nisi per ordinem ad cognitionem, quæ de illo aliter ac est iudicetur.

5 Infertur secundò; ens non dici falsum per ordinem ad intellectum diuinum, quia cum intellectus diuinus non possit aliter ac est, de obiecto iudicare, non potest obiectum dici falsum per ordinem ad iudicium illud diuinum.

6 Infertur tertio; falsitatem obiecti semper oriri ex imperfectione cognoscentis, quia, est aliqua accidentia similia fundamentum aliquid præbeant, vt hoc obiectum cum illo confundatur, & aliud ac est iudicetur, nihilominus ex se aptum erat terminare cognitionem veram, & accidentia quæ similitudinem referebant cum alio ente sufficientia non essent, si intellectus perfectè cognosceret, vt illum deciperent, vt patet in Deo qui propter sui perfectionem decipi non potest.

7 Infertur quarto; falsitatem non sumi per ordinem ad apprehensionem incomplexam, quia in simplici apprehensione non reperitur formalis falsitas, ac proinde per ordinem ad illam non potest sumi, falsitas obiectiuam; potest autem sumi in ordine ad apprehensionem complexam, quia in hac aliqualis falsitas reperitur, vt dicebam Contr. 7. de Anima Puncto quarto.

8 Infertur quinto; non omnem propositionem falsam formaliter habere obiectum falsum in hac acceptione rigorosè sumptum, propositio enim, qua quis affirmaret esse plures Deos, est falsa, nihilominus pluralitas Deorum non est falsa neque Dij falsi, sed facti dicuntur, quia non probabiliter apparent existentes, neque possunt nisi per summam amentiam possibiles iudicari: & quando comædus regè representat dicitur Rex fictus, non tamen Rex falsus, quia non probabiliter potest Rex iudicari. Denique quoties temerè, & sine probabili fundamento circa aliquod obiectum decipior, propositio, seu iudicium est falsum, non verò obiectum, quia non probabiliter aliter ac est iudicatur, sed temerè.

PUNCTUM III.
Quid sit falsum.

1 Falsum appellare solemus id, quod non est iuxta regulas artis, neque habet omnia requisita, quæ debet habere

Infertur

- 9 Inferitur sextò; falsitatem non esse passionem entis, sicut est veritas, quia non omne ens probabiliter apparet aliter ac est: sunt enim plura ita ab aliis distincta, ut nulla probabilitate possint cum aliis confundi, nisi per summam cognoscentis ignorantiam: neque ut ens falsum dicatur sufficit ipsum fundamentum quodlibet tribuere, ut aliter ac est iudicetur, sed requiritur fundamentum tale esse, ut prudenter quis possit moveri ad iudicandum de re aliter ac est.
- 10 Notandum est quod quando duo entia ita inter se sunt similia ut quodlibet fundamentum tribuat ut confundatur cum alio, exempli gratia, aurum, & aurichalcum, ex natura rei non magis debuisse dici aurichalcum falsum aurum, quam aurum falsum aurichalcum, nihilominus vsu receptum est ut illud quod est imperfectius vocemur falsum respectu aliis similis perfectioris, & aurichalcum, falsum aurum dicimus, non verò aurum, falsum aurichalcum appellamus, quod tantum ex vsu, & communi loquendi modo dependet, potest tamen aliqua huius assignari ratio, quia cum quælibet entitas propriam perfectionem affectet, melius per metaphoram dicimus rem imperfectam nos fallere intendere simulantem se perfectiorem, quam rem perfectam nos decipere procurare, imperfectior se esse fingente: sicut enim in rationalibus homo ignobilior sepe se alium nobiliorem esse fingit, & oppositum non nisi raro contingit, ita in non cognoscentibus per metaphoram dicimus rem imperfectiorem induere se figura aliis perfectioris, ut perfectionem simulat, quam in se non habet.
- 11 Inquiri solet, an obiectum artificiale falsum dicatur ex eo, quod non sit iuxta regulas artis executioni mādaturum. Resp. negativè, id enim potuit accidere ex eo, quod artifex non formavit ideam, quam formare debuisset iuxta artis regulas, & ita licet opus externum sit conforme ideæ, tamen declinat à regulis artis, & tunc illud opus non potest dici falsum, quia est conforme cognitioni, quia cognoscitur, error enim tunc tantum est in artifice, qui non formavit ideam, quam formare debuisset, non verò in praxi, quæ perfectè est imitata propriam ideam. Si verò artifex perfectam habeat ideam operis exercendi iuxta regulas artis, & ex imbecillitate potentie exequutricis non se conformantis in opere externo directioni ideæ internæ, tunc illud opus executioni mandatam proprie non est obiectum ideæ, neque praxis ut dicebam in Logica Controverf. 1. Punct. 2. quia tale opus est monstruosum respectu directionis, quia est præter intentionem agentis, ac proinde non illud opus dicitur falsum in ordine ad illam cognitionem, quia in ordine ad cognitionem tantum potest dici falsum obiectum cognitum per talem cognitionem.

PUNCTUM IV.

Quid sit bonum transcendentale.

- 1 DE hac re latè, & doctè P. Soar. t. 1. Metaph. disp. 10. Ego verò brevier attingam omnia, quæ ad naturam boni cognoscendam necessaria sunt.
- 2 Bonum est duplex; aliud *bonum in se*, aliud *bonum alteri*. Bonum in se est quod in se est perfectum, unde Deus summè bonus dicitur, quia habet summam perfectionem, reliqua verò entia creata bona dicuntur, quia habent perfectionem requisitam ad suum esse, entitas enim incompleta licet non habeat perfectionem requisitam ad esse completum, habet tamen perfectionem, quæ ad suum esse incompletum requiritur, qua constituitur in esse materia. Perfectio est triplex *essentialis, accidentalis, integralis*. Perfectio essentialis consistit in prædicatis essentialibus, quibus entitas constituitur, hæc à nulla entitate, adhuc diuinitus potest separari, nulla enim entitas potest esse sine sua essentia. Perfectio accidentalis est aggregatio omnium accidentium, quæ exiguntur à forma ad suum esse naturale, in hoc sensu rem perfectam vocamus, quæ habet colorem, figuram, & pulchritudinem, aliæque accidentia iuxta propriam naturam requisita. Perfectio integralis est integritas omnium partium, quo sensu perfectum hominem vocamus illum, qui omnibus membris, partibusque corporis gaudet, & imperfectum mutilum aut mancum, eum qui membrorum aliquo orbatus est.
- 3 Hanc triplicem perfectionem triplex bonitas comitatur, quædam essentialis (essentialium voco non quia sit

formaliter ipsa essentia, sed quia realiter identificatur cum illa, & ex parte obiecti formaliter, tantumque ab ipsa ex modo significandi differt) alia accidentalis, integralis alia. Bonitatem accidentalem, & integram posse ab ente defectu nulli dubium est, essentialem verò, seu que in essentia fundatur non posse ab illo separari constat ex dictis. Hanc bonitatem in ordine ad se, quæ est idem ac perfectio entis non esse passionem illius ex parte obiecti docet Hurtad. disp. 7. Metaph. lect. 4. quem impugnat Arriaga disp. 1. Metaph. lect. 6. immeritò tamen quia ex parte obiecti nullum prædicatum identificatur cum essentia est attributum, sed ipsa essentia, dicitur autem attributum ex modo cognoscendi, seu ex parte actus, quia apprehenditur tanquam passio, sicut est attributum hominis esse intellectuum, & volituum in opinione non distinguente intellectum, & voluntatem ab anima, & in hoc sensu existimo hanc bonitatem, seu perfectionem esse passionem entis, quia conuenit omni enti, & non est ratio formalis illius, ens enim non definitur per perfectionem requisitam ad sui esse, sed per rationem existendi. Hanc conclusionem docet Soar disp. 10. lect. 3. quapropter assero hanc bonitatem rectè dici transcendentalem omni enti, consequitur enim omne ens, & à nullo, adhuc formaliter ex parte obiecti præcindi potest.

Bonum alteri est triplex, *honestum, vile, & delectabile*. Honestum sumi potest in ordine ad mores, & in ordine ad naturam: hoc honestum physicum dicerem, illud verò morale honestum in ordine ad mores. Bonum moraliter honestum est, quod independenter à quacumque utilitate, seu iucunditate per se est decens, & conueniens homini ratione videnti, hoc bonum præcipue sumitur in ordine ad actiones humanas: opera enim virtutum honesta vocamus. Deinde derivatur ex actionibus in alia externa, vestitum enim honestum vocamus, quatenus est præscriptus ratione honesta, recta, seu decente homini ratione prædicto. Alio modo definitur honestum, id, quod dignum est honore, & laude, ita virtutum opera honesta dicuntur, quia illis laus debetur, nullum enim aliud premium virtuti magis consonum, quam laus: in hoc sensu virtutum habitus honestos dicimus, quia oriuntur ex operibus honestis, & in illa inclinant, non verò potentias naturales quia hæc ex se sunt indifferentes ad opera bona, vel mala laude, vel vituperio digna. Hoc bonum honestum est maxime per se appetibile, & præcipuum bonorum.

Bonum honestum in ordine ad naturam est aliud quod perficit naturam per se, & illi per se est commodum secundum qualem rationem virtutis, delectationis, & utilitatis in ordine ad aliud bonum, ut est sanitas, integritas, & ipsa vita: hoc bonum ait Soar. n. 14. appellasse Philosophos bonum naturæ decens, in quod bonum inclinat appetitus innatus naturæ, sicut appetitus rationalis rationis regulis gubernatus in opera bona, atque honesta, quapropter hoc bonum potest appellari honestum honestate naturali, cuiuslibet enim naturæ decet propria integritas, atque perfectio, illa verò quæ subiecto sunt decentia honesta dicuntur in eodem genere, quo decentia appellantur.

Bonum delectabile est illud, quod delectationem & voluptatem affert subiecto, sicut dulce palato, quod in illo delectationem causat. Bonum vile dicitur, quod conducere potest ad bonum honestum, seu delectabile acquirendum, etiam si ex se nullam ex his rationem habeat.

Hæc omnia bona esse appetibilia nullus dubitat, honestum enim est præcipuum appetibile inter omnia, per se enim est decens, pulchrum, & ornamentum naturæ. Delectabile verò est conueniens subiecto, illique valdè charum, frui enim natura obiecto delectabili, & in illo quietem, dulcedinemque sibi gratam reperit. Vile verò non per se appetitur, sed ratione illius ad quod est vile, qui enim amat honores, amat pecunias, quibus honor comparari potest.

Omnia entia creata bonitatem aliquam habent sibi conuenientem, habent enim accidentia, passionem, & proprietates sibi maxime conuenientes, sicutque Priscillianistarum, & Manicheorum error, quem impugnant Patres, quos citatos reperies apud Soar. n. 4. asserentium esse quoddam creaturas ex se malas, & à quodam principio summe malo procreatas.

In substantia verò increata rectè notat Soar. ibid. num. 7. non reperiri hanc conuenientiam per modum vnus ad aliud, Deus enim est simplicissimum ens, in quo nulla est proprie

proprietates, seu passio distincta ab essentia, sed eminentissimè in entitate simplicissima continet perfectiones omnes, quæ in aliis entibus essentia, & passionibus distinctis correspondent, excellentiori quodam, longèque eminentiori modo.

9 Ratio utilitatis, omni enti creato, & increato convenit, causæ enim viles sunt suis effectibus, & accidentia, & passionibus substantiis, quas efficiunt in ordine ad suum esse, & conferuari, & Deus ipse utilis est nobis, quatenus ab illo innumera bona, beneficiæque maximopere appetibilia recipimus.

10 Ratio honesti moraliter sumpti non omni entitati convenire certum est, sunt enim plura quæ maximopere decent hominem ratione præditum, & inhonesta dicuntur, quorum peccatum primum inter reliqua inhonestia locum obtinet, nihil enim magis alienum à ratione, quàm summum bonum, omniumque bonorum fontem offendere, & ab illo per peccatum auerri.

11 Non omne ens habere rationem delectabilis certum putato, cui enim dolor, & tristitia delectari poterunt? sunt tamen aliqua, quæ, etsi huic subiecto inordinatè afferant, alij verò delectationem, commodumque conciliant, lux enim quæ vesperationis oculos offendit reliquorum viventium vitam oblectat.

12 Ex his infero cum Soar. n. 10. bonum transcendens pessimè sumi à bonitate honesta in genere moris. Affirmat Soar. posse dici bonum transcendens, quod abstrahit ab omnibus bonitatibus prædictis, quia ratio illa abstracta non potest non omni enti convenire, cum bonitas perfectionis, & utilitatis conveniat enti creato, & increato, & bonitas honestatis physice per modum perfectionis efficientis aliud, conveniat omni enti creato, & increato non per modum unius aliud efficientis; sed eminentissimo quodam modo per modum simplicis entitatis ratione supra explicata.

13 Ego ad hanc rationem abstractam non recuro ad bonitatem transcendentali in omni enti assignandam, quia si specialis ratio boni omni enti competit, hæc potiori iure dicitur passio illius, quàm ratio alia univiersalior abstracta ab hac speciali, quod convenit omni enti, & ab alia quod illi non convenit, sicuti rationale hominis passionem esse dicimus, & non rationem aliquam abstractam à rationali quod convenit homini, & ab inanimabili, quod illi non convenit. Bonitas integralis aut accidentalis non esse passionem entis ex eo infero, quod utraque sæpe sæpius ab ente separatur, & integralis bonitas entitati indivisibili, Angelo, v. g. quæ partes non habet integrantes nullatenus competit, & accidentalis integritas physice Deo non convenit, quia in illo nullum accidens physicum reperitur. Bonitas, seu perfectio essentialis, & insuper bonitas utilitatis omni enti competit, & ex hoc capite utraque potest dici passio entis, nihilominus excellentiorem perfectionem essentialem, quæ consistit in omnium prædicatorum essentialium integritate propriè dici passionem entis, quia hæc omni enti convenit, & immediatè intelligitur ens essentialiter constitutum comitari, & est quod intrinsecè pertinens ad ipsum ens absque vilo respectu ad aliquod extrinsecum, sine quo ratio utilitatis intelligi nequit. Hanc perfectionem essentialem non distingui ex parte obiecti ab ipsa entis essentia, dixi n. 2. & facillè probatur ex eo, quod nihil aliud importet quàm ipsa prædicata essentialia ut sufficientia absque vilo alio rem constituere, & adæquatè metaphysicè componere, seu ipsa prædicata tanquam quoddam aggregatum, in quo continentur omnia, quæ ad rem essentialiter constituendam requiruntur; quod tantum ex modo cognoscendi ab ipsa essentia distinguitur. Hanc essentialiorem perfectionem physicam honestatem, seu naturæ honestatem appello, ut cum aliis loquar, licet propriè honestatis nomen propriè bonitati morali, quàm physice conveniat.

14 Explicui iam rationem boni, probavi bonum honestum, delectabile, & vile esse amabile, ex quo inferitur hæc omnia bona connotare actum appetitus, quem possunt terminare; potest tamen dubitari, an illum connotent tantum tanquam potentiam potentem verari circa illa, an verò tanquam rationem formalem boni constitutam, quod iam explicui.

15 In primis dicendum est rationem terminantem actum appetitus, seu voluntatis supponi ad ipsum actum, ac proinde obiectum in hoc sensu per se formaliter esse appetibile, non per actum, quia ideo appetitur, quia est appeti-

bile, non tamen è contra est appetibile, quia appetitur. Adendum tamen rationem appetibilis extrinsecè includere actum appetitus, quia si hic actus non esset possibilis, obiectum absolute appeti non posset quantumvis ex se virtutem haberet terminandi appetitum; sicut enim entitas dicitur producibilis per non repugnantiam intrinsecam, & à potentia extrinseca potente eam producere, sic appetibile dicitur per entitatem intrinsecam tenentem se ex parte obiecti, & ab appetitu extrinseco potente illam appetere.

De bono formaliter eodem modo philosophandum est, ac de appetibili, affirmo enim totam rationem formalem boni tenere se ex parte obiecti ad actum amoris, seu appetitus, unde obiectum non constituitur bonum per actum appetitus, vel amoris, sed per convenientiam, quam dicit ad subiectum, & honestatem, siue physicam, siue moralem, quam in se habet, & per delectabilitatem, seu utilitatem, quæ supponuntur ad actum appetitus, non enim ideo est obiectum conveniens subiecto, quia appetitur, sed ideo appetitur, quia est conveniens subiecto. Unde convenientia, quæ est ratio formalis bonitatis supponitur ad amorem, explicatur tamen per ordinem ad illum, sicut obiectum per suam potentiam, per quam rectè cognosci potest tanquam per medium extrinsecum.

Ex his inferitur diuerso modo respicere verum cognitionem, quàm bonum amorem; verum enim respicit cognitionem tanquam formam illud constituentem in ratione veri, quando hac seclusa tantum consideratur ut ens; bonum verò respicit amorem tanquam actum, qui potest tendere in illud, ut in obiectum adæquatè ab amore distinctum, quando secluso amore concipitur convenientia in ordine ad subiectum honestas moralis, & physica, delectabilitas, & utilitas.

PUNCTUM V.

De malo bono transcendentali opposito.

Tot malorum genera reperiuntur quot bonorum Puncto præcedenti assignauimus, malum enim dicitur quod caret perfectione sibi debita: in hoc sensu mors hominis, & non esse cuiusvis rei est summum malorum, quia est carentia totius entitatis, ac proinde totius perfectionis, & essentia physica, malum etiam dicitur quod opponitur integritati accidentali, in hoc sensu dicimus malum esse cibum non habentem colorem, odorem, & saporem sibi debitum, & malum esse cathedram, vel mensam, cui deficit aliqua pars ad sui integritatem requisita.

Hoc malum est duplex, negatiuum, & positiuum: negatiuum est carentia perfectionis debita, sicut est carentia frigoris in aqua, duorum brachiorum in homine; malum positiuum est positua entitas data subiecto contra exigentiam illius, in hoc color est malus aquæ, & duplex caput est malum homini; homo enim, qui duplex haberet caput valde imperfectus diceretur, & monstrum.

Deinde est malum, quod opponitur bono honesto utili, & delectabili, tam positiuè, quàm negatiuè, negatio enim operis honesti debiti malum inhonestum dicitur, sicut negatio auditionis Missæ in die festo, quæ dicitur malum inhonestum negatiuum. Malum positiuum est actus positiuus indecens homini recta ratione videnti, sicuti actus intemperantia hoc malum opponitur honestati morali, honestati verò physice opponitur priuatiuè negatio qualitatis debita substantiæ, v. g. frigiditatis aquæ, & positiuè qualitas, cui subiectum physice repugnat, calor scilicet eidem aquæ.

Bono utili priuatiuè opponitur carentia medij requisiti ad bonum honestum, vtile consequendum, & positiuè opponitur, illud quod non solum non iuuat, sed etiam retrahit ab eodem bono consequendo. Bono honesto illius carentia priuatiuè opponitur, & positiuè malum inhonestum. Delectabili bono opponitur priuatiuè carentia obiecti delectabilis, quod subiectum ex aliquo capite debebat sibi, & positiuè obiectum doloriferum tristitiam, anxietatemve adducens.

Nota diuisionem tam bonorum quàm malorum tantum esse precisiuam, non verò in membra physice opponi, idem enim bonum, idemque malum potest sub diuersis rationibus ad diuersas species pertinere.

CONTRO

CONTROVERSIA IV.

De distinctione entis.

CONTROVERSIA præcedenti, quam institui de vnitate, veritate, & falsitate entis, egi de falsitate, & malitia, seu de ente falso, & malo, quæ vero & bono opponuntur; de distinctione autem placuit specialem hanc Controversiam constituere, quia de illa plura scitu digna & inter Theologos valde controversa exagitantur.

PUNCTUM PRIMVM.

Quid sit realis distinctio.

Hoc ens ab illo distingui primò dicit non esse illud, quod citra omnem controversiam est. Venit in questionem an hoc ens non esse illud dicat aliquid positivum ex parte entis, vel aliquid negativum, & an præter hoc quod est hoc ens non esse illud, aliquid aliud importetur, ut hoc ens ab illo dicatur distinctum, & an illud à quo hoc ens distinguitur necessariò debeat existere.

Quæstio potest esse tantum de nomine, an terminus distinctionis existere debeat, quæ nihil de re potest importare, ut bene omnes, qui rem hanc accuratè tractant. Certum est enim ad hoc ut hoc ens non sit illud, non requiri illud existere, exempli gratiâ, ad hoc ut Petrus non sit Ioannes, certum est non requiri Ioannem existere, quia Ioanne non existente propositiones hæc *Petrus non est Ioannes*, & *Petrus est non Ioannes* veræ sunt, hæc enim propositio *Petrus est Ioannes* falsa est, & priori contradictoriè opponitur, in qua veritatem arguit, ex duabus enim contradictoriis non potest non vna esse vera, & altera falsa, & ita ex falsitate huius veritas alterius legitimè consequentiâ deducitur. Quod si distinctionis nomine non solum significemus hoc non esse illud, sed relationem diuersitatis inter extrema, certum est necessariò requiri vtriusque existentiam, ut illorum quodlibet distinctum dici possit. Hac ratione doctè dixit P. Soar. disp. 4. Metaph. sect. 1. num. 16. Deum ab æterno existentem non habuisse ab æterno hanc distinctionem à creaturis, quia creatura non fuit ab æterno, sed ab æterno habuisse Deum non esse creaturam, quod adueniente creaturâ fundat hanc positivam distinctionem, quâ Deus dicitur distinctus à creatura per se ipsum, qui ab æterno intrinsecè habuit non esse creaturam, & per ipsam creaturam in tempore existentem, quâ posita distinctio Dei à creatura, seu inter Deum & creaturam, quatenus non solum dicit Deum non esse creaturam, sed esse distinctum, seu diuersum, quod relatio diuersitatis dici solet. In hoc sensu sumpta distinctio hæc propositio *Petrus distinguitur à Ioanne*, in has resoluitur *Petrus est Ioannes est*: & *Petrus non est Ioannes*. Hanc distinctionem distingui ab vnitatem certum est, quia hoc ens esse vnum, est independens ab omni alio termino, eo enim ipso quod ens existat est vnum formalissimè dempto quocumque alio, & tamen non dicitur distinctum, quovisque sit aliud à quo distinguitur.

Primum illud conceptum distinctionis absolutæ ex vi cuius hoc ens non est aliud modo negatiuo significari certum est, an verò ex parte obiecti negationem importet, vel rem positivam instar negationis significatæ, inter auctores est dubium. Censent nonnulli conceptum obiectivum ex vi cuius hoc positivum ens formaliter nõ est aliud, dicere negationem; melius tamen Hurtad. disp. 6. sect. 1. & alij plurimi docent esse eandem positivam essentiam entis modo negatiuo significatam. Plura de hac re dixi Controvers. 3. Punct. 1. ubi probavi ens hoc non esse aliud, v.g. Petrum non esse Ioannem, seu Petrum esse non Ioannem, dicere conceptum positivum entis nulla alia negatione formaliter importata. Vide dicta ibi, quibus hanc additionem. Priusquam intelligatur in Petro negatio Ioannis, debent intelligi Petrus, & Ioannes: sed in illo priori intelligitur Petrus ut non Ioannes, & Ioannes ut non Petrus: ergo independentè ab omni negatione habet Petrus

non esse Ioannem. Maiorem probò: negatio supponit subiectum, cui inhærens concipitur formaliter existens, & connotat habitum quo prius intellectum secundum se independentè ab ipsa: sed illa negatio apprehenditur in Petro tanquam in subiecto, & apprehenditur respiciens Ioannem tanquam habitum, quo prius: ergo supponit Petrum existentem, & connotat habitum videlicet Ioannem, ut distinctum ab illa constitutum cum suis differentiis individualibus: sed eo ipso, quod Petrus, & Ioannes intelligantur cum suis differentiis individualibus seclusa negatione superaddita, præcisè per ipsas differentias intelliguntur Petrus non Ioannes, & Ioannes non Petrus: ergo ad hoc ut Petrus non sit Ioannes, vel ad hoc ut non Ioannes, & ad hoc ut Ioannes non sit Petrus, vel ut non Petrus non requiritur formaliter aliqua negatio, sed præcisè per positivam entitatem intelligitur Petrus aliud à Ioanne, & Ioannes aliud à Petro: Secundo si rogemus cur rationale habeat hanc negationem respectu hincibilis, & non illam habeat cum animali, respondetur quia rationale non est idem cum hincibili, & est idem cum animali: ergo prius est hoc ens esse idem, aut non esse idem cum illo, quam habere, aut non habere negationem superadditam: ergo antecedenter ad omnem negationem superadditam habet rationale non esse hincibile, seu esse non hincibile, & esse ipsum rationale, seu animal cum illo identificatum.

Difficilius sanè erit distinguere conceptum hunc ex vi cuius Petrus distinguitur ab equo, quatenus distinctio tantum dicit hoc non esse illud, à ratione vnus, quia Petrus ut vnus dicit non esse aliud, & non esse Ioannem: ergo dicit esse distinctum à Ioanne distinctione hac ratione accepta, & non per modum relationis essentialiter connotantis duplex extremum existens. Porro non multum curandum est de horum conceptum distinctione, neque quidquam aliquid dici refert distinctionem hac ratione sumptam, non distingui formaliter adhuc ex parte actus ab vnitatem, neque ex hoc inferat distinctionem, & vnitatem non distingui, quia dici potest illam acceptionem distinctionis esse valde impropiam, & distinctionem hincibilis sumptam dicere duplex extremum existens, in quibus instat relatio distinctio concipitur, quæ distinctionem ab vnitatem distingui certum est, quia distinctio ista præter vnitatem huius entis, quod dicitur distinctum, connotat tanquam terminum vnitatem alius entis existentis, à quo hoc ens dicitur esse distinctum, & est dependens ab illa; vnitatem autem huius entis independens est ab omni alio. Nihilominus nonnulla potest reperiri distinctio ex parte actus inter distinctionem, adhuc in primo sensu acceptam, & vnitatem: potest enim vnitatem huius entis dicere hoc non esse aliud, quatenus non esse aliud dicit negationem pluralitatis, quam habet hoc ens, si simul esset idem, & aliud, seu si in plura diuideretur, quam pluralitatem primò, & per se intendit negare vnitatem, & ne illa detur pluralitas, negat vnitatem extrema illa, ex quibus talis pluralitas affurgeret. Distinctio verò dicit hoc ens non esse illud, quatenus hoc ens non esse illud, seu esse non illud fundamentum est, ut positò illo ente affurgat distinctio secundo modo accepta, seu relatio diuersitatis inter hoc, & illud ens, ita distinctio Petri non respectiua, seu dependens ab extrinsecò, seu adæquatè cum ipsa identificata dicit Petrum non esse Ioannem, seu Petrum esse non Ioannem, non intendendo negare pluralitatem, quam haberet Petrus, si simul esset Ioannes, sed intendendo fundare relationem diuersitatis, seu distinctionis relatiuæ dependentis ab existentia extrinseci extremi, quæ existente Ioanne resultauit ex Petro tanquam ex fundamento, cuius ratio fundandi est ipsum non esse Ioannem, & ex Ioanne existente tanquam ex termino, ex vi cuius poterit dici Petrus formaliter distinctus à Ioanne distinctione relatiua, quæ eadem est cum relatione diuersitatis.

Hac ratione poterit distinctio aliqua adæquata intrinseca enti in illo reperiri, quæ formaliter ex parte actus ab vnitatem distinguatur, & possit dici passio entis cum illo conuertibilis, & in quocumque statu ab illo inseparabilis, quia eo ipso quod existat ens, habet non esse aliud, ex vi cuius habebit distinctionem relatiuam, seu relationem diuersitatis si ponatur aliud extremum, ex quo tanquam extrinsecò, & ipso ente per se ipsum non alio tanquam ex fundamento resultet relatio. Sic distinctio illa absoluta formaliter sumpta, & distinctio respectiua sumpta fundamenta-

taliter poterit dici passio entis, quia distinctio respectiva sumpta fundamentaliter, hoc est, fundamentum distinctionis respectiva formaliter non distinguuntur, distinctio enim absoluta formaliter sumpta nihil aliud est, quam fundamentum distinctionis respectiva, ut supra dicebam. Distinctio respectiva formaliter sumpta, proprie non poterit dici entis passio, quia passio, seu attributum cuiusvis rei necessarium, & independentem ab omni extrinseco illi competit, hæc tamen distinctio respectiva contingenter, & dependentem ab existentia alius extremi extrinsecè accidit enti. Quod illi conveniat dependentem ab extremo extrinsecè existente probandum non est, sed supponendum; agimus enim de distinctione, quæ assurgit ex subiecto, quod dicitur distinctum tanquam ex fundamento, & ex extremo alio extrinsecè existente tanquam ex termino. Eandem respectivam distinctionem contingenter enti competere ex eisdem principis facile probo. Contingens est respectu huius entis iam existentis existere aliud, à quo hoc essentialiter non dependet: ergo contingens erit eidem enti quicquid illic conveniat dependentem ab existentia eiusdem entis, à quo essentialiter non dependet, quia quicquid accidit dependentem à re contingenti necessarium cum illa eandem subit contingentiam: ergo contingens est respectu cuiusvis entis distinctio respectiva in ordine ad omnia entia, à quibus essentialiter non dependet. Quod si ens supponat alia entia, à quibus essentialiter dependet, & cum his fundet necessarium relationem distinctionis, seu diversitatis, non ideo hoc accidit, quia ens indigeat hæc relatione, seu his extremis, ut terminet hanc respectivam relationem, sed ut ab illis existentiam recipiat. Secundò: distinctio, quæ est passio entis, convenit cuiusque enti eidem necessitate respectu omnium entium: sed hæc distinctio respectiva non convenit cuiusque enti eadem necessitate respectu omnium: ergo hæc distinctio respectiva non est passio entis. Tertiò: distinctio, quæ est passio entis, convenit necessarium eidem enti increato. Sed hæc respectiva distinctio non convenit necessarium enti increato, quia Deus ab æterno exitit sine hac respectiva distinctione, seu relatione diversitatis respectu creaturarum existentium; quæ ab æterno non fuere, & sine quibus Deus exitit per totam æternitatem: ergo hæc distinctio respectiva non est passio entis.

6 Ex his inferitur necessarium dicendum esse nullam distinctionem propriam, & formalem esse passionem entis: sed tantum esse proprium entis habere in se fundamentum distinctionis, vel distinctionem illam absolutam, ex vi cuius ens habet non esse aliud proprie, & strictè habere rationem formalem distinctionis, & formaliter distingui ab unitate modo dicto supra. Malo ergo dicere distinctionem formalem esse passionem entis, & hanc distingui ab unitate formaliter ex parte actus, & consistere in hoc quod est ens non esse aliud, quatenus istud non esse aliud fundamentum est aptum ad fundandam distinctionem aliam respectivam, quæ adveniente alio ente confurget ex distinctione absoluta, quæ est passio entis, & ex alio extremo adveniente, cui intrinsecè alia inest distinctio absoluta, tanquam ex termino. Hac ratione rectè assignatur distinctio, quæ sit passio entis formaliter à reliquis passionibus distincta, quæ illi necessarium conveniat, & cum illo adæquatè conuertatur.

7 Veræque distinctio tam absoluta, quam respectiva, destruit rationem unitatis in extremo, quod dicitur distinctum, respectu illius à quo distinguitur, seu quod non esse dicitur ens illud, quod distinctione absoluta consideramus: nihilominus neutra per se formaliter opponitur cum unitate, quia unitas formaliter tantum opponitur cum pluralitate, quam intendit negare, & materialiter cum distinctione, & distinctio formaliter opponitur cum identitate, & materialiter cum unitate, quæ materialiter dicit identitatem entis, quod unum dicitur cum se ipso, & indistinctum à se.

8 Inter unitatem, & distinctionem hoc modo explicatam nullum prioritatis ordinem agnosco, quia non est prius unum non esse aliud, quatenus non esse aliud destruit pluralitatem; quam non esse aliud, quatenus non esse aliud fundamentum est distinctionis respectiva, neque e contra: sed utrumque non esse aliud, seu idem non esse aliud æquè primò afficit ens in ordine ad fundandam distinctionem respectivam, & in ordine ad destruedam, seu negandam pluralitatem, & ita nullum agnosco ordinem inter has passiones, seu inter attributa immediatè afficientia ra-

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. II.

tionem entis. Distinctio alia respectiva, quæ dicit existentiam termini distincti, posterior est distinctione absoluta, quam dixi proprie esse passionem entis, quia dependet ab aliquo extrinseco, & supponit existens, non solum ens, quod dicitur distinctum, & extremum respectu cuius, seu à quo distingui dicitur, & supponit hoc non esse illud, & illud non esse hoc, quod est supponere distinctionem absolutam in utroque extremo.

9 Distinctionem, quam proprie passionem entis esse dixi, absolutam vocavi, non quia intelligatur omnino absoluta nullo alio termino connotato, quia adhuc distinctio illa quomodocumque intelligatur semper respectu alius intelligitur, hoc enim quod est Deum ab æterno non esse Angelum, sub hac ratione significatum instar habentis negationem Angeli non potest apprehendi sine Angelo, qui de Deo negatur, vel cuius negationem ab æterno dicitur Deus habuisse. Dicitur tamen distinctio absoluta, quia non exigit existentiam termini, sicuti illam exigit distinctio alia, quam hucusque respectivam vocavimus; posset tamen utraque distinctio vocari respectiva, prior illa quæ est passio entis, & non requirit terminum existentem respectiva transcendentaliter; & posterior altera, quam respectivam semper vocabimus, & requirit terminum existentem respectiva prædicamentaliter.

10 Distinctio respectiva transcendentaliter, quæ est propria entis passio, terminum respicit tanquam quid extrinsecum, & nullo modo pertinens formaliter ad sui constitutionem, & adæquatè cum fundamento identificatur; distinctio verò altera relativa prædicamentaliter terminum dicit tanquam quid pertinens ad sui constitutionem, dicit enim hæc distinctio fundamentum, quod distinctum dicitur in recto significatum, & illius terminum significatum in obliquo, utrumque tanquam illius proprium constitutum intrinsecè pertinens ad illius constitutionem. Hac ratione distinctio, quæ relativè distinguitur substantia ab accidenti, dicit in recto substantiam, & accidens, & in obliquo substantiam. Eodem modo distinctio, quæ distinguitur Petrus à negatione Ioannis dicit in recto Petrum, & in obliquo negationem Ioannis, & distinctio, quæ distinguitur negatio Ioannis à Petro dicit in recto negationem Ioannis, & in obliquo Petrum. Comparavi Petrum, & negationem Ioannis inter se, quia Petrus & negatio Petri hæc distinctione relativa comparari non possunt, quia distinctio hæc perit extrema coexistentia, & cum coexistere non possit Petrus, & negatio Petri, habitus & negatio eiusdem habitus, nunquam inter hæc extrema poterit reperiri distinctio hæc prædicamentaliter relativa. Distinctio, quæ fundamentum dicit substantiale, & accidentalem terminum, vel è contrà talis dicitur, quale fuerit fundamentum, quod in recto importat, sic distinctio, quæ substantia ab accidenti distinguitur, substantialis dicitur, & distinctio, quæ accidens distinguitur à substantia, accidentalis appellatur, etsi in re utraque distinctio aliquid substantiæ, & accidentis aliquid habeat.

11 Entia purè possibilis, quæ actu non sunt, strictè loquendo distinctionem actualem non habent, quia id quod non est actu non potest esse actu distinctum, dicuntur tamen habere suam distinctionem possibilem. Eadem ratione ens purè possibile ab alio ente existente proprie non distinguitur hac relatione prædicamentaliter relativa; neque ens actu existens ab ente possibili distinguitur distinctione relativa prædicamentaliter, de qua loquimur, quia cum id, quod est purè possibile absolute non sit, neque existat, sed esset, aut existeret, ut dicebam Controu. 2. Punct. 1. sufficiens non est ad fundandam distinctionem respectivam prædicamentaliter, quæ necessarium exigit utrumque extremum realiter existens.

PUNCTUM II.

De distinctione ex natura rei.

1 Celebris est distinctio formalis quam Scotiæ ex suo Magistro defendunt, media inter distinctionem realem, & rationis, de qua in præsentis disputationem institui-mus. Totus multorum est labor, qui de hac re scripserunt in impugnanda hæc distinctione, quam non explicant, neque ad mentem Scotistarum referunt, & facile multa in illam congerunt argumenta, à quibus omnibus se abstine-

abstinerent, Scotistarum mentem sollicitè indagassent, & prius ad hanc distinctionem explicandam, quam impugnandam suam nauassent operam. Curabo ego prius distinctionem hanc exponere eà ratione, quòd defenditur à discipulis Subtilis Doctoris, ipsiusque doctrinæ acerrimis defensoribus, qui iure optimo Scotistarum nomen sibi arrogant.

2. Distinguit schola D. Thomæ distinctionem entis vniuersaliter sumptam in distinctione realem, & rationis: distinctio rationis dicitur quæ tantum habet esse obiectiue in intellectu, & secundum totum suum esse essentialiter dependet à cognitione intellectus. Distinctio realis est illa, quæ habet suum esse independentem ab intellectu cognoscente, & in se ipsa habet suam entitatem, siue cognoscatur, siue non. Quam diuisionem illius auctores adæquatam esse defendunt, & nullum aliud membrum diuidens medium inter duo assignata reperiri posse propugnant. Rursus distinctio rationis diuiditur in distinctionem rationis ratiocinantis, & rationis ratiocinatæ. Rationis ratiocinantis distinctio dicitur illa, quam intellectus absque vilo fundamento architectatur, vt cum dicit, *Petrus est Petrus*, & Petrum à se ipso distinguit. Distinctio rationis ratiocinatæ est illa, quæ cum fundamento distinguitur ab intellectu v. g. cognoscit intellectus hominem sentire, & ratiocinari, & his operationibus distinctis fundamentum desumit ad distinguendum prædicatum animalis, cui sensationes tanquam principio correspondant, & prædicatum rationalis, cui respondeant ratiocinationes, quæ prædicata nullâ distinctionem inter se habent independentem ab intellectu, sed tantum beneficio huius, distinctionem extrinsecam, quæ iure dicitur rationis, sortiuntur.

3. Censent plures in prima diuisione distinctionis factâ in distinctionem realem, & rationis, opponi Thomistas cum Scotistis inuenientibus aliam distinctionem mediam inter realem, & rationis: fallunt tamen quia si nomine distinctionis realis intelligatur omnis distinctio, quæ est independentem ab intellectu, & verè est seclusa omni fictione, concedent Scotistæ distinctionem adæquatè diuidi in distinctionem realem, & rationis, vt expressè docent Faber. in 1. disp. 20. n. 44. Theod. tit. 2. de Deo vno disp. 1. num. 43. & 5. Rad. 1. part. Controuers. 4. Barthol. de Sosa in 1. distinct. 2. quæst. 7. artic. 3. diff. 54. num. 39. & Meriner. in Logica cap. 1. de vniuersalibus disputat. 1. quæst. 2. sect. 1. num. 13. omnes ex præclarissima Diu. Francisci familia, & alij quam plurimi. Differunt huc vsque auctores vtriusque scholæ tantum in modo loquendi, quia Thomistæ omnem distinctionem, quæ absque intellectu ope subsistit, distinctionem realem appellant, Scotistæ verò non ita sed distinctio illa, quæ absque interuentu intellectus existit, distinctio ex natura rei ab his dicitur, quam rursus diuidunt in distinctionem formalem, in qua subdiuisione maior dissensio reperitur inter vtriusque Scholæ Doctores, quam ego in præfati explicabo.

4. Illa quæ ex natura rei absque vlla fictione distinguuntur, inquit Scotistæ, in duplici sunt differentiâ: quædam quæ de potentia Dei absoluta possunt saltem non mutuo separari, sicuti materia, & forma, quæ ex natura rei nullo beneficio intellectus distinguuntur, & mutuo possunt separari, potest enim materia existere sine forma, & forma sine materia, & sicuti forma, & illius vnio, in quibus forma potest separari ab vnione, etsi hæc sine forma non potest existere, & ita non mutuo separari possunt. Hæc extrema separabilia siue mutuo, siue non mutuo, realiter distinguuntur iuxta Scotistarum opinionem, in quo conueniunt cum Thomistis. Alia sunt extrema, inquit Scotistæ, distincta ex natura rei, quorum neutrum, adhuc diuinitus, ab altero potest separari, licet à parte rei habeant entitates, conceptibilitates, & quidditates distinctas, ita vt sint plures entitates, & quidditates distinctas, ita quia illorum distinctio versatur inter entitates, & conceptibilitates, non verò inter entia: hæc distinctio vocatur distinctio ex natura rei formalis, non realis, & ita componi potest cum identitate reali. Sic distinctio hæc explicat Sosa n. 34. & Merinero n. 14. Ex his inferret Sosa aliâ esse distinctionem formalem, aliam distinctionem formarum. Distinctio formarum est, quæ intercedit inter albedinem, & nigredinem, quæ non est distinctio ex natura rei formalis, sed distinctio ex natura rei realis, quæ non solum est inter entitates, sed inter entia: distinguitur enim albedo à nigredine tanquam ens ab ente

similiter inter duas albedines est distinctio realis, quæ separari possunt, & sunt duo entia non tamen distinguuntur formaliter, quia vtraque habet eandem formalitatem, & eandem essentiam. Distinctio formalis est illa, quæ dicitur distinctas, quæ nullo modo possunt separari. Hæc distinctio ex natura rei formalis iterum subdiuiditur in formalem essentialem, & non essentialem. Essentialis est illa, quæ specierum essentialiter differentiam, sicuti distinctio formalis quæ intercedit inter actionem, & passionem in communi sententia, quæ actionem à passione realiter non distinguit. Distinctio formalis non essentialis est illa, quæ intercedit inter extrema non constituenta species essentialiter oppositas, sicut illa, quæ datur inter rationale, & risibile, quæ essentialiter non differunt, quia risibile est passio rationalis, & ad eandem essentiam cum illo reducit, ad eandemque pertinet essentiam.

Distinctionem ex natura rei realem ex quatuor capitibus Scotistæ agnoscunt: primum est ex generatione locum ex corruptione: tertium ex separatione: quartum ex dependentia. Quia quoties duo diuersa generatione generantur, vel diuersa corruptione corumpuntur, vel separantur realiter, vel diuersa alio dependet, certum est distinguuntur ex natura rei realiter. Distinctionem ex natura formalem ex aliis quinque capitibus inuestigant Scotistæ, quæ tenent Merinero supra n. 20. videlicet ex exclusione, ex definitione: ex descriptione: ex demonstratione: & reduplicatione. Quoties enim aliqua ita se habent, vt vnum aliud excludat à sua ratione formali, vel diuersa definitione essentiali sua descriptiua explicetur, quæ explicatur aliud, aut de ipso demonstratur aliquid quod non demonstratur de alio, vel denique in quantum tale dicitur aliud de illo, quod non dicitur in quantum tale de alio, tunc vnum ab alio ex natura rei formaliter distinguitur.

Eandem distinctionem formalem magis explicant Rada r. p. Contr. 4. notab. 3. de Sosa supra n. 39. ex Guillelmo Rubino vetustissimo Subtilis Doctoris discipulo, cuius intellectum circa Magistri mentem de hac distinctione valde commendat Sosa ibid. per non identitatem primo modo dicendi per se, illa enim asserit Guillelm. hæc distinctione gaudere in his, quæ realiter sunt idem, quæ non identificantur primo modo dicendi per se. Illa verò primo modo dicendi per se tantum identificari asserunt Scotistæ, quæ se habent veluti definitum, & definitio adæquata, vel inadæquata: illa secundo aut tertio modo identificantur, quorum vnum non est definitio aliud, neque pars definitionis, sicut risibile respectu rationalis, existentia respectu essentia. Asseritque Guillelm. per istam non identitatem non esse intelligendam distinctionem aliquam in re extra hoc est, realem, inter illa quæ distinguuntur: sed tantum intelligendam esse distinctionem definitionum, seu conceptuum obiectiuorum, quorum significata licet sint vna, & eadem res, conceptus tamen definitiuus illius rei ita sunt diuersi, quod vnus non sit alius, & significatum vnus distinguatur à significato aliud. Addit insuper hic auctor illa, quæ formaliter distinguuntur, non requirere identitatem realem vt significata per proprias cuiuslibet definitiones, sic animal & rationale licet in se sint idem realiter, tamen hæc identitas non exigitur ex conceptu significato per definitionem animalis, quia tantum id quod significat definitio animalis, excludit vel saltem non includit significatum per definitionem rationalis, & ita obiecta significata per definitionem animalis, & per definitionem rationalis, etsi realiter sint identificata, non exigunt identitatem ex vi definitionum, quapropter formaliter distinguuntur independentem ab omni fictione intellectus. Eadem ratione defendunt Scotistæ distinguuntur ex natura rei formaliter essentiam, & relationem, & attributa inter se, quia essentia non est definitio, neque pars definitionis relationum, neque e contra. Similiter vnum attributum non est definitio, neque pars definitionis aliud, ideo formaliter attributa inter se distinguuntur ante omnem fictionem intellectus. Deinde asserunt essentiam realiter identificari cum relationibus, & attributa inter se, & cum essentia, non obiectate distinctione ex natura rei formali ratione infinitatis, quæ est in Deo, quæ arguit identitatem realem inter essentiam cum attributis & relationibus, & inter attributa comparata inter se, & cum relationibus, & opponitur cum distinctione

distinctione reali inter hæc extrema, non verò arguit eadem infinitas in eisdem extremis identitatem formalem; neque opponitur cum distinctione formali ex natura rei eorundem, quia infinitas non variat quidditates, aut formalitates, quæ sunt in Deo, sed identificat realiter divinæ essentia, omne quod est cum illa compossibile, quia est modus, seu gradus intrinsecus perfectionis entitatis ipsi entitati adueniens, ex vi cuius Deus habet summam perfectionem, quæ opponitur cum distinctione reali, ex vi cuius possit vnum extremum ab alio separari.

7 Ecce discipuli D. Thomæ & Scoti immediatè diuidunt distinctionem, in distinctionem rationis, & in distinctionem, quæ est independentem à fictione intellectus, seu quæ in ipsis entitatibus independentem ab omni operatione intellectus reperitur in rebus, differunt autem in eo, quod membrum condistinctum à distinctione rationis Thomistæ vocant distinctionem realem, & Scotistæ non distinctionem realem, sed ex natura rei dici volunt, in quo tantum est dissensio de modo loquendi hæc tamen ad aliam de re valde grauem viam sternit. Aserunt Scotistæ diuisionem ex natura rei condistinctam à distinctione rationis contrahere per duplicem aliam inferiorem, videlicet per distinctionem ex natura rei realem, & hanc distinctionem habere affirmant omnes entitates, quas Thomistæ distinguunt distinctione oppositâ distinctioni rationis, quam absolutè realem appellant, & per distinctionem ex natura rei formalem, quâ Scotistæ distingui affirmant omnes entitates, quas Thomistæ tantum distinguunt distinctione rationis ratiocinata. Ex his inferes easdem entitates realiter distinctas appellari ab Scotistis, & Thomistis, cum hæc tamen differentia, quod Thomistæ appellant distinctas realiter illas, quæ adæquatè opponuntur distinctis per rationem; Scotistæ verò asserunt obiecta realiter distincta, non adæquatè opponi distinctioni rationis, sed obiecta distincta realiter, & obiecta formaliter distincta, quia utramque distinctionem habent independentem à fictione intellectus, & nomine generico adæquatè opposito distinctis per rationem ex natura rei distingui dicuntur. Ex his inferes distinctionem mediam, quam Scotistæ defendunt non esse distinctionem ex natura rei vt sic, quia distinctio ex natura rei communis est iuxta illorum phrasim specialis distinctioni, quam ipsi propugnant, & communis, quam cum Thomistis admittunt, sed distinctionem ex natura rei formalem independentem ab omni fictione intellectus.

8 Quæ potui claritatè, & fidelitatè Scotistarum opinionem proposui, magis enim duco grauioribus Scholæ sententiam penetrasse, & indecorum valdè iudico prætertere doctrinam impugnare viros illorum mente non assequatâ. Neque casu dixi semper, hanc opinionem Scotistæ defendere, quam nunquam Scoto tribui, sunt enim grauiissimi auctores qui Scotum explicant de distinctione formali factâ per intellectum, è sui Herrera r. tit. disp. 8. q. 13. & disp. 14. q. 1. & ex nostris P. Soar. in Met. disp. 7. sect. 1. & lib. 4. de Trinit. cap. 4. Salas 1. 2. q. 3. tract. 2. disp. 4. sect. 3. Hurt. disp. 6. sect. 3. §. 27. & plures alij. Referuntur nonnulla Scoti testimonia, præcipuè in 1. dist. 2. quart. 2. q. 7. ad probandum hanc distinctionem mediam, quam sui volunt esse independentem ab intellectu, ex mente Subtilis Doctoris non distingui à distinctione rationis, à quo non multum distat explicatio Rubionis quam de hac distinctione retuli, verumtamen sunt plures Scotistæ, qui agrè ferunt Scotum sic ab aliis explicari, cum quibus non contendendo, sed libenter admitto distinctionem formalem traditam ab Scoto esse distinctionem quamdam independentem ab intellectu existentem mediam inter distinctionem rationis, & illam, quam realem Scoti discipuli appellant.

9 Hanc mediam distinctionem sic explicatam defendunt Scotistæ omnes, Herrera dempto, qui Subtilem Doctorem de distinctione rationis explicat. Præter Scotistas illam defendunt P. Fonf. Met. c. 6. §. 6. sect. 1. Agid. de Præsent. lib. 5. de visione Dei q. 5. art. 4. §. 2. n. 35. quibus non nihil consentire videntur Conimb. in præfatione Porphyrij q. 4. art. 2.

10 Distinctionem omnem adæquatè diuidi in distinctionem rationis, & distinctionem realem, nulla distictione formali independentem ab intellectu existente condistincta à distinctione reali, defendunt cum S. Th. Scotistis exceptis, & vno, vel altero ex aliis modo relato, reliqui omnes Scolastici Doctores ideo nullum refero, videantur

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

P. Soar. in met. disp. 7. sectio 1. & Vasq. r. p. disputatio 116. cap. 5. Sit

CONCLUSIO. Nulla datur distinctio, quæ rationis non sit, minor illâ, quam Scotistæ vocant distinctionem realem; quàmque communis sententia appellat distinctionem rei à re, vel rei à modo. Abstineo à vulgari argumento, quod contra distinctionem prædictam ferè omnes adducunt, videlicet distinctionem omnem, quæ non est dependenter ab intellectu futuram esse realem; quod Scotistæ concedunt sumpto termino reale pro illo quod opponitur enti rationis, & tantum dicit id, quod existit independentem ab intellectu, quod Scotistæ non reale vocant, sed ex natura rei; & rursus illud subdividunt in esse ex natura rei reale, & ex natura rei formale. Alio iam modo contra hanc distinctionem argumentor. Eo ipso quod duæ formalitates ante omnem intellectum distinguantur, datur hæc formalitas, quæ non est illa, & illa quæ non est ista: ergo datur duplex formalitas: ergo duplex entitas: ergo distinguuntur eadem distinctione, quæ distinguuntur de facto materia, & forma: ergo distinguuntur realiter. Probo consequentiam: materiam realiter distingui à forma nihil aliud est, quàm materiam non esse formam, neque è contrâ: sed idem haberent illæ formalitates: ergo formalitates illæ distinguerentur realiter eadem distinctione, quâ distinguuntur de facto materia, & forma. Respondent Scotistæ distingui realiter dicere non esse idem realiter, quod non haberent illæ formalitates, quæ tantum non essent idem formaliter, & tamen essent idem realiter. Contrâ: non esse idem realiter nihil aliud est, quàm non esse idem ante operationem intellectus: sed formalitates illæ ante operationem intellectus non sunt idem: ergo non sunt idem realiter: ergo non solum carent identitate formali, sed etiam identitate reali. Negabit Scotista antecedens, & dicit non esse idem realiter non tantum dicere utrumque non esse idem ante operationem intellectus, sed ita non esse idem, vt possint saltem non mutuo separari, vel vt possit vnum produci sine alio, vel sine alio corrumpi, vel vnum ab alio dependere, quæ sunt quatuor capita, ex quibus Scotistæ agnoscunt distinctionem realem. Quando verò ante operationem intellectus non sunt idem, & tamen vi separationis, vel vi generationis, corruptionis, aut dependentiæ non identitas seu distinctio non infertur, sed tantum vi exclusionis aut definitionis, &c. hæc non identitas realis non est, sed tantum formalis. Tria capita ex quibus non identitatem, seu distinctionem ex natura rei formalem à distinctione reali distinguunt, videlicet posse vnum separari ab alio, posse produci sine alio, vel posse ab alio corrumpi ad vnum reduci, videlicet non posse vnum separari ab alio, quia ex eo præcisè, quod vnum ab alio non possit separari, non potest sine illo produci, aut corrumpi, sed quidquid sit de hoc, probo ex his quatuor capitibus non posse distingui non identitatem formalem à non identitate reali, neque distinctionem ex natura rei formalem à distinctione ex natura rei reali. Separatio vnus entitatis ab alia formaliter non constituit distinctionem, sed illam supponit, & ideo hæc entitas ab alia potest separari, quia ab illa distinguitur: ergo dicendum non est entitatem non distingui realiter, quia non potest separari; neque realiter distingui, quia potest separari; sed potius inferendum, distinguitur realiter: ergo potest separari; non distinguitur realiter: ergo non potest separari. Idem dico de reliquis aliis capitibus distinctionis, si enim rogemus quænam sit ratio formalis distinctionis realis inter Petrum, & Ioannem, non dicemus posse produci sine alio, vel diuersis actionibus produci, aut corruptionibus corrumpi, aut posse vnum ab alio dependere, sed potius dicemus hæc omnia procedere ex ipsa distinctione: ergo distinctio realis in ratione realis, prout distinctæ à distinctione ex natura rei formali non potest per hæc capita inter se constitui: ergo nullum est caput, ex quo distinguatur distinctio ex natura rei realis à distinctione ex natura rei formali. Hæc est valida impugnatio à priori contra sententiam Scotistarum, quam desumo ex destructione differentiarum, quas assignant inter distinctionem rei formalem, quam insequor.

Petrus potest dependere à Ioanne, ab illo separari, distinctam productionem & corruptionem terminare ex eo præcisè, quod ante operationem intellectus non habet identitatem, seu quia ante operationem intellectus est distinctus à Petro, & ideo non potest separari, neque distinctam produ

productionem, aut corruptionem terminare animal à rationali, neque vnum ab alio dependere, quia ante operationem intellectus non distinguuntur: ergo eo ipso prae-
 cise quod distinguuntur, vel non distinguuntur ante operationem intellectus identificantur, vel non identificantur realiter: ergo distinguuntur realiter nihil aliud est, quam distinguuntur ante operationem intellectus. Dices non ex eo prae-
 cise posse Petrum dependere à Ioanne, separari ab illo, &c. quia distinguuntur ab illo ante operationem intellectus, sed quia distinguuntur realiter ante operationem intellectus. Millies petes principium, sed à te peto, quid addat? Respondebis posse separari vel dependere vnum ab alio, &c. Contrà: distinguuntur realiter vnum ab alio dicit formaliter posse separari ab illo: ergo cum dicis Petrum posse separari à Ioanne, quia realiter ab illo distinguuntur, dices posse separari Petrum à Ioanne, quia potest ab illo separari, & idem reddis per idem. Eadem ratione si in his, quae ante operationem intellectus tantum ex natura rei formaliter distinguuntur, non distinguuntur realiter dicit formaliter non posse vnum dependere ab alio, neque ab illo separari; cum dicis rationale non posse dependere ab animali, neque separari ab illo, quia non distinguuntur realiter ab illo, dices non posse dependere, neque posse separari, quia non potest dependere, neque potest separari, & propositiones illae verè causales non erunt, neque veram rationem physicam à priori reddam, cum dicam, Petrus separatur à Ioanne, quia distinguuntur ab illo, sed ad summum reddam idem per idem magis explicatum, ut cum dico, Petrus est homo, quia est animal rationale.

13 Secundò argumentor sic: suppone materiam, & formam per se ipsas vnitatis absque vniione superaddita, ita ut non possint de potentia Dei absolutè existere non vnitatis, in quo nulla est repugnantia. Tunc materia, & forma realiter distinguuntur, & non possent vna ab alia separari, neque vna produci sine alia, aut iam producta sine alia corrumpi, neque vna ab alia per causalitatem dependere, quia vtraque crearetur, & nulla entitas creata virtutem habet influendi in aliam creatam: ergo distinctio realis non dicit formaliter rem vnam posse separari ab alia, vel ab illa dependere, &c. licet enim rectè valeat, hoc ens potest separari ab illo: ergo distinguuntur, non tamen valet, hoc distinguuntur ab illo: ergo potest ab illo separari, quia posse vnum ab alio separari non tantum dicit negationem identitatis, sed etiam negationem connexionis. Respondebit Scotista: tunc materiam & formam distinguendas esse viâ productionis, quia non potest vna produci sine alia, posse tamen produci distinctà productione ab aliis productione. Contra hanc solutionem redit argumentum supra factum: Ideo materia, & forma assignatae possent distinctis productionibus produci, quia realiter distinguuntur: ergo prius est realiter distinguuntur, quam diuersis productionibus produci. Hoc omitto, & de ipsi materia, & forma creationibus arguo: In illo casu creatio materiae non potest separari à creatione formae, neque è contra, quia necessariò materia, & forma simul erant creandae: neque vna creatio dependeret ab alia, neque produceretur per distinctam aliam creationem: ergo ex nullo capite possent hae creationes realiter distinguuntur secundum principia Scotistarum: ergo neque materia & forma realiter distinguuntur in praedicto casu ex eo, quod creationes illarum realiter distinguuntur.

14 Secundò: Si praedicata illa, quae distinctis gaudent definitionibus, ex natura rei distinguuntur ante omnem intellectus operationem, in Deo relationes, & attributa distinguuntur ab essentia ante omnem operationem intellectus ex natura rei formaliter: ergo in Deo Paternitas, & Deitas erunt duplex entitas, quarum vna non est alia ante operationem intellectus. Concedant Scotista in Deo dari duas entitates, & distinguuntur paternitatem ab essentia tanquam duas entitates, non verò tanquam duo entia, quia paternitas, & essentia tantum sunt vnum ens. Ita discurret Sosa supra citatus. Contrà: Extrema, quae distinguuntur inter se, secundum illam rationem distinguuntur, quam in se habent, exempli gratia, distinguuntur Petrus & Ioannes; eo ipso quod Petrus, & Ioannes, qui distinguuntur, sint individua substantialia, distinguuntur ut duo individua substantialia: eo ipso quod hae albedines sunt individua

accidentalia, distinguuntur ut duo individua accidentalia, quia distinguuntur ut talia supra hoc quod est distinguuntur, tantum dicit esse talia, illa, quae distinguuntur, sicuti distinguuntur ut modum tantum dicit esse modum illud quod distinguuntur ab illa, quae est res, & non distinguuntur tanquam modum à re: sed essentia ante omnem operationem intellectus est ens, & Paternitas ante operationem intellectus est ens: ergo si ante operationem intellectus distinguuntur, non possunt non distinguuntur ut ens ab ente: ergo si essentia, & Paternitas ante operationem intellectus distinguuntur, distinguuntur ut duae entitates, & duae relationes, quod Scotista concedunt, sed ut duo entia, quod Catholicus negant. Secundò entitas, & ens adhuc per intellectum ex parte obiecti distinguuntur non possunt, nisi tantum ex parte actus, quia in ipsa ratione obiectiva entis reperitur ratio entitatis, & in ipsa ratione entitatis reperitur ratio entis, vtraque enim, si vtraque dici potest, quae vna est simplicissima, tantum dicit aptitudinem ad existendum eandem omnino in entitate, & in ente: ergo entitas, & ens, adhuc secundum definitionem, seu conceptibilitatem obiectivam non differunt: ergo realiter ex natura rei: ergo id quod realiter conuenit his extremis ut entitatibus, eisdem ut entibus realiter conuenire necesse est: sed Paternitas, & essentia ut entitates distinguuntur ante omnem operationem intellectus, ut Scotista fatentur: ergo ante operationem intellectus distinguuntur ut entia, & erunt duo entia. Consequens est plusquam absurdum: ergo antecedens falsum.

Ultimò, ut bene Ruisius arguit t. de Trinit. disp. n. scilicet p. n. 12. ex Doctore Angelico i. contra gentes, c. 8. duae entitates non possunt coalescere in vnam rem, quae simpliciter sit vnitas: vna se habeat ut actus, & altera ut potentia. Si enim vtraque esset actus non efficeret vnum simpliciter, & per se vnum, sed vnum per accidens constans ex rebus quasi congregatis, & coaceruatis, quapropter si Deitas, & Paternitas ante intellectus operationem sint duae entitates, seu duae realitates, ut faciant per se vnum ens, seu re vnum simpliciter, necesse est aut Deitatem se habere ut potentiam ad Paternitatem, vel è contra, vel vtramque entitatem mutuo esse sibi actum integrantem, ut conuenit in partibus integrantes continui. Secundò Paternitas ante operationem intellectus distincta ab essentia erit essentialiter incompleta, quia supponit essentiam, cum quae vnum ens constituit, & similiter essentia distincta ante operationem intellectus à Paternitate erit entitas incompleta, quia simul cum Paternitate distincta constituet vnum ens simpliciter, quod ante operationem intellectus ex natura rei si realiter cedere reculas erit compositum, & dicitur in Patre aeterno ante intellectus operationem dari compositionem, ex vi cuius ex entitatibus incompletis, & incompositis sit vna entitas, seu vnum ens completum, & compositum, quod valde alienum est ab ente increato. Aliis absurdis Theologicis, innumeris Patrum, & Conciliorum testimonis eandem sententiam insequitur Noster Ruisius supra, quibus modo parco, ut me intra Philosophiarum cancellos contineam.

Obiiciunt Scotista cum Scoto: Formalitates diuinae essentiae, & diuinae relationes licet sint eadem omnino res, tamen ita inter se comparantur, ut formalitas essentiae sit ex natura rei actu formaliter communicabilis, & de facto communicetur, & formalitas relationis sit incommunicabilis, & de facto non communicetur; similiter Filiationis relatio de facto producitur, & essentia non producitur ante omnem operationem intellectus: ergo essentia, & filiatione distinguuntur ex natura rei formaliter, licet non distinguuntur realiter, ne in Trinitate quaternitas admittatur. Probatur consequentia: communicari, & non communicari, produci, & non produci sunt contradictoria: sed contradictoria non possunt competere ex natura rei, seu ante operationem intellectus rebus tantum per intellectum distinctis: ergo essentia, & relatio distinguuntur ante operationem intellectus: Non distinctio ex natura rei realiter, ergo distinctio ex natura rei formali: ergo datur in diuinis talis distinctio.

16 Si huius distinctionis beneficio possent rebus realiter identificatis duo contradictoria competere, de facto possent conuenire animalitati, & rationalitati in homine identificatis realiter, quae in sententia Scotistarum hae distinctione gaudent, & ita possemus dicere produci rationem animalis hominis non producta ratione rationalis cum illa realiter identificata, & vnam sine alia corruptam, existere formalita

formalitate passionis sine formalitate actionis, cum qua realiter identificatur, quia formalitates istæ distinctionem habent ex natura rei formalem, quæ sufficiens est, vt possint ea, quæ in se sunt contradictoria, absque contradictione competere: ergo mysterium Trinitatis non esset supra naturam rerum creatarum, siquidem in illis inuenitur distinctio, ratione cuius in eisdem possint componi illa, quæ in hoc mysterio miramur, videlicet essentiam identificatam realiter cum paternitate communicari non communicatam paternitate, & filiationem identificatam cum essentia produci non producta essentia: ergo si hæc distinctio aliquo modo mysterium explicaret, illud adæquaret cum natura rerum creatarum, & corruptibilem, quod non esset mysterium explicare, sed destruere, & ad naturæ creatæ regulas Trinitatis mysterium componere, ita vt nihil in illo eluceat, quod non dico captum intellectus creati, sed neque physicam capacitatem naturæ creatæ aliud in se simile includendi, ratione distinctionis ex natura rei formalis, quæ reperitur in rebus creatis realiter identificatis, superaret.

18 Ex eodem principio alio modo insto: Distinctio ex natura rei formalis non sufficit vt formalitatibus creatis realiter identificatis, etiam si ex natura rei formaliter distinguantur, possit conuenire hæc contradictoria; communicatur, & non communicatur; producitur, & non producitur: ergo non possunt in diuinis hæc prædicata componi, ratione similis distinctionis formalis, vel minor distinctio requiritur in diuinis vt illa prædicata contradictoria componantur, quam in creatis. Antecedens est certum, aliàs posset dari in creatis mysterium aliud Trinitatis. Consequentia est legitima, in qua si concedas primam partem consequentis ruit argumentum supra factum, & tota virtualis distinctio. Si secundam admittas, videlicet requiri minorem distinctionem in diuinis, quam in creatis ad illa prædicata contradictoria videlicet componi, & non componi, produci, & non produci componenda, sic argumentabor. Etiam si in creatis non possint componi prædicata illa contradictoria sine distinctione reali, possunt in diuinis componi absque illa, modo distinctio formalis intercedat: ergo poterunt componi absque distinctione formali. Negabis consequentiam, sed petam ego rationem speciale propter quam ad hæc prædicata componenda non requiratur in diuinis distinctio realis, quæ in humanis requiritur quæ redde ex infinitate Dei, quæ sufficiens erit non solum ad componenda hæc prædicata sine distinctione reali cum distinctione formali, sed ad illa componenda absque distinctione reali, & formali. Nullo enim fundamento dices Dei infinitatem sufficere ad componenda hæc prædicata sine distinctione reali, sine qua non possunt componi in creatis, & non esse sufficiens ad hæc prædicata componenda sine hac distinctione formali non reali, quam nunquam vtilem experti sumus ad similia prædicata componenda, & quæ posita, adhuc superat captum nostri intellectus, illa prædicatorum compositio, & diuinum Trinitatis mysterium, ac si aliàs distinctio non esset posita. Remanet ergo hæc distinctio posita æquè difficile mysterium, & illorum prædicatorum compositio in diuinis ad illa prædicata componenda, si distinctio hæc in creatis sufficiens non sit ad alia similia prædicata componenda; quia æquè explicatu difficile est, quomodo in diuinis componantur hæc prædicata sine distinctione reali cum formali tantum, & in creatis cum formali, sine reali componi non possint, ac explicatu difficile est, quomodo possint hæc prædicata, quæ in creatis sine distinctione reali non componuntur, in diuinis sine distinctione reali, & formali componi. Si verò distinctio hæc in creatis sufficiens est ad similia prædicata componenda, sequitur mysterium Trinitatis non excedere mensuram entis creati, & naturæ regulis metiri, posseque dari hominem vnum in essentia, & trinum in personis, cuius personalitates inter se distinguantur & cum essentia identificentur, quod est totum Trinitatis mysterium euertere. Hæc ergo distinctio formalis media, etiam si admittatur vel mysterium admittit, vel illius difficultatem integram relinquit. Ex quo infero nullum illius fundamentum in hoc mysterio reperiri, neque aliqua ratione posse ex illo inferri, & inutile omnino esse ad veritatem Catholicam Trinitatis aperiendam, defendendam, vel explicandam. Restabat modo explicandum quomodo illa prædicata, communicari, & non communicari, produci, & non produci, possent cum essentia, & relationibus absque distinctione

Francisc. de Quejedo Philosoph. Tom. II.

reali, & ex natura rei componi, vt prædictæ difficultati satisficeret. Verumtamen hoc non ad Philosophum, sed ad Theologum, neque ad quæstionem quam exagitarus de distinctione virtuali spectat, sed ad materiam de Trinitate, in qua si difficultas hæc exactè explicetur, actum erit de omnibus, quæ in eadem materia possint occurrere, ideo abs re satis in præsentem difficultatem hanc explicandam sufficerem; sufficit ergo probasse ex principiis Philosophicis distinctionem hanc admittendam non esse, & ipsam admissam inutilem esse ad difficultatem præsentem saluo mysterio explicandam.

19 Alia argumenta, quibus hæc distinctionem propugnant Scotistæ sumuntur ex distinctione graduum superiorum, & inferiorum, quam in prædicatione eiusdem indiuidui reperiri cõtendunt, quam quæstionem exagito ex Punct. 3. in quo à n. 12. adducam, & soluam Scotistarum argumenta.

PUNCTVM III.

An inter gradus metaphysicos distinctio aliqua non facta intercedat.

Doctorem sententiæ.

1 Inuenta est distinctio media, quam modo impugnabimus ad prædicata metaphysica, quæ eidem entitati conueniunt distinguenda; ideo ad plenioram notitiam, & impugnationem huius distinctionis mediæ hîc tracto de graduum distinctione ex qua illam inferri illius propugnatores prætendunt.

§. I.

Scotistarum sententiam refero.

2 Proceedit quæstio tam de distinctione graduum superiorum inter se, v. g. de distinctione animalis inter respectu differentie rationalis, per quam contrahitur, & respectu speciei hominis, quam contrahit, quàm de gradibus superioribus respectu differentiarum indiuidualium, per quæ contrahuntur, de homine, v. g. respectu Petreïtatis, & reliquarum differentiarum indiuidualium.

3 Prædicata vniuersalia inter se & à differentia indiuiduali distingui distinctione ex natura rei formali ante omnem operationem intellectus defendit Scotus cum suis in 1. 2. quæst. 2. & in quodlib. quæst. 2. & 7. Met. quæst. 16. dissentit Fons. 2. Met. cap. 3. quæst. 11. & lib. 4. cap. 2. quæst. 4. sect. 3. & lib. 5. cap. 7. quæst. 3. sect. 3. ad 2. Verumtamen inter Scotistas de hac re nonnulla est opinionum varietas. Conueniunt omnes prædicatum superius, & prædicatum differentiale, per quod contrahitur, videlicet animal & rationale, distinguui ex natura rei formaliter tãquam duas entitates, seu formalitates modo explicato Punct. præcedenti. De eisdem verò prædicatis superioribus respectu differentiarum, quas contrahunt, non omnium eadem mens: Sorectus, Mauritius, & Balin. apud Merinerum in Logic. c. 1. de vniuers. disp. 1. q. 2. sect. 2. n. 68. affirmant prædicatum genericum respectu speciei ad quam contrahitur inadæquatè formaliter distinguui, speciem verò respectu prædicati superioris nullam habere distinctionem. Itaque asserunt prædicti authores animal distinguui ex natura rei formaliter ab homine distinctione inadæquatè ante omnem intellectus operationem, & hominem huiusmodi distinctionem non habere respectu animalis. Fundamentum desumunt ex Subteli Doctore asserente in 1. dist. q. 7. idem formaliter esse, quod aliud in suo conceptu includit, ex quo inferunt hominè esse idem formaliter cù animali, quia includit in suo cõceptu, & animal non esse idem formaliter cum homine, quia conceptus hominis in conceptu animalis non includitur. Eodem modo possent hi authores inferre cõpositum non distinguui à quacũque illius parte, quia illam in se includit. Trombeta, Basilius, & Rada apud eundem Merinerum suprâ, docent speciem distinguui formaliter à genere ante operationem intellectus, genus autem non distinguui ab specie. Horum fundamentum ex eodem Scoto desumitur: id est idem formaliter cum alio, quod est de conceptu illius, seu quod est definitio, seu pars definitionis illius: sed animal est de cõceptu hominis, & pars definitionis hominis, & homo

homo non est de conceptu animalis, neque pars definitionis illius: ergo animal non distinguitur ab homine, & homo distinguitur ab animali. Itaque sectatores vtriusque dicendi modi distinctionem non mutuam admittunt inter hominem & animal, cum hac ramen differentia, quod priores illam ponunt ex parte animalis, & eandem ex parte hominis negant; posteriores verò illam ex parte hominis constituunt, & negant ex parte animalis. Magis ad rem iuxta propria principia quaestionem dirimit Merimero, qui affirmat inter hominem & animal dari distinctionem mutuam inaequatam, & animal distingui ex natura rei formaliter ab homine ante operationem intellectus, quatenus homo formaliter est rationalis, & identificari cum illo quatenus est animal, & eadem ratione hominem quatenus est rationalis distingui ab animali, & quatenus animal cum animali formaliter identificari. Eodem modo sentiunt hi omnes de homine respectu Petri, & de animali respectu hominis.

- 4 Pert. cōmunis sententia hęc prædicata quomodocumque comparantur, nullo modo distingui ante intellectus operationem. Ita D. Thomas i. p. q. 5. art. 4. ad 1. & q. 76. art. 3. ad 4. & de ente & essentia c. 4. & 7. Metaph. lect. 4. Cum D. Thoma ferè omnes Thomistæ sentiunt, eandemque sententiam tenent Nominales apud P. Soar disp. 6. Metaph. sect. 9. n. 9. & disp. 5. sect. 2. n. 8.

§. II.

Verior sententia.

- 5 **P** RIMA CONCLUSIO. Differentia individualis ante intellectus operationem nullo modo distinguitur à ratione specifica. Debent convenire in hac conclusione, ut bene notavit Soar. supra, omnes Doctores, qui negant naturam esse à parte rei vniuersalem. Ratio est facilis: si differentia individuales distingueretur à differentiis individualibus, distinctio enim semper est mutua inter quaecumque extrema intercedat, eo enim ipso quod hoc non est illud, implicat illud esse hoc, & per locum intrinsecum implicat distingui hoc ab illo, & non distingui illud ab isto, sicuti implicat hoc esse idem cum illo, & illud non esse idem cum isto: ergo natura specifica, & differentia individualis essent duo inter se distincta: ergo qualibet illarum haberet suam vnitatem. Vel ergo natura distincta à differentia individuali haberet vnitatem multis communem, vel non haberet vnitatem multis communem: Si haberet vnitatem multis communem, esset vniuersalis, quod prædicti superioris auctores negant. Si non haberet vnitatem multis communem, natura vt distincta à differentiis individualibus esset non communis: ergo singularis, seu individualis: ergo vt distincta à differentia individuali haberet vnitatem individualem: ergo esset individua sine differentia individuali, & consequenter haberet differentiam individualem, quia esset individua, & illam non haberet, quia supponitur distincta à differentia individuali.

- 6 Secundo vniuersaliter eandem sententiam probo. Si natura specifica ante operationem intellectus distingueretur à differentia individuali ante operationem intellectus seclusa differentia individuali intelligeretur constituta in suo esse, nihil enim constituitur per illud, à quo distinguitur, & verè vt distincta à differentia individuali intelligeretur existens, sicuti materia distincta à forma, etiam quando illi est vnita, vt distincta ab ipsa forma habet suam existentiam. Idem dico de vnione, & de quocumque modo etiam inseparabili à re cuius est modus, qui vt distinctus à re habet suam existentiam, licet inseparabilem ab existentia rei, respectu cuius dicitur modus: ergo vt sic existens natura specifica esset individua, & singularis: ergo implicat distingui à differentia individuali, aliàs vt distincta ab hac esset individua, & non esset individua, haberet differentiam individualem, & non haberet differentiam individualem. Probo priorem consequentiam: natura vt sic existens terminaret per se ipsam actionem causarum, & esse existens, quod ex vi illius formalitatis præcisæ secundum quam terminat actionem causarum, & est existens, non sit singularis, & non commune, cum nulla ratio communis per se possit produci aut existere, ni abeamus in chimericâ illam sententiâ, quæ Platoni tribuitur afferenti dari quasdam naturas communes separatas, à quibus tanquam à principiis singularia suum esse habent: ergo natura illa, quæ fingitur distincta à differentia individualibus vt distincta ab illis esset indivi-

dua, & consequentes haberet differentiam individualem, vt conuincit ratio, & illam non haberet, vt supponitur: ergo implicat dari talem naturam distinctam à differentia individuali. Rursus, natura specifica vt existens distincta à differentia individuali cum qua fingitur individuum contra incommunicabilis: ergo est individua, & non individualis, vt sæpe intuli.

Vltimò, si natura specifica à differentia individuali distingueretur, non posset natura specifica, seu natura humana in Petro differre à natura specifica Ioannis per differentiam individualem, quia nihil ab alio distinguitur per aliquid sibi superadditum, sed per illud, ex vi cuius constituitur seruata proportione inter modum, quo res constituitur, & quo ab alio differt, si enim realiter, ex vi huius rei constituitur, & non per rationem, ex vi huius realitatis, & non per rationem differt ab alio. Quod si ex vi huius, adhuc per rationem constituitur, ex vi huius adhuc per rationem ab alio differet. Sed si differentia individualis distinguitur à ratione hominis, quæ est in Petro, non potest realiter ratio hominis, quæ est in Petro, constitui per rationem individualem: ergo non poterit ex vi huius distingui à ratione hominis, quæ est in Ioanne: ergo distinguitur per se ipsam vt distinctam à differentia individuali, vel nullo modo distinguitur. Si primum dicas, sequitur naturam vt distinctam realiter à differentia individuali esse distinctam ab omni alia natura etiam existentem speciei, ac proinde esse individua, & consequenter esse individua, & non esse individua. Si dicas secundam, & asseras per differentiam individualem non differre naturam specificam Petri à natura specifica Ioannis, sed Petrum à Ioanne, sicuti per formam hominis non distinguitur materia hominis à materia equi, sed homo ab equo, sequitur naturam non solum metaphysicè, sed physice omnino eandem manere in Petro, & in Ioanne, etiam postea differentia individuali vtriusque, & consequenter peruenire Petro tantum perire differentiam individualem illius, illiusque naturam specificam omnino eandem permanere in Ioanne, qui vitæ remanet superstes. Eadem ratione inferitur tantum produci differentiam individualem Ioannis, quando Ioannes producitur, quia iam illius natura fuerat in Francisco producta. Neque hæc absurda possunt deuorare, qui velint defendere naturam à parte rei esse vniuersalem quia etiam contra hos inferitur naturam vniuersalem non esse futuram; de ratione enim vniuersalis est multiplicari in singularia, & in his fieri plura, quod antea fuerat vnum, sed esse quoddam singulare subiectum, cui acciderent distinctæ differentie individuales, sicuti eidem subiecto plura accidentia inter se distincta contingunt.

SECUNDA CONCLUSIO: Prædicata superiora inter se quæ in eodem individuo reperiuntur, ante intellectus operationem nullam fortiuntur distinctionem. Dico prædicata, quæ in eodem individuo reperiuntur, quia si comparantur prædicatum rationale quod est in homine cum prædicato animalis quod est in equo, certum est inter hæc extrema distinctionem reperiiri, quia rationale hominis sicuti cum equo identificatum non est, sed ab illo distinguitur, sic identificatum esse non potest cum animali equo, sed necessariò ab illo distinguentum est. Ratione hæc contra Scotum pugnat Arriaga: si ratio superior est indifferens vt ab hac vel illa differentia specifica determinetur: ergo ratio entis, & substantiæ, quæ reperiuntur in Angelo potest esse in lapide: ergo Angelus non est omnino spiritualis, quod est absurdum. Probat consequentiam in lapide nihil potest reperiiri, quod spirituale sit, sed ratio substantiæ, quæ est in Angelo potest reperiiri in lapide: ergo ratio substantiæ quæ est in Angelo non est spiritualis: ergo Angelus non est totus spiritualis. Durioribus aliis rebus Scotistæ resistunt, & aliis maioris momenti illationibus non terrentur. Plura in principiis Scoti reperio, quibus Arriaga discursus infringitur; in primis, est Scotistæ afferunt in Angelo prædicatum spirituales, & substantiæ prædicatum distingui ex natura rei formaliter, afferunt identificari realiter, ratione cuius identitatis sunt inseparabilia, ac proinde rectè ex hoc capite dicitur prædicatum substantiæ, quod est in Angelo est formaliter distinctum à prædicato spiritualis non posse reperiiri in lapide propter identitatem, quam habet cum reliquis prædicatis Angeli, à quibus est inseparabile ex vi huius identitatis.

Secundò

Secundo dici potest prædicatum substantiæ in Angelo esse spirituale propter identitatem realem, quam habet cum prædicato spirituali, à quo realiter non distinguitur, etsi distinguatur formaliter, rectè enim dicitur prædicatū substantiæ in Angelo constitui spirituale per rationem formalem spirituales, cum qua realiter est identificatum, etsi ab illa formaliter differat. Vltimò, forsitan Arriaga Scotistas non rogavit, an ipsi absurdum reputent iuxta propria principia admitti in Angelo prædicatum quoddam superius prædicatis materialitatis, & spiritualitatis, quod in se formaliter neque materiale, neque spirituale sit, & ratione cuius secundum se sumpti Angelus nullam ex his rationibus habeat, sed ratione alius prædicati inferioris, quod si non fecit, illòque non audiuit dicentes hoc esse absurdum, vanè illos his terribiliculis aggreditur, quæ facillimo negotio ipsi eludent. Cum Scotistas ego in his, quæ in hoc puncto tracto tantum contendo, ex his, quæ in præcedenti præmissis, videlicet distinctionem illam mediam admittendam non esse, & ideo iuxta principia communia, mea instituo argumenta, quæ si Scotista dissolvere intendat suā distinctionem mediā impetendus est rationibus, quibus puncto præcedenti probavi talem distinctionem non posse subsistere. Quod si in præsentis hoc punctum insitui ut clariùs constaret distinctionem illam non esse admittendam, id non omnibus argumentis, quibus meam probationem assequi præsumo, sed solutionibus argumentorum, quibus graduum distinctio propugnatur, & ostendendo necessarium non esse gradus hos ante intellectum distinguere, ut ex his constet distinctionem illam mediam admittendam non esse propter hos gradus distinguendos, neque in his aliquid habere fundamentum, ac proinde gratis omnino, & absque vilo fundamento adituri.

9 Conclusionem hanc ex præcedenti probō. Prædicata omnia uniuersalia, quæ sunt in Petro, ante omnem intellectus operationem non distinguuntur à differentia individuali, sed cum illa identificantur: ergo identificantur vni tertio: ergo identificantur inter se. Non acquiescit huic rationi Arriaga, existimat enim responderi posse, quodlibet prædicatum superius identificari cum propria differentia individuali distincta realiter à differentia individuali alius prædicati, & ita neque ex hoc capite identificari vni tertio neque inter se. Effugium prouidè præcluserat P. Soar. disp. 6. Metaph. sect. 9. n. 17. vbi probat omnia prædicata, quæ sunt in quocumque indiuiduo identificari cum simplicissima differentia individuali, nullam compositionem neque distinctionem realem admittente, ex vi cuius per intellectum immediatè contrahitur species infima, & in illa omnia prædicata superiora, quæ essentialiter includit. Sic arguit: non mens essentialis est ordo inter rationem genericam, specificam, & individualement, quam inter alias differentias essentielles magis, & mens uniuersales vsque ad specificam. Sed corpus non potest contrahi ad differentiam animalis nisi media differentia viuens: ergo animal non potest contrahi ad differentiam Petri nisi media differentia hominis: ergo datur vna differentia individualis in se simplicissima, quæ contrahendo rationem hominis contrahat in illa omnia prædicata superiora, quæ in homine continentur: ergo differentia illa, ex vi cuius concipimus contrahi rationem communem adæquatam hominis, est vna entitas realiter simplicissima, & in composita, ex vi cuius immediatè concipimus contrahi omnia prædicata in specie contenta. Confirmatur: Implicat dari à parte rei hoc animalis indiuiduum indifferens ut sit hic homo, vel hic equus: ergo in hoc homine non datur quædam differentia individualis afficiens prædicatum animalis, & alia differentia realiter ab illa distincta afficiens prædicatum rationalis realiter distincti à prædicato animalis. Confirmatur: si in Petro distinguerentur animal, & rationale, & quodlibet horum prædicatum haberet differentiam individualement distinctam à differentia individuali alterius, siue identificatam cum ipso prædicato, siue ab illo distinctam posset prædicatum animalis existere affectum sua differentia specifica: sed sic est, quod nunquam potest existere animal affectum differentia individuali, quin sit affectum differentia specifica: ergo animal non afficitur differentia individuali realiter distincta à differentia, per quam afficitur rationale, si enim sic afficeretur, adæquatè distingueretur in Petro hoc animal ab hoc rationali, & ita posset vnum existere sine alio, sicuti existit in materia sine forma.

10 Probatur secundò eadem prædicatorum identitas. In Petro esse animal, esse rationale, &c. sumuntur ab eadem indiuisibili anima, ex vi cuius Petrus hæc prædicata dicitur habere: ergo in Petro hæc prædicata nullam possunt habere distinctionem realem. Dices in eadem anima distinguere gradum animalis, & gradum rationalis, ex vi quorum constituitur Petrus in esse animalis, & in esse rationalis. Contrà: in anima gradus animalis dicitur principium sensationis, & gradus rationalis dicitur principium intellectuum. Sed eademmet entitas indiuisibiliter sumpta potest esse principium sensationum, & intellectuum: ergo frustra distinguetur in anima rationali principium sensationis à principio intellectuum: ergo frustra distinguetur in anima gradus animalis, & gradus rationalis. Maior est apud omnes inconcussa, minorem probō: Idemmet principium indiuisibile, seu eadem virtus absque vlla distinctione potest influere in effectus inter se distinctos, & longè diuersos, ut patet in ipso gradu animalis, qui dicitur principium in se vnum omnino indiuisibile sensationum inter se specie distinctarum, & in gradu rationalis, qui dicitur principium idem indiuisibile apprehensionis, & discursus, necnon volitionis, quæ sunt operationes specie diuersæ: ergo rectè potest dari vnum principium commune sensationibus & intellectuum, quantumvis hæc specie differant. Dices operationes illas, quibus datur principium commune, nunquam separari in principio productiuo, secus sensationes, & intellectuum, quia datur animal potens sentire & non potens intelligere. Contrà: separatio arguit tantum distinctionem in his in quibus reperitur: ergo etiam si sensitiuum animalis non rationalis, v. g. sensitiuum equi distinguatur à rationali, à quo separatur, non inferatur sensitiuum hominis distinguatur à rationali à quo nunquā separatur, sicuti virtus productiua caloris in igne, & virtus productiua frigiditatis in aqua, in quibus hæc virtutes separantur, realiter distinguuntur; in Deo autem potente producere calorem, & frigiditatem, in quo hæc potentie non separantur, nullo modo distinguuntur, sed eadem omnipotentia indiuisibiliter sumpta est virtus productiua caloris & frigiditatis.

11 Vltimò à priori probatur conclusio: Tota hæc abstractio generum, & specierum, & tota prædicatorum acolutia rectè componitur absque vlla distinctione reali inter prædicata, quæ in eodem indiuiduo reperiuntur præcisè per distinctionem nostri intellectus apprehendentis instar vnius, quæ in re sunt plura, & instar plurium, quæ in re sunt vnum: ergo ex hac abstractione, & prædicatorum serie nulla inferitur distinctio realis in prædicatis, quæ in eodem indiuiduo reperiuntur, sed illi per distinctionem rationis sufficienter prouisum erit: ponitur ergo absque vilo fundamento hæc rationis distinctio. Consequentia optima est, quia tota ratio distinguendi hæc prædicata desumpta fuit ex nostro modo loquendi, & concipiendi rationes superiores, & inferiores, hanc genericam, & illam specificam, &c. Antecedens probatur: ex eo præcisè quod idem principium indiuisibile realiter producat operationes inter se specie distinctas, sufficiens fundamentum habet intellectus ut concipiat principium harum operationum, ut distinctum à principio illarum, & ut in principio reali realiter vno apprehendat vnum principium formale harum operationum, & aliud principium formale illarum. Similiter ex eo quod intellectus cognoscat in hac entitate principium harum operationum, & in illa principium operationum valde similitum, etsi in re principia sint valde distincta, fundamentum habet ut apprehendat hæc principia ex parte obiecti distincta instar vnius communis vtrique entitati: ergo necessarium non est reperiri in ipso obiecto aliqua realis distinctio horum prædicatorum, ut tota series prædicatorum supremi generis, generum intermediorum, speciei infimæ, & vltimi indiuidui subsistat, & ut per differentias contrahentes rationes genericas à supremo genere vsque ad infimum indiuiduum descendat, & ut per abstractiones rationum similitum factas per intellectum ab infimis indiuiduis ad supremum vsque genus ascendat.

12 Obiiciunt primò Scotista: vbi cumque est compositio, est distinctio extremorum componentium, sed in specie est compositio ex genere, & differentia, quibus componitur: ergo in specie est distinctio generis, & differentie tanquam extremorum componentium. Respondeo concedendo maiorem sumpta compositione, & distinctione in eodè ordine, hoc est sumpta distinctione reali extremorum quando

quando compositio est realis, & sumpta distinctione rationis quando compositio est tantum per rationem, quia ad compositionem per rationem factam sufficientem extrema per rationem distincta, & necessum non est extrema realiter distinguenda: deinde distinguo minorem in specie datur compositio ex genere, & differentia: realis compositio, nego compositio per rationem, transeat minor: ergo datur distinctio predicatorum, distinguo consequens; datur distinctio realis, nego consequentia: datur distinctio rationis, concedo consequentia. Non absolute concessi in specie dari compositionem per rationem, sed hoc omni, quia ad rem non attinet, & absolute verum non est, quia species formaliter sumpta est vnus simplex conceptus nullam compositionem intrinsecam inuolens, sed tantum extrinsecam de quo in Log. Contr. 6. Punct. 2. n. 4. Placet hic contra Scotistas notare non consequenter procedere & differentia propter distinctionem formalem, quae reperitur inter predicatum animalis, & negant dari in Deo reale compositionem essentiae & atributionum, etiam haec ab essentia ex natura rei formaliter distinguantur, quia non distinguuntur realiter, si enim distinctio illa formaliter sufficiens est in specie ad reale compositionem, cur eadem distinctio formalis ad similem compositionem in Deo sufficiens non erit.

13 Obicitur secundum: Animal, & rationale diuersis definitionibus essentialibus definitur: ergo habet diuersas essentias: ergo distinguuntur ante operationem intellectus. Si ageremus de definitionibus, quibus definitur ratio communis animalis, & ratio communis rationalis, difficile non esset non solum definitiones, sed etiam definita realiter inaequate distinguere, quia definitio animalis non tantum se extendit ad animal hominis, sed ad animal equi, quod distinguitur a rationali, & ita definita harum definitionum distinguuntur realiter tanquam includens, & inclusum, definitum enim definitionis animalis dicit animal identificatum cum rationali, quod est adaequatum definitio definitionis rationalis, & insuper dicit reliqua animalia identificata cum aliis differentis hincibilis, rugibilis, &c. Ceterum necesse non est ad hanc solutionem recurrere, neque in omnibus quae ad hanc materiam attinet potest reperiri, quia actio educitua, & passio adaequate conuertuntur absque distinctione actionis a passione, & nihilominus diuersis definitionibus definitur. Resp. ergo eandem entitatem physicam posse diuersis definitionibus etiam essentialibus definiri, & per diuersos conceptus essentialia explicari, qui omnes eandem essentiam physicam importat, significatam in ordine ad diuersam connotatam; physicam enim esse actum huius in hoc, quod est formalitas actionis, & actum huius ab hoc, qui est formalitas passionis in re est omnino idem explicatum per ordinem ad connotata diuerso modo se habentia; ideo concedendum non est entitatem definitam duplici definitione essentiali, habere duplicem essentiam, seu vniam duplici modo explicatam, quia vtraque definitio ex parte conceptus obiectiui directi, & ex parte definiti in nullo differunt, sed tantum in connotatis diuersis, vel in diuerso modo significandi eadem connotata, sicuti differunt accliuae, & decliuae.

14 Obicitur tertium Scotista: Animal formaliter vt animal non est rationale; neque rationale separari potest a rationali: ergo formalitas animalis excludit formalitatem rationalis, & formalitas rationalis excludit formalitatem animalis: ergo distinguuntur haec formalitates: non realiter: ergo ex natura rei. Resp. ante intellectus operationem animal & rationale omni modo esse omnino idem absque vlla distinctione realitatis, & formalitatis cum autem dicimus rationale vt rationale non esse formaliter animal, seu excludere rationem formalem animalis, loquimur secundum nostros conceptus, in ordine ad quos tantum datur haec distinctio formalis, quia rationale vt rationale formaliter non esse animal tantum dicit entitatem physicam, quae a parte rei indiuisibiliter est animal, & rationale, cognosci diuersis conceptibus formalibus, & in ordine ad diuersas operationes, quando dicimus cognosci vt rationale, & aliis diuersis quando vt animal dicimus cognosci. Itaque animal vt animal & rationale vt rationale distinguuntur ex parte actuum, quibus cognoscuntur, & ex parte obiectorum quae oblique eisdem actibus ranguntur, quia rationale vt rationale dicit entitatem hominis connotatis ratiocinantibus, & animal cum illo identificatum absque vlla distinctione ex parte obiecti connotatis sensationibus, quae a ratiocinationibus realiter distinguuntur. Dixi animal identificatum cum rationali, quia animal vt sic dicit animal hominis, equi, & leonis, &c. quod inaequate distinguitur ab homine, quia praeter hominem seu rationale identificatum

cum animali hominis dicit hincibile, cum quo identificatur anim. equi, & rugibile cum quo identificatur anim. leonis, &c.

Obicitur quartum. Actus vitalis supernaturalis titulo vitalitatis exigit principium vitale, & non exigit ex hoc naturalitatis exigit principium supernaturale: Idem actus titulo supernaturalis exigit principium supernaturale, & non exigit principium vitale: sed non potest ex eodem capite nullo modo distinctio non petere eadem principia: ergo in hoc distinguuntur vitalitas, & supernaturalitas: si enim vitalitas, & supernaturalitas essent idem, id quod exigeret actus titulo vitalitatis, exigeret titulo supernaturalitatis: sed titulo vitalitatis exigit principium vitale: ergo titulo supernaturalitatis exigeret principium vitale: ergo actus titulo supernaturalis exigeret, & non exigeret principium vitale. Idem dico de ratione vitalitatis respectu principij supernaturalis, quod exigeret. Distinguuntur ergo in actu, ratio supernaturalis, & ratio vitalitatis saltem ex natura rei. Resp. hunc actum vitale supernaturalem ratione supernaturalis, quam in se habet physicam exigeret omnia principia, quae exigeret titulo supernaturalis, & titulo vitalitatis, & alio quocumque titulo sibi intrinseco, quae eadem principia omnia simul indiuisibiliter sumpta physicam exigit ratione vitalitatis, & ratione cuiusvis praedicati, quod in se continet, quia physicam omnia praedicata, quae sunt in actu, illorum quodlibet ab eisdem principiis indiuisibiliter sumptis dependent, neque praedicatum aliquod actus connexionem aliquam habet cum aliquo principio, quam eadem omnino physicam non habeant reliqua praedicata. Nihilominus dicimus actum vitalem supernaturalem, titulo vitalitatis non exigeret principium supernaturale, quia potest dari alius actus non supernaturalis vitalis, in quo contemplatur vitalitatem eiusdem speciei cum illa, quae est in hoc actu, quae non dependet a principio supernaturali. Ex quo fundamentum desumimus ad dicendum actum titulo vitalitatis praecise non exigeret principium supernaturale, & exigeret principium vitale, quia non solum vitalitas huius actus, sed nequella alia poterit reperiri in aliquo actu, quae non dependet a principio vitali, eo enim ipso quod actus sit vitalis, quicquid ille sit, debet a principio vitali dependere. Eadem ratione dicitur de actu supernaturali vitalitatis titulo supernaturalis exigeret principium supernaturale, & non vitale, quia potest reperiri, & de facto reperitur in alio effectu supernaturalitatis eiusdem speciei cum ista, quae est in actu, quae non supponat principium vitale, & non potest reperiri in aliquo effectu supernaturalitatis aliqua, quae principium supernaturale non supponat.

Obicitur quintum: Vbi est separatio, distinctione intercedere necesse est: sed animal separatur aliquando a rationali: ergo ab illo distinguitur. Probat antecessus animal quod est in equo separatur a rationali, & deficiente omni rationali potest permanere animal, quod est in equo: ergo animal distinguitur a rationali. Resp. illa extrema distingui quae inter se separantur, & ita animal equi, quod separatur a rationali distingui ab illo, non vero animal hominis, quia hoc neque separatur, neque separari potest a rationali.

Obicitur sextum: Ratio animalis in homine est ratio conueniendi cum equo, ratio rationalis est ratio disconueniendi: eadem ratio non potest esse ratio conueniendi, & disconueniendi respectu eiusdem termini: ergo ratio animalis & ratio rationalis realiter distinguuntur. Resp. praedicatum animalis in homine tantum fundare conuenientiam per rationem cum equo, non reale, seu physicam, quia realiter, & physice homo, & equus in nullo conueniunt, sed sunt penitus diuersi. Similiter ratio tantum fundat disconuenientiam, hoc est differentiam praedicati, in quo aliqua fuerat conuenientia per rationem, quia talis est differentia qualis est conuenientia: physice autem homo secundum se totus, & secundum praedicatum animalis, & rationalis physice sumpta, totus est ab equo diuersus. Ex hoc conuenientiam, & disconuenientiam, quam fundant praedicatum animalis, & rationalis sufficere animal, & rationale per rationem distingui, quia ad hoc vt diuersa praedicata per rationem conueniant diuersis entitatibus, sufficiens est has entitates per rationem distingui, & necessum non est in his entitatibus distinctionem reale reperiri. Ad argumentum in forma distinguo maiorem: Animal in homine est ratio conueniendi cum equo, & rationale est ratio disconueniendi cum equo: conueniendi, & disconueniendi realiter, nego: conueniendi, & disconueniendi per rationem, concedo. Sed idem non potest esse ratio conueniendi, & disconueniendi, distinguo eodem modo: conueniendi, & disconueniendi realiter concedo minorem:

conueniendi, & disconueniendi per rationem, subdistinctione, idem re, & ratione concedo: idem re & ratione distinctum, nego minorem: ergo animal, & rationale distinguuntur: realiter nego consequentiam; per rationem, concedo consequentiam.

Obiiciunt septimò Scotistæ: Animal in homine fundat realem similitudinem cum equo, & rationale in eodem homine fundat realem dissimilitudinem cum eodem equo: sed idem respectu eiusdem non potest fundare realem similitudinem, & realem dissimilitudinem respectu eiusdem: ergo animal, & rationale realiter distinguuntur. Nonnulli respondent hominem secundum se non esse similem, aut dissimilem equo, sed ratione operationum, quas habet, quibus immediatè similitudo, aut dissimilitudo conuenit. Ex quo fit hominem, & equum habentes plures operationes distinctas posse habere quasdam inter se similes, v.g. sensationes, quæ in homine, & equo similes sunt, & alias operationes proprias vniuscuiusque speciei, quæ inter se sunt valde dissimiles, sicuti sunt actus ratiocinandi in homine, & hinniendi in equo. Contendunt alij similitudinem, & dissimilitudinem immediatè competere substantiis, quia homo secundum se similis est equo, in hoc quod est posse sentire, & dissimilis in hoc quod est posse ratiocinari. In hac re tantum potest esse controuersia de nomine in qua certum esse debet similitudinem, & dissimilitudinem semper dicere tanquam rationem fundandi accidentia, quod omnes affirmant cum Aristotele dicente, similitudinem, & dissimilitudinem fundari in qualitate, & æqualitate, & in æqualitate in quantitate, siue hæ relationes immediatè denominentur accidentia, in quibus fundantur, siue etiam hanc denominationem, ipsis substantiis immediatè impertiantur, de quo non curo. Respondeo independentè à quacumque sententia eundem hominem per ordinem ad has operationes, quas continet eiusdem rationis cum aliis operationibus, quæ sunt in equo, posse physicè secundum totam physicam entitatem dici similem equo, & eundem hominem secundum eandem physicam entitatem, physicè indiuisibiliter sumptam posse esse dissimilem equo in ordine ad alias operationes, quibus alia eiusdem rationis in equo non correspondent, quia sicut idem homo secundum eandem rationem physicam physicè indiuisibiliter sumptam potest esse principium operationum similibus aliis equi operationibus, v.g. sensationibus; & principium operationum dissimilibus omnibus equi operationibus, v.g. intellectuum, sic potest in ordine ad has dici dissimilis, & similis in ordine ad illas. Quod si similitudo, & dissimilitudo opponantur, non ideo sub quacumque ratione repugnant in eodem subiecto in ordine ad eundem terminum, quando sumuntur in ordine ad distinctas operationes. Addit Arriaga tantum opponi omnimodam similitudinem cum quacumque dissimilitudine, non verò aliqualem similitudinem, cum aliqua dissimilitudine, sicuti non opponitur calor non summus cum frigiditate non summa; componuntur enim calor ut quatuor cum frigiditate ut quatuor in eodem subiecto existente, licet non componatur summus calor cum aliquo frigiditatis gradu: sic in homine accidere ait Arriaga, qui non est summè similis equo, sed aliquo modo similis, cum quo componi potest aliqua dissimilitudo, quæ tantum dicit hominem non esse summè similem, sicuti componuntur in eodem subiecto lux ut quatuor, & tenebræ ut quatuor, id est priuatio quatuor graduum lucis, licet non possit componi subiectum summè lucidum cum aliqua lucis priuatione. Non nihil doctrina rem explicat, verumtamen non ex illa præcisè potest prædicta difficultati satisfieri, quia in subiecto calido ut quatuor, & frigiditate ut quatuor, dantur calor & frigiditas qualitates distinctæ, à quibus subiectum frigidum, & calidum denominatur, & non potest idem subiectum secundum eandem formam ab alia indistinctam constitui secundum quid calidum, & secundum quid frigidum. In præsentem autem secundum opinionem, quæ relationes non distinguit à fundamento, & termino, videtur concedi idem subiectum secundum eandem formam indiuisibilem constitui simile, & dissimile, si animal, ratione cuius homo est similis, & rationale ratione cuius est dissimilis, inter se non distinguuntur. Standum ergo est priori solutioni, & dicendum eandem entitatem respectu eiusdem termini dici similem in ordine ad aliquas operationes, quas in se continet, & dissimilem in ordine ad alias operationes, quia semper simili-

tudo, & dissimilitudo in ordine ad operationes tanquam ad rationes fundandi desumitur, præcisè enim operationibus, & accidentibus, similitudo in substantiis non reperitur.

PUNCTUM IV.

De distinctione virtuali in ordine ad prædicata contradictoria.

§. I.

Explicatur virtualis distinctio.

Non agimus de distinctione fundamentali in ordine ad ens rationis, quam nonnulli virtuales appellat, ex vi cuius intellectus fundamentum desumit ad singularem distinctionem rationis inter prædicata realiter identificata, sed de distinctione virtuali reali in ordine ad prædicata opposita, & contradicentia. Scopum difficultatis explico. Rem virtualiter, aut eminenter esse aliquid non est formaliter esse tale; sed continere proprietates, & virtutes, quas continet aliud, ita ut possit idem præstare, quod præstat aliud, aut quod præstaret, si esset formaliter tale. In hoc sensu dicimus pecunias esse quodammodo omnia, quia omnia quæ possunt aliis comparari pecuniis acquiri possunt. In eodem sensu dicimus sensum internum esse eminenter omnes externos, quia omnia obiecta quæ pluribus externis sensibus percipimus, vno interno attingimus, dicimus etiam Solem, & alias causas vniuersales eminenter esse ignem, & alias causas particulares, quia id potest præstare vnus Sol vniuersalis causa, quod plures particulares possunt efficere. In hoc sensu virtualiter esse distinctum non erit distinctionem in se habere, sicuti Solem esse virtualiter ignem non dicit in se continere essentiam ignis, sed id posse præstare sine distinctione reali, quod virtute distinctionis, quam in se habent, præstant alia entitates, ita ut in ordine ad illa, quæ distinctionem consequuntur, non desideretur distinctio formalis vera, & realis in tali entitatè, etiam si nulla ratione in ipsa reperitur, sed summa identitas, sicuti non desideratur in Sole natura ignis in ordine ad producendum calorem, quem posset producere, si formaliter natura ignis haberet, quia etiam si illam non habeat, eundem calorem potest Sol producere per suam naturam, etiam si realiter non sit ignis, quem posset producere, si esset ignis. Dicimus ergo distincta virtualiter illa extrema, quæ in re nullam habeat distinctionem, sed realiter omnino sunt idem, præstant tamen idem quod præstarent si realiter essent distincta.

Ceterum hæc virtualis distinctio potest considerari in ordine ad effectus ad extrà productos, & intrinsecè in ordine ad illa quæ de eadem entitate prædicantur, & quæ ex se independentè ab hac virtuali distinctione sine contradictione non possunt eidem entitati conuenire, sicuti sunt communicari, & non communicari, produci, & non produci, & alia huiusmodi. Distinctionem virtuales in ordine ad plures effectus ad extrà productos ab eadem indiuisibili entitate, qui ab aliis causis distinctis producuntur, monstrant exempla adducta ex causis vniuersalibus, quarum vna simplex & indistincta producit omnes effectus, quos alia causæ realiter distinctæ producunt, & quos non vna tantum particularis causa sine consortio aliis particularis à se distinctæ posset producere. Difficultas est de distinctione in ordine ad prædicata, quæ ex se dicunt contradictionem, & ratione huius virtualis distinctionis in eadem entitate possunt reperiri absque vlla repugnantia, ita ut illa prædicata ex se contradicentia ratione subiecti quasi exuant contradictionem, & absque illa in eadem confluant entitatem.

§. II.

Quid de hac distinctione virtuali sentiendum sit in diuinis: ubi illius natura magis explicatur.

Distinctionem hanc virtuales cum summa identitate in Deo constituent doctissimi, & grauissimi Theologi: illam expressè docet Caietan. 1. parte, q. 32. art. 1.

S. ad evidentiam, & S. ad secundum, cuius hæc sunt verba: Ad secundum verò dicitur quod præceptor non intelligit essentiam, & paternitatem ex duo obiecta formalia secundum se, sed ut vnum formaliter, & multa virtualiter. Eandem tradit P. Valentia r.p. disp. 22. punct. 1. S. est autem obseruandum, & q. 13. punct. S. ad confirmationem respondetur, & sæpe alibi: P. Molina q. 28. art. 5. disp. 3. concl. 3. P. Her. disp. 2. cap. 3. n. 18. & disp. 12. c. 2. n. 4. P. Zuniga disp. 2. dub. 4. membr. 1. P. Tauer disp. 4. de Trinit. q. 1. dub. 5. n. 22. & disp. 2. q. 2. dub. 3. P. Arrub. disp. 100. cap. 3. n. 17. P. Hurtad. hic disp. 6. sect. 3. P. Arriaga disp. 5. de Logica, sect. 4. subsect. 2. M. Albiz. disp. 3. sect. 9. & latè Egid. de Præsent. lib. 5. de beatitudine, q. 5. art. 6. S. 2. n. 14. & S. 3. & 4. his subscribunt ferè omnes politiores, & acutiores recentes. P. Granad. 1. p. tract. 3. disput. 5. sect. 3. & tractat. 5. disp. 5. c. 7. hanc distinctionem impugnat, & P. Alarcon. Luisus Tur. part. 1. sect. disputat. Centuriâ 4. dub. 35. grauissimâ censurâ dignam esse opinionem defendentem hanc distinctionem virtualem nimis ferè censet.

4 Ex triplici cap. potest argui contra authores vrentes hac distinctionem virtuali in Deo ad defendendum mysterium Trinitatis, actus liberos Dei quâ respondere prætendunt omnibus argumentis, quæ in his materiis occurrunt. Si enim illis obiciat: Essentia communicatur: Paternitas non communicatur: Essentia, & Paternitas sunt idem: ergo communicatur, & non communicatur. Respondent distinguendo maiorem: Essentia, & paternitas sunt idem formaliter, & distinctæ virtualiter, concedo minorem: sunt idem formaliter, non distinctæ virtualiter, nego minorem; & eodem modo consequenti distincto asserunt absque vlla contradictione posse essentiam, & Paternitatem communicari, & non communicari non obstante identitate formali, ratione distinctionis virtualis, quia ex vi huius essentia, & paternitas cum summa identitate reali, & absque vlla distinctione formali habent in ordine ad hoc quod est communicari, & non communicari, eandem capacitatem, quam haberent in ordine ad eadem prædicata, si in re realiter essent distinctæ; & sicuti postea distinctione reali formali, quæ tãtum est vera distinctio, inter essentiam & paternitatem, absque vlla contradictione posset essentia communicari, & Paternitas non communicari, sic nulla data distinctione formali de facto, ratione tantum huius distinctionis virtualis, seu eminentialis, quæ in re distinctio non est, sed tantum cum addito distinctio dicitur, potest essentia communicari, & Paternitas non communicari. Hi ergo ex triplici capite possunt impugnari. Primò si contra illos probetur non dari conceptum illum, quem distinctionem virtualem appellant. Secundo probando conceptum illum, etiam si detur, non esse distinctionem virtualem appellandum. Tertio, admissio conceptu, & nomine distinctionis virtualis possunt impugnari, ex eo quod hæc distinctio virtualis rem non explicet, sed æquè obscurum mysterium Trinitatis, ad quod explicandum præcipuè inuenta est, & omnino integra omnia argumenta quæ contra prædictum mysterium, & constitutum decreti liberi Dei relinquat, nihilque noui neque lucis, sed distinctis verbis obscurius tradat, quod omnes Catholici fatentur, & ideo solum difficultatis impugnetur, quia non ab omnibus percipiatur.

5 In primis contendendum non est an conceptus ex parte obiecti assignatus ab his authoribus appellandus sit distinctio virtualis, quia hoc esset de nomine contendere, & congruè satis conceptus ille, si admittendus sit virtualis poterit appellari distinctio, quia est distinctionis æquiualentia, & id quod alij æquiuale tale virtualiter dici solet.

6 Secundo est mihi certum, conceptum illum, quem isti authores distinctionem virtualem appellant in Deo esse concedendum, existimo enim distinctionem virtualem, quæ ponitur in Deo in ordine ad hoc quod est essentiam communicari, & Paternitatem non communicari, Filiationem produci, & essentiam non produci in re non aliud, ad huc formaliter importare, quod Catholicè omnes in Trinitatis mysterio consentunt, & eadem ratione distinctionem virtualem in ordine ad cognoscendum, vel non cognoscendum scientiã visionis, amandum, vel non amandum idem subiectum absque vlla distinctione reali, neque physica variatione, casu, quo obiectum cognoscatur, vel non cognoscatur scientiã visionis; ametur, vel non ametur, tantum importare simplicitatem Dei, ex vi cuius absque villo superaddito, & amat obiecta, & libertatem ex vi cuius

potuit non velle producere, ea quæ producere voluit, & velle producere illa, quæ noluit producere; Admittendū esse conceptum illum, quem isti authores distinctionem virtualem appellant, quæ probat: Vna, & simplicissima entitas distincta realiter actu: ergo simplicissima entitas Dei realiter indistincta æquiuale duplici entitati realiter distinctæ. Consequentiam negare non potes, ni vellis de nomine tantum contendere Sic illam corroboro: æquiuale alij est valere quod valet illud aliud: ergo eo ipso quod vna simplicissima entitas Dei, præter id, quod præterat duplex entitas quod est valere, quod duplex entitas, æquiualebit duplici entitati. Iam primò antecedens efficaciter probat; entitatem esse intrinsecè realiter identitatem cum aliquo, & ab eodem distingui, realiter produci, & realiter non produci, realiter communicari, & realiter non communicari in creatis euidenter distinctionem arguunt; & secluso Deo non possunt duo ex his extremis oppositis nisi duobus entitatibus realiter distinctis conuenire, si enim admittatur posse creaturam produci secundum hanc rationem, & non produci secundum aliam cum ipsa identificata, tota eueritur Philosophia, & vis illius argumentationis destruitur: sed fide certum est essentiam diuinam communicari, & Paternitatem non communicari: Filiationem produci, & essentiam non produci; ergo fide certum est vnam simplicissimam entitatem Dei posse habere in se prædicata, quæ ratione naturali euidenter cognoscimus non posse extra Deum repetiri nisi in creaturis realiter distinctis: ergo fide certum est vnam simplicissimam entitatem Dei valere quoad hæc prædicata produci, & non produci, communicari, & non communicari, id quod valet duplex entitas creata, quibus tantum, & nulli simplici extra Deum, absque contradictione possunt hæc prædicata conuenire, vnum vni creaturæ, & aliud oppositum creaturæ alteri, ab alia cui aliud conuenit prædicatum, distinctæ: ergo fide certum est Deum valere ad habenda in se prædicata intrinsecè, quæ in creaturis arguunt realem distinctionem duplici entitatibus: ergo certum est æquiuale in ordine ad hæc prædicata duplici entitati distinctæ; etiam si in se formalissimè sit vna simplex entitas.

7 Conceptum obiectiuum distinctionis virtualis sic explicatum, existimo Catholicè à nullo posse negari (dico non posse negari conceptum distinctionis virtualis, hoc est prædicatum obiectiuum, quod authores distinctionem virtualem appellant, quia potest quis admissio hoc conceptum asserere non dari distinctionem virtualem, quia conceptus virtualis distinctio non est dicendus, qui tantum de nomine contenderet,) quia conceptus ille tantum exprimit id, quod omnes Catholicè credimus, & fide reuelatum est, videlicet entitatem diuinam tantæ esse virtutis, & perfectionis, ut non obstante identitate inter essentiam, & relationem, quæ obfaret in quacumque entitate distincta à Deo ut possit essentia communicari, & relatio non communicari, & sic de aliis prædicatis oppositis. Itaque duo dicit hæc virtualis distinctio vnum de fide, & aliud lumine nature notum, videlicet identitatem inter essentiam, & Paternitatem non obfate ut essentia communicetur, & Paternitas non communicetur: hoc fide certum est. Dicit insuper identitatem in quacumque entitate extra Deum obfate ut eadem communicetur, & non communicetur, producat, & non producat, quæ prædicata in rebus creatis euidenter arguunt distinctionem realem, quod nature lumine certum est, ex quibus discretè inferunt authores distinctionis virtualis valere entitatem simplicissimam Dei ad id, quod tantum extra Deum potest valere duplex entitas distincta, quod est æquiuale duplici entitati distinctæ, & rectè dicitur distingui æquiuale, seu virtualiter, quod enim valet ad id, quod aliud præstat, rectè virtualiter seu æquiuale dicitur illud aliud, est formaliter tale non sit.

8 Hic est conceptus obiectiuus distinctionis virtualis, quem tradunt omnes Doctores, qui illam propugnant, & doctissimi Magistri è nostris elucidant, in quem si rectè expendatur nihil momenti potest adduci, nihil enim in illo continetur, quod fide diuina reuelatum, aut nature lumine compertum non sit, tantum abest à certis, quam non nimis maturè contra sententiam hanc pronunciatu Torres, à qua etiam ipse longè abesse, si expendisset, quid

quid nomine distinctionis virtualis Doctores intelligant, & à quibus Doctoribus distinctio hæc virtualis propugnatur.

IO Longè facilius poterit quis ex tertio capite distinctionem hæc virtualem impetere, contēdendo distinctionem in re admittendam eandem omnino difficultatem continere, ac ipsum mysterium, & nullam huic lucem dare, & omnia argumenta æquè insoluta; ac difficilia manere hæc distinctione virtuali admittens, ac essent sine illa; seu eisdem omnino argumentis impugnari distinctionem virtualem, quibus impugnari ipsum mysterium, & æquè difficile ac istud illam propugnari, quod sic suadeo. Distinctio virtualis in Deo importat æquivalere Deum in ordine ad hæc prædicata communicari, & non communicari duplici entitatis distinctæ, quod formaliter dicit posse habere in se summè simplici hæc duo prædicata communicari, & non communicari, produci, & non produci, communicari ratione essentiali, non communicari ratione relationis identificatæ cum essentia, produci ratione filiationis, non produci ratione essentiali identificatæ cum filiatione, quæ in quacumque alia entitate simplici dicerent contradictionem, ergo distinctio virtualis dicit posse Deo convenire hos conceptus communicari, & non communicari, qui ex se sunt contradictorii, in quo est tota mysterij difficultas, eadem omnino in hac distinctione virtuali, ac in ipso mysterio. Urgeo: Dari hæc distinctionem virtualement est Deum esse talis naturæ ut ipsi eidem omnino simplici possint convenire hi duo conceptus communicari, & non communicari. Sed hi duo conceptus sunt contradictorii: ergo dari hæc distinctionem virtualement in Deo dicit Deum esse talis naturæ ut ipsi possint convenire duo conceptus contradictorii, quod horret metaphysica, & natura lumen.

II Faterere ergo in re parum, vel nihil lucis addi ex hac virtuali distinctione obscuritati mysterij, & æquè difficilem oblici intellectui rem attentè contemplati, ac ipsum mysterium, nihilominus credo, hæc distinctione posita expeditoribus terminis, quibus fieri potest summam mysterij difficultatem tractari, & aptioribus ad infringendam vim syllogisticam omnium argumentorum, quæ contra hoc mysterium infutuntur, quibus fateor ego mysterium ipsum ex parte obiecti significari conceptibus tamen formalibus, quibus, etsi idem significet, melius tamen aliis idem obiectum significantibus rem ut fieri potest exprimitur, & vim argumentorum infringunt, quibus secundum alios dicendi modos non ita dici potest satisfieri. Ad confirmationem Respondeo hæc distinctionem virtualement non dicere, posse Deo competere duo prædicata contradictoria, quod horret Metaphysica, sed posse illi competere duo prædicata, quæ respectu aliis entitatis simplicis distinctæ à Deo essent contradictoria, quin in ipso Deo contradictoria sint, & optimè compossibilia ratione huius distinctionis virtualis, quia communicari, & non communicari, produci, & non produci, & sic quicumque alij termini cum affirmatione, & negatione propositi nullam dicunt contradictionem, nisi sint eiusdem de eodem indistincto, & non sufficit ad contradictionem esse de eodem indistincto formaliter, sed etiam de eodem indistincto, seu non distincto virtualiter, seu æquivalenter in ordine ad prædicata, quæ affirmatiuè, & negatiuè enuntiantur. Ex quo fit communicari respectu essentiali, & non communicari respectu Paternitatis, Filiationem produci, & essentialiam non produci, & esse contradictoria, quia licet essentiali, & Paternitatis, & essentiali, & Filiiario sint idem formaliter, & dicant vnam simplicissimam entitatem, affirmatio communicationis de essentiali, & negatio communicationis de Paternitate non sunt de obiecto non distincto virtualiter, seu æquivalenter, etsi sint de eodem obiecto simplicissimo nullam includente mixturam distinctionis formalis, quæ sola est vera distinctio, distinctio enim virtualis, seu æquivalens, ut sæpe dixi, distinctio non est, sed quid æquivalens distinctio, sicuti Sol, qui virtualiter est ignis, non est simpliciter, & sine addito ignis potius prædicata essentialia illius opponuntur cum prædicatis essentialibus ignis, scilicet essentiali, & Paternitas, quæ virtualiter distinguuntur non possunt dici absolute distingui, neque in se formalem, seu propriam distinctionem habere, potius sunt vna simplicissima entitas, cuius simplicitas essentialiter opponitur cum distinctione reali, quæ formaliter, & proprie distinctio sit.

Si roges unde hæc distinctio eminentialis, seu virtualis innoscat. Respondeo nobis innoscescere, & à posteriori ex ipso Trinitatis mysterio, à priori ex infinitate Dei illius non repugnantia agnoscere, non enim repugnat simplicissimam entitatem infinitam tantum esse disputatio an hæc distinctio virtualis admittenda sit in diuinis respectu notionalium tantum, an etiam respectu essentialium, sed hæc non ad nostrum attinet institutum, cuius tantum est naturam huius distinctionis explicare, & definire admittenda sit necne, respectu verò quarum formalitatum in diuinis sit admittenda, pertinet ad Theologum, qui de singulis attributis, & proprietatibus diuinis disputat. Vnum in hæc re affirmo distinctionem hæc virtualement admittendam non esse in aliis formalitatibus præter illas, in quibus necessaria est ad aliquam veritatem defendendam, à qua illasà fide recedere non possumus. Hæc dixerim de distinctione virtuali in diuinis non animo definendi, an admittenda sit necne, sed explicandi quid importet hæc distinctio virtualis, quæ multis admodum fuit iniusta, forsitan, quia distinctionis nomine perteriti, quid sub illo lateret non attentè inspexere.

§. III.

Quid sentiendum sit de hac distinctione virtuali in creatis.

Semel, iterum, atque iterum seuerè reprehendēdi sunt Sauthores, qui ex his quæ in Deo fide revelante credimus, quæ tantum infinita Dei Optimi Maximi perfectione possunt componi, argumentum faciunt ad alia similia in creaturis confingenda, quasi ad omnia creatura valerent extendi, quæ suprema Dei perfectione penetrari, & longè excedi possunt, vel quasi vna, eademque iusta esset mensura Dei Optimi Maximi per essentiali vnice infiniti, & creaturæ finitæ & limitatæ, cuius perfectionis momenta in finitè distant ab illa interminabili perfectione, quam diuina essentia, illius quodlibet attributum, & quidquid in Deo, omnia eadem cum ipsa diuina essentia in vno simplicissimo Deo mirè replent. Huius criminis rei sunt nonnulli, qui distinctionem virtualement supra explicatam diuina humanis confundentes ad creaturas transfudere, & hæc ratione defendere præsumunt posse animam rationalem vniri materię quatenus sensitiuam, & non quatenus rationalem, sicuti Verbum vnitur immediatè naturæ humanæ secundum substantiam, & non immediatè secundum essentialiam, & posse fundamentum relationis referri per suam entitatem, etiam si indifferens sit, ut referatur, & non referatur, sicuti Deus per suammet entitatem amat obiectum, ad quod amandum & non amandum antecedenter fuit indifferens, asseruntque hæc omnia optimè componi hæc virtuali distinctione. Hic discurrēdi modus semper mihi valde fuit exosus, quem alienum iudico ab ingenuo Philosopho, viroque indagandæ veritatis amico, euerit enim totam Philosophiam, & res purè naturales æquè difficile, & obscure explicat ac Trinitatis mysterium, & illa, quæ intra Deum mens creata in hac vita vix & non nisi per ænigmata valet apprehendere. Denique tenentur hi asserere eandem facilitatem, difficultatēve respectu intellectus creati subire Trinitatis mysterium, & reliqua omnia creata, quæ cum hac distinctione virtuali in creatis componuntur. Cur ergo irridendus non est, qui dicat eandem facilitate, aut difficultate defendi Trinitatis mysterium, & vnionem animi rationalis ad materiam, seu rationem æqualitatis huius quantitatis ad illam, aliudve huiusmodi creatum, ad quod defendendum vellet ex Deo ad creaturas hæc distinctionem transferre.

Rationem iam insinuatam expendo, quam robustissimam semper existimaui ad hæc distinctionem virtualement vt chimericam in creaturis expungendam. Hæc distinctio in quocumque reperitur dicit posse prædicari sine contradictione, duo prædicata realia ex se opposita de eadem simplicissima entitate: sed tota difficultas mysterij Trinitatis in eo tantum consistit, quod possint de eadem simplicissima entitate sine contradictione dici hæc prædicata: ergo vbi cumque ponatur hæc virtualis distinctio in ordine ad opposita prædicata, quæ tantum est virtualis distinctio, & de qua contendimus, ponitur tota difficultas, quæ reperitur in mysterio Trinitatis. Consequētia est legitima: maior

maior continet definitionem distinctionis virtualis de qua contendimus. Minorem facile quisque persuadebit. Tota difficultas mysterij Trinitatis in eo est, quod non obstante identitate relationum cum essentia, Paternitas non communicetur, & essentia communicetur; Filiatio producatur, & essentia non producatur; Paternitas distinguatur à Filiatione, & essentia identificata cum eadem Paternitate, non distinguatur à Filiatione, & in aliis huiusmodi prædicationibus: ergo tota difficultas mysterij Trinitatis in eo sita est, quod possint duo prædicata ex se opposita absque vlla contradictione de hac simplicissima entitate enunciari: ergo quod in creatis defendatur dependenter à distinctione virtuali, æquè difficile defenditur ac Trinitatis mysterium, & sicuti de mysterio dicimus esse supra captum creaturæ quantumvis perfectæ non euectæ ad visionem beatificam, sic sentire debemus de alia quacumque veritate creata, quæ dependenter ab hac distinctione virtuali defendatur. Secundò ex eisdem principiis aliter infero: admittit distinctionem virtuali, nulla superest adhuc apprensio difficultatis in Trinitatis mysterio, ut iam probavi, quia illa in se dicit totam difficultatem, videlicet posse de eadem entitate simplicissima absque contradictione dici prædicata esse opposita: ergo quicumque admittat hanc distinctionem in creatis, poterit admittere mysterium aliud creatum simile mysterio Trinitatis, seu aliam trinitatem creatam, in qua reperitur natura communis tribus personis, quantum personalitates inter se distinguantur, & non distinguantur ab essentia, & quarum natura omnibus sit communis, & vniuscuiusque personalitas identificata cum essentia propria ipsius personæ, & cuiusque alij incommunicabilis. Consequens nullus admittet, neque poterit admittere, qui de Deo Optimo Max. Trino, & Vno dignè sentiat. Consequentia est mihi demonstrativa, cuius vim aperte cognosces, si tibi fingas aliquem modò defendere dari creaturam trinam, & vnã, ea ratione, qua modò dicebam, & rationem aliquam quæras ad illum ab hoc errore remouendum: profectò nullum argumentum inuenies contra hominem istum, quod non hac distinctione virtuali retundatur, si enim illi obicias: essentia est communis: ergo personalitas. Distinguet antecedens: identificatur formaliter, & non distinguitur virtualiter, nego identificatur formaliter, & distinguitur virtualiter, concedo: deinde negabit quam optimè consequentiam, quia sicuti in his, quæ formaliter distinguuntur, non valet consequentia; hoc est commune: ergo & illud; sic neque in his, quæ distinguuntur virtualiter, etsi identificentur realiter, quia distinctio virtualis est virtus ad præstandum cum simplicissima vnitate, id quod posset præstare duplex entitas formaliter distincta, & sicuti duplex entitas formaliter distincta potest communicari ratione vnus, & non communicari ratione alterius; sic duplex formalitas realiter identificata, & vna simplicissima entitas absque vlla distinctione formali virtualiter distincta posset communicari secundum vnã formalitatem, & non communicari secundum aliam absque vlla repugnantia, aut contradictione. Impugnandus ergo esset, qui assereret posse dari Trinitatem creatam, ex eo, quod repugnet creaturæ formaliter simplici absque vlla distinctione formali distinctio illa virtualis, ex vi cuius posset non obstante identitate formali omnium formalitatum, quas in se contineret communicari secundum vnã realiter, & intrinsecè, & non communicari secundum aliam, & alia huiusmodi intrinsecè prædicata ex se contradictoria in se ipsa absque vlla contradictione admittere.

14. Robur accipit discursus iste, ex his, quæ distinctione virtuali in diuinis dixi §. præcedenti, constat enim ex ibi dictis prædictam hanc distinctionem in diuinis in ordine ad Trinitatis mysterium ex parte obiecti non distingui ab ipso mysterio, quod fide credimus, & eandem distinctionem in ordine ad hoc quod est Deum per suammet entitatem posse antecedenter amare, & non amare obiectum absque aliquo superaddito, sed per eandem entitatem intrinsecè existentem omni modo inuariatam, casu, quo amet obiectum, & casu quo illud non amet, si in ordine ad hos actus liberos ponenda est, non distingui ab infinita simplicitate Dei omnino immutabili, & à libertate ad amandum, & non amandum. Ex quo inferitur distinctionem virtuales in Deo adhuc formaliter non distingui ab his conceptibus obiectiuis, qui præcisè sumpti in Deo arguunt

infinitam perfectionem, sine qua non possunt abij similes in creatura apprehendi. Arguit ergo hæc virtualis distinctio infinitam perfectionem, & ideo illam in creaturis admittere nefas est.

Secundò, si distinctio virtualis sit, nunquam possumus in forma syllogistica tutè procedere, donec prius competentum nobis sit de quacumque entitate, an in se distinctionem hanc virtuales habeat, & ita poterit admitti maiori, & minori huius syllogismi in *Barbara* contradictione consequentia negari. Omne risibile est animal: omne rationale est risibile: ergo omne rationale est animal: omne ratio poterit quis dicere medium identificari formaliter cum extremis, quæ identitas sufficiens est vt maior, & minor vera sit, & distingui ab illis virtualiter; quæ distinctio sufficiens est vt possit dici de medio identificari cum quocumque extremo v.g. cum animali, quin idem dicatur de risibili identificato cum ipso animali, & hac ratione posse identificari vni tertio, quin inter se identificentur, sicuti ratione huius virtualis distinctionis in diuinis contingit, non enim valet: Hæc essentia diuina est Paternitas: Filiatio est eadem essentia diuina: ergo Filiatio est Paternitas; in quo syllogismo ratione distinctionis virtualis in opinione, quæ illam admittit, consequentia non tenet: ergo si similis distinctio virtualis admittatur inter risibile, quod est medium prioris syllogismi, & rationale, & animal, quæ sunt extrema illius, consequentia legitima non erit. Occluditur ergo via omni disputationi admittit hæc distinctionem virtuali in creaturis, in quibus nihil poterimus inferre ex identitate illorum, poterit enim dici formalitibus realiter identificatis conuenire opposita prædicata ratione distinctionis virtualis, & postquam quis conueniens deduxerit in syllogismo perfecto primæ figuræ ex præmissis iam concessis hæc distinctione virtuali poterit eludi, & tunc nouam disputationem debet instituire ad probandum extrema realiter identificata virtualiter non distingui, quod nullo medio poterit probari, si semel admittatur hæc distinctionem virtuales esse possibilem.

Dixi admittit hæc distinctionem, viam occludi omni disputationi, vel omnem deuoluendam esse postquam consequens ex præmissis iam concessis esset legitime illatum, ad hæc distinctionem virtuales expungendam, & nos non posse in syllogistica forma tutè procedere, si semel hæc distinctionem virtuales admittamus, quod haud inefficaciter probasse existimo, non tamen dixi destrui formam syllogisticam, quia admittit hæc distinctionem virtuali in creaturis, adhuc forma syllogistica maneret integra, quia ex vi huius tantum concluditur identificari inter se illa, quæ identificantur formaliter vni tertio, à quo distinguuntur virtualiter, quod si deus medium creatum identificatum formaliter cum extremis, & distinctum ab illis virtualiter, ex identitate extremorum cum medio non inferretur ex vi formæ, identitas extremorum inter se & ita forma syllogistica manebit integra, & illæra. Hoc ita dicendum est ne cogamur asserere in diuinis formam syllogisticam deficere, quia syllogistica forma independenter ab hac, & illa materia in quacumque reperitur legitime concludit, & omnia, quæ ex vi formæ syllogisticæ concluduntur ex apprehensione dispositionis terminorum euidentiæ sunt metaphysicæ, & nulli possunt subesse falsitati; ita nullo modo dicendum est formam syllogisticam in diuinis deficere, sed integram omnino permanere, quidquid enim forma syllogistica legitime concluditur, obiectum demonstrationis, seu obiectum demonstratum esse dicimus, & ita nihil potest neque in creatis, neque in diuinis forma syllogistica concludi, quod verum non sit, aliud obiectum non verum demonstrationi subefferet, & aliquid in diuinis daretur cuius contradictorium demonstraretur, quod alienum est ab omni veritate. Dicendum ergo est in hoc syllogismo: Essentia est Paternitas: Filiatio est essentia: ergo Filiatio est Paternitas, non deficere formam syllogisticam, sed consequens non esse legitime illatum, deberet enim, vt legitime concluderetur inferri ex præmissis non tantum formaliter identificatis, sed etiam virtuali distinctione carentibus. Ratio à priori facilis est ex ipsa natura distinctionis virtualis perita: distinctio virtualis æquualet formali in ordine ad prædicata opposita componenda in extremis, quæ identificantur realiter, & distinguuntur virtualiter: ergo vbi intercedit virtualis distinctio, poterit vna formalitas identificari cum alio tertio, quin formaliter cum ipsa identificata formaliter

& distincta virtualiter identificetur: ergo poterit medium identificari cum vna extremitate, quin altera extremitas identificata realiter cum medio, & ab illo virtualiter distincta identificetur cum illa extremitate. Secundò, vbi intercedit distinctio formalis extremorum cum medio, ex vi formæ syllogisticæ nihil inferitur, sed distinctio virtualis æquivalens formalis: ergo vbi intercedit virtualis distinctio ex vi formæ syllogisticæ nihil inferitur: ergo admissa distinctio virtuali in creatis non destruitur forma syllogistica, sed ponitur quoddam principium, quo admissa, vix forma syllogistica materiam inuenit, in qua exerceatur, seu vix remanet præmissa aliqua certa, ex qua possit ex vi formæ aliquid concludi, quia vt ex vi formæ aliquid concludatur, præmissæ debent identificari formaliter cū medio, & ab illo virtualiter non distingui, & ita si hæc virtualis distinctio possibilis est, non quotiescumque extrema identificatur formaliter cum medio sufficientia erunt, vt ex illis aliquid ratione formæ inferatur, quia forsitan distinguuntur virtualiter; sed verò distinctio hæc virtualis possibilis non est in creatis, quotiescumque extrema formaliter identificatur cum medio, legitime inferitur inter se identificari, quia tunc omne extremum creatum formaliter non distinctum ab alio, neque distinctionem formalem, neque virtalem habebit cum illo.

17 Vltimò hæc distinctio virtualis ab innumeris absurdis refellitur, sequitur enim ex illa posse produci gradum rationalis ex vi huius actionis, & non gradum animalis; me existere Matrini, & non Romæ quatenus animal; & existere Romæ, & non Matrini quatenus rationale: posse hominem destrui à Deo secundum gradum animalis, & non destrui secundum gradum rationalis, & alia innumera signa, quæ quisque poterit vagâ sibi mente coningere, quia hæc omnia ideo tantum repugnant, ne de eadem recidatur produci per hanc actionem, & non produci per hanc actionem, existere Matrini, & non existere Matrini, & alia huiusmodi prædicata contradictoria, quod cum virtualis ista distinctio in formalitatibus virtualiter distinctis & realiter identificatis absque contradictione hæc prædicata esse contradicenda componat, posita hæc distinctio virtuali in creatura, nulla in prædictis signis contradictionis reperitur. Dices posita hæc distinctio virtuali inter essentiam, & Paternitatem non posse hæc in diuinis reperiri; implicat enim Paternitatem esse in aliquo loco, in quo non sit essentia, aut e contra. Respondeo cordatòs Theologos, qui hanc distinctionem virtalem in Deo constitunt, illam tantum consistere in ordine ad illa prædicata, quæ Catholicè Deo non possunt negari, & quæ sine hæc distinctione virtuali intellectus humanus in hac vita componere non valet, & ita negat hanc distinctionem virtalem in ordine ad hæc prædicata: Philosophus verò, qui nullâ veritate reuelatâ coactus hanc distinctionem in creatis admittit, gratis dicit distinctionem virtalem dari in creatura in ordine ad hæc prædicata, & non in ordine ad illa. Secundò respondeo paternitatem non posse non esse in eodem loco, in quo est essentia, non provenire præcisè ex identitate inter essentiam, & Paternitatem; hoc enim inseparationis caput posset distinctione virtuali dispensari si in ordine ad hæc prædicata admitteretur, sed quia quilibet ex his formalitatibus independentem à formalitate alterius est vbique, & ita cum quilibet per se existat in omni loco, necessariò vbique vtraque coexistit, quod haberent etiam si realiter distinguerentur. Eadem ratione hæc virtualis distinctio deseruire non potest, vt vnâ existente, altera non existat, quia licet hoc ratione identitatis non repugnaret, repugnat cuiuscumque formalitati non existere, quilibet enim est summè necessaria; deseruit autem hæc distinctio in diuinis vt hæc formalitas, nempe filiatio producat; & illa, nempe essentia, non producat non obstante identitate formalis inter vtramque; quia produci, aut non produci non est contra naturâ cuiuscumque formalitatis existentis intra Deum. Eadem ratione si hæc distinctio virtualis admitteretur in formalitatibus creatis deseruire non posset, vt hæc existeret producta, & vt alia existeret non producta, quia de ratione totius formalitatis creatæ est nõ posse existere non producta, sed tantum deseruire, vt hæc formalitas posset existere producta ex vi huius actionis tantum, & alia formalis cum illa identificata posset existere nõ ex vi huius actionis, quâ altera existebat, sed ex vi aliis actionis, quia non est de conceptu formalitatis creatæ non posse existere non productam per hanc actionem

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. 11.

sed tantum non posse existere absolute improductam.

18 Vltimo confirmatur, distinctionem virtalem in creatis esse fictitiam, & chimericam, quia nulli, nec mediocriter apparenti fundamento nititur, sed tantum ficta est ad nonnullas opiniones defendendas, quas defendere nullo iure quisquam adstringitur, quas ego omnino improbables censerem, si alio modo defendi non possent. Hæc sunt, animam rationalem vni materię vt sensitivam, & non vt rationalem, et si vt: que gradus sit idem formaliter indiuisibilis: malitiam actus vitalis esse identificatam intrinsecè formaliter cum ratione qualitatis, & vitalitatis, & Deum concurrere ad rationem formalem vitalitatis, & qualitatis producendam, non verò ad rationem malitiæ, & calitatis huiusmodi, quibus sententis probabiliter ego non denego, sed assero defendendas esse independentem ab hac virtuali distinctione, vt suam probabilitatem retineant, hæc enim virtualis distinctio in creaturis admissa totam euerit Philosophiam, humanis diuina confundit, eademque regulâ metitur Dei esse per essentiam infinitam, & finitam limitatamque creaturam perfectionem.

§. IV.

Quid de hac distinctione in ordine ad prædicata intentionalia.

19 Recentes aliqui, cum viderent totam destrui Philosophiam hæc virtuali distinctione, & illa indigerent ad defendendas præcisiones nostri intellectus ex parte obiecti inter prædicata realiter identificata, id tantum huic distinctioni concessere, quod illis necessum erat ad defendendum posse ex vi huius cognitionis cognoscere prædicatū animalis, & non cognosci ex vi eiusdem prædicatū rationalis cum illo identificatum, asseruerunt; dari in ente creato omnino simplici distinctionem virtalem in ordine ad hæc prædicata, ne opprimeretur argumenti difficultate, quo inferebatur idè cognosci, & non cognosci, aut cogere ab arrepta sententia discedere. Rem ita prædicti recentiores cõponunt: distinguunt duplex prædicatõrum genus, sunt enim quædam prædicata, quæ connectuntur cum existentia physica rei, & conuenire non possunt rei non existenti, sicuti esse productū, esse album, & alia huiusmodi: alia sunt prædicata, quæ non important existentiam subiecti, de quo prædicatur sicuti esse cognitum, vel amatū, potest enim cognosci, & amari obiectū non existens, neque inter existentiam cognitionis, aut amoris, & obiectum amatū, aut cognitum aliqua est connexio. His positis asserunt non posse conuenire formalitatibus creatis realiter identificatis prædicata contradictoria existentiam subiecti, quia tota contradictio ponitur in eo quod res non possit esse, & non esse, posset autem esse, & non esse eadè entitas, si posset secundum diuersas formalitates realiter identificatas produci, & non produci. Prædicata verò, quæ non important existentiam veram, & verâ negationem existentiam, et si contradictoria sint eidè entitatibus secundum diuersas formalitates posse cõpetere, prædicti recentiores defendunt, quia prædicata, quæ possunt indifferenter enunciarî de rebus pro statu possibili, quo sunt entia realia intrinsecè non implicatitia, & pro statu impossibili, quo sunt entia implicatitia, non debent immediatè implicationem inducere: ergo distinctio virtualis in ordine ad huiusmodi prædicata intentionalia, quæ existentiam non important, adhuc in creatura nullam dicit contradictionem, & ita debet admitti.

20 Nihil in hac doctrina reperio, quod non sit pura verba re omnino vacua. Recentiorum nouum inuentū expendo. Prædicata physica contradictoria inter se sicuti esse albū, & non esse albū, produci per hanc physicam actionem, & non produci per hanc physicam actionem, & quæcumque alia, quæ important formam superadditâ, non important existentiam subiecti, & negationem existentiam subiecti, neque subiectum de quo dicuntur, existeret, & non existeret, ex eo quod illi hæc prædicata contradictoria conuenirent secundum diuersas, & adhuc secundum eandem formalitatem; si enim fingamus hominẽ esse album quatenus animal, & non esse album quatenus rationale, vel si fingamus esse albū, & non esse album secundum rationale, non ideo fingitur hominẽ aut aliquid aliud prædicatum illius existere, & non existere, licet enim albedo existens importet existentiam subiecti, & hominem esse album, dicat hominem esse existentem, negatio tamen albedinis in subiecto non dicit negationem subiecti neque hominem non esse album importat hominem non esse. Idem dico de hoc quod est produci, & non

& non produci per hanc actionem, quia licet hoc quod est produci per hanc actionem importet existentiam termini producti, non produci per hanc actionem non importat negationem non producti per hanc actionem, quia potest ex vi alius produci: ergo si contradictio inspicitur præcisè ex parte subiecti, cuius existentiam important prædicata physica, quam non important intentionalia, neq; ex prædicatis physicis, neq; ex intentionalibus contradicentibus arguitur: ergo salva contradictione ex parte subiecti potest in ordine ad omnia virtualiter distingui absque vlla differentia inter physica, & intentionalia.

21 Jam si contradictio inspicitur non in ordine ad subiectum, de quo prædicata contradicentia dicerentur, in quo nulla esset, vt iam probauimus, etiam si prædicata contradicentia physica essent, sed in ordine ad ipsa prædicata, in ordine ad quæ inspicenda est, & in quibus reperitur in prædicatis physicis, quæ afferent, & non afferent subiectum, si de eodem realiter possent prædicari, omnia prædicata, siue physica, siue intentionalia eodem modo important existentiam sui, quia sicuti esse album importat existentiam albedinis, vt informantis subiectum, sic esse cognitum importat existentiam cognitionis respicientis subiectum; & sicuti non esse album importat negationem albedinis vt informantis subiectum, sic non esse cognitum importat negationem cognitionis, vt afficientis subiectum. ergo si curi esse album, & non esse album secundum eandem physicam entitatem importat albedinem vt informantem subiectum, & negationem albedinis vt informantis subiectum, quæ sunt obiecta physica contradicentia: sic esse cognitum dicit existentem cognitionis afficientis subiectum. & non esse cognitum dicit negationem cognitionis afficientis subiectum: sed non est maior contradictio inter existentiam cognitionis vt afficientis subiectum, & negationem cognitionis afficientis idem subiectum, quam inter existentiam albedinis vt informantis subiectum, & negationem eiusdem albedinis vt informantis idem subiectum: ergo ex se antecedenter ad omnem distinctionem virtualem æqualem contradictionem arguunt prædicata intentionalia non connexa cum subiecto, de quo prædicantur, & prædicata physica connexa cum existentia subiecti de quo affirmatiue dicuntur: ergo ex contradictione, quam prædicata ex se inferant idem est fundamentum ad distinctionem virtualem negandam, vel ponendam in ordine ad prædicata intentionalia, & ad physica prædicata. Confirmatur supposita distinctione virtuali ad prædicata ex se contradicentia, siue physica, siue intentionalia, nullam dicunt contradictionem in ordine ad subiectum, de quo dicuntur, antecedenter ad hanc distinctionem physica, & intentionalia eandem dicunt contradictionem: ergo eodem modo de omnibus in ordine ad hanc distinctionem philosophandum est.

22 Neque ex eo quod contradictio in prædicatis physicis dicat extrema intentionalia, & in prædicatis intentionalibus dicat extrema physica, minor est inter prædicata physica, quam inter intentionalia, oppositio enim contradictoria non suscipit magis, & minus in hac, vel in illa materia, neque maior est oppositio in eo, quod existat Petrus & non existat Petrus, quam in eo quod existat hæc cognitio, & non existat hæc cognitio, & æqualis cum vtraque oppositio reperitur oppositio in eo, quod hic, & nunc existat hoc ens rationis, & in eo quod hic & nunc idem ens rationis non existat, omnis enim affirmatio, & negatio eiusdem de eodem dicit oppositionem contradictoriam omnium maximam, quæ in se magis, & minus non recipit.

23 Quod alij dicunt obiectum esse cognitum, & non esse cognitum nihil intrinsecum dicere in obiecto, verum est, sed non ad rem, quia etsi vtrumque extremum sit extrinsecum, eadem oppositio contradictoria in ipsis reperitur ac in quibuscumque aliis intrinsecis prædicatis, & oppositio contradictoria, in quibuscumque reperitur dicit æqualem repugnantiam. Secundo: etsi extrinsecum sit obiecto cognosci, & non cognosci ex eo quod à me cognoscatur, & non cognoscatur per hanc cognitionem, quod illi est extrinsecum, sequitur me cognoscere per hanc cognitionem & non cognoscere per eandem cognitionem idem obiectum, quod mihi intrinsecum est, & dicit oppositionem contradictoriam, dicit insuper eandem cognitionem terminari per se ipsam ad hoc obiectum, & non terminari per se ipsam ad idem obiectum quod non solum est intrinsecum, sed etiam identificatum cum cognitione, & apertam inuoluit contradictionem: ergo ex nullo capite potest dif-

crimen reperiri inter prædicata intentionalia non connexa cum subiecto, & physica cum subiecto connexa, vt in ordine ad prædicata physica negatur.

Vltimò: si doctrina quam hic recentes tradunt de prædicatis intentionalibus vera esset, dicendum non esset entine ad prædicata, quia distinctio virtualis est ad componenda in hac entitate simplici prædicata illa, quæ ex se in eadem entitate contradictionem inferrebat in simplici entitate, & duplicem exposcunt, vt contradictionem non inferant, quibus æquualet entitas virtualiter distincta, ratione cuius virtualis distinctionis sine contradictione in ipsa componuntur prædicata illa, quæ in alia simplici entitate sine contradictione non componuntur: ergo si hæc prædicata in nulla entitate simplici contradictionem arguunt, neq; ex se illam inducunt, quia non important existentiam, & negationem existentiam, in ordine ad illa, superflue fingitur hæc virtualis distinctio, sicuti superflue fingeretur in me virtualis distinctio, vt possum habere præsentiam, & durationem, quæ in quacumque simplici entitate componuntur. Neque virtus illa cognoscendi, & non cognoscendi secundum diuersas formalitates realiter identificatas, quæ in quacumque simplici entitate absque vlla formali distinctione reperitur, potest dici virtualis distinctio, cum non præter id, ad quod in aliquo subiecto formalis distinctio requiritur, vel ad quod præstandum aliquando formalis distinctio desideretur. Concludo ex his, omnem distinctionem virtualem in ordine ad prædicata ex se contradictoria, siue physica, siue intentionalia in entitate creata fictitiam esse, atque chimericam.

Arguunt recentes: casu quo de duobus prædicatis non possent prædicari contradicentia importantia existentiam realem, & eius carentiam, & possent prædicari prædicata intentionalia contradicentia, prædicata illa essent formaliter idem, quia conuenirent cum omnibus, quæ de facto sunt idem, & distinguerentur ab omnibus, quæ non sunt realiter idem, de quibus possunt enunciari prædicata contradicentia importantia existentiam, & negationem existentiam: ergo ad hoc vt prædicata realiter identificentur, sufficit non posse prædicari de illis prædicata physica contradicentia, & necessum non est non posse enunciari de illis prædicata intentionalia contradicentia. Respondeo me in præsentia non defendere duo prædicata intentionalia non posse dici de duobus formalitatibus per rationem distinctis, & realiter identificatis, sed tantum asserere, hoc non posse fieri distinctionis virtualis beneficio, sed absolute implicare, si independenter ab hac distinctione virtuali fieri nequit. Quia tamen dicam Punct. 8. non posse huiusmodi prædicata intentionalia ex parte obiecti enunciari de vna formalitate, & non de alia cum ipsa identificata: respondeo modo prædicto casu entitatem illam, de qua non possent dici prædicata contradicentia physica, & possent dici prædicata intentionalia contradicentia, realiter non esse distinguenda, vt probat obiectum, & realiter esse distinguenda propter rationes, quibus probato non posse prædicata intentionalia dici de aliqua formalitate reali, & non dici de quacumque alia cum ipsa realiter identificata, & huiusmodi obiectiuas præcisiones non esse admittendas, quæ robur accipient ex fundamento prædicto, quo modo statuo distinctionem virtualem in ordine ad prædicata physica, & intentionalia æquè repugnare, & non in his prædicatis in ordine ad hanc distinctionem differentiam reperiri.

Existimat nouus quidam fore vt aliter de hac distinctione virtuali censuissem, si illius argumenta legissem, prædicata aut considerassem. Dum scripsi legere non poteram argumenta apud hunc recentiorum, qui nouem iam elapsis annis, ex quo meum opus lucem vidit, suum in lucem prodit. Modo tamen postquam ea legi clarè deprehendi, plerique extra rem esse, & si vllum ad difficultatem spectat vix illa attingere, & sola materig explicatione penitus infringi.

Sibi certum esse videtur distinctionem virtualem admittendam esse in creaturis, quod vt probet duplicem exponentiam sensum, in quo hæc distinctio virtualis desumi solet, iuxta primum dicitur distinctio virtualis perfectio vna quæ in æquivalendo est, ac si esset multiplex. Iuxta secundum distinctio virtualis dicitur, quæ sufficit vt de vna simplicissima entitate verificentur prædicata quæ alias essent contradictoria, & talia non sunt respectu talis entitatis ratione huius distinctionis virtualis, sic de natura diuina communi

communicari dicitur, & de paternitate non communicari, et si natura, & paternitas sint vnum, & idem simplicissimum ens, aut de Filiatione produci dicitur, quod de natura negatur.

28 Hac duplici expositione virtualis distinctionis præmissa, sine vlla distinctione promiscua pronunciat dari in Deo & in creaturis distinctionem virtuales, quod rem claram, & apud omnes certam cum re perdifficili, & obscura, valdeque controuersa confundit. Dari distinctionem virtuales iuxta primum sensum, expositam tam in Deo, quam in creaturis citra dubium est, quis enim neget, effectus, quos vna creatura producere non potest, sed in virtute plurium causarum continentur, calor in virtute ignis; frigus in virtute aquæ, & sic de aliis ab vna sola omnipotentia Dei posse produci, & ita omnipotentiam æquiuale re omnium causarum creaturarum cumulo, illumque infinite superare. Deinde est certum, solam posse producere plures effectus quos non nisi plures causæ subulares producere possint, quibus omnibus æquiuale re dicitur. Sic in Angelis dantur species vniuersales, quarum singulæ scorsim sumptæ representatiuæ sunt plurium obiectorum, quæ non nisi pluribus speciebus intentionalibus in homine representari possunt, eadem ratione planta est vegetatiua, brutum est sensibile, homo vtrique æquiuale re, & vtrumque superat, cum sit vegetatiuus, sensitiuus, & rationalis. De his dicitur prouerbium illud traditum à D. Dionysio 5. c. de diuinis nominibus, & D. Thoma 1. p. q. 4. 2. 2.

29 Cum igitur hoc certum sit extra omnem controuersiam extra rem est dum de distinctione virtuali iuxta alium sensum disputatur rationibus suadere, & extremum est, argumenta ea relatis exemplis ab hoc Recentiori contra me adduci, qui late & clarissime explico, in quo sensu quæstionem exagito, & distinctionem virtuales intellego.

30 Ad probandum distinctionem virtuales in creaturis præter argumenta desumpta ex relatis exemplis, quæ ad rem non sunt præter rationem dictam nullam aliam rationem adducit, quam asserere sufficere in creaturis fundamentum distinctionis rationis ratiocinatæ, vt prædicata alioquin contradictoria, de eodem materiali subiecto verificentur. Fundamentum hoc gratis supponitur, & contra manifestam rationem, quod enim refert me fingere duplicem formalitatem, seu duplex prædicatum, dum realiter, & à parte rei tantum est vna, & indiuisibilis & simplex entitas, vel de illo duo prædicata realia realiter illi independentem à quacumque cognitione conuenientiam verificentur, est enim per se notum, ea, quæ realiter, & à parte rei physice entitati conueniunt independentem esse ab omni fictione, & intellectu cognitione.

31 Quod decipit existimantes distinctionem rationis sufficere ad prædicanda prædicata ex se contradictoria de eadem entitate est nonnulla prædicata quæ videntur significare, quod solum reale in se importare cõceptionem nostram, seu modum, quo formalitatem reale concipimus, & præcindimus. Hac ratione dicimus animal formaliter sumptum esse principium sensationis, & non ratiocinationis, & rationale formaliter sumptum esse principium ratiocinationis, & non sensationis, quod est dicere prædicatum animalis à nobis concipi in ordine ad principium sensationis, seu in ordine ad cõnotatum sentiendi non cognito cõnotato ratiocinandi, seu ratiocinatione, & rationale à nobis concipi per cõnotatum ratiocinationis, non cognito sensationis cõnotato, quæ omnia nostri intellectus operatione fiunt, & vt ab intellectu facta prædicantur, seclusa enim omni intellectu operatione rationale æque est principium sensationis, & ratiocinationis, & animal æque est in principium ratiocinationis in homine, hinnitus in equo, ac sentiendi, ac proinde idem est dicere animal formaliter sumptum esse principium sensationis, & non ratiocinationis, ac dicere, hæc entitas, quæ in re indiuisibiliter est principium sentiendi, & ratiocinandi significatur à nobis per conceptum formalem respondentem huic voci animal dum illam apprehendimus cõnotata tantum operatione sentiendi, & sic proportione seruata dum dicimus rationale formaliter sumptum esse principium ratiocinandi. Ex quo inferes non opposito in proportione addito illo formaliter sumptum, sed loquendo de rebus vt physice, & à parte rei propositione hæc rationale non est principium sentiendi, esse falsam, & hæc veram rationale est principium sentiendi, & ratiocinandi.

32 Rationem aliam ad distinctionem virtuales in creaturis

Francis. de Oniedo, Philosoph. Tom. II

suadendam non adducit hic auctor, nec nostris argumentis quidquam respondet. Dum enim arguimus distinctionem hæc includere totam difficultatem, quæ est in Trinitatis mysterio, respondet, Mysterium Trinitatis non consistere in eo, quod qualibet contradictio adunetur, sed quod contradictio relatiua in eadem substantia absoluta conueniat, cuius in creaturis nullum asserri poterit creatum exemplum. Solutionem hanc quisque reiciet, dum enim prædicata sunt contradictoria æque repugnant ea adunari, siue sint absoluta, siue relatiua, ac proinde adunatio absolutorum, et si non idem æquale tamen mysterium importabit, ac adunatio relatiuorum, nec ratio reddi poterit cur in creaturis non dari possit distinctio virtualis in ordine ad adunationem absolutorum, & non in ordine ad adunationem relatiuorum.

Ad aliud argumentum, quod adduco videlicet hæc distinctionem virtuali admissa in creaturis nos non posse tute procedere in forma syllogistica, respondet, illud potius fauere suæ sententiæ, quia vbi variatur appellatio non valet consequentia, nec bene arguitur ab idemtica ad formalem proportionem, dum enim sic arguitur interuenit fallacia dictionis. Quorsum hæc tendant non facile percipies: distinctio virtualis facit vt in eodem sensu idemtico nulla applicatione variata prædicata ex se contradictoria adunentur respectu eiusdem entitatis, de hac enim distinctione virtuali disputamus, prædicata enim contradictoria variata appellatione de eadem entitate dici posse absque controuersia est, nec dum variatur appellatio contradictoria sunt: ergo doctrina hæc de fallacia dictionis omnino extra rem est.

Argumentum aliud à me adductum, videlicet hæc distinctionem virtuali admissa innumera sequi absurda videlicet posse produci animal ex vi huius actionis & non rationalis, & Romæ secundum gradum rationalis, & non animalis, & alia huiusmodi purum figmentum appellat Recentior iste, de quo non curo, videamus quid respondeat. Asserit distinctionem virtuales non poni in ordine ad coadunationem quorumque prædicatorum, vt videre est in Deo, de quo verificari non poterit existere, & non existere ratione distinctionis virtualis. Solutionem hanc impugnaueram hic n. 17. cuius impugnationem non poterat iste non legisse, illius tamē nescientiam affectauit forsitan, quia nihil occurrit, quo illam impugnaret. Secundo responderet non licere arguere à prædicatis realis productionis ad prædicata intentionalia, quæ sola consideratione, vel conueniunt, vel distinguuntur. Hoc verissimum est quod sibi cõmendatum esse vellem, ne ex prædicatis intentionalibus diuerso modo sumptis, distinctionem virtuales, de qua agimus inferat, ad argumentum autem à me adductum solvendum proflus est impertinens.

PUNCTUM V.

De distinctione inter rem, & modum.

Sciendum est quid sit res; quid modus, vt possimus distinctionem inter rem, & modum percipere. Omnis qualitas substantiæ inhærens illius modus dici solet teste D. Thoma 1. 2. q. 49. art. 2. solet etiã omnis differentia ratione communem generis; contrahens illius modus appellari, sic sensibile modus viuientis nõ raro dicitur: insuper omnis limitatio, seu mensura præfixa rei finitæ, ex vi cuius infinita perfectionem non attingit, neque tantum excedit modus rei creatæ, vt notauit D. Th. supra ex Aug. lib. 4. Genes. ad litteram c. 3. vbi dixit: *Modus est quem mensura præfigit*. Sic idem Aug. lib. de natura boni c. 3. inter requisita ad bonitatem rei creatæ modum annumerat, hoc est, debitam cõmensurationem ad sua principia vt explicauit D. Th. 1. p. q. 5. a. 5. & 1. 2. q. 85. artic. 4. Hæ omnes modi acceptiones latissimæ sunt, & transcendentem entitates, quas res vocamus vt distinctas à modis secundum quas impræsentiarum non agimus de natura modi, sed secundum aliam longè strictiorem.

Circa hæc distinctionem multa scribit P. Albert. in Prædic. ad aliquid q. 12. dub. 1. in quibus non parum discessit à communi loquendi modo, quem auctores in hac materia obseruant. Vocauit Albert. distinctionem ex natura rei illam, quam nos distinctionem modalem vocamus, ex vi cuius datur separatio non mutua inter extrema: ita num. 8.

Z z Rufus

Rursus distinctionem hanc, quam nos *modalem*, & ille ex *natura rei* appellat, & dicit mediam esse inter distinctionem rationis, & distinctionem realem, hoc est, rei à re, ex vi cuius extrema mutuo separari possunt, subdividit in distinctionem formalem, & modalem. Distinctionis modalis proprie dicta triplicem statuit conditionem. Prima est ut modus additus rei modificata non variet rationem formalem illius. Adducit exemplum in intensione caloris ut octo addita calori, quae non variet rationem formalem caloris. Secunda conditio est ut res modificata eum suo modo non differat specie à res modificata per alium modum: exemplum adducit in eodem calore ut octo, qui non differt specie à calore ut quatuor. Tertia conditio est ut modus proprie dictus sit idem formaliter negatiue cum re modificata, nam calor ut octo est intra formalitatem caloris, sit enim calor per illam intensiorem maior (inquit Albert.) secundum formalitatem caloris, siue intensio fiat per additionem gradus ad gradum, vel per maiorem radicationem in subiecto.

3 Tota haec doctrina mihi est valde obscura, neque exemplo intensiōnis quidquam mihi clarescit, censeo enim intensiōnem non fieri praecise per modum afficientem calorem; qui dicebatur non intensus, sed per alios gradus aduenientes, qui praesistentibus vniuntur. Prima conditio, videlicet ut modus additus rei modificata non variet rationem formalem illius, difficile percipitur, quia si intendat Albert. modum non variare rationem formalem rei, quam afficit, ut distincta ab illo, hoc commune est omni formae & cuiusque entitati excogitabili, nulla enim reperiri potest, quae variet rationem formalem aliā, à qua distinguitur, non enim potest aliqua entitas per aliquid illi superadditum habere diuersam rationem formalem constitutiua aut diuersam essentiam. Si dicas concretum illud resultans à re modificata, & à modo distinguendum non esse formaliter à re modificata praecise sumpta, non ita res se habet quia modus distinctam rationem formalem, & quidditatiuam habet à re cuius est modus, ex vi cuius concretum per illum constitutum ab eadem re materialiter est constituendum, sicuti concretum constitutum per formam afficientem subiectum formaliter differt à subiecto seorsum sumpto. Si per secundam conditionem velit Albert. rem modificatam non differre à re modificata per alium modum indiuiduum eiusdem speciei, hoc commune est omnibus formis. Si velit non differre rem modificatam per hunc modum à re modificata per modum alium specie distinctum, hoc falsum est, quia concreta constituta per modos specie distinctos, specie distingui necesse est. Tertia conditio obscurior est aliis, rem enim esse idem negatiue cum alia, dicit non distingui ab illa, quod formaliter est habere identitatem cum ipsa, & in re positiua distingui nequit ab identitate positiua. Deinde modus à quo res potest separari necessarius per suam entitatem non est ipsa res, & per suam entitatem est aliud ab ipsa, quod dicit positiuam distinctionem oppositam cum identitate negatiua, & positiua, quam ego in eodem ente positiuo non distinguo.

4 Entitatem modalem, seu modum vocat communis sententia ens illud quod non potest neque diuinitus separari ab illo, quod sine ipso esse potest, respectu cuius res dicitur illud aliud, quod ab ipso separatur. Itaque in duabus entitatibus quae possunt separari, & non mutuo, illa quae potest existere sine alia, res dicitur: altera vero quae sine illa existere nequit dicitur modus. Exemplum habes in materia quae vniuntur, & in vnione, ex vi cuius materia vniuntur. Materia existere potest diuinitus sine hac vnione indiuidua assignata, cum alia distincta, vel sine illa, hac autem vnio non potest existere nec diuinitus sine hac numero materia. Ex quo fit vnionem dici modum materiae, & materiam dici rem respectu vnionis. Dixi materiam posse existere sine hac vnione, quia etiam si non posset existere sine omni, sed cum hac vel cum illa vagè sumpta conueneretur, non ideo vnionis diceretur modus, sicuti non dicitur modus praesentiae subiectum, quod est praesens, etiam si iuxta vulgarem sententiam nulla entitas possit existere omni praesentia nuda, sed cum aliqua vagè sumpta conueneretur. Recte etiam notauit Albert. supra n. 5. ex Capr. in 1. dist. 3. q. 3. & dist. 8. q. 1. ad 8. hanc inseparabilitatem non futuram praecise propter dependentiam vnus entis ab alio, aliā omnino creatura diceretur modus Dei, à quo essentialiter dependet, & vnum relatiuum diceretur alterius modus, sed ex alio capite. Ex quo infert non bene probari potentias

non distingui realiter ab anima, ex eo quod non possunt ab illa separari, quia dici potest potentias vitales essentialiter dependere ab anima, & hac ratione ab illa esse inseparabiles.

Hoc genus separationis non mutuae signum est modalis distinctionis, inquirenda est modo ratio constitutiua modi separabili ab ipso, ut à posteriori naturam inferat modi in entitate sic inseparabili. P. Hurtad. disp. 2. sect. 5. afferunt aliae entitates ad aliquid praestandum, vel non praestandum, dici entitates modales, & inseparabiles esse ab illis, cuius indifferentiam determinat. Conclusionem sic suadet: entitates illae quae determinatiue ad hanc determinationem adimunt, non sunt indifferentes sunt, & indifferentiam praestandam, & indifferentiam auferendam, sed per se ipsas sunt actuales determinationes, & non possunt rem aliā in actu primo indifferentem non determinare in actu secundo, ergo per se ipsas conueniunt cum illis entitatibus, quarum indifferentiam adimunt, ergo non possunt ab illis separari. Vtraque conclusio est legitima, probatur antecedens: Si entitates illae per se ipsas non essent determinationes in actu secundo, & indifferentiam haberent ad determinandum, & non determinandum, indigerent aliquo superaddito, ut auferretur illarum indifferentia, & sic non determinationes, sed determinabiles dicerentur, & in infinitum darentur processus. Res illas indifferentes ab his determinationibus distingui saepe argumentatus sum, probauit enim Controuers. 4. Physic. Punct. 1. dari vnionem superadditam distinctam à materia ex eo praecise quod materia prima ex se indifferens fit ut vniatur, & non vniatur, & Controuers. 12. Punct. 1. ex differentia virtutis productiua in actu primo ad agendum, vel non agendum probauit eandem esse actionem superadditam, ex vi cuius virtus productiua in actu primo indifferens in actu secundo determinaretur ad agendum, quae est formalis determinatio actus primi ex se indifferens ab illo inseparabilis. Haec indifferentia ad has determinationes habendas, & non habendas media separationem determinabilem à determinatione, arguit distinctionem determinabilem à determinatione, & determinatio, ex eo quod essentialiter talis fit in actu secundo dicit connexionem cum re determinabili, seu cum re, quam determinat, sicuti actus secundus, seu actus ipse actus secundi determinat actum primum, cum quo essentialiter conueniunt.

Ex his infero recte distingui rem, & modum per determinabile, & determinationem, seu per actum primum, & actuationem ipsius actus primi ad actum secundum, ita ut id, quod determinabile est, & indifferens per modum actus primi ad determinationem, & actuationem res dicatur respectu huius determinationis, & ipsa determinatio, seu actus dicitur actus secundus. Haec ratio recte à priori explicat id, quod à posteriori per separationem non mutua explicamus, id enim quod per modum actus primi indifferens est ad determinationem, seu actuationem, ab hac potest separari, quod conuenit rei respectu modi; actus vero, & determinatio per se connexa cum actu primo determinabili separari non potest ab ipso determinabili, seu ab actu primo, cuius est actus, quod conuenit modo respectu rei. Conuenit etiam ratio ista omnibus entitatibus, quas modos, & modorum res esse dicimus; vnio enim quae est modus extremi vniti determinat indifferentiam extremi vnibilis ut vniatur vel non vniatur, & extremum vnibile se habet ut determinabile, & ut actus primus, vnio vero ut determinatio, & actus actus primi determinabilis. Eadem proportio reperitur inter principium actuum & actionem, & inter principium passiuum, & passionem, quarum principium actuum & passiuum dicuntur res, & actio principij actiui, & passio passiuij principij modi dicuntur.

Per hunc conceptum quidditatiuum rei, & modi recte explicatur, quomodo non omnis creatura inseparabilis à Deo, à qua Deus separari potest, quia illa destructa potest existere, sit Dei modus, quia haec inseparabilitas non omnibus contingit ex eo, quod sine determinationes Dei potentis illas producere, seu aliquo modo existentis in actu primo ad illas, quia Deus in actu primo potens producere formaliter non determinatur ad efficiendum, neque constituitur in actu secundo formaliter efficiens per terminum productum distinctum ab actione, sed per actionem, ex vi cuius terminus producitur, & ita actio procedens à Deo, modus

modus Dei dicitur non verò effectus media actione dependens. Eadem ratione secunda persona Trinitatis inseparabilis à prima, non dicitur modus prima, quia non respicit primam tanquam virtutem determinabilem, seu in actu primo indifferentem, cuius ipsa sit determinatio, quia prima persona Trinitatis habet secum identificatam generationem actiuam, ex vi cuius formaliter est determinata, & ipsa determinatio ad secundam personam productam. Idem dico de Spiritu sancto respectu Patris & Filij, à quibus procedit tanquam ab vno principio spirante, respectu cuius principij modus non est, quia principium ipsum habet secum identificatam spirationem actiuam, ex vi cuius formaliter in actu secundo est formaliter ad spirandum determinatum.

8 Non vult Arriaga rationem modi per determinationem explicari, quia determinatio semper sumitur in ordine ad aliud, quod non potest conuenire omni modo, quia omnis entitas determinat ad se, & differentia inter modum & re non est in eo, quod hæc determinet ad se, & illa determinet ad aliud, sed in eo, quod res non determinet actu, sed aptitudine, & modus actu determinet. Secundo, quia si modus determinet tantum in ordine ad se, definitur in ordine ad se, & ita definitio erit vitiosa, quia dabitur per ipsum definitum. In his omnibus fallitur Arriaga, res enim nõ differt à modo in eo, quod hæc determinet actu, & illa aptitudine, seu potentia vt ipse non rectè tradit n. 6, quia res non solum non determinat, sed neque aliquando potest determinare per se ipsam, & implicat ipsam formaliter determinare, quia per se ipsam intrinsecè est indifferens, & id, quod per se, est indifferens, non potest per se determinare se ipsum, sed indiget determinatione superaddita, differunt ergo res, & modus ex eo, quod res sit apta vt determinetur per aliud superadditum, & modus sit actualis determinatio. Secundo falsum est omnem entitatem determinare ad se ipsam, calor enim efficiens subiectum non determinat per suam entitatem subiectum, quod afficit ad calorem habendum, quia existente calore poterat subiectum illo non affici, sed informatio, quæ est modus determinans subiectum, tum ad ipsam informationem, tum ad formam, eo enim ipso quod existat informatio subiectum non solum afficitur informatione, sed etiam formam cuius est informatio, & ita informatio, & non forma subiecti modus dicitur. Similiter materia non determinat formam ad materiam habendam, sed eadem informatio, quæ est determinatio respectu formæ tum ad se ipsam, tum ad materiam, & ita forma iure dicitur modus. Eadem ratione effectus media actione distincta productus non determinat causam ad illum producendum, potuit enim ab hac, vel ab illa causa creata produci, & ita illo posito intelliguntur cause indifferentes ad illum effectum, ad quem determinatur, quæ illum de facto producit, per actionem quæ determinat principium effectuum, tum ad ipsam actionem tum ad effectum; quem per se respicit actio. Eadem actio effectum indifferentem vt dependeat ab hoc, vel ab illo principio medijs diuersis causalitatibus formaliter determinat ad ipsam, & ad causam, à qua ipsa dependet. & ita non solum principij productiui, sed termini producti dicitur modus, eademque ratione principium passiuum actio ipsa, quatenus passio ad ipsam, & terminum receptum determinat, & huius principij similiter dicitur modus. Quod vitio addit Arriaga, videlicet definitionem esse vitiosam, si tradatur per determinationem modi ad se ipsum, quia esset definire per ipsum definitum, leuioris est momenti, innumeræ enim definitiones huiusmodi dantur, sic definitur substantia *ens per se*, & relatiuum transcendentale quod per suammet entitatem terminum respicit, & causa principij *per se influens*, &c. in quibus definitionibus ly *per se* tantum importat definitum materialiter sumptum, & confusè cognitum per conceptus communes cum alijs entitatibus, quæ ratione supponi potest ad se ipsum expressè, & quidditatiuè cognitum per conceptum formalem propriæ definitionis.

9 Obicit Arriaga ad hominem contra Hurtad. Præsentia est modus subiecti, & non est illius determinatio, neque illud ad aliquid determinat: ergo non est de ratione modi esse determinationem. Respondet Hurtad. præsentiam determinare subiectum ad hoc spatium, quia illud per se ipsam essentialiter respicit, & non potest non subiectum huic spatio affigere. Solutionem rectè impugnat Arriaga ex eo, quod spatium imaginarium nihil est, vt fatetur Hurtad. & ita præsentia in re spatium non respicit, licet nos præ-

Francis de Quevedo, Philosoph. Tom. II.

sentiarum naturas per ordinem ad hoc spatium explicemus, & ita dici nequit subiectum in re ex vi præsentia ad spatium determinari. Secundo contra Hurtad. aliter arguuntur: Do præsentiam per se ipsam essentialiter esse affixam huic spatio, & non posse non illud actu respicere, ex hoc inferitur præsentiam esse inseparabilem ab hoc spatio, & ex vi illius subiecti in hoc spatio esse constituendum eo ipso, quod præsentia afficiatur, ex hoc tamen non inferitur præsentia per se ipsam subiecto, cui vnitur per vnionem separari, & existere sine subiecto, & non posse ab illo separari, & existere sine subiecto, cui vnitur per vnionem superadditam, etiam per se ipsam respiciat subiectum, quod adhuc separata à subiecto respiciat tanquam extremum, cui actu, & essentialiter per se ipsam est affixa. Rem illustro ex doctrina ipsius Hurtadi: Qualitas in qua consistit cognitio, per se ipsam essentialiter est determinata ad hoc obiectum, quod respicit per suam entitatem, & quod non potest non actu respicere, & tamen non per se ipsam vnitur subiecto, sed per vnionem superadditam, neque per se ipsam determinat potentiam ad obiectum, ad quod ipsa per se est determinata, sed per vnionem superadditam, quæ est formalis determinatio potentia ad obiectum, quod per se respicit cognitio, vt tradit Hurtad. dicta disp. 2. lect. 6. §. 91. & 92. ergo eadem ratione potest præsentia per se ipsam esse determinata ad hoc spatium, à quo sit inseparabilis, & esse separabilis à subiecto, quod non per se ipsam, sed per vnionem superadditam terminat ad spatium, ad quod per se ipsam est determinata.

10 Censeo de ratione modi non esse determinare rem cuius est modus ad aliquid distinctum ab ipso, vt vult Hurtad. sed sufficere esse determinationem rei, cuius est modus ad se ipsum, etiã ad aliud ab illo distinctum non determinet, quod sic probat: Non repugnat effectus absolutus, calor v. g. per se ipsum immediatè absque vlla actione superaddita dependens ab hoc principio actiuo, neque per se ipsum immediatè vnitus huic subiecto nullo vnionis modo interiecto, qui non possit eo ipso quod existat non dependere ab hoc principio, & nõ esse vnitus huic subiecto: sed calor ille esset inseparabilis à principio & à subiecto, & haberet secum identificatam actionem, ex vi cuius principium actiuum indifferens ad agendum constitueretur formaliter agens in actu secundo, & informationem, ex vi cuius subiectum indifferens vt informaretur, constitueretur in actu secundo informatum, & determinatum ad formam: & per se ipsum esset informatio intrinseca subiecti, & extrinseca principij actiuo, si actio dicenda est extrinseca informatio principij actiuo, vt vult Arriaga: ergo calor ille per se ipsum dependens ab hoc principio, & per se receptus in hoc subiecto, & illud informans esset modus principij actiuo, & subiecti informationis, & receptionis, quod esset idem t sed calor ille non determinaret principium actiuum, aut passiuum ad aliquid distinctum à se ipso: ergo de ratione modi non est determinare rem, cuius est modus ad aliquid distinctum ab illo. Maiorem admittunt Hurtad. & Arriaga, & communis sententia fert Angelos, & rationalem animum sine actione interiecta dependere à Deo, & per se ipsos creari. Minor est certa in doctrina vtriusque autoris, quia, siue modus definiatur, vt vult Arriaga, *actualis informatio subiecti*, siue definiatur determinatio potentia indifferens, definitio modi effectui per se à subiecto dependenti conueniet, in super effectus ille haberet secum identificatam actionem, quam esse modum principij actiuo omnes admittunt. Prior consequutio est legitima, & reliqua quæ ex consequenti inferuntur per se nota.

11 Ex hac doctrina posset responderi præsentiam esse determinationem subiecti ad se ipsam, quia immediatè, & non per modum vnionis superadditum illud afficit, & ita habere rationem modi, etiam si subiectum non determinet ad aliquid ab ipsa distinctum, & hac ratione defenderetur præsentiam esse modum, si ita tenendum sit, an verò sit ita dicendum, vel cum Arriaga tenendum non esse modum, sed rem, statim dicam percurrans omnes entitates modales.

12 Esti his fatis exposita sit entitatis modalis, seu modi natura exposita, placet tamen sententiam peculiarem Pascualigi non communem proponere, & impugnare, ne quid peculiare in hac materia desideretur. Asserit hic author tom. 2. Metaphysic. disputat. 15. distinctionem duplici modo posse considerari: primo prout dicit rationem formalem distinctionis in recto, & extrema distincta in obliquo. Secundo prout importat extrema distincta, & per hæc qualificata, qua ratione dicit in recto extrema distincta

distincta: tertio asserit dari quosdam modos extrinsecos rei quales sunt seditio respectu sedētis, & figura respectu quantitatis. Tertio asserit modos istos in seipsis attente inspectos non esse entia, nam si talia essent, non essent modi entium, quia modus essentialiter tantum dicitur rem, cuius est modus. Hoc confirmatur, quia non possumus concipere modum, nisi concipiamus rem cuius est modus, si autem esset ens sine re alia concipi posset iuxta hanc principia asserit quarto dari distinctionem quandam, quae non sit inter rem, & rem, sed inter rem, & modum, quae si secundum esse proprium, & formale distinctionis consideretur omnino est à parte rei nemine cogitante, atque adeo realis est. Distinctionem hanc realem esse probat efficaci argumento à separabilitate desumpto, quia modi isti sunt separabiles à subiecto, cuius sunt modi absque eo, quod aliquid entitatis subiecti deperdat: ex quo per consequentiam per se notam distinctionem realem inferri dedit, nam evidentissimum inquit est, quod quotiescumque aliquid separatur ab alio aliquo, quin illud de sua entitate aliquid deperdat, id, quod separatur debere esse distinctum ab eiusdem entitate, quae remanet, alioquin contradictoria de eodem verificarentur. Urget eandem rationem. Vna quantitas mutari potest de vna figura in aliam, & valet ista propositio, *Figura à parte rei non est quantitas*, rursus valet ista, *Figura non potest concipi sine quantitate*: ergo figura distinguitur à parte rei à quantitate, & non tanquam res à re, sed tanquam modus, & proinde concedenda est distinctio aliqua, quae sit à parte rei.

13 Quindò asserit, hanc distinctionem si consideretur secundum seipsam formaliter ratione distinctionis esse aequae realem, ac est illa quae est inter rem, & rem, id probat, quia distinctio secundum se considerata nihil aliud dicit nisi quod vnum extremum non sit aliud, ita tamen ut ex formalitate excludat esse extremorum, & tantum ea connotet in obliquo. Ex quo fit, distinctionem secundum se non dependere à quantitate extremorum, sed tantum ab extremis in confuso sumptis, praescindendo ab eo quod sint talia, vel talia, quia connotat tantum illa secundum rationem formalem extremi tantum, non autem ut habentia tale, vel tale esse, quia hoc pertinet ad esse materiale. Hinc infert, quod cum distinctio consistat in eo quod vnum extremum non sit aliud non posse distinctionem realem ex vi sui esse formalis dicere aliquid positium reale, quia hoc positium reale non diceret illud, non esse aliud, in quo consistit ratio formalis distinctionis.

14 Sextò dicit hanc distinctionem consideratam ex parte extremorum inuoluere aliquid rationis, atque adeo ex hoc capite posse dici distinctionem rationis, simpliciter tamen non esse sic appellandum. Rationem huius conclusionis desumendam esse, inquit, ex parte vnius extremi, cum enim modus ex se nullam dicat propriam entitatem praecissa entitate subiecti nulla ei remanet entitas ex quo fit, quod non possit consequi tanquam extremum condistinctum à subiecto, nisi ei tribuatur per intellectum aliqua entitas.

15 Haec omnia innumeris sciant difficultatibus, & apertam inconsequentiam ostendunt, nonnulla contra illa breuiter propono, imprimis ficticiofus est modus ille sumendi distinctionem secundum suum esse formale abstrahere ab extremis ea, quae tantum in obliquo, & materialiter important. Ratio est quia distinctio si absolute sumatur praecise per hoc quod est hoc non esse illud, siue respectu per hoc, quo est hoc esse, & illud esse, & hoc ab illo distingui ex parte obiecti, non est quid superadditum subiecto, & licet modo in abstracto, modo in concreto significetur conceptus obiectiuus significatiuus, & idem est diuersus concipiendi modus, non potest mutare naturam obiecti, & facere eadem res hoc modo concepta realis sit & alio modo apprehensa sit ens rationis, aut quod hac ratione apprehensa sit postea, & illa ratione cognita negatiua sit. Distinctionem hanc non esse quid formaliter distinctum à re distincta probauit hic Controv. 3. Punct. 1. est etiam falsum hanc entitatem positiam non esse illam, esse quid negatiuum, ut ibidem probauit.

16 Est insuper omnino falsum distinctionem rei à modo, quam ipse fatetur secundum suum esse formale realem esse, ut qualificatam per modum, qui est distinctionis extremum importare aliquid rationis ex eo, quod non possumus concipere modum, nisi tribuendo illi aliquam existentiam fictam, sicuti est falsum modum in seipso non habere rationem existentiae, nisi per fictionem intellectus. Quod

falsum, & inconsequenter dictum esse probatur ratione eadem, qua vitur hic author ad probandam distinctionem inter rem, & modum videmus hanc quantitatem modo habere hanc figuram, modo illam, & hoc absque vlla fictione rationis, non enim fictio potest facere, ut quantitas, quae modo oculis apparet cum figura triangulari, postea apparet cum figura pyramidalis: ergo figuram hanc deficere, & illam aduenire sit per defectum, & aduentum alicuius, à subiecto: ergo illud, quod deficit habebat esse, & illud, quod aduenit habet independens à mea fictione, & distinctum à subiecto, & ut habens esse independens à fictione: ergo distinctio inter illud & subiectum quantum ad esse inuoluit, utrumque extremum, & distinctum, nihil fictum inuoluit.

Urget dum deficit seditio, aut figura pyramidalis, quae antea erat non deficit subiectum, non deficit purum figuratum seu ens rationis: ergo deficit aliquid reale, quod si concipiatur non concipietur ens rationis. Respondet Pascualigus disp. 4. citata sect. 3. n. 8. modum deficere non secundum suam existentiam, nec secundum suam entitatem, quia sicuti neque existentiam, ita neque entitatem habet, sed deficere secundum suum esse. Contra est, quia illud suum esse, secundum quod deficere dicit non est fictum: ergo habebat esse non fictum, & distinctum à re cuius erat modus: ergo distinctio illa inter suum esse modi & subiectum, neque ex parte alicuius extremi importat aliquid fictum. Rursus concedit ipse omne ens adaequate distinctum ab ente rationis. Sed modus non continetur sub hoc membro ens rationis: ergo sub illo ens reale. Nec consequentia vi necesse est Pascualigus cogere ad hoc concedendum, ipse enim eadem sect. 3. n. 1. ubi asserit inter ens reale, & rationis non dari medium, si per ens reale intelligatur illud quod est à parte rei, & non fabricatum ab intellectu, asserit modum contineri in membro opposito enti per intellectum fabricato, est postea ens reale distinguitur in ens quod habet propriam entitatem, & illud quod non habet propriam entitatem huiusmodi inquit esse modum.

Est etiam omnino falsum, & in intelligibilis doctrina huius distinctionis, quam ex professo docet, videlicet modum esse quid reale distinctum à re cuius est modus non tamen habere propriam entitatem, quod sic impugno. Modus iste v.g. figura quantitati adueniens, & ab illa distincta, quando incipit esse à parte rei, & constituitur extra causas extrahitur à puro nihilo, & constituitur extra causas transit ad esse entis, & ad esse rei, id enim, quod non est pure possibile, & est oppositum nihilo, & terminat actionem causarum, extra quas ponitur formalissime dicit conceptum entis.

Respondet ibid. n. 4. duplici modo contingere, quod aliquid sit reale, primo tanquam ens, & entitas, secundo tanquam aliquid de ipsa re, seu entitate. Esse autem reale in hoc secundo modo nihil aliud dicit, nisi fundari in entitate rei: non autem dicit propriam entitatem, unde consequenter non dicit esse aliquid reale in se ipso, sed in alio. Contra hoc est, quia illud quod dicit esse de re ipsa, & in ea fundari est quid condistinctum in sua sententia à re de qua est, & in qua fundatur. De illo ut sic condistincto reddit argumentum, quia ut sic condistinctum opponitur nihilo, & est extra causas: ergo est ens. Demum signum esse asserere dari aliquid à parte rei nihilo oppositum condistinctum omni alio, quod ut sic condistinctum non sit ens, & entitas ex eo manifestè constat, quod Metaphysici omnes laborant in praescindendo per intellectum minimam differentiam à ratione entis, & plerique, hanc praecisionem fieri posse negant asserentes, ratione entis transcendere omnes differentias, quod igitur iuxta communio rem sententiam per intellectum praescindi non poterit rationabiliter dicitur non conuenire modo realiter à re condistincto: qui vere datur à parte rei.

Mitto plura alia, quae contra hunc dicendi modum possem adducere, neque in praecedentibus impugnationibus attigi modos habere propriam existentiam ne incidere in questionem aliam vniuersaliorem de identitate, & distinctione existentiae ab essentia, circa quam desinio Controv. Metaph. Punct. 2. existentiam ab essentia non distingui, ex quo poterit etiam probari modum, qui est à parte rei, & à re, cuius est modus distinguitur, distinctam habere existentiam ab existentia rei cuius est modus.

Fundamentum Pascualigi ad asserendum modum non esse ens, neque entitatem, aut rem, quia est modus entis, & rei nullus

nullius est momenti, potest enim vnus ens esse modus alterius entis, & vna res modus alterius. Dum enim ens diuiditur in rem, in modum, in priori membro distinctionis non sumitur res vt conditio modo in tota sua vniuersalitate, sed vt constructa ad specialem rationem: eadem ratione ac si diuideretur res in rem specialiter dictam, & in rem modalem includente vtroque membro diuidenti rationem formalissimam diuisi, quod est res.

PUNCTVM VI.

Quibus entitatibus distinctio modalis, seu ratio modi competat.

EX doctrina Punct. precedenti tradita facile erit definire, quibus entitatibus ratio modi conveniat. Actionem, passionem, & vnionem respicientes terminos distinctos esse entitates modales admittunt omnes, quia si actio per se ipsa non dependeret à principio, & nõ per se ipsam determinaret illius indifferentiam ad agendum, sed per aliquid superadditum, in infinitum abiremus: idem dico de passione respectu principij passiu, & de vnione respectu extremorum, quorum est vnio, quæ si media vnione alia respiceret, in infinitum vniones vnionum darentur. Actus vitalis si in actione consistit, modus erit potentie vitalis, sicuti reliquæ actiones suorum principiorum, si verò consistat in qualitate producta, media actione superaddita, & per vnionem superadditam subiectum informantem, rationem modi non habebit, etiam si vera esset opinio Patris Vaquez asserentis qualitatem illam non posse non produci à potentia vitali, à qua secundum hanc opinionem est inseparabilis. Ratio est, quia hæc inseparabilitas non provenit ex eo, quod qualitas illa sit formalis determinatio potentie, quæ per actionem, & informationem distinctam ab illa qualitate determinabitur ad ipsam, sed ex dependentia essentiali, quam haberet qualitas illa à potentia vitali, inquit illius, quam habet calor productus media actione superaddita à causa prima, à qua non potest non produci. Si verò vitalis actus consistat in actione, & in qualitate quatenus dicit actionem, erit modus potentie, & quatenus dicit qualitatem, rationem modi non habebit. Quid dicendum sit de actione vitali in nostra sententia; quæ illam in termino immediatè per ipsum productum, & vnio consistit, iam tradito de hac qualitate, & vniuersaliter de omnibus huiusmodi effectibus.

1 Effectus omnes, qui immediatè per se ipsos sine interiecta causalitate dependent à principio actiuo aut passiuo, & omnes formæ per se ipsas immediatè vnitæ subiecto absque modo interiecto habent rationem modi respectu principij actiu, & passiu, & respectu subiecti, quibus vnionitur. Probauimus hanc conclusionem Punct. precedenti, ex eo quod huiusmodi effectus formaliter essent determinationes actus primi indifferentis, & haberent secum identificatas rationes formales actionis, passionis, & vnionis, quas in ordine ad principia, & terminos indifferentia omnes modos esse testantur. Ex hac infero Angelum, seu animum rationalem per se ipsum immediatè à Deo creatum esse modum extrinsecum Dei, sicuti actio media qua effectus alius producitur, est modus Dei extrinsecus. Eadem ratione in nostra sententia vitalis actio per se ipsam dependens à potentia, & per se ipsam potentie vnita respectu huius rationem habet modi.

3 Præsentiam, & substantiam modos esse naturæ, seu subiecti, quod afficiunt, fert communis sententia. Præsentiam, & substantiam non esse modos, sed res docet Arriag. de præsentia, disp. 14. Phys. sect. 2. sub. 7. de substantia disp. 4. Metaph. sect. 12. sub. 2. Idem de substantia tradit Hurt. hic disp. 11. sect. 3. n. 50. & disp. 2. sect. 5. n. 50. Afirmat Hurt. substantiam non esse modum, quia non determinat subiectum ad aliud distinctum à se, quæ ratio efficax mihi non est, probauimus enim Punct. precedenti de ratione modi non esse determinare subiectum ad aliquid à se distinctum. Afirmat Arriag. substantiam, & præsentiam non esse modos, neque per se ipsas afficere subiecta, quia non sequitur processus in infinitum ex eo, quod vniantur subiectis per vniones superadditas, sicuti sequeretur ex eo, quod vnio distincta à termino vniretur per vnionem superadditam, & ex eo, quod actio distincta à principio dependeret per actionem superadditam, affirmat enim vbiicumque non sequitur

processus in infinitum ex eo quod forma per modum superadditum respiciat subiectum, dicendum esse illud respicere medio modo superaddito, & non per se ipsam. Neque huic rationi acquiesco, licet hæc sit bona consequentia: si vnio respiceret extrema vnabilia, sequeretur processus in infinitum: ergo illa respicit per se. Hæc tamen non est legitima: si præsentia respiceret subiectum per vnionem superadditam non daretur processus in infinitum: ergo illud respicit per vnionem superadditam, & non per se. Secundo, casu quo præsentia per se ipsam esset vnio, seu haberet vnionem identificatam secum, ex vi cuius vniretur, sequeretur processus in infinitum si indigeret aliâ vnione, quia si vnio identificata cum extremo vnendo indigeret aliâ vnione, similiter vnio superaddita aliâ superaddita vnione indigeret, & sic in infinitum procederetur. Quare vt videamus, an ex eo, quod præsentia indigeret vnione sequeretur processus in infinitum, prius examinandum est, an præsentia habeat secum identificatam vnionem, vel non habeat. Quod si illam habuerit processus in infinitum sequeretur ex eo quod vniantur media superaddita, si autem, talis processus non inferetur.

Alij contendunt præsentiam esse modum, quia essentialiter, & per se ipsam est affixa huic spatio. Rationem hanc nullius esse momenti dixi Punct. precedenti, quia spatium imaginarium nihil est, & adhuc si aliquid esset, cui essentialiter esset affixa præsentia, ex hoc tantum posset inferri præsentiam esse modum spatij, non verò esse modum subiecti, à quo potest esse separabilis, etiam si ab ipso inseparabilis sit.

Probant alij præsentiam, & substantiam esse modos, & non res, quia cuiicumque entitati danda est minor distinctio, quæ dari possit, & neganda omnis distinctio, quam dari nullâ ratione constat: sed nulla est ratio, quæ probet præsentiam, & substantiam distinguere à subiectis, præquam distinctio modalis: ergo hæc distinctio & non distinctio rei à re illis est concedenda. Respondet Arriaga eodem fundamento dici posse gratiam habitualem, primas qualitates, & alia huiusmodi accidentia esse modos, & non res, quia nulla est ratio, quæ probet gratiam habitualem posse à subiecto separari, neque de primis qualitatibus hæc separabilitas inferretur ex mysterio Eucharistiæ in sententia eorum, qui asserunt illorum commune subiectum esse quantitatem, à qua nunquam fuerunt separata. Quod si ex eo quod quantitas separata fuit à subiecto à paritate inferimus esse separabiles à subiectis primas qualitates, & gratiam habitualement, cur eadem paritas ad præsentiam, & substantiam non poterit extendi?

Profectò nullam rationem inuenio, quæ efficaciter alteram contradictionis partem suadeat, ideo affirmo possibles esse præsentias, & substantias, quæ sint res separabiles à subiecto, & has entitates ex præciso conceptu substantiæ, aut præsentie non habere rationem modi, quam habent actio, passio, & vnio præcisè ex prædicatis genericis actionis, passionis, & vnionis, quæ essentialiter sunt modificationes actiu, passiu, & vnibilis. Similiter affirmo possibles esse præsentias, & substantias per se ipsas vnitas subiectis habentes secum identificatâ ratione vnionis, ex vi cuius sint modi subiectorum, quæ afficiunt, in quo nullam inuenio repugnantiam. De præsentia, & substantia, quæ de facto sunt, non improbabiler posset dici eum Arriag. esse res, & non modos, quia sicuti ex separatione quantitatis inferimus albedinem, gratiam habitualement, & alia huiusmodi accidentia posse à subiectis separari, etiam si ex prædicato vniuersali albedinis non repugnet habere secum vnionem identificatam; sic possumus eandem rationem extendere ad præsentiam, & substantiam paritate desumpta ab eadem quantitate, nulla enim efficax ratio reddi potest, propter quam licet ex quantitate arguere ad alia accidentia, & alias formas substantiales, quas nunquam vidimus à materia separari, & non liceat eadem paritate arguere de præsentia, & de substantia.

Potest etiam satis pobabiliter dici paritatem quantitatis extendendam non esse ad præsentiam propter nimiam illius imperfectionem, est enim accidens longè imperfectius quatuor primis qualitatibus, & secundis, ex his resultantibus, & aliis qualitatibus, & accidentibus, quæ à paritate quantitatis inferimus esse res separabiles à propriis subiectis. Propter eandem rationem non licet arguere substantiam esse rem à paritate formarum substantialium, quibus substantia est longè imperfectior neque à paritate aliorum

accidentium, quia, etsi quatenus est substantia perfectior sit accidentibus, est tamen intra proprium genus substantiæ entitas valde imperfecta, & dempta perfectione, quam habet ex genere substantiæ, intra quod contrahitur ad propriam differentiam, imperfectiori modo contrahit subsistentia proprium subsistentiæ genus, quam calor, & impulsus, color, & alia huiusmodi qualitates genus accidentis. Insuper imperfectio præsentia, & subsistentiæ ex eo cognoscitur, quod virtutem non habet actiuam ad aliquem effectum producendum, quam habent alia accidentia; calor enim calorem producit, impulsus motum localem, color, & sapor species intentionales, visus, & gustus, & sic de quibuscunque aliis entitatibus, quæ modi non sunt. Quod si dicas, subsistentiam suam producere præsentiam, & præsentiam suam producere durationem, quidquid de hoc sit, Respondeo hos effectus communes esse omnibus entitatibus; & imperfectio præsentia & subsistentiæ inferitur ex se eo quod illis ad alios effectus producendos virtus non inest, quæ agnoscimus in omnibus entitatibus, quæ modi non sunt. Ex imperfectio harum entitatum infero, ex quantitate & qualitate, aliisque formis accidentalibus non licere à paritate ad illas procedere, ut dicamus illas esse res, & non modos, quo fundamento destructo vires resumit ratio, quam adduxi supra, ad probandum huiusmodi entitates modos esse, & non res, quæ frequenter P. Soar. & alij authores vtuntur. Omnibus entitatibus danda est minor distinctio, quæ potest illis concedi, neque aliqua danda est absque positua ratione, sine qua sufficienter possunt explicari, sed præsentia, & subsistentia sufficienter explicantur cum distinctione modali, neque aliquo posituo argumento cogimur asserere posse à suis fundamentis separari, & illarum aliquam distinguere à proprio subiecto, ut rem à re: ergo non dicendum est ita distinguere, sed tantum ut modum à re. Accedit harum entitatum imperfectio, quæ non solum quantitatem infringit, quæ ex aliis formis posset sumi ad probandum esse res, & non modos; sed etiam nonnullam præbet coniecturam ad affirmandum modos esse, & non res: omnibus enim rebus, quas agnoscimus perfectior modus propria genera contrahendi conuenit. Ut communi sententiæ omnium ferè Doctorem asserentium præsentiam, & subsistentiam modos esse, & non res subscribam, rationi supra dictæ supersedeo, & affirmo præsentiam, & subsistentiam modos esse, & non res: agnosco tamen partem hanc non posse ratione aliqua efficaci probari, verum tamen certum mihi est oppositæ sententiæ adæquatè satis fieri, quæ non fortioribus aliis argumentis fulcitur, quod sufficiens est ad communiorem sententiam amplectendam.

8 A paritate subsistentiæ increatæ Verbi nonnulli intendunt probare subsistentiam creatam esse modum, quia illa modalis est inseparabilis à propria natura. Alij à paritate eiusdem increatæ subsistentiæ volunt inferre subsistentiam creatam esse rem, quia illa valet alienam naturam terminare. Neutrum tamen licet inferri, quia subsistentia Verbi est identificata cum propria natura, ex quo capite præcisâ ratione modi illi inseparabilis à natura competit. Deinde est infinita, ex vi cuius valet non relicta propria natura, siue modus sit, siue res alienam naturam terminare. Ad strictè loquendo subsistentiam creatam, neque esse modum naturæ diuinæ, neque habere rationem rei, ut oppositam rationi modi respectu eiusdem naturæ, quia ab illa non distinguitur, & huiusmodi respectus rei, & modi, tantum inter illa, quæ realiter distinguuntur propriè reperitur.

9 De duratione, si accidit esset physicum rei durante superadditum, eodè modo, ac de præsentia esset philosophadum, & de existentia si ab essentia realiter distingueretur idè iudicium, ac de subsistentia ferèdum esset, ob easdè rationes.

PUNCTUM VII.

De distinctione rationis ratiocinantis, & ratiocinata.

1 Docuit P. Ruissius tract. de scientia disp. 8. sect. 6. n. 3. ob eximiam eruditionem in his iure credendus, inter antiquos Scholasticos inauditam fuisse diuisionem, quam modò magni faciunt Thomistæ diuidentes distinctionem in distinctionem rationis ratiocinantis, & distinctionem rationis ratiocinata. Distinctio rationis ratiocinantis est illa, quæ fit absque vilo fundamento in re, ut cum ego dico *Petrus est Petrus*, & Petrum à se ipso distinguo. Distinctio

rationis ratiocinata est illa, quæ fit cū aliquo fundamento in ipsis rebus, ex vi cuius mente partior tē physicè vni in duplicem formalitatem, quarum neutra eorū sumpta dicitur in adæquatam rei; nam licet per conceptum conceptum vtriusque formalitatis idem obiectum reale exprimitur, neuter horum conceptum ut distinctus ab alio existit, attingit totum id, quod est in re, vel quia rem non attingit in ordine ad omnia connotata, in ordine ad quæ essentia rei adæquatè exprimitur, si præcisiones ex parte obiecti non admittuntur, vel quia non attingit aliud prædicatum realiter identificatum cum illo, quod respicit tanquam obiectum formale, quod ad essentiam eiusdem rei spectat, si præcisiones obiecti admittendæ sint, de quo Puncto proxime venturo, & ita quomodocūque fit conceptus iste, vel ex defectu connotati, sine quo tota essentia rei adæquatè exprimi non potest, vel ex eo quod non tangat in obiecto primario omnes formalitates identificatas, non exprimit totum quod est in re, neque exhaurit totam obiecti cognoscibilitatem. Huiusmodi est actus quo separo, siue ex parte actus, siue ex parte obiecti, formalitatem animalis à formalitate rationalis, siue præcisivè apprehendèdo animal nihil de rationali cogitando, siue positivè apprehendèdo animal, & apprehendèdo rationale formaliter ut distinctum.

P. Vasquez 1. parte disp. 117. cap. 3. n. 8. hanc diuisionem distinctionis negavit, & asseruit omnem distinctionem formalitatum realium, quæ realiter in eodem subiecto reperitur esse distinctionem rationis ratiocinatae cum fundamento in re. Mouetur doctissimus Pater ex eo, quod distinctio illa quam rationis ratiocinantis authores appellant propriè non sit distinctio, sed eiusdem conceptus geminitas, ex vi enim illius non formalitates, adhuc mente præcindo, sed easdem repeto, cum enim dico *Petrus est Petrus* non aliquid adhuc mente diuertim apprehendo ex parte subiecti, & ex parte prædicati, sed idem semel apprehensum ex parte subiecti iterum eodem modo apprehensum ex parte prædicati repeto, quod est eodem modo se genere cum eodem conceptu ac si esset duplex, quod bene explicat Hurt. exemplo hominis secum loquentis, & interrogantis se, qui non seipsum à se ipso distinguit, sed secum ipso, quem à se indistinctum apprehendit eodem modo legitur, ac si esset distinctus. Sic explicant hanc distinctionem rationis, P. Soar. in *Metaph. disp. 7. sect. 1. n. 5. P. Didacus Ruiz sect. 6. citatà, P. Alarcon tract. 9. disp. 2. c. 8.*

Duplex fundamentum meditatatur Vasquez distinctionis quæ rationis ratiocinata dicitur, quamque ipse tantum propriè distinctionem esse dicendam iure censet. Primum est, noster imperfectus modus cognoscendi, qui res, non vt sunt in se, neque per proprias species apprehendimus. Secundum est, nos intelligere res relatè ad aliqua distincta realiter, v. g. intelligimus animal relatè ad sensationes, rationale relatè ad intellectiones, & discursus; & cum videamus has operationes distinguere realiter, & in equo separari sensationes ab operationibus ratiocinandi, fundamentum desumimus ad distinguendum per intellectum animal à rationali, & concipiendum animal ut prædicatum quoddam commune homini & equo, quia homini & equo communes sunt sensationes similes, in ordine ad quas prædicatum animalis percipimus. Prius fundamentum ex his in nostro intellectu esse ait Vasquez. Posterius verò in rebus existentibus extra intellectum in ordine ad quas concipiuntur formalitates illæ realiter identificatæ quæ mente distinguuntur, non verò in ipsa re distincta, seu in formalitatibus distinctis, quia in ipsis, neque est distinctio aliqua, neque pluralitatis vestigium.

Prius fundamentum in nostro modo intelligendi constitutum non ego reduco ad cognitionem abstractiuam, & per alienas species factam, ostendi enim Controv. 5. de anima, Punct. 4. cognitionem intuitiuam, & per proprias species exercitam præcisivam esse posse, & non opponi rationem intuitiuam cū ratione præcisivæ cognitionis, sed cum ratione cognitionis abstractiue, quam ibi latè explicui. Caterum cognitionem præcisivam esse, semper oritur, etsi non ex positua aliqua imperfectiane, ex limitatione perfectionis, & quia non est ad eò perfectè vt penetret totam entitatem quam attingit, ita nihil illius lateat. Ideo cognitio directæ Dei circa aliquod obiectum præcisiva nō est, neque Deus præcisivè distinguit inter formalitates identificatas, neque beatorum cognitio clara Dei præcisiva est alicuius formalitatis pertinentis ad rationem cōstitutiuam essentia

essentia diuina, neque ad constitutionem personarum, neque attributorum Dei, alicuiusve formalitatis, quæ in Deo libera non sit, bene tamen præcisa dicitur respectu decretorum liberorum Dei, quia omnia penetrat beatus, ita ut possit dicere, Deus apud se statuit hoc facere, & neque ex eo quod Deum videat, aliquid huiusmodi decretum liberum Dei necessariò cognoscit, sed omnia non sciet, nisi Deus velit aliquid illi reuelare. Doctrinam hanc inuenio apud N. Ruffium t. de scientia, disp. 8. sect. 8. num. 4. vbi ait sufficiens fundamentum reperiri ad distinguendas per rationem formalitates diuinas in infinitate Dei etiam respectu intellectus beati. Quia intellectio creata Deum comprehendit ex quo prouenit, ut pluribus intellectioibus etiã beatificis, possit melius penetrari diuinitas.

5 Ceterum hoc fundamentum, quod ex nostro modo cognoscendi desumitur sufficiens est ad hanc præcisionem, seu distinctionem præcisam prædicati realiter cum alio identificato independenti à quibuscumque connotatis, & à fundamento aliquo ex ipsa re desumpto. Patet hoc in sensatione externâ coloris albi longè distantis, ex vi cuius aded imperfectè hunc cerno colorem, ut sensatio illa non discernat speciem coloris, sed illam cum aliis speciebus confundat, non quia actu sensatio illa species alias coloris attingit, sicut intellectus dicitur confundere distinctas species animalis, cum illas omnes conceptu quodam confuso cognoscit instar vnius animalis, sed quia est tantum speciem illam coloris præsentem agnoscit, aded imperfectè illam attingit ut ex vi illius sensationis non possit sensus discernere inter illam speciem, & aliam, quam tunc sentit, vel quam posset sentire, neque huiusmodi sensatio fundamentum dat intellectui ad discernendam speciem coloris, ex vi illius cognitam, ab alia specie coloris, quam potest cognoscere, vel tunc cognoscit. Itaque huiusmodi sensatio, & cognitio quæ illam consequitur, ita est præcisa ut tantum attingat vnum obiectum singulare & non aliam cum quibus illud confundit, dicuntur tamen sensatio, & cognitio, quæ illam consequitur suum obiectum confundere, quia ita illud attingunt ut si postea sensatio illa perfectè attingeret alium colorem specie distinctum, & cognitio, quæ hanc sensationem consequeretur eundem colorem distingueret ab aliis, quos expressè cognosceret sub determinatis speciebus constitutos, non valeret discernere inter hunc colorem modò perfectè cognitum, & illum imperfectè cognitum, sed dubius maneret an esset idem in specie modò perfectè cognitum, quem scit ad hanc speciem pertinere, & color alius imperfectè cognitus, atque sensatus, cuius speciem imperfectè valde cognouit.

6 Explicandum est modò, an fundamentum ex rebus ipsis desumptis sufficiens sit ad inducendam hanc distinctionem rationis, verumtamen, ut difficultas hæc opportunè decidatur, prius explicandum est, quodnam sit hoc fundamentum. Docuit Vasquez modò citatus fundamentum hoc non desumi ex re ipsa, quæ per intellectum distinguitur, sed ex aliis distinctis, in ordine ad quæ cognoscitur. Exempli gratiã: distinguo ego per rationem animal à rationali, fundamentum distinctionis non est formalitas ipsa animalis, & formalitas rationalis, sed operationes distinctæ in ordine ad quas has operationes cognoscimus. Sic in rebus creatis contingere credo, quia si non ego agnoscerè operationes quas tribuimus prædicato animalis, nunquã ego prædicatum animalis à rationali distinguerem, & ita proximum fundamentum distinctionis in prædicatis creatis ex illorum operationibus desumo. Ceterum ut bene vidit Ruffius t. de Trinit. disp. 12. sect. 4. n. 1. maius fundamentum reperitur in Deo ad distinguendas per rationem relationes ab essentia, quàm in aliis entitatibus ad distinguendas formalitates inter se distinctas, quia fundatur in hoc quod dentur tres relationes realiter inter se distinctæ, & identificatæ cum ipso, quod sufficiens est ad hanc distinctionem rationis secluso quocumque alio effectu distincto realiter ab ipso Deo. Quapropter existimo in ipsis formalitatibus in Deo realiter identificatis, & per rationem distinctis dari fundamentum ad hanc distinctionem rationis. Secundò per ordinem ad Verbum productum in Deo per intellectum, & non per voluntatem, & per ordinem ad Spiritum sanctum productum per voluntatem, & non per intellectum sufficere possumus per rationem distinguere in Deo intellectum, & voluntatem, fundamento desumpto ex terminis productis, qui realiter non distinguuntur à potentia intellectiua, & volitiua Dei, quas per intelle-

ctum distinguimus. Hæc, & alia fundamenta distinguendi per rationem in Deo formalitates reales identificatas adducit Ruffius t. de scientia, disp. 8. sect. 8. eamdem doctrinam tradit P. Soar. disp. 7. Metaph. sect. 1. n. 4. vbi asserit fundamentum distinctionis ratiocinatæ non esse distinctionem aliquam veram, quæ in re sit, sed eminentiam ipsius, quæ à multis solet appellari virtualis distinctio. Hanc distinctionem virtuales fundamentum esse distinctionis rationis in communi sententia testatur Merinero in Logic. cap. 1. disp. 1. quæst. 2. sect. 1. num. 71. quam affirmat illos, qui melius sentiunt constituisse cū Cajetano l. p. q. 39. art. 1. S. ad secundum, in hoc, quod prædictæ formalitates, ita sua propria munera singule exercent, ac si essent realiter distinctæ, de qua distinct. latè egi Punct. 4. Concludo ex his fundamentum distinctionis rationis inter formalitates creatas identificatas semper sumi ex rebus distinctis, ad quas dicunt ordinem, fundamentum verò distinguendi formalitates increatas, sæpe non distingui realiter ab ipsis formalitatibus diuinis, quas mente præscindimus.

7 Fundamenta hæc assignata, distinctioni ratiocinatæ adhuc respectu intellectus diuini talia esse, & Deum cogere ad formalitates præscindendas, docent Agid. de Præsent. t. 1. de beat. lib. 5. q. 6. art. 10. §. 2. & alij apud ipsum, quos sequutus est Arriag. disp. 7. Logicæ, sect. 4. subsect. 3. vbi ex Trinitatis mysterio, & veritatibus obiectiuis, quas in se continet, infert dandas esse præcisiones ex parte obiecti cognitivi, cum cognoscitur essentiam communicari, & non Paternitatem, Filiationem produci, & non essentiam, adhuc respectu intellectus diuini cognoscentis hæc obiecta quæ præcisiones dicunt distinctionem rationis inter formalitates mente præcisas, & realiter identificatas. Melius affirmant P. Vasquez supra & P. Soar. loco citato Metaph. & disp. 54. sect. 2. n. 25. & lib. 4. de Trinit. cap. 25. & Ruffius supra hæc fundamenta tantum esse respectu intellectus imperfectè cognoscentis, & per alienas species, & non respectu Dei, neque beati cognoscentis ut est in se, quia id, quod viator in mysterio Trinitatis cognoscit per hæc duo prædicata *communicatur*, & *non communicatur*, quæ nobis apparent ut contradictoria, si in ordine ad duo subiecta non illa comparamus, & ideo mente præscindimus essentiam & Paternitatem, ut de hac non communicari, & de illa communicari dicere possimus, beatus apprehendens Deum Trinum ut est in se apprehendit per simplicissimum conceptum in essentia, & paternitate tanquam in simplicissima entitate absque vlla contradictione, sicut enim in se, neque implicationem, neque distinctionem inter essentiam, & Paternitatem dicit mysterium, sic beatus perfectè mysterium sine contradictione, & sine distinctione inter essentiam, & relationes perfectissimè cognoscit.

8 Alia sunt fundamenta, quæ Deum cogunt cognoscere distinctionem rationis inter formalitates realiter identificatas, & alia entia rationis, per iudicium, quo censet talem distinctionem esse obiectum creatæ cognitionis, & rationale ut distinctum ab animali esse obiectum eiusdem cognitionis, de quibus dicam Controu. 12. Punct. 3.

PUNCTUM VIII.

De distinctione rationis, seu de præcissione inter gradus vniuersales, & quascumque formalitates identificatas.

§. I.

Explicatur difficultas, & varia proponuntur sententia

1 Duplex est præscindendi modus inter formalitates identificatas, quidam ex parte actus, alij ex parte obiecti. Præcisio ex parte actus est illa, ex vi cuius intellectus media cognitione attingit totam rationem realem adequatam in obiecto repertam secundum omnes formalitates, quas in se claudit, cum ordine ad has operationes tenentes se ex parte obiecti indirecti, & in obliquo terminantes hanc cognitionem, & non cum ordine ad alias quas eademmet virtus intrinsecè potest producere, & in ordine ad quas posset cognosci, & de facto cognoscitur per aliam cognitionem, quæ cognitio non dicitur præcisiva ex parte obiecti, quia attingit omnes formalitates intrinsecas obiecto, & dicitur præcisiva ex parte actus, quia ita illas omnes attingit, ac si attingeret tantum formalitatem quamdam

quamdam respicientem tantum illos actus, qui se tenent ex parte obiecti indirecti, & non ipsam, neque aliam respicientem alios actus, qui non se tenent ex parte obiecti indirecti, ad quos neque in obliquo terminatur cognitio. Rem declarat exemplum: inest homini virtus productiva, siue formalis, siue radicalis eadem omnino producendi actus sentiendi, & ratiocinandi, qui omnes ab eadem physica virtute procedunt; apprehendit quis totum hominem, seu totam hanc virtutem cum homine identificatam tanquam obiectum directum, & tanquam obiectum indirectum operationes tantum sentiendi; tunc totum obiectum directum apprehensum, quod in re, & ex parte obiecti terminantis cognitionem est totus homo, & totum principium ratiocinandi, & sentiendi dicitur tantum principium sentiendi, quia tantum apprehenditur connotatis sensationibus, & tunc ex parte actus dicitur praescindi principium sentiendi a principio ratiocinandi, seu animal a rationali, & sine isto illud apprehendi. Si vero eademmet entitas, seu idem principium apprehenderetur secundum se totum, & idem omnino ex parte obiecti directi cum alio obiecto indirecto connotatis videlicet ratiocinationibus, & non sensationibus, principium illud, quod in re, & ex parte obiecti esset principium sentiendi, & ratiocinandi, diceretur tantum ex parte actus principium ratiocinandi, & tunc ex parte actus diceretur apprehendi rationale non apprehenso animali, & ab hoc illud praescindi. Demum si hoc principium apprehenderetur connotatis sensationibus, & ratiocinationibus diceretur homo, & principium sentiendi, & ratiocinandi absque vlla ipsorum praescisione per modum vnus principij indivisibilis apprehenderetur. Itaque secundum hunc dicendi modum animal praescise cognitum absque rationali, & rationale praescise cognitum absque animali, & homo, in quo est animal per rationale contractum, dicunt ex parte obiecti eandem inseparabilem formalitatem, quae connotatis tantum sensationibus dicitur animal, & connotatis tantum ratiocinationibus dicitur rationale, & connotatis simul sensationibus, & ratiocinationibus dicitur homo.

2. Praesciso obiectiva est illa, ex vi cuius non solum connotata oblique cognita sunt distincta, sed etiam ex ipsis formalitatibus obiecti directi realiter identificatis intellectus vnus ab alia separat, & hanc attingit, & non illam, vel saltem hanc attingit expressè, & illam in se ipsa non eadem attingit expressione. Secundum hunc dicendi modum cognitio, ex vi cuius praescinditur animal a rationali, attingit principium sentiendi connotatis sensationibus, & non attingit ratiocinationes, sed non attingere in obiecto directo formalitatem illam, cui correspondent ratiocinationes, quae formalitas est principium discurrendi. Itaque secundum utrumque praescindendi modum attinguntur diversa connotata quando apprehenditur animal sine rationali, & quando apprehenditur rationale sine animali, sed cum hac differentia, quod praesciso ex parte actus tota sistit in diuersis connotatis oblique cognitis, ex vi quorum cognita semper eadem formalitate ex parte obiecti directi, modo dicitur his connotatis cognosci animal, non cognitio rationali, modo aliis connotatis cognosci rationale sine animali; praesciso vero obiectiva ex diuersitate connotatorum procedit ad diuersas formalitates in obiecto primario attingendas, & cognitio connotans tantum sensationes vt obiectum indirectum pertingit in obiecto primario praescise principium illarum, & non principium ratiocinandi, etsi cum illo sit identificatum. His positis.

3. Communis sententia vim tribuit intellectui praescindendi ex parte obiecti formalitates realiter identificatas; ita P. Vasq. r. p. disp. 17. c. 2. & alij apud illum, & vniuersim Thomistae. Fuit sententia haec in Scholis frequentissima, licet nullus ex antiquioribus Scholasticis, quaestionem hanc pro dignitate tractauerit, quia cum omnes conuenirent gradus inter se identificatos per rationem distinguere, parum de natura huius distinctionis, seu praescisionis curarunt. In his qui praescisiones obiectivas admittunt, plerique illorum affirmant tantum has fieri posse per cognitionem abstractiuam, alij per intuitiuam etiam fieri posse defendunt, quos hic non refero, quia ex suppositione quod fieri possit per cognitionem abstractiuam, specialiter disputare an fieri possit per intuitiuam, non tam est de praescisionibus agere, quam de natura cognitionis intuitiuae, de qua egi Controv. 6. Punct. 4.

4. Secunda sententia vim denegat intellectui praescindendi ex parte obiecti inter formalitates realiter identificatas,

& tantum praescisiones ex parte actus admittit. Fuerat haec sententia longa obliuione sepulta, his vero temporibus qui huius quaestionis difficultates diligenter euoluunt, & sententiam hanc acutè dilucidant. Hanc tradit Hurtales, qui illam primò tradidit, & alios auctores, in quibus noiter Soar, quos vult Hurtales, pro hac sententia, in quorum mentes examinare longum esset. Refertur etiam pro eadem sententia ab eodem Hurtales Angelicus Doctor, cuius plura adducit testimonia, quibus videretur sententiam expressè tradidisse. Consecit Arriag. disp. 5. Logice sect. 2. cum limitatione tamen, asserit enim posse intellectum humanum in formalitatibus diuinis realiter identificatis vnus ab alia praescindere, licet in creatis tantum possit ex parte actus praescisionem istam praestare.

Recentes quidam è nostris aliam mediam viam suam praeditati, & cum distinctione quaestionem decidunt; asserunt enim secundum opinionem concedentem virtuti productivae connexionem essentialiam cum effectu possibili, obiectiuas praescisiones esse necessarè admittendas, in opinione vero, quae hanc connexionem in causis cum effectibus, adhuc possibilibus, non agnoscit; sed asserit repugnante effectu eandem virtutem productiuam illius permanentem, praescisiones obiectivas non esse concedendas, sed tantum ex parte actus admittendas esse in principio realiter distincto operationum distinctarum, quibus per intellectum distincta formaliter attribuimus principia tantum praescisionis beneficio diuisa. Addunt praediti recentiores in entitatibus modalibus necessarè has praescisiones esse admittendas propter connexionem essentialiam, quam habent cum rebus cuius sunt modi. Item in ente increato propter Trinitatis mysterium, & alia propria Dei, quae sine distinctione praescisua ex parte obiecti explicari nequeunt.

S. III.

Media quadam sententia recentiorum exploditur.

Ante omnia reicienda est sententia illa recentiorum, qui diuerso modo philosophantur de virtute productiva intrinsecè connexa cum possibilitate effectuum, & de virtute non habente talem connexionem, contra quam arguo modo, probando eodem modo philosophandum esse, siue haec connexio reperitur in causis, siue independenter existant ab omni possibilitate effectuum.

Arguo primò: Causa non ex eo cognoscitur cognito effectu, quia ipsa connexa fit cum effectu, sed quia effectus est connexus cum ipsa, connexio enim non requiritur in illo, quod medio alio cognosceretur, sed in eo quod medium est, vt aliud cognoscatur, non enim requiritur consequens esse connexum cum antecedenti, sed antecedens esse connexum cum consequenti, vt fiat legitime illatio, vt per se notum est: ergo siue principium sentiendi, & principium ratiocinandi sint connexa cum sensationibus & ratiocinationibus, siue cum illis nullam habeant connexionem, eodem modo cognoscentur medijs suis operationibus, & eodem modo operationes determinabunt intellectum ad cognoscenda principia, à quibus procedunt: ergo si seclusa conexióne principij ad operationes sentiendi, haec ducunt in cognitionem principij sentiendi, & principij ratiocinandi identificatis cum sentiendi principio, posita connexionem in principio sentiendi, sensationes eodem modo ducunt in cognitionem principij sentiendi, & ratiocinandi, vel si posita connexionem sensatio ducit tantum in cognitionem principij sentiendi, & non ducit in cognitionem principij ratiocinandi seclusa connexionem ex parte principij sensatiui eodem modo ducit in cognitionem sui principij. Confirmatur: ablata connexionem principij cum effectu adhuc possibili, adhuc remanet in ipso effectu connexio cum causa: sed haec connexio effectus cum causa, est, quae determinat intellectum vt medio effectu cognoscat causam siue absolutam, siue respectiuam: ergo remanet idem medium ad terminandum intellectum: ergo intellectus eodem modo determinabitur. Si dicas ablata connexionem ex parte causae, auferri etiam ex parte effectus, aperte falleris, quia quantumuis causa sit non connexa cum effectu, existentia effectus necessarè est connexa cum aliqua causa, implicat enim existere effectum, quin existat productus ab aliqua causa illi coexistente. Deinde Controv. 10. Puncto tertio, probabo

probabo causam non esse connexam cum effectu, adhuc possibili, & possibilitatem causæ esse connexam cum causâ à qua existens non potest non dependere, & omnem actionem etiam præcisè, vt possibilem esse connexam cum possibilitate causæ, à qua existens potest dependere, à qua non poterit non dependere, cum per se ipsam non debeat.

8 Secundò contra eandem sententiam sic arguo: Etiam si virtus sensitua in homine non sit connexa cum sensationibus, neque virtus ratiocinativa cum ratiocinationibus, neutra concipi poterit sine ordine ad proprias operationes, saltem apprehensiuè cognitas, etsi siue hæ virtutes sint connexæ, siue connexæ non sint, cognoscuntur semper in ordine ad eisdem terminos: ergo, siue ab sit, siue ad sit connexio inter principia, & operationes, eadem erit ratio præcindiendi, vel non præcindiendi inter hæc principia realiter identificata. Idem argumentum conficio de operationibus, quæ eodem modo connotat principia à quibus procedunt, quacumque connexione posita, seu ablata principiorum ad operationes, & operationum ad principia; semper enim sensatio tribuitur homini formaliter vt sensitio, & non vt rationalis, & ratiocinatio tribuitur homini formaliter vt rationalis, & non vt sensitio: ergo operationes eodem modo ducunt in cognitionem suorum principiorum posita vel ablata quacumque connexione.

9 Vltimò si ratiocinatio refertur ad principium ratiocinandi, refertur ad omne id quod est identificatum cum principio ratiocinandi, & si sensatio refertur ad principium sentiendi, refertur ad omne id, quod est identificatum cum principio sentiendi: ergo si ratione huius relationis ducit in cognitionem sui principij, non magis ducet in cognitionem huius formalitatis, quam illius identificatæ cum suo principio, quas omnes tanquam terminum indiuisibiliter respiciet. Antecedens constabit ex dicendis Controuers. 10. Punct. 6. vbi probabo relationem inter causam, & effectum non terminari ad rationem aliquam præcisam, sed ad omnes rationes etiam indiuiduales realiter identificatas. Similiter ob eandem rationem si rationale connexum est cum ratiocinatione, eandem connexionem habebit sensitiuum identificatum cum rationali respectu eiusdem ratiocinationis; implicat enim ex duabus formalitatibus realibus, quæ realiter neque diuinitus separari possunt, hanc & non illam esse connexam cum eodem termino, vt per se notum est: ergo ratione huius connexionis vtraque formalitas æquè cognoscetur media sensatione, & vtraque formalitas præcisè secundum id, quod intrinsecè dicit, æquè ducet in cognitionem eiusdem sensationis. Tam si nulla sit connexio inter principium operationum, & ipsas operationes, nullam esse rationem propter quam hæc operatio magis ducat in cognitionem huius formalitatis quam illius cum illa identificata, sententia est horum recentiorum: ergo nulla est disparitatis ratio in ordine ad præcisiones obiectiuas, siue inter causas & effectus reperiat, siue non reperiatur connexio.

10 Dices ratiocinationem ducere in cognitionem principij ratiocinandi, & non sentiendi, quia principium ratiocinandi vt principium ratiocinandi est continentia ratiocinationis, & principium sentiendi, vt principium sentiendi non est continentia ratiocinationis. Dicam postea ratiocinationem realiter æquè contineri in principio ratiocinandi, & principio sentiendi cum principio ratiocinandi identificato; sed esto quod intendit obiectio, hoc æquè procedit in sententia instituentem causas connexas cum possibilitate effectuum, & in sententia, quæ negat hanc connexionem: ergo in vtraque sententia præcisiones obiectiuæ admittende sunt, vel in vtraque negandæ, quod tantum ego intendo modò contra recentiores, cum quibus certo. Valeat ergo hæc sententia nullo autoritatis, neque rationis pondere stabilita.

§. III.

Expendo nonnulla Hurradi fundamenta pro sententia negante præcisas obiectiones.

11 **A**rguit Hurradus pro sententia negante præcisiones obiectiuas. Distinctio rationis est formaliter in intellectu, & non in obiecto: ergo obiectum se formaliter distinctum non est formaliter in obiecto, sed in intellectu;

ergo distinctio conceptuum non se tenet ex parte obiecti. Probat consequentiam: Vbi non est ratio, per quam aliquid constituitur distinctum; non potest esse distinctum: quia distinctum est formaliter à distinctione, sicuti album ab albedine, & vbi non est albedo, non potest esse formaliter album. Sed distinctio rationis non est formaliter in obiecto: ergo illius effectus formalis non potest esse in obiecto: ergo esse distinctum non est formaliter in obiecto: ergo non datur distinctio, seu præcisio ex parte obiecti. Primum antecedens sic probat Hurrad. Omnis actus intellectus est in intellectu: sed distinctio est actus intellectus: ergo distinctio rationis est in intellectu. Minorem probat autoritate D. Thomæ & ratione, quia distinctio est consideratio vnius sine alio, quæ formaliter in actu intellectus consistit.

Respondendum est distinctionem consistere in actu intellectus, & esse subiectiuè in intellectu, & non in obiecto; terminari tamen ad obiectum quod constituitur distinctum ex eo præcisè, quod actus, qui est distinctio, terminatur ad illud, sicuti constituitur cognitum, per cognitionem ad illud terminatam, etiam si cognitio non sit in obiecto, sed in intellectu; formæ enim extrinsecæ non debent esse in illo, cui tribuunt denominationem sed in hoc existente tribuunt denominationem illi, in quo non existunt, vt patet in ipsa cognitione, quæ existit in potentia, & denominat cognitum obiectum, & in actione, quæ subiectatur in passo, & denominat principium actuum actu efficiens, & actum primum constituit in actu secundo, & formaliter priorem effectu, etiam si ipsa actio non sit in actu primo, vt dicebam Controu. 6. Physic. Punct. 3. Instat Hurrad. distinctio non est in obiecto, sed in potentia: ergo cognitio non attingit duas formalitates sibi respondentem ex parte obiecti vt obiectum distinguitur adæquatè à cognitione. Probat consequentiam: obiectum vt distinctum à cognitione non habet plures formalitates: ergo cognitio vt distincta ab obiecto non attingit plures formalitates; quia implicat attingi in obiecto id quod in obiecto non est. Confirmatur: pluralitas ipsa formalitatum consistit in distinctione formalitatum, quæ est cognitio: sed cognitio præcisua non attingit ipsam cognitionem, neque est reflexiua supra se ipsam: ergo non attingit pluralitatem formalitatum: ergo non attingit plures formalitates, quæ sine pluralitate attingi nequeunt. Non vrget Hurrad ratio, respondeo enim in obiecto vt distincto à cognitione non esse plures formalitates pluralitate distincta à cognitione, hoc est non plures formalitates, quæ antecedenter ad ipsam cognitionem sint plures, esse tamen rationem illam, quæ per ipsam cognitionem diuiditur, seu partitur in plura non physicè, sed intentionaliter. Ad confirmationem respondeo cognitionem non attingere se ipsam, & ita non attingere ex parte obiecti pluralitatem, neque plures formalitates formaliter vt plures, sed constituere formaliter obiectum, quod attingit physicè vnum, plura intentionaliter, seu respectu intellectus, & constituere plures formalitates, id, quod in se est vnum, & formaliter diuisum respectu intellectus id, quod in se inestibile est; non quia cognitio respiciat pluralitatem, aut diuisionem ex parte obiecti, sed quia est pluralitas, & diuisio, & terminatur ad obiectum; sicuti cognitio constituit obiectum cognitum, non quia terminetur ad cognitionem, sed quia terminatur ad obiectum, quod ex eo præcisè quod cognitio terminetur ad illud, constituitur cognitum: sic cõtingit in generatione, quæ respicit terminum non in se genitum, sed capacitatem generandi, & illum genitum constituit, etiam si generatio ipsa ad generationem non terminetur. Sic diuisio, seu pluralitas intèntionalis constituere potest obiectum plura formaliter, etiam si obiectum antecedenter ad ipsam non sit plura, & cognitio illius, quæ formaliter est diuisio, non ad se ipsam, sed tantum ad ipsum obiectum terminetur.

Arguit secundò Hurradus: Sumatur ex vna parte actus, quo cognoscitur animal, & alius actus, quo cognoscitur rationale. Antequam cognoscatur animal non habet ex parte sui aliquid, per quod formaliter sit aliud à rationali: ergo cognitio de animali non attingit illud, quasi aliud à rationali, & consequenter non cognoscit animal sine rationali. Antecedens, quod ego non negabo, latè probat Hurrad. & postea redit ad rationem supra factam: aliter est ipsa cognitio, cognitio præcisua animalis non terminatur ad se ipsam: ergo non terminatur ad alietatem: ergo non cognoscit animal vt distinctum à rationali: ergo non illud

illud cognoscit sine rationali. Respondeo facillè ex doctrina tradita in solutione præcedentis argumenti, animal antequam cognoscatur nihil habere per quod sit aliud à rationali, sed illud formaliter constitui aliud per cognitionem. Ad formam argumenti concedo antecedens, & distinguo consequens: ergo cognitio præcisa animalis non cognoscit illud, quasi aliud à rationali, ita ut animal formaliter ut aliud, & alicuius ipsa se teneat ex parte cogniti, concedo consequentiam: Non cognoscit illud formaliter constituendo aliud per ipsam cognitionem, nego consequentiam: ergo non illud cognoscit sine rationali, nego consequentiam. Aliud enim est me cognoscere animal non cognito rationali, aliud me cognoscere animal esse aliud à rationali, quod in principiis ipsius Hurtad. efficaciter probatur. Animal esse aliud à rationali per intellectum præcedentem, & animal cognosci sine rationali formaliter sunt idem: ergo cognoscere animal esse aliud à rationali est cognoscere animal cognosci sine rationali, sed aliud est cognoscere animal cognosci sine rationali, aliud cognoscere animal sine rationali, quia hoc importat cognitionem directam, & illud cognitionem supra hanc reflectentem: ergo aliud est cognoscere animal sine rationali, aliud verò cognoscere animal per intellectum à rationali cognosci.

14 Testimonia, quæ ex Basilio, & Athanasio pro hac sententia adducit Hurtadus, abs re omnino sunt, hi enim Patres nihil de hac questione curabant, quæ nihil conducebat ad illa, de quibus ipsi disputabant, & tantum ad puram metaphysicam atinet. Testimonium Basilij desumitur ex homil. 6. exam. sub initium, ubi asserit Basilius lucem creatam prima mundi conditione fuisse distinctam à Sole, & ab illo raliter separatam, & probat hanc separationem potuisse à Deo fieri, quia totum id, quod homines valent cognitione separare, potest Deus à parte rei separare. Ex quo infert Hurtadus, illa, quæ raliter identificantur, non posse ab hominibus mente præcindi, cum non valeat Deus illa physicè separare. Respondeo D. Basilium tantum invidisse Deum posse separare illa, quæ nos possumus ex parte obiecti ut distincta raliter cognoscere, hoc est illa, quæ in se ipsis distinctionem habere cognoscimus, non verò, quæ præcisè nostra intellectus operatione distinguimus.

15 A Basilio hoc argumentum Anselmum esse mutuatum affirmat Hurtadus qui c. 4. de Incarnat. Verbi ostendit omnipotentiam Dei non esse accidens, quia non potest concipi sine illa: verba sunt Anselmi: *Quia cum omne subiectum sine accidenti aut esse aut intelligi possit, Deus sine potestate neque esse neque intelligi potest.* Respondeo D. Anselmum rectè concludere omnipotentiam non esse accidens, quia Deus secundum totum illud, quod in se includit intrinsecè, & identicè adequatè sine omnipotentia concipi nequit. Secundò, quia licet essentia Dei posset præcindi ab omnipotentia, non potest intelligi Deus non habens omnipotentiam, sicuti intelligitur quodlibet subiectum non habens accidens physicum prædicamentale, quod potest absque sui corruptione illi adesse, & abesse. Tertio in multorum sententia, omnipotentia, & reliqua attributa pertinent ad constitutiui essentia Dei, iuxta quæ Deus non poterit intelligi essentialiter constitutus sine omnipotentia, sicuti non potest intelligi homo sine rationali. Tertio, etiam si in sensu quem contendit Hurtad. hæc sit legitima consequentia: *hoc non potest intelligi sine illo: ergo illud non est accidens*, quod inferebat Anselmus. Vide infertur hanc esse consequentiam legitimam: hoc non est accidens illius, seu est physicè identificatum cum illo: ergo non potest intelligi sine illo: potest enim dici omne illud sine quo res non potest intelligi non esse accidens, non tamen necessum est, hoc esse accidens illius, ut possit illorum quodlibet sine alio intelligi, quia hæc est bona consequentia: hæc non separantur per intellectum: ergo neque physicè separantur, hæc autem mala: hæc non separantur physicè, ergo neque per intellectum, quod respectu præcisionis ex parte actus Hurtadus tenetur concedere.

16 Adducit iterum Hurtadus D. Anselmum in Prologo cap. 18. ubi hæc habet: *modo non est ipsa unitas nullo intellectu diuisibilis; ergo unitas, & sapientia, & reliqua non sunt partes sui sed omnia sunt unum.* Respondeo D. Anselmum tantum intendere nullum intellectum posse cognoscere diuisionem, aut distinctionem in Deo, ex quo infert Deum esse summè unum, & non habere partes, frivolum enim est asserere

D. Anselmum inferre summam Dei unitatem ex eo, quod intellectus ex parte actus tantum, & non ex parte obiecti possit præcindere. Adde his omnibus testimonij ab priori iure deberet intelligi de distinctione, quæ non est, quàm ex parte actus, si non explicarentur non solum de distinctione, ex vi cuius ipsum obiectum per intellectum præcindatur, & una illius formalitas sine alia cognoscatur, sed etiam de distinctione physica reali tenente se ex parte obiecti cogniti, quam negant Basilius, & Anselmus, testimonij citatis.

S. IV.

Potissimo argumento verior propugnatur sententia.

Argumentum quod vnicè præcisiones obiectivas impugnat in formalitatibus identificatis, & Nominalium sententiam vnicè efficacissimè propugnatur sic habet. Si cognosceretur animal, & non cognosceretur rationale cum illo identificatum, animal, cognosceretur, & non cognosceretur, & rationale cognosceretur, & non cognosceretur: hæc sunt aperta contradictoria: ergo implicatur animal cognosci, & non cognosci rationale per eandem animal cognitionem, & per eandem non cognosceretur rationale cum illo identificatum, per eandem cognitionem cognosceretur animal, ut supponitur, insuper cognosceretur animal, quod sic probatur: Non cognosceretur rationale: ergo non cognosceretur id, quod est identificatum cum rationali, quia quidquid affirmatur vel negatur de aliquo, eodem modo affirmatur, & negatur de omni illo, quod est identificatum cum illo: sed animal est identificatum cum rationali: ergo non cognosceretur animal (intellige semper per hanc eandem cognitionem) ergo idem animal cognoscitur, & non cognoscitur per eandem cognitionem. Idem argumentum de rationali conficio: rationale per illam cognitionem non cognoscitur, ut supponitur; insuper cognoscitur, quod sic probatur: animal cognoscitur per illam cognitionem: ergo cognoscitur quidquid est identificatum cum animali, quia quidquid verificatur de aliquo, verificatur de omni illo quod est identificatum cum illo. Sed rationale est identificatum cum animali: ergo rationale cognoscitur, & non cognoscitur per illam cognitionem.

Idem argumentum alio modo proponitur. Implicatur prædicatum animalis terminare hanc numero cognitionem, & non illam terminare prædicatum rationalis: ergo implicatur animal cognosci per hanc numero cognitionem, & non cognosci rationale identificatum cum animali. Antecedens probatur: Implicatur animal terminare vniorem physicam alicui extremo, vel actionem ab aliquo principio actiui procedentem, quin eandem vniorem, vel actionem terminet rationale: ergo implicatur animal terminare cognitionem, quin terminet eandem cognitionem rationale cum illo identificatum. Probo consequentiam, & rationem à priori desumo pro antecedenti stabiliendo. Ideo implicatur animal terminare actionem, vel vniorem, quin terminet eandem rationale identificatum cum animali, quia sequeretur idem animal terminare, & non terminare actionem, vel vniorem: terminaret, quia iam supponitur non terminare, quia non terminaret rationale identificatum cum ipso. Similiter sequeretur rationale non terminare ut supponitur, & terminare, quia terminaret animal identificatum cum rationali, quæ sunt contradictoria. Ob eandem identitatem sequeretur animal terminare cognitionem ut supponitur, & non terminare, quia est identificatum cum rationali; quod non terminat. Sed non minor est contradictio in eo quod eadem entitas terminet, & non terminet cognitionem, quàm in eo quod terminet, & non terminet vniorem: ergo sicuti implicatur animal terminare vniorem, vel actionem, quam non terminet rationale identificatum cum animali propter contradictoria, quæ inferentur, si hoc fieret, sic propter similia contradictoria implicabit, animal terminare hanc cognitionem, & non terminare eandem cognitionem rationale cum animali identificatum.

Urgeo: illa quæ in creatis identificantur vni tertio necessario inter se identificantur. Sed id, quod formaliter terminat cognitionem, ex vi cuius dicitur præcindi animal à rationali, identificatur cum animali, & rationale identificatur

ficatur cum eodē animal: ergo rationale identificatur cum illo, quod formaliter terminat cognitionem. Claris: quod terminat hanc cognitionem est prædicatū animalis, rationale est idem prædicatū animalis: ergo rationale terminat hanc cognitionem: ergo rationale cognoscitur per illā cognitionem: insuper non cognoscitur, quia ex vi illius cognitionis tantum cognoscitur animal rationali non cognito: ergo ex vi illius cognitionis rationale cognoscitur, & non cognoscitur. Alio modo eandem ferē difficultatem propono: Implicat ex duabus formalitatibus creatis vnam identificari cum alia tertia, & non identificari alteram cum eadem: ergo implicat animal identificari cum formali termino huius cognitionis, & rationale identificatum cum animali non identificari cum eodem termino: ergo implicat animal esse terminum cognitionis, & rationale non esse terminum huius cognitionis: ergo implicat animal cognosci per hanc cognitionem, & rationale per eandem cognitionem non cognosci.

20. Vulgaris solutio fuit argumentum præcedenti, sufficere distinctionem rationis ad hoc vt vnum prædicatum sine alio cognoscatur, & vt possit dici de illo esse cognitum, etiam si de alio secum identificato negetur, quia prædicationes fiunt de rebus prvnt intellectu obiciuntur, & ita sufficit prædicata obici vt distincta, ad hoc vt de illis distincta prædicata enuncientur. Multis peccat hæc solutio: si enim illius doctrina vera esset, multa possent componi distinctione rationis, quæ apertam inuoluunt implicationem, posset enim dici de rationali esse vnitū, & de animali identificato cum illo idem prædicatum negari, & posse rationale Petri esse Matriti, & animal Petri non esse Matriti hac rationis distinctione intere edente. Non ergo distinctio rationis potest deferuire, vt ea quæ a parte rei sunt idem, eidē enti cōueniant, & non cōueniant a parte rei, sed vt ego per intellectū hoc attribuam huic prædicato, & non illi, quia distinctio rationis non immutat ea, quæ realia sunt, & independentia a fitione intellectus: sed animal cognosci per hanc cognitionem, & non cognosci rationale cum animali identificatum per eandē cognitionem, & animal esse terminum huius cognitionis, & rationale non esse terminū huius cognitionis, est quid reale existens a parte rei independēs ab omni obiecto ficto, ex quo realiter inferitur animal cognosci, & non cognosci, & rationale cognosci, & non cognosci, quæ sunt cōtradictoria de obiectis non fictis, sed realiter existentibus: ergo ratione distinctionis rationis non desinent esse contradictoria, & eandem inuoluere repugnantia, sicuti ratione distinctionis rationis non amittent contradictoriē, quam in se includunt, vel inferunt, animal existere Matriti, & rationale cum illo identificatum Matriti non existere, animal attingi per hanc vnionem & rationale non attingi per eandem vnionem. Secundo distinctio hæc ratione cuius potest cognosci animal rationali non cognito per eandē cognitionem, vel fit per cognitionē præcendentem ex parte actus, & vel per cognitionem præcendentem ex parte obiecti. Si dicas fieri per cognitionē tantum præcendentē ex parte actus deseruire tantum vt animal cognoscatur ex parte actus rationali non cognito ex parte actus. Si dicas fieri per cognitionem præcendentem ex parte obiecti, contra hanc cognitionem sic præcendentem procedit argumentum supra factum quod in fituo contra solutionem, eodem modo quo illud in fitue ram contra conclusionem, quia solutio, & conclusio in nihilo differunt. Distinctio rationis facta per cognitionem præcisiam ex parte obiecti dicit cognitionem per quam cognoscitur prædicatum animalis, quin prædicatum rationalis ex parte obiecti cognitione attingatur: sed ex hac cognitione sequitur idem animal cognosci, & non cognosci, esse terminum cognitionis, & non esse terminum cognitionis, idem rationale cognosci, & non cognosci, esse terminum cognitionis, & non esse terminum cognitionis, quæ sunt contradictoria: ergo implicat hæc cognitio: ergo implicat talis rationis distinctio. Maior est citra omnem controuersiam. Minorem propagnat totum argumentum supra factum.

21. Respondent alij, animal, & rationale esse idem vt sunt in se, ab intellectu autem cognoscuntur, non vt sunt in se, sed aliter ac sunt, & ita posse cognosci vt distincta, seu posse distingui per cognitionē, ex vi cuius habent esse obiecti uē in intellectu aliter ac sunt in se, etiam si in se ipsis realiter non distinguantur. Ex hac doctrina ad formā argumēti respondent: animal, & rationale sunt idem vt sunt in se,

Francisc. de Oniedo, Philosoph. Tom. II.

concedo; aliter ac sunt in se, vel vt sunt in intellectu, nego: sed animal cognoscitur per hanc cognitionem præcisiam, distingo: cognoscitur vt est in se, nego; aliter ac est in se, concedo: ergo per eandem cognitionem cognoscitur rationale, nego consequentiā: ex cuius consequenti negato non sequitur animal, neque rationale cognosci, aut non cognosci, quia non cognoscitur animal vt est identificatum cum rationali, sed vt distinctū, cum nō cognoscatur vt est in se, sed aliter ac est in se. Solutio hæc rem confundit, doctrinā falsam continet, & argumenti vim non infringit, neq; illius attingit difficultatem. Procedit difficultas de cognitione cuius obiectum est reale secundum formalitatē, quæ cognitionem terminat, licet realiter formalitas illa præcisā non sit, sed præcindatur per cognitionem, de quo est questio, veritatem fixam semper est cognitionem illam attingere obiectum reale, de quo disputamus an possit attingi a cognitione, non acta ratione alia realiter identificata cum formalitate tenente se ex parte obiecti: si enim cognitio ad formalitatē fictam terminaretur, præcisua non esset inter formalitates reales realiter identificatas, sed factiua diuerforum entium rationis. His positis argumentū supra factum in stauo. Cognitio præcisua, est abstractiua sic, & attingat obiectum aliter ac est, vt vult arguens, (quod ego postea quomodo intelligendū sit explicabo,) attingit realiter formalitatē animalis, quæ realiter est in obiecto identificata cum rationali, & hæc formalitas per se ipsam terminat cognitionem: ergo formalitas rationalis identificata cum animalitate debet terminare eandem cognitionem. Consequentiam propugnat integrum argumentum supra factum peritum ex identitate formalitatum, & ex eo quod non possit aliquid reale conuenire realiter, & a parte rei alicui entitati, quod non conueniat omni cum illa identificato, aliās eidem entitati conueniret, & non conueniret, vt supra arguebam. Formalitatem animalis realiter existentem a parte rei identificatam cum rationali per se ipsam terminare cognitionem præcisiam animalis de qua contendimus, apud omnes, qui rem percipiunt, est inconcussum, quia cognitio illa terminatur ad animal reale, & non fictum, nullum autem est animal reale non fictum præter animal existens a parte rei identificatum cum differentia specifica.

Secundo, si illud animal secundum se cognitionem non terminaret, non cognosceretur animal reale neque de illo aliquid enunciaremus, sed semper nostræ enunciations de obiectis fierent chimericis, quod plusquam chimericum est, & destruit suppositum quætionis; disputamus enim, an cognitio attingens formalitatem animalis, quæ realiter est identificata cum differentia, possit illam sine differentia attingere. In qua quæstione supponimus cognitionem illam attingere formalitatem animalis, quæ est identificata cum differentia, & formalitatem animalis cum differentia identificatam per se ipsam cognitionem terminare, & postea procedimus ad inquirendū, an formalitas differentie necessariō per se ipsam debeat eandem cognitionem terminare, & ita de hoc posterius inquirendum non est, si illud prius non supponatur. Iterum subdistingues: cognitio illa respicit formalitatem animalis realem existentem a parte rei, & hæc formalitas per se ipsam terminat cognitionem vt est in se, nego; aliter ac est in se, concedo; Sed iterum argumentabor: illa formalitas per se ipsam realiter & a parte rei terminat cognitionem repræsentantem suum obiectum aliter ac est in se: ergo quicquid est identificatum cum illa formalitate terminabit eandem cognitionem repræsentantem suum obiectum aliter ac est in se, aliās eadem entitas terminabit hanc cognitionem repræsentantem suum obiectum aliter ac est, & non terminabit eandem cognitionem repræsentantem suum obiectum aliter ac est, quæ sunt contradictoria. Vergeo, & declaro idem argumentum: formalitatem animalis per se ipsam terminantem hanc cognitionem abstractiuam cognosci ex vi illius aliter ac est in se, nihil aliud est, quam terminare hanc numero cognitionē depromptā ab his speciebus, & respicientē hæc obiecta indirecta, & quasi obliquē terminantia hanc cognitionem, quæ omnia clauduntur in hoc quod est terminare hæc numero cognitionē, quæ abstractiua dicitur: quæ per se ipsam habet esse abstractiuā, & repræsentare obiectum aliter ac est, quod inconcussum est apud omnes. Ex hoc infero formalitatē animalis cognosci aliter ac est in se nihil aliud esse, quàm terminare hæc numero cognitionem intrinsecē abstractiuam, ac proinde

A a cum

cum dicimus: formalitas animalis per se ipsam terminat hanc numero cognitionem assignando cognitionem, quæ intrinsicè est abstractiva inepre distinguitur, terminat cognitionem, per quam cognoscatur, ut est in se, nego; per quam cognoscatur aliter ac est, concedo; quia eo ipso quod dicitur terminare hanc numero cognitionem assignando cognitionem intrinsicè abstractivam, dicitur terminare cognitionem, ex vi cuius cognoscitur aliter ac est, quod firmum esse volo, ne multiplicatione ineptarum distinctionum velis vim argumenti eludere, quod integrum esse respectu cognitionis repræsentantis obiectum aliter ac est in sese, sic suadeo. Formalitas animalis realiter existens à parte rei, quæ realiter est identificata cum rationali, vel cum alia differentia per se ipsam terminat hanc numero cognitionem, quæ intrinsicè est abstractiva: ergo quidquid est identificatum cum formalitate animalis terminabit eandem numero cognitionem. Antecedens negari nequit. Consequentia stabilis integrum argumentum supra factum, quod constitutum est, ad probandum ex duabus formalitatibus realiter identificatis non posse vnam terminare hanc numero cognitionem, & alteram eandem cognitionem non terminare, aliàs eadem entitas terminaret, & non terminaret. Recognosce omnia quibus à principio argumentum institui.

23 Demum obiectum per cognitionem abstractivam cognosci aliter, ac est in se cum mica falis intelligendum est. Si enim dicatur cognitionem illam obiectum directo formalitatem aliquam, vel modum aliquem positivè impingere, quem in se obiectum non habeat, est omnino falsum, quia iam cognitio non terminaretur ad obiectum verum, & reale, sed fictum. Si dicas, obiectum illud cognosci non secundum omnes formalitates, quas habet, sed secundum aliquam aliis omissis, in duplici sensu potest intelligi, vel quia formalitates illæ ex parte modi non dicuntur attingi, est ex parte obiecti omnes attingantur, & hoc nihil conducit ad obiectivam præcisionem, vel intelligitur quod cognitio illa attingat hanc formalitatem, & illam non tantum ex parte modi, sed etiam ex parte obiecti non attingat, & hoc ego contendo repugnantiam involvere; & contra hunc modum attingendi obiectum aliter ac est in se, quo putas argumento satis facere institutum est argumentum, & iterum est institutum ad destruendam conclusionem, quam ut solutionem argumenti contra illam instituiti, iterum rradis. Si dicas cognosci obiectum aliter ac est in se per cognitionem abstractivam tantum dicere attingi per cognitionem illam indirectè, & obliquè alia obiecta, instar quorum obiectum directum secundum proprias formalitates, quas in se habet, ut illas habet in se, cognoscitur, quod sane melius explicat, quid sit rem aliter ac est in se cognosci; totum hoc admitto, & argumentum adhuc remanet integrum, quo ego intendo non posse hanc formalitatem per se ipsam terminare cognitionem, & in se ipsa instar aliorum obiectorum cognosci, quin alia formalitas cum illa identificata per se ipsam terminet eandem cognitionem, & in se ipsa instar eorundem obiectorum cognoscatur, ne aliquid realiter, & à parte rei conveniat alicui entitati quod non conveniat entitati identificatæ cum ipsa, ex quo sequeretur idem convenire & non convenire eidem entitati, duplexque verificari contradictorium.

24 Respondent alij, entitatem habere duplex esse, seu duplicem existendi statum, quendam realem physicum, quem intrinsicè habet quælibet entitas, alium intentionalem, quem tribuit intellectus obiecto cognito, quod constituit in statu intentionali. Dicunt enim intellectui vim quamdam inesse dandi rebus esse quoddam intentionale, & præsentiam quamdam in mente secundum quam est diverso modo intentionaliter, ac est physicè secundum esse physicum, quod habet extra intellectum. Aferunt insuper animal, & rationale, quæ in esse physico identificantur, & sunt idem, in esse intentionali distingui, & diversum esse intentionale habere animal in intellectu ab esse intentionali, quod habet rationale in eodem intellectu, & è cõtra, etiam si esse physicum utriusque in re non distinguantur. Deinde aiunt animal, & rationale terminare cognitionem secundum esse intentionale, & non secundum esse physicum, ex quo inferunt animal, & rationale secundum esse physicum in re indistincta terminare cognitiones sui secundum esse realitè distincta intentionalia, & ita terminare cognitiones ut distincta intentionaliter inter se, & non ut realiter identificata; Ex quo fit posse animal secundum suum esse intentionale distinctum ab esse intentionali rationalis terminare

cognitionem, quam rationale non terminat, & rationale secundum proprium esse intentionale terminare cognitionem, quæ non terminat animal, quin in hoc aliqua apparet contradictio, cum non dicatur de eodem esse intentionali distincta esse intentionalia, ratione quorundam cognitionem, cum sint hanc cognitionem, quam non terminat rationale, & rationale terminat hanc cognitionem, quam non terminat animal. Ex hac doctrina disparitatè reddunt recentes isti pro hanc formalitatem, & non produci secundum illam, licet possit cognosci secundum hanc formalitatem, & non secundum illam: quia entitas terminat actionem secundum esse physicum & reale, quod vnum in diuisibile est omnibus entitatibus physicè identificatis; eadem verò entitas terminat cognitionem, non secundum illud esse physicum, & reale, sed secundum esse intentionale, quod distinctum est respectu diversarum formalitatum, & ita distinctæ formalitates possunt secundum distincta esse intentionalia distinctas cognitiones terminare absque eo, quod vna formalitas terminet cognitionem, quam terminat alia formalitas. Ex his concludunt præcisiones obiectivas nõ dari secundum esse physicum rei distinctum ab esse intentionali, quia secundum hoc entitas non terminat cognitionem sui, sed secundum esse intentionalia distincta, quæ competunt distinctis formalitatibus habentibus tantum in re vnum physicum esse. Quod si roges hos recentiores, quid sit illud esse intentionale quod obiectum habet in intellectu, respondeant esse denominationem quamdam ex actu mentis realiter profluentem, ex vi cuius formaliter constituitur obiectum in illo statu intentionali realiter distincto ab existentia physica obiecti, & ab ipsa cognitione.

Contra hunc dicendi modum occurrunt multa, præcisè tamen illum impugno, & paucioribus posset eueri. Do his recentioribus dari duplicem illi statum, intentionalem, & physicum inter se distinctum, admitto rationale & animal distingui secundum existentias intentionales, est secundum existentiam physicam sint idem; concedo cognitiones terminari ad existentias intentionales, & non ad existentiam physicam, posseque dari cognitionem terminatam ad existentiam animalis non respicientem existentiam intentionalem rationalis, distinctam ab existentia intentionali animalis, & posse dari aliam cognitionem terminatam ad existentiam intentionalem rationalis, non terminatam ad existentiam intentionalem animalis, & ex his infero nõ dari præcisiones obiectivas, quod sic proba. Cognitio obiectivè præcisens est illa, ex vi cuius è duobus realiter identificatis vnum attingitur alio non attracto; sed ex eo quod cognitio attingat existentiam intentionalem animalis, & non attingat existentiam intentionalem rationalis, non attingit vnum è duobus identificatis realiter alio non attracto; ergo non est obiectiva præcisio. Maior continet definitionem præcisionis obiectivæ, quam omnes tradunt: Consequentia est legitima: Minorem proba: obiectum attractum per hanc cognitionem est existentia intentionalis animalis, obiectum non attractum est existentia intentionalis rationalis: hæc duæ existentie realiter distinguuntur inter se, & ab existentia physica animalis, & rationalis, quæ per hanc cognitionem non attingitur in sententia horum recentiorum; ergo hæc cognitio tantum habet attingere hoc obiectum, videlicet existentiam intentionalem animalis alio distincto non attracto videlicet existentia intentionali rationalis: ergo cognitio hæc tantum præcisit inter obiecta realia realiter distincta; ergo non habet virtutem præcisentem inter formalitates realiter identificatas, de qua inter auctores in hac materia est concertatio.

Secundò falsum omnino est obiectum habere existentiam illam intentionalem realiter distinctam ab ipsius physica entitate, & à cognitione ad ipsam terminata, quia status ille, ut isti recentiores inquirunt, nihil aliud importat, quam obiectum esse cognitum; obiectum autem esse cognitum tantum dicit extrinsecam quamdam denominationem realiter indistinctam ab ipso obiecto, & à cognitione terminata ad ipsam obiectum. Sic communis sententia, quam omnes polliciores recentiores tradunt, & ego probabo Controv. 2. punct. 5.

Tertiò, alienum à veritate est cognitionem præcisivam animalis terminari ad animal secundum illum statum intentionalem, quod sic ofendo. Animal ut intentionaliter existens est animal ut cognitum, ut recentiores fatentur; ergo dicit

dicit formaliter ipsam cognitionem, per quam constituitur in statu intentionali, & in esse cogniti: ergo cognitio terminata ad animal, ut intentionaliter existens, & ut cognitum, quod est formaliter idem, debet terminari ad cognitionem, per quam in illo statu constituitur, sicuti cognitio terminata ad album formaliter, debet terminari ad albedinem per quam constituitur albam formaliter in ratione albi: sed cognitio terminata ad animal, ex vi cuius hoc à rationali præcinditur non terminatur ad cognitionem, neque ad animal ut est formaliter cognitum, neque reflectit supra se ipsam, ut per se notum est; aliud enim est cognoscere animal, aliud cognoscere animal esse cognitum; & aliud præcindere animal à rationali, aliud cognoscere animal esse præcisum: ergo cognitio præcisua animalis non terminatur ad animal ut cognitum, neque ad animal ut existens intentionaliter, sed ad animal secundum se, quod ex eo quod secundum se ipsam cognitionem terminet denominatur cognitum, etiam si cognitio non in illud ut cognitum feratur, sicuti vnio terminatur ad extremum, quod vnio secundum se sumptum, quod non respicit ut vnium, sed formaliter constituit vnium.

28 Quarto, etiam si cognitio terminaretur ad obiectum secundum illum statum intentionalem distinctum à physico rei statu, & ab existentia physica rei, necessarium deberet terminari ad ipsam physicam rei existentiam realiter vniam, simplicem identificatam cum omnibus formalitatibus, quod sic ostendo. Quando cognosco animal cognosco id, quod physicè, & realiter est à parte rei extra intellectum existens, & id, quod est à parte rei extra intellectum existens per se habet euitatem terminat cognitionem, & de illo enuncio esse principium sensationis, & alia huiusmodi prædicata, aliàs animal secundum se, & existentia physica illius non esset obiectum mei intellectus, & nulla entitas secundum esse quod in se habet cognosceretur, & consequenter, neque posset amari; quia nihil potest amari secundum rationem illam secundum quam non cognoscitur, & ita Deus non amaretur à nobis secundum esse, quod in se habet, sed secundum esse intentionale, quod isti recentis fingunt distinctum ab esse intrinseco, quod entitas in se habet, quod graui censurâ dignum est, est enim certum Deum amari à beatis, & à viatoribus actu charitatis Theologico immediatè attingente bonitatem infinitam Dei, quâ Deus ipse realiter est infinitè bonus: ergo cognitio terminatur ad esse reale, quod entitas in se habet distinctum ab illo esse intentionali: sed esse physicum, & reale animalis distinctum ab esse intentionali eiusdem animalis, quod recentis isti constringunt est identificatum cum esse reali rationali: ergo si cognitio terminatur ad animal, & non terminatur ad rationale, terminatur ad esse reale & physicum animalis, & non terminatur ad esse reale & physicum rationalis cum illo identificatum: ergo terminatur, & non terminatur ad idem obiectum, quod inuoluit contradictionem, quam à præcindentibus obiectiue extorquet argumentum supra factum.

29 Quintò animal habere distinctum esse intentionale à rationali dicit animal ut cognitum distingui à rationali ut cognitio: ergo distingui animal ut cognitum à rationali ut cognitio, dicit animal cognosci cum hac cognitione, & rationale identificatum cum animali non cognosci eadem cognitione, & rationale cognosci illa cognitione, & animal identificatum cum rationali non cognosci eadem cognitione: sed hoc implicat: ergo implicat animal ut cognitum distingui à rationali ut cognitio, seu existentiam intentionalem animalis distingui ab existentia intentionali rationalis, quod est formaliter idem. Minor, seu secundum Antecedens tantum indiget probatione, quam habes in argumento, quod solui intenditur hoc esse intentionali distincto formalitatum, quæ sunt realiter idem, quo ostenditur implicationem inuoluerè è duobus identificatis vnium attingi per hanc cognitionem alio non tacto, quod est difficile in obiectiuis præcisionibus, & supponitur in hoc statu intentionali animalis distincto ab statu intentionali rationalis, quo difficultas non soluitur, sed illa, quæ in obiecto percipiebatur, trahitur ad statum illum, quem distingui à cognitione, & obiecto constringitur.

30 Alij desperantes in humanis huic argumento solutionem inueniendam esse, ad sacra confugiunt, & Trinitatis exemplo rem emollire, & distinctionis virtualis remedio medicari præsumunt. Afferunt distinctionis virtualis beneficium posse animal terminare cognitionem, etiam rationale

Francij, de Ouidio, Philoſoph. Tom. 11.

cum illo identificatum eandem distinctionem non terminet, sicuti eiusdem virtualis distinctionis ope potest essentia diuina communicari, & non communicari relatio cum essentia diuina identificata. Sed nihil mihi magis durum, nec magis in hac distinctione desperatum, quam exemplo Trinitatis explicari, & distinctionis virtualis ope defendi. Quid enim durius, aut difficilius potest excogitari, quam totam mysterij Trinitatis difficultatem, quod in fidei obsequium intellectum captiuantes credimus in his præcisionibus obiectiuis admitti: Quidve magis desperatum quam distinctionem virtuales in creaturis fingere, quam non minori difficultate, quam ipsum Trinitatis mysterium in Deo Theologi meditantur, & ad quam in ipso Deo defendendam infinità Dei perfectione se protegent sed de hoc non plura, ostendi enim Punct. 5. distinctionem hanc virtuales, neque in ordine ad prædicata physica neque ad intentionalia in creaturis admittendam esse, & sine fundamento in his conſingi. Me vide loco citato ubi distinctionem hanc virtuales in ordine ad prædicata intentionalia ex professo impugnauit §. 4.

31 Hoc argumentum meum conuincit animum, & me inuitum cogit ad negandas obiectiuis præcisiones in formalitatibus creatis realiter identificatis, expendi enim omnes solutiones, quas recentes, qui quæstionem hanc ex instituto pertractant, & nullam inueni, quâ meus acquiescat animus, & quæ non eandem impugnationem patiaturs quam conclusio sustinet, quâ primò sententia defendens præcisiones obiectiuis traditur. In formalitatibus increatis facilius ego has præcisiones distinctionis virtualis ope defendere, alienum enim non est ab ente increato posse ferendum diuersas formalitates realiter identificatas obiectiuis obire munerè, eadem ratione ac si formalitates illæ realiter distinguerentur. Verumtamen pleraque argumenta, & difficiliora, quæ in hac materia fiunt, communia sunt enti creato & increato, quæ solui debent ad negandas has obiectiuis præcisiones in creatis, quibus solutis fundamentum non extat, quod cogat præcisiones obiectiuis in ente creato defendere, & hanc virtuales distinctionem in ordine ad cognoscendum, & non cognoscendum secundum eandem realem entitatem in ente increato adstruendam: Theologi enim, qui hanc virtuales distinctionem sunt meditati, illa tantum vtuntur in ordine ad prædicata, quæ in Deo reperiri necesse est, & ratione alia defendi nequeunt, sic plures, qui hanc distinctionem virtuales in notionalibus admittunt in prædicatis essentialibus à Deo relegant. Dices specialia argumenta reperiri, quæ in diuinis has obiectiuis præcisiones propugnent, sine quibus plura spectantia ad Incarnationis, & Trinitatis mysterium defendi nequeunt, neque de illis adhuc Catholicè loqui possumus. Mouère hæc argumenta Ariagum & alios negantes præcisiones obiectiuis in ente creato ad illas in ente increato admittendas; ego verò cenſeo omnia quæ in hac re specialiter de ente increato fiunt sufficiens fundamentum non præbere ad has præcisiones in Deo admittendas, quod constabit ex solutionibus, quas prædictis argumentis adhibebo.

§. V.

Soluntur argumenta que præcisiones obiectiuis in omni ente propugnant.

32 Obiectis primò. Hæc vox homo non significat Petrum, aut Ioannem: ergo significat aliquid commune Petro, & Ioanni: ergo ex parte obiecti significati correspondet illi aliquid commune Petro, & Ioanni quod sit obiectum cognitionis, cui correspondet. Confirmatur: obiectum significatum per hanc vocem prædicatur de Petro, & Ioanne: ergo dicit aliquid commune Petro, & Ioanni: ergo datur ex parte obiecti significati per hanc vocem aliquid commune Petro, & Ioanni obiectiue præcisum per conceptum respondentem huic voci homo. Respondeo ex dictis in Logica conceptum respondentem huic voci homo, & ipsam vocem respicere ex parte obiecti Petrum, Ioannem, Franciscum, & alia indiuidua contenta sub specie hominis, quæ representantur per conceptum quemdam confusum respondentem huic voci homo, ex vi cuius intellectus non discernit inter plura illa, quæ per tale cognitionem attingit, etiam illa attingat ex parte obiecti secundà differētias, ex

A a 2 vi qua

vi quarum inter se discernuntur. Sicuti visio coloris viridis valde distantis colorem attingit secundum differentiam specificam, adeo tamen confusè, vt ex vi illius non discernatur sensus; neque fundamentum tribuat intellectui discernendi inter colorem viridem, & nigrum: eademque ratione, quâ individua per conceptum formalem repræsentantur, significantur per vocem, quæ loco formalis conceptus subrogatur. Ad confirmationem dico obiectum significatum per hanc vocem *homo* quod prædicatur de Petro, & Ioanne non verificari de Petro quatenus verificatur de Ioanne, quia de Petro verificatur quatenus in illo obiecto quod continet collectionem individuum continetur Petrus, ad quem tanquam ad subiectum verificationis totum prædicatum contrahitur cum dicimus *Petrus est homo*, & de Ioanne verificatur quatenus in illo obiecto continetur ipse Ioannes ad quem tanquam ad subiectum verificationis contrahitur obiectum significatum ex parte prædicati, cum dicimus *Ioannes est homo*. De hoc latius dixi in Logica.

33 Obiicies secundò. Plura possumus prædicare de animali, & de illo cogitare, quæ non cogitantur de rationali, de quo non meminimus, neque de illo possunt verificari: ergo possumus apprehendere naturam animalis præcisam à rationali. Respondeo aliud esse naturam animalis, aliud animal quod est identificatum cum homine, quæ distinguuntur tanquam includens & inclusum; natura enim animalis dicitur animal hominis, & equi, seu omnia animalia identificata cum omnibus individuis omnium specierum, & animal hominis dicitur tantum animalia identificata cum individuis speciei hominis. Nihilominus omnia, quæ de animali vt sic prædicantur, & cogitantur, possunt prædicari, & cogitari de omnibus speciebus animalis, quia id tantum tribuitur animali vt sic quod tribuitur cuiusque speciei animalis, & cuiusque individuo sub specie animalis contento: sic cum dicimus, *Animal sensitivum* ex parte obiecti idem est ac si diceremus *Homo est sensitivus*; *Equus est sensitivus*; *Leo est sensitivus*, &c. Rursus cum dicimus *homo est sensitivus* ex parte obiecti idem est ac si diceremus *Petrus est sensitivus*; *Ioannes est sensitivus*, & sic de aliis individuis speciei hominis, & de aliis speciebus respectu suorum individuum. Ex quo fit ex parte obiecti idem esse dicere, *animal est sensitivum*, ac dicere *hic homo est sensitivus*, & *hic equus est sensitivus*; & sic de omnibus individuis omnium specierum, de quibus prædicatur, & cogitatur quidquid de animali in communi, quod ex parte obiecti ab ipsis non distinguitur. Instabis experientia ipsa tibi notum esse nihil cogitare de Petro, aut Ioanne hoc equo, & illo leone, cum dicis *animal est sensitivum*. Respondeo te tantum posse experientia doceri actu non discernere inter hæc individua cum dicis *animal est sensitivum*, non tamen posse experientia doceri tuam prædicationem & tuum formalem conceptum per quem dicis *animal est sensitivum* non tendere ex parte obiecti circa hæc individua, quæ omnia confusè attingis per illum conceptum, vt ex vi illius nõ possis inter ipsa discernere, ac proinde in ordine ad tuam experientiam perinde se habet conceptus ille, ac si individua illa non attingeret, sicuti cum vides colorem viridem valde distantem, de quo non potes enunciare, an sit viridis, an niger, speciem coloris visione pertingis, in ordine tamen ad tuam experientiam perinde se habet visio, ac si non attingeret rationem specificam coloris, sed rationem quandam communem, seu ac si non attingeret colorem viridem, sed nigrum, quia etsi visio illa attingat colorem viridem, & non nigrum, intellectus dubius remanet, an obiectum visum sit color viridis, vel niger.

34 Instabis: ex vi illius cognitionis, cognosco animal expressè, & distinctè, non cognosco aliquam differentiam expressè, & distinctè: ergo cognitio illa distincto modo attingit animal, ac attingit differentias. Secundò, cognitio illa confundit differentias, & non rationem generis: ergo ratio formalis generis videlicet animalis tenens se ex parte obiecti in se ipsa, & non tantum in connotatis diverso modo attingitur per cognitionem. Respondeo conceptum respondentem huic voci *animal* distinguere omnia individua animalia, & quodlibet illorum, in quæ fertur, ab omni illo, quod non est animal, v.g. à lapide, & ligno, à quibus etiam distinguit differentias omnes específicas, & illarum quamlibet, in quas affirmo ferri cognitionem illam, ex vi enim conceptus respondentis huic voci *animal rationale* non confunditur cum lapide, sed ab illo distinguitur, &

tantum confunditur cum rugibili, & hinnibili. In ordine ergo ad omnia, quæ animalia non sunt æque distincte cognoscitur animal, & rationale per conceptum respondentem huic voci *animal*. Videamus modò an in ordine ad animalia eadem distinctione, & confusione, & ratione differentia cognoscatur. Ex parte obiecti conceptus respondentis huic voci *animal*, in quo ego affirmo contineri possumus considerare animal hominis, equi, & leonis, omnes rationes animalis dispersas in distinctis speciebus. Possumus item considerare animal hominis speciem sumptam, & animal equi seorsim sumptam, & sic omnes rationes animalis distributivè sumptas: Sic eadem ratione possumus considerare differentias omnes collectivè sumptas per modum vnus aggregati, & omnes distributivè sumptas, seu quamlibet illarum seorsim sumptam. Si considerentur differentia per modum vnus aggregati indistincte includentis omnes differentias, & eadem ratione considerentur omnes rationes genericæ, seu omnes rationes animalis, realiter identificantur adæquate, eademque ratione ex parte obiecti cognoscantur adæquate, eademque ratione neque aliud in altero contentum confunditur cum aliquo distincto ab ipso aggregato, ac proinde aggregata illa indistincte sumpta confundi nequeunt, quia confusio semper est cum aliquo distincto ab illo quod confunditur. Dicit insuper vtrumque aggregatum partes inter se confusas, quia in aggregato animalium, animal hominis confunditur cum animali equi, & leonis, & sic de omnibus aliis, & in aggregato differentiarum rationale confunditur cum hinnibili, & rugibili, & sic de omnibus aliis differentis. Hac ratione comparatæ rationes genericæ, & differentiales in nullo distinguuntur, & absque inæqualitate distinctionis, aut confusionis in ordine ad eadem obiecta cognoscuntur.

Possumus insuper comparari differentia distributivè sumpta cum rationibus genericis collectivè sumptis, v.g. rationale cum animali vt sic, seu cum tota collectione animalium indistincte sumpta. Hac ratione differentia inæquate distinguuntur à ratione animalis, rationale enim tantum identificatur cum animali hominis & aggregatum illud dicitur præter animal hominis animal equi, leonis, &c. & sic de quibuscumque aliis differentis. Hac etiam ratione differentia confunduntur, illarum quamlibet cum reliquis aliis ab ipsa distinctis, & animal non confunditur, quia sumptum per modum vnus aggregati indistincte sumpti non habet cum quo confundatur, sicuti neque habent differentia si eadem ratione sumerentur. In hoc ergo sensu verum est differentias cognosci confusè per illum conceptum, & animal cognosci distinctè, quod nullam arguit præcisionem, quia obiecta realiter adæquate non identificantur, distinguuntur enim inæquate vt dictum est sicuti distinguitur animal hominis ab animali vt sic, seu ab aggregato animalium hominis & leonis, quod dicitur conceptus communis animalis.

Tertiò si ex parte vtriusque aggregati rationes in illo contentæ sumantur distributivè, & distributio sit accommodata ita vt rationale comparetur cum animali hominis, cum quo identificatur, & rugibile cum animali leonis, æque distinctè, & confusè rationes genericæ, & specificæ cognoscantur, quia sicuti ex vi conceptus respondentis huic voci *animal*, rationale confunditur cum rugibili, hinnibili & reliquis, sic animal hominis confunditur cum animalibus equi, cum animali leonis, & reliquis, & sicuti animal hominis per eundem conceptum distinguitur ab omni illo quod non est animal, sic rationale ab omni non animali per eundem conceptum distinguitur, quia tantum confunditur cum aliis differentis animalis, quarum quamlibet identificatur cum propria ratione animalis. Ex his constat factâ comparatione inter rationes genericas, & específicas adæquate identificatas, omnes eadem distinctione, eademque confusione in ordine ad eadem obiecta cognosci.

Obiicies tertiò. Quando video equum à longè, cognosco esse animal, & non cognosco esse hinnibile: ergo cognitio illa fertur in rationem genericam, & non attingit rationem specificam. Vidi plures, qui magis faciunt hoc argumentum, quod mihi alicuius momenti nunquam fuit, habet enim solutionem non difficilem, & in sensationibus instantiam patitur manifestam, quâ admitendas non esse præcisiones obiectivas positivè suadet. In primis in isto visione

visione externa coloris viridis, ex vi cuius non potest sensus neque intellectus discernere inter colorem viridem, & nigrum, & tamen fertur in differentiam specificam coloris: ergo non ex eo quod intellectus non possit ex vi huius cognitionis discernere inter species, non inferitur ex vi huius cognitionis non attingere differentiam specificam. Ex hoc argumentum desumo ad impugnandas has præcisiones. Totum illorum fundamentum desumitur ex eo quod intellectus discernat rationem genericam, & non specificam. Sed idem contingit in sensibus, & tamen in sensibus hæ præcisiones non admittuntur: ergo neque ex hoc fundamento præcisiones sunt in intellectu admittendæ, quod destructo vix mediocre aliud reperitur ad has præcisiones suadendas. Respondeo viso equo distanti, quem intellectus non discernit dupliciter se posse gerere intellectum; aliquando enim, cum tantum percipiat illud obiectum visum se progressu mouere, hunc discursum conficit: *omne quod se mouet est animal: hoc se mouet: ergo hoc est animal*: quod ex parte obiecti est idem ac dicere: *omne quod mouetur est homo vel equus, vel leo, &c. hoc mouetur: ergo est equus vel leo, &c.* in quo nulla est præcisio sed affirmatio specierum sub diuisione de illo subiecto, quæ fieri non posset si cognitio ad species non terminaretur. Neque ex hac enunciatione præcisio aliqua inferitur, quia quando dico, *illud individuum humanum quod video, est Petrus, vel Paulus*, etiam non possum determinate dicere *est Petrus*, neque possum dicere *est Paulus* non abstracto rationem communem à Petro, & Paulo, sed vtrumque agnosco, & sub diuisione prædico. Dixi vtrumque ex parte obiecti esse idem, quia ex parte obiecti animal, & aggregatum specierum, quæ sub animali continentur, non distinguuntur; ac proinde animal ex parte vnius extremi, & ex parte alterius species animalis videlicet homo, equus, leo, & sic alia, non distinguuntur, siue species diuisione, siue copulatiue significentur, quia modus iste significandi non se tenet ex parte obiecti, sed ex parte actus. Differunt ergo discursus supra dicti tantum ex parte actus per distinctum modum apprehendendi idemmet obiectum, quod per modum vnius simplicis obiecti potest intellectus apprehendere per conceptum respondentem huic voci *animal*, vel per modum plurimum entitatem per conceptum respondentem huic complexo *homo, vel equus, vel leo, &c.* ex his discursibus, qui ex parte actus distinguuntur potest intellectus vnum, vel alterum efficere, & frequentius fit discursus ille per terminum complexum, & cum videmus animal à longè, & speciem non discernimus, dicimus, *animal illud, vel est equus, vel leo, &c.* & dubitamus ad quam ex his speciebus pertineat, quod signum est illas sub speciali differentia, etiam ex parte actus attingere.

38 Alio modo se potest gerere intellectus nullam apprehendendo rationem animalis in communi, neque species aliquas sub diuisione, quia tunc non occurrit intentionalis species impressa ad producendam speciem expressam, quæ ex parte actus repræsentat rationem, neque ex parte obiecti alia obiecta sub diuisione, sed tantum apprehendendo quoddam principium singulare determinatum operationis, quam ab illo obiecto videt procedere, quod infert arguens ex actu ad potentiam, & ita obiecto illi, quod videt à se moueri, tribuit principium se mouendi, quod nomine animalis significat, aut principium sentiendi si nouit obiectum illud aliquam sensationem exercere, aut aduertit principium motus progressiui, & principium sensationis realiter nunquam separari. Tunc ergo intellectus affirmans obiectum illud esse principium motus progressiui, seu sensationis nihil cogitans de ratione alia communi, neque de speciali aliqua differentia, de qua nec dubitat, sed tantum tunc agnoscit præcisè obiectum illud esse principium talis operationis, cognoscit differentias omnes, quæ sunt in illo obiecto, & principium ratiocinandi si tale animal sit homo, vel sentiendi si sit equus, illa tantum operatione connotata, ratione cuius connotationis ex parte actus tantum cognosci dicitur principium illius operationis, etiam si ex parte obiecti cognoscantur omnia principia cum illo identificata.

39 Obiicies quintò ex doctrina modò tradita. Sensatio tantum dicit ordinem ad principium sensitiuum: ergo sensatio tantum ducit in cognitionem principij sensitiui. Respondeo sensationem dicere ordinem ad principium illud, à quo procedit, ex quo fit nullam sensationem dicere ordinem, neque esse connexam cum sensitiuo in communi, neque

Francis. de Quiedo, Philosoph. Tom. 11.

cum puro sensitiuo, seu non identificato cum alia differentia, quia nulla est sensatio, quæ procedat à sensatiuo in communi, neque à puro sensitiuo, qualibet enim procedit à sensitiuo identificato cum aliqua differentia, ab homine videlicet, vel ab equo, cum quo habet connexionem, & in cuius cognitionem ducit tanquam in terminum connexionis, & relationis, sensatio enim hominis non magis refertur, neque connectitur cum animali, quam cum rationali, sed ad vtrumque refertur, quia ab vtroque tanquam ab eodem principio, eademque simplicissima entitate procedit; & sic sensatio equi æquè refertur ad hinnibile, & ad animal, & sic de quacumque alia sensatione in particulari. Dicitur autem sensationem procedere ab homine vt animalis, & non vt rationalis, non quia ipsam non procedat à rationali, sed quia potest dari alia sensatio, quæ non dependeat à rationali, & nulla potest dari, quæ ab animali non rationali, sed cum alia quacumque differentia identificato procedat, quod fundamentum tribuit intellectui, vt sensationem tribuat formalitati animalis, & non formalitati rationalis, vt in simili dixi Punct. 4.

40 Instabis: Etiam si sensatio hominis connectatur cum homine, & in illius ducat cognitionem, & sic sensatio equi, & qualibet sensatio in particulari, sensatio tamen vt sic vniuersaliter sumpta tantum ducit in cognitionem animalis secundum se præcisè ab omni differentia. Respondeo sensationem vt sic ducere in cognitionem animalis vt sic, quod non est ratio aliqua animalis à differentiis ex parte obiecti præcisè, sed quoddam aggregatum specierum animalis, quæ tantum cognoscuntur connotatis operationibus similibus non connotatis dissimilibus, quæ cuiuslibet specti propria sunt.

41 Obiic. sextò. Potest considerari calor fluens ab agenti, & non receptus in passio: ergo potest considerari actio, quin consideretur passio, seu receptio, cum quibus est identificata. Respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam, quia defectus cognitionis caloris vt recepti in passio non prouenit ex eo, quod non cognoscatur totum illud, quod intrinsecè est receptio, sed ex eo, quod non cognoscatur passum, seu subiectum distinctum à receptione in ordine ad quod eadem formalitas actionis dicitur passio, & receptio. Itaque eademmet entitas ex eo, quod cognoscatur cum subiecto dicitur cognosci formaliter vt passio, & eadem intrinsecè inuariata cognita secundum eadem formalitates intrinsecas, ex eo quod cognoscatur connotato principio tanquam potentia, cuius illa sit actus dicitur passio, actio enim vt actio non differt à passione vt passione in ordine ad intellectum per aliquid identificatum cum actione, & passione, quæ in re sunt idem, sed per diuersa connotata, seu per eadem diuersa cognita.

42 Obiicies septimò. Actio vt actio non distinguitur obiectiue per aliquod prædicatum illi intrinsecum à passione cum qua identificatur: ergo non potest cognosci actio vt actio quin cognoscatur passum. Sequelam probò: Passio vt passio dicit ordinem ad passum: sed actio vt actio nõ distinguitur à passione: ergo actio vt actio dicit ordinem ad passum tanquam ad potentiam cuius illa sit formalis actus, eadem ratione quæ passio dicit eundem ordinem. Respondeo negando sequelam. Ad confirmationem dico actionem vt actionem entitatiuè & ex parte obiecti, adhuc per rationem, non distingui à passione, distingui autem in ordine ad nostrum modum concipiendi. Vnde licet formalitas actionis, & passionis sint idem obiectiue, quia tamen distinguuntur formaliter ex nostro concipiendi modo, debent cognosci per diuersa connotata extrinseca, per quæ formaliter distinguuntur, quia eadem indiuisibilis formalitas cognita cum principio actiuo tanquam cum potentia cuius sit actus dicitur actio, & cognita cum principio passiuo tanquam cum potentia cuius sit actus dicitur passio. Instabis: Entitas intrinseca passionis habet connexionem essentialem cum passio: ergo si cognita actione necessarid cognoscitur passio, cognosci debet id, quod cum passione connexum est: ergo debet passum cognosci eodem modo, quo cognosceretur passione cognita eo ipso quod cognoscatur actio. Respondeo entitatem intrinsecam, tam actionis, quam passionis habere connexionem essentialem cum principio actiuo, & passiuo, quia quidquid conuenit actioni realiter, debet realiter passioni conuenire, & è contrariò: posse tamen entitatem intrinsecam, actionis, & passionis eandem omnino cognosci sine extremis,

ad quæ dicit ordinem, quia cognitio confusa respectus, seu relationis non requirit cognitionem omnium extremorum, ac proinde eadem formalitas realis actionis, & passionis, seu idem utriusque respectus aliquando cognoscitur cum principio actiuo cuius est actus, & dicitur cognita formaliter vt actio, & non vt passio, etiam si ex parte obiecti formalitas intrinseca passionis cognoscitur; aliquando vero eadem formalitas, seu idem respectus cognoscitur cum altero extremo videlicet principio passiuo cuius est actus, & tunc denominatur passio, & differt ab actione per connotatum extrinsecum videlicet subiectum, seu potentiam passiuam, cuius est actus. Itaque cognitio actionis, & passionis ad eandem formalitatem intrinsecam tenent se ex parte obiecti directi terminatur, quia tantum per connotata extrinseca differunt actio & passio, ratione quorum eadem formalitas modo actio, modo passio denominatur.

§. VI.

Soluuntur argumenta, quæ præcisiones obiectiuas propugnant in ente increato.

42 **S**pectata fuit olim opinio, quæ præcisiones obiectiuas admittit in Deo vt notat Hurtadus disp. 6. sect. 4. subsect. 6. modò tamen non desunt, qui existiment non posse sine illis veritas mysterij Trinitatis defendi. Vtraque tamen sententia longè abest ab omni censuræ calumnia, & ab illa omnino est independens veritas mysterij Trinitatis, & cuiusvis prædicati intrinseca Deo. Ratio est perspicua: Hæc rationis distinctio, seu hic modus præciscendi, siue formalis, siue obiectiuus, formaliter consistit in nostra cognitione: sed quidquid est in Deo est independens à nostra cognitione: ergo est independens ab his formalitatibus obiectiuis: ergo, siue ego præscindam, siue non præscindam, essentia diuina communicabitur, & paternitas non communicabitur: ergo quacumque præcisione, siue obiectiuâ, siue tantum formali admissâ, hæc propositio, *essentia communicatur*, erit vera, & hæc propositio, *paternitas communicatur*, erit falsa, siue essentia, & paternitas ex parte obiecti, siue tantum ex parte actus præciscantur, eodem enim modo loquimur de his, quæ ex parte actus præscindimus, ac si ex parte actus præcisceremus, & in ordine ad hæc prædicata *communicatur*, & *non communicatur*, non tantum loquimur de essentia, & paternitate etiam si tantum ex parte actus distinguantur, eodem modo ac si præciscerentur ex parte obiecti, sed eadem etiam ratione, ac si ex parte rei realiter distinguerentur.

43 Hæc ratione ductus affirmo negandas esse præcisiones obiectiuas in formalitatibus increatis. Ita Nominales omnes apud Hurt. suprâ: & Caiet. & Fonseca, qui præcisiones obiectiuas in creaturis admittunt, illas in Deo negant apud eundem Hurt. §. 137. Consentit P. Valentia in Contr. lib. 1. de Trinit. cap. 230. & 1. parte, disput. 2. quæst. 4. punct. 1. vbi asserit mysteria in Deo defendi per distinctionem virtutalem independentem ab omni rationis distinctione. Neque Soar, & Vasquez, alique quàm plures, qui à Nominalium sententia recedunt eam impugnant, quia aliquid ex illa contra naturam Mysteriorum Dei inferatur. Accedunt P. Soar. lib. 4. de Trinit. cap. 7. & 8. Arrubal. 1. part. t. 2. disp. 101. Granados t. 3. 1. partis, tract. 30. disp. 4. sect. 2. qui docent relationes includi in essentia diuina adhuc per intellectum, ita vt sine conceptu metaphysico illarum essentia diuina non possit cognosci, neque possint mutuo ab essentia præcisci, sine quo putat mysterium Trinitatis non posse componi, quasi esse Dei infinitum, & increatum, Trinum, & vnum dependeret à nostris conceptibus, & ab imperfectione cognoscendi illorum. Standum ergo est sententiæ, quæ has præcisiones obiectiuas Deo negat, quia nihil speciale est, quod has præcisiones obiectiuas in formalitatibus increatis propugnet, vt ex solutione argumentorum constat.

44 **O**biicies primò. Si in diuinis non datur abstractio, qui cognoscit naturam Dei, cognoscit personalitates diuinas: ergo qui cognoscit Deum vt vnum, illum cognoscit vt trinum cum personalitatum Trinitas ab essentia vnitatis non distinguatur. Respondeo verum esse cognoscendum essentiam diuinam eadem cognitione attingere entitatiuè personalitates, vt mysterium Trinitatis, non tamen mysterium cognoscere per conceptum respondentem his vocibus *Deus est trinus, & vnus*, sed per alium confusorem respondentem his vocibus *Deus est vnus ex vi cuius Deus Trinus*

& vnus, qui de facto cognoscitur, non discernitur ab alio Deo non Trino, si per impossibile daretur, vel si menspectu intellectus cognoscens per alium expressiorem conceptum respondentem his vocibus, *Deus est trinus, & vnus*, & ita naturalis Philosophus, qui ex creaturarum cognitione tantum Deum cognoscit, etiam si ex parte obiecti Trinitatem attingat non potest dicere *Deus est trinus, & vnus*, neque aliquid cogitare de Deo trino, & vno vt distincto ab alio facto, qui non esset trinus, sed tantum vnus. Ac proinde Philosophus qui ita confuse Trinitatem cognoscit, perinde se habet ac si illam non cognosceret, sicut qui apprehendit tantum rationem præcisam animalis, etiam ex vi illius cognitionis attingat differentias individuales Petri, qui est animal, nihil potest de Petro vt distincto ab omnibus animalibus ex vi illius cognitionis iudicare, & perinde se habet respectu Petri cogniti ac si illum non cognosceret. Cognoscere enim aliquod obiectum ex parte obiecti tantum, & non ex parte actus, non dicitur simpliciter cognoscere in ordine ad intellectum cognoscentem, sicut non dicitur potentiam visum videre relationem transcendentem coloris, quia illam ex parte actus non videt, etiam si ex parte obiecti relatio illa attingatur per actum.

Instabis: ergo diuerso modo cognoscit Philosophus vnitatem essentia, & Trinitatem personarum siquidem potest affirmare Deum esse vnum, & non potest affirmare Deum esse trinum, ex vi cognitionis, quam ex effectibus à Deo productis depromit. Respondeo: quacumque affirmationem, seu cognitionem tendentem in Deum vt vnum, tendere in Deum vt trinum non per conceptum expressum respondentem his vocibus *Deus est trinus*, sed per alium confusorem respondentem his vocibus *Deus est vnus*, ex vi cuius Deus trinus, & vnus tenens se ex parte obiecti confunditur cum alio Deo, qui esset, vel qui fingi potest vnus tantum & non Trinus. Quæ diuersitas conceptuum non est formaliter, & directè in obiecto primario cognito, sed formaliter in ipsis cognitionibus, & obiectiuè in mediis quibus obiectum directum cognoscitur. Quia quando formatur conceptus respondens his vocibus *Deus est vnus*, cognoscitur obiectum per connotata distincta ab illis, quibus cognosceretur idem obiectum per conceptum respondentem his vocibus *Deus est trinus, & vnus*.

Obiicies secundò. Etiam si essentia sit eadem cum personalitatibus, essentia communicatur, & paternitas non communicatur: ergo datur distinctio virtualis inter essentiam, & paternitatem: ergo ex vi huius distinctionis poterit vnum sine alio cognosci: ergo ex eo quod essentia terminet cognitionem, & non paternitas, non inferetur duplex contradictoriū, videlicet cognosci, & non cognosci eandem entitatem. Respondeo has propositiones, essentia communicatur, & paternitas non communicatur, esse admittendas propter reuelationem Dei, & distinctionem virtualem in ordine ad hæc prædicata, si ex veritate illarum inferatur talis distinctio. Non tamen ideo licet nobis sine alia reuelatione alia similia prædicata in quacumque materia confingere, alias possemus quàm plurima concedere, in quibus esset eadem difficultas, idemque mysterium ac in Trinitate. Ac proinde admissis reuenter propositionibus de fide in argumento propositis, & admissâ distinctione virtuali in ordine ad illa prædicata, nego eandem distinctionem in ordine ad alia extrinseca Trinitati, nolo enim multiplicare mysteria, neque ad illa recurrere in re parte naturali, & Philosophica, & facilia per difficillima explicare.

Obiicies tertio. Defendi nõ posse plures propositiones spectantes ad mysteria fidei sine hac præcisione obiectiuâ, quia si in conceptu obiectiuo naturæ includitur paternitas ex parte obiecti, cum dicimus *natura communicatur*, quod est de fide, dicimus, *paternitas communicatur*, quod est hereticum: ergo vt hæc propositio *natura communicatur*, defendi possit, necessum est has obiectiuas præcisiones admittere. Idem dico in hac propositione *Filiatio producit*, cuius subiectum si ex parte obiecti naturam includeret, esset idem ac dicere *natura producit*, quod dici nequit, similiter in hac propositione *Verbum fuit immediatè vnium humanitati* si ex parte subiecti includitur obiectiuè respectu cognitionis tota Trinitas, quia Verbum identificatur cum essentia, & hæc cum tota Trinitate, sequitur esse idem, ac dicere, *tota Trinitas fuit immediatè vnium humanitati*, quæ omnia sunt absurda & manifestè contra fidem Catholicam.

48 Fateor tamen difficultatē grauissimam esse, verum tamen ad rem, quam modò tractamus nullius momenti esse censio, quia non oritur ex affirmatione, vel negatione præcisionum obiectiuarum, à quibus independentia sunt tanta mysteria, sed tantum oritur ex ipsa intrinseca natura, & excellentia mysteriorum, quod sic probò. Beati qui Deum intuitiue vident cognoscunt, & verè enunciant obiectum harum propositionum: *Essentia communicatur: Paternitas non communicatur: Filiatio producitur: essentia non producitur: subsistentia Verbi immediatè vnitur naturæ humanæ: essentia Verbi non vnitur immediatè naturæ humanæ*, & tamen non præcindunt ex parte obiecti inter essentiam, & relationes, de quibus prædictæ sunt enunciationes: ergo veritas illarum enunciationum independentes est ab obiectiua præcisione. Respondet Arriag. suprà subiect. 3. prædictum argumentum euincere ex parte obiecti præcindi non solum à beatis, sed etiam à Deo cognoscente essentiam communicari & Paternitatem non communicari; Filiationem produci, & essentiam non produci. Desumo ex hac solutione prædictum argumentum non specialiter pugnare contra sententiam negantem has præcisiones obiectiuas factas per cognitiones abstractiuis, sed contra commune Philosphorum, & Theologum sententiam, quæ huiusmodi præcisiones per cognitiones intuitiuis creatas, & per diuinam increatam fieri non posse defendit.

49 Respondeo verum esse obiectum cognitum ex parte subiecti per hoc iudicium *natura communicatur*, esse idem cum obiecto cognito ex parte subiecti per hoc iudicium *Paternitas communicatur*, nihilominus prima propositio est summè vera, & secunda summè falsa, nam nos loquimur de eisdem conceptibus obiectiuis cognitis per diuersa media, ac si essent distincti, sicut enim præcidentes obiectiue loquuntur in hoc mysterio de formalitatibus tantum per intellectum præcisus eodem modo, ac si à parte rei essent distinctæ, sic similiter de eodem obiecto cognito per diuersa media loquimur in hoc mysterio ac si esset distinctum, & dicimus *natura communicatur*, & non possumus dicere *Paternitas communicatur*, quia licet idem sit obiectum cognitum ex parte subiecti, est tamen diuerso modo cognitum.

50 Secundò Respondeo aliquando non esse idem subiectum verificationis & præcisionis, cum enim corrente Petro enuncio *aliquis homo currit*, cursum verificatur de Petro, qui indifferenter tamen prædicatur de Petro, & Ioanne, cum enim dico *aliquis homo currit*, etiam si Petrus currat, & non Ioannes, non magis affirmo Petrum currere quàm Ioannem, resoluitur enim propositio *Petrus currit*, vel *Ioannes currit*, &c. & sæpè sæpius ego qui enuncio aliquem hominem currere, nescio an sit Petrus, vel Ioannes. Ex hac subiectorum diuersitate respondeo in præsentia materia in hac propositione *natura communicatur*, subiectum cognitionis esse naturam, & relationem, & totum quod est in Trinitate, subiectum tamen verificationis tantum esse naturam, quia de illa verificatur hoc quod est communicari, non de personalitatibus. Similiter in hac propositione *Filiatio producitur*, subiectum cognitionis est tota Trinitas, subiectum verificationis est filiatio, & non natura, quia filiationi conuenit prædicatum *producitur*, & non naturæ. Similiter in aliis propositionibus respondendum est distinctione prædicta subiecti cognitionis, & verificationis.

51 Insultabis forsitan: nos iam admittere tuas præcisiones, præcindimus enim naturam à filiatione in ordine ad hoc prædicatum *communicatur*, & filiationem à natura in ordine ad hoc prædicatum *producitur*. Respondeo hoc non esse præcisiones obiectiuas admittere, sed mysterium Catholicè confiteri, quia verificatio huius propositionis *natura communicatur* non desumitur in ordine ad obiectum vt existens tantum intentionaliter in cognitione, quæ dicitur, *natura communicatur*, sed in ordine ad obiectum vt existens à parte rei, veritas enim cuiuslibet propositionis desumenda est ab obiecto non tantum vt cognitum, sed vt existentem. Constat autem fide Catholica à parte rei, naturam non produci, & communicari, & filiationem produci, & non communicari: ergo necessariò dicendum est in hac prædicatione *natura communicatur*, verificationem desumi à natura, & non à filiatione, & in hac propositione *filiatio producitur*, verificationem desumi à filiatione, & non à natura, quod non est præcisiones obiectiuas & intentionales admittere; sed rem explicare prout existentem à parte rei. Quomodo autem de rebus identificatis naturam videlicet; & filia-

tionem possint diuersa prædicata verificari, est idem ac eandem naturam communicari, & non communicari filiationem identificatam cum illa, quod meum non est in præfenti explicare, sed ex fide supponere, quia in hoc tota difficultas Trinitatis sita est, ad cuius explicationem accessum esset totam materiam de Trinitate pertractare.

52 Obiicies vltimò: In hac prædicatione, *natura producitur*, quæ est hæretica, subiectum cognitionis non tantum est natura, sed etiam filiatione: ergo potest dici prædicatum *producitur* verificari de filiatione contenta in subiecto prædicationis, ac proinde esse veram. Resp. in omni propositione prædicatū debere verificari de subiecto formaliter cognito tam ex parte obiecti, quàm ex parte actus, ac proinde vt hæc propositio esset vera *natura producitur* deberet verificari non de quocumque subiecto prædicationis, sed de subiecto formali videlicet natura, cum tamen implicet verificari de natura, implicat propositionem esse veram.

53 Quod si adhuc his solutionibus non acquiescas, & asseras necessarias esse præcisiones obiectiuas ad loquendum de mysterio Trinitatis, illas in Deo admitte, in quo distinctionis virtualis ope defendi possunt, certum est enim admittendas esse, si non possumus sine illis defendere propositiones, quas fide traditas habemus; si enim ad has defendendas necessariae sint iure optimo distinctio virtualis in ordine ad has præcisiones adstruitur, vnum enim tantum vellem fixum esse apud omnes distinctionem hanc virtualem non nisi urgente ratione in Deo esse ponendam in ordine ad aliqua prædicata, & in creaturis nullo negotio esse admittendam, quia si semel admitatur, tota euertitur Philosophia, & Metaphysica, & diuina omnia mysteria rebus creatis absque vlla directione confundimus.

54 Postquam hæc in lucem proderem nouus quidam huius quæstionis suppositum negat forsan, vt se ab illa facile expedit. Afferit præcisionem formalem, & obiectiuam intelligendam non esse eo modo, quo nos de illa disputamus, sed has præcisiones desumendas esse illarumque differentiam ex fundamento, quod datur distinctionis, nam si fuerit solum fundamentum rationis ratiocinantis, erit præcisio ab intellectu facta solum formalis, si verò fuerit fundamentum rationis ratiocinatæ etiam erit præcisio obiectiua. Ratio est quia hæc præcisio non est separatio, aut circumscriptio realis, sed solum intentionalis; & ita dicitur esse subiectiue, vel obiectiue, non quia fit in ad extra, sed ex diuerso fundamento, quod reperit intellectus ad suam præcisionem.

55 Impugnat etiam explicationem terminorum præcisionis formalis, & obiectiue, seu sensum quæstionis, in quo nos illam tractamus ex D. Thoma in 1. dist. 2. q. 5. art. 2. vbi inquit ille illam impugnasse Angelicum Doctorem his verbis. *Quidam autem dicunt, quod ista attributa non differunt, nisi penes connotata in creaturis, quod non potest esse, tum quia causa non habet aliquid ab effectu, sed è conuerso, vnde Deus non dicitur sapiens quia ab eo est sapientia, sed potius res creata dicitur sapiens in quantum imitatur diuinam sapientiam.*

56 Demus verum esse Angelicum Doctorem impugnasse præcisiones formales, quas nos defendimus, & de quibus disputamus, ex hoc habeo de illis quæstionem fuisse institutam in qua pro parte negante quosdam suppresso nomine solita sibi modestia refert Sanctus Thomas, teneat igitur iste Thomista sententiam, quam Angelici doctoris esse putat; quæstionem autem de medio non tollat, quod si illius principii eam aggredi non vult, alios vtiliter de illa agentes non impedit.

57 Hoc dixi dato, & non concesso quod D. Thomas præcisiones formales in sensu à me exposito impugnasset, quod verum non est, loco enim citato D. Thomas tantum asserit rationem formalem attributorum esse Deo intrinsecam in eo existentem non constitutam, neque deriuatam, aut emendicatam aliquo extrinseco vt constat ex verbis eiusdem articuli. *sic ergo ascendendum est, quod in Deo est sapientia, bonitas, & huiusmodi quorum quodlibet est ipsa diuina essentia, & ita omnia sunt vnum res, & quia vnunquodque eorum est in Deo, secundum sui verissimam rationem, & ratio sapientie, non est ratio bonitatis, in quantum huiusmodi relinquitur, quod sint diuersa ratione non tantum ex parte ipsius ratiocinantis, sed ex proprietate ipsius rei.* Hæc D. Thomas, quibus solum intendit, & tradit attributa quæ ratione distinguuntur importare veros conceptus reales intrinsecos Deo, & cum ipsa essentia identificatos. Ex quo infert non distingui distinctione rationis ratiocinantis, sed ratiocinatæ, hoc est non distingui distin-

atione non habere, sed habente fundamentum in re, talia esse attributa, & non constitui rationes attributales, quas per rationem distinguimus per connotata extrinseca probat ratio adducta in priori testimonio relato his verbis. Quia causa non habet aliquid ab effectu, sed est conuerso. Insuper D. Th. positum docuisse sententiam affirmantem non dari precisiones obiectiuas, sed formales eo modo, quo nos illas exponimus pluribus, & efficacissimis testimoniis Doctoris Angelici probat Puente, Hurtado disp. 6. Metaph. sect. 4. subf. 3.

38 Has precisiones formales tenentes se ex parte actus tradiderunt Nominales, Gabriel, Ochamus, Major, & Gregorius, quos refert, & accuratè exponit Puente Hurtado sect. 4. à tota subf. 1. eandemque sententiam refert, & impugnat Vasq. 1. p. disp. 117. c. 1. Demum etsi hanc questionem non tractassent, neque in eo sensu intellexissent distinctionem formalem, & obiectiuam, auctores aut qui illam tractant sic terminis formalis, & obiectiuæ distinctionis explicatis. Moderni ut videre est apud Puente Hurtado loco citato, & Arriagam in Log. dist. 6. sect. 2. 3. & 4. Vltimo, etsi termini distinctionis formalis, & obiectiuæ improprij essent, id quod per illos explicamus, & clarè disputandum proponimus videlicet an cognitio, qua animal cognoscitur præcisum à rationali ex parte obiecti attingat rationem animalis, rationalis ratione non atacta, quod obiecti præscindere vocamus, seu præscindere ex parte obiecti, vel utramque rationem obiectiuam attingat, ex eoque solum animalis cognitio dicatur, quia utramque rationem attingit per ordinem ad sensationem, quod vocamus præscindere formaliter seu ex parte actus, & non ex parte obiecti, quæstionem de re importat, quam examinare oportet; ergo etsi termini huic recentiori non placent rem per illos significatam contemnere non debebat.

39 Obicit Recentior iste: Plura ratione distinguuntur, quæ diuersa connotata, quia non semper habent effectus ad extra, veluti infinitas, & æternitatis Dei: ergo non rationis distinctio fit per ordinem ad aliqua connotata. Resp. non solum effectus formalitatis præcisè esse connotata, in ordine ad quæ talis formalitas cognoscitur, sed alia, inter quorum, vel in ordine ad quæ illa apprehendimus, licet in se talem ordinem non habeant, sic præsentiam, & durationem per ordinem ad spacia imaginaria temporis, & loci apprehendimus, & explicamus, cum tamen talia spacia solum sint ficta, & ita realis ordo ad illa dari non poterit. Hac ratione infinitatem Dei per ordinem ad carentiam dependentiam ab alia similis illis, quas in creaturis agnoscimus, & æternitatem per ordinem ad spacium imaginarium, quod respectu nostri spatium temporis dicimus, quia non illi perpetuo coexistimus, & respectu Dei spacium extrinsecum æternitatis dici poterit, quia permanet in seipso sine vilo fine, aut limitationi coexistit illi perpetuo fluenti.

60 Obicit idem Recentior, quod licet effectus deseruiant quoad nos à posteriori, ut veniamus in cognitionem principiorum, ut docet S. Th. 1. p. q. 24. art. 1. ad 3. tamen loquendo secundum se propria ratio principij vnus effectus, vel operationis antecedenter ad eam debet distingui, vel esse idem cum alia, & ita licet ex connotatis innoscescat, vel manifestetur antecedenter ad illa datur distinctio.

61 Oblitus est Recentior iste materia, quam scribit: agitur de distinctione rationis facta per cognitionem inter formalitates physicè, & realiter identiticas, & obicit ante nostram in se ipsis habere distinctionem, vel identitatem. Supponimus antecedenter, & independentè à cognitione formalitates esse vnum, & idem simplex est absque vlla distinctione reali cum omni physica identitate existentes, & de his inquirimus quomodo per rationem distinguantur. Quorum igitur ad distinctionem, seu identitatem existentem antecedenter ad cognitionem fit recursus.

CONTROVERSIA V.
De diuisione entis in decem prædicamenta.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit prædicamentum, & quæ ratione ens in decem prædicamenta constituatur.

1 **P**RÆDICAMENTVM secundum propriam nominis significationem sumi consuevit pro prædicato, & pro ipsa actione prædicandi, licet proprius attenda stricta no-

minis significatione pro prædicacione sumatur, sicuti fragementum non pro actione frangendi, sed pro re fracta, seu parte illa, quæ per fractionem ab alia separatur propriè secundum nominis significationem desumitur. Celebris est diuisio entis ab Aristotele facta in substantiam, quantitatem, qualitatem, relationem, actionem, passionem, presentiam, durationem, similitudinem, & ita vulgò dicitur ens diuisum esse ab Aristotele in decem prædicamenta. Hinc oritur quæstio quid prædicamenti nomine intelligi res ipsas in obliquo connotantes actus intellectus, quibus sunt & inter se ordinantes quæ in prædicamentis constituuntur. Alij affirmant prædicamentum sumi pro ordinatione rerum, quæ in prædicamento ponuntur, sive hæc in intellectu actibus constituantur, sive in quodam rationis respectu ex intellectu actibus resultante, quæ ordinatio connotat tanquam actibus, vel obiectu res ipsas, quæ in prædicamento constituuntur.

Conseo ens non diuidi ab Aristotele in rerum ordinationes, sive hæc in intellectu actibus, sive in respectu rationis constituuntur, sed in res ipsas, nempe substantiam, quantitatem, &c. de quibus ens essentialiter prædicatur tanquam quid superius de suis inferioribus. Mouet quia non dicimus ens diuisum esse in ordinationem prædicatorum, aut specierum substantiarum, & ordinationem prædicatorum, aut specierum quantitatis, &c. sed in substantiam, quantitatem, &c. ergo membra diuisiua sunt substantia, quantitas, &c. Secundo, Ens diuisit Arist. ut de membris diuisiuis seorsim sumptis commodius doctrina traderetur, sed de rebus ipsis, & non de ordinatione specierum ipsarum intendebat Arist. doctrinam tradere: ergo in res ipsas, & non in illarum ordinationem ens diuisit. Vltimo si Arist. diuisisset ens in ordinationem specierum, seu substantiarum, & in ordinationem specierum, seu prædicatorum quantitatis, sub nullo membro diuisiue constituerent substantia, quantitas, & alia huiusmodi entia realia, quæ ordinationes istæ in omnium sententia, vel sunt entia rationis, vel actus intellectus, quibus hoc prædicatum constituitur superius, illud inferius, hoc genericum, & illud specificum.

Ex his inferitur quod si strictè dicendum sit ens diuisum esse in decem prædicamenta, prædicamenti nomine res ipsas significari connotantes actus intellectus, vel secundas intentiones, quibus inter se ordinantur, quia ens in res ipsas diuiditur, quæ subsunt actibus intellectus, seu secundis intentionibus, & non in ipsos actus intellectus, aut secundas intentiones. Nihilominus existimo à Dialecticis, & Metaphysicis prædicamentum sumi pro ordinatione specierum, & generum, quæ reperitur in vnoquoque membro diuisiui, ipsi enim inquirunt, quæ res ponantur in prædicamento, quod idem est ac inquirere quæ res ponantur in serie prædicamentorum, quæ ducitur à supremo genere vsque ad aliquod indiuiduum, ut constat ex communi modo respondendi huic quæstioni, quo solemus dicere differentias constitui indirectè, & ad latus, species verò directè & in ipsa lineâ prædicamentali: ergo nomine prædicamenti Dialectici, & Metaphysici significant lineam, seu seriem illam, in qua constituuntur omnia prædicata, quæ dicimus ad vnum prædicamentum spectare. Ex his inferes propriè & strictè loquendo ens non diuidi in decem prædicamenta formaliter sumpta, sed sumpta materialiter, hoc est in res ipsas, ex quibus sunt prædicamenta, seu in res, quæ subsunt decem lineis, seu ordinationibus prædicatorum, quæ ordinationes prædicamenta vocantur.

Iuxta doctrinam istam prædicamentum definitur prædicatorum deductus ab aliquo supremo genere (ab illo videlicet quod vniuersalissimum est in vnoquoque membro diuisiue rationem entis) usque ad indiuiduum vltimum. Ordo iste consistit in aggregato rationum ex vi quarum hoc prædicatum denominatur genus, istud species, hoc species subalterna, & illud species infima, & alias huiusmodi denominationes superiores, & inferiores prædicata participat. Si roges cur prædicamentum tantum dicat seriem prædicatorum à supremo genere contento in quocumque membro diuisiui, & non à supremo genere absolute, videlicet ab ente, siquidem hoc genus est ad reliqua inferiora. Respondebo prædicamenti nomen desumptum fuisse pro classe, seu ordine illorum, quæ sub vnoquoque membro diuisiui continebantur, ut distincto ab aliis, cuius nominis significatio tantum dependet ex libera hominum impositione.

& vulgari acceptione vocis, & non ex ipsa rei natura, & ita in hac re ratio alia desideranda non est, eadem enim ratione, quā dicimus dari decem predicamenta possemus dicere dari vnicum tantum predicamentum, si predicamenti nomine significaretur ordo deductus à suprema ratione entis vsq; ad vltimum indiuiduum cuiusvis speciei. Vniuersalitem, & reliquas huiusmodi denominationes superioris, & inferioris consistere formaliter in actibus nostri intellectus, ex vi quorum, secluso quocunque rationis respectu entitates reales desumunt has denominationes dixi in Logica. Harum aggregatum ab ipsis non distingui simul in intellectu coexistentibus, sicuti aggregatum lapidū non distinguitur ab ipsis coexistentibus in tali loco certum est. Ex quo inferitur predicamentum pro formaliter tantum dicere quid intentionales, videlicet actus nostri intellectus, & nihil aliud in re physicum, vel ratione consistit. Pro materiali dicit quodlibet predicamentum omnia illa quæ vniocè significantur membri diuidentis nomine, v. g. predicamentum substantiæ dicit pro materiali omnia illa, de quibus substantia vniocè dicitur, & sic de aliis predicamentis. An verò vniuersalis illa propositio extendenda sit ad substantiam increatam, vel tantum de creata substantia intelligenda, dicam Punct. 2.

Contra hanc entis diuisionem non pauca obijciuntur. Primò non esse immediatum, quia reliqua omnia membra diuidentia distincta à substantia conueniunt in ratione accidentis, & ita oportebat prius ens diuidere in substantiā, & accidens: deinde accidens in quantitatem, qualitatem, & c. Secundò, quia si Deus non ponitur in predicamento substantiæ sub nullo membro diuidentis continetur, & ita diuisio entis adæquata non est, diuidendum ergo erat ens in increatum, & creatum, & postea ens creatum in substantiale, & accidentale. Tertio obijciuntur deuiisio Arist. substantiam diuidere in viuentem, & non viuentem, spirituales, & materiales, & pro his singulis singula predicamenta constituere; sicuti diuisio accidentis in specialia accidentia, quibus distincta predicamenta est impertitus. Quartò obijciuntur diuisionem esse vitiosam, quia continet plura membra contra exactæ diuisionis leges. Quintò eadem ratione quā constituit predicamentum *situs*, & *habere* potuisse alia plura assignasse. His omnibus respondeo diuisionem hanc examinandam non esse rigore Dialectico, quia Aristoteles non intendit, dum illam tradit, exactam entis diuisionem tradere, sed ex vltimo entis conceptu, quo omnia vagantur, ad certas classes illa reducere, vt commodius possemus de quocunque ente in particulari disputationem instituire, illiusque sub determinata classe institutam inuenire. Classes istæ nullā poterant ratione metaphysica taxari, neque ex natura rei certo quodam numero debebant circumscribi, sed tantum prudenti quadam ratione designandæ erant, quæ ductus Aristoteles decem congruè instituit, qui postea plures, paucioresve non incongruè instituisse, sicuti qui opus aliquod in octo capita vel disputationes diuidit, potuit idem in plura pauciorave diuisisse, eandem enim Logicæ materiam apud hunc authorem paucioribus, & apud illum pluribus capitibus sectam inuenimus, & illorum neutrum reprehendimus, quia huiusmodi diuisiones tantum prudens ratio definit, quæ ad has, aliàsve plures se valet extendere absque eo, quod congruè rationis terminos transgrediatur. Standum ergo est numero predicamentorum iam statuto, & ab omnibus recepto, est aliter potuisset institui, quia ita fuit ab Aristotele traditus, qui illum à se statutum, vel à Pythagorico quodam, nomine *Tarcentinus* (vt nonnulli volunt) acceptū, sua autoritate præfixit, quem nemini licet inuertere, sicuti nemini hodie datur annum in plures, paucioresve quàm in duodecim menses diuidere, licet potuisset in plures paucioribus diebus definitos, vel in pauciores pluribus diebus circumscriptos distribuere.

PUNCTUM II.

Quæ entitates ponantur in predicamento.

IN predicamento rem constitui dicit posse habere rationem subiecti aut predicati in illa serie, in qua predicamentum consistere diximus. Ab hac primò relego omnia æquiuoca, & analogæ, quæ non conueniunt in ratione generica, quæ descendunt omnia quæ in predicamento con-

stituuntur. Releganda sunt etiam entia rationis, quæ vniocè cum entitate reali non conueniunt, quod Aristoteles diuisit in decem predicamenta, quod si vlueris pro omni ente rationis predicamentum aliud instituire, vel decem alia correspondentia decem predicamentis entium realium conficere, nullā lege id præstare prohiberis.

Accidentia omnia naturā sua entitates sunt incompletæ, de quibus certum est in predicamento collocari, diuiditur enim qualitas ex se incompleta in hanc, vel illam qualitatem, tanquam genus in species diuersas. Substantias physicè essentialiter incompletas in predicamento Aristoteles non constituit, semper enim substantia diuiditur, & subdividitur in substantias completas, quovsque à supremo genere vsque ad vltimum indiuiduum peruenimus. Hac ratione materia, forma, & vniocè seorsim sumptæ in predicamento non constituuntur, sed tantum quatenus includuntur in toto composito, quod directè ponitur in predicamento. De partibus integrantibus, quatenus indiuisibiliter in toto, & quatenus ab aliis comparibus, quibus sunt vnica distinctæ apprehenduntur idem iudicium ferendum est. Partes homogeneæ iam diuisæ à toto, partes non sunt, sed totius ratione retinentur, ideo de his vt diuisis agendum non est, inuoluuntur enim implicantes termini cum dicimus, pars homogenea à toto diuisa, sed tantum dicere possumus totum diuisum, cuius tota substantia antea vnica pars dicebatur. Pars heterogenea à toto diuisa transit in totum idem essentialiter cum toto integrali, quod antea constitutebat, in adæquate tantum ab illo distinctum, si eandem retinet formam; caput enim à corpore abscissum, si eadem potiretur anima, verè diceretur homo essentialiter completus, sicuti homo dicitur, qui pede, brachiove caret: si vero quod frequentius accidit materia huius partis antiquam amittat formam, & aliam adquirat, resultat quoddam totum completum distinctum essentialiter ab illo, cuius pars fuit abscissa; sic manus ab homine truncata iam non est manus, sed quoddam totum inanimatum, quod directè ponitur in predicamento, sicuti lignum, lapis, & alia huiusmodi.

Substantia metaphysicè incompleta diuiditur in genus, & differentiam, ex his natura generica ab omnibus directè in predicamento ponitur: animal enim directè predicatur de homine, & directè subiicitur viuenti. Differentiā expungit communis sententia à recta linea predicamentali, quā tantum ad illius latum admitti vult. Hurtadus tamen disput. 9. Metaphys. sect. 4. sententiam Ammonij propugnat afferentis, differentias directè in linea predicamentali esse ponendas, sic pro Ammonio se arguere dicit. Differentiæ ponuntur ad latum vt diuidant genus, & significant oppositionem, quæ est inter ipsas, postea verò ad speciem, quæ constituant trahuntur, & quatenus in hac contentæ in recta linea predicamentali collocantur, v. g. rationale ponitur in predicamento ad latum animalis, deinde species, quæ constituit videlicet *homo* ponitur in recta linea sub animali: ergo eū species directè ponatur in predicamento, differentiæ, quatenus in specie contentam, eodè modo poni necesse est. Parum Ammonius debet suo propugnatori, est enim omnium communis sententia differentias inclusas in specie poni in predicamento, quod tantum importat poni species ipsas per differentias constitutas.

Precedit difficultas de differentiis secundum se sumptis, de quibus assero directè non poni in predicamento, quod sic probo: quælibet ratio ponitur in predicamento, vel vt predicabilis de inferiori, vel vt subiicibilis superiori: sed differentia non potest poni, vt subiicibilis generi, quod diuidit, quia de illo predicatur formaliter; hæc enim prædicatio rationale est animal tantum est vera in sensu identico, non vt predicabilis de eodem genere, de quo accidentaliter dicitur, neque de specie, quæ constituit, respectu cuius inferior non est, sed ad conuertentiam dicitur, non respectu aliis differentie inferioris de qua formaliter nõ predicatur, sed tantum identicè, vt contingit in hac propositione. *Rationale est sensitiuum*: ergo nulla alia superest ratio, quæ vt predicabilis in predicamento possit constitui, nisi vt predicabilis inferiorum speciei, quæ constituit rationale, v. g. vt predicabile de Petro, & Ioanne, & sensitiuum vt predicabile de homine, & equo. Sed adhuc sub hac ratione non poni sic probo: etiam si rationale prædicetur de homine, vt quid illi superius, hæc prædicatio non descendit per lineam predicamentalem à ratione suprema predicamenti, & postquam diximus *Petrus est rationalis*

non possumus sursum ascendere prædicatione formali, & dicere, Rationale est animal, aut est sensitiuum, sicuti postquam diximus *Petrus est homo*, possumus dicere, homo est animal, animal est viuens, & sic ascendere vsque ad supremum genus substantiæ: ergo rationale non intrat rectam lineam prædicamentalem, in qua omnia quæ directè constituuntur per prædicationes formales ascendunt vsque ad supremum genus, & descendunt vsque ad viti-mum indiuiduum.

De Deo Optimo Maximo multi latè disputant, an in prædicamento sit constituendus necne. D. Augustinus de cognitione veræ vitæ cap. 2. Deum amouet à prædicamentis, quia existimat in prædicamento substantiæ tantum constitui substantias illas, quæ physicè accidentibus subsunt, quod Deo minimè conuenit, in quo nulla datur accidentium compositio, sed summa simplicitas essentiæ cum attributis. Conclusionem D. Augustini absolutè traditam defendit communis Scholasticorum sententia, quæ negat Deum in prædicamento constitui. Deum poni posse in prædicamento substantiæ defendunt Gregorius in 1. distinct. 8. quæst. 3. artic. 2. Gabriel & Ochamus ibidem, quæst. 1. quod tantum negandum esse ait Hurtadus disputat. 9. Metaphysic. sect. 4. quia aliter Patres loquuntur, quorum vestigia sequi debemus non quia ratio aliqua metaphysica prohibeat Deum in prædicamento constitui. Consentit Arraga disput. 3. sect. 2. qui asserit in sensu vltiori, quo in Scholis substantiæ nomen desumitur sit ponendum non esse sumpta substantia in sensu, quo illam Augustinus desumpsit, quia in Deo summè simplici non inuenitur ratio substantiæ, quæ accidentibus physicè substat. Subscribant ferè omnes recentiores, qui asserunt quæstionem hanc parè esse de nomine. Si placet lege Hurtadum supra, quia benè dissoluit omnia, quibus probari intenditur Deum non posse poni in prædicamento, quæ non refero, quia omnia parui momenti, & nullius doctrinæ. Certum est naturam diuinam non posse esse communem pluribus inferioribus, quia non possunt plures naturæ diuinæ, neque per intellectum excogitari. Certum est etiam rationem entis infiniti, & increati posse vniocè dici de omnibus attributis diuinis realiter identificatis, & per intellectum distinctis, certum est etiam rationem personalitatis increatæ, & infinitæ posse vniocè dici de tribus personalitatibus diuinis inter se distinctis, & cum essentia identificatis. Insuper constat ex doctrina Controuers. 1. Punct. 5. posse mente præcisiuè rationem entis à Deo, & creaturis, ex vi cuius præcisiuè sit vna per intellectum, ex quo inferatur posse abstrahi rationem substantiæ à creatura, & increata, quod sufficeret vt substantia sic abstracta genus esset ad creatam, & increatam insuper Controv. 1. Punct. 8. probauimus rationem entis sic abstractam esse vniocè, quod eadem ratione dicendum est de substantia simili abstractione præcisâ. Certum est intra rationem entis creati, & finiti Deum non comprehendere, quia ratione excludo cum communi sententia Deum à prædicamentis, & assero hæc tantum in se claudere entia finita, & creata, non alia ratione nisi quia de his tantum fuere instituta, vt significaretur quantum Deus infinite perfectus à creatura distaret, licet nulla possit ratio efficax assignari, propter quam non potuisset institui prædicamentum quoddam, cuius ratio suprema abstraheret à substantia creata & increata, sub quo posset constitui Deus tanquam ratio particularis indiuisibilis, & immultiplicabilis in alios Deos inferiores, aut similes.

CONTROVERSIA VI.

De primo membro diuidente quod est substantia.

INTER omnia prædicamenta primum sibi locum substantia vendicat, quia hæc est primum ens, & longè perfectius accidentibus, de qua modo hanc constituo Controuersiam.

PUNCTVM I.

Conceptus quidditatiuus substantiæ vt distincta ab accidenti explicatur.

§. I.

Aliorum sententia.

Vlgaris opinio substantiam ab accidenti distinguit, vt per independentiam à subiecto, iuxta quam dicitur, essentiam accidentis esse inherere, seu dependere à subiecto, & essentiam substantiæ carere hac dependentia, seu inherentiâ, in quo sensu explicat communem definitionem substantiæ *ens perse*, qui hæc dicendi modum sequitur. Politiores Neoterici frequenter hunc dicendi modum reiciunt: quia forma equi est substantia, dependetque à subiecto, & illi inheret, sicuti dependet, & inheret quantitas: ergo ex hoc capite non possunt differre substantia & accidens, siquidem vtrique communis est inherendi conceptus. Dices subiectum formæ equi est inherendi conceptus. Dices subiectum formæ equi hæc deficientem exigere aliam, quæ huius loco substituatur, & deficientem formæ accidentali non aliam loco illius exposcere. Nec vera, neque ad rem solutio: non vera, quia multorum fert opinio, quam tradidi Controuers. 2. Physic. Punct. 7. materiam quatenus est ex se posse sine forma existere. Sed esto non possit: certius est materiam non posse esse sine quantitate, & nullum subiectum posse esse sine præsentia, illique aliam necessariò esse concedendam, si ab hac remoueat. Non ad rem, quia hæc differentia non pertinet ad inherentiâ, neque ad inherentiæ negationem spectat: ergo licet ex hoc capite differant substantia, & accidens non benè vtriusque natura explicaretur per dependentiam seu dependentiæ negationem. Solet adduci pro hæc herentia D. Thomas 3. part. 9. 77. artic. 1. ad 2. Vbi docet proprium substantiæ esse exigere non esse in alio tanquam in subiecto. Ego D. Thomam interpretor de substantia completa, cui hoc conuenit, & non illum de quacunque substantia intelligo.

Alij substantiam definiunt, quod est actiuus constitutum, quod accidenti conuenire non putant. Ego non ex hoc capite formam substantialem ab accidentali discerno, quia harum neutra est constitutiua subiecti, quod supponit, & vtraque constituit compositum, seu concretum compositum ex ipsa, & subiecto: ergo per hanc rationem constituendi in nihilo hæc formæ differunt. Dices formam substantialem, veluti formam equi esse constitutum compositi substantialis, & formam accidentalem, veluti albedinem, esse constitutum compositi accidentalis, ex quo capite differunt, tanquam accidens, & substantia: quia forma constitutiua compositi accidentalis accidens est, & forma constitutiua substantialis formæ substantiæ essentiam ebibit. Dices verum, sed principium petis, & explicas idem per idem, inquirimus rationem substantiæ, & illam explicas per constitutum substantiæ, cuius naturam venamur. Secundò, ideo totum constitutum ex subiecto, & forma substantiali substantia est, quia forma per quam constituitur, est substantia: ergo prius est formam secundum se esse substantiam, quam totum ex illa constitutum esse substantiale: ergo aliunde explicanda est natura formæ substantialis, non per totum, quod constituit, quod cognosci non poterit, nisi prius forma per quam constituitur nobis innotescat.

Plerique conceptum explicant substantiæ per radicem substantiæ, illudque ens substantiale appellant, quod est substantiæ radix. Reiciunt multi definitionem hanc, quia substantia radix substantiæ non est, & substantiæ constitutiua gaudet. Non placet hæc impugatio, quia si ex eo quod natura substantiam exigit, per ordinem ad hanc in esse substantiæ constituitur, potiori iure substantia substantia dicitur, quia per ordinem ad ipsam naturam ab ipsa distincta in esse substantiæ constituitur. Reicio hanc dicendi modum, quia iuxta illum difficile poterit reddi ratio, propter quam, quantitas aliudve huiusmodi accidens substantiæ non sit radix, nunc enim dicimus quantitati substantiam non competere, quia est accidens: & si dicamus constitutum substantiæ esse substantiam exigere, dicemus

dicemus non esse substantiam, quia illi substantia non conuenit, vitiosumque circulum manifestè commitemus.

4 Hurtad. disput. 10. Metaph. sect. 2. modum alium explicandi substantiam naturam inuenit: asserit substantiam esse conceptum quidditarium rei quo durante, res durat, cetero omnibus mutatis aut circumscriptis. Hic dicendi modus hucusque coincidit cum alio, quo substantia solet explicari per oppositionem cum accidenti, cuius natura est posse adesse, & abesse, absque subiecti corruptione. Quem dicendi modum ferè omnes impugnat, quia tam forma substantialis, quam accidentalis abesse potest sine corruptione subiecti, & neutra sine corruptione compositi ex subiecto, & forma; sed occurrit illius author verbis illis, quo durante res durat, & docet illam particulam res intelligendam esse strictè, de his, que absolute res dicuntur, ac proinde etiam durante & deficiente albedine duret, & deficiat album, non tamen id dicitur substantia, quia album res non est, talis enim dicitur homo, seu Petrus, non album, neque nigrum. Quid autem sit res, explicat Hurtadus dicens esse id, per quod respondemus quæstioni in quid: cum enim interrogamus quid est hoc? non dicimus esse album, aut nigrum, sed est homo, vel equus: similiter si ininterrogetur, quid emeritis? respondemus emi equum, bouem, non album aut nigrum: concludit author huius sententiæ n. 10. substantiam esse, quæ est absolute res, & eam constituit modo explicato, dicitur videri sibi rem hanc deducere ad prima principia.

5 Dicerem ego non ad prima principia, sed ad difficultatis initium per tot implexus circuitus quæstionem traxisse Hurtadum, neque principium aliquid ex quo substantia naturam cognoscamus his nominibus dedisse, multa enim sunt, quæ hunc dicendi modum improbant, quorum pleraque illius auctorem præuidisse non inficior, sed illorum solutiones nobis non ostendisse existimo, quod sic suadeo. Conclusio est, substantiam esse rem, aut constitutum illius, rem autem esse id quo respondemus quæstioni in quid, ex quo infero substantiam esse id quo respondemus quæstioni in quid. Legitimam, & per se notam existimo esse illationem, ex qua sic arguo: Quando agimus de re aliqua artificiali, & interrogamus, quid sit? quisque doctus respondet, est mensa, vel cathedra. Secundo si interrogemus quid emeritis? rectè respondebis emi pallium, pileum, vel togam: sed hæc omnia sunt entia artificialia, quorum forma accidens est: ergo rectè respondetur quæstioni in quid entitatibus accidentalibus: ergo sunt res: ergo illis substantiæ ratio competit. Respondet Hurtadus: hæc vulgò res dicitur secundum quid, & non absolute, quia rectè cognoscitur idem manere lignum destructa cathedra, & rem illam esse lignum, rationemque cathedræ accidentalem esse, seu accidens. Videamus quid rei Hurtadi habeant verba. Inquiro ex quo capite cognoscamus lignum esse rem, & cathedram, quæ antea fuerat, & iam est destructa, rem non fuisse? non ex definitione, quam tradit Hurtadus, quia has entitates artificiales res vocamus; & ad definitionem explicandam recurrit Hurtadus ad notitiam, quam iam aliudè habemus lignum esse rem, & cathedram non esse talem. Rursus sicuti dicimus emisse Æthiopem, qui dicit formam accidentalem. Respondet Hurtadus nos dicere emisse Æthiopem ad discriminandum illum hominem ab aliis. Fateor hoc, sed quid ad rem, si quando interrogas quid emeritis, respondeo, emi Æthiopem ad discriminandum hominem ab aliis: ergo iam quæstioni in quid, respondetur per concretum accidentale, siue ob illam rationem: ergo non bene respondemus substantiam esse id, quo respondemus quæstioni in quid.

6 A priori efficacissimè eandem sententiam reicio. Nomina imposita sunt ad placitum, & omnia sunt extrinseca rebus, quibus imponuntur: ergo ex nomine non potest colligi substantia, seu quidditarius rei conceptus, quodcumque enim nomen potuit cuiusque rei accommodari: ergo ex eo quod aliqua entia vocentur hoc nomine res, non potest colligi, an sint substantia, vel accidens. Dices verum esse hoc nomen res impositum fuisse accidentibus, iam tamen solum esse substantiis impositum: sed vnde hoc tibi constet inquiri, hoc enim per se non est notum, & quo lumine appareat albedinem non gaudere nomine res prioris ignoro: sed esto, do gratis, nomen res tantum impositum esse substantiis significandis, & deinde proba malè illo explicari quidditarium substantiæ conceptum, quia si ego inquirerem, quid est gladius, & responderes quod

vocatur nomine entis, æquè illius naturam ignotam relinqueres, non enim ex nomine possem ego illius essentiam agnoscere: sic in præsentem contingit; inquirimus quid sit substantia, respondes, id, quo respondemus quæstioni in quid: rogamus vtrà, quo respondemus quæstioni in quid? respondes illo quod vocatur res, vnde de primo ad vltimum, substantiam definis per illud, quod vocatur res, quæ definitione non explicas, sed confundis substantiæ naturam, magis enim nobis innotescit per hoc nomen, substantia, quam per hoc nomen res, quia apud omnes constans est quantitas, albedinem, & alias entitates, quas accidentia vocamus, non gaudere hoc nomine substantia, & apud multos hoc nomen res etiam supposita hominum impositione ad significandum æquè quadrat substantiæ, & accidenti.

7 Proprius ad veritatem accessit Arriaga disp. 4. Metaph. sect. 6. ubi sic substantiæ essentiam explicat, substantia est quicquid intrinsecè constituit primam rem: nomine primæ rei intelligi vult, id, quod primò, & per se intenditur à natura, vel primò, & per se existit, vel quia est prima radix cæterorum. Sub hac definitione comprehenduntur Deus, & Angelus, & quodcumque totum simplex, siue materiale, siue spirituale, comprehenditur etiam materia prima, quia hæc omnia sunt prima entia, quæ nullum aliud supponunt, quod efficiat, sed sunt prima subiecta, cui reliqua, quæ cum illis vnum componant debent accidere. Forma substantialis hac definitione continetur, quia est prima radix cæterorum. Ideo enim probauimus Controuers. 3. Physicæ Punct. 1. dari formam substantialem, quia datur vnum principium ex quo passionem, & accidentia omnia, quæ vnius speciei indiuidua comitantur originem trahunt. Si obicias materiam primam tantum esse primam radicem: Respondet Arriaga materiam primam indifferentem esse ad hanc, vel illam formam, & consequenter ad has, vel illas compositi passiones, & ita illarum radicem non esse. Quod si detur aliqua materia ad vnam formam determinata, illa tantum erit principium passiuum accidentium, & proprietatum totius, quod compositum, & ita forma erit prima radix actiua harum proprietatum, quod omnes teneri defendere rectè ait Arriaga, vt formam substantialem tueantur; si enim hæc non datur, vt sit prima radix cæterorum, superflue in quocumque toto constituetur, & nullum supererit fundamentum ad illam defendendam.

8 Obicit sibi ipse Arriaga, posse produci à Deo substantiam aliquam nullatenus operatiuum compositam ex materia, & forma, & tamen hæc non esset radix cæterorum, quia non esset principium aliquorum accidentium, neque esset primum subiectum, cum supponeret materiam præexistentem: ergo ratio substantiæ neque dicit essentialiter esse primum subiectum, neque cæterorum esse radicem. Admittit Arriaga substantiam possibilem esse, & asserit illius formam rationem substantiæ participare, quia esset prima radix negatiuè, hoc est, quia non accederet primæ radici, seu quia non radicaretur in alia priori, quod sufficeret, vt non esset accidens, & consequenter vt non esset substantia, quia esset prima res, id est primò, & per se, & propter se intenta à natura, sicuti qualibet simplex substantia. Cùmque videret Arriaga esse primam radicem negatiuè, non esse simpliciter esse primam radicem, addidit substantiam posse per disunctionem definiri, id, quod est prima radix cæterorum, vel quod ante se non habet aliam radicem. Neque aliquid inconueniens esse ait per disunctionem rem definiri, quando aliter non possumus rectam definitionem exhibere: vel aliter posse definitionem substantiæ tradi, substantia est ens non habens ante se aliam priorem radicem.

9 Si à substantia demas esse primum subiectum, & esse cæterorum radicem, difficile poterit illius essentia in hoc conceptu negatiuo non habendi ante se aliam priorem radicem defendi. Cur enim non dicemus modum vnionis habere ante se materiam, & formam tanquam radices, ex quibus oritur, quia vtraque illum exigit. Præcipuè si de modo vnionis partiali per nutritionem acquisito sermo fiat, qui à forma substantiali producitur, & ab eadem exigitur ad perfectionem, & integritatem cõpositi quod constituit: ergo talis vnionis modus radicatur in forma: ergo adhuc negatiuè non conuenit illi ratio primæ radicis.

10 Verget eadem difficultas in substantia, quæ oritur ex prima radice, videlicet ex forma materiæ vnità, seu ex natura composita ex materia, & forma: ergo substantia adhuc

adhuc negatiuè non est prima radix, siquidem supponit aliam priorem in qua radicatur: sed substantia est substantia: ergo ratio substantiæ non est prima radix adhuc negatiuè sumpta. Respondet Arriaga num. 38. nos non cognouisse substantiam ratione naturali à priori, neque à posteriori, neque experientia aliqua, sed solum ex fide, ex qua tantum illius existentiam nouimus, & ita non posse rationem naturalem reddere, propter quam substantiam sit substantia, sed rationem ex fide desumendam esse, & sicut omnes quocumque modo definitionem tradant, illam ex fide substantiæ applicaret, sic ipsum primæ radicis rationem, in qua conceptum constituit substantiæ eadem fide substantiæ tribuere, assereretque esse complementum primæ radicis in ratione primæ radicis, licet ab illa pullulet, & consequenter primam radicem esse inadæquatam categorum. Non acquiesco solutioni, fateor enim substantiam tantum ex fide nobis esse compertam, ex eademque nos deducere esse modum substantialem. Verumtamen cum nobis non constet ex fide, quid sit substantiæ constitutum; non illud debemus assignare repugnans modo, quem ex fide substantiam esse nobis compertum est. Potius ex eo quod fide nouerimus substantiam esse modum substantialem, constitutum substantiæ debemus assignare non repugnans tali modo, & quod possit ratione naturali non contradicente, tali modo applicari: sed constitutum substantiæ ab Arriaga assignatum non potest applicari modo subsistendi, quem ex principiis fidei substantialem esse deducimus, sed rationi naturali repugnat tale constitutum huic modo competere: ergo hoc constitutum substantiæ ab Arriaga assignatum, non est verum substantiæ constitutum, sed chimericum, & fictitium: ergo aliud nobis querendum est, neque possumus nos fide protegere ad defendendum substantiæ constitutum competere, cum ratio naturalis id contradicit, ex eo enim quod illi non competat, non inferitur substantiam non esse substantiam, quod esset id quod ex principiis fidei deducimus, sed substantiam non constitui, ut vult Arriaga, per hoc, quod est non habere ante se aliam priorem radicem, quod ego absque periculo errandi in fide verum esse affirmo. Constitutum hoc, non competere substantiæ probat ratio facta: substantia oritur ex natura tanquam ex causa efficienti, & materiali, quæ illam exigit: ergo substantia radicatur in natura: ergo supponit aliam priorem radicem. Ergo non habet constitutum substantiæ, quod assignat Arriaga, videlicet non habere ante se aliam priorem radicem. Ex hoc infero iuxta hæc principia non posse substantiam completere naturam in ratione primæ radicis, id enim quod non est radix, sed radicatum non potest radicem adhuc integraliter, seu completiue constituere. Confirmatur. Non ex alio capite dici nequit, quantitatem non complere naturam, seu suppositum in ratione primæ radicis, nisi quia supponit aliam radicem, ex qua oritur, sed substantia similiter supponit aliam radicem ex qua oritur: ergo non potest constituere naturam in ratione primæ radicis. Dices substantiam supponere radicem incompletam, & quantitatem supponere radicem completam. Contra: non ex alio capite potest inferri quantitatem esse extra complementum radicis, quam supponit, nisi quia illam supponit, & in illa radicatur: ergo eodem modo dicendum esset iuxta hæc principia substantiam esse extra complementum radicis quam supponit.

§. II.

Propria sententia.

10 Substantiam ego vulgari definitione definio, ens per se, quam sic interpretor. Et clariorem conficio: Substantia est id, quod primario, & propter se intenditur à natura; id autem propter se & primario intendi dicitur, quod intenditur propter aliud adæquatè ab ipso distinctum; quod enim intenditur propter illud, cum quo saltem inadæquatè identificatur, propter se intendi dicitur, sic materia, & forma, etsi propter totum intendatur, à qua illarum quælibet inadæquatè distinguitur, propter se intenduntur, quia totum à materia, forma, & vnione non distinguitur, itaque substantiam definire poteris, id quod non intenditur propter aliud adæquatè ab ipso distinctum. Totum compositum constans materia, forma, & vnione esse propter se intentum à natura, nullus ex antiquis Philosophis negauit, est enim iuxta ipsorum sententiam primum, & præcipuum ens, propter

quod perficiendum natura instituit accidentia, & vitales operationes v.g. intellectiōnem, & volitionem mediis quibus viuens sibi consulere, & habere omnia requisita, & perfectionem accidentalem. Formam non primario, & vnionem modis, quia videlicet totum finem inuentus est sine illo, ideo ut existeret, & ut ex materia & forma resularet totum, quod est primum, & præcipuum intentum à natura datus est nexus inter materiam, & formam, quo posito totum necessarid resulat. Dixi modò nullum Philosophum ex antiquis negasse totum esse primario, & per se intentum, propter quod, in horum sententia reliqua accidentia sunt instituta, quod non iuxta omnium sententiam ratum tradidi: ex his enim qui suppositum fide agnouimus distinctum à composito, quicunque non vulgari ratione ductus dicere poterit, id quod primario, & per se naturam intendit, esse suppositum, quia natura intendit ens completum, & perfectissimum absolute inesse substantiæ, cum autem compositum sit distinctum à supposito non sit absolute completum, sed compleatur à supposito non sit absolute completum, sed compleatur per suppositum; non compositum sed suppositum, dicitur vltimò, & primario per se intentum. Neque ex hoc inferitur non posse absolute dici compositum propter se intendi, quia compositum adæquatè non distinguatur à supposito, & ita etiam compositum intendatur propter suppositum, intenditur propter se, sicut dixi de materia, & forma quæ etsi propter compositum intenduntur, intenduntur propter se, vel saltem non intenduntur propter aliud ab illis adæquatè distinctum. Habemus ergo totum non intendi propter aliud, vel intendi propter suppositum quod non est intèdi propter aliud adæquatè ab ipso distinctum, & materiam, formam, & vnionem intendi propter compositum: quod si intendatur propter suppositum, vltimò materia, forma, & vnio propter suppositum intenduntur, cum quo inadæquatè illarum quælibet identificatur, & ita nulla intenditur propter aliud adæquatè ab ipsa distinctum.

Ex his infero prædictam definitionem rectè materiam, formam, vnioni substantiali, & toti composito conuenire, quæ in omnium sententia sunt entia substantialem. Poterat tantum claudicare definitio, quia substantia, vel suppositum non conueniret, in quo non peccare, sed substantiam & ipsum suppositum includere sic suadeo. Habemus fide diuinam substantiam esse substantiam, & suppositum esse totum substantiale: Sed nullum est caput ex quo possumus conuenire substantiam & suppositum non intendi propter se, aliunde habemus omnes entitates distinctas à substantia, quas substantiam appellamus intendi propter se modo explicato: rectè ergo dicemus substantiam, & suppositum conuenire hoc, quod est intendi propter se. Confirmatur: quodcumque sit constitutum substantiæ non poterit à priori, neq; à posteriori ostendi de substantia, de qua tantum nobis constat principis fidei distingui à natura, & ex eisdem deducimus esse substantiam: ergo rectè actum erit cum substantia, si constitutum substantiæ assignemus, quod ex nullo capite constet illi repugnare, & necessarium non est, tale constitutum querere, quod de illa postius ratione valeat probari. Affirmo ergo substantiam esse substantiam, quia intenditur propter suppositum, quod quidem suppositum intenditur propter se. Eadem ratione affirmo vnionem hypostaticam naturæ humanæ Christi ad Verbum esse modum substantialem, quia illa intenditur propter Christum, seu propter hominem Deum, qui homo dicit suppositum constans naturam humanam Christi, & substantiam Verbi vnità per hanc vnionem hypostaticam, quæ se habet instar causalitatis, media qua substantia Verbi terminat naturam humanam Christi, & cum illa constituit idem suppositum, quod per se ipsam constituit cum natura diuina.

Probaui iam definitionem hanc competere omnibus entitatibus, quæ substantia dicuntur, restat probandum non conuenire alicui ex his, quas accidentia vocamus. In primis non competere alicui dispositioni ad formam substantialem sic probo. Dispositiones ad formam equi intenduntur (idem dico de dispositionibus ad quamcumque aliam

aliam formam) propter formam equi, & propter equum constitutum ex dispositionibus: sed dispositiones distinguuntur adaequatè à forma equi, & ab equo constituto ex materia, & forma: ergo intenditur propter aliquid adaequatè ab illis distinctum: ergo non habent rationem substantiæ. Ex hoc capite excludo à ratione substantiæ quantitatè, & omnes primas qualitates, quæ sunt dispositiones ad formam substantialem, & ad compositum substantiale. Excludo etiam omnes secundas qualitates, quæ oriuntur ex primis, quia si primæ propter se non intenduntur, neque propter se poterunt intendi secundæ, quæ ex primis oriuntur. Ex eodem capite qualitates omnes vitales à ratione substantiæ excluduntur, quia hæc intenduntur, ut perficiantur viens in actu primo, quod supponunt, & à quo adaequatè distinguuntur. Impulsivum, lucem, sonum, & alias huiusmodi qualitates eadem ratione inter substantias non annuero, quia omnes inveniuntur sunt propter subiecta perficienda, vel ob alia munera obeunda, à quibus adaequatè distinguuntur, sic inveniuntur sunt species impressæ ut viens expressam valeat illis adiutum producere: lux propter subiectum quod afficit, tum ut sit obiectum potentie visivæ, quod videatur, & ratione cuius alia obiecta videri possunt, & sic de quibuscunque aliis qualitibus.

13 *Actiones & passiones à terminis distinctæ, institutæ sunt à natura propter terminum, ut hic mediis illis existentia recipiat, ergo intentæ sunt propter aliquid ab illis adaequatè distinctum, ergo non habent rationem substantiæ. Quod si actio, & passio à termino non distinguantur eandem naturam cum illo subibunt, & si terminus sit substantia, actio cum illo identificata substantia erit. Sic creationem Angelo identificatam, quam non repugnare offendi in physicis, Controu. 13. Punct. 2. substantiam censo esse dicendam. Relationem transcendentalem à fundamento, & prædicamentalem à fundamento, & termino non distinguo, ideo eisdem natura erit transcendentalis cum fundamento, & prædicamentalis cum fundamento & termino. Qui autem asserunt relationes prædicamentales esse accidentia superaddita affirmant non intendi propter se, sed resultare ex fundamento, & termino, ex quo capite sub prædicta definitione non comprehenduntur. Præsentia similiter intenditur propter subiectum, quod afficit adaequatè ab illa distinctum, ut illud constituat in debita distantia ad influxus necessarios ad suam conservationem recipiendos, & ad agendum, & patiendum: ergo similiter præsentia excluditur à conceptu supra assignato substantiæ constitutivo. Duratio accidentis physicum non est distinctum à re durante, & in sententia, quæ defendit esse speciale accidens superadditum eodem modo de illa, ac de presentia philosophandum est. Situs à presentia non distinguitur. Habere tantum dicit extrinsecam denominationem, quibus clauduntur omnia accidentium prædicamenta, quorum nulli competit definitio substantiæ à me assignata, ex quo concludo optimam esse, si quidem competit omnibus entitatibus, quas substantias esse tenet Schola, & nulli illarum quæ inter accidentia recensentur.*

14 *Obiicies: sicut forma equi est propter equum qui resultat ex forma, & ex materia præsupposita, sic calor est propter hoc concretum calidum, quod resultat ex calore, & ex subiecto, quod ad calorem supponitur: ergo sicuti forma equi est substantia, quia non est propter aliquid adaequatè ab illa distinctum, sic calor erit substantia iuxta nostra principia quia non est propter aliquid ab illo adaequatè distinctum, sed propter calidum cum quo inadæquatè identificatur, sicuti forma equi cum equo. Respondeo negando primum antecedens, quia forma equi primario intenditur propter equum, quem constituit, calor vero non intenditur primario propter calidum, quod constituit, sed propter subiectum, quod supponit, calidum enim formaliter ut calidum, non intenditur propter se: sed propter subiectum, quod dicit pro materiali, in cuius gratiam natura constituit calorem, ut subiectum quod supponit, constitueret calidum, sic de aliis accidentibus, quæ instituta sunt propter substantias, quas afficiunt mediata, vel immediate, ut substantiæ perficiantur, & bene se habeant, vel in ordine ad se, vel in ordine ad aliquam actionem, vel passionem ipsarum.*

15 *Contra prædictam definitionem, & conceptum quem substantiæ adscripti nullam difficultatem inuenio, quam Franciscus Quædo, Philosoph. Tom. II.*

prædicta doctrina non præoccupaverit, ex qua facile erit quancumque dissolvere, constat etiam ex prædicta definitione quæ sit formalis ratio accidentis, eo enim ipso quod ens adaequatè dividatur in substantiam, & accidens, & substantia definitur, id quod primario propter se intenditur à natura, seu id quod non intenditur propter aliud, à quo adaequatè distinguatur, consequens est accidens definiri, id quod intenditur à natura propter aliud à quo adaequatè distinguatur.

PUNCTUM II.

Quid addat natura supra suppositum.

Præcipua substantiæ affectio est substantia, ideo de substantia disputatur, cum de substantia disputatio instituitur.

§. I.

Terminorum explicatio.

1 *Opportet terminorum explicationem in hac materia præmittere, ut distincte nostra procedat disputatio. Natura est id, cui substantia contingit; natura dicitur totum resultans ex materia, forma, & unione, et si totum sit simplex principium primum operationum, cui reliqui modi, & cætera accidentia adveniunt. Substantia dicitur entitas complexa, & perficiens naturam seu totum substantiale supra explicatum, de natura substantiæ, & effectu formali, qui ex illa confurgat dicā Punct. 3. Substantia hæc quando completatur naturam completam sicuti hominē vel equum supposititas dicitur, & suppositum constituit; suppositum enim dicit naturam substantialem completam substantiæ terminatam. Si natura hæc rationalis sit, substantia non tantum dicitur supposititas, sed etiam personalitas, & totum quod constituit non solum suppositum appellatur, quod est nomen commune substantiæ adaequatè includenti naturam rationalem, sicut includit homo, & irrationalem sicuti includit equus, sed etiam persona, quo speciali nomine gaudet subsistens completum rationale, si substantia naturam, seu substantiam inadæquatam perficit, neque supposititas, neque personalitas dicitur, subsistens enim inadæquatam, neque suppositum, neque persona dicitur, sic rationalis animus in statu separationis non dicitur persona, neque suppositum, sed tantum subsistens, quia nomina, persona, & suppositum, naturæ tantum completæ accommodantur. Nec desunt aliqui qui modum illum quo afficitur rationalis animus in statu separationis reuocant substantiam appellare, sed modum perfectitatis dicit volunt, sed immerito, animus enim rationalis in statu separationis subsistens dicitur, & substantia partiali gaudet, neque est ratio aliqua, quæ modum hunc loquendi reprehendat, illumque inducunt rationes omnes, quæ suadent modum sufficientem naturam completam substantiam esse dicendam.*

2 *Itaque substantia abstrahit à ratione completæ, & incompletæ, & supposititas contrahitur ad rationem completæ, abstrahit tamen à pura supposititate, quæ afficit naturam irrationalem, & à supposititate, quæ afficit rationalem naturam, & dicitur personalitas. Personalitas hæc dicit substantiam completam, & sufficientem rationalem naturam. Eodem modo quo se habent substantia, supposititas, & suppositum, se habent inter se subsistens, suppositum, & persona.*

4 *Hypothasis aliquando idem sonabat, quod substantia ideo recubant Patres in diuinis admittere tres hypothasas, ne viderentur tres substantias admittere, iam verò nomen hypothasis pro eodem sumitur, quod suppositum, licet non raro sumatur non pro supposito in concreto; sed pro substantia, seu supposititate, & in quacumque ex his duabus posterioribus acceptionibus sumatur, verè dicitur dari in diuinis tres hypothasas, quia dantur tria supposita realiter inter se distincta, & tres substantiæ relative per quas hæc supposita constituantur. Inuenies aliquando apud Arist. hoc nomen, substantia, sumptim pro eodem quod existentia, quia Philophus substantiam naturæ superadditam non agnouit, cuius notitiam tantum ex mysterio Incarnationis assequuti sumus. Vleimò*

ne te in hac materia terminum aliquem lateat, scito Græcos hoc nomine *ὄν* significasse quod Latini his vocibus *essentia, substantia, natura*, vnde tres personæ *homo ouison* vocantur, id est, vnius essentia.

§. II.

Aliorum sententia circa præcipuam difficultatem.

5 **S**uppositum aliquo modo distingui à natura certum est, siquidem Verbum assumpsit naturam humanam, & non assumpsit hominem, seu suppositum: quæ verò intercedat distinctio inter vtrumque extremum inter Catholicos controuersæ materiam præbet.

6 **V**etusti Philosophi mysterij Incarnationis ignari naturam à supposito non distinguebant, quibus in re consentire videntur Henr. & Durand. apud Patrem Suar. disp. 34. sect. 2. num. 4. vbi hos refert asserentes naturam, & suppositum tantum per rationem distingui, sicuti distinguuntur entitas, & ens: Sententia hæc omnino est intolerabilis, quia si homo, & humanitas tantum differunt ex modo significandi, & per rationem; non verò in re, implicat vnionem hypostaticam terminatam fuisse ad naturam humanam, & non ad suppositum, ex duobus enim realiter identificatis, & tantum per rationem distinctis non potest vnium vniri; & alterum non vniri, quia vnio est præcisua: ergo secundum hanc sententiam Verbum vnitum fuit, non solum humanitati, sed homini, seu supposito creato: ergo non solum assumpsit humanitatem, sed hominem, quod hæreticum est: ergo suppositum, & natura, seu homo, & humanitas non tantum per rationem, sed etiam realiter distinguuntur.

7 **R**espondere posses pro Durando vnionem hypostaticam posse præscindere inter naturam humanam, & subsistentiam ex eo præcisè, quod per rationem distinguuntur, etiam si realiter identificentur, sicuti eadem vnio præscindit ex parte Verbi, inter subsistentiam, & naturam, quæ realiter identificantur, & tantum per rationem distinguuntur, & nihilominus vnio naturæ humanæ immediatè terminatur ad subsistentiam Verbi; & non immediatè terminatur ad naturam Verbi, quia natura humana Christi non est immediatè vnita naturæ diuinæ, sed tantum personalitati Verbi, est personalitas Verbi, & natura diuina identificentur: ergo eadem ratione poterit Verbum vniri immediatè naturæ humanæ, & illam assumere, & non vniri subsistentiæ creatæ, neque illam assumere, etiam si natura humana, & illius subsistentia creata realiter identificentur. Respondeo naturam diuinam non vniri immediatè naturæ humanæ, & vniri subsistentiam Verbi cum illa identificatam, summum esse nostræ fidei mysterium, quod solum reperiri potuit in re infinita simpliciter per essentiam, sicuti est diuinum Verbum, illiusque natura, ratione cuius infinitatis alia his similibus componuntur, sicuti subsistentiam Verbi produci, & non produci naturam cum illa identificatam; naturam communicari alij personæ, & non personalitatem, quæ, aut alia his similibus in creaturis admitti nefas est, & ita licet in diuinis possimus, & debeamus admittere aliqua conuenire alicui prædicato, & non alij cum illo identificato, hoc in creatis neutiquam admittendum est, quia in diuinis oritur ex Dei infinitate, ratione cuius sine vlla oppositione possunt competere illa, quæ in creaturis sine contradictione non admittentur.

8 **A**ddo ratione identitatis subsistentiæ Verbi cum natura diuina, humanitatem immediatè vnitam substantiæ Verbi mediatè esse vnitam naturæ diuinæ, subsistentia autem Verbi immediatè vnita naturæ humanæ, neque mediatè, neque immediatè vnitur subsistentiæ naturæ humanæ, quia hæc nullo modo existit eo ipso, quod Verbum sit vnitum humanæ naturæ.

9 **S**cotus quem sui sequuntur asserit in 3. dist. 1. q. 1. §. non asserendo, suppositum non addere supra naturam aliquid posituum, sed quid negatiuum, videlicet negationem vnionis actualis ad aliud suppositum, insuper negationem vnionis aptitudinalis ratione cuius anima in statu separationis non est suppositum, quia licet habeat negationem vnionis actualis, non habet negationem aptitudinalis vt vnitur, quia capax est vniri supposito. Si Scoto obijcias naturam similiter esse aptam vniri alteri supposito, respon-

debit naturam non esse aptam, sed non repugnantem, animam verò rationalem in statu separationis non solum esse repugnantem vt vnatur, sed esse aptam.

Hanc opinionem efficaciter satis impugnat Pater Soar. supra n. n. ad hominem contra Scotum, & Nominales asserentes posse suppositum creatum alienam naturam terminare, in quo casu natura, vel terminaretur aliquo posituum, vel negatiuum; si aliquo posituum iam subsistentia aliena erit quid posituum, & consequenter omnis subsistentia non sit respectu omnium naturarum, quæ aliena illa cuius est propria. Si dicas terminari aliquo negatiuum, manifestè implicat, quia natura non potest vniri negatiui subiecti extranei, quia ad negationem nulla potest positua vnio terminari, neque negatiua excogitari potest, quia vnio negatiua vnio non est, sed negatio vnionis, & etiam si vnio negatiua vnio dici posset, non apparet in præsentibus, quæ vnio negatiua posset hæc esse, neque natura potest immediatè affici negatione subiecti extranei, quia si immediatè illa afficeretur, iam illa negatio non esset aliena, sed propria, illud enim quod immediatè rem afficit, vel quod res per se, & immediatè respicit non potest esse alienum; sed necessariò est proprium, quid enim magis proprium, quam illud quod sine alio medio interiecto respicitur.

Ex hoc argumento aliud probabile satis deducit idem Suarius: Verbum diuinum terminat naturam humanam secundum subsistentiam, quæ est in Verbo quid posituum, vt conuincit ratio supra facta, quæ intulit subsistentiam terminantem alienam naturam debere esse posituum, & in diuinis personis admittunt omnes Theologi, & negari non posset absque infanso errore: ergo etiam subsistentia suppositi creati est quid posituum. Confirmatur: sicuti subsistentia Verbi constituit Verbum subsistens, ex eo quod illius naturam diuinam terminet, ita subsistentia cuiusvis suppositi creati constituit illud subsistens, ex eo quod illius naturam terminet, & similem effectum præstat subsistentia creata naturæ creatæ (loquor vulgari modo iuxta quem dicitur formam tribuere subiecto suam effectum formalem, quem sum moderatus Controuersia sexta Physic. Puncto 3. illi quem præstat subsistentia increata naturæ increatæ salua differentia entis creati, & increati: ergo sicuti in Verbo esse subsistens est quid posituum increatum, ita in homine esse subsistens erit quid posituum creatum.

Rursus arguo contra eandem sententiam. Si suppositum non addit aliquid posituum supra naturam sequeretur habere totam perfectionem creatam, quæ haberet, si subsisteret propria subsistentia creata, quia tantum illi deficeret negatio, seu ablatio vnionis ad Verbum, per ablationem autem non constituitur natura magis perfecta, vt acutè notauit Soar, sed per additionem. Adde ego per ablationem posse naturam negatiuè perfici, est non posituè, quando ablatio est alicuius posituæ imperfectionis, in præsentibus autem ablatio vnionis ad Verbum non est ablatio posituæ imperfectionis, quia vnio ad Verbum non est imperfectio posituæ naturæ humanæ, sed maxima illius perfectio: ergo natura humana per negationem vnionis ad Verbum non constituitur posituè perfecta, neque negatiuè, hoc est carens imperfectione, quæ haberet seclusa hac negatione: ergo Verbum diuinum assumens naturam humanam assumpsit illam cum omni perfectione posituæ, & negatiuæ, quam haberet si subsisteret propria subsistentia, si subsistentia propria nihil aliud est quam negatio vnionis ad Verbum. A priori breuiter eandem rationem expendo. Pura negatio non potest esse perfectio entitatis posituæ, neque illam perficere: sed subsistentia est perfectio naturæ & illam perficit: ergo subsistentia non est negatio. Maiorem probonegatio est non ens: ergo non potest esse perfectio, perfectio enim est complementum, & nulla res compleri potest per negationem, quia complementum dicitur additionem perfectionis, negatio autem, non est additio, sed ablatio. Minorem probonegatio non potest perficere naturam, illamque completeret penitus esset otiosa, & nullum esset minus, seu formalis ratio, per quam posset constitui, vt constabit ex dicendis Puncto sequenti: ergo dicendum est subsistentiam naturam perficere, & constitutur totum subsistens, quod perfectionem addat supra totum essentiale, seu naturam ex materia, & forma compositam. Conclusio, & ratio robur accipiet ex dicendis Puncto immediatè de subsistentia

substantiæ munere, quod non solum iuxta nostram sed etiam iuxta aliorum sententiam non poterit sine positiva entitate designari.

13 Arguo in super contra eandem sententiam. Definuit Ecclesia contra Nestorium, in Christo naturam humanam non retinere propriam subsistentiam; sed si subsistentia naturæ humanæ tantum diceret negationem unionis ad aliud suppositum, necessaria non esset talis definitio, quia ex apprehensione terminorum constaret naturam humanam unitam Verbo, non retinere negationem unionis ad Verbum, quod quavis amens, & solidus negare non posset Nestorius terminis apprehensis, & superflue, ac importune definiretur, id quod natura lumine notum est, videlicet naturam unitam Verbo non habere negationem unionis ad Verbum, quod esset definire naturam non esse simul unitam, & non unitam, & non illi duo contradictoria primò, & per se nota competere. Utimò solet reici hæc opinio, quia verbis tantum videtur differre ab opinione Durandi, quia Durandum fateretur in natura substantiali completa necessariam esse carentiam unionis ad aliam personam, ut possit dici suppositum subsistens propria subsistentia.

14 Alij afferunt subsistentiam distingui à natura ratione connotati, & secundum se cum illa identificari, eodem modo quo de relatione predicamentali dici solet identificari cum fundamento secundum se, & distingui per terminum tantum per connotatum; in hanc sententiam nonnulli interpretantur Nominales afferentes cum Scoti subsistentiam tantum addere supra naturam negationem, cum qua sententia volunt componere subsistentiam esse quid positivum adæquatè cum natura identificatum, & negationem superadditam se habere tanquam conditionem. Hac ratione componere præsumunt Verbum fuisse unitam humanitati, & non subsistentiam, quia potuit assumere naturam non formaliter subsistentem ex defectu connotati, sicuti existit fundamentum relationis non formaliter relatum ex defectu connotati quando existit fundamentum terminum non existentem. Contra hos connotatores scribam Controv. 9. Punct. 4. ubi doctrinam hanc de connotatis, quam ad plures entitates extendunt, in omnibus impugno. Sustinet etiam in hac materia specialem impugnationem, nimisque grauem difficultatem, inferunt enim ex doctrina tradita in Christo existere subsistentiam creatam naturæ humanæ in se, & secundum suam entitatem, etiam si non sit quod formalitatem, neque formaliter naturam subsistentem reddat, & consequenter inferunt assumpsisse Verbum totum reale, & physicum quod dicit suppositum creatum, quod ego non concedam.

15 Doctrinam de connotatis amplexus est Paladus in 3. dist. 6. & alij quos refert Henric. quod lib. 3. concl. 2. afferentes suppositum non distingui à natura per aliquid intrinsecum, sed per extrinsecam connotata, quæ sunt accidentia constituenta idem suppositum. Reicienda est hæc sententia communi impugnatione exhibitæ contra omnes connotatores, & specialiter contra illam instituta, ex eo quod nulla appareant accidentia, quæ possint neque tanquam connotata suppositi constituitur. Insuper quia Verbum assumpsit naturam humanam cum omnibus passionibus, proprietatibus, atque accidentibus, & ita illam assumpsit formaliter subsistentem, si per accidentia, tanquam per connotata constitueretur subsistens, assumpsit enim naturam, quæ secundum se, dicit totum quod subsistentiæ est intrinsecum; & assumpsit illam affectam propriis accidentibus, quod secundum hanc sententiam est assumere naturam cum propriis subsistentiæ connotatis in quibus includitur totum id, quod intrinsecè, & extrinsecè in recto, & in obliquo dicit suppositum creatum.

§. III.

Propria sententia.

16 Concludo ex his subsistentiam esse quid reale positivum naturæ superadditum; ita fert communis omnium Doctorum opinio, præter illos, quos dedi supra pro relatis sententiis: ita tenent P. Soar. disp. 34. sect. 2. num. 20. P. Val. 3. p. t. 1. disp. 31. c. 6. P. Valent. 4. disp. 1. q. 4. punct. 2. P. Albert. de predicam. Subst. c. 3. q. 7. P. Hurtad. disp. 11. Metaph. sect. 36. Arriaga disp. 4. sect. 11. subsect. 2. & alij in numeris consentiunt Thomistæ, in quibus illa tradit Bañez 1. p. q. 3. art. 2. dub. 1. & Capreol. in 3. p. q. 4. art. 2. disp. 4. conclus. 2. ubi pro hæc sententia refert Angelicum Doctorem Francij. de Univ. 2. l. 1. c. 11.

3. p. q. 2. art. 2. & 1. p. q. 3. art. 3. & asserit comunem esse Thomistarum Caietani, Ferrar. & aliorum. Probatur prædicta sententia ex separatione subsistentiæ creatæ à natura humana Christi, quam Verbum assumpsit, quæ evidens signum est distinctionis, nihil enim potest separari ab illo, cum quo realiter identificatur: sic in forma prædictum argumentum instituitur. Verbum assumpsit naturam humanam, & non assumpsit subsistentiam naturam humanam, sed potius naturam ipsam nudam propria subsistentia: ergo subsistentia propria humanæ naturæ separata fuit ab eadem natura: ergo ab illa distinguitur. Alio modo idem fert argumentum constituitur. Verbum assumpsit naturam humanam, & non assumpsit hominem: ergo homo dicit aliquid supra naturam humanam, quod potest ab hac separari: ergo homo seu suppositum humanum dicit aliquid supra naturam, & ab illa separabile, quod subsistentiam appellamus. Hoc superadditum debere realiter, & non solum per rationem esse distinctum probat ratio supra facta, separatio enim non inducit tantum distinctionem rationis, sed realem, idemque ostendi supra contra Durandum. Hoc reale superadditum non posse consistere in aliquo negatio, seu in negatione dependentiæ probavi contra Scoti sententiam. Insuper non posse esse accidentia realia, quæ tanquam connotata suppositum constituant contra Palud. ostendi. Ex quibus inferunt debere esse aliquid reale positivum substantiale intrinsecè naturam efficiens.

17 Convincit discursus supra factus suppositum humanum dicere aliquid reale positivum substantiale superadditum humanæ naturæ. Ex supposito humano consequentiam faciunt omnes auctores ad reliqua supposita materialia, quorum naturæ ex materia, & forma componuntur, in quibus à paritate hominis subsistentiam naturæ superadditam inferunt esse dandam. Hanc illationem extendere ad suppositum spirituale, cuius natura simplex est, & non constans materia, & forma, v. g. ad Angelum facile non est, contra quam hæc posset institui ratio: Ex eo quod in homine natura constet materia, & forma, non inferunt eadem compositio in natura Angelica: ergo ex eo quod suppositum humanum dicat compositionem ex natura, & subsistentia, non inferunt eadem compositio in supposito Angelico. Vergeo: in homine natura dicit duplicem entitatem, materiam videlicet, & formam, & tamen in Angelo tantum dicit simplicem quandam entitatem: ergo etiam si in homine suppositum dicat naturam, & subsistentiam, in Angelo tantum dicit simplicem entitatem, quæ nullo alio superaddito formaliter erit Angelicum suppositum. Atqui nullum est fundamentum distinguendi subsistentiam à natura præter illud, quod sumitur ex unione Verbi ad humanam naturam, ex qua tantum immediate inferunt naturæ humanæ subsistentiam inesse superadditam: ergo si ex hac à paritate idè non valet inferri in supposito Angelico, nullum est fundamentum ad distinguendam in Angelo subsistentiam à natura Angelica, sed possumus dicere naturam Angelicam per se ipsam esse subsistentem nullo alio superaddito.

Putavit P. Soar. supra sect. 3. n. 11. non posse dari suppositum, in quo subsistentia à natura realiter distincta non sit, ex quo principio rectè defendit subsistentiam Angeli ab illius natura realiter distingui; verumtamen ipse fateretur n. 16. rationem, quæ prædictam conclusionem probat, tantum esse probabilem quandam coniecturam, cui ego parè fido, illamque non refero, quia facile à quocumq; poterit dissolui. Sentio ergo possibilem esse naturam spirituales, quæ secum realiter subsistentiam habet identificatam. Defendo hanc conclusionem, quia nullum contradictionis vestigium inuenio in eo, quod detur talis natura, seu suppositum simplex nullam habens compositionem ex natura, & subsistentia, quod in questionibus his similibus unicum, & potissimum fundamentum est. Meum erat ad corroborandum prædictum fundamentum rationes dissolvere quibus talis subsistentiæ propugnaretur contradictio, verum nullam hucusque audivi cuius adhuc mediocritas, vel apparens difficultas solutionem desideret.

18 De suppositis spiritualibus quæ de facto dantur affirmo includere compositionem ex natura, & subsistentia inter se distinctis. Id comicio ex ipsis substantiis spiritualibus, quæ plures alias habent compositiones ex natura, & accidentibus, quæ imperfectiores sunt compositione ex natura, & subsistentia: ergo poterit supposito Angelico tribui hæc compositio, sicuti plures alias accidentales, & imperfectiores tribuuntur, non enim congrueret simplicitas substantialis suppositi,

suppositi, quæ nimiam arguit perfectionem, cum tot accidentalibus compositionibus, quo enim est suppositum substantialiter simplicius, eò simplicius est accidentaliter. & pauciores habet accidentales compositiones. Fateor nos non posse certo numero metri quot compositiones accidentales componi possint cum simplicitate suppositi, cum etiam si daretur suppositum substantialiter simplex non esset omnino simplex accidentaliter, sed aliquas haberet compositiones, licet pauciores, quàm aliud substantialiter compositum, ideòque prædicta ratione intentum conuincere non præsumo, sed probabiliter incerta suffragium posset addere sententiæ communi, cuius opposita non firmiori alia innititur ratione.

20 Probo eandem conclusionem à paritate suppositi humani, in quo anima rationalis spiritalis substantiam superadditam habet, ergo etiam totum còpletum spirituale eandem substantiam habebit superadditam. Ad rationem quæ huius illationis vis intendebatur infringi. Respond. in Angelis apertè cognosci deficere rationem corruptibilitatis, ex qua in substantiis materialibus compositionem agnoscimus ex materia, & forma, ac proinde non possumus circa compositionem istam à paritate arguere, quia constat nobis rationem illius, quod à paritate probare intendimus non esse eandem in vtraque substantia. Ratio verb, ex qua in substantia materiali inferimus distinctionem ex natura, & substantia, videlicet, quia Verbum potest illis vniri hypostaticè, reperitur in Angelis ex mente Pauli iuxta multorum Patrum explicationem, vel saltem nobis non constat oppositum reperiri, sicuti nobis constat Angelos esse incorruptibiles, quod opponitur cum corruptibilitate, ex qua primò deducitur compositio essentialis ex materia, & forma.

21 Suadet etiam conclusio ex testimonio Pauli quod modo innuebam ad Hebræos 2. *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrabe apprehendit*, quod licet multi ex Græcis Patribus interpretentur de voluntate redimendi, alij quàm plurimi ex Latinis apprehensionem hanc de vnione hypostatica intelligunt, qui reitici nullo modo possunt, tum propter ipsorum auctoritatem, tum quia Græci Patres, qui testimonium illud interpretantur de cura redimendi, non dissentiant à Latinis, cum vtraque expositio possit componi, neque vnæ alteri contradicat: quibus positis sic arguo. Paulus effert beneficium factum naturæ humanæ per incarnationem ex eo, quod non fuit factum naturæ Angelicæ; ergo potuit fieri naturæ Angelicæ; ergo Verbum diuinum potuit vniri naturæ Angelicæ; ergo natura Angelica habet substantiam distinctam. Probo consequentiam: ex eo, quod Verbum fuerit vnitum naturæ humanæ inferitur naturam humanam habere substantiam distinctam: sed Verbum potuit vniri naturæ Angelicæ; ergo natura Angelica habet substantiam distinctam: Maiorem admittunt omnes: Minorem probaui ex Paulo iuxta explicationem Latinorum Patrum: Consequentiam probat: Si Verbum de facto fuisset vnitum naturæ Angelicæ; natura Angelica esset eadem quæ modò est, sed tunc inferretur habere substantiam distinctam; ergo modo idem eadem ratione inferitur. Neque alicuius est momenti quod ait Hurtadus, videlicet in multorum sententiâ Verbum potuisse assumere suppositum, & ita ratione supradicta nostram conclusionem non probari, quia non intendimus ratione prædicta conclusionem demonstrare, ita vt neq; iuxta aliorum principia aliqua possit reperiri solutio, sed iuxta illa quæ probabiliter defendimus per legitimam consequentiam conclusionem deducere. Mitto asserentes ratione supradicta re non probari ex eo quod Verbum potuerit assumere naturam retinentem propriam substantiam, destruere fundamentum, quo Patres & Concilia intulere in homine dari substantiam distinctam à natura, & hanc propria substantia carere in Christo, ex eo quod Verbum illi fuerit vnitum.

22 De mente D. Thomæ in hac re tractat P. Soar. suprà n. 18. est enim difficile testimonium desumptum ex 1. p. q. 3. art. 3. vbi apertè videtur asserere in Angelis naturam non distinguì à substantia; quod sibi obiecit Caiet. 3. p. q. 4. art. 2. & tantùm respondit Angelicam Dòctorem nondum tractasse mysterium Trinitatis, & incarnationis cum prædictum scripsit articulum, & ideo non plenè pertractasse distinctionem suppositi ab indiuidua natura. Dignus de Angelico Dòctore nostri Dòctores loquuntur, cum quibus illum interpretor de natura in còmmuni respectu indiuidui, quod

intellexit nomine suppositi, & docuit non distinguì à natura in communi. Adhibenda est necessariò hæc explicatio ne tantus Dòctor sibi contrariis esse videatur, qui 3. p. q. 4. art. 1. ad 3. docet naturam Angelicam esse assumptibilem à Verbo, posseque ita per vnionem hypostaticam præueniri, vt careat propria substantia, quibus apertè docet substantiam à natura distingui. Stat ergo pro sententiâ suprà tradita Angelicus Dòctor, cuius auctoritas nihil semper magni ponderis est, & me totum trahit in questionem pro vtraque sententiâ vrgenti ratione defuitur, in qua ab Angelico Dòctore, & communi Theologorum sententiâ recedendum non est.

Obiicies contra præcipuam conclusionem, quæ dicitur substantiam distingui à natura. Si naturæ humanæ esset innata substantia superaddita natura humana Christi vnita Verbo, & propria substantia spoliata esset violenta. Sed dici nequit violentam esse; ergo dicendum est naturam humanam non deberi substantiam superadditam. Respondet Hurtadus naturæ humanæ Christi nullam fieri violentiam, quia loco propriæ substantiæ subrogata est Verbi substantia. Conferunt Recentes asserentes violentiam non fieri rei, quando si illi inesset appetitus elicitus, contenta esset illo, quod subrogatur loco entitatis, in quam fertur innatus appetitus. Addit Arriaga nihil absurdi esse inferendum, etiam concederetur naturam humanam Christi secundum appetitum innatum esse violentam.

Obiicies secundò. Verbum assumpsit totam essentiam hominis, & non assumpsit substantiam: ergo substantia non dicit aliquid posituum, aliàs non assumpsisset totum posituum, quod dicit homo, & consequenter non assumpsisset totam essentiam. Resp. essentiam hominis dici illius naturam compositam ex materia, & forma quam totam assumpsit Verbum, etiam si non assumpsisset substantiam posituam, quæ dicitur essentia, seu natura, sed naturæ terminus, seu complementum. Itaque assumpsit Verbum totum quod naturam constituit, non verò illud, quo constituitur suppositum in esse suppositi, quod aliter dici solet Verbum assumpsisse totum, quod dicit homo in recto, non verò illud, quod dicit in obliquo.

PUNCTVM III.
Quæ sit formalis ratio substantiæ.

FRequenter inquiritur quis sit effectus formalis substantiæ, sub quibus terminis eadè venit difficultas cum illa, quæ sub præfixo titulo voco, cuius termini magis mihi aridè, quia vt sæpe monui, & ex professo tradidi Contr. 3. Phys. Punct. 3. effectus formalis non distinguitur à composito constituto ex subiecto, & forma, cui talis effectus formalis tribuitur, vnde idem est inquirere, quis sit effectus formalis substantiæ; ac inquirere, quid sit suppositum còstitutum ex natura & substantia? Clarius ergo inquiratur quæ sit formalis ratio substantiæ; ex qua cognoscatur quid sit suppositum formaliter vt suppositum, & quæ per se accretat naturæ ex eo, quod substantia afficiatur.

Recedendum est in primis à Caietano, qui docuit 3. p. q. 4. art. 2. substantiam esse rationem formalem ex vi cuius existit natura, & formaliter existens constituitur, quod vt componeret dicebat substantiam afficere naturam in priori quodam signo, in quo non supponebatur existens. Sequuntur Caietanum alij Thomistæ, qui pro se referunt Angelicum Dòctorem 3. p. q. 17. art. 2. sed immeritò, quia ibi Angelicus Dòctor potius oppositum innuit; asserit enim teste ipso Caietano esse pertinere ad personam vt habentem, seu id quod est; & ad naturam vt principium, seu quo aliquid est. Contra Caietani sententiam agendum est rationibus quibus probaui Contr. 2. Punct. 2. essentiam cuiusvis rei non distinguì à propria eiusdem rei existentia. Secundo quia adhuc in opinione, quæ essentia ab existentia distinguitur, creatio terminatur ad rem existentem, & creatio est casualitas ex vi cuius res cum sua existentia constituitur. Sed substantia aduenit naturæ iam creatæ, seu productæ: ergo substantia aduenit naturæ iam existenti: ergo natura non constituitur formaliter existens per substantiam. Tertio, si natura existeret per substantiam, quæ terminatur, natura humana Christi, existeret per substantiam Verbi sed substantia Verbi est infinita, & ab æterno existens: ergo existeret per existentiam infinitam, & ab æterno existentem.

existentem: ergo non in tempore incepisset, sed esset ab æterno, & Verbo coæua. Dices naturam humanam non fuisse ab æterno vnità existentis Verbi, & ita non fuisse ab æterno, etiam si Verbi existentia, per quam existit dum est vnità fuerit ab æterno. Contra: Si natura humana existeret per existentiam Verbi, vnio naturæ ad existentiam Verbi existeret per eandem existentiam: ergo vnio existeret ab æterno: ergo natura humana Christi, & illius vnio ad existentiam Verbi ab æterno existeret, & ab æterno natura humana Christi esset vnità Verbo, & ab æterno existeret cum vnione, quod falsum est, & ex suis principiis deducere intendo, vt ab absurdo consequentis illarum falsitas deprehendatur.

3 Dico secundò cõtra Egidium in tract. de comp. & Arg. in 3 dist. 6. q. 1. Henr. quodlib. 3. q. 2. rationem formale Subsistentiæ non esse substare accidentibus, neque naturæ constituere affectã, seu accidentibus informatam. Consentunt omnes moderni, & facillè offenditur. Actu substare accidentibus tanquam materiale subiectũ, ex quo educantur, est illa pati, & actus substandi non distinguitur à passione, per quam accidens dependet à causa materiali, & hæc influit in illud. Actu informari subiectũ dicitur informatiõne, seu vnionem, ex cuius subiectũ redditur informatum: sed Subsistentia distinguitur à passione, quæ est accidens, & ab vnione inter subiectum & formã, tum quia vnio naturæ ad accidentia accidens est, tum quia Verbum assumptum naturã, quã hęc amitteret aliquod accidens, seu vnionem aliquã ad proprium ipsius accidens, quæ omnia supposita vnionem naturæ humanæ Christi retinuit, & non retinuit propriam Subsistentiam: ergo Subsistentia distinguitur ab inhærentia, & informatione accidentium: ergo ex vi Subsistentiæ nullo modo constituitur natura substans accidentibus. Si dicas Subsistentiam non tribuere naturæ hoc, quod est actu substare, sed posse substare, non maiori opera impugnaberis. Possesse substare media passione dicit potentiam passiuã, seu receptiuã formæ cui substandum est. Possesse substare media informatione dicit posse terminare vnionem respectiuam formam. Sed natura per se ipsam est potens recipere formam, & terminare vnionem ad illam: ergo non constituitur potens per Subsistentiam. Confirmatur: quantitas in omnium sententia substare alijs accidentibus media vnionem, & informationem, & non habet Subsistentiam: ergo Subsistentia non requiritur vt subiectum accidentibus substet, neque media inhærentia, neque media informatione. Probat hæc ratio à quantitate desumpta Subsistentia non requiri, neque tanquam rationem formalem, neque tanquam conditionem, siquidem quantitas omnino abque Subsistentia potest sibi vnire, & recipere alia accidentia. Dices quantitatem non posse primò substare, siquidem datur aliud subiectum quod quantitati substet. Resp. quantitatem non posse primò substare non prouenire ex defectu potentie ad substandum, sed ex eo quod ipsa supponat subiectum, quod si non supponeret eodem modo substaret accidentibus, & primò substare diceretur.

4 Dico tertio contra plures Recentiores. De ratione Subsistentiæ quæ abstrahit à completa, & incompleta non est incommunicabilitas, quæ opponitur inhærentiæ, neque ex vi illius constituitur natura, seu subiectum quod afficit existens in se, seu non dependens à subiecto. Probo. Materia prima, anima rationalis, Angelus, & totum compositum, seclusã quacumque Subsistentia sunt incapacia dependendi ab alio tanquam à subiecto præsupposito, seu essendi in alio tanquam in subiecto: ergo non indigent Subsistentia vt sint in se, seu vt habeant in se, seu vt habeant dependentiam ab alio tanquam à subiecto. Materiam primam, Angelum, & totum compositum non indigere Subsistentia vt sint in se seu independentia à subiecto facillè euincitur, quia materia essentialiter est primum subiectum, quod dicit nullũ aliud ad illam præsupponi, aliàs non esset primum subiectum, siquidem aliud prius præsupponeret, Angelus autem, & quodlibet aliud totum compositum, cum nullo alio subiecto ab ipsis distincto possunt compositionem inire: ergo non possunt subiectum supponere, quod si supponerent, non essent entia totalia, & adæquata. De anima rationali eandem cõclusionem probo. Anima rationalis creatur, sed eo ipso quod creatur est independens à subiecto, & nullum supponit, quia creatio est productio rei ex nihilo, hoc est ex nullo præsupposito subiecto: ergo seclusã Subsistentia præcisè per creationem constituitur anima rationalis independens à subiecto: ergo superflua est Subsistentia, vt anima rationalis, materia prima totum simplex sicuti An-

Francisc. de Ouidio, Philosoph. Tom. 1. 1.

gelus, & quodvis aliud corporeum si datur, & totum compositum sint independentia à subiecto, seu vt habeant in se, seu vt habeant dependentiam à subiecto. Eandem rationem latius pro omnibus entitatibus conficio. Quælibet entitas necessariò est producta per creationem, vel productionem, & eo ipso quod supponatur existens, supponitur existens per educationem, vel creationem; ergo eo ipso quod supponatur existens debet supponi dependens à subiecto, vel independens ab illo: ergo Subsistentia, quæ accidit rei existenti non potest illi tribuere esse independentem à subiecto: Probo consequentiam: eo ipso quod Subsistentia supponat rem existentem ex vi educationis, supponit illam dependentem, aliàs esset dependens, & independens: dependens, quia ita supponitur ad Subsistentiam; independens, quia per Subsistentiam independens constitueretur. Neque dicas Subsistentiam posse destruere dependentiam quam supponit in forma, quia nihil quod per se ad aliud supponitur potest ab illo destrui, illud enim quod supponitur ad formã debet illi coexistere, & illius causa dicitur, & non potest effectus causam destruere, à qua adhuc remotè accipit esse, & cui debet coexistere. Secundò, si Subsistentia supponens formam dependentem per educationem destrueret dependentiam formæ, destrueret illius educationem, quod esset formam destruere, quia nihil aliud est destruere formam, seu quamlibet aliam entitatem, quàm auferre actionem, ex vi cuius existit seu producit. Si Subsistentia rem supponat existentem ex vi creationis, supponit illam iam independentem, quia creatio constituit rem extra subiectum: ergo superflue aduenit Subsistentia, vt rem iam independentem à subiecto, iterum independentem constituat.

Dices hæc entitates seclusã Subsistentia esse independentes negatiuè, non verò positiuè, quia positiua incapacitas dependendi à Subsistentia formaliter prouenit. Contra: Materia prima, Angelus, & totum compositum habent hanc incapacitatem dependendi à subiecto per suasmet intrinsecas entitates, quia conceptui intrinseco materiæ primæ, & totius completi, siue simplicis, siue compositi repugnant dependentia à subiecto. Anima rationalis in multorum sententia per se ipsam habet eandem repugnantiam, & adhuc de potentia Dei absoluta, seclusã creatione non potest educi, & dependere à subiecto vel saltem habet hanc incapacitatem dependendi per creationem, quæ est forma positiua: ergo omnes prædictæ entitates habent incapacitatem formalem dependendi per formalitates positiuas: ergo habent incapacitatem positiuam dependendi quid enim est incapacitas positiua dependendi, nisi prædicatum quoddam positiuum cui repugnat dependentia: ipsa enim non dependentia, seu dependentiæ negatio nunquam potest esse quid positiuum, sed semper dicit formaliter negationem.

Dices hæc entitates seclusã Subsistentia habere incapacitatem radicalem dependendi, non verò formalem, quæ prouenit à Subsistentia. Contra: prædictæ entitates habent prædicata, seu rationes positiuas suprã assignatas, quibus immediatè repugnat dependentia, & cū quibus hæc non poterit componi, etiam si Subsistentiam demas: ergo habent seclusã Subsistentia incapacitatem formalem dependentiæ, quia incapacitas formalis dependentiæ nihil est aliud, quàm prædicatum, cui immediatè, & per se repugnat dependentia, sicut capacitas formalis dependentiæ aliud non est, quam prædicatum, ex vi cuius immediatè, & per se potest dependentia entitati competere. Aliter posset responderi Subsistentiam posse tribuere incapacitatem dependendi rei aliàs incapaci, quia potest entitas ex pluribus titulis adæquari esse incapax cuiusvis formæ, vt patet in humanitate Christi, quæ ex vi vnionis hypostaticæ est incapax peccandi, & rursum incapax peccandi constituitur per visionem beatam. Non nego posse entitatè esse incapacem pluribus titulis cuiusvis formæ, sed assero superflue addi formam rei iam incapaci præcisè vt fiat incapax, quia tunc perinde se habet subiectum cum illa formã, ac si eadè careret. Neque exemplum à se adductum quidquam contra meam sententiam probat, quia visio beata quæ Christum iam impetibilem, iterum incapacem peccandi cõstituit, non datur Christo præcisè, vt fiat incapax peccandi, sed vt constitutur beatus, & videns Deum, ex quo secundariò impetibilis infertur, Subsistentia autem rei iam incapaci de-

B b 3 pendendi

pendendi daretur, vt incapax constitueretur, & hæc incapaxitas esset primarius effectus subsistentiæ, & prima ratio constitutiua illius. Si dicas subsistentiæ aliam formalitatem competere, quæ dicatur tribui rei, quam confluxit subsistentem, illam assigna, in hac enim inuenienda totum huius negotij fitu est opus, quæ si assignes, si ad rem sit, inferâ ego in illa totâ rationem formalem subsistentiæ consistere, & frustra illi hanc incapacitatem attribui pendendi.

7 Respondent alij apud Patrem Arriag. formam habere posse duplicem dependentiam à subiecto, quandam à priori mediâ passione, aliam à posteriori mediâ vnione, cui duplex independentia correspondet, & incapacitatem dependentiæ à priori per passionem tribui creationi, & alteram incapacitatem pendendi à posteriori mediâ vnione subsistentiæ tribuendam esse, in qua formaliter consistit. De dependentiâ à posteriori in vniuersum dixi Contr. 2. Physic. Punct. 7. vbi probaui, quàm agrè possit hæc concipi in præsentem autem materiâ, omnino est conficta: quia forma mediâ vnione nullo modo dependet à subiecto, & eductione posita, etiam si forma educta subiecto nõ esset vnita, naturaliter conseruaretur, & totum miraculum esset in negatione vnionis, & non in formæ conseruatione, & quælibet forma, siue accidentalis, siue substantialis creata, etiam si extra subiectum sit creatione supposita, naturaliter conseruatur, neque quantitati Eucharisticæ, quæ existit sine vnione ad subiectum, & sine dependentiâ ab illo, datur duplex modus, quidam loco vnionis, & quidam loco dependentiæ, sed vna creatio, per quam producit independentem à subiecto, & negatio vnionis, ex vi cuius subiecto vnita erat. Neque fundamentum adhuc apparens inuenio ad concedendam hanc dependentiam à posteriori per vnionem respectu formæ creatæ, neque ad dicendum quantitatem Eucharisticam præter creationem, ex vi cuius est extra subiectum inhaesionis, habere alium posituum modum ex vi cuius sit extra subiectum informationis, præcisè enim ex eo quod habeat negationem vnionis, seu ex eo quod non habeat vnionem, & terminet creationem, existit independentem ab utroque subiecto, seu existit independentem, & non vnita subiecto, quia præcisè per creationem intelligeretur independentem à subiecto inhaesionis, & informationis, etiam si actu esset vnita, & actu subiectum informaret, quia forma, quæ subiectum informationis respicit taliter, vt deficiente informatione, ex vi causalitatis superstitis existeret, nullo alio subrogato loco informationis, independentem esse dicitur ab informatione, & à subiecto, quod respicit mediâ illa.

8 Secundò: Modus iste dicendi sustineri nequit in materia prima, Angelo, & toto composito, quia his entitatibus per se ipsas implicat dependentiam à posteriori per vnionem, sicuti dependentiam à priori per inhaesionem: ergo non rectè in ordine ad illas explicatur ratio formalis subsistentiæ per incapacitatem pendendi. Probo antecedens. Si poneretur Angelus subsistentia seclusâ non dependeret à posteriori à subiecto, ergo subsistentia seclusâ Angelus habet incapacitatem pendendi à posteriori. Respondent apud Arriagam huius dicendi modi patroni, implicare Angelum poni sine subsistentiâ. Admitto hoc quod mihi falsum est, & sic arguo: Subsistentia requiritur, vt existat Angelus, qui etiam si per impossibile sine subsistentia posset existere, implicaret dependere à posteriori à subiecto: ergo subsistentia non datur, ne Angelus à posteriori dependeat, sed vt existat ille, qui per se incapax est pendendi à priori, & à posteriori à subiecto.

9 Dico quartò. Ratio formalis subsistentiæ non est incommunicabilis per modum partis in ordine ad totum essentiale, vel integrale. Respectu totius completi, siue simplicis siue compositi eodem modo probatur conclusio sicuti præcedens, quia cum totum sit incapax se communicandi per modum partis, superflue illi superadderetur subsistentia, vt communicationis incapax fieret. Secundò, quia etiâ si respectu formarum, seu entitatum incompletarum posset tribui subsistentiæ hæc formalis ratio, tamen respectu totius completi, alia assignanda est, quæ communis poterit esse omnibus entitatibus, tam completis, quàm incompletis, præcipue cum nullum sit fundamentum ad tribuendam hanc formalitatem subsistentiæ. Tertio efficacius arguo: etiam si subsistentia simplex sit indiuisibiliter totum efficiens, & forma subsistentiam specialem non habeat, dum est vnita, tamen ipsa forma immediatè afficit subsistentia totius, non enim immediatè subsistentia afficit totum, & postea par-

tes medio toto, sed ipsa formalis affectio totius est affectio vtriusque partis: ergo forma verè subsistit subsistentia totius, quia immediatè afficitur dū est vnita, & tamen comunicatur subiecto inquam compartit, & compositum tanquã totum, in quo includitur: ergo subsistentia ex vi cuius forma subsistit, non reddit illam incommunicabilem. Vergeo & declaro idem argumentum: in eo differunt opiniones, quæ simplicem subsistentiam & compositam tribuunt toti subsistenti, quod opinio quæ simplicem concedit, asserit ex vi simplicis modum fieri, quod alia opinio asserit fieri per modum quemdam compositum ex duplici parte, quarum vna afficit materiam, & altera formam: ergo idem affectus tribuendus est à subsistentia respectu materiæ, formæ, & totius compositi, siue subsistentia sit simplex, siue composita, sed subsistentia simplex non tribuit formæ illâ incommunicabilem: ergo nec composita.

Dico quintò. Non rectè explicatur ratio formalis subsistentiæ per hoc quod est reddere naturâ incommunicabilem alteri, vt supposito, seu per hoc quod est constituitur totum incommunicabile alteri supposito, quod sic probo. Hoc quod est subsistentiam constituitur naturâ incommunicabilem alteri supposito, vel dicit naturâ propria subsistentia terminari aliena subsistentia, etiam si propria subsistentia aliena non terminaretur, neque assumeretur suppositum formaliter vt suppositum; vel dicit naturam vt terminatam formaliter propria subsistentia, non posse aliena terminari, vt propria illius subsistentia aliena terminetur, & assumeretur suppositum vt suppositum. Neutrū horum explicat naturam subsistentiæ: ergo alia ratione explicanda est. Primum modum constituendi naturam incommunicabilem non explicare conceptum quidditatum subsistentiæ sic probo. Formam constituitur subiectum incapax habendi aliam eiusdem omnino rationis cum ipsa, vel illi oppositam, est quid commune omnibus formis: ergo etiam si hoc eueniat subsistentiæ illis conceptis quidditatum non explicabit. Antecedens est certum, quia forma equi constituit subiectum, quod afficit incapax recipiendi in sensu composito falsè naturaliter, & in multorum opinione etiam supernaturaliter, aliam formam equi, & formam leonis, & quancumque aliam numero, vel specie ab ipsa distinctam: ergo etiam si subsistentia reddat subiectum, quod afficit incapax habendi aliam subsistentiam numero, vel specie ab ipsa distinctam, ex hoc capite non poterimus subsistentiam ab aliis formis distinguere, neque in hoc prædicato aliquid speciale assignamus ratione cuius possumus quidditatum subsistentiam cognoscere, illamque ab aliis entitatibus discernere. Vergeatur secundum se seclusa propria subsistentia, vel est incapax vt incapax terminandi aliena subsistentia. Si est incapax, superflue additur propria, vt fiat incapax, si est capax, capacitas hæc est intrinseca, & identificata cum natura: ergo non potest tolli propria subsistentia: ergo tantum impeditur, ne reducat ad actum secundum, dum existit propria subsistentia, quod commune est omnibus formis, quælibet enim impedit ne cum illa coniungatur in ordine ad idem subiectum alia eiusdem omnino rationis, vel specie ab illa distincta: ergo sicuti interrogatus, quid esset forma substantialis constitutiua compositi, quidve respectu subiecti præstaret, ineptè responderes. Forma substantialis est illa, quæ vnita subiecto impedit ne tale subiectum alteri formæ substantiali vnatur, vel quæ constituentium cum materia, non permittit materiam aliud totum constituitur, sic ineptè respondes, rationem formalem subsistentiæ, quam disquirimus, esse constituitur naturam, quam afficit incapacem affici alia subsistentia, quod tantum dicit, dum ais effectum formalem subsistentiæ esse reddere naturam incommunicabilem alteri vt supposito.

Ratio propter quam ineptè per hanc incommunicabilitatem conceptus quidditatum subsistentiæ explicatur est, quia hoc expellere, seu impedire formam oppositam est secundarius effectus, qui supponit primarium: ex eo enim quod hoc compositum, siue subsistens sit constitutum, per hanc formam, vel subsistentiam, sic expelli constitutum aliis totius, si ex parte materiæ præcesserit, vel impeditur, si non præcesserit, quod est secundarius effectus ortus ex primario, per quem non possumus primarium quidditatum cognoscere, quia hic secundarius effectus omnibus formis est communis, idemque potest esse ex formis specie distinctis, eadem enim expulsio ligni fiet à forma ignis vel aquæ superuenienti materiæ, quæ cum forma ligni præcesserit. In his autem in quibus non est idem effectus, reperitur cum

cum eadem proportione, & similitudine, quia sicut calor opponitur cum frigiditate, ita humiditas cum siccitate, quapropter si aliunde has qualitates non nouerimus, non poterimus ex ipsarum mutuâ oppositione earumdem naturas rimari, quod contingit in forma substantiali constitutiva totius essentialis. & in subsistentia, quia sicut subsistentia opponitur cum subsistentia, ita forma substantialis cum forma substantiali, quapropter aliunde cognoscenda est natura subsistentia, & substantialis formæ natura, & non ex oppositione, quam habet forma cum forma, & subsistentia cum subsistentia petenda est. Rursus si subsistentia daretur natura, ut aliam subsistentiam impediret, superflue daretur subsistentia in rerum natura, hæc enim subsistentia esset ad illam impediendam, & illa ad hanc impediendam: ergo si neutra esset possibilis, nulla desideraretur, siquidem necessaria non esset ad impediendam alteram, & vanis sumptibus natura has subsistentias impediret illarum productione, cum posset nullam creasse, & ita necessum non esset aliquam impediri, & magis immunis esset natura ab aliena subsistentia, si hæc repugnaret, quam dum propria impedita alienam imminenter propulsat.

12 Si dicatur rationem formalem subsistentia consistere in incapacitate terminandi alia subsistentia, & reddere naturam incommunicabilem non specificatiue, sed reduplicatiue formaliter ut subsistentem, quod est constituere suppositum impotens terminari formaliter ut suppositum alia subsistentia inassumptibili ab alio, prius natura subsistentia explicatur, quia inepte quis definiret formam substantialem per incapacitatem informandi alia forma substantiali, & per hoc quod est constituere quoddam totum incapax informandi alia forma, hoc enim omnibus formis commune est. Deinde quia frustra daretur subsistentia in rerum natura, præcisè, ne terminaretur alia subsistentia. Vltimò quia in vtroque modo explicandi hanc incommunicabilitatem idem per idem definitur, subsistentia est quæ constituit naturam incommunicabilem alteri supposito, siue hoc intelligatur de natura specificatiue supra, siue de illa formaliter, ut subsistente, quia in definitione ponitur suppositum, cui natura incommunicabilis dicitur, quod suppositum constituitur per subsistentiam, cuius naturam inquirimus, & quæ esset cognoscenda, ut possemus cognoscere quid sit naturam esse incommunicabilem alteri supposito. Vltimò probo effectum formalem subsistentia non posse in aliquo negatiuo consistere: effectus formalis est totum resultans ex forma, & subiecto: sed subsistentia est quid posituum; natura, quæ subsistentia afficitur positiua est: ergo totum resultans ex natura & subsistentia est quid posituum: ergo id quod formaliter dicit in ratione talis, & tanquam proprium constitutum, seu id quod dicitur primariò supposito, ut suppositum, non est incommunicabilis negatiua, sed ratio aliqua positiua, ex qua ad summum oriatur negatio communicationis, quæcumque propria supposito dicitur, quæ erit secundarius effectus, & non primarius.

13 Dico sextò. Effectus formalis subsistentia non est constituere naturam omninò incommunicabilem: Trado hanc conclusionem contra nonnullos asserentes non explicari rationem formalem subsistentia per incommunicabilitatem alteri, ut subiecto in hæc rationis, veluti parti, definiti autem per omnimodam incommunicabilitatem quia subsistentia constituit suppositum per se existens, & naturam existentem in se, cui repugnat ex vi huius subsistentia esse in alio: siue tanquam in subiecto, siue tanquam in toto, aliòve quocumque modo. Ita P. Vasq. t. i. in 3. p. disp. 30. c. 4. sententia hæc ex conclusionibus supra traditis facillè reicitur: ratio formalis subsistentia non est reddere naturam incommunicabilem alteri ut subiecto, neque ut toti, neque ut supposito: ergo non est tribuere naturam omnimodam incommunicabilitatem. Antecedens tradidi, & probavi conclusionibus præcedentibus; consequentia est legitima. Rationem traditam iterù breuissimè attingo: natura completa ex se est incommunicabilis alteri ut subiecto, & ut toti: ergo tantum subsistentia poterat deseruire, ut illam constitueret incommunicabilem alteri ut supposito, sed per hanc incommunicabilitatem non rectè definitur ratio subsistentia: ergo nequit explicari per omnimodam incommunicabilitatem. Vltimò quia formæ materiales ut probabo Pun. 4. adhuc quando sunt in toto, & dependentes à materia subsistent, & tamen communicantur toti, & subiecto: ergo nulla ex his incommunicabilis pertinet ad rationem formalem subsistentia.

Dico octauò. Effectus formalis subsistentia non est reddere naturam potentem operari, seu illam complere in ratione principij operatiui. Fatentur omnes subsistentiam non pertinere ad rationem formalem constitutiuam principij operatiui, verumtamen defendunt nonnulli subsistentiam esse conditionem requisitam ad operandum, sine qua virtus operatiua natura non intelligitur absolute in actu primo potens operari, & hac ratione defendunt rationem formalem subsistentia consistere in hoc quod est constituere naturam per modum conditionis intrinsecæ, & consubstantialis illi proxime operatiua. Potest probari nostra conclusio, & impugnari prædicta sententia ex duplici cap. Primò si affirmemus subsistentiam non esse conditionem requisitam ad operandum, sed naturam per se esse operatiua independentem à subsistentia, ita tenent P. Vasq. 3. p. disp. 21. c. 3. P. Albertinus de prædic. substantia disp. 3. q. n. 17.

14 Alio modo potest dici, dato subsistentiam esse conditionem requisitam ad operandum per hanc rationem conditionis non rectè explicari rationem formalem subsistentia: ita tenet P. Lugo qui t. de Incarnat. disp. 8. sect. 1. docuit subsistentiam requiri ex parte principij ad operandum, cum quo alium formalem effectum subsistentia postea assignabo. Ex vtroque capite sententiam impugno, ex primo quia nullum est fundamentum ad asserendum naturam indigere subsistentia, ut conditione ad operandum, sine fundamento autem non debent conditiones ad operandum assignari. Secundò quia non apparet in quo genere, neque qua ratione subsistentia possit esse conditio, ut natura operetur, non est enim applicatio agentis ad passum, neque dispositio ad effectum, neque huiusmodi conditionis genus cognitum fuit ad quod possit subsistentia reduci. Dicunt recentes inferri subsistentiam esse conditionem ad operandum, quia si ita non esset, opera facta à Christi humanitate Verbo vnita non dependerent ab vnione hypostatica, neque illam supponerent ex parte principij, ac proinde posset Christus suam vnionem promereri. Non moueor hac ratione, quia etiam si physicè opera elicita ab humanitate Christi non dependant ab vnione hypostatica, dependant ab illa moraliter, ut meritoria quatenus à principio significante talia opera, quod sufficiens est, ne talis vnio cadat sub illorum meritum, sicuti opera virtutum moralium naturalium efficienter non procedunt à gratia habituali, quam supponunt, ut formam dignificantem, & illam promereri non possunt, quia non solum principium physicum, sed neque principium dignificans potest cadere sub meritum, eo enim ipso quod opus procedat à natura sancta per vnionem tanquam per causalitatem, opus dignificatur mediâ vnione, & eam formaliter, ut meritorium, dicit dignificationem; non potest ut meritorium, respicere tanquam præmium formam dignificantem, neque causalitatem mediâ qua formaliter constituitur dignum.

15 Frequentius probari solet subsistentiam se tenere ex parte principij vulgari axiomate *Actiones sunt suppositorum* quod fertur ex Aristot. Damasc. & Ioanne Theologo in Concilio Florentino. Negat P. Vasq. hoc axioma esse Aristotelis & Damasceni: sed esto, quid ex Arist. inferri potuit qui suppositum non cognouit? Doceret Aristoteles si tale axioma tradidisset, actiones esse singularium, quæ supposita appellaret, & non naturæ in abstracto sumptæ. Tradiderit hoc axioma Damascenus, quod verè tradidit Ioannes Theologus, ex illo non inferitur suppositum in ratione suppositi debere precedere operationes, sed has tribui suppositis, eo ipso quod procedant à natura subsistentia terminata. Nam eodem modo dicere possumus passiones esse suppositorum, sicut enim non dicimus humanitas generat, sed homo generat, ita non dicimus humanitas generatur, sed homo: ergo sicuti ex hoc principio non inferimus tenere se formaliter ex parte principij passiuæ in creaturis ratio formalis subsistentia, ita non debemus inferre tenere se ex parte principij, sed actiones supponentes tantum naturam ex parte principij tribui supposito, sicuti alia procedentes tantum ab anima toti composito tribuuntur. Aliter sententia probari intenditur. Modus operandi sequitur modum essendi: sed anima rationalis vnita materię operatur dependenter ab vnione; & separata independentem ab illa: ergo natura terminata subsistentia operabitur dependenter ab illa. Respondeo modum operandi non sequi omnes modos essendi superadditos, homo enim sedens non intelligit depen

dependenter à sessione, ita neque natura subsistens dependenter à subsistentia. Ad paritatem desumptam ab vnione, Respondeo nobis à posteriori constare animam vnitam operari cum dependentia ab vnione, vbi autem nulla est ratio neque experientia, quæ suadeat dependentiam actionis ab aliquo modo, ponenda non est, & ita in actione respectu subsistentiæ non est sine ratione, aut fundamento statuenda. Ex altero item capite sententiam impugno, quia etiam si subsistentia esset conditio ad operandum, sunt etiam aliæ entitates, quibus hæc ratio competit, ac proinde non ex illa poterimus quidditatiuè subsistentiam agnoscere, approximatio enim inter agens, & passum, & inhærentia formæ substantialis in subiecto conditiones sunt vt forma operetur ergo illis conueniet ratio formalis subsistentiæ, si hæc tantum dicit esse conditionem ad operandum. Dices subsistentiam esse conditionem diuersæ naturæ à reliquis. Hanc naturæ diuersitatem querimus, illam dato, & explica quomodo, vel quo genere subsistentia sit principium ad operandum, quod haud faciliè à quocumque explicandum est; monearis tamen precor, te audiendum non esse, si dicas subsistentiam complere naturam in esse principij, quia omnis conditio supponit totam virtutem, & complet actum primum, ac proinde si dicas subsistentiam complere actum primum, vt natura, quæ ex se habet totam virtutem, à qua procedit actio, sit proximè expedita ad operandum, hoc commune est omnibus conditionibus, & non speciale subsistentiæ; si affirmes subsistentiam complere virtutem actiuam in ratione virtutis, & potentia physica, iam non erit conditio ad operandum sed formaliter virtus operatiua inadæquata, & natura virtutem tantum inadæquatam ex se habebit ad operandum quod alienum est à veritate, & ab omnium sententia.

17 Vltimò nota non bene percipi consequentiam doctrinæ Suarezij in hac re; docuit disputatione treigesima quarta Metaphysic. numero decimo, cum communi sententia, subsistentiam esse conditionem ex parte principij ad operandum quando existit, & postea addit n. 15. quod si possibile, vel impossibile natura absque subsistentia permaneret, in illo casu posset operari naturaliter. Quæ doctrina mihi displicet, quia id sine quo effectus naturaliter fieri potest, conditio non est, est enim constitutum conditionis non posse fieri sine illa, illud cuius dicitur conditio, vnde dicere solemus *conditio sine qua non*, neque alium influxum habet conditio, nisi quod illa posita ponatur effectus, qui illa ablata non poneretur, & si admittatur conditio physice non influens ad effectum, & aliàs non prædeterminans ad illum, sine qua effectus esse potest, dicam ego conditionem esse huiusmodi habere pileum ad intelligendum, & esse musicum ad ædificandum.

18 Dixi iam quid non sit hic modus; quid verò sit non ab aliquo faciliè dicendum spero, neque à me explicari posse præsumo. Venit hic subsistentiæ modulus vltimus ad Philosophiam, cum iam ministeria omnia naturæ distributa erant, ac proinde difficillimum puro illi officium dare; ad aliud tribunal eum remitterem, si cum illo melius actum fore putarem, verumtamen vidimus quàm ægrè ab omnibus illius naturæ exercitium explicetur, cuius alia non est ratio nisi quia antequàm cognosceretur, Philosophi agnoscebant substantias independentes à subiecto, quasdam virtutes cum omnibus requisitis ad operandum, quasdam substantias incompletas, completas alias incommunicabiles toti, & subiecto ac proinde nullum modò fundamentum reperiunt, vt ex inuentione noui modi asserant illum ad aliquod ex prædictis muneribus esse requisitum, quæ ratio si rectè expendatur magnam vim habet contra omnes dicendi modos iam relatos.

19 Dico primò. Nullum est principium naturale, neque hucusque fide reuelatum, quo possit cognosci subsistentia, nisi esse quamdam entitatem substantialem naturæ superadditam, & constituentem quoddam concretum substantiale, quod suppositum appellamus. Ex hoc potest dici subsistentiæ munus esse naturam perficere per modum termini. Non dari aliud principij ex quo quidquam aliud possit inferri, sic probo. Subsistentiæ existentia neque à priori, neque à posteriori nobis constat, vt fatentur omnes, sed tantum ex fide habemus Verbum fuisse vnitum humanitati Christi, & assumptisse humanitatem, & non hominem, ex quo rectè inferimus hominem aliquid dicere supra humanitatem, quod Verbum non assumpsit loco cuius subrogata

fuit subsistentia Verbi, inferimus etiam illud esse quiddam substantiale, quia Verbum assumpsit naturam non spoliata suis accidentibus, & proprietatibus, & quia subsistentia substantialis Verbi loco accidentis, subroganda non erat, & quia hoc concretum homo quod formaliter dicit subsistentiam, accidentale non est, sed substantiale. Neque quidquam aliud licet inferri ex principijs fidei rectem, & non hominem, & permanisse vnitum anime Christi à corpore separate in triduo mortis, item illius sacratissimo corpori. Quod autem ex his principijs non inferitur, gratis, & absque vilo fundamento de natura subsistentiæ dicitur, præter illa, quæ communia sunt omnibus entitatibus, vel entitatibus substantialibus, videlicet habere presentiam, aliæque huiusmodi valde vniuersalia. Possè dici subsistentiam naturam perficere per modum termini, quo aliqui putant illius naturam exactè definitè faciliè suaderi poterit, quia subsistentia nature aduenit, & cum illa componit totum subsistens, ex quo inferitur illam perficere, hanc perfectionem esse per modum termini nihil aliud dicit, quàm esse vltimam non cadit, subsistentia quam alia substantialis perfectio rei perfectionem, supra enim aduenit naturæ iam completæ, & toti composito, subsistenti autem seu supposito, nihil substantiale potest superaddi. Sententiam hanc sic explicatam dedit P. Lugo i. de Incarn. disp. 12. sect. 3. quam confirmat ex Epiphani. Diacono in 7. Synodo generali. Const. 6. tom. 2. post medium. Vbi dicit naturam per se existentem esse illam, quæ non indiget altera vt subsistat. In quibus verbis videtur per se sumere per se existere seu subsistere, & non indigere alia natura. Quod dicit esse vltimò perfectam, & terminatam per vltimam sui perfectionem.

PUNCTVM IV.

An subsistentia sit entitas simplex vel composita.

NON omnino sunt idem, dari subsistentias partiales, & subsistentiam habere partes, potest enim subsistentia partibus componi, quarum nulla partialis subsistentia dicatur: quod de personalitate certum est, sicut enim non dicitur persona inadæquata anima separata terminata subsistentia, ita neque illius subsistentia personalitas inadæquata dicitur, sic humanitas partibus non constat, quæ nulla humanitas inadæquata dicitur, nomen enim *humanitas* semper compositum adæquatam importat, sic nonnulli de subsistentia philosophantur.

Pater Vasquez prima parte, disputatione centesima vigesima quinta capite quarto, absolute negat posse dari subsistentias partiales, & disputatione 174. docet neque materiam neque formam subsistentias habere in composito, & tom. 1. in 3. parte disputatione 2. ægrè fer has subsistentias partiales admitti, existimat enim sine auctore, & contra rationem esse confictas. Non tamen eodem modo de compositione subsistentiæ in ordine ad partes integrantes, & in ordine ad partes essentielles naturæ, quam afficit subsistentia philosophatur. Afferit enim subsistentiam totius diuisibilis integraliter partes habere integrales, & diuersam esse partem subsistentiæ, quæ afficit pedem, ab illa, quæ afficit caput equi, negat tamen dari subsistentias partiales adhuc in ordine ad partes integrantes, quia pars subsistentiæ afficiens partem integram non appellat subsistentiam partialem, sed asserit omnes partes subsistentiæ dici vniam integram, & adæquatam subsistentiam, quæ est in re diuisibilis sit, consistit in indiuisibili, sicuti humanitas diuisibilis in materiam & formam indiuisibilis est, quia materia secundum se, neque forma secundum se adhuc inadæquate non dicuntur humanitas. In ordine ad partes essentielles compositi nullam diuisibilitatem tribuit subsistentiæ, sed existimat ex vi eiusdem modi subsistentiæ secundum eandem rationem formalem indiuisibilem terminari materiam & formam.

Pater Soares disputatione trigesima quarta citata, sectione quinta, latè insequitur hanc questionem, concluditque in homine materiam habere propriam subsistentiam, & similiter formam habere subsistentiam distinctam à subsistentia materiæ; in reliquis verò compositis docet

docet materiam gaudere propria substantia, & formam materialem contentam esse modo quodam distincto à substantia partiali materiae, qui modus substantia adhuc partialis non est, sed pars componens substantiam totalem cum substantia partiali materiae, quia ut supra dicebam non ex eo, quod totalem substantiam componat tanquam pars illius sequitur esse partialem substantiam, sicuti non sequitur esse partialem hominem, id, quod hominem componit.

4 Pater Albertinus docuit cum Patre Vasquez dari in homine simplicem substantiam terminatam ad materiam, & ad formam; in reliquis vero compositis cuius forma materialis est, docuit dari simplicem substantiam, non immediatè terminatam ad materiam, & formam, sed immediatè terminatam tantum ad materiam, & mediatè ratione materiae ad formam, quam sententiam docuit Caietanus tertia parte, quaestione sexta, articulo sexto, qui in homine formaliter simplicem quandam substantiam constituit, quam non immediatè ad totam humanitatem, neque ad utramque partem, sed tantum immediatè ad formam, & mediatè ad materiam ratione formae docuit terminari.

5 Prae omnibus displicet hoc, quod vltimò ex Caietano retuli, quod primò impugno. Substantiam deducimus ex vnione Verbi ad naturam, sed Verbum non fuit vnium tantum immediatè ad formam, & ratione formae ad materiam, sed fuit vnium immediatè toti humanitati indiuisibiliter sumptè quatenus dicit materiam, & formam, vel immediatè materiae, & immediatè animae per duplicem partialem vnionem, ex quibus vna totalis conficitur: ergo materia non subsistit tantum ratione substantia, quae immediatè afficiat animam, sed per substantiam totalem quae indiuisibiliter immediatè afficiat materiam, & formam, vel per partialem substantiam, quae immediatè materiam afficiat. Inuerso ordine argumentum conficio. Verbum tantum potest vniri immediatè substantia, quae ex se substantiam habeat, loco cuius substantia Verbi subroganda est. Sed in sententia Caietani materia non habet substantiam, quae illam immediatè, neque totam humanitatem, quam constituit, immediatè afficiat, sed tantum subsistit ratione formae: ergo Verbum non potuit vniri materiae, neque ratione materiae, neque ratione totius humanitatis, sed tantum ratione formae, imò neque posset vniri immediatè humanitati, sed tota vnio esset ad formam, & ita in triduo mortis Verbum non maneret vnium corpori, quia huic non fuisset vnium immediatè & ratione sui, neque ex eo, quod illi vnium non permaneret, relinqueret aliquid, quod antea assumpsisset, quae omnia haeretica sunt, est enim fide sanctum, Verbum, siue ratione vtriusque partis, siue ratione totius immediatè fuisse vnium toti humanitati per se dico de fide esse humanitatem per se fuisse Verbo vnitam, quia quod humanitati competit ratione vtriusque partis, illi per se conuenit, cum ipsa à partibus & vnione non distinguatur) eademque fide sanctum est Verbum mansisse vnium in triduo mortis sacrosancto Christi corpori.

6 Simile argumentum conficio contra Albertin. docentem composita quorum forma materialis est tantum subsistere substantia immediatè afficiente materiam. Verbum potuit vniri toti composito includenti formam materialem, & de facto fuit vnium sanguini, cuius formam materialem esse testatur idem Albertinus: ergo composita quorum forma materialis est, proprias habent substantias, substantia enim Verbi loco propriae subrogatur, & ita non potuit terminare naturam, cui ex se propria substantia non competat. Respondet Albertin. supra num. 21. materiam, & formam sanguinis vniri immediatè Verbo, quia vniantur per partiales vniones. Contrà: Fatebor vniri immediatè, si per partiales vniones vniantur, sed intendo ego argumento praedicto non posse vniri formam sanguinis, neque per partialem vnionem ipsius ad Verbum terminatam, iuxta sententiam quam impugno: Sic instaurò argumentum, eo modo quo forma est capax substantiae propriae, eo modo est capax vnionis ad alienam substantiam: sed forma materialis non est capax substantiae propriae adhuc partialis in sententia Albert. sed tantum subsistit substantia materiae: ergo non est capax propriae vnionis ad Verbum adhuc partialis, sed tantum potest esse vnita ratione materiae.

Secundò sententiam Albertini reicio, quia nulla potest reddi ratio, cur totum compositum non possit immediatè secundum se totum indiuisibiliter sumptum substantia affici, nullus enim formalis effectus substantia poterit excogitari, ratione cuius totum compositum cuius forma materialis est, incapax substantia dicit possit.

7 Dico primò. In homine dari potest substantia totalis diuisibilis in duas partes inter se distinctas, quarum vna materia, & altera formae correspondet. Probo hanc conclusionem: Verbum vnium fuit animae in statu separationis: ergo in statu separationis anima capax fuit substantia. Consequentiam probo: non ex alio capite inferimus naturam esse capacem substantia, nisi quia Verbum fuit vnium naturae, sed similiter Verbum fuit vnium animae separatae: ergo anima separata ex se capax est substantia: ergo similiter dum est vnita capax est terminandi eodem modo, quo terminatur dum est separata. Probo consequentiam: vnio animi ad subiectum non opponitur cum substantia immediatè afficiente animam: ergo anima potest terminari eadem substantia dum est vnita, & dum est separata. Antecedens probo: Si propter aliquam rationem vnio opponeretur cum substantia immediatè afficiente animam, maxime quia effectus formalis, quem praestat substantia animae separatae dicit hanc negationem vnionis: sed haec negatio non potest esse primarius effectus substantia, quia ut dicebam, forma positiua vnita subiecto positiuo non potest effectum primarium negatiuum praestare, neque effectus secundarius, quia nullum est caput, ex quo possumus inferri substantiam immediatè afficientem animam opponi cum vnione ipsius animae ad materiam. Dices substantiam animae opponi cum modo vnionis, quia per substantiam constituitur anima existens in se ipsa, & per vnionem constituitur in alio tanquam in toto, & repugnat eandem animam esse in se, & in alio. Respondeo modum essendi in se, quem substantia tribuit animae non opponi cum modo essendi in alio tanquam in toto, quem eidem animae tribuit vnio, quia substantia non tribuit animae esse tanquam totum, & ita non opponitur modo essendi in alio tanquam partem, sicuti modus essendi per se quem tribuit creatio, hoc est, non essendi in alio tanquam in subiecto inhaesionis, non opponitur cum modo essendi in alio tanquam in toto, quem tribuit vnio. Tantum ergo tribuit substantia subiecto, quod afficit esse per se, hoc est esse terminatum propria substantia, quod opponitur cum esse in alio tanquam in supposito, hoc est, cum hoc quod est esse terminatum aliena substantia, propria enim substantia exigit ut effectum secundarium, alienae expulsionem. De materia prima à paritate animae eadem conclusio sufficienter probatur. Dixi enim posse terminari eadem substantia dum est vnita, & dum est separata; si quis autem diceret modum illum tantum dicendum esse substantiam, dum afficit animam non vnitam, de modo loquendi tantum contenderet, de quo multum contendendum non est, etsi nullum illi superfit fundamentum. Quia etsi verum sit denominationem personae, & personalitatis tantum tribui entitatibus completis, ratio substantia & suppositi non ita est limitata, sed ad entitates incompletas extendi potest, etiam dum sunt vnitae aliis incompletis, sicuti ad easdem non vnitas extenduntur, nemo enim recusat animam separatam substantem appellare, etsi nomen suppositi inadaequatum non ita frequenter illi tribuatur.

8 Obiicies: substantia partialis afficiens animam separatam non opponitur cum vnione animae ad materiam: ergo substantia animae relinquit illam perfectibilem per vnionem ad materiam: ergo non est vltima perfectio. Respondeo substantiam adhuc partialem dici vltimam perfectionem per ordinem ad totalem, quae supponit naturam constitutam, & naturae inuoluenti in se vnionem inter materiam, & formam dicitur aduenire substantia, & non è contra.

9 Dico secundò. Possibilis est substantia, quae immediatè, & indiuisibiliter afficiat materiam, formam, & vnionem, ita ut eademmet indiuisibilis, quae materiam afficit, afficiat formam, & totum compositum, seu totam naturam, siue huius forma materialis sit siue spiritalis. Consentio in hac

16 Obiicitur subsistentia partialis non vniiri vt partes integrantes, quia sunt diuersae rationis, non vt partes essentialis, quia vna non est forma alterius: ergo nullo modo possunt vniiri. Respondeo non vniiri vt partes essentialis propter rationem dictam, vniuntur tamen in partem essentialium, quia ipsae per se partes essentialis distinctas recipiunt, & posse dici vniiri tanquam partes integrantes, quia non est de ratione partium integrantium esse eiusdem rationis inter se. Et quidquid sit de subsistentiis, difficultas haec componenda est in praesentis, quia materiae, formae, & vniioni, distinctae praesentiae inadaequatè respondent, ex quibus vna adaequata praesentia componitur.

17 Obiicitur secundo. Modus vniionis inter materiam, & formam est subsistens, quia est substantialis: sed vniio hypostatica natura ad Verbum similiter est substantialis: ergo erit subsistens. Si dicas subsistere per se ipsam, quia est modus essentialiter efficiens subsistentiam, sequitur aliquid pertinens ad hoc suppositum *Christus*, non subsistere subsistentia infinita, & increata Verbi, sed subsistentia finita, & creata; vniio enim hypostatica creata est, & si per se ipsam subsistit, per aliquid creatum subsistit, & ita hoc suppositum *Christus* non secundum se totum, & adaequatè subsistit per subsistentiam infinitam, siquidem aliquid illius, nempe vniio hypostatica subsistit per se ipsam, quae est quid finitum, & creatum. Propter haec possit dici vniionem illam subsistere per subsistentiam Verbi, quam recipit vt terminum vniendum, vel, si mauis, dicitur vniionem illam non subsistere, neque indigere subsistentia, quia etiam si substantialis sit, non pertinet ad constitutionem naturae, cuius, & illorum, quibus natura formaliter constituitur, proprium est subsistere, & non cuiuscumque substantialis modi.

PUNCTUM V.

An eadem natura possit duplici subsistentia terminari.

1 Potest procedere difficultas de duplici subsistentia, vtraque propria, & duplici aliena; subsistentia seclusa propria, & de subsistentia duplici quatum vna sit propria, & altera aliena. Vt definiti possit, an natura possit terminari simul subsistentia propria & aliena, sciendum est an possit terminari aliena, seclusa propria, si enim natura non possit aliena subsistentia terminari, vanum erit inquirere an possit terminari propria, & aliena. Sciendum etiam est an successiue possit natura duplici subsistentia propria terminari, vt disputare liceat an possit simul duplici terminari, si enim neque capax sit habendi successiue duplicem propriam subsistentiam, simul non posse extra quactionem erit.

2 Naturam posse terminari subsistentia aliena increata fide sanctum est, quia eadem est sanctum naturam humanam Christi fuisse terminatam subsistentia Verbi. De subsistentia creata mihi dubium non est posse alienam naturam afficere, si propriae non sit modus; sed res media vniione superadita illi vnita, neque enim de subsistentia re maior potest esse difficultas in hac quaestione, quam de qualibet forma accidentali, de qua nemo dubitat posse extraneum subiectum afficere: sicuti calor afficit aquam, cui est extraneus. Idem dicerem de forma substantiali si respectu huius subiectum aliquid extraneum inuenirem. De subsistentia modo fert communis sententia non posse efficere extraneum subiectum, quia inseparabilis est à proprio: probabiliter dici posse putat Arriaga disp. 4. sect. 13. subsect. 2. ad subsistentiam modum posse afficere naturam extraneam cui vnatur per vniionem superaditam, ita vt simul duplicem naturam respiciat: propriam per se immediatè, aliam per vniionem superaditam ab illa separabilem, quia de ratione modi non est non posse extraneum subiectum afficere, sed afficere proprium & ita si subsistentia modus semper propriam naturam afficiat, non erit contra rationem modalem ipsius respicere alienam. Ex eodem principio, seu ex natura modi rationem aliam expendunt Hurtad. & Lugo minus vulgarem ex Soar. desumptam. Modus est actuale exercitium, est communicatio sui effectus formalis per se ipsum, & non per aliam entitatem superaditam: ergo subsistentia non potest constituere naturam subsistentem per modum alium superaditum: ergo non potest constituere existentem naturam, quam per se ipsam

non respicit: ergo etiam si subsistentia Petri vniretur extraneae naturae non illam constitueret subsistentem, sicuti si actio procedens ab hoc principio alteri vniretur non illud constitueret efficiens. Respondeo doctrinam veram esse in his entitatibus, quae ex praedicto communi talis formae habent esse modos, & illis repugnat esse res, sicuti contingit in actione, quae eo ipso quod sit actio, debet esse modus, & in vniione, quae ex praedicto vniionis habet esse modum. Subsistentia verò ex praedicto subsistentiae non habet esse modum, non enim repugnat dari subsistentiam rem, quae media causalitate suppositum constituat, & ita non repugnat subsistentiam hanc, quae per se ipsam reddit subsistentem hanc naturam, reddere aliam subsistentiam ab ista subsistentem per causalitatem superaditam.

Non improbabiler rem componendam esse putarem si diceretur subsistentiam modum huius naturae posse per vniionem superaditam, aliam naturam subsistentem constituere. Fuit enim sententia Ochami, Bassol. Almaini, & Maioris apud P. Vasquez t. 1. in 3. p. disp. 25. c. 2. posse subsistentiam creatam terminare naturam alienam; & Pater Vasquez ibidem non assentitur rationi, quae oppositum vulgò probatur, ex eo, quod subsistentia sit modus inseparabilis à re cuius est modus, & Hurtadus disp. 14. sect. 8. asserit se nescire an praedictus modus defendendi, naturam posse terminari aliena subsistentia creata probabiliter careat, in quem non parum propendet, idque probabiliter defendi posse tradit Arriaga disp. 4. sect. 13. subsect. 2. Nihilominus existimo probabilius dici subsistentiam modum per se ipsam respicientem subiectum non posse subiectum aliud respicere, etiam proprio retento; sicuti quae per se ipsam respicit hoc principium efficiens, non potest medio modo superadito aliud principium respicere, neque praesentia, quae per se ipsam respicit hoc spatium, non potest aliud spatium per modum illi superaditum respicere, vt propriis locis probaui. Fateor nonnullam posse reddi disparitatem, quia si praesentia respiciens hoc spatium per se respiceret aliud per modum superaditum praesentia afficeretur praesentia, & esset praesens per praesentiam superaditam, quia modus ille ex vi cuius respiceret aliud spatium esset praesentia, & ita praesentia praesentiae daretur. Idem contingeret in actione, quae si respiceret per modum superaditum aliud principium distinctum ab illo, quod per se respiciebat, ipsa actio fieret per actionem, & actionis daretur actio, quia modus ille ex vi cuius actio per se respiciens hoc principium respiceret aliud principium effectiuum, esset actio terminata ad actionem. Si verò subsistentia per se ipsam respiciens hanc naturam per modum superaditum naturam aliam respiceret, non ideo subsisteret subsistentia superadita, neque daretur subsistentia subsistentiae, quia modus ille non esset subsistentia, sed vniio subsistentiae respiciens per se propriam naturam ad naturam extraneam, & causalitas, media qua subsistentia constitueret suppositum includens naturam extraneam eidem subsistentiae. Nihilominus absque fundamento dici existimo subsistentias modo de facto existentes capacitatem habere terminandi vniionem ad naturas extraneas cum quibus suppositum constituat; quae ratio recidit in illam, quam reddit Vasquez supra cap. 3. qui existimat subsistentiam Petri non habere virtutem terminandi naturam Ioannis, quia si hanc virtutem haberet illam naturaliter terminaret. Quam illationem legitimam esse non defendo, verumtamen assentior Vasquio asserenti subsistentiam non posse naturam alienam terminare ex defectu virtutis illi innatae. De possibilibus difficile poterit reddi ratio, cur repugnet subsistentia modus per se efficiens hanc naturam, quae per vniionem superaditam possit aliam afficere. His statutis procedere potest quaestio, an natura possit duplici subsistentia aliena, vel quadam propria, & altera aliena simul terminari; siquidem terminari potest aliena increata, & aliena creata, quae sit res, & forsan aliqua ex possibilibus creatis, quae sint modus.

4 Circa id, quod secundo loco statuendum proposui, putauit Pater Vasquez esse manifestum signum asserere eandem naturam creatam posse terminari adhuc successiue duplici subsistentia; cuius ratio haec est. Natura ex se non potest habere plures subsistentias: ergo non est indifferens ad plures: ergo non sunt possibiles plures subsistentiae respicientes eandem naturam. Posset eodem discursu inferre Pater Vasquez eundem effectum non posse successiue duplicem actionem terminare, neque idem subiectum duplicem

duplicem recipere formam substantialem; & alia huiusmodi, quia in ipsius sententia subiectum non est capax recipiendi simul duplicem formam substantialem; & ita non est indifferens ad plures recipiendas: ergo non erunt possibiles plures formae receptae, seu recipiendae in eadem materia. Eodem modo de actionibus fiet argumentatio. Respondebis materiam non posse recipere duplicem formam simul, ex quo inferitur non esse indifferentem ad recipiendum, vel non recipiendum simul duplicem formam, non tamen non esse indifferentem ad recipiendam nunc hanc, vel illam, & nunc illam & postea aliam. Solutio est optima, sed idem de subsistentiis affirmo. De P. Vasq. naturam non posse simul terminare duplicem subsistentiam, nego tamen ex hoc inferri non esse indifferentem ad terminandum modò hanc, vel illam, & modò hanc, & postea illam. Sit ergo firmum naturam posse successiue terminare multiplicem propriam subsistentiam, & in priori natura antequam contraxisset hanc numero subsistentiam, fuisse indifferentem ad contrahendum hanc, vel illam, ex pluribus possibilibus, quas potuit contrahere.

5 Et si non sine formidine aliqua defendit P. Lugo disputatione 12. sect. 6. n. 81. non potuisse naturam humanam Christi terminari triplici subsistentia increata, nempe subsistentia Patris, subsistentia Filij, & subsistentia Spiritus Sancti: Pro hac sententia referuntur Richard. Palud. Alb. & Anselm. quem D. Thomas aliter interpretatur. Oppositam sententiam fert Doctorum consensus: ita D. Thomas 3. p. quaest. 3. art. 6. quem ultra plures alios sequuntur P. Soar. apud eundem disp. 13. sect. 2. & P. Vasquez. disp. 19. Hurtad. & Ariag quos postea referam, mouentur communiter Doctores, quia licet subsistere in se, & subsistere in alio implicet contradictionem, nullam dicit eandem naturam subsistere multiplici aliena subsistentia. Idem de subsistentiis alienis creatis, ac increatis sentiunt omnes, qui putant naturam posse terminari aliena subsistentia creata, neque ex alio capite negant Vasq. & alij asserentes posse naturam multiplici subsistentia aliena creata terminari, nisi quia putant esse incapaces terminandi adhuc simplici aliena subsistentia creata, eodemque modo supposita capacitate in natura ut terminetur aliena subsistentia creata, philosophandum est de pluribus subsistentiis alienis creatis ac de pluribus increatis, in ordine ad eandem naturam. Similiter idem iudicium ferendum est de pluribus subsistentiis propriis efficientibus eandem naturam simul, quam successiue poterant efficere.

6 Ceterum sicuti in formis substantialibus duplicem exitum quaestionem Controv. 8. Physic. Punct. 3. videlicet, an eadem materia possit informari multiplici forma, & an ex illa possit multiplex forma educi, sic in presenti potest duplex tractari difficultas, an ex eadem natura possit simul educi duplex propria subsistentia, vel duplex vnio ad subsistentias alias, vel simul subsistentia propria, & vnio ad alienam, & an possit natura ex suppositione quod subsistentia propria, & vniones ad subsistentias creatas creentur, multiplici subsistentia simul terminari. Ne tamen in his diutius quam par est, immoremur, ex professo tantum disputabo, an natura possit multiplici subsistentia terminari, siue subsistentia, vel vniones ad illas creentur, siue educantur, difficultas enim specialis quam hic tractant Auctores est de subsistentiis, quatenus supposita constituunt, non de illis ut eductis, de quibus parum refert hac vel illa ratione iudicium fieri, adeo enim exigua, & minutula entitas est creata subsistentia, & vnio ad illam, ut neganda non sit naturae virtus ut ex illa duplex vnio ad alias subsistentias, vel duplex subsistentia propria simul educantur, si ex alio capite non illi repugnet praedictis subsistentiis simul terminari.

7 De subsistentia propria, & aliena docuit P. Soar. dicta disput. 13. sect. 1. repugnare naturae existenti in simplici loco, non tamen eidem existenti in duplici loco, ita ut in vno habeat propriam subsistentiam, & in altero alienam: sententia hac reiicienda est ex dictis, Controv. 15. Physic. Punct. 10. vbi probaui omnia, quae ratione impossibilitatis formalis, vel ex defectu virtutis repugnant, subiecto existenti in simplici loco repugnare eidem in duplici existenti, quia praesentiarum multiplicatio non addit virtutem causis, neque tollit impossibilitatem formarum, quae omnes in ordine ad locum, sed in ordine ad subiectum, quod semper est, etiam in diuersis locis repetitum,

fed tantum addit nouam applicationem ratione cuius exerceri poterunt in duplici loco, quae in simplici praedicte hac re dixi loco citato. Consequentijs P. Vasquez, & communis Doctorum sententia eodem modo, id negant de natura absolute siue in simplici loco existenti, & P. Lugo supra n. 19. expressè asserit eandem esse rationem de natura quocumque modo praesentata consideretur.

Sentio nullam repugnantiam inuolueri naturam terminari duplici subsistentia, siue vtraque sit aliena, siue vtraque propria, siue vna propria, & altera aliena increata, vel creata. Naturam posse terminari duplici subsistentia aliena, falcitur auctoritate Angelici Doctoris, quem sequuntur ultra plures alios Soar. & Vasquez num. 5. Idem dicunt hos Doctores de duplici subsistentia propria, ex suppositione, quod possibilis sit duplex subsistentia propria, quibus eadem natura possit successiue terminari, & hanc duplicem subsistentiam non repugnare ostendi supra n. 4. & 5. Naturam posse diuina intercedente potentia simul terminari subsistentia propria, & aliena, tradit Hurtad. disput. sect. 8. num. 24. quam sententiam satis probabiliter esse asserit, eamque à viris doctis vidisse defendi. Eandem conclusionem absolute defendit Ariag. disp. 4. sect. 13. subsect. 4. & P. Lugo qui oppositam defendit disput. sect. 6. asserit num. 68. difficile posse rationem efficacem adduci, quae conclusio tradita impugnetur. Conclusionem probat: Subsistentia quaeuis, siue propria, siue aliena non constituit naturam formaliter non vnitam alij subsistentia, seu non terminatam alia subsistentia positiua, sed tantum habet ut possit per se ipsam exigere, ne natura, quam afficit vnitur, vel terminetur per aliam subsistentiam: ergo non implicabit Deum de potentia absoluta, vnire naturam terminatam hac subsistentia alij subsistentia, siue propria, siue aliena, per quam terminetur. Antecedens probat: naturam non esse vnitam alienae subsistentiae dicit formaliter negationem vnionis cum subsistentia aliena, esse vnitam seu terminatam per propriam subsistentiam dicit formaliter propriam subsistentiam efficientem naturam: ergo naturam esse terminatam hac subsistentia, & carere illa subsistentia distincta ab ista, siue propria, siue aliena formaliter, & realiter distinguuntur, sicuti distinguuntur entia positium & negatiuum, & sicuti distinguuntur in materia ipsam esse informatam forma hominis, & non esse informatam forma ligni, vel bruti: ergo naturam esse terminatam hac subsistentia, ex se non dicit formaliter, & identice non esse terminatam alia, siue propria, siue aliena, sed tantum dicit inducere negationem alijs subsistentiis per impossibilitatem, quam habet hac subsistentia cum illa; & per existentiam, quam habet negationis omnis subsistentiae distinctae ab ipsa terminantis naturam, quam ipsa afficit. Consequentiam probat: Etiam si Deus vniret subsistentiam, siue alienam, siue propriam naturam terminatam per subsistentiam propriam, relinquit integram totam essentiam, & omnia, quae dicit intrinsecè subsistentia, quae afficiebat subiectum, quia subsistentia terminans hanc naturam tantum dicit intrinsecè existentiam negationis alijs subsistentiis informantis eandem naturam, & non ipsam negationem, cum qua existentia remanet etiam si coniungatur cum contrario, sicuti contingit calori ut octo, quando supernaturaliter iungitur cum frigiditate, cuius negationem exigebat: ergo per compositionem huius subsistentiae cum alia, seu per positionem huius subsistentiae permanente alia, quae eandem naturam afficiebat tantum impedit effectum quemdam negatiuum, & secundarium, qui naturaliter erat inferendus ex positione vnus subsistentiae, videlicet negationem illius subsistentiae, quae cum altera componitur in subiecto: ergo nihil efficit Deus, quod sit formaliter destructiuum effectus formalis, quem praestat subsistentia, neque alicuius praedicati intrinsecè subsistentiae: ergo salua essentia quarumcumque subsistentiarum, & permanentibus integris omnibus, quae subsistentiae, siue propriae, siue alienae, siue vna propria, & altera aliena dicunt, intrinsecè possunt componi in eadem natura: ergo nulla contradictio est in eo, quod duplex subsistentia, quae non opponuntur contradictorie in ordine ad subiectum, in eodem componantur.

Ex doctrina tradita ratione supra dicta soluntur facillè rationes omnes, quibus auctores oppositae sententiae intendunt probare, repugnare eandem naturam terminari duplici subsistentia praecipue propria, & aliena, quarum hac

hæ potissima. Ex vi subsistentiæ natura sicut in se ipsa: ergo non potest esse in alio supposito, implicat enim, id quod in se sicut transire ad aliud, sicut in motu locali contingit, ex suppositione enim quod ego sitam in hoc loco, implicat transire ad alium. Vigetur ratio respectu subsistentiæ propriæ & alienæ: ex vi subsistentiæ propriæ constituitur natura existens in se, seu in proprio supposito: ex vi subsistentiæ alienæ constituitur natura in alio, & in alieno supposito, sed implicat esse in se, & in alio, in proprio, & alieno supposito: ergo implicat eandem naturam terminari propriâ, & alienâ subsistentia.

IO Respondeo sistere naturam in se duo dicere, vnum positivum, & aliud negativum: dicit positivum naturam habere proprium terminum ex vi cuius alio non indiget, & constituitur actu vndeque completa: dicit tanquã quid negativum naturam non terminari aliâ subsistentia. Primum illud positivum est effectus primarius subsistentiæ inseparabilis ab illa. Secundum istud negativum est effectus secundarius subsistentiæ, sicuti est negatio frigiditatis in subiecto effectus secundarius caloris informantis subiectum, qui secundarius effectus à primo distinguitur, & ab illo separabilis est, vt supra dicebam. Ex his respondeo posse componi cum primario effectus subsistentiæ, quæ tantum dicit naturam habere terminum ex vi cuius sufficienter est terminata, & ex vi cuius petit carere alio, terminari alia subsistentia, hæc propria, & aliena, licet non possit componi cum secundario effectus, qui dicit negationem aliis subsistentiæ, cum tamen hic secundarius effectus separabilis sit à primario, sit naturam terminatam hac subsistentia posse terminari alia, ita vt non sicut in propria, seu in supposito constituitur per propriam subsistentiam, quatenus sistere non solum dicit rationem positivam terminandi hæc subsistentia, sed etiam negationem aliis distinctæ ab ipsa. Ad illud, quod dicitur de subsistentia propria, & aliena, respondeo, per subsistentiam propriam constitui naturam in proprio supposito, quod est constitui hoc suppositum ex natura, & propria ipsius subsistentia, quod non dicit formaliter, & identice, naturam non terminari aliena subsistentia, seu non constitui aliud suppositum ex eadem natura, & aliena subsistentia, sed tantum causaliter, & illatiue, quæ causatio, seu illatio potest impediri à Deo nolente iuxta exigentiam propriæ subsistentiæ naturam conferre sine aliena subsistentia, sed simul conferre subsistentiam propriam, & alienam afficientes eandem naturam, seu simul producere duplex suppositum, hoc constitutum ex hac natura, & propria illius subsistentia, & illud ex eadem natura, & aliena subsistentia. Neque ex hoc inferitur naturam habere, & non habere propriam subsistentiam, neque esse in proprio supposito, & non esse in proprio supposito, quæ contradictoriè opponuntur, sed esse in proprio, & alieno supposito, habere propriam, & alienam subsistentiam, quæ tantum opponuntur contrariè. Exemplum sunt obuia: corpus potest existere in duplici loco, vt fert communis sententia, demus ignem existentem iuxta Lunæ cœcum ex vi huius præsentia, & in medio aeris ex vi alius præsentia, in quo nemo contradictione inueniet, & tunc est in proprio centro, & in alieno: in proprio ex vi præsentia, quæ constituitur iuxta Lunæ cœcum, & in alieno videlicet in cœtro aeris, ex vi præsentia, quæ constituitur in medio aeris.

II Ad hoc quod est rem affici propria forma, & alienâ abstrahendo ab hac, vel illa materia nullam dicere contradictionem, lapis enim afficitur frigiditate, quæ est propria illius qualitas, & afficitur luce quæ est qualitas illi extranea, aduentitia, & aliena, quapropter hoc quod est naturam non posse terminari subsistentia propria, & aliena præcisè oritur, ex eo quod natura non possit duplici subsistentia terminari, non ex eo quod vna sit propria, & altera aliena, ex his enim predicatis præcisè nulla in illis resultat impossibilitas in ordine ad eandem naturam, sicuti non resultat in duplici qualitate, quæ vna est propria, & altera aliena in ordine ad idem subiectum, vt de luce, & frigiditate respectu eiusdem subiecti nuper dicebam. Ex quo infero non maiorem impossibilitatem habere hæc subsistentiam propriam cum alia aliena, quam cum alia eiusdem naturæ propria. Dico nõ esse maiorem impossibilitatem ratione oppositionis, quam inter se habent subsistentia, quia ex eo, quod præcisè quocumque alio, nulla subsistentia possit naturam alienam terminare, maius miraculum erit eandem naturam terminari subsistentia propria, & aliena, quam duabus propriis, quia quando

Francisc. de Ouidio, Philosoph. Tom. I.

duabus propriis terminatur, terminatio cuiusvis subsistentiæ secundum se sumpta naturalis est, & tantum supernaturalis est utramque coniungi, & simul eandem naturam terminare. Quando verò natura terminatur subsistentia propria, & alienâ, non est tantum supernaturalis utramque subsistentiam coniungi, sed etiam supernaturalis naturam terminari subsistentia alienâ, independentem ab utriusque subsistentiæ coniunctione. Ex eodem capite censo magis supernaturalis esse naturam terminari duabus subsistentiis alienis, quam vna subsistentia propria, & aliena, quia in utroque casu subsistentiarum compositio est æquè naturaliter repugnans, & in primo utraq; terminatio secundum se sumpta, independentem ab altera est supernaturalis, & in secundo tantum terminatio alienæ subsistentiæ supernaturaliter contingit, propria enim terminatio seclusa coniunctione cum terminatione alterius subsistentiæ naturalis est.

12 Obiicies. Patres, & Concilia inferunt naturam humanam Christi carere propria subsistentia, quia est terminata subsistentia Verbi: ergo non potest natura humana Christi terminari propria subsistentia, & aliena, aliàs non rectè inferretur est terminata subsistentia alienâ: ergo caret subsistentia propria. Respondeo Patres, & Concilia inferre defectum propriæ subsistentiæ in natura humana Christi, ex eo, quod subsistat subsistentia Verbi, quia non potest naturaliter eadem natura duplici subsistentia terminari, quæ illatio optima est, etiam si supernaturaliter potuisset aliter contingere, sicuti bene omnes inferimus existentiam substantiæ, ex existentia accidentium, vbi fides oppositum non docet, etiam si supernaturaliter accidentia sine substantia possint existere. Similiter inferunt Patres, & Concilia sub speciebus panis existere corpus & sanguinem Christi, item sub speciebus vini; etiam si ex vi verborum sub speciebus panis tantum sit corpus, & sub speciebus vini tantum sit sanguis, quia naturaliter mutuo iunguntur corpus, & sanguis in homine viuo, etiam si supernaturaliter possint separari.

13 Occurrit P. Lugo supra sect. 6. Tantum & forsitan maius miraculum est auferri à natura completa propriam subsistentiam, quam illam conferre subsistentia propria, & aliena, quia sicut datur repugnantia iuxta sententiam, quam defendimus naturalis tantum, & non essentialis in eo, quod natura terminetur duplici subsistentia: sic naturaliter repugnat naturam completam carere propria subsistentia. Cur ergo magis dicendum est auferri propriam subsistentiam, ne subsistat miraculosè eadem natura per duplicem subsistentiam, & non potius manere propriam subsistentiam, ne maneat natura sine passione sibi connaturaliter debita. Respondeo supposita subsistentia Verbi terminante naturam humanam nullum esse miraculum hanc carere propria subsistentia, quia etsi subsistentia sit debita naturæ completæ, quando caret aliena, & eidem debitum sit carere aliena vt habeat propriam, non tamen debita est eidem naturæ propria subsistentia, ex suppositione quod habeat alienam, sicuti non est debita frigiditas aquæ ex suppositione, quod calore informetur; sed supposita informatione caloris, attenda exigentia causarum naturalium naturaliter caret frigiditate, & huius informatio supernaturalis esset supra id, quod debebatur aquæ, & contra id, quod debebatur calori, quo supponimus aquam informari. Faterer ego forsitan tantum, seu maius miraculum esse naturam hæc aliena subsistentia non terminatam propria carere, quam illâ propria & aliena terminari, quia naturæ non terminatæ subsistentia aliena debita esset propria subsistentia, & illius carentia esset contra exigentiam ipsius naturæ, nulla causa eandem carentiam exigente; cum verò natura affecta subsistentia aliena caret propria, etsi hæc carentia sit contra exigentiam naturæ, & iuxta exigentiam alienæ subsistentiæ, & ratione huius est carentia subsistentiæ, quæ tunc temporis non debetur, & qua naturaliter caret natura. Adde in multorum sententia naturam humanam Christi non habere appetitum ad propriam subsistentiam dum est affecta subsistentia Verbi.

14 Inquires an si daretur suppositum cuius subsistentia esset identificata cum natura, posset ipsius natura aliena subsistentia terminari. Afirmatiua pars suaderi videtur, quia si potest natura terminari aliena subsistentia, dum actu propria distinctam retinet: ergo etiam illam haberet identificatam eodem modo posset terminari. Respondendum tamen est negatiue, quia si natura identificata cum subsistentia, aliena subsistentia terminaretur non solum natura, sed

C c etiam

etiam subsistentia cum ipsa identificata, terminaretur aliena subsistentia, & non solum assumeretur natura, quae subsisteret, sed suppositum, & ipsa formalis subsistentia, quod implicat.

PUNCTUM VI.

Nonnulla expediuntur de subsistentiis.

- I Primò inquiritur, an natura possit conseruari à Deo absque omni subsistentia. Negat Scotus in 3. distinct. 1. & satis consequenter ad sua principia, cum enim ipse teneat subsistentiam esse quid negatiuum, hoc non potest adimi, nisi adueniente illo cuius est negatio, cum tamen hoc sit vnio ad aliud suppositum, sit non posse naturam priuari propria subsistentia absque vnione ad aliud suppositum, ac proinde subsistere subsistentia aliena eo ipso quod non subsistat subsistentia propria. Ex his qui docent subsistentiam esse quid negatiuum adherent Scoto, P. Soar. in Metaph. disp. 34. sect. 5. n. 35. P. Fomes. lib. 5. c. 8. q. 6. sect. 5.
- 2 Melius fert communis sententia naturam posse diuinitus manere nudam omni subsistentia, hanc tenet Cajet. 3. p. q. 4. art. 2. P. Valent. t. 4. disp. 1. q. 1. punct. 2. §. nec obstat. P. Lugo disp. 12. sect. 7. P. Albert. de prædic. subst. disp. 3. q. 4. P. Hurtad. disp. 11. sect. 9. §. 123. P. Arriaga disp. 4. sect. 13. subsect. 6. Sententiam hanc teneo & probo. Natura est prior causalitate subsistentia: ergo antequam intelligatur subsistentia, intelligitur natura existens: ergo siue postea existat subsistentia, siue non existat, existet natura. Sæpe hoc argumento vsus sum præcipuè Controu. 2. Physic. punct. 7. ad probandum materiam ex se posse existere naturaliter sine forma, si semel naturaliter, vel supernaturaliter forma expollicetur, vbi egi de dependentia à posteriori, & ostendi, quam agrè possit defendi; sed quidquid sit de hac dependentia à posteriori argumentum prædictum conuincit naturam, vt existentem, tantum dependere à posteriori subsistentia, si aliquo modo dependet, quam dependentiam potest Deus supplere, & illa non obstante naturam conseruare, supra id, quod exigit, seu casu quo non exigeret conseruationem ex defectu subsistentia. Secundo efficaciter eadem conclusio probatur ex eo, quod nulla appareat contradictio in eo quod conseruetur natura sine subsistentia, siue qua diuinæ omnipotentia nihil negandum est. Constat antecedens ex argumentorum solutione.
- 3 Obiicies primò. Si natura daretur sine subsistentia esset per se, & non esset per se, quæ sunt contradictoria. Effet per se quia non inmitteretur alteri, non esset per se, quia non haberet subsistentiam. In eadem ratione coincidit argumentum aliud, quod vulgò circumfertur. Implicat effectum formalem sine forma; sed si natura existeret sine subsistentia esset effectus formalis subsistentia, quia natura existeret per se, quod est effectus formalis subsistentia: ergo implicat naturam existere sine subsistentia. Respondeo naturam sine subsistentia extitit per se, hoc est, non in subiecto inhesionis, à quo educeretur, quod habet per creationem, non tamen extitit per se, hoc est, posituè terminatam, & perfectam propria subsistentia, & vltima ipsius perfectione; in quibus nulla est contradictio, quia non diceretur natura esse per se, & non esse per se sumpto per se in eodem sensu, sed in diuersis, in quibus esse per se, & non esse per se non opponuntur, quia non opponuntur esse creatum, & independentem à subiecto, quem modum essendi per se haberet natura sine subsistentia, cum hoc quod est non habere proprium terminum, & vltimam perfectionem, quod esset in natura carente subsistentia non esse per se, neque alium modum non essendi per se haberet. Ad illud de effectum formalem subsistentia, dicendum est ex doctrina tradita effectum formalem non esse naturam non existentem in subiecto inhesionis, quæ esset, deficiente subsistentia, sed natura vltimò perfecta, proprioque gaudens termino, seu suppositum, & constitutum ex natura, & vltima perfectione illius, videlicet subsistentia, quod suppositum deficiente subsistentia neutquam esset.
- 4 Obiicies secundò. Implicat rem esse sine proprio termino intrinseco: sed subsistentia est terminus intrinsecus naturæ: ergo implicat naturam existere sine subsistentia. Antecedens probatur in linea quantitatis, quæ si infinita non sit, non potest non propriam habere terminum. Distinguo primam propositionem: Implicat rem esse sine ter-

mino intrinseco, quando terminus realiter identificatur cum re terminata, concedo maiorem; quando ab illa solum modaliter distinguitur, nego maiorem. Deinde distinctio identificatus cum illa, nego: distinctus saltem modaliter, concedo: & vltimò nego consequentiam. Ad exemplum adductum de quantitate dico lineam sicutam & extensam non posse conseruari sine termino in opinione, quæ lineæ terminum vocat indiuisibile vltimum illius eiusdem rationis cum alijs; in opinione verò, quæ continuatua punctaneam sine his indiuisibilibus conseruari.

Obiicies; eo ipso, quod à re aufertur talis modus necessarid illi modus oppositus contingit, sicuti eo ipso, quod à quantitate demas educationem, illi creationem contingere necesse est: ergo eo ipso, quod à natura demas subsistentiam propriam, quæ est per se necessarid illi aliena continget, quæ sit in alio tanquam in supposito. Respondeo antecedens vniuersaliter non esse verum, licet in exemplo adducto educationis, & creationis illius doctrina specialiter supra vera sit, quia nullum ens creatum potest esse sine dependentia ab aliqua causa, & cum omnis dependentia à causa efficiete sit actio, & hæc adæquatè diuidatur in educationem, & creatiuam, rectè tenet consequentia; sententia hæc non est educta: ergo est creata; & contrariò non est creata: ergo educta. In presenti autem materia non specialiter inuenitur ratio, propter quam dicamus de potentia absoluta non posse entitatem existere sine subsistentia, sicuti reperitur ne possit existere sine actione. Adde in omnium sententia naturam tantum posse dependere à posteriori à subsistentia, res verò creata dependent à priori ab actione, quam supponit.

Obiicies terid. Natura non potest esse sine presentia, ergo neque sine subsistentia. Notauit benè Arriaga eodem modo posse inferri: ergo neque sine passionibus vel argum. materia non potest esse sine presentia: ergo neque potest esse sine forma substantiali. Respondeo naturam posse existere de potentia absoluta sine subsistentia, quia in hoc nulla est repugnantia, quidquid sit de alia questione, an possit entitas sine presentia existere, cui, qui negatiuè respondet admittit antecedens, & redder pro disparitate rationem, quæ mouetur ad affirmandum entitatem non posse etiam diuinitus sine presentia existere: licet etiam mihi antecedens negare, qui defendo Controu. 15. Physic. Punct. 7. posse entitatem creatam omni presentia absoluta, quia tamen difficultatis argumentum in illatione non consistit, sed tota est in antecedenti, quod longè difficilior est consequenti, vt intra proprios materia terminos coercentur arguens, satius erit antecedens omittere, neque aliam terentis disparitatem reddere, si asseras certum tibi esse non esse repugnantiam in eo quod natura existat sine subsistentia, etiamsi admittatur in eo, quod entitas sit sine presentia, quia etiam hac admissa quæcumque illa sit certum est solui omnia argumenta, quibus inrenditur probare inuoluerè contradidionem naturam existentem sine subsistentia. Neque in his quæ de potentia absoluta procedunt arguendum est negatiuè à paritate huius conclusionis ad aliam, sed à paritate rationis repugnantia, quam in vtraque agnoscimus assigna ergo repugnantiam, quam inuenis in eo, quod sit entitas sine presentia, & tunc ego disparitatem reddam propter quam ratio illa repugnantia non inuenitur in eo, quod natura existat sine subsistentia, aut defendam, si admittam rationem illam eo modo se habere respectu subiecti in ordine ad presentiam, & subsistentiam, non esse veram rationem repugnantia, & neutrum ex illa implicare.

Insuper alia difficultas, an natura existens sine subsistentia conseruetur eodem in fluxu quo conseruabatur dum erat cum subsistentia, vel cum alio distincto. Conseruandum esse cum alio docet P. Albertinus supra n. 7. Melius docet Hurtad. supra ex Patre Soar. naturam eodem in fluxu conseruandam esse, quia natura non dependet à priori à subsistentia tanquam à principio; sed ad summum à posteriori, quia non illi debetur conseruatio deficiente subsistentia, quæ dependentia non variat actionem; quia idem conseruitur, qui datur naturæ subsistenti, quia illi debetur, potest dari à Deo quando non debetur. Eadem ratione dixi loco citato de materia, eadem actione à Deo conseruandam esse sine forma, quæ cum illa conseruabatur. Adde neque quoad modum esse supernaturalem, seu indebitum conseruitur, quo natura sine subsistentia conseruaretur, tantum enim

enim esset supernaturale ipsam propria Subsistentia carere, sicuti de materia dicebam loco citato naturaliter esse conferuendam si supernaturaliter omni forma expoliaretur. Ratio esset eadem in vtraque materia petita ex prioritate, quam habet materia respectu formæ, & natura respectu Subsistentiæ, cum qua haud facile valet intelligi dependentia à posteriori, quam in natura respectu Subsistentiæ meditatur Soar. 3. p. t. 1. disp. 8. sect. 1. §. alio modo.

8 Solet inquiri, an Subsistentia sit de essentia hominis. Respondendum est negatiuè, quia essentia idem sonat, ac natura, deinde quia dicimus Verbum assumpsisse totam naturam, & totam hominis essentiam, tamen Subsistentiam non assumpsit. Si tamen homo sumatur secundum naturam completam, non quatenus natura, quæ est completa dicit in obliquo id, per quod completur; sed quatenus illud dicit in recto, & formaliter quatenus est suppositum, seu persona, Subsistentia posset dicit de essentia hominis, quia est id, per quod formaliter constituitur suppositum & sicuti calor est de essentia calidi, vt calidi, sic Subsistentia est de essentia suppositi formaliter, vt suppositi, quia sicuti implicat esse calidum sine calore, sic implicat esse suppositum sine Subsistentia. Hic tamen loquendi modus frequens non est inter Philosophos, neque proprius in Philosophia, ideo absolute dicendum est Subsistentiam non esse de essentia hominis aut suppositi, quia iuxta frequentem, & proprium loquendi modum, cum inquiritur, an aliquid sit de essentia hominis, non intelligitur de essentia suppositi reduplicatiuè, sumpti formaliter vt suppositi, sed tantum specificatiuè, hoc est, an sit de essentia hominis, qui est suppositum, seu persona.

9 Inquirendum non est, sed supponendum, Subsistentiam constituturè formaliter suppositum in esse suppositi contra Capreol. qui in 3. dist. 5. q. 3. docuit existentiam, & Subsistentiam non distingui realiter, reperiri tamen in eadem entitate duplicem formalitatem: vnã, quæ facit rem esse extra causas, & existentia dicitur; alteram, quæ naturam facit esse per se, & dicitur Subsistentia, nihilominus asserit hanc non esse constitutum suppositi in esse suppositi, sed importari vt additum, sicuti terminus à relatione, qui formaliter non est constitutum relati formaliter vt relati, licet ab illo dependeat tanquam ab aliquo extrinseco, quo modo asserit suppositum à Subsistentia dependere: Capreoli fundamenta hæc sunt: Subsistentia est passio naturæ: ergo fluit à supposito: ergo non constituit suppositum. Concedo antecedens, & nego consequentiam, quia etsi passiones aliæ à supposito dependent, & ad illas producendas requireretur Subsistentia ex parte principij, passio illa per quam suppositum constitueretur non procederet à supposito, neque Subsistentia ex parte principij Subsistentiam, seu naturam Subsistentem supponeret; sicuti præsentia non supponit ex parte principij, quod per illam præsens constituitur, aliam præsentiam, neque principium formaliter, vt præsens, licet ad producendum omnem effectum distincti à præsentia ex parte actus primi præsentia supponatur.

10 Arguit secundò: Existentia non est de essentia creaturæ: ergo neque Subsistentia est de essentia suppositi. Concedo antecedens, & distingo consequens, Subsistentia non est de essentia suppositi specificatiuè sumpti, concedo consequentiam; reduplicatiuè formaliter vt constituti in esse suppositi, nego consequentiam. Posse vt eadem distinctio in antecedenti, quia existens formaliter, vt existens, & vt dicit rationem creaturæ abstractibilem ab existenti, & & possibili iam contractam ad esse existentis, vt distincti, & oppositi cum esse possibili dicit existentiam tanquam rationem formalem constitutum, sicuti album vt album dicit albedinem, vt illius constitutum, sine qua implicat existere formaliter album, licet possit existere subiectum quod denominabatur album. Sic conceptus creaturæ, quæ denominatur existens concipi potest sine ipsa existentia, ipsa verò creatura formaliter, vt existens sine existentia concipi non valet.

11 Arguit tertio: Si Subsistentia esset de essentia suppositi non esset Christus vnioe homo nobiscum, nam Subsistentia in Christo est diuina, in nobis humana, quæ inter se essentialiter differunt: ergo si Subsistentia esset intrinseca supposito hominis, non posset hic homo habens propriam Subsistentiam conuenire vnioe cum Christo. Respondeo Christum vnioe esse hominem, cum alio quouis homine, quia habet naturam humanam, quæ vnioe conuenit cum natura cuiusvis hominis, ex qua natura essentia

Francisc. de Ouedo, Philosoph. Tom. 1. l.

hominis desumitur, & non ex Subsistentia, natura enim eadem eundem hominem constituit, quacumque Subsistentia specie differenti terminetur, sicuti eadem natura diuina constituit eundem Deum cum triplici Subsistentia, quarum qualibet ab alia specie differt.

12 Non inconsequenter potuisset procedere Durandus, qui docuit in 1. dist. 33. q. 1. in 2. dubitat, Subsistentiam non componere suppositum cum natura, quia cum ipse asserat suppositum tantum per rationem à natura distingui, & vbi nulla est realis distinctio nulla possit esse compositio rectè in suis principiis inferitur Subsistentiam non componere naturam cum supposito. Non tantà specie consequentiæ docuit eandem conclusionem Caietan 3. p. q. 4. art. 2. cum ipse fateatur Subsistentiam modum esse posituum naturæ superadditum. Fundamentum Caietani hoc est: terminus non componit cum re terminata, sed Subsistentia est terminus naturæ: ergo non componit suppositum cum natura. Antecedens probat exemplo puncti terminatiui, quod ex communi Philosophorum sententia cum linea quam terminat non componit.

13 Dixi potuisse Durandum consequenter ad sua principia procedentem docuisse conclusionem propter rationem dictam, verum tamen aliud fundamentum iecit ad illam adstruendam, quo intendit nullum modum posse cum alia re componere. Sic arguit: Nullus modus componit cum natura: sed Subsistentia est modus: ergo Subsistentia non componit cum natura. Supponit minorem, quam iuxta illius principia, qui tantum distinguit per rationem naturam à supposito, negandam esse arbitror. Maiorem probat: omnis compositio fit per hoc quod vna res inhereat alteri, vel per se subsistat alteri vnita, sicuti se habet anima respectu corporis: sed modus non inhereat in natura, neque per se subsistit naturæ vnitus: ergo non componit cum natura.

14 Fert communis sententia Subsistentiam cum natura componere suppositum, in qua questione de vocibus tantum potest esse dissidium, quia apud omnes est certum suppositum constare ex natura, & Subsistentia, an verò Subsistentia dicenda sit componens cum natura, vel terminans naturam, quæstio est purè de voce, in qua magis placet communis loquendi modus, quia Subsistentia formaliter constituit suppositum in esse suppositi, quod est esse formam suppositi, vt suppositi, & omnis forma pars dicitur formalis illius, quod constituit cum alio, quod præsupponit, sicuti præsentia dicitur forma huius concreti præsens formaliter, vt est concretum accidentale constitutum ex subiecto, & ex præsentia. Neque refert Subsistentiam esse modum, vt putauit Durandus, quia de ratione partis componētis tantum est esse alteri vnitam, vel immediatè per se, vel per vnionem superadditam, potest enim dari compositum substantiale constans materia, & forma substantiali per se ipsas vnitis nulla superaddita vnione interiecta. Neque principium Caietani vniuersaliter est verum, potest enim dari terminus, qui cum re, quam terminat constituat, & componat non rem terminatam, seu habeat terminum, sed terminatum substantiuè, seu illud quod resultat ex re terminata, & ex ipso termino. Fateor punctum lineæ, non dici lineam componere, in opinione, quæ puncta terminatiua specialia admittit, & continuum constituit ex infinitis partibus, quia secundum hanc sententiam secluso hoc puncto intelligitur tota essentia lineæ, quæ dicit quantitatem extensam versus longitudinem, ad quam extensionem punctum illud non conducit, quia indiuisibile cuiusque addatur non facit maius secundum hanc sententiam. In opinione Zenonis si punctum speciale terminatiuum admittatur impenetrabile cum aliis partem componere dicitur, si verò penetrabile constituat non erit pars lineæ propter eandem rationem, quæ excludit punctum à ratione quantitatis in Aristotelis sententia.

15 Potest inquiri an Subsistentia possit separari à natura, cuius est Subsistentia, cui quæstioni facile respondeo in opinione, quæ Subsistentiam rem esse defendit, & non modum posse separari; non verò in opinione, quæ asserit Subsistentiam esse modum, propter communem rationem rei, & modi, quorum hic inseparabilis est à re cuius est modus, & illa à quacumque alia, cuius non est modus, separari valet.

16 Peti etiã solet quibus rebus Subsistentia conueniat. Dixi iam Subsistentiam conuenire toti composito, & posse conuenire materiæ, formæ, & modo vnionis. Explicui etiam ibidem an possit vnioni hypostatice Subsistentia conuenire,

restat modò dicendum an conueniat accidentibus. Nulli accidenti subsistentiam cõpeterè dum subiecto inhaeret citra controuersiam est inter Dõctores, an illi conueniat dũ per creationem extra subiectum conferatur cõtrouersum est. P. Vasq. t. 3. in 3 p. disp. 149. c. 2. P. Soar. ibid. disp. 59. sect. 2. concl. 2. P. Lugo tom. de Incarn. disput. 12. sect. 7. num. 94. sentiunt quantitati Eucharisticae per creationem existenti independenter à subiecto deberi modum quẽdam superadditum, quo constituitur per se existens. Oppositam sententiam tradidi Controv. 3. de anima Punct. 4. ubi dixi potentiis à subiecto separatis nullum deberi modũ superadditũ distinctum à creatione, quod de omnibus accidentibus verum reputo, quia præcisè per creationem constituitur accidens existens independenter à subiecto, & nullum fundamentum superest ad concedendũ modum alium illi existendi per se, aliàs posset subsistentia Verbi vnita accidenti supplere modum illum, & Verbum vniri posset hypostaticè accidenti sicuti potest vniri animæ rationali separatæ à materia, quod nullo modo est admittendum.

17 Circa causas subsistentiæ certum esse exultimo naturam seu subiectum cuius subsistentia dicitur terminus esse, causam materialem subsistentiæ propriam, etiam si nonnulli apud P. Soar. disp. 34. Metaph. sect. 6. n. 22. putent subsistentiam nullam habere causam materialem, sed creati per se ipsam subiecto affixam, quod omni caret fundamento, neq; in hac mente fuit P. Soar. loco citato, ubi tantum subsistentiæ negauit modum superadditum, quo vniretur subiecto, quam inhaerentiam appellat, & illi dependentiam ab eodem subiecto tanquam à causa materiali concedit. De causa efficienti maior est difficultas. Docet P. Albertin. supra q. 10. cum Caietano & Capreolo subsistentiam produci à generate, & non ab ipsa natura. Mouetur Caietanus, quia putat subsistentiam non distingui ab existentia, quam produci à generate certum est. Non assentitur Albertinus, qui merito asserit subsistentiam distingui à naturæ existentia, id eo ratione Caietani omiſsa hanc adducit. Actiones sunt suppositorum, hoc est, procedunt à natura in priori naturæ terminata subsistentia, ergo subsistentia non potest procedere à natura, cuius est subsistentia, quia hæc non potest supponi subsistens in illo priori, in quo præcederet propriam subsistentiam producendam. Ratio hæc efficax non est, tum quia principium quod supponit non est verum, tum quia etiam si natura deberet supponi subsistens ad alios effectus à subsistentia distinctos producendos, non ita deberet supponi ad producendam ipsam subsistentiam, per quam formaliter constituitur subsistens, vt saepe de subsistentia, & de aliis formulis similibus dixi, præcipuè de propria præsentia, ad quam producendam, vel recipiendam non debet supponi subiectum præsens, etsi ad alios effectus ita debeat intelligi, vt probaui Controv. 16. Physic. Punct. 4.

18 Arguant alij: Anima rationalis non potest producere suam vnionem, ergo neque natura suam subsistentiam. Posses eodem modo inferre: ergo neque natura suas passiones. Respondeo animam rationalem non posse producere suam vnionem, quia nulla forma producit aliquid in subiecto, à quo dependet, vel cui vnitur, nisi quatenus cum illo composuit quoddam totum, & quatenus actus est forma illud informans, & cum nulla forma possit supponi vt informans subiectum ante vnionem, nulla potest supponi in actu primo potens suam vnionem producere. Hac de causa neque calor à subiecto eductus potest suam producere vnionem. Ex quo non inferitur naturam non posse propriam subsistentiam producere. Sed adhuc posset instare, etiam si natura deberet supponi subsistens ad alias actiones, non ita debet supponi ad subsistentiam producendam, per quam constituitur subsistens, ergo etiam si forma debeat supponi informans ad reliquas actiones exercendas in subiecto non debet supponi informans ad producendam informationem, per quam formaliter informans constituitur. Resp. disparẽ, esse rationem, quia natura suam subsistentiam producit per simplicem quãdam emanationem independentem ab alio subiecto, forma verò non potest ita suam vnionem producere, sed dependentem à subiecto extraneo, & si substantialis sit dependentem ab illius dispositionibus, ad quas actiones distinctas à simplicem emanatione in proprio subiecto exercendas debet intelligi actu informans. Adde formas accidentales non agere in proprium subiectum nisi per actionem æquiuocam terminatam ad alia accidentia specie distincta.

19 Subsistentiam produci à natura docet ex D. Thoma P.

Soar. disp. 34. Metaph. sect. 6. quem sequitur P. Lugo sect. 7. citata n. 14. P. Hurt. disp. 11. sect. 9. §. 120. P. Ariag. disp. 4. sect. 13. sub. 3. in qua questione nulla firma ratio potest excogitari, vt bene monent nostri Doctores, qui sententiam ci Doctores esse videntur, quia magis ad mentem Angelicam. Adde subsistentiam esse vltimam perfectionem naturæ, quam ipsa per simplicem emanationem posse producere verosimilius esse videtur.

Disputant aliqui, an subsistentia producatur per eandem actionem, per quam natura producitur, quæ difficultas locum non habet in opinione eorum, qui asserunt subsistentiam produci ab ipsa natura, quia secundum hanc sententiam diuersum est principium, à quo producit natura, & principium à quo producit subsistentia: ergo actiones, per quas producitur subsistentia, & natura diuerse sunt. Insuper si natura est principium actionis, per quam producit subsistentia, & subsistentia, & natura producentur per ipsam actionem, natura esset principium actionis, per quam ipsa produceretur. Neque in opinione illorum, qui asserunt subsistentiam produci à generate admitti deberet hæc questio, quia in multorum sententia, qui materia, & formæ vnitis eandem subsistentiam indiuisibiliter tribuunt, non potest non subsistentia materia, & formæ per eandem actionem produci, at materia, & forma non producuntur per eandem actionem, ergo distinguuntur actiones, quibus producuntur materia, & forma ab actione, quæ illarum subsistentia producitur. Rursus, siue subsistentia sit simplex siue composita, subsistentia dependet in genere causæ materialis à natura, quàm afficit, seu à subiecto, quod constituit subsistens, ergo illud supponit productum, ergo antequam sit productio subsistentiæ præintelligitur, & supponitur productio naturæ, quæ constituit subsistens: ergo non possunt natura, illiusque subsistentia per eandem actionem produci.

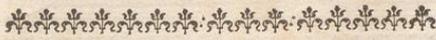
PUNCTUM VII.

De diuisione substantiæ in primam, & secundam.

NOster Vall. in prædicamento Substantiæ totam questionem tertiam in octo sectam capita instituit de hac diuisione substantiæ in primam, & secundam, & P. Albertinus in prædicam. Substantiæ disput. 3. q. 11. plures refert opiniones circa modos, quibus hæc diuisio ab authoribus intelligitur, quas omnes omitto, quia res est leuissimi momenti, in qua nihil temporis sine ipsius iactura impenditur. Primam substantiam definiuit Aristoteles, quæ, neque in subiecto est, neque de subiecto aliquo dicitur. Secundam descripsit, genus, & species, in quibus insunt prima. Clariùs eosdem conceptus his uocibus exprimes: *substantia prima est ens per se singulare*. Substantia secunda est *ens per se abstractum*. Individuum prima substantia dicitur, & ratio indiuiduis communis secunda appellatur, quia hæc ab illa abstrahitur, & mente nostra indiuidua subsequitur, quæ supponuntur vt prima abstractionis materia, ideo non incongruè ab Aristotele primæ substantiæ dicuntur, & ratio abstracta, secunda substantia appellatur, non quia in re talis, nisi quia per nostros conceptus non intelligitur, quousque primæ substantiæ, seu indiuidua præintelligantur.

Circa hanc diuisionem bene notat Hurtadus cum aliis plurimis non posse dici vniuocam, neque analogam, quia membra diuidentia non differunt per aliquid reale, sed tantum per rationem, ac proinde si strictè loquendum sit, talis designatio substantiarum diuisio non est, quia substantia vt sic diuidi nequit in primam, & secundam, quia substantia vt sic dicit substantiam abstractam, quæ est substantia secunda: ergo diuisum adæquatè conuertitur cum altero membro diuidenti, & aliud excludit, & idem erit sic substantiam diuidere, ac dicere: *ratio communis substantiæ, alia est communis*, en vnum membrum diuidens, quod adæquatè conuertitur cum diuiso, à quo, nec formaliter differt, alia est indiuidua, en alterum membrum, quod destruit rationem formalem cum quo opponitur. Posset tamen dici reduci hanc substantiarum assignationem ad diuisionem subiecti in accidentia. Sume illud reduci tam respectu diuisionis, quam dicitur propriè

proprie non esse talem, quam respectu differentie subiecti in accidentia, quia non vtrumque membrum afficitur aliquo accidenti, vt significatum nomine primæ, & secundæ substantiæ, quia prima substantia, videlicet Petrus, prout hoc nomine significatur, quod exprimit rationem indiuiduam, per quam ex mente Aristotelis in ratione primæ constituitur, nullum dicit accidens: Secunda verò tantum dicit accidens quoddam extrinsecum, videlicet abstractionem. Subsistet tamen diuisio ex parte vnius membri diuidentis, si intelligamus tamquam differentiam constitutiuam extrinsecum accidens, videlicet abstractionem, & ex parte alterius negationem huius accidentis, ita vt diuisum abstrahat ab abstractione & à negatione abstractionis, & consideretur indifferens vt abstrahatur, & non abstrahatur, & contrahatur ad substantiam secundam per abstractionem positiuam, & ad substantiam primam per negationem huius abstractionis positiuè intellectam.

CONTROVERSIA VII.

De secundo membro diuidenti quod est quantitas.

DVPLEX vulgo circumfertur Quantitas, quædam dicitur quantitas *molis, perfectionis* alia. Quantitas *molis* dicitur, quam per extensionem, & impenetrabilitatem in rebus corporeis agnoscimus, quæ specialem sibi vendicat formalitatem. Quantitas *perfectionis* transcendens est omnibus entitatibus, quæ cuiusuis propriam perfectionem importat, iuxta quam, quæ perfectiora sunt, maiora vocamus. Vnde Augustinus libro 6. de Trinit. capite 8. dixit *in his quæ non mole magna sunt, hoc maius est, quod melius est.* De hac perfectionis quantitate non in præsentia agendum est, sed de quantitate molis, de qua tota instituitur Controuersia.

PUNCTVM PRIMVM.

An quantitas sit accidens speciale distinctum à substantia & reliquis accidentibus.

Nominales omnes apud Patrem Soar. in Metaphys. disp. 4. sect. 2. defendunt quantitatem non esse speciale accidens distinctum à substantia, & reliquis accidentibus, sed omnes entitates corporeas per se ipsas exigere extensionem, & impenetrationem, quæ quantitati tribuuntur. Itaque asserunt materiam primam ex se esse impenetrabilem, secluso alio quocumque accidenti, & formas substantiales, & accidentales similiter per se ipsas esse impenetrabiles independenter à quocumque alio ipsis superaddito. Secundùm hanc sententiam tot erunt quantitates specie distinctæ, quot sunt entia corporea, quantitas enim identificata cum substantia erit substantialis, & quantitas identificata cum accidenti accidentalis erit, eademque ratione distinguuntur quantitates identificatæ cum accidentibus specie distinctis, licet enim in eadem ratione formali quantitatis conueniant, siue hæc sit radix impenetrationis, vel fundamentum extensionis, aliæque quæuis formalitas.

Quantitatem esse speciale accidens distinctum à reliquis aliis entitatibus defendunt Angelicus Doctor. 3. p. quæst. 77. art. 2. & in 4. dist. 12. q. 1. art. 1. & Scotus in 4. dist. 12. quæst. 2. & in 2. quæst. 9. vtrumque Ducem vtriusque Scholæ sectatores sequuntur, quos ferè omnes nostræ Societatis Doctores comitantur. His subscribo tanto auctoritatis vtriusque Scholæ pondere tractus, nullaque firmâ ratione pro sententia negante quantitatem superadditam allectus. Quod si robustam nimis nullam inueniam pro sententia quantitatem distinctam adstruente, in illam magis inclinant probabiles coniecturæ, & in his, quibus subscripsit communis consensus dum vrgenti aliqua ratione non impugnantur, aliud non est desiderandum fundamentum, vt amplectantur.

Franciscus Quædo, Philosoph. Tom. I. I.

Probant Thomistæ quantitatem distinguendam esse à materia. Conceptus materiæ primæ est esse subiectum receptiuum formarum, sed in hoc conceptu non includitur ratio quantitatis: ergo materia prima rationem quantitatis non includit. Eadem proportione sit argumentum de forma, præcipuè de forma hominis, quæ spiritalis est, quo factò faciliè proceditur ad compositum, quia si quantitas distinguitur à materia, & forma distinguetur à composito, quod tantum dicit materiam, formam, & vnionem; nemo enim dicit quantitatem distinctam à materia, & forma cum vnione esse identificandam. Hoc argumentum vt benè vidit Arriag. disp. 5. sect. 1. subsect. 1. rem non probat, quia licet conceptus quiditatiuus, & constitutiuus materiæ sit esse subiectum receptiuum quantitatis, hoc non impedit esse identificatam realiter cum materia prima aliam formalitatem quantitatis, quæ non pertinet ad specialem conceptum metaphysicum materiæ, tum quia communis materiæ, & formæ, tum quia præcisè per conceptum subiecti receptiuum formarum substantialium adquatè constituitur in esse materiæ, & metaphysicè distinguitur à forma, & à reliquis entitatibus, quæ materia non sunt. Quod si aliquid valet prædicta ratio, posset, ex illa probari posse dari aliquam materiam primam, quæ non habeat identificatam formalitatem quantitatis, siquidem talis formalitas non est de conceptu constitutiui materiæ, neque de conceptu entis corporei, adhuc vt existentis, cum nulla possit assignari repugnantia in eo, quod detur ens corporeum existens, cui illa quantitatis ratio non comperat, quod per aliam formalitatem corpoream poterit constitui, & ex nullo capite possit desiderari formalis ratio quantitatis, vt intelligatur, & de facto sit existens quoddam subiectum receptiuum formarum in esse corporis constitutum per exigentiam quantitatis distinctæ, aliâve formalitatem, ex his quæ possunt assignari ad constituendum corporei gradum.

Fortius sit argumentum ad homines contra Nominales. In horum sententia quælibet entitas habet secum suam quantitatem identificatam, & est radix propriæ extensionis: ergo quando accidentia eidem subiecto vniantur, duæ quantitates identificatæ cum accidentibus inter se penetrantur, & materia quæ est quantitas penetratur cum forma substantiali, quæ similiter est quantitas, & tot quantitatibus penetratur, quot sunt formæ accidentales cum substantiali, quibus vnitur, cum omnes sint quantitates, & cum omnibus necessariò penetratur, vt illis vniantur. Vnus est Aristoteles hoc argumento libro secundo de anima, textu sexagesimonono, vbi probat lumen non esse corpus, quia se penetraret cum aère, & ita penetrarentur duo corpora. Respondent Nominales non posse duas quantitates penetrari, quando pertinent ad diuersa subiecta, secus quando pertinet ad idem subiectum, & ita possunt plura accidentia eidem vnita subiecto penetrari, licet non possint duo subiecta inter se distincta penetrari. Hac ratione vim retinet illatio Arist. Si enim lumen esset corpus non subiectaretur in aère, & ita eo ipso quòd cum aère penetraretur, penetrarentur duæ quantitates non respicientes idem subiectum, quod est absurdum. Huius solutionis doctrina omni fundamento est destituta, vnio enim ad subiectum commune non potest facere penetrabiles quantitates, quæ vnione seclusâ impenetrabiles sunt, neque negatio vnionis potest conducere ad impenetrabilitatem, quam quantitates eidem subiecto vnite non haberent, quia vna quantitas non resistit penetrationi aliûs quantitatis per negationem vnionis, quam cum illa habeat, vel cum alio communi vtriusque quantitatis subiecto, neque hæc negatio vnionis potest requiri, vt vna quantitas aliam propulset, & actiuè producat impulsam, quo illius penetrationem non patiarur. Accedit ad hæc, omnia accidentia Eucharistica secundùm hanc sententiam nullum habere commune subiectum, ac proinde naturaliter inter se non possent penetrari. De hoc argumento, & de aliis, quæ ex Eucharistia sumuntur iterum meminero.

Respondent alij quantitates specie similes esse impenetrabiles, non verò quantitates diuersæ rationis, & hac ratione posse penetrari materiam, & formam substantialem, & cum his omnes formas accidentales, licet illarum quælibet sit quantitas, quia non est quantitas eiusdem rationis cum illa, cum qua penetratur, & penetrari nequeunt duo corpora cuiuscumque rationis illa sint, ne penetreretur duæ materiæ primæ, quæ quantitates sunt eiusdem

omnino rationis. Impugnatur hæc sententia in qualitatibus intensis, quarum gradus eiusdem rationis inter se penetrantur in eadem parte subiecti. Ex quo inferretur penetrari quantitates eiusdem rationis, cum non distinguatur ratio quantitatis à ratione specifica qualitatis, per quam quilibet illius gradus constituitur in ratione talis. Si recurras ad vnionem graduum inter se, vel dicas gradus qualitatis subordinatos esse, & nullum esse eiusdem rationis cum alio existente in eodem subiecto, opponam species impressas receptas in aere missas ab obiectis numero diuersis, ex quibus non fit vna intensio, & quibus nulla contingit vnio, & tamen possunt inter se penetrari.

7 Non ita facile poterunt impugnari recentēs, qui asserunt quantitatem identificari tantum cum materia prima, ratione cuius forma substantialis, & reliquæ accidentales illi vnità extensionem exigunt, in quam sententiam non parum propendet Arriaga, disp. 5. sect. 1. subsect. ... vbi probabile esse docet, quantitatem à substantia non distingui, quam cum materia identificandam esse supponit. Contra hanc sententiam sibi obiecit, accidentia Eucharistica permanere absque substantia, & tamen non possunt penetrari: ergo impenetrabilitas per se, & non tantum ratione substantiæ conuenit accidentibus à substantia distinctis, & postquam reulit, & retulit solutionem Nominalium asserentium quodlibet accidens habere secum quantitatem identificatam, ait, melius responderi in sua sententia manere ibi etiam vbicationes materiæ, (quæ sint accidentia realia, cum fides doceat manere ibi omnia accidentia realia necessariò debent ibi manere) quæ vbicationes necessariò fundant impenetrationem, quia natura sua sunt impossibiles cum aliis vbicationibus aliis materiæ. Multa displicent in hac solutione, imprimis enim non bene tribuit resistentiam penetrationis præsentis quantitatis, & ipsis quantitatibus, cum enim vnium corpus impellit aliud, ne cum ipso penetraretur, impulsus non procedit effectiue à præsentia corporis; sed ab ipso corpore præsentē, seu ab ipsa quantitate, quæ ad producendum talem impulsus indiget præsentia non tanquam comprincipio, seu virtute operatiua, sed tanquam conditione, seu applicatione agentis ad passum. Aliàs quantitas non esset immediatè in actu primo resistentia penetrationis, sed productiua præsentia, quæ penetrationi resisteret, neque cum duplex quantitas penetraretur violentia fieret quantitatibus, sed præsentis à quantitatibus productis. Secundò iuxta communioem sententiam præsentia materiæ primæ est modus ipsius materiæ: ergo non potest conseruari destructa materia cuius est modus. Tertio in omnium sententia præsentia immobilis est, & implicat præsentiam respicientem hoc spatium per se ipsam ad aliud transire: ergo etiam corrupta materia prima, illius vbicatio permaneret, vt primùm reliqua accidentia Eucharistica mouerentur, à præsentia materiæ primæ separarentur, siquidem non posset cum ipsis materiæ præsentia moueri, etiam si permaneret incorrupta: ergo ratione præsentia materiæ, non possunt reliqua accidentia fieri impenetrabilia: aliunde ergo petenda est horum accidentium impenetratio. Solutionem aliam adducit Arriaga, communem omnibus argumentis ex Eucharistia petitis, quam postea dabo.

8 Probatum etiam dari quantitatem distinctam, quæ sit commune subiectum accidentium. Quando accidentia Eucharistica existunt à substantia separata producuntur in illis à quocumque agenti naturali, color, frigiditas, & alia huiusmodi accidentia: ergo datur aliquod commune subiectum, ex quo hæc accidentia educantur, aliàs omnia producerentur per creationem, quæ non potest ab agente naturali procedere. Rursus si hæc accidentia crearentur, & nullum esset illis commune subiectum, non possent mutuo expelli, quia expulso semper est in ordine ad commune subiectum, à quo expelluntur, sed sic est quod producto calore in accidentibus Eucharisticis corrumpitur frigiditas: ergo vtriq; qualitati datur quoddam commune subiectum. Vltimò si quantitas non distingueretur à substantia, accidentia Eucharistica, quæ absque substantia remanerent possent inter se penetrari. Communis solutio est, cui consentit Arriaga, & non dissentit Hurradus, verum esse à nullo agente naturali posse calorem, aliãve qualitatem produci, & calore producto non esse frigiditatem corrumpendam ex defectu subiecti communis, & accidentia Eucharistica posse ex natura rei inter se, & cum alio corpore penetrari in sententia, quæ totam rationem quanti-

tatis constituit identificatam cum substantia, & in sententia Nominalium, quæ omnibus accidentibus attribuit rationem quantitatis cum illis identificatam, & asserit tantum posse penetrari illa, quibus est commune subiectum, & albedinem, & calorem quæ in Eucharistia remanent, absque subiecto, non posse naturaliter penetrari, Deum tamen ad præsentiam agentis naturalis quod calorem produceret, si daretur ibi subiectum ex quo educeretur, calorem creare, & calore creato corrumpere ex se frigiditatem, quæ corrumpetur ad exigentiam caloris, si vtriq; commune esset subiectum, ex quo educeretur. Similiter dicitur Deum miraculosè penetrare inter se accidentia Eucharistica specie distincta in Nominalium sententia, quam modò referebam, & in aliorum opinione, quæ tantum admittit quantitatem identificatam cum substantia miraculosè impediri ab ipso Deo penetrationem partium integrantes accidentium inter se, & illorum omnium cum alio corpore. Quæ omnia miracula à Deo parati dicuntur ne tantum fidei mysterium reuelentur, & bene possent ex aliquo effectu naturaliter cognosci veram Christi existentiam, & absentiam substantiæ panis sub Eucharisticis accidentibus. Neque parcos nos esse debere air Hurradus in miraculorum multiplicatione circa hoc mysterium, in quo Deus vt ostenderet se nullis naturæ legibus teneri, neque ipsius omnipotentiam naturæ terminis circumscriptis memoriam fecit suorum mirabilium. Neque in re philosophica attendendum est, ne miracula Eucharistica multiplicentur, sed more physico in omnibus ratiocinandum de substantia, & accidentibus ipsorumque distinctioe, quibus compositis Theologus postea miracula omnia multiplicabit, quæ necessaria sint ad veritatem mysterii defendendam.

Non facile poterit impugnari solutio, neque omnino fundamento destituta est, verumtamen illius doctrinam omnino non approbo: faterer ego nulli rationi Philosophicæ, quæ positiue probaret identitatem substantiæ cum quantitate repugnandum esse ne miracula Eucharistica multiplicentur, verumtamen vbi nulla positiua ratio cogit, neque adhuc probabiliter suadet quantitatem non esse speciale accidens superadditum, prudens quique illud admittet, ne miracula absque vlla ratione multiplicet, & ne à communi sententia omnium doctorum (pauca quosdam Nominalibus exceptis quibus non firmiter vnus, vel alter recens adhæret,) nulla efficaci ratione ductus discedat. Dixi nullam positiuam rationem probabiliter suadere quantitatem esse accidens superadditum, non quia improbabile esse censeam Nominalium sententiam, sed quia illius fundamentum negatiuum est desumptum ex negatione rationis positiuæ quæ conuincat dari quantitatem distinctam à substantia, & reliquis accidentibus distinctam. Adde sententiam recentiorum, qui asserunt quantitatem specialiter cum materia prima identificari nullius antiqui Scholastici autoritate fulcitam esse, quia Nominales, qui quantitatem specialem non admittunt, asserunt cum omni re corporea propriam quantitatem identificatam esse. Concludo ex his cum communi Doctorum sententia dandam esse quantitatem distinctam à substantia, & reliquis accidentibus.

PUNCTUM II.

Quæ sit formalis ratio quantitatis.

Præfixo titulo idem rogo, quod alij inquirere intendunt, dum rogant quis sit effectus formalis quantitatis, quem formalem effectum millies dixi non distinguere à toto composito, & ita effectus formalis quantitatis erit hoc concretum quantum, cuius tota quidditas ex quidditate formæ petenda est, ided aptius interrogari existimo quæ sit formalis ratio quantitatis, ex qua nobis innotescet ratio formalis huius concreti quantum, quod certum est, esse effectum formalem quantitatis.

§. I.

Explicatur definitio quantitatis tradita à Philosopho.

Quantitatem per suum concretum, seu hoc concretum quantum definiuit Arist. 5. metaph. cap. 7. his verbis: *diuisibile in ea, quæ in sunt, quorum vtrumque, vel vnumquod*

que, unum quid, & hoc aliquid aptum est esse. Quam definitionem multi improbant, quibus ego subscriberem, ni Philosophi me teneret authoritas, est enim obscura nimis, & sine benignis interpretationibus non potest aptari definitio. Attingam, & solum brevissimè, quae contra hanc definitionem solent afferri: Primum obicitur convenire omnibus substantiis homogeneis, verbi gratia, substantiae aquae, quae diuisibilis est in ea, quae insunt, habet enim ex se partes, ut postea probabo, in quas diuidi possit. Ex quo inferitur diuisibilem esse in illa, ex quibus componitur, quod sonant illa verba *diuisibile in ea, quae insunt*. Rursus quaelibet pars in quam diuidatur à qua seorsim sumpta, & utraque simul sumpta habent quidditatem, & perfectam essentiam aquae, quod importatur illis verbis: *quorum utrumque, &c.* ergo hæc definitio conuenit aquae, & cuiuscumque substantiae materiali habenti partes homogeneas. Rursus hæc definitio non conuenit homini neque caelo quae sunt quanti. Non caelo quæ cæli diuidi nequit utpote incorruptibile, cui repugnat diuisio, quæ semper ex se tendit in rei corruptionem. Neque etiam homini, neque alij toti heterogeneo, quia non quodcumque in quod diuiditur est hoc aliquid cum toto, hoc est quia non quaelibet pars est eiusdem rationis cum toto, brachium enim hominis non dicitur homo.

3 Respondeo essentiam definitionis traditæ ab Aristotele his claudi *diuisibile in ea, quae insunt*, quod tantum competit quantis, & non alij entitati ea ratione, qua prædicta verba explicabo: reliqua verò addidit Aristoteles ad maiorem explicationem definiti, quæ omnia quanto conueniunt, quod autem illa seorsim sumpta aliis à definito conueniant, nihil refert, cum tota definitio ad quædam sumpta tantum illi conueniat, eo enim ipso quod verba, quibus definitionis essentia clauditur tantum definito conueniant, non poterit tota definitio, quæ his verbis, & vterio ribus aliis componitur, aliis à definito competere. Afferro verba illa *diuisibile in ea, quae insunt*, tantum competere quantitati, seu toti, quanto, quia tantum subiectum illud quod quantum, seu quia tantum quantitas ex se peti existere modo diuisibili, substantia enim est habet partes ex se, potest illas habere redactas ad indiuisibile spatium, & ita constitui in hoc, ac si indiuisibilis esset, quod si seclusa quantitate aliquando esset extensa hanc extensionem non exigeret substantia, sed æquæ contenta esset præsentia quadam, ex vi cuius spatio quodam indiuisibili extensa constitueretur. Quantitas verò ex modo, quem peti sine quo naturaliter esse non potest, attenda tantum ipsius exigentia diuisibilitatem præ se fert, & ita existit ut partes in quas entitativè potest diuidi, modo diuisibili, id est in diuersis spatijs partibus, quod proprium est partium corporis distinctarum, & consequenter diuisibilium constituit. Existunt etiam partes quantitatis aptæ, ut alijs corporis interpositione diuidantur, quod non potest contingere substantiæ, quæ haberet omnes partes inter se penetratas, nihil enim potest poni inter partes, quibus est vnum indiuisibile spatium. Cælum ratione quantitatis capax est diuisionis, est hæc capacitas ratione formæ incorruptibilis sit impedita. Item est diuisibile mathematicè in partes extra partes existentes, quod sufficit ad rationem quantitatis, etiam si ex peculiari ratione formæ cælestis diuisioni physicae, seu vnionis corruptioni resistat, neque resistentia tanta est, ut non possit vinci à Deo, respectu cuius cælum diuisibile est in partes integrantes. Quanta heterogenea, sicuti homo, & equus, est non habeant partes eiusdem rationis cum toto quantum totum dicit tale substantiale compositum, at verò quantum formaliter est quantum, eiusdem rationis est cum qualibet illius parte seorsim sumpta, quia quantitas cuiuslibet partis eiusdem rationis est cum quantitate totius.

4 Explicata definitione quantitatis ab Arist. tradita, illius formalis ratio constitutiva restat assignanda, non enim quaelibet definitio datur per formale constitutum rei, sunt etenim plures descriptivæ definitiones, quæ dantur per passiones, seu affectiones rerum.

§. II.

Ratio formalis quantitatis non est tribuere partes substantiæ.

5 Sententia fuit Capreoli in 3. distinct. 3. q. 1. & distinct. 15. q. vnica, & Soncin. 5. Metaphys. q. 22. substantiam

materialem ex se nullas habere partes, sed hæc tribui à quantitate, cuius munus, & formale constitutum est partes substantiæ tribuere, illamque constituere diuisibilem integraliter. Sententiam hanc amplexus Noster Vasquez tom. 3. in 3. part. disput. 190. c. 3. num. 25. quam modò magnificauit recentes Thomista. Probat prædictam sententiam Vasquez quia si substantia, & reliqua accidentia secundum se habent partes, & extensionem, alia non esset extensio constituenda, in qua essentia quantitatis consistat, quæ esset media inter substantiam ipsam, & extensionem, quam in ordine ad locum vocant auctores, qui omnibus entitatibus ex se partes attribuunt, sed extensio in ordine ad locum posset immediatè substantiam ipsam, à quantitate indistinctam afficere, aut è contra essentia quantitatis ipsi extensioni actuali in ordine ad locum posset adscribi, & dici Christum in Eucharistia esse sine sua quantitate, quod nonnulli sunt arbitrati, existimantes nullam dari rationem quantitatis distinctam ab extensione actuali. Fateor discursum hunc difficultate non carere, verumtamen quæcumque illa sit, potius me cogeret ad negandum quantitatem distinctam à substantia, quam ad tribuendum illi munus impertinendi partes substantiæ, quas ipsa ex se non haberet, non enim immediatè ex illo positivè concluditur hoc esse quantitatis munus, sed quod si tale non sit, necessariam non esse quantitatem superadditam, quod facilius posset admitti, cum nulla ratione efficaci possit probari dari quantitatem distinctam à substantia, ut constat ex Punct. præcedenti, & sint argumenta valde difficilia, quibus impugnetur substantiam ex se non habentem partes illas posse à quantitate mutuari. Respondeo aliud esse munus quantitatis à prædicto distinctum, quod postea dabo, & ita illo secluso non superflue poni quantitatem distinctam à substantia, & extensione locali, quam dari à posteriori inferimus rationibus puncto præcedenti adductis.

6 Secundo argumentatur Vasquez: Si substantia ex se partes haberet, peteret vbi: vel ergo peteret vbi diuisibile ex vi cuius constitueretur diuisibiliter in spatio cum correspondentia partis subiecti ad partem spatij diuisibilem, vel peteret vbi indiuisibile ex vi cuius constitueretur tota in toto spatio, & tota in qualibet parte, cum enim natura sit ad vnum determinata non posset indiscriminatim vnum vel alterum modum petere: Cum ergo substantia diuisibilis esset, peteret modum existendi diuisibiliter, & præsentiam diuisibilem cum correspondentia distinctæ partis substantiæ ad distinctam spatij. Quod si substantia peteret per suam entitatem esse in loco diuisibiliter, neque per diuinam potentiam posset indiuisibiliter constitui. Ex quo etiam fieret quod Christus in Eucharistia non posset presentari indiuisibiliter, quod est absurdum, & contra fidem. Si verò substantia ex se peteret modum indiuisibilem existendi in loco, siue in quodam spatio indiuisibili, siue in spatio diuisibili tota in toto spatio, & tota in quolibet spatij puncto, eo modo, ac est Angelus, non posset constitui indiuisibiliter in loco diuisibili, quin etiam dum esset sub quantitate propriam præsentiam amitteret, quod ait Vasquez non admittere auctores oppositæ sententiæ, qui omnibus entitatibus proprias attribuunt præsentias.

7 Non animum conuincunt rationes Vasquez. Respondeo enim substantiam sine quantitate ex se exigere præsentiam, per quam constitueretur in spatio diuisibili, vel indiuisibili, ipsa enim neque exigat penetrationem suarum partium inter se, neque repugnet earum penetrationi, sed indifferens est, ut habeat partes inter se penetratas, vel omnino extensas, & quamlibet extra aliam, itaque substantia huius chartæ ablata illius quantitate indifferens est ut teneat eandem extensionem, quam modò habet, & ut redigatur, ad quodlibet spatium, minus isto, quod occupat, quovisque in puncto indiuisibili constitueretur. Huic substantiæ sic indifferenti diuisibilis quantitas illi vnita præstat determinationem per modum actus primi ut determinatè habeat præsentiam, ex vi cuius commensuratur cum spatio, cui quantitas vnita correspondet, quæ positâ determinatione datur substantiæ præsentia quædam, quam ipsa ex se indeterminatè petebat & ad quam determinatur ratione quantitatis, ex vi cuius formaliter constituitur præsens in eodem spatio, in quo est quantitas, cui vnitur & ratione cuius hæc determinata præsentia illi debetur. Quod ait Vasquez

numero vigesimo sexto, naturam esse ad vnum determinatam, & non posse indiscriminatim hoc vel illud ubi exigere, verum non est, quia omnis causa quantumuis necessaria indifferens est ad indiuiduationes effectuum, & non petit determinatè hunc præ alio, neque prælat, quod ait numero vigesimo octo, substantiam posse esse indifferenter ad præsentias numero distinctas, non verò ad præsentias specie distinctas, quia materia prima non tantum est indifferens ad formas solidi numero, sed etiam specie distinctas, & intellectus ex se indifferens est ad actus specie distinctos, quos producit, & patitur. Ad præsentias, ex vi quarum substantia poneretur absque vlla penetratione partium, & cum earumdem partium penetratione non esse specie distinguendas, quia quælibet pars substantiæ eandem partem præsentiam habet in hac spatiij parte, siue aliæ partes penetrantur, siue non penetrantur, ad penetrationem enim non requiritur corpora penetrata habere præsentias specie, aut numero distinctas ab illis, quas quodlibet haberet corpus, si in eodem spatio absque vlla penetratione existeret. Distingueretur in specie præsentia, ex vi cuius substantia in spatio diuisibili indiuisibiliter poneretur tota in toto, & tota in qualibet parte, eodem modo, quo est Angelus præsens à præsentia, ex vi quorum substantia diuisibilis in spatio diuisibili diuisibiliter poneretur absque vlla penetratione, vel cum aliquali, seu omnimoda partium penetratione in spatio diuisibili, aut indiuisibili. Ad illam autem præsentiam ex vi cuius substantia existeret in loco, eo modo quo existit Angelus non ego adhuc indeterminatè substantiæ materiali diuisibili propensionem tribuo, sed tantum obedientialem potentiam, ex vi cuius indifferens est, vt illam recipiat supernaturaliter à Deo, eo modo quo quantitas Eucharistica illam de facto recipit.

8 Neque placet quod ait Vasquez quod si substantia ex se peteret præsentiam diuisibilem, quæ existeret in spatio diuisibili non posset de potentia absoluta constitui indiuisibiliter in spatio diuisibili, neque posset Christus in Eucharistia hoc indiuisibili modo præsentari, quia de facto quantitas petit existere circumscriptiue modo diuisibili, & nihilominus præsentari à Deo contra ipsius quantitatis exigentiam modo indiuisibili: ergo etiam si substantia talem modum præsentandi diuisibiliter exigeret, posset à Deo indiuisibiliter præsentari. Similiter etiam si exigeret modum præsentiam, quo existeret indiuisibiliter, capax esset habendi modum, quo esset in spatio diuisibili diuisibiliter præsens. Quod ait P. Vasquez tunc substantiam propria præsentia carituram, quod putat esse contra sententiam illorum, qui singulis entitatibus distinctis, distinctas attribuant præsentias, distinctione indiget. Dicit potest entitatem carere propria præsentia, quia nullam habet præsentiam, qua per se, & immediatè afficiatur, sed constituitur præsens per præsentiam per se, & essentialiter respicientem aliam entitatem, sicuti plures affirmant formam, & reliqua accidentia præsentari, per præsentiam materiæ aut quantitatis. Alio modo dicitur entitas carere propria præsentia, quia etsi habeat præsentiam essentialiter ab illa dependentem, qua immediatè afficiatur, talis præsentia illi non est innata neque iuxta ipsius propensionem, & in hoc sensu dicitur substantia carere propria præsentia, quod non est contra sententiam illorum, qui singulis distinctis entitatibus distinctas tribuunt præsentias, qui tantum defendunt cuiusque entitati datam esse præsentiam afficientem essentialiter talem entitatem, quæ præsentia propria dicitur rei, quam essentialiter respicit, & ita in prædicto casu non posset dici substantia carere propria præsentia in priori sensu.

9 Adduci solent alia argumenta minoris momenti qualia sunt hæc. Habere partes extensas est effectus accidentarius: ergo non potest per se conuenire substantiæ, sed ratione quantitatis. Secundò quia partes materiæ non distinguuntur essentialiter: ergo accidentaliter: ergo materia haberet partes accidentales à quantitate distinctas. Tertio, si materia seclusa quantitate haberet partes, seclusa quantitate posset extendi, replere locum, & fundare distantiam, esse alteri æqualem, omnia tantum competunt quantitati. Ad primum respondeo habere partes extensas duo dicere, partes inter se distinctas, & illarum extensionem: habere partes distinctas est quod substantiale, & intrinsecum substantiæ, illarum extensio, ratione cuius substantia dicitur habere partes extensas, seu extensionem

partium, non competit substantiæ per se, sed per extensionem superadditam, quæ est accidens distinctum à substantiæ, & ab ipsarum partibus. Ad secundum respondeo partes substantiæ differre eo modo, quo differunt indiuidua eiusdem speciei non essentialiter, sed indiuidualiter per concedo substantiam seclusa quantitate posse per præsentiam superadditam constitui in spatio diuisibili cum respondentia partis substantiæ ad partem spatiij, in quo sensu posset dici occupare spatium, quia nulla pars certi spatiij esset, cui non responderet pars substantiæ, si verò occupare spatium sonet impedire, ne aliud corpus ingrediatur idem spatium, substantia seclusa quantitate non occuparet, quia esset penetrabilis cum alio quocumque corpore. Similiter concedo substantias posse fundare distantias per præsentias illis superadditas, & per eandem posse dici substantiam hanc correspondere æquali spatio cum illa, & adhuc seclusa præsentia, & quocumque alio accidentè posse dici substantiam hanc tot habere partes quot habet illa.

Sententia hæc graues patitur impugnationes, quarum nonnullas dabo, esto prima: substantia pedis non est substantia capitis: ergo substantia pedis distinguitur à substantia capitis: sed hæc substantiæ non distinguuntur tanquam duæ substantiæ partiales, seu tanquam partes componentes idem totum. Hæc ex communi apprehensione existimo esse omnino certa; Verumtamen ea est conditio illorum, quæ semel in quæstionem inciderunt, vt nihil sit ad eò obscurum, & imperceptibile, quod multi faciliè non præsumunt exponere, & persuadere, afferantque clarè ostendi ea, quæ semel, & iterum disputantibus repetita, & libris perlecta, & examinata communi ore, paucis illorum sectatoribus exceptis, reliqui omnes non solum falsa, verum etiam imperceptibilia esse clamitant, ideòque primum antecedens nobis probandum est. Probo antecedens: substantia pedis corrumpitur permanente substantia capitis: ergo substantia pedis distinguitur à substantia capitis. Experimur antecedens perpetua corporum diminutione, quæ fit per corruptionem alicuius pertinentis ad hanc substantiam, permanentibus aliis ad eandem substantiam pertinentibus. Abstineo hoc nomine *per se* ne suppositum neges, & dicas me supponere quod probare debebam. Consequentia est legitima, quia non potest idem corrumpi, & non corrumpi, sed substantia pedis corrumpitur: ergo substantia pedis, & substantia capitis non sunt idem: ergo distinguuntur. Non distingui tanquam duas substantias totales per se notum est, quia illa substantia pedis vt distincta à substantia capitis non est totum compositum, aliàs substantia capitis non pertineret ad illud. Neque substantia capitis est totum compositum, aliàs substantia pedis non pertineret ad illud compositum: ergo distinguuntur tanquam duo substantia ad idem compositum, ergo distinguuntur tanquam partes eiusdem compositi, quid est enim pars compositi nisi illud quod simul cum alio constituit compositum, & quod non est totum compositum, sed aliquid constitutum illius, siue integraliter, siue essentialiter, eam enim ratione, qua illud constituitur rationem partis habebit.

Respondent Thomistæ substantiam pedis distingui à substantia capitis non ratione sui, sed ratione quantitatis. Contrà: Quælibet entitas per se ipsam, & per id per quod constituitur, distinguitur ab omni alio, sed substantia pedis constituitur in esse substantiæ per se ipsam, & non per quantitatem: ergo distinguitur à substantia capitis per se ipsam, & non per rationem quantitatis. Dices quamlibet entitatè distingui ab alia per id, per quod constituitur in ratione, secundum quam ab illa distinguitur, & ita substantiam pedis distingui à substantia capitis per quantitatem, quia per rationem quantitatis constituitur in esse partis, secundum quam rationem distinguitur à substantia capitis, & non præcisè secundum rationem substantiæ, quam habet independenter à quantitate. Contrà: substantia pedis præcisè secundum rationem substantiæ ablatà ab illa ratione partis (si velis hanc esse superadditam rationi huius substantiæ) non est substantia capitis: ergo præcisè secundum rationem substantiæ, distinguitur à substantia capitis: Dices me implicationem in terminis inuoluere, quia eo ipso quod dico substantia pedis, dico partem substantiæ & postea addo præcisè ratione partis, quod est idem, ac dicere album formaliter præcisè à albedine

dine quod implicationem manifestam inuoluit, quia volumus præscindere à constitutiuo rei rem ipsam, quam constitutam supponimus. Plura sunt verba huiusmodi omnino re vacua quibus intenditur difficultas eludi, verumtamen illa exhauiere conabor. Argumentor sic: substantia, quæ est sub quantitate pedis, & constituitur in esse partis per hoc quod est sub quantitate pedis, seclusa illa ratione formalis, ratione cuius est sub quantitate pedis, & sumptâ tantum pro materiali, non est substantia illa, quæ est sub quantitate capitis: ergo præcisè per se ipsam, secluso hoc quod est esse sub quantitate pedis distinguitur à substantia capitis: *Quæ* forma argumentandi optima est, sicuti si ego arguerem: homo, qui est albus, & constituitur albus per albedinem, secundum se sumptus non ut albus, sed ut homo præcisâ ratione albedinis non est equus: ergo hac ratione sumptus, albedine seclusa, non est equus. Admissio antecedenti consequentia inuitabilis est, distinguendum ab illo ex parte rei distinctâ nihil aliud est quam ipsam esse, & non esse idem cum illo: sed illa substantia, quæ est sub quantitate pedis, secluso hoc quod est esse sub pede, non est substantia capitis: ergo illa substantia secluso hoc quod est esse sub pede per suam entitatem distinguitur à substantia capitis. Si antecedens neges, illud sic ostendo. Substantia illa, quæ est sub quantitate pedis secundum rationem distinctam ab hoc, quod est esse sub pede corrumpitur, non corruptâ substantiâ capitis secundum aliquam rationem, sed permanente secundum omnes: ergo substantia, quæ est sub quantitate pedis distinguitur secundum rationem distinctam ab hoc quod est esse sub quantitate pedis. Patet consequentia. Substantia pedis distinguitur à substantia capitis secundum omnem rationem, secundum quam corrumpitur, sed corrumpitur secundum rationem distinctam ab hoc quod est esse sub quantitate pedis: ergo distinguitur secundum rationem distinctam ab hoc quod est esse sub quantitate pedis, sed secundum illam rationem distinctam non constituitur per hoc quod est esse sub quantitate pedis, quia nihil constituitur per aliquid à se distinctum: ergo non distinguitur à substantia capitis, per hoc quod est esse sub quantitate pedis, quia omne ens per id distinguitur ab omni alio per quod constituitur. Si neges primum illud antecedens, videlicet substantiam, quæ est sub quantitate pedis, corrumpi secundum rationem distinctam ab hoc, quod est esse sub quantitate pedis, sic insurgam: ergo quando corrumpitur pars equi per diminutionem, vel quando abscinditur pes ab equo tantum corrumpitur hoc, quod est substantiam illam esse sub quantitate pedis, & non substantiam, quæ erat sub quantitate pedis sumpta pro materiali: ergo equè incorrupta, & integra manet in se ipsa forma equi, quando abscinditur pes ab equo, ac forma hominis quando abscinditur pes ab homine: ergo nunquam datur corruptio partialis substantiæ, sed tantum corrumpitur hoc, quod est substantiam esse sub hac, vel sub illa quantitate, quod si ita esset, neque noua pars substantiæ produceretur sed tantum produceretur hoc, quod est antiquam substantiam esse sub noua quantitate, & ita omnis substantia indiuisibilis erit sicuti homo, & anima rationalis.

12. Secundo pro eadem sententia sic argumentor. In nutritione substantiæ producitur aliquid substantiæ, nutritio enim terminatur ad substantiam, & est illius productio, sed non producitur substantia viuens quæ antea erat: ergo producitur aliquid substantiæ distinctæ à substantia quæ in viuente præcesserat: ergo producitur pars substantiæ. Respondebis produci aliquid substantiæ distinctum non ratione sui, sed ratione quantitatis à substantia, quæ in viuente præcesserat. Contra terminus qui producitur secundum illam rationem formalem præcisam, quæ terminat actionem est quid reale, & physicum non identificatum cum substantia præcedenti, neque cum quantitate, quia neque substantia præcedens, neque quantitas produciuntur per nutritionem: ergo secundum illam rationem formalem præcisam est distinctus à substantia præcedenti, non tanquam quid adæquatè constituens viuens, quod est nutritum: ergo tanquam quid, quod cum substantia præcedenti illud constituit: ergo tanquam pars viuens substantiæ, & pars substantiæ totalis.

13. Tertio, quantitas distinguitur à materia prima: ergo materia prima à quantitate poterit separari, supponamus ergo separatam esse, vel tantum illam mente præscindamus. Si velis materiam nunquam existere sine quantitate, & hac suppositione factâ argumentum instituo. Inquiri,

an materia prima separata à quantitate haberet partes necne. Si illas haberet, habeo intentum. Si illas non haberet: ergo materia prima est simplex, & indiuisibilis. Probo consequentiam: entitatem esse indiuisibilem nihil aliud est, quam non habere vnum, & aliud, ex quibus possit. Sed materia prima seclusa quæitate non habet vnum, & aliud ex quibus componatur: ergo est indiuisibilis, & omnino simplex. Dices materiam primam, ut præcisam à quantitate, neque habere partes, neque carere illis, sed esse indifferentem, ut illas habeat ratione quantitatis. Contra: præcisio hæc in ordine ad nostros conceptus potest in obiecto reperiri, quia possum ego non apprehendere materiam habentem partes, neque illam apprehendere earentem partibus, sed neutrum apprehendere, quia non contradictoriè, aut immediatè opponuntur apprehensio materiæ cû partibus, & apprehensio materiæ sine partibus, possum enim ego vtraque apprehensione carere, in rebus autem physicis, & in ordine ad se implicat talis præcisio, quia physicè, & à parte rei necessariò hæc charta habet albedinem, & non habere albedinem physicè, & à parte rei sunt extrema contradictoriè immediatè opposita, quorum alterum necessariò cuiusque conuenit entitati. De materia ergo ut distincta à quantitate non inquiri, an concipiatur cum partibus, vel sine partibus, quia tunc locum habet præcisio mentalis, & dicere non concipi cum partibus, neque concipi sine partibus, sed an ut distincta à quantitate, seu secundum illud esse quod habet non mente, sed physicè distinctum à quantitate, habeat partes, vel non habeat partes, à quibus extremis præscindere non poteris.

14. Respondent alij materiam primam non esse entitatem simplicem, quia est ut distincta à quantitate formaliter non habeat partes, habet tamen partes virtualiter, hoc est habet virtutè, ut habeat partes formaliter distinctas ratione quantitatis: sic contingere affirmant in qualibet entitate materiali, quæ ex sua natura seclusa quantitate virtualiter est diuisibilis in partes, & constituitur formaliter diuisibilis per quantitatem. Itaque asserunt in substantia esse virtualiter contentas, & quasi implicitas partes substantiæ, quæ explicantur per quantitatem, ad quam explanationem dicunt terminari actionem nutritiuam, ex vi cuius non producitur pars noua substantiæ, sed explicatur, & constituitur distincta formaliter à substantia præexistente pars illa, quæ antea tantum virtualiter erat distincta.

15. Has explanationes, & virtualitates nonnulli adstruunt, non ut suam explicent sententiam, sed ut oppositam confundant, videamus modò quid sub illis lateat. Explicatio hæc, vi cuius substantia, quæ tantum erat virtualiter diuisibilis, fit diuisibilis formaliter, vel est identificata cum substantia. Si est identificata cum substantia, non potuit vnquam sine illa substantia existere: ergo semper substantia fuit diuisibilis. Deinde actio nutritiua terminaretur ad explanationem identificatam cum substantia antiqua: ergo terminaretur ad substantiam antiquam: ergo ex vi nutritionis non magis produceretur antiqua substantia, quam noua, imò non esset noua, & antiqua, sed eadem magis explicata. Si est distincta à substantia, inquiri, quid sit an quantitas producta, an aliud accidens; Neutrum horum, quia actio nutritiua non terminatur ad quantitatem neque ad aliud accidens; sed ad substantiam. Rursus: si actio illa terminaretur ad quantitatem, seu ad aliud accidens, ex vi illius produceretur quantitas, seu tale accidens, ad quod terminaretur, & non noua substantia, & viuens augetur accidentaliter, & non substantialiter, illud enim producitur per actionem ad quod terminatur actio, & id viuèti accrescit, quod ex vi actionis nutritiue produciuntur. Dicunt actionem nutritiuam terminari ad quantitatem tanquam ad terminum directum. Contra hanc solutionem redit iterum idem argumentum: terminus directus actionis productiue debet produci per actionem, quam terminat: ergo si terminus directus actionis nutritiue est substantia, hæc debet per actionem nutritiuam produci. Vel ergo producitur substantia præexistens, vel alia quæ præexistenti vnitur: non præexistens, quia iam erat extra causas: ergo noua alia quæ præexistenti vnitur: ergo producitur pars noua substantiæ, quia substantia illa noua quæ præexistenti vnitur, cum præexistente componit integram substantiam, quod est habere rationem partis. Deinde actionem productiuam tangere terminum in obliquo, vel dicit tantum tangere per se in recto aliquid, quod respiciat aliud

quantitatis non consistere in ipsa actuali extensione, seu capacitate fundandi mensuram quatenus est esse, sed in exigentia huius extensionis, seu capacitatis fundandi hanc mensuram. Post tot distinctiones, & subdivisiones coincidit hæc sententia cum alia, quæ in prima sui inscriptione asserit essentiam quantitatis consistere in exigentia extensionis, de qua postea iudicium fero, modo tantum infero malè hanc sententiam explicari, per ordinem ad commensurationem, radix enim extensionis non bene explicatur per ordinem ad mensuram, ad quam neque extensionis radix, neque ipsa extensio per se ordinatur, sed illis extrinsecè valde, & accidentaliter contingit, sicuti extrinsecè qualitati aduenit denominatio similis, per quam non rectè formalis ratio qualitatis explicaretur, sicut enim rectè intelligitur qualitas sine ordine ad similitudinem, sic rectè quantitas intelligitur sine ordine ad mensuram, etiam si quantitati per se conueniat fundamentum valdè remotum fundandi mensuram quatenus est ex se, seu quæ qualitati conuenit, & non ita remotè fundamentum fundandi similitudinem.

21 Alij propius ad veritatem accedunt dicentes essentiam quantitatis consistere in exigentia extensionis in ordine ad locum in hac sententia expendendum est, an hæc exigentia extensionis in ordine ad locum sit idem cum resistantia ad penetrationem, vel dicat aliquid ab ista distinctum, vt de illa possit iudicium ferri. P. Hurt. disp. 4. sect. ... putat hæc exigentiam extensionis non distingui formaliter ab impenetrabilitate, quod sic probat. Eo ipso quod entitas exigat extensionem, per hunc positium conceptum exigentia quocumque alio secluso, fundat negationem actualis penetrationis: ergo fundamentum impenetrationis, seu impenetrabilitas non distinguitur ab exigentia extensionis. Censò ergo exigentiam extensionis formaliter esse impenetrabilitatem, seu repugnantiam penetrationis, puto tamè latius patere impenetrationem, quam pater extensionis exigentia, quia impenetrabilitas conuenit entitati diuisibili independentè ab vnione, cum quacumque alia: extensio autem non potest conuenire entitati indiuisibili, neque entitas in diuisibili non vnita alteri saltem indiuisibili, cum qua totum indiuisibile constituitur, potest fundare extensionem. Ex quo inferes extensionem non esse quacumque impenetrationem, sed impenetrationem rei diuisibilis. Insuper extensio, quam habet entitas in ordine ad spatium, dicit impenetrationem partium, quas entitas includit, non vero impenetrationem cum alio quocumque corpore, quia etiam si huic ligno extensio retineret eandem præsentiam, quam antea habebat, accideret penetratio cum altero ligno ex eo, quod alterum inciperet occupare spatium, quod occupabat, & modò occupat, lignum retineret eandem extensionem in ordine ad se, quia retineret eandem præsentiam, & eodem modo se haberet in ordine ad spatium, quo antea se habebat: ergo extensio in ordine ad se tantum dicit impenetrationem partium eiusdem corporis inter se, & non impenetrationem earumdem, & totius corporis cum alio corpore distincto: ergo latius patet impenetratio, quam extensio: ergo latius patet exigentia impenetrationis, quam exigentia extensionis.

22 Dices posse in corpore diuisibili considerari duplicem extensionem, quandam in ordine ad se, & hanc tantum dicere impenetrationem partium eiusdem entitatis, quam haberet corpus penetratum cum alio, aliam in ordine ad alia corpora, & hanc dicere impenetrationem cum aliis corporibus, quia extensione caret corpus cum alio penetratum, & hac ratione non distingui impenetrationem ab extensione, quia impenetratio in ordine ad se identificatur in corpore diuisibili cum extensione in ordine ad se, & impenetratio in ordine ad alia corpora identificatur cum extensione in ordine ad alia corpora. Ex eo solum posset impugnari, qui hæc diceret, quia abuteretur nomine extensionis, quæ semper in ordine ad se sumitur, & non in ordine ad aliud, & quod in hac solutione nomine extensionis in ordine ad aliud significatur, nullus extensionem vocabit, neque ita vocari potest vt iam probo. Quocumque corpus quantitatum penetrari potest cum Angelo, & absolute dicimus corpus esse penetrabile cum Angelo, & tamen nemo dixit hominem esse inextensum in ordine ad Angelum: ergo penetratio cum alia entitate non dicitur inextensio in ordine ad talem entitatem: ergo neque impenetratio cum entitate distincta dicitur extensio in ordi-

ne ad entitatem distinctam, sed semper extensio sumitur in ordine ad partes eiusdem totius, & penetratio in ordine ad partes totius inter se, & in ordine ad partes totius, quod illas includit cum quolibet alio toto, & partibus ipsius. Si quis autem ita nominibus abuteretur, & impenetrationem huius entitatis cum illa extensionem in ordine ad illam entitatem vocaret, & penetrationem earumdem inextensioem vnus cuiusque in ordine ad aliam entitatem esse diceret, tantum contra communem loquendi modum peccaret, & contra significationem, quam ex hominum impositione habet hæc vox *extensio* & ita non posset ratione aliqua efficaci ab hoc improprio loquendi modo dimoueri.

23 Ex his infero exigentiam extensionis, & exigentiam impenetrationis non esse duos conceptus, quorum vnus oriatur ab altero, sed distingui tanquam superius, & inferius, includens, & inelufum. Exigentia impenetrationis se extendit ad subiecta diuisibilia, & indiuisibilia, exigentia extensionis dicit non quacumque exigentiam impenetrationis, sed exigentiam penetrationis in corpore diuisibili, cui tantum potest conuenire extensio, & extensionis exigentia. Insuper in corpore diuisibili exigentia extensionis non dicit exigentiam totius impenetrationis, sed exigentiam penetrationis in ordine ad partes eiusdem subiecti, quia cum penetratio huius corporis cum illo non impedit extensionem huius, ita non exigit corpus hoc impenetrationem cum illo, vt sit extensum, neque exigentia extensionis dicit exigentiam impenetrationis cum alio corpore. Non autem distinguuntur in corpore diuisibili exigentia impenetrationis partium secundum se, & exigentia extensionis, quia vt bene arguit Hurtadus idem conceptus positius, qui fundat extensionem, fundat earum impenetrationem, & impenetratio positiuè sumpta pro præsentia partium in diuersis spatij partibus ab ipsa extensione formaliter non differt.

§. IV.

Propria sententia, vbi præcedens magis impugnatur.

24 **E**X dictis infero non rectè explicari quidditatum conceptum quantitatis, per extensionis exigentiam, siquidem hæc exigentia tantum dicit impenetrabilitatem partium quantitatis inter se ipsas, & æquè primò conuenit quantitati impenetrabilitas in ordine ad proprias partes inter se ipsas, ac in ordine ad aliud quodcumque totum quantitatum, ac proinde explicanda est natura quantitatis non solum per impenetrabilitatem partium eiusdem quantitatis inter se, quam dicit formaliter exigere in extensionis, sed per impenetrabilitatem quantitatis in ordine ad proprias partes, & in ordine ad aliam quamcumque quantitatem. Melius ergo explicabitur quantitatis essentia per impenetrabilitatem, seu exigentiam occupandi distinctum spatium ab illo, quod occupat quodvis aliud corpus, quam per exigentiam extensionis. Adde iuxta Zenonis sententiam non aptè explicari essentiam quantitatis per exigentiam extensionis, quia punctum quantitatis secundum hanc sententiam eiusdem rationis est cum tota quantitate, & tantum differt penè magis & minus sicuti differt homo à pluribus hominibus, vt dicebam Controuers. 17. Phyl. Punct. 7. Quod si tota quantitas dicat vnionem integram, quam non dicit punctum quantitatis, hæc vnio ad integritatem, & non ad essentiam quantitatis spectabit, ac proinde eadem essentia gaudet punctum quantitatis, qua tota quantitas. Sed punctum quantitatis non exigit extensionem, sed impenetrationem: ergo melius per exigentiam impenetrationis, seu per impenetrabilitatem essentia quantitatis, iuxta omnium sententias explicabitur.

25 Dices punctum quantitatis fundare extensionem totius quantitatis, licet illam sibi non exigat, sed toti quantitati quam componit. Fateor solutionem hanc benignè sustineri posse, non tamen difficultatem euacuat, quia essentia quantitatis non consistit in eo, quod est fundare extensionem, cum iuxta Zenonis sententiam, cui interdum definitioem quantitatis aptare, si indiuisibile quantitatis poneretur separatim totam essentiam quantitatis retineret, & nihilominus actu non fundaret extensionem: ergo essentia quantitatis non consistit in hoc, quod est actu fundare extensionem, neque potest consistere in hoc, quod est exigere

exigere fundare extensionem, quia quædam totalis quantitas, etsi extensionem habeat, non exigit illam fundare, aliud enim est habere in se formalem extensionem, aliud esse fundamentum extensionis, seu habere exigentiam fundandi extensionem, illud enim tantum exigit fundare extensionem, quod exigit vni alteri extremo, ex quo simul, & ex ipso resultet extensio, sic enim vni est actu extensionem fundare, cum autem quantitas totalis non exigit vni alij quantitati non exigit extensionem fundare. Video partes, seu indiuisibilia, quæ in quantitate includuntur exigere fundare extensionem, & illa actu fundare iuxta sententiam Zenonis, ratione quorum seorsim sumptorum, licet non ratione quantitatis integræ indiuisibiliter sumptæ quantitati conuenit, hoc quod est exigere fundare extensionem, ex quo potest aliquo modo prædictæ objectioni respondere, verumtamen negabit nemo clariùs, & expeditius quantitatis essentiam explicari per impenetrabilitatē, quam per hoc quod est fundare extensionem. Deinde communis sententia, quæ impugno nõ conluit essentia quantitatis in exigentia fundandi extensionem, quæ indiuisibili quantitatis potest cõpetere, sed in exigentia extensionis, quæ sicuti, & ipsa extensio indiuisibili repugnat cui impenetratio, & impenetrabilitas iuxta Zenonem optimè quadrat.

26 Reicio definitionem datam per exigentiam extensionis, quia licet definitio illa rectè explicaret essentia quantitatis diuisibilis, quæ modò est, non rectè explicat essentiam quantitatis indiuisibilis, quæ possibilis est, cui repugnet extensio secundum suam entitatem & indiuisibilis sit, & omnino simplex sicuti Angelus, & anima rationalis, quæ entitas poterit habere impenetrabilitatem, per quam formaliter constituetur formaliter quantitas. Dices repugnare talem quantitatem, quam ego non repugnare sic probo. Non repugnat corpus completum indiuisibile integraliter vt probaui Controv. 5. Physic. Punct. 5. ergo non repugnat accedens quoddam inherens huic corpori commensuratum cum illo, ex vi cuius corpus istud impenetrabile fiat. Sed tale accedens habebit rationem quantitatis: ergo non repugnat quantitas adæquata, & indiuisibilis integralis. Non repugnare tale accedens probandum esset soluendo rationes, quibus talis accedens propugnaretur repugnantia, sed nulla aliis momenti mihi occurrit, neque adhuc apud alios, hanc difficultatem exagitant vidi, ideo huius accedens non repugnantiam non probo, sed tanquam certam mihi statuo ex eo præcisè, quod nulla in tali accedenti valeat excogitari repugnantia. Minorem videlicet tale accedens habiturum rationem quantitatis sic probo. Tale accedens differet à reliquis aliis ex eo, quod esset resistentium penetrationis, sed hæc differentia non est constitutiva accedens pertinentis ad prædicamentum distinctum à prædicamento quantitatis, vt per se patet: ergo constitueret accedens quod ad propriam speciem quantitatis pertinet. Confirmatur impenetrabilitas in omnium sententia, aut est essentia, aut passio quantitatis: ergo quodcumque accedens, cui conuenit impenetrabilitas est quantitas. Patet consequentia: quodcumque accedens cui conuenit essentia, aut passio quantitatis est quantitas: sed tali accedenti conuenit impenetrabilitas, quæ saltè est passio quantitatis: ergo tale accedens esset quantitas, siue in ratione talis constitueretur per impenetrabilitatem, tanquam per rationem formalem quantitatis, siue per aliud prædicatum, à quo impenetrabilitas oritur, vt passio ab essentia. Ex hoc infero tale accedens habiturum rationem quantitatis: quod si semel admittatur, necessarid dicendum est constitui in ratione talis per impenetrabilitatem, cum nullum possit excogitari prædicatum in tali accedenti distinctum ab impenetrabilitate, quod sit formale quantitatis constitutum, & à quo impenetrabilitas concipiatur oriri.

37 Statui essentiam quantitatis in impenetrabilitate consistere, item præter quantitatem diuisibilem, quam experimur, posse dari quantitatem indiuisibilem, restat modò explicandum respectu cuius futura sit hæc quantitatis impenetrabilitas. Vulgo dicitur impenetrabilitas quantitatis esse respectu alijs quantitatis, quod est quantitatem per quantitatem explicare, quia in definitione quantitatis ipsam quantitatem apponimus, & cum rogamus, cum quibus entitatibus quantitas sit impenetrabilis, respondetur esse impenetrabilem cum quantitate, quæ responsione adhuc datâ, restat sciendum quid sit quantitas. Neque dici potest quantitatem esse impenetrabilem cum alio corpore, quia quan-

titas penetrabilis est cum corpore substantiali: si ab illo demas quantitatem superadditam, ratione cuius sit impenetrabilis. Rectè iuxta communem sententiam essentia quantitatis explicabitur per impenetrabilitatem cum alio eiusdem rationis cum ipso, ita vt illud accedens, seu illud ens, habeat rationem quantitatis etiam si penetrabile sit cum ipso, omni alio specie ab ipso distincto. Verumtamen in mea sententia non adæquatè hæc ratio essentia quantitatis explicatur, quia cum admittam quantitates specie distinctas vnã diuisibilem, indiuisibilem aliam, & omnis quantitates cum quacumque alia impenetrabilis sit, sit hæc quantitates existentem non solum esse impenetrabilem cum alio accedenti eiusdem speciei cum ipsa, sed etiam cum accedenti specie distincto ab illa, videlicet cum quantitate indiuisibili, quam possibilem esse defendimus. Deinde etiam non admittatur possibilem quæritas indiuisibilis, saltem possibilem est quantitas identificata cum substantia, quæ per se ipsam sit impenetrabilis, & extensionem exigens, quæ specie distinguitur à quantitate substantiæ superadditæ, & tamen erit impenetrabilis cum illa per prædictum quantitatis conceptum: ergo non explicatur adæquatè impenetrabilitas quantitatis per ordinem ad aliam entitatem eiusdem rationis cum illa, quam impenetrabilem appellamus.

Ob difficultatem prædictam quiddam conceptum quantitatis sic expromo: *Ens per se impenetrabile cum alia eiusdem rationis cum ipso, & cum quacumque alia entitate, quæ similem impenetrabilitatem habeat cum alia eiusdem speciei cum ipsa.* Definitio hæc comprehendit omnem quantitatem possibilem, siue substantialem, siue accidentalem, diuisibilem, vel indiuisibilem, quia omnis quantitas est impenetrabilis cum alia quantitate eiusdem speciei: insuper quantitates omnes etiam specie distinctæ inter se sunt impenetrabiles, qui conceptus optimè prædicta definitione exprimitur, quia prior illius pars exprimit impenetrabilitatem quantitatis accidentalis diuisibilis cum alia accidentali diuisibili eiusdem rationis, & posterior exprimit impenetrabilitatem quantitatis diuisibilis cum indiuisibili, quæ impenetrabilis est cum alia eiusdem rationis, videlicet cum alia indiuisibili, & eadem ratione explicat impenetrabilitatem quantitatis accidentalis cum quantitate substantiali, quæ impenetrabilis est cum alia eiusdem rationis, videlicet cum alia quantitate substantiali.

Obiic. non bene explicari essentiam quantitatis per impenetrabilitatem entis cum alio eiusdem speciei, & c. quia ad hoc vt cognoscatur hoc ens esse eiusdem speciei cum illo, cognoscenda est species, & essentia vtriusque entis: ergo ad cognoscendam essentiam quantitatis requiritur præcognosci ipsam essentiam: ergo explicatur idem per idem. Respondeo ad cognoscendum hoc ens esse eiusdem essentia cum illo necessum non esse cognoscere essentiam metaphysicam alicuius, neque prædicatum per quod ens in tali specie constituitur, sed sufficere cognitionem quandam valde confusam accidentium, & proprietatum vtriusque, quæ rectè potest supponi, & prærequiri ad essentiam metaphysicam quiddam cognoscendam. Cognitionem illam sufficere ad cognoscendum duo entia esse eiusdem speciei per se notum est, nullus enim dubitat materiam primam Petri esse eiusdem speciei cum materia prima Ioannis, & magna est difficultas in agnoscendo prædicato metaphysicè constituyente materiam primam.

Obiic. secundo. Nulli entitati, quæ non sit quantitas conuenit impenetrabilitas cum alia eiusdem speciei cum ipsa: ergo per hanc impenetrabilitatem adæquatè differet quantitas ab illis entitatibus: ergo rectè, & adæquatè definitur quantitas per impenetrabilitatem cum alio eiusdem speciei, & necessum non erit addere secundam partem definitionis, per quam definitio longior quàm par est erudat. Respondeo impenetrabilitatem cum alio eiusdem speciei tantum conuenire quantitati, ex quo inferitur per hanc impenetrabilitatem adæquatè distinguendam esse quantitatem à reliquis entitatibus, siquidem hæc tantum impenetrabilitas illi cõpeteret; distingui tamen per impenetrabilitatem in ordine ad aliud eiusdem speciei, & in ordine ad aliam entitatem habentem similem penetrationem, quia impenetrabilitas quantitatis non solum est in ordine ad aliud eiusdem speciei, sed etiam ad aliam quacumque entitatem, quæ similem habeat impenetrabilitatem. Sic contingit in creatura rationali, quæ sufficienter distinguetur ab omni alio per principium iudicandi, quia tamen non

non habet principium iudicandi distinctum à principio discurrendi, sed idem principium, quod est virtus iudicativa, est etiam discursiva, sic creaturam rationalem differre à non rationali non solum per principium iudicandi, sed etiam per principium discurrendi.

31 Iam de effectu formali quantitatis iuxta mea principia parum superest dicendum, dixi enim sepe effectum formalem cuiusque formæ esse compositum resultans ex formæ & ex subiecto, cuius compositi essentia facillè cognoscitur cognita essentia materiæ, & formæ quibus componitur, præcipuè cognita formæ, quæ est vltimum constitutum compositi, & cum iam explicuerim quidditatem quæritatis hæc cognita facillè poterit cognosci quidditas compositi, seu quanti constituti per quantitatem. Quod vulgò dicitur quantitatem communicare materiæ impenetrabilitatem, & extensionem, non ita intelligendum est, vt materiæ prima habeat aliquam exigentiam ratione quantitatis, quam seclusâ quantitate non haberet, quia exigentia intrinseca rei ab ipsa non distinguitur, & cum entitas eadem sit manet cum eadem exigentia. Si dicas præstare illam exigentiam extrinsecam talis exigentia extrinseca materiæ, erit intrinseca quantitati, mediâ quâ exigit materiæ, ac proinde exigentia illa propria erit quantitatis, & non materiæ; id autem præstat quantitas materiæ vnita, vt materiæ, impenetrabilitatem debeat, quia materiæ ex se exigit esse in eodem spatio, in quo est quodcumque accidens cui vnitur, & accidens similiter petit esse in eodem spatio, in quo est subiectum, cui vnitur, insuper petit quæritas impenetrationem cum alio ente eiusdem rationis, & impenetrationem partium ipsius quantitatis inter se ex quo fit petere eandem impenetrationem materiæ cui vnitur cum petat habere spatium commune cum materiæ, cui vnitur. Fit etiam posita impenetrationem quantitatis deberi eandem impenetrationem materiæ, cui quæritas est vnita, quia materiæ exigit esse in eodẽ spatio, in quo fuerit forma illi vnita; ergo suppositâ præsentia quæritatis vnite materiæ in tali spatio, debetur materiæ præsentia in eodem spatio, ex vi exigentiæ, quam habet præstandi in quocumque spatio, in quo sit præsentatum accidens illi vnitum, & consequenter debetur materiæ impenetratio, quam habet

32 quantitas, cui vnitur.

Ex hoc inferes, quod cum Hurta. notabam Controu. 5. Phys. Punct. 5. posita vnione plurium partium substantiæ ad indiuisibile quantitatis his partibus non deberi impenetrationem ipsarum inter se ratione huius vnionis, potius ratione talis vnionis illis deberetur penetratio, quia partibus substantiæ debetur præsentia in eodem spatio, in quo est quantitas terminas ipsarum vnionis, & cum in hoc casu idẽ indiuisibile quantitatis terminaret vnionem plurium partium substantiæ, his omnibus deberetur præsentia in eodem spatio, in quo est illud indiuisibile quæritatis, ac proinde illis deberetur penetratio. Eadem ratione si idem indiuisibile substantiæ, vel eadem indiuisibilis substantia vniretur pluribus partibus quantitatis non penetratis, sed extensis, tali substantiæ indiuisibili deberetur præsentia in omnibus indiuisibilibus spatijs, in quibus quantitas illa diuisibilis penetraretur. Ex hoc inferes, ex eo deberi extensionem substantiæ, quæ vnitur quantitati extensæ, quia distincta pars substantiæ distinctæ parti quantitatis vnitur, & cū distinctæ partes quantitatis occupent distinctum spatium sit distinctas substantiæ partes distinctum occupare spatium. Ex eodem principio inferes, quod si naturaliter, vel supernaturaliter omnes partes substantiæ diuisibiles immediatè vnirentur cuiuscumque indiuisibili quantitatis diuisibilis, omnibus partibus substantiæ, & toti substantiæ deberetur intima præsentia, cum quocumque indiuisibili quantitatis, & consequenter deberetur præsentia definitiua substantiæ hæc ratione vnite quæritati præsentia circumscriptiuè, quia eo ipso, quod tota substantia esset intimè præsens cuiuscumque indiuisibili quantitatis, esset tota in quocumque indiuisibili spatijs, & in toto spatio, in quo esset quantitas. Ad do in sententia, quæ asserit omnes entitates fieri præsentis per præsentiam quantitatis, cui vnitur, non solum ex vi vnionis substantiæ diuisibilis secundum se totam ad quodcumque indiuisibile quantitatis circumscriptiuè existentis deberi prædictæ substantiæ præsentiam definitiuam, sed fieri formaliter definitiuè præsentem in tali spatio, quia in hac sententia ex vi vnionis ad quantitatem quodcumque extremum quantitati vnitum constituitur formaliter in eodem spatio, in quo est quantitas per se terminans talẽ vnionem.

Francisc. de Ouidio, Philosoph. Tom. I. l.

ne, cum autem tota substantia esset vnita huic indiuisibili quantitatis immediatè, & sic reliquis alijs, per hanc vnionem tanquam per formam, seu tanquam per informationem, de quo non curo, constitueretur formaliter tota substantia in quocumque spatio, cui quælibet pars, & quodlibet indiuisibile quantitatis correspondet, quod est constitui definitiuè in spatio, in quo est quantitas circumscriptiuè præsens.

PUNCTUM III.

De speciebus quantitatis permanentis continuæ.

31 SI de quantitibus possibilibus disputatio procedat, Stot possunt excogitari quantitatis species, quot sunt species rerum materialium quæ in alijs prædicamentis realium entitatum reperiuntur, cum enim non repugnet substantia per se ipsam immediatè impenetrabilis, & quantitates, quæ huiusmodi impenetrabilitatem habeant, dari poterunt quæritates specie distinctæ identificatæ cum substantijs, vel qualitibus specie differentibus. Poterunt etiam quantitates superadditæ specie differre ex eo, quod vna sit diuisibilis, & indiuisibilis alia, cum iam probauerim non repugnare quantitatè indiuisibilem. De quantitate reali, quæ speciale est accidens distinctum à reliquis omnibus difficultatè hæc examinant Doctores, cum quibus quid de hac quantitate breuiter definiam. Ad naturam quantitatis explicandam præ oculis semper habenda est duplex opinio circa continui compositionem, quædam illud componens ex puris indiuisibilibus, alia ex partibus infinitis in infinitis diuisibilibus. Vtriusque continui structuram explicui Controu. 17. Punct. 7. & iuxta doctrinam ibi traditam rem tracto.

32 Dico Primò: Iuxta Aristotelis sententiam linea, superficies, & corpus est species quantitatis. Conclusio hæc communis est omnium ferè Doctorem, licet non illi absque distinctione assentiantur Hurta. disp. 13. sect. 6. §. 52. quia existimat lineam, & superficiem subiectari in partibus quæritatis, cum quibus penetratur nullumque subiectum reddere impenetrabile, illam defendit P. Soar. supra, à quo recedit Hurta. quia existimat lineas, & superficies quantitatis non subiectari in lineis, & superficiebus materiæ, sed in partibus eiusdem quantitatis, quas vnit, asseritque lineas, & superficies quantitates esse dicendas, si subiectantur in lineis & superficiebus materiæ, quas reddant impenetrabiles. Defendo lineas quantitatis in lineis materiæ subiectari, & sic de superficiebus, ac proinde ex hoc capite nõ illis iuxta mea principia poterit denegari ratio quantitatis, veritatem existimo nihil conducere lineas, & superficies quæritatis in lineis, & superficiebus materiæ, vel in ipsis quantitatis partibus subiectari, ad hoc, quod quantitates rationem participant, vel illa careant. Ratio est: illud quod secundum suam entitatem quantitas est, secundum seipsum impenetrabile est, & non à subiecto impenetrabilitatem meadit: ergo si linea est species quantitatis, secundum se independentem à subiecto debet esse impenetrabilis: ergo siue huic, siue illi subiecto vnitur eandem impenetrabilitatem habeat. Secundò etiam quæritatis essentia consistet in extensionis exigentiâ, vt multorum fert probabilis opinio; quantitas vnita subiecto indiuisibili, cui non potest præstare extensionis exigentiâ, retineret totam quæritatis essentiam: ergo etiam si linea ex se diuisibilis vnitur subiecto aliunde impenetrabili, cui non posset impenetrabilitatè præstare, retinebit essentiam quantitatis, quia hæc consistit in quidditate rei, quæ ex se impenetrabilis est, & apta, vt communicet hanc impenetrabilitatem subiecto ex se capaci, quod si subiectum incapax respiciat, non ideo secundum aliquam rationem illius prædicata essentialia deficiunt, quæ in quacumque forma eadem retinent, dum permanceat intrinsecè eadẽ forma, siue hoc, siue illud subiectum forma respiciat. Vltimò: etiam quæritati essentialia esset communicare impenetrabilitatem subiecto, adhuc linea parti quantitatis vnita essentiam haberet quantitatis, & de facto talem impenetrabilitatem communicaret parti quantitatis, cui vniretur, quia etiam pars quantitatis ex se fit impenetrabilis, potest etiam impenetrabilis fieri ratione lineæ ab ipsa distinctæ, quia non repugnat eandem partem quantitatis ex duplici capite esse impenetrabilem, etiam si alterum non distinguatur ab ipsa quantitatis parte, quia pars quantitatis ex se impenetrabilis potest vniri formæ, seu formam recipere talis nature, vt ex vi illius impen-

D non

dimentum habeat vt penetratur, ita vt etiam si ipsa ex se non haberet impenetrabilitatem, præcisè ratione formæ aduenientis penetrari nõ posset, negatio enim penetratio- nis potest ex repugnantia subiecti, & ex repugnantia for- mæ superadditæ eidem subiecto procedere: sic cõtingeret si pars superficiei penetraretur cū parte corporis, quia tūc pars corporis ex se impenetrabilis taliter esset affecta parte superficiei, vt etiam si nullam impenetrabilitatem haberet, præcisè ex superficiei parte necessariò haberet eãdem im- penetrationem, quam ex se habet pars superficiei, cui vni- tur, ita vt pars corporis à se haberet impenetrabilitatem propriã partis corporis, & à parte superficiei, cui esset vni- ta impenetrabilitatè propriam partis superficiei superad- ditã parti corporis, sicuti superadditur parti materiæ im- penetrabilis partis quantitatis. Dicendũ ergo est in om- nium sententia lineã, superficiei, & corpus esse quãtita- tis species, quia his omnibus entitatibus cõuenit impenetra- bilitas, & illarum neutra potest ita penetrari vt reducatur ad indiuisibile partium. Fateor lineas, & superficies non esse quantitates completas, quia ex se ordinantur ad cõpo- nendum totum integrale tanquam nexus partium talis to- tius, quod per se notum est, & alia probatione non indiget.

3 Obiicies: quando duo corpora tanguntur superficies exte- riore corporũ in quibus sit contactus penetrantur inter se, & lineæ huius superficiei cum lineis alterius superficiei: ergo non cõuenit impenetrabilitas lineis, & superficibus: ergo non sunt species quantitatis. Respondent nonnulli li- neas, & superficies extimas diuersorum corporũ penetra- ri secundum partem, quia indiuisibiles sunt, non verò se- cundum partem diuisibilem, v.g. lineam penetrari secun- dum latitudinem, non verò secundum longitudinem, & su- perficiem penetrari secundũ profunditatem, non verò se- cundum longitudinem, aut latitudinem: Displicet solutio, quia lineæ, & superficies penetrari nequeunt secundũ men- suras, quas non habent, sed lineæ non habet latitudinẽ, ne- que superficies profunditatem: ergo neque lineæ potest pe- netrari secundum latitudinem, neque superficies secundum profunditatem. Secundò lineæ quæ habebat longitudinem duorum palmorum in ordine ad spatium, habet tantum longitudinem vnus palmi cum duplicata charta penetra- tur: ergo penetratur secundum longitudinem. Persistentes eadem solutione respondent penetrari longitudinem li- neæ, quia pars lineæ supponitur parti lineæ, qua parte li- nea est indiuisibilis, non posse tamen penetrari secundum longitudinem hoc est intrante lineæ spatium alterius per partem, secundum quam lineæ diuisibilis est, quia si lineæ lineæ è regione obiceretur per puncta initiatia, nulla posset locum alterius ingredi, neque vlla esset inter lineas penetratio. Placebit forsitan solutio ad speciem composita rem non percipienti, quis tamen illam attende inspiciat, facillè illius falsitatem deprehendet, quam sic ostendo. Po- natur manus supra mensam, lineæ manus per suprapositio- nem penetrabuntur cum lineis mensæ, vt solutione, quam impugno traditur, ducatur postea manus per mensæ pla- num, tunc lineæ manus intrabunt spatium linearum men- sæ non per suprapositionem, sed ingressu factò per puncta & partes linearum, quæ è regione opponerentur, & secun- dum partem illam, qua lineæ diuisibilis est.

4 Alij magis ad veritatem accedentes asserunt lineas nos- se penetrari secundum aliquas partes, non verò secundum omnes, quia nulla pars lineæ potest penetrari cum parte sibi immediatè vnita, etiam si cum aliis mediatè vnitis va- leat penetrari. Non acquiesco: Partes quãtita- tis omnes sunt eiusdem rationis: ergo si hæc pars, B. v.g. potest pe- netrari cum parte D, mediatè vnita poterit penetrari cum e immediatè vnita eiusdem rationis cum parte D, media- tè vnita. Verge: hæc pars quæ est vnita immediatè parti B, potuit vniri mediatè: sed vnita mediatè potuit penetra- ri: ergo modò, cum sit eadè pars Dices non posse penetrari ratione vnionis immediatæ: Contrã: partes quãtita- tis secundum se sunt impenetrabiles, & non ratione vnionis: ergo siue vnita mediatè, vel immediatè, siue non vnita eadem impenetrabilitatem retinebunt. Melius dicitur partes li- neæ esse penetrabiles secundum aliquas, & secundum quã- libet assignabilem cum quacumque alia, non tamen posse partes omnes secundum se totas penetrari, ita vt ad indi- uisibilem reducatur spatium, quia cum quãlibet pars sit di- uisibilis in semper diuisilia, quantumuis penetratur semper illud partis, seu pars illa, quæ penetratur habet partes in-

ter se non penetratas, quibus repugnat naturaliter ad indi- uisibile spatium reduci.

Obiicies: Impenetrabilitas lineæ in eo consistit, vt non possit ad indiuisibilem reduci: ergo lineæ tantum est impen- trabilis in ordine ad partes, quas in se continet, & non in- penetratur, quod si non possit penetrari tota hæc lineæ cum aliquo indiuisibili seorsim sumpto alterius lineæ, ideo est ad indiuisibilem redacta repugnaret penetrari cum quolibet puncto alterius lineæ: ergo malè definitur quãtita- tem per ordinem ad impenetrabilitatè partium eiusdem quã- titatis inter se, & quantitatis adæquatæ cum alia quãtita- te adæquata. Resp. eandè impenetrabilitatem habere hæc lineã in ordine ad se ratione partium, quam habet ratione sui totius in ordine ad alia lineam, quia sicuti omnes partes distinctæ huius lineæ possunt correspondere partibus di- stinctis alterius lineæ, sic dimidia pars lineæ potest eandè correspondentiã partium seruare cū altera medietate par- tiũ eiusdem lineæ, & sicuti tota hæc lineæ nõ potest ita pe- netrari, vt quãlibet pars illius sit penetrata cum omnibus collectiue sumptis eiusdem lineæ, sic non potest penetrari hæc lineæ cū alia, ita vt quãlibet pars illius sit penetrata cū omnibus partibus alterius lineæ collectiue sumptis. Si ve- rò hæc solutio non placeat, dicito supra definitã fuisse quã- titatem completã, cui cõuenit impenetrabilitas in ordine ad se, & in ordine ad aliud, & de ratione quantitatis incõ- pletæ tantum esse incõpletam impenetrabilitatè in ordine ad aliud. Punctũ initiatium partium linearũ in sententia Aristotelis quantitatis non habet essentiam, quia secundum se totum penetratur cum quocumque alio, incapax est fundandi extensionem, & longitudinem, est enim iuxta hanc sententiam firmiter statutum indiuisibile additum indiuisibili non facere maius. Hæc de specibus quantitatis permanentis continet iuxta Aristotel. sen- tentiam.

In opinione Zenonis, quæ continuum ex puris indiuisi- bilibus conuenit punctum est species quantitatis. Probo facillè. Punctum resistit penetrationi: ergo punctum est quãtita- tis. Probo antecedens: totum quãtita- tum resistit penetrationi: ergo secundum id quod intrinsecè in se ha- bet, & ex quo intrinsecè componitur. Sed totum tantum componitur ex indiuisibilibus: ergo resistit penetrationi secundum indiuisibilia. Confirmatur. Si vnum indiuisibi- le posset cum alio penetrari, illud aliud posset etiam pen- trari cum alio, & omnia posset ad vnum indiuisibile re- duci. Dices puncta immediatè vnita non posse inter se pe- netrari, etiam si possent penetrari alia puncta vnita media- tè. Hanc solutionem in partibus supra impugnauimus, & in- diuisibilibus impugnationem efficacissimam habet. Si pun- cta mediatè vnita possent penetrari, puncta non vnita pe- netrari possent: ergo possent duo corpora adæquatè distin- cta penetrari, quod est absurdũ, & contra omnem experi- tiam. Rursus probatur eadem conclusio. In hac opinione totum quãtita- tum est homogeneum, & resoluitur tan- quam in partes in puncta indiuisibilia: ergo quãlibet pars seu quodlibet punctum indiuisibile eadem rationem habet cum toto, vt patet in aqua, & in aliis totis homogeneis, quorũ quãlibet pars eiusdè est rationis cum toto. Deinde iuxta hanc opinionè lineæ tantum dicitur plura puncta vnita, sed plura puncta specie non differunt ab vno puncto: ergo lineæ non specie differunt à puncto. Dices lineam differre ratione vnionis integralium, quas includit, & quibus caret punctum. Contrã: totũ integrale non differret essentialiter ab alio præcisè ratione vnionis integralis, quãdo extrema vnita inter se non differunt, quia essentia metaphysica totius, siue integralis, siue essentialis ex natura extremorũ quæ vniantur, & non ex vnionibus desumitur. Fateor totum integrale specie inadaquata physica differre à puncto, quia includit vniones, seu puncta quædam modos, quibus vnitur puncta res, quæ specie differunt à punctis rebus, quæ mediis illis vnuntur, sicuti modus à re cuius est modus, & vnio ab extremis, quibus vnitur. De his punctis modis dixi Controv. 17. Phys. Punct. 7. vbi statui omnino esse extra puncta res, & diuersum spatium occupare, ex quo modo in- fero illis rationem quantitatis competere: est sint entita- tates modales ex se incompletæ, & ordinatæ ad extrema vnientia.

Locum ex Aristotele inter species quantitatis nonnulli annumerant, qui si sumatur pro locali reali, qui definitur

ultima superficies, &c. quantitatis participat essentialiter, non formaliter quatenus locus, sed quatenus superficies eiusdem corporis quantitativus, seu impenetrabilis, quæ in se impenetrabilitatem habet eandem quam habet quælibet alia superficies quantitativa, quæ impenetrabilitas fundamentum est actualis extensionis, quæ qua fundatur ratio loci, quæ non quantitatè constituit, sed supponit pro materiali iam constitutam, & extensam.

8 Alii volunt speciebus quantitatis præsentiam corpoream diuisibilem adiungere, quia illius partes impenetrabiles sunt, & quia præsentia vnius quantitatis impenetrabilis est cum præsentia aliæ quantitatis. Melius defendit communis sententia præsentiam, etiam quantitativam non esse speciem quantitatis, & illius partes impenetrabiles non esse, quia licet non possint eidem spatio respondere partes præsentis, quam modò habet hæc charta, impossibilitas ista non oritur ex mutua impossibilitate relativiæ, quam præsentis partes inter se habeant, sed quia quælibet pars immobilis est, & non potest aliud spatium respicere præter hoc, quod per se respicit, ex quo fit hæc præsentis partem non posse respicere spatium, quod alia præsentia respicit, non quia tale spatium aliâ præsentia occupetur; sed quia secundum se non potest illud respicere, ita ut æquè impotens sit, & non minùs impedit hæc præsentis pars respicere aliud spatium, dum actu tale spatium nulla præsentia respicitur, & dum illi alia præsentia correspondet. Quod si duplex præsentia possibilis, quarum quælibet idem spatium per se respicit, nunquam coexistant, neque penetrantur, hoc non fit quia illarum penetratio immediatè repugnat; sed si præsentis illæ sint eiusdem corporis, mutò inter se pugnant, non in ordine ad spatium, sed in ordine ad subiectum, sicuti quælibet alia duo accidentia eiusdem rationis, quæ ab eodem subiecto mutò se expellunt. Si verò præsentis illæ ad diuersa corpora pertineant, repugnant præsentiarum penetratio, quia vnum corpus propellit aliud actiù medio impulsu, ne fiat illi intimè præsens, vnde immediatè in se tantum penetratio corporum repugnat, & non præsentiarum penetratio. Ex quo inferes, quod si Deus eidem subiecto in eodem spatio indiuisibiliter sumpto duplicem præsentiam concederet tantum supernaturalem esse futuram coexistentiam duplicis præsentis in eodem subiecto, sicuti esset supernaturalis coexistentia aliorum quorumlibet accidentium eiusdem rationis, & non coexistentiam præsentiarum in ordine ad spatium. Eadem ratione si duo corpora penetrarentur, totum miraculum in corporum penetratione, & non in penetratione præsentiarum consisteret. Ex quibus inferes non maiorem impenetrabilitatem ex se immediatam habere præsentis rerum materialium, quam spirituum, quia omnes impenetrabiles sunt ratione spatij, cui sunt affixæ, & non ob aliquam repugnantiam relatiuam, quam habeant ex vi cuius vna præsentia expellat aliam ab spatio quod occupat.

PUNCTUM IV.

De speciebus quantitatis continuæ successivæ, & quantitatis discretæ.

9 Scire oportet esse aliquas entitates, quæ sunt extensæ in ordine ad tēpus, sicuti quæritas est extensa in ordine ad locum, quæ extensionem successivam habere dicuntur, & quantitates successivæ solent nuncupari, hæc sunt tempus, & motus de quibus breviter dicam, an sint species quantitatis continuæ successivæ. Sunt non pauci præcipuè & recentioribus asserentes entitates successivas nullam habere vniorem. Huius sententiæ fundamentum expendi, Contr. 17. Physic. Punct. 6. à qua omnino discessi Punct. 11. Iuxta hunc dicendi modum specialis insurgit difficultas an motus, & alia quævis entitas successiva possit esse species quantitatis, quia ens successivum, cuius partes immediatè tantum successione annectuntur non est vnum per se, vbi enim non intercedit physica vniò, & partes diuersæ reperiuntur, vnum per se reperi non valet. Sed adhuc hæc admisâ opinione, dubitari potest, an partes motus inter se non vniat propriam habeant impenetrabilitatem, ratione cuius quælibet propriam speciem quantitatis constituat, licet non ex omnibus simul sumptis integretur quantitas, quæ propriam, & physicam habeat vnitatem,

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. 11.

cum enim dixerimus indiuisibile separatim in Zenonis sententia rationem habere quantitatis, sic dici forsitan poterit partem indiuisibilem motus veram rationem quantitatis participare ratione impenetrabilitatis quam in ordine ad alias habeat compartes.

2 Triplex est motus, alterationis, nutritionis, & localis motus: Alterationis motus tantum fit successivè ratione qualitatis contrariæ resistētis, & plures illius partes simul sūt & eadē numero actio, quæ dicitur motus, & successivè incipit, postea tota simul conservatur, ex quo clarè infertur motum alterationis non esse successivè per se, sed per accidens ratione contrariæ qualitatis, vel principij actiui intendentis oppositam qualitatem producere, ut latè expendam Contr. 6. de Generat. Punct. 4. non ergo species quantitatis dicendus est alterationis motus, cui extensio in ordine ad locum non per se conuenit, neque ratione alicuius extrinseci principij, sed tantum ratione formæ oppositæ. Nutritioni tantum ratione alterationis conuenit successio, fit enim nutritionis motus ut primū subiectum est vltimò dispositū, & cum hoc successivè disponatur, successivè contingit nutritio, quæ instantanea esset, si subiectū extensū in instanti vltimò disponeretur. motus, sicuti excluditur alteratio.

3 Tota difficultas ad motum localem reducitur, de quo dicendum est non esse speciem quantitatis. Ita P. Soar. supra sect. 8. qui absolute affirmat nullum motum esse quantitatis speciem. Ratio conclusionis esto: successio tantum conuenit partibus motus localis per impossibilitatem terminorum in ordine ad subiectum, videlicet per naturalem repugnantiam, quam habent duæ præsentis in eodem subiecto simul existentes; ex introductione enim vnius, sequitur expulsio alterius, ex quo sequitur non posse duas præsentias, neque duas præsentis partes subiectum secundum se totum, neque secundum eandem sui partem simul recipere, & eidem subiecto inhaerentes coexistere. Cum autem actiones, seu partes motus, quæ sunt modi præsentiarum, quas tanquam terminos respiciunt, non possint separari à præsentis, quarum sunt modi, fit non posse coexistere actiones, quibus præsentis, quæ successivè existunt, producuntur, sed necessariò existere successivè, non quia vna pars motus expellat aliam à tempore, cui correspondet, sed quia cum altera impossibilis est in ordine ad subiectum. Confirmatur: si motus impossibilis essent præcisè in ordine ad tempus, non tantum non possent coexistere partes eiusdem motus, sed neque partes motuum diuersorum subiectorum, neque motus adæquati diuersi: sed non repugnat motus diuersorum subiectorum, & partes illorum existere in eodem tempore: ergo coexistentia partium eiusdem motus non repugnat ex eo, quod vna pars petat esse extra tempus alterius, sed ex eo, quod vna impossibilis sit cum alia in ordine ad subiectum, & se mutò expellant, sicuti expelluntur albedo, & nigredo, quæ si idem subiectum informant, id nequeunt simul, sed successivè præstare propter impossibilitatem formalem, quam habent in ordine ad subiectum, & non propter extensionem, quam petant in ordine ad tempus. Probo antecedens: Quantitas, quæ ex se est impenetrabilis in ordine ad locum non solum est impenetrabilis secundum partes respicientes idem subiectum, sed respectu aliis cuiusvis adæquatæ quantitatis respicientes aliud subiectum, & respectu partium quantitatis distinctæ: ergo si motus ex se esset impenetrabilis in ordine ad tempus impenetrabilis esset cum motu adæquato aliis subiecti, & cum partibus cuiusvis aliis motus: Sed motus non habet hanc impenetrabilitatem, ut modo dicebam: ergo ex se non est impenetrabilis in ordine ad tempus, sed in ordine ad subiectum.

4 Facilius tempus à ratione motus, excludo cum P. Soar. supra citato. Tempus est duratio motus, quæ in mea sententia tantum addit supra motum denominationem quandam prioris, & posterioris, quæ nihil physicum reale importat, sed tantum extrinsecam quandam denominationem. In sententia, quæ defendit durationem esse accidens superadditum eodem modo philosophandum est de duratione in ordine ad spatium imaginarium temporis, ac de præsentia in ordine ad spatium imaginarium loci; sicut enim præsentia immobilis est, sic duratio, & sicuti præsentis, quas habet eadem, vel diuersa entitas in diuersis locis non possunt penetrari nõ ex eo, quod vna expellat aliam à loco, sed quia illarum quælibet propriū spatiū non potest deserere

deserere, neque aliud acquirere, sic eadem omnino ratione contingit in durationibus quarum illa quae diuersum respiciunt temporis spatium, nullatenus possunt idem respicere, quia utraque proprio est affixa spatio, ultra quod existere nequit. Confirmatur de facto penetratur diuersae durationes motui coexistentium eiusdem speciei, & tamen non possunt penetrari aliae durationes, siue eiusdem mobilis, siue diuersorum, quae diuersum spatium respiciunt: ergo impenetrabilitas durationum tota oritur ex eo, quod durationes sint spatium affixae, ex quo fit, illas, quae semel diuersum respiciunt spatium nunquam posse spatium commune respicere.

5 Video graues auctores, & recentiores nobiles, qui de speciebus quantitatibus discretis vix vel nullam mentionem faciunt: non desunt tamen, qui antiquorum ductu velint sermo in Scholis spargere, illa, quae vulgo indulgetes vetustij permissurunt, ideo non omnino has nenas obliuiscor, sed illas summa qua potuero breuitate pertingam. Definitur quantitas discreta cuius partes nullo communi termino copulantur, quam in numero & ratione nonnulli meditantur. Numerus est collectio vnitatum, quae per se referri possunt. Dissensio est inter Nominales, & Thomistas an numerus in rebus pure spiritualibus possit reperiri, hi negant, & alij affirmant: utrosque citatos inuenies apud P. Soar. in Met. dist. 41. sect. 2. in quibus nulla potest de re esse dissensio, ut patebit ex his, quae subiicio.

6 Affirmo numerum supra coexistentiam entitatum realium nihil addere ex parte rerum, ex quibus componitur, ex vi cuius haec vnitates determinatur ad numerum componendum, vel non componendum, vel ad componendum hunc praeter alio. Dico numerum nihil addere ex parte rerum, quia multi affirmant numerum formaliter in ratione numeri includere actum intellectus annumerantis, sine quo tantum est multitudo, seu proxima materia, ut per actum intellectus annumerantis formaliter numerus constituatur, quod impugnat Hur. disp. 13. sect. 6. § 54. quia intellectus supponit numerum, quem recenset, & non illum constituit, cum enim ego video tres homines, & affirmo ibi esse ternarium numerum, non illis ego trinitatem mente appingo, sed illam tenent se ex parte obiecti cognosco. Res est leuis momenti, in qua parum refert hoc, vel illo modo loqui, si enim quis dicat actum, quo ego annumero homines in hoc gymnasio existentes, & affirmo esse octo, tantum supponere multitudinem aptam, ut ab intellectu recedatur hoc numero, cuius ratio formalis in ipso actu intellectus consistit, qui multitudini seu numero materialiter sumpto tribuit denominationem formalem numeri, nulla ratione poterit impugnari, sicut in eoque ille, qui cum Hurrad. diceret rationem numeri totam se ex parte obiecti tenere, in quam tanquam in obiectum fertur intellectus: Censeo tamen loquendum esse cum Arist. & D. Thoma qui numerum ens rationis appellant, quos perperam interpretatur Hur. de extrinseca concomitantia duarum entitatum, hanc enim rem aliam comitari non dicitur ens rationis, & frequenter extrinsecae denominationes ab actu intellectus provenientes entia rationis appellantur, etiam si nullam includant fictionem. Iam numerum nihil addere ex parte rerum, quibus componitur supra ipsarum vnitates sic probo. Quaelibet vnitates ex se est apta ut per aliarum aduentum numerum constituat: ergo non indiget alio superaddito, ut numerum constituat. Confirmatur: quocumque intrinsece superaddito rei, quod non sit aduentus aliarum entitatum, ex quibus numerus est componendus, adhuc manet res indifferens, ut numerum constituat, vel non constituat, quia manet indifferens, ut cum alijs coniungatur, cum quibus numerum constituat, vel ut non coniungatur cum illis, sine quibus non potest numerum componere: ergo praecise per aduentum aliarum entitatum, & non per aliquid intrinsece superadditum determinatur ad numerum constituendum. Vltimo si ponas haec, & illam entitatem realiter existentes sine modo intrinsece superaddito, quem non haberent, si quaelibet illarum seorsim existerent, intellectus illas recenseret, & nihil ex parte illarum desideraretur, ut numerus ternarius, vel quaternarius assurgeret: ergo numerus nihil addit supra collectionem vnitatum, ex quibus componitur.

7 His positis quaestio est pure de nomine, an in rebus spiritualibus numerus reperitur necne? Certum enim est dari collectionem rerum spiritualium, quas potest intellectus recensere, & dicere: haec animae rationales sunt quatuor; hi Angeli sunt octo: Angelorum chori sunt nouem, in quo sensu nemo negare poterit dari numerum rerum spiritualium, fides enim docet tres esse personas Trinitatis. Nihilominus hoc nomen numerus quantitate sonat, quae propter numerus quantitas discreta dici solet, quantitas dicitur motibus spiritualibus, & corpoream, quae non conueniunt rebus applicari eo modo, quo sumitur a Philosophis, & Mathematicis pro quantitate discreta, licet nullus negare poterit aliquo modo rationem numeri rebus etiam immaterialibus conuenire, quid enim motus immaterialis, personis diuinitis & illis numerum ternarium tribuimus.

Ex his infero, numerum non esse speciem quantitatis, quia nullam habet propriam vnitatem, neque aliquid dicitur physice distinctum a singulis vnitatibus, ex quibus constituitur, & ita non potest specialem physicam quantitatem componere. Quod si quaelibet entitas, ex quibus numerus componitur, quantitas sit, numerus dicitur aggregatum quantitatum, quarum quaelibet rationem quantitatis habeat, non tamen ex illis alia tertia quantitas resultabit.

Dico vltimo, orationem non esse speciem quantitatis. Probo hanc conclusionem: In oratione nihil inuenitur, ratione cuius possit dici quantitas, quia tantum dicitur specialem sonum per motum localem quorundam viuentis organorum productum, cuius motus tantum est causa efficiens vel conditio, ut producat, utraque extrinseca orationi, etsi motus orationis esset intrinsecus, non ideo illa esset species quantitatis, quia iam dixi motum non esse quantitatis speciem. Sonitus est quadam qualitas, cui tantum conuenit successio, quia producit dependenter a motu locali, qui successiue fit, neque ex alio capere partes sonitus successivam habent, quia illarum coexistentia nullatenus in ordine ad tempus aliquam repugnantiam, neque adhaec in ordine ad subiectum, quia non illis necessarium subiectum est commune: saepe enim sonitus primae syllabae non producit in eadem aere parte, in qua secunde sonitus producit. Nihil ergo inuenitur in oratione, ratione cuius possit illi propria impenetrabilitas in ordine ad temporis spatium attribui, & stricte dici quantitatis speciem.

Obiicies Aristotelem capite, de quantitate, afferentem aliquas ex his entitatibus esse species quantitatis. Resp. Arist. in ordinatione huius praedicamenti ostendisse ad vulgi opiniones, non ad propriam sententiam, & rigorosam rationem ut ex Alberto & Commentatore 5. Met. commento 18. notauit P. Soar. disp. 41. Metaph. sect. 3. n. 3. Qui de hac re plura vult legere, adeat Patrem Vallium in praedicamento Quantitatis q. 4. vsque ad septimum includens ubi de his omnibus entitatibus seorsim sumptis distincte induit quaestiones per plura capita diuisas.

CONTROVERSIA VIII.

De tertio membro diuidente, quod est qualitas.

QUALITAS accidens est omnium nobilissimum, cuius natura explicatu valde difficultis est: sunt enim pauca quae de qualitate secundum se possint disputari.

PUNCTUM I.

Quid sit qualitas.

Pater Soar. tom. 2. Metaph. disp. 42. sect. 1. varias qualitates adducit definitiones, quarum prima desumitur ex Aristotele cap. de qualitate, ubi sic illam definit: *Qualitas dico qua quales quidam dicuntur*. Plerique auctores huic definitioni non acquiescunt, quia si aliquantulum euoluatur, in illa vitiosus circulus apprehenditur, inquirenti enim quid sit quale, respondendum est, quod a qualitate tale dicitur, seu denominatur. Quod si dicas quale alio modo definiendum esse, illo modo vtare ad definiendum qualitatem, & breuius naturam qualitatis quidditative explicabis. Secundum adducit aliam definitionem desumptam ex D. Thoma 5. Metaphysic. & alijs in locis. *Qualitas est*

accidens

accidens absolutum consequens formam. Non omnino acquiesco, quia quantitas est accidens absolutum, quod licet materiam consequatur, consequitur etiam formam, quia forma totius corporei quantitatem exposcit, & in multorum sententia, quantitas subieciatur in toto composito, & ab illo nascitur, secundum quorum sententiam æquè consequitur materiam, & formam. Secundò efficacius impugnatur hæc sententia in actibus vitalibus, speciebus, & habitibus Angelorum, quæ qualitates sunt, & non consequuntur formam, quæ earent Angeli. Tertio, adducitur alia definitio ex eodem Angelico Doctor disp. 12. quæst. 49. quæ sic se habet: *Qualitas est modus seu determinatio subiecti secundum esse accidens.* Hæc definitio præ se fert impugnationem, quia in primis non omnis qualitas est modus, imò si actus vitales intentionales modi non sunt, vix qualitas reperietur, quæ sit modus, & non res: Deinde nulla est ratio, propter quæ calor, & alia huiusmodi qualitates dicantur determinare subiectum, potius quàm quantitas, ubi, & passio, quæ determinatio subiecti ad formam sustentandâ. Alij ex Arist. apud Soar. ibid. definiunt: *Omne id, quod præter quantitatem substantiæ inest, definitionem hanc probabiliter posse defendi ait Soar. subintelligendo omne id absolutum quod inest substantiæ secundum se, & in esse quieto, & perfectò modo esse qualitatem, quæ ratione excludi putat relationes, & alia prædicamenta.* Haud difficilior reliquis hæc impugnatur definitio, est enim ubi accidens magis absolutum, & substantiæ inest modo magis quieto quàm intellectio, quæ ad suum refertur obiectum, & inest viuo modo, qui dicit motum & actionem, quæ difficile diu potest durare.

2. Alio modo definitur qualitas accidens absolutum ad complectendam perfectionem substantiæ, tam in agendo, quàm in existendo. Peccat hæc definitio sicuti præcedentes, quia omne accidens perficit substantiam saltem extrinsecè, & accidentaliter, omnia enim sunt ornamenta, & quasi substantiæ veltes, entitatiuè autem, neque qualitas substantiæ perficit, quia omnis substantia habet suum esse adæquatè distinctum à qualitate. Deinde quantitas substantiam perficit in operando, quia iuxta commanem sententiam ad rationem agentis corporei extensio requiritur, quæ in quantitate radicatur, & præsentia substantiam perficit in ordine ad operationem, ad quam ex parte actus primi tanquam conditio requiritur, quia ad operationem agentis in passum supponitur approximatio, quæ à præsentia non distinguitur.

3. Pater Hurtad. disp. 4. sect. 1. num. 4. sic qualitatem definit *accidens à quantitate distinctum.* Quam definitionem tradit etiam Arriag. disp. 5. sect. 1. Rogo in primis Arriagam, quod esse intelligat *per accidens absolutum* quod nulli ordini, relationiue dicat, intelligere non potest, quia potentia, & actus vitales, apud omnes, qui relatione s cognoscunt eas includunt, potentia ad actus, & actus ad obiecta. Si per accidens absolutum intelligatur accidens reale prout modali opponitur, memor sit Arriaga, se docuisse disp. 14. Physic. sect. 2. subsect. 7. præsentiam esse rem, & non modum, & hæc ratione dici poterit accidens absolutum præcipuè cùm teste Arriag. disp. 14. Physic. sect. 3. num. 6. nullum ordinem dicat ad spatium imaginarium cùm hoc purum signum sit ad nostros tantum conceptus explicandos inuentum, & æquè absolutum sit, ac albedo. Adde inrellctionem, & huiusmodi operationes vitales in multorum sententiâ esse modos, & ita ex nullo capite poterunt dici accidentia absoluta, cùm alias eisdem inest relatio transcendentalis ad obiecta. Tandem reicio hanc definitionem, quia rem non explicat: per illam enim tantum dicitur quid non sit quantitas, non vero quid sit. Quod si de Deo sic loquamur, ideo est quia nullo hominum, neque Angelorum intellectu illius essentia possit comprehendendi.

4. Recentes alij essentiam quantitatis per capacitatè extensionis explicant, qualitatem definiunt, *accidens per se intensum, id est constans partibus unitis eidem omnino subiecto.* Alij existimantes definitionem hanc comprehendere actionem diuisibilem terminatam ad qualitatem intensam, cuius partibus subiectum est commune, cum partibus qualitatis, quæ ex vi illarum producantur, vt hæc à ratione qualitatis excluderent definiunt qualitatem, *Accidens physicum aptum natura sua terminare actionem, & unionem intensum.* Per quam capacitatem asserunt accidens constitui intensum radicaliter, seu petens intentionè formale quæ consistit,

Francisc. de Quiedo, Philosoph. Tom. II.

tum in vnione partium in eodem subiecto, cui indiuisibilitate vniantur, tum in actione, per quam partes istæ producantur. Singularem hunc dicendi modum sic probant: essentia quantitatis est exigere extensionem ergo essentia quantitatis est exigere intensionem. Secundò sicuti extensio est propria quantitatibus, sic intensio est propria qualitatibus: sed essentia quantitatis consistit in extensionis exigentia: ergo essentia qualitatis in exigentia intensionis consistit. Nihil frigidius, quàm hæc argumenta, quæ à paritate sumuntur, in quibus non disparitas à respondente, sed paritas ab arguente petenda est. Respondeo omisso primo antecedenti negando consequentiam, & disparitas petenda est ex speciali ratione, quæ quisque moueatur ad constituendam essentiam quantitatis in exigentia extensionis, quæ non reperietur ad ponendam essentiam qualitatis in exigentia intensionis. Ad secundum argumentum nego eodem modo competere extensionè quantitatis quo competit intensio qualitatis, si essentia quantitatis in exigentia extensionis constituitur. Postiù eadem sententia impugnanda est ex potentia vitalibus superadditis, quæ, etsi de facto non competant animabus existentibus, tamen aliis possibilibus possunt competere, quæ qualitates sunt in omnium sententiâ, & tamen intentionis capaces non sunt, & characteri qui qualitas est supernaturalis iuxta communem Theologorum sententiam, intensionem negat P. Soar. tom. 3. in 3. p. comment. art. 5. quæst. 69. & P. Vafq. tom. 2. in 3. part. disp. 114. affirmat non omnino esse certum an illa polleat, quibus supponit possibile esse dari hanc qualitatem sine intensione, neque vllus fuit Philosophus, neque Theologus, qui neget possibile esse qualitatem non intensibilem, quod negant isti recentes, vt sententiam, quam ipsi ex proprio cerebro absque vllò fundamento defendendam suscipere defendant.

Hæ sunt definitiones, quas auctores communiter adducunt, quæ prædictas patiuntur difficultates, quapropter dum clariorem, & exactiorem aliam non audio, sic qualitatem definiò: *Accidens quod secundum rationem superiorem prædicamenti tantum sequitur actualitatem perfectam.* Per actualitatem perfectam intelligo id, quo vltimò constituitur totum substantiale, quod in toto composito est forma, & in toto simplici, sicuti Angelo est eademmet totius substantialis impartibilis entitas. Sic Angelum, aliudque huiusmodi totum substantiale si existit, & formam substantialem, vltimas actualitates perfectas voco, non verò materiam, quæ per formam actuatur, ad quam potentia, & esse in potentia dicitur. Definitionem hanc competere omnibus qualitativis, & nulli alij accidenti, sic probò. In primis nulla qualitas materiam primam consequitur, quæ non est actualitas perfecta, materiam enim primam secundum se nulla debetur qualitas, sed est indifferens ad potest, vel illam recipiendam, secundum exigentiam formæ, cui est vnica quæ qualitates sibi debitas, & innatas secum affert. Sequitur insuper omnis qualitas actualitatem perfectam, omnis enim in toto composito in forma radicatur, & ex illa nascitur, sic primæ qualitates formam sequuntur, & quæ ex primis oriuntur ex eadem forma mediis primis originem trahunt, potentia vitales, illorum actus, & species formam compositi viuientis sequuntur, quod si obiectorum externorum species recipiantur in aère, & huius materia prima illarum sit subiectum, materiam primam debita non sunt, & producantur ab obiectis sensibilibus, quæ in forma radicantur, & ordinantur ad actiones vitales, quæ viuientis formam sequuntur. Idem dico de sono, luce, & impulsu, quæ sunt accidentia materiam indebita, & non ad illius exigentiam, sed ad exigentiam formæ, & dispositionè, quæ formam consequuntur, hæc, vel illa ratione producantur. Gratia habitualis, & alij habitus supernaturales, etsi non debeantur animæ, neque Angelo; tamen quotiescumque existunt, semper perficiunt perfectam actualitatem, huiusmodi enim actus semper animum rationalem, vel Angelum, qui sunt perfectæ actualitates perficiunt, & in horum perfectionem natura sua ordinantur, & non in materiam perfectionem. Neque ratio per definitionem explicata, alicui accidenti à qualitate distincto competit quia quantitas materiam consequitur, & ita non tantum sequitur actualitatem perfectam, si formam consequatur. Relatio, præsentia, duratio, actio, & passio æquè materiam & formam, substantiam, & accidens sequuntur, quod si præsentia formæ aliudve modale illius accidens tantum posset sequi formam, quæ est perfecta actualitas, hoc non illi

D d 3 compe

competet ex prædicato generico, seu superiori prædicamento, sed ex prædicato specifico, videlicet, quia est talis præsentia, talis duratio, vel relatio, qualitas autem eo præcisè, quod sit qualitas, quacumque alia speciali differentia seclusa semper sequitur perfectam actualitatem.

6 De figura secundum diuersas sententias diuersum ferendum est iudicium. In opinione, quæ asserit non distingui à præsentia æquè sequitur materiam, & formam; & in sententia illorum qui asserunt materiam primam propriam præsentiam inesse sequitur quantitatem, quæ neque est perfecta actualitas, neque illam tantum consequitur. Iuxta sententiam illorum; qui asserunt figuram esse qualitatem distinctam à præsentia, quæ certam deorganizationem, & partium positionem importat, dicendum est figuram tantum sequi formam, quia debita non est materiam aut quantitatem specialis deorganizatio neque partium positio.

PUNCTUM II.

Diuisio qualitatis.

1 PRIMò diuidit Aristoteles qualitatem in habitum, & dispositionem. Secundo, in potentiam, & impotentiam, Tertio in passionem, & passibilem qualitatem. Quarto in formam & figuram. Diuisio hæc tradita non fuit ab Aristotele per species strictè, & rigorosè inter se oppositas, sed tantum designauit hos qualitatis modos, vt variæ qualitates vulgo innotescerent: imò inter hæc membra diuisoria aliqua recensuit, quæ propriæ qualitates non sunt, sed tantum secundum vulgarem loquendi modum qualitates denominant. Arist. enim in prædicamento vulgo indulgebatur, & omnia tractabat eo modo, quo magis illi arderent, & facilius ab imperitis percipi possent. Constabit hoc ex iam dicendis, dum singulas species qualitatis percurro.

2 Habitum significare solet possessionem, seu ius ad rem, quo sensu ad prædicamentum habere pertinet. Idem significat naturalem positionem, quæ eadem est cum situ vel figura. Rursus sumi solet pro qualitate quadam ab actibus vitalibus dimanante, quæ ad illos exercendos faciliores reddimur, & secundum hanc rationem pertinet ad hanc speciem qualitatis, licet non his qualitibus species ista circumferibatur, sed se ad alias extendat. Dispositio frequenter, significat ordinem, quem inter se res habent, in qua significatione ad hoc prædicamentum non pertinet, quia iste ordo tantum impartat successiorem in ordine ad locum, vel tempus ratione cuius hoc prius, & illud posterius dicitur. Secundo sumi solet pro corporis figura, quæ in quarto membro diuidenti continetur. Tertio sumitur pro accidenti sternente materiam ad formam, quod est commune quanto, qualitas verò quæ sic materiam sternit, & dispositio formæ dicitur, ad hanc speciem pertinet, licet non illam adæquatè componat.

3 Iam pressius Aristoteles dispositionem definiuit: *Qualitas facile mobilis, quæ aliquo modo disponit subiectum; vel in ordine ad se, vel in ordine ad aliud.* Rursus habitum & dispositionem tantum distinxit ex modo afficiendi subiectum, & habitum definiuit: *qualitas diu permanens quæque difficile moueri potest.* Ex quibus definitionibus conceptum commune vtriusque deprehendes, si facile mobilis remoueas à priori definitione dispositionis, & dicas *qualitas quæ aliquo modo disponit subiectum vel in ordine ad se vel in ordine ad aliud.* Ad hanc speciem pertinent habitus acquisiti siue speciales sint qualitates; siue ab speciebus non distinguantur, quia principium iam potens operari, & adæquatè constitutum in esse principij disponunt, vt facilius suam operationem exercent, & ita disponunt illud in ordine ad aliud. Pertinent etiam ad eandem speciem qualitates, quæ materiam ad formam sternunt, quia materiam ex se potentem recipere formam disponunt, vt illam in actu secundo recipiant. Sub eadem specie recensentur qualitates illæ, in quibus bona valetudo viuientis consistere dicitur, quia subiectum iam constitutum in esse viuientis disponunt, vt diu duret, quod est bene se habere in ordine ad se. Item qualitates, in quibus pulchritudo, & corporis elegantia consistit, quibus subiectum in ordine ad se, & in ordine ad alia bene se habet. Differentia inter habitum, & dispositionem accidentalit tantum est, eadem enim qualitas dum est remissa, & facile perdi potest, dispositio dicitur, & postea dum intenditur, & firmiter subie-

cto hæret habitus appellatur, quapropter dixit Arist. omnem habitum esse dispositionem, & non omnem dispositionem esse habitum, quod intellige non in sensu composito, sed in sensu diuiso, hoc est, omnem habitum, antequam per extensionem in subiecto radicaretur fuisse dispositionem dum erat qualitas remissa, & facile mobilis.

Potentia virtutem ad agendum significat, impotentia verò huius virtutis carentiam solet significare, hic sumitur à Philosopho pro potentia debili, & imbecilli, sicuti potest deambulare. Sub hac specie continentur potentia vitales si superadditæ sint. Difficultas est an ad illam spectent habitus supernaturales, qui non dantur ad facilius operandum sed ad operandum, ex quo capite non videtur pertinere ad speciem habitus, sed ad potentiam speciem. Assumat P. Soar pertinere ad præcedentem speciem habitus, quia supponunt potentiam inchoatam, & constitutam in esse vitalis, quam eleuant ad actus supernaturales. Leuis momenti dissidium est, & vtrumque facile defendi potest, essentior tamen P. Soario de mente Aristot. sollicitè in hæc re agenti. Idem dicitur cum eodem Soar. de speciebus impressis propter eandem rationem, licet enim non supponant adæquatè principium actus vitalis, supponunt tamen potentiam vitalem secundum totum id, quod dicit formaliter, vt est potentia vitalis.

Passio significare solet omnem proprietatem à forma dimanantem, quæ proprium quarto modo constituit, secundum quam acceptionem ad hanc speciem non attinet, quia omnes potentia hæc ratione passiones dicuntur. Secundo sumitur passio pro receptione formæ in subiecto, sub qua ratione constituit speciale prædicamentum passionis. Tertio sumitur pro forma recepta in subiecto, cui aliquod asserit incommodum v.g. pro actu tristitia, vel pro sensatione dolorifera, tunc enim dicimus pati subiectum quando nimia tristitia afficitur: imò forma illa, quæ nimiam voluptatem in subiecto deriuat passio dicitur, sapè enim patitur subiectum præ nimia voluptate, quæ illi diu conueniens, & incommoda esse solet. Secundum hanc acceptionem passio dicitur vitalem actum, qui ad hanc speciem non pertinet.

Passionem, quæ ad hanc speciem spectat, illam Arist. vocat, quæ passionem in sensibus efficax est, id est, quæ ita sensibilis est vt eius sensatione aliquid sensus patitur. Vnde sub hac specie comprehenduntur omnes qualitates, quæ sensibus percipiuntur. Passionem vocat Philosophus quæ litatem, quæ ex occasione sensationis alicuius obiecti in subiecto resultat, sub qua comprehenduntur eadem qualitates, quæ sub passibili qualitate, quia idem color natiuus, qui ad passibilem qualitatem pertinet ratione supra dicta, ad passionem pertinet, quando oritur ex aliqua sensatione, vel mutatione subitanea. Per hæc principia, ex quibus oriuntur passio & passibilis qualitas, illarum differentias intendit explicare Philosophus, quæ in eo sitæ sunt, quod passibilis qualitas diu duret, & passio cito transeat, & cum color ex verecundia, vel ex alia subita mutatione ortus diu non permaneat, sic, cum ex his affectibus qualitas sensibilis trahit originem, passio dicitur, & cum habeat principia stabiliora, passibilis qualitas appellatur. Passionem & passibilem qualitatem specie non differre constat ex dictis de habitu, & dispositione in quibus eadem intercedit differentia.

Contra hanc qualitatis speciem insurgit difficultas, quia calor & reliquæ primæ qualitates sunt virtutes actiue, & potius videntur ex hoc capite pertinere ad secundam qualitatis speciem, quam ad tertiam. Multus est P. Soar. disp. 4. sect. 4. n. 7. vt probet primas qualitates non pertinere ad speciem potentia & impotentia: illius fundamentum est humilitati, qualitates non intendi à natura vt effectus similes producant, sed ad ornatum, & conseruationem formæ, & vt illa reddant sensibilè. Quod si gaudeant intrinseca actiuitate producendi qualitatè similè, v.g. si calor intrinsecè potens sit producere calorem, virtus ista conuenit calori ratione suæ perfectionis concomitater ad id, quod intendit natura in calore producendo, quod tantum est sensibilis qualitas, quæ conseruet, ornet, & reddat sensibilè formam epositi, quod afficit. Doctrinam hanc sic impugnat Hurt. calor intrinsecè est actiuis, & intrinsecè habet virtutem disponendi ad formam, & illam reddendi sensibilè: ergo nulla est ratio propter quam dicatur natura intendisse calorem vt dispositiuum ad formam, & vt perceptibilem per sensum, & constituentem

constituentem ratione illius sensibile subiectum, quod afficit, & non illum ut actiuum intendisse. Responderi potest ex ratione, quia mouetur Soarius ad asserendum calorem, ut actiuum non intendi, quia natura non indiget calore, ut calorem producat, qui potest produci ab igne vel luce, indigere tamen calore & aliis primis qualitatibus, ut subiectum disponatur ad formam, & ut mediis illis sentiat, quia ablati primis qualitatibus, neque extarent sufficientes dispositiones ad formam, neque totum per formam constitutum esset sensibus perceptibile.

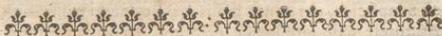
8 Efficacius contra doctrinam Soarij arguo: Natura non sibi proponit finem, ut illum propositum seu applicatum per aliquam cognitionem postea intendat, sed id dicitur natura intendere, in quod cause naturales propendunt, intentio enim naturæ nihil aliud est quam propensio causarum naturalium, in id autem primariò & per se cause naturales propendunt, quod primariò & per se absque vlla eleuatione supra naturam, neque violentia contra ipsam naturam, sed sponte sua produunt, & eadem ratione illud intendunt, quia illud producat: sed causa productiua caloris sponte sua absque vlla eleuatione supra naturam, neque violentia contra ipsam naturam producit calorem cum virtute actiua ad producendum alium calorem: ergo illum intendunt cum hac virtute actiua. Rursus omnia prædicata, quæ sunt identificata in effectu æquè primò, & per se attinguntur per actionem qua natura producit effectum, quem intendit, quia actio non est prædicatum prædicatum: ergo virtus causatiua æquè primariò, & per se intendit omnia prædicata, quæ sunt in effectu, cum id primariò, & per se intendat causa, quod primariò, & per se attingit per actionem.

9 Definiri solet figura, *ultimus terminus quantitatis*: alio modo id quod resultat ex terminatione magnitudinis. melius tamen censeto definiendam *externarum partium corporis inter se dispositio*: qua descriptione rectè intelligitur, quid figuræ, & formæ nomine significetur, quod ex dicendis contabit; figuram, & formam essentialiter inter se non differre communis fert opinio, quæ tantum illas distinguit ex modo significandi, quia figuræ nomen mathematico modo significat abstrahendo à materia; forma verò modo physico connotando subiectum. Addit Soar. supra non improbabile esse hoc loco formæ nomine non intelligi figuram verumque, sed ornatam accidentibus, ex quibus pulchritudo confurgit, quæ ad hoc prædicamentum reducitur, quia dicit quoddam aggregatum qualitarum quicquid de hoc fit, modò non agimus de figura ex accidentibus vestita, sed de illa secundum se.

10 Senti P. Rub. figuram esse modum quemdam specialem à præsentia distinctum, & quantitati superadditum. Fert communis opinio non distingui à præsentia, licet pro materiali supponat subiectum vnum, seu vnitum. Duplicem ego contemplor figuram, quamdam mathematicam, aliam physicam. Figura mathematica est illa, quæ corpus constituit rotundum, quadratum, vel triangulare. Figura physica est, qua portio substantiæ retinet partium ordinem ex vi cuius dicitur, est manus, vel caput. Figuram mathematicam hac ego ratione à præsentia non distinguo. Corpus esse rotundum tantum dicit omnes illius partes extimas ab vno eiusdem corporis puncto, quod centrum dicitur eandem habere distantiam: sed hoc, quod est habere distantiam consistit in præsentia illorum, quæ distare dicuntur: ergo corpus esse rotundum consistit in præsentia partium, quibus constat. Secundò ex eo præcisè, quod hæ partes vnitæ habeant has easdem numero præsentias dicuntur æquè distare ab vnico centro: ergo ex eo præcisè, quod hæ partes vnitæ habeant has easdem numero præsentias, dicitur corpus rotundum, quia corpus esse rotundum nihil aliud est, quam habere partes æquè distantes ab vno centro. Idem dico de figura triangulari, & quacumque alia proportione seruata in partium distantia. Ex his inferes globum rotundum amittere hanc numero rotunditatem, seu figuram mathematicam, cum hanc perdit præsentiam, dicitur tamen permanere cum eadem rotunditate, quia aliam eiusdem rationis per motum acquirit, sicuti dicitur caput eandem habere distantiam à pectore siue homo sit in hoc spatio, siue in illo, quia etiam distantia sunt distincte in spatiis diuersis, sunt tamen valde similes, & æquales. Inferes secundò corpus ad indiuisibile redactum non habere figuram mathematicam, neque esse rotundum, aut triangulare, quia nullam habet partium distantiam.

Figuram physicam constituo in hac vnione partium cum hoc ordine vnitarum, ex vi cuius, hæc pars exigit præsentiam, qua sit anterior illa, qua sit posterior, & alia, qua sit media. Hac ratione ex vi figuræ manus pollex petit in ordine ad locum esse priorem, index esse immediatum pollicem, & sic de aliis digitis. Addit insuper hæc figura negationem aliarum partium superuinarum eiusdem rationis. Si enim partibus huius manus ingens portio carnis superuinetur, manus figuram non retineret. Dixi negationem partium superuinarum eiusdem rationis, quia etiam si partibus cordis superuiniatur partes sanguinis, vel carnis, adhuc stabit cordis figura, in partibus diuersæ rationis ab illis, quæ illis superuiniuntur.

Inferes ex his neque figuram mathematicam, quæ consistit in præsentia, neque physicam, quæ consistit in vnione partium habere rationem qualitatis, sed illas in qualitatibus annumerasse Philosophum, ut vulgo indulgeret.

CONTROVERSIA IX.

De quarto membro diuidente, quod est prædicamentalis Relatio.

GIT Aristoteles in lib. Prædicamentorum cap. ad aliquid, & lib. 5. Metaphysic. c. 15. promiscuè de Relationibus prædicamentibus, & transcendentalibus, de quibus ut distinctè procedam distinctas constituo Controversias, hæc Relationem prædicamentalem amplectitur, & proximà ventura transcendentalem.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit Relatio.

Aristoteles cap. ad aliquid duplicem adducit Relationis definitionem. Prima est ad aliquid verè talia dicuntur, quæcumque hæc ipsa quæ sunt aliorum esse dicuntur vel quomodolibet aliter ad alterum. Secundò relatiua definit: secundò aliquid sunt quibus hoc ipsum est esse, ad aliud quodammodo se habere. Post primam definitionem assignauit statim tanquam obiecta sub illa contenta habitum, dispositionem, sensum, scientiam, & positionem, quæ ad diuersa attingunt prædicamenta, ex quo nonnulli inferunt tacitè hanc definitionem impugnasse Aristotelem ob reuerentiam sui Magistri, qui illam tradiderat, quod præstitit dum plura, quæ relatiua prædicamentalia non sunt, de quibus agitur in hoc prædicamento, probauit sub illa contineri. Neque ex alio capite adeò vastam definitionem esse affirmant, nisi quia tantum exposcit entitates quomodolibet se habere ad aliud, & non specialia, & certo quodam modo, patet enim latissimè verbum illud quomodolibet, & ita relatiua prædicamentalia, & transcendentalia, quæ ad hoc prædicamentum non attingunt, valet amplecti: hanc prioris definitionis latitudinem cinxisse putant posteriori definitione per verbum quodammodo quando dixit quibus hoc ipsum est esse ad aliud quodammodo se habere: ac si diceret, certo, fixo, ac speciali quodam modo. Res leuis momenti leuiori dicta fundamento, quia Aristotèl. dum multa relatiua transcendentalia sub priori definitione comprehensa assignauit, non de verbo quomodolibet curauit, potius illud omisit, cum rationem reddit propter quam illa relatiua sub illa definitione comprehendebantur, subdit enim Philosophus: *Habitus enim alicuius habitus esse dicitur, & scientia alicuius scientia, & positio alicuius positio, & alia quoque similiter.* En Philosophus inter relatiua scientiam, & habitum annumerat, non quia quomodolibet aliorum esse dicuntur, sed quia aliorum esse dicuntur, nulla facta mentione verbi quomodolibet. Quod si dicas dici esse aliorum, & non speciali modo esse idem ac quomodolibet dici, verum erit, verumtamen non rectè vitium definitionis exprimeret Philosophus, neque rationem explicasset, propter quam adeo late pateret definitio omisso verbo quomodolibet, si illud

illud effert, non speciali modo aliorum dici relatiua, malè enim viciu definitionis, quod in illa expressè effert appositum, confusè, & implicite omisso verbo *quomolibet*, significaretur ab Arist. cum illud impugnare intendebat.

2 Alij apud P. Soar. disp. 57. sect. 5. afferunt definitiones illas differre ratione illius particulæ *dicuntur*: omnia enim relata transcendentaliter, quæ Aristoteles supra annumerat, eodem modo ac relatiua prædicamentalia, non tamen prædicamentali ter sunt relatiua. Pulchre hanc mentem modus loquendi illorum, qui relatiua transcendentalia appellant relatiua secundum dici, id enim iure optimo relatiuum secundum dici appellatur, quod non ita, ac est relatiuum dicitur. Verumtamen, neque hæc differentia firmas radices habet, sepe enim iuxta Arist. phrasim idem dici, ac esse, sic qualiteram definiunt, *qua quales quidam dicuntur*, ubi quale dici, ac esse quale pro eodem vsurpauit, & ideo teste Soar supra, multi sentiunt non multum curandum esse de harum definitionum distinctione. In his est Simplicius, qui in fine huius prædicamenti existimauit Aristotelè malè intellexisse priorem definitionem traditam à Platone, à qua in re non differt illa, quam ille substituit, sed tantum in modo loquendi, quia à propria natura, & modo essendi ipsius rei sumitur modus dicendi, & denominandi, & ideo idem in re significatur per hoc, quod est aliorum dici, & aliorum esse. Vnum in re certum est priorem definitionem traditam fuisse à Platone, & tēpore Aristot. vulgò circumferri, quæ iuxta mentem Aristotelis bona non erat, vt notat Porphyrius interrogat. 2. Alb. c. 3. Boët. & Ammonius & plures alij, ideoque attulit Aristoteles varia exempla, quæ ab alijs admittentur inter relatiua, vt claris constaret prædictam definitionem non esse bonam, siquidem certum erat exempla adducta in relatiuis prædicamentali bus iure non numerari. Habemus ex his probabiliter satis posse dici duas has definitiones non differre in re, sed tantum in medio, ex eo, quod definitio Aristotelis vt tenet Simplicius tradatur per causam, & definitio Platonis per effectum, esse enim aliorum causa est, vt aliorum esse dicantur, & cum Aristoteles definiat per esse aliorum, & Plato per dici aliorum, fit Aristot. per causam, & Platonem per effectum eadem relatiua definiisse, in quo tantum differunt definitiones. Habemus etiam ex peritis Arist. interpretibus definitiones has differre, ex eo quod Platonica importet dici aliorum, & Aristotelica, non tantum dici aliorum, sed esse aliorum, in quo tota differentia definitionum, siue vtraque in re eadem sit definitio, siue vna rectè explicet, & altera nimis laxè, & malè relatiua circumferat, & verba aliquomodo, & quomolibet non diuersas definitiones reddere. Esti facile posset defendi has definitiones in re non differre, vt iam vidimus, nihilominus improbanda est prior definitio, quam Aristoteles impugnavit, & approbanda posterior, quam Philosophus nobis tradit, videlicet *ad aliquid sunt, quorum ipsum est ad aliud quodammodo se habere*. Ex qua definitione communis Philosophorum sententia hanc depromptit: *relatiua sunt, quorum totum suum esse est ad aliud*. Reicitur prior definitio, quia licet frequenter pro eodem vsurpetur esse aliorum, & aliorum dici, nihilominus ex se latius patet dici aliorum, quàm esse aliorum, quia non raro aliorum esse dicuntur, quæ in re aliorum non sunt, ex quo apud multos fundamentum habet illa diuisio relatiuorum, in relatiua secundum esse, & secundum dici. Deinde negari nequit claris, & longius ab errandi periculo definiti relatiua per hoc, quod est esse aliorum quàm per aliorum dici. Iuvat etiam ad hanc posteriorem definitionem propugnandam, & illam impugnandam Philosophi auctoritas, qui nobis posteriorem definitionem tradidit, & priorem reiecit.

3 Mentem Aristotelis non fuisse tradere definitionem communem relatiuis transcendentibus, & prædicamentali bus, citra omnem controuersiam est, ideo enim reiecit priorem definitionem, quia relatiuis transcendentibus cōpetebat, & in præfenti opus Philosophi erat definire illa, quæ ad hoc prædicamentum quod ad aliquid vocauit, pertinebant, & non illa, quæ per diuersa vagantur prædicamentalia, ideo dixit *ad aliquid sunt*: relatiua verò transcendentalia per omnia prædicamenta esse diuisa compertum est. Ex his non leuis mihi accersit difficultas, cur relatiua transcendentalia sub hac definitione non comprehendantur, quia verè aliorum sunt, scientia enim non solum dicitur, sed verè est scientia obiecti, & vno propriissimè est extremorum vno, & actio termini: ergo esse relatiuorum

transcendentalium est ad aliud, seu aliorum esse: ergo comprehenduntur hac definitione. Censent aliqui relatiua transcendentalia secerari ab hac definitione, per totam Aristotel. definiens relatiua, quæ inferunt ex Aristot. definiens relatiua, quorum totum suum esse est ad aliud, quia relatiua transcendentalia, etsi habeant suum esse ad aliud, non illud totum habeat ad aliud, quia nem substantiæ, vel qualitatis, seu quantitatis, quæ rationes ad aliud non sunt, sed absolute significantur, & ita non totum suum esse est ad aliud. Non placet hæc expositio, quia etsi in his relatiuis reperitur ratio aliqua, quæ possit absolute significari, etiam in relatione prædicamentali reperitur ratio entis, quæ significatur absolute: quod si dicas hanc esse rationem nimis vniuersalem, quæ non speciale prædicamentum constituit, obiciam totam rationem specialem prædicamenti actionis esse respectuum ad terminum, actio enim eo ipso, quod actio fit, est actio aliorum, & ita poterit dici habere totum suum esse ad aliud, seu totum esse actionis esse alius, termini videlicet, cuius est actio. Censeo hanc definitionem restringendam esse ad relata prædicamentalia ex differentia, quam postea assignabo inter relationes prædicamentales, & transcendentales, ita vt relata prædicamentalia sint tota ad alia, seu aliorum, hoc est, purè ad alia, ita vt terminum, vt prædicamentum respiciant, quod importat verbum illud *totum* in definitione, quæ vulgò circumferretur expressum, & virtualiter contentum in illa particula *quorum suum esse* in definitione Aristot. posita, illud enim *suum* indicat nihil aliud in esse relatiuis, de quibus agitur, quæ respiciat terminum, & non illis aliâ specialè denominatione tribuere, quod est terminum vt purè terminum respiciere, vt latius explicabo Contr. 10. Punct. 1. Itaque definiti possunt relatiua prout abstrahunt à relatiuis prædicamentali bus, & transcendentalibus. *Quæ id quod sunt aliorum esse dicuntur*, seu, *quorum esse est ad aliud*, omnia enim relatiua, siue transcendentalia, siue prædicamentalia ad aliud sunt, nulla enim potest concepi relatio, quæ respectu alicuius, seu ad aliquid terminum non sit. Definiuntur autem relatiua prædicamentali ter: *quorum totum suum esse est ad aliud*, quæ definitio desumitur ex illa, quam tradidit Aristoteles: *quibus hoc ipsum esse est ad aliud quod quodammodo se habere*; multo que claris dehietur: *quorum suum esse est ad aliud tanquam ad primum terminum*: relatiua verò transcendentalia definiuntur, *quorum suum esse est ad aliud, & non vt primum terminum*. Quid sit autè esse purum terminum explicandum promisi Contr. 10. Punct. 1.

Conceptum relationis realem esse, & non ficticiam inter Doctores classicos citra controuersiam est, quibus tantum aduersatur in signe Pythagoræ delirium, quod refert Ammonius in hoc prædicamento, qui dicebat res omnes relatiuas esse, seu *ad aliquid*, quia nulli rei ex se determinata inerat natura, sed à nobis cuiusque hanc vel illam tribui, qui rem ita, vel aliter apprehendimus, atque id eod omne, & non aliud verum esse, quod verum apparet, quia in rebus nulla inest veritas aut cæritudo. Referuntur aliqui ex vetustissimis, qui sentiebant relationes omnes creatas esse entia rationis, verumtamen hi tantum tenebant relationes prædicamentales creatas non esse accidentia physicè fundamento inherentiæ, seu accidentia producta speciali actione distincta ab illis, ex vi quarum fundamentum, & terminum producantur, quia existimabant esse simile, vel æquale, & alias huiusmodi relationes tantum esse denominationes quasdam extrinsecas, quorum sententiam vt veriore amplectar. Hanc fuisse illorum mentem doctè tradit Vallius in Prædic. ad aliquid q. 1. c. 2. n. 1. iuxta quorum sententiam sano sensu posset dici Relationes esse entia rationis, quia denominationes omnes extrinsecas multi entia rationis appellant. Tegendum est conceptum relationis esse realem, siue sit accidens intrinsecè inherens, siue extrinsecè denominatio desumpta à fundamento, & termino, de quo postea Ratio est: non illo intellectu cogitante conuenit Petro, qui Ioannè genuit esse Patrè Ioannis, & Ioanni genito à Petro esse filium Petri: ergo hoc, quod est esse Patrem est quid independens ab intellectu: ergo paternitas ex vi cuius denominatur Pater Petrus, qui genit est independens ab intellectu: ergo est ens reale. Simile argumentum efficitur de similitudine inter duo alba, & æqualitate inter duas quantitates vlnares, & alijs huiusmodi relationibus. Deniq; in diuinis fide sanctu est danti relationes reales paternitatè, filiationem, spirationem actiua,

& spirationem passiuam, vt docent Theologi omnes 1. p. q. 28. art. 1. & 2. ergo cum conceptu relationis increatae, neque abstrahentis à creatura, & increata non est oppositio cum ratione positiua entis realis, quia si de conceptu relationis abstrahentis à creatura, & increata esset hæc oppositio, non posset ratio illa communis contrahi per differentiam increatae ad rationem positiuam realem, quia nulla differentia contractiua potest determinare genus ad rationem oppositam illi; quam includit secundum rationem generis præcisam. Sed ratione specialis differentie creature, nullam habet oppositionem ratio creata cum ratione positiua realis: ergo datur relatio creata, quæ sit ens reale: ergo potest hoc speciale prædicamentum constitui ex relationibus realibus. Non nihil ab his, quæ certa sunt recessere Caietanus & Canar. 1. p. q. 28. art. 2. afferentes relationes secundum esse ad neque esse ens reale, neque rationis, sed præcindere, quia secundum esse ad non est ratio respiciendi fundamentum, sed terminum, hæc autem præcindit ab ente reali, & rationis. Reiciunt passim omnes Doctores hunc dicendi modum, quia ratio ad non potest præcindi à ratione in, quia quod est ad aliud necesse est concipi alicuius ad aliud, quod est concipi in aliquo ad aliud. Secundò etiam si ratio ad præcinderet ab ente reali, & rationis, ratio ad prædicamentalis non præcinderet, quia relationes prædicamentales sunt reales, & debent habere vltimum constitutum reale, quod est ratio ad. Vltimò, quia nihil datur commune enti reali, & rationis, neque ab vtroque præcisum. Quod autem datur plures relationes rationis nemo negat, neque ideo dicendum est conceptum relationis non esse realem, quia eo ipso, quod datur relationes reales, & relationes rationis, absolute nomine relationis, relatio realis debet intelligi, semper enim in analogis nomen absolute prolatum stat pro famosiore, sic quando dicimus hominem, non hominem pictum, sed viuum intelligimus.

PUNCTVM II.

Diuisiones Relationum.

1. Primò diuiditur relatio in relationem realem, & relationem rationis. Relatio realis est illa, quæ habet aliud esse præter esse obiectiuum in intellectu; Relatio rationis est illa, quæ tantum habet esse obiectiuum in intellectu. Sic relationes reales, & rationis definitio propter aliquos qui relationes omnes, quæ fundantur in cognitione effectiue ab intellectu procedente, vel in aliqua sensatione, seu intentionali operatione, relationes rationis immerito appellant, quia sicuti cognitiones etiam ab intellectu efficienter dependeant, non dicuntur entia rationis; sed realia, quia aliud habent esse præter hoc, quod est cognosci, seu esse obiectiuum in intellectu, sic huiusmodi relationes fundatæ in operationibus efficienter ab intellectu, seu ab alia potentia sensitiua seu rationali dependentibus non relationes rationis, sed reales dici debent.
2. Secundò diuiditur relatio in relationem intrinsecam & extrinsecam. Relationem intrinsecam appellant, qui specialia accidentia distincta à fundamento, & termino pro relationibus constituunt, illam quæ intrinsecè inhæret. & informat subiectum, quod relatiuum constituit, sicuti relatio similitudinis, aut paternitatis. Relationem extrinsecam iidem appellant, quæ non importat accidens physicè & intrinsecè inhærens fundamentum: sed tantum extrinsecè, sicuti relatio domini, aut serui. Qui tenent relationes prædicamentales non esse speciale accidens distinctum à fundamento, & termino difficilè possunt relationem intrinsecam assignare, quia omnis relatio includit aliquid intrinsecum subiecto relato, fundamentum videlicet ab ipso indistinctum, & aliquid extrinsecum, nempe terminum, qui à subiecto distinguitur, & in ratione termini, nulla ratione debet intrinsecè fundamentum afficere. Nihilominus adhuc in hac sententia potest distingui duplex relatio prædicamentalis, quædam cuius ratio fundandi à termino distincta intrinsecè est fundamentum, sicuti in relatione similitudinis ratio fundandi, quæ distinguitur à termino intrinsecè est subiecto relato, & hæc dici potest intrinsecè relatio. Alia est relatio cuius ratio fundandi adhuc à termino distincta extrinsecè est fundamentum, sicuti in relatione paternitatis ratio fundandi est actio generatiua distincta realiter à termino, & extrinsecè subiecto relato relatione paternitatis.

Tertiò diuiditur relatio in relationem mutuum, & non mutuum. Relatio mutua est illa, cuius terminus iterum illius fundamentum tanquam terminum respicit eadem, aliàve distincta relatione, sicuti relatio inter duo alba, quorum vtrumque relatione similitudinis ad alterum refertur, & inter Patrem, & Filium. Relatio non mutua est illa, cuius terminus nulla relatione ferit fundamentum, sed tantum vnum illius extremum relatum dicitur. Exemplum vulgò adducitur inter Creatorem, & creaturam, quia ista refertur ad Creatorem, & Creator ad creaturam non refertur. Exemplum rem modò explicet, illius verò veritatem postea discutiam.

Quartò, Relatio mutua subdividitur in relationem equiparantiam, & disquiparantiam. Relatio equiparantiam dicitur, quando vtrumque extremum eodem modo constituitur relatum, sicuti duo alba, quorum vtrumque simile dicitur. Relatio disquiparantiam est quando diuerso modo referuntur extrema, in quibus est mutua relatio, sicuti substantia generans, & substantia genita, quarum hæc filiatione refertur, & illa paternitate.

Quintò, Relatio diuiditur in relationem secundum esse, & secundum dici. Sentiant multi relationem secundum dici, coincidere cum relatione rationis, quia illa dicimus, quæ cognoscimus, & ita idem est relatio secundum dici, ac secundum cognosci, relatio autem secundum cognosci erit, quæ nullum aliud habet esse præter cognosci. Hæc congruè dicta sunt, nihilominus communis sententia aliter relationem secundum dici explicat. Sentiant multi relationem secundum dici esse relationem transcendentalem, & relationem secundum esse, esse relationem prædicamentalem, sed plures alij tenuerunt rem ita componi, quia relatio transcendentalis non tantum dicitur relatio, sed propriè, & strictè relatio est. Non multum premit ratio, quia relatio transcendentalis, quæ verè est relatio transcendentalis, quatenus eodem modo significatur, ac prædicamentalis poterit appellari, prædicamentalis secundum dici. Alij relationem secundum esse appellant illam, ex vi cuius fundamentum verè est relatum, & relationem secundum dici eam, ex vi cuius fundamentum non est relatum, sed apprehenditur per ordinem ad aliud, seu instar aliud rei distinctæ ab ipso. Sic Angelum, quatenus instar iuuenis apprehenditur, relatum appellamus secundum dici, non quia ex vi huius apprehensionis relationem aliquam fingamus tenentem se ex parte obiecti directi, neque Angelum relatum esse apprehendamus, hoc enim esset relationem rationis effingere; sed quia Angelum ex modo concipiendi apprehendimus, ac si esset relatiuus, quæ relatio tota consistit in nostra cognitione, & nimis est fundamento extrinsecæ, differtque à relatione rationis, quia relatio rationis est obiectum cognitionis ex vi cuius fit, & non formaliter in ipsa cognitione consistit, relatio autem secundum dici non se tenet ex parte obiecti cogniti; sed est formaliter ipsa cognitio, quæ obiectum cognitum extrinsecè relatum denominat. Sic relationem secundum dici explicat P. Soar. disp. 4. sect. 3. n. 8. & alij quam plures. Ego in hac re nihil inuenio definiendum, quæritio enim est, quid auctores intelligant nomine relationis secundum dici, quia certum est relationem quocumque modo ex supra dictis potuisse non sine aliquo fundamento appellari secundum dici. In quæstione de mente authorum, illorum scripta consulenda sunt, apud quæ varias reperio sententias, neque aliquam inuenio cui stare teneamur. Arist. enim cui in hac materia subscribendum erat nullibi suam nobis mentem aperuit, quapropter liberum cuique erit sic, vel aliter relationem secundum dici explicare, cum quilibet dicendi modus Doctores non paucos pro se habeat.

Sextò, Scotus diuisit relationem in relationem extrinsecus aduenientem, & relationem intrinsecus aduenientem. Relatio intrinsecus adueniens est illa, quæ posito fundamento, & termino illico necessariò confurgit, talis est relatio similitudinis, & hæc relatio intrinsecus adueniens prædicamentum ad aliquid constituit iuxta Scoti mentem. Relatio extrinsecus adueniens est illa, quæ posito fundamento, & termino non necessariò confurgit, sed quidquam aliud desiderat vt pullulet, talis est actio, quæ non eo ipso, quòd sit principium effectiuum, & passiuum, necessariò affurgit, sed necessaria est applicatio inter vtrumque, & hæc relatio extrinsecus adueniens non hoc speciale prædicamentum constituit, sed ad sex vltima prædicamenta attinet. Diuisionem hanc solidè impugnat P. Soar. disp. 48. Metaphysic.

phyfic. sect. i. vnum, vel alterum argumentum in illam attingam. In primis, vt bene notat Soar. malè has relationes, quas extrinsecus aduenientes appellat Scotus ad sex vltimè prædicamèta reducitur, quia vno inter materiã, & formã substantialè non ad aliquid ex sex vltimis prædicamentis, sed ad prædicamentũ substantiæ pertinet, & eodẽ iure dicenda est relatio extrinsecus adueniens, quo secundũ sententiã Scoti actio dicitur relatio extrinsecus adueniens, sicut enim posito principio actiuo, & passiuo expectanda est actio, sic posita materiã, & forma expectanda est vno: ergo neutra necessariò resultat ex fundamento, & termino secundũ sententiã Scoti: ergo vtraque est extrinsecus adueniens, si quidem necessario resultant ex fundamento, & illa dicenda est relatio intrinsecus adueniens, quæ posito fundamèto necessariò resultat. Tertio contra eandem sententiã sic arguo: Relatio intrinsecus adueniens, vel oritur necessariò ex fundamento, & termino, & seclusa ratione fundandi, vel ex fundamento, & termino ratione fundandi posita. Primum dici nequit, quia posito Petro, & Ioanne, qui sunt fundamentum, & terminus relationis paternitatis, non oritur talis relatio quovsq; intercedat actio generatiua. Secundum commune est omnibus relationibus, nulla enim est, quæ posito fundamento, termino, & ratione fundandi, necessariò non oriatur: ergo ex hoc capite non rectè diiudicat Scotus relationem in relationem quandam intrinsecus aduenientem, & aliam aduenientem extrinsecus. Commune esse omnibus relationibus oriri necessariò posito fundamento, termino, & ratione fundandi; & nullam sine his omnibus assurgere probat exemplum iam datum, quia sicut ex duobus hominibus non resultat necessariò relatio paternitatis, quovsq; intercedat generatio, sic ex duobus ignibus non resultat relatio causæ, & effectus, quovsq; intercedat actio, quia hic ab illo procedat, & hac interueniente non potest non oriri. Ratio à priori est, quia sicut in viuentibus generatio est ratio formalis fundandi relationem paternitatis, & filiationis inter vtrumque viuens, sic in non viuentibus actio, quæ vnum ab alio procedit, est ratio formalis fundandi relationem, ex vi cuius producens refertur relatione causæ, & productum relatione effectus. Vltimò inquiri, cui sit extrinsecus adueniens relatio actio- nis, an principio effectiuo, an ipsi subiecto: si principio effectiuo quod est relationis subiectum, etiam relatio similitudinis extrinsecus est parietis, & etiam albedini, quia posito pariete cum albedine inherente adhuc dependet relationis ortus ab aliquo extrinsecus, videlicet ab alio albo, quod sit terminus relationis. Si dicat Scotus relationem esse extrinsecus aduenientem ipsi actioni, efficitur in illum arguitur, qui actio per se ipsam refertur ad terminum, ad quem non potest non referri, & in hoc sensu potius relationes prædicamentales dicendæ essent extrinsecus aduenientes. Docet P. Soar. n. 5. non esse multum cum Scoto contendendum si per relationes extrinsecus aduenientes intelligat relationes transcendentales, sicut ab hoc loquẽdo modo cauendum sit. P. Arriaga ait disp. 12. sect. 2. n. 7. sustineri posse Scoti diuisionem, si per relationes intrinsecus aduenientes explicaret illas, quæ adæquatè sunt essentielles fundamento, quas transcendentales vocamus, & per relationes extrinsecus aduenientes illas, quæ fundamento essentielles non sunt. Sed quam longè absit ab vtraque explicatione Scoti mens, rectè infertur ex eo, quod in oppositas sententiã ab authoribus trahatur.

7 Celebris est alia diuisionis relationis in relationem prædicamentalem, & transcendentalem, de qua latè dicã Contr. ro. punct. i. vbi postquam naturam relationis prædicamentalis explicuero, illam à relatione transcendentali diuidã.

8 Vltimò relationes prædicamentales in tria genera Aristoteles partitus est. Primum genus relationis prædicamentalis fundatur in vnitatè, quæ vnitatis non est talis formaliter, neque realiter, neque per rationem, sed tantũ fundamentaliter, sicuti intercedit inter principia operatio-

num similitudinis: nullo enim intellectu cogitante inter Petrum, & Ioannem nulla intercedit vnitatis formalis, neque realis, neque rationis, sed tantum fundamentalis, ratione cuius fundamentalis vnitatis potest esse in substantiis, quæ sunt identitatis, talis est, quæ intercedit inter Petrum, & Ioannem eisdem speciei, qualis est inter duo subiecta habentia albedinem, & hanc vnitatem sequitur relatio similitudinis. Tertio potest esse hæc vnitatis secundum mensuram extensionis quantitatis, & ex hac vnitatè allurgit relatio æqualitatis. Vnde ex Arist. ea quorum qualitas est vna, identitatis relationem habent, illa verò quorum qualitas est vna, habent relationem similitudinis. Vltimò illa quorũ quantitas est vna secundum mensuram extensionis æqualitatis relatione gaudent. Sub eodem genere collocantur relationes his oppositæ videlicet relatio diuersitatis in his, quæ natura differunt vt homo, & leo, relatio dissimilitudinis in his, quæ qualitate differunt, sicut album, & nigrum, & relatio inæqualitatis in his, quæ differunt in mensura extensionis quantitatis, sicuti palmus, & vna.

Secundum genus relationis ab Arist. assignatum, fundatur in actione, vt relatio causæ ad effectum, & effectus ad causam, Patris ad Filium, & Filij ad Patrem, ignis producentis ad ignem productum. His adiunxit Arist. alias relationes, quæ verè relationes non sunt, neque in vera actione fundantur, sed quasi in actione vt relatio domini ad seruum, magistri ad discipulum.

Tertium genus ab Arist. assignatum relationes non mutuas continet, sub his constituit Arist. relationem mensuræ ad mensurabile, scientiæ ad obiectum, visus ad visibile, in quibus actus sciendi, & videndi relationem dicunt ad propria obiecta, hæc verò minimè ad hos actus referuntur, quia color, & cuiusque obiecto, quod cognoscitur nimis extrinsecus est videri, & cognosci. Annumerat hoc genus relationis Philosophus inter relationes prædicamentales, quia de illo, & de aliis promiscuè egit, & passim relationes prædicamentales, & transcendentales permiscuit, non quia relationes in hoc genere contentæ prædicamentales sint, ostendam enim Punct. 6. n. 2. inter transcendentales annumerandas esse.

PUNCTUM III.

De fundamento, termino, & ratione fundandi.

1 IN omni relatione reperiuntur fundamentum, terminus, & ratio fundandi. Fundamentum dicitur illud, quod relatum denominatur, & dicitur respiciens aliud terminus appellatur illud, quod respicitur, seu in quod relatio tendit. Ratio fundandi est illud, ratione cuius immediatè fundamentum relationem sortitur, seu illud quod vltimò requiritur ex parte fundamenti, vt relationem subeat. Fundamentum, & terminum necessariò esse distinguenda, non solum per rationem, sed etiam realiter, omnium consensu stabilitum est idè distinctione rationis fundandi à fundamento nonnulla potest esse dubitandi ratio.

2 In relationibus primi generis fert communis sententiã non distingui rationem fundandi à fundamento, quia absque illa ratione fundandi distincta duæ substantiæ subeunt relationem identitatis, & duæ albedines relationem similitudinis, & duæ quantitates relationem æqualitatis, ita P. Soar. disp. 47. sect. 7. ad finem. In relationibus secundi generis dari rationem fundandi distinctam à fundamento sententiã omnes, qui actionem à principio effectiuo distinguunt, quia in huiusmodi relationibus ratio fundandi est actio, & principium actiuum est fundamentum. In relationibus tertij generis nulla est difficultas, quia huiusmodi relationes, non solum secundum fundandi rationem, sed etiam secundum se ipsas adæquatè identificantur cum fundamento, & relationes prædicamentales non sunt, sed transcendentales.

3 Circa relationes secundi, & tertij generis, & secundum relationes primi generis, quæ fundantur in vnitatè substantiæ, seu essentialitè assentior cõmuni sententiã, quæ supra circa hanc rem modò exposui. Circa relationes, quæ fundantur in vnitatè qualitatis, & in vnitatè quantitatis, seu circa relationes similitudinis, & æqualitatis mihi difficile est nõ esse philosophandum eodem modo, sic de relationibus secundis

secundi generis, existimo enim in his etiam reperiri rationem fundandi à fundamento distinctam, quod sic suadeo. Dux albedines immediatè inter se referuntur relatione identitatis, sicuti referuntur Petrus, & Ioannes, quia sicuti Petrus, & Ioannes specie conveniunt, sic conveniunt dux albedines, quibus competit unitas specificè fundamentalis, quæ est fundamentum relationis identitatis. Quod si Arist. dixit relationem identitatis fundari in substantia, nomine substantiæ non substantiam specialiter pertinentem ad primum prædicamentum intellexit; sed essentiam cuiuscumque rei, in quo sensu substantiam desumpsit, cum definiit vnioca in verbis illis: *ratio verò substantiæ omnino eadem, quæ vertunt omnes ratio verò essentia omnino eadem.* Referuntur ergo relatione similitudinis illa, quibus inhæret qualitates eiusdem speciei, quod Arist. tradidit dum dixit *similia sunt, quorum qualitas est una;* ergo non qualitates ipsæ inter se, sed illarum subiecta ratione qualitatum similia dicuntur; ergo in his, quæ similia sunt, possumus distinguere subiectum qualitatis, quod simile denominatur, & est fundamentum relationis, & qualitatem subiecto inhærentem, quæ est ratio fundandi relationem; & sicuti substantia, quæ genuit est fundamentum relationis paternitatis, & actio generatiua ratio fundandi talem relationem, sic subiectum, quod est album erit fundamentum relationis similitudinis, & albedo, ut eidem subiecto inhærens erit ratio fundandi hanc relationem, quia posita albedine in subiecto, quod simile denominatur, & in termino ita confurgit relatio similitudinis inter vtrumque, sicuti posita actione generatiua statim confurgit relatio præternitatis, & filiationis inter animal, quod genuit, & animal, quod fuit genitum. Eadem ratione de quantitate iudico: dux quantitates immediatè, & per se non fundat relationem æqualitatis, sed identitatis specificæ, quia seclusa extensione superaddita quantitatis nulla est æqualitas, aut inæqualitas, & independenter ab omni extensione dux quantitates, etsi vna sit digitalis, & alia vlnaris referuntur relatione identitatis, quia habent unitatem specificam fundamentalem. Referuntur ergo quantitates relatione æqualitatis, & inæqualitatis quatenus subiacent extensioni, ratione cuius confurgit relatio æqualitatis, & inæqualitatis, quia ex maiori, minorive extensione, æqualitatem, & inæqualitatem colligimus, non præcisè ex quantitatis nudis, quia dux quantitates ad indiuisibile redactæ inæquales dici nequeunt, etiam si vna contineret totam quantitatem, quam mons ingens includit, & alia tantum vnus formicæ quantitatem, quia ex quantitatis commensuratis inter se, quarum nulla excedit aliam, cum in æqualitas ex excessu quantitatis secundum commensurationem desumatur, non possunt quantitates inter se commensurari seclusa extensione, seu præsentia, si ab illa non distinguitur, & in communi sententia, quæ rarefactionem, & condensationem sine intermissione corpusculorum admittit sine accretione nouæ quantitatis, dux quantitates, quæ modo sunt æquales, possunt fieri inæquales sine aduentu alicuius partis quantitatis, ex eo præcisè quod vna permaneat cum eadem extensione, & altera maiorem, seu minorem extensionem ex vi rarefactionis, seu condensationis acquirat. Secundum hanc doctrinam ratio fundandi relationem æqualitatis, & inæqualitatis erit extensio quantitatum, quæ æquales dicuntur, & quantitas secundum se erit fundamentum relationis, quæ æqualis dicitur, & altera quantitas cui hæc est æqualis, terminus erit huius relationis. Hanc relationem æqualitatis, & inæqualitatis existimo communem esse omnibus entitatibus extensis, non solum mediatè quatenus subiacent quantitatis æqualibus; sed quatenus subiaceret propriis extensionibus, si enim daretur duplex corpus vtrumque vlnare quacumque quantitate seclusa esset æquale, dum illa retinerent extensionem, quia tamen nulla entitas ratione suis, sed tantum ratione quantitatis exigit extensionem, quantitati tantum tribuitur ratio æqualitatis, & inæqualitatis; non verò aliis entitatibus, etsi in se omnia entia, quæ habent extensionem propriam, & strictè æqualia, & inæqualia dici possent.

4 Superest sciendum an extensiones ipsæ inter se referantur tantum relatione identitatis, an etiam relatione æqualitatis, & inæqualitatis. Respondeo extensiones duplicis quantitatis secundum se sumptas referri relatione identitatis; quia ratione referri non possunt relatione æqualitatis, aut inæqualitatis, quia per ablationem, seu additionem partium vnus extensio variatur necessarîo relatio æqualitatis, & inæqualitatis, si in extensionibus reperitur & non varia-

tur relatio identitatis. extensio enim vlnaris æquè refertur relatione identitatis ad extensionem semiulnarem, & ad vlnarem, & biulnarem, cum omnes sint eiusdem speciei, & non potest relatione eiusdem rationis, æqualitatis videlicet, seu inæqualitatis ad extensionem vlnarem, & semiulnarem referri; sed necessarîo respiciet extensionem semiulnarem relatione inæqualitatis, & extensionem vlnarem relatione æqualitatis si harum relationum est capax. Censeo parum referre hac vel illa ratione loqui. & in re leuis momenti congruè dici ipsas extensiones esse æquales, & inæquales ut quo respectu subiecti, & ut quod respectu ipsarum; sed adhuc in his relationibus æqualitatis, & inæqualitatis, quas inter se habent diuerso modo desumitur ratio fundandi, ac sumitur in relationibus identitatis, quæ in ipsis reperuntur, quia relationes identitatis fundantur in unitate essentiali independenter ab unitate integrali, relationes verò æqualitatis, & inæqualitatis immediatè fundantur in unitate integrali ipsarum, seu in unitate integrali spatii, in ordine ad quod dicunt ordinem. A posteriori rem probat doctrina supra tradita: si ponas duplicem extensionem, vtramque vlnarem, referuntur relatione identitatis, & æqualitatis, si ab altera demas vnus palmi extensionem, permanebit relatio identitatis, & peribit relatio æqualitatis, succedetque relatio inæqualitatis: ergo relatio identitatis sumitur independenter ab unitate integrali, si quidem hac variata permanet illa omnino eadem, & relatio æqualitatis sumitur dependenter ab unitate integrali, si quidem variata unitate integrali, & permanente unitate essentiali variatur relatio æqualitatis, & inæqualitatis.

Dices eadem ratione posse philosophari in qualitatibus, v.g. in duplici albedine, quæ possunt referri inter se non solum relatione identitatis; sed etiam relatione similitudinis; sicuti dux extensiones referuntur relatione identitatis, & relatione æqualitatis. Respondeo similitudinem sumi posse in qualitate, vel in intensione eiusdem qualitatis, duo enim similia dicuntur, quia vtrumque est album, etsi vnum sit album, ut tria, & alterum, ut sex, quæ similitudo sumitur ab unitate essentiali qualitatum independenter ab unitate integrali extensiuâ, & intensiuâ earumdem qualitatum. & ita respectu harum, neque fundamentum, neque ratio fundandi, neque terminus possunt reperiri, quæ formaliter non sunt idem cum fundamento, & ratione fundandi, & termino relationis identitatis, quia fundamentum, & terminus est vtraque albedo, & ratio fundandi unitas essentialis vtriusque independenter ab unitate integrali, vbi autem fundamentum, terminus, & ratio fundandi sunt omnino idem, relationem eandem omnino esse necesse est, quapropter non potest in duplici albedine reperiri relatio aliqua similitudinis independenter ab unitate integrali qualitatis, sicuti est inter duo subiecta alba vnum ut tria, & aliud ut sex, quia respectu albedinum tantum reperitur ut ratio fundandi relationum unitas essentialis ipsarum, quæ semper fundat relationem identitatis respectu extremorum, quibus est essentialis. Dico respectu extremorum, quibus unitas est essentialis, quia unitas essentialis albedinum fundat relationem identitatis inter ipsas albedines, & similitudinis inter se subiecta albedinum, & unitates essentielles oppositæ inter albedinem, & nigredinem fundant relationem diuersitatis inter has qualitates, dissimilitudinis inter subiectum album, & nigrum. Si similitudo sumatur, non solum inter duo alba, sed etiam inter duo obiecta æquè alba, talis similitudo desumetur non solum ex unitate essentiali, sed etiam ex unitate integrali qualitatum, & hæc poterit ipsis qualitatibus concedi, sicuti conceditur extensionibus, habebit enim diuersam rationem fundandi, ac habet relatio identitatis, quia hæc tota desumitur ex unitate essentiali, & illa sumetur ex unitate integrali intensiois, quæ similitudo est quasi quædam æqualitas intensiois, & posset dici relatio æqualitatis; nihilominus relatio similitudinis vulgò appellatur, & ratione huius album ut octo, magis simile dicitur alij albo ut octo, quam albo, ut duo.

6 Requiritur ad relationem existentiam fundamenti perspicuum est, quia cum fundamentum dicatur relatum, simile, aut dissimile, æquale, & inæquale, & id, quod non existit non possit tale dici, illius existentiam ad relationem requiri per se notum est. Secundò, quia relatio, vel distinguitur adæquatè à fundamento, vel non distinguitur. Si distinguitur, est accidens illi inhærens, quod essentialiter supponit fundamentum tanquam proprium subiectum. Si non distinguitur

distinguitur à fundamento necessaria erit fundamenti existentia, vt relatio cum illo identificata existens dicatur.

7 Docuit Gregor. in 1. dist. 28. q. 23. posse dari relationem prædicamentalem ad rem non existentem, sed tantum possibilem. Pro hac sententia non contemnenda ratio à priori peti potest in hunc modum. Terminare actu tantum est denominatio quædam extrinseca deriuata ex habitudine rei, quæ terminatur: ergo hæc denominatio potest cadere in rem actu non existentem præcisè quatenus est ex parte rei non existentis, sicuti denominatio cogniti, & amati cadit in objecta non existentia, quæ adhuc non existentia terminant cognitionem, & amorem, quibus cognoscuntur, & amantur vt existentia. Rationi à priori suffragatur ratio paritatis desumpta à relatione transcendentali, quæ respicit terminum non existentem, sed tantum possibilem, ex quo argumentum desumitur: entitas non existens potest terminare relationem transcendentalem: ergo & prædicamentalem.

8 Fert omnium Doctorum sententia relationem prædicamentalem essentialiter exigere terminum realem realiter existentem: Ita P. Soar. in Metaph. disp. 47. sect. 8. n. 4. vbi D. Thom. & plures ex vetustis pro hac sententia refert. Conclusio facillè suadebitur, si per singulas relationes fiat Discursus. Quomodo enim homo poterit dici Pater hominis, quem non genuit, sed quem potest gignere: & quomodo paries albus similis erit parieti non albo, seu non existenti, quia possibile est talem parietem album existere, & quomodo mons æqualis erit lapillo, quia potest in montem magnum excrecere: Hæc omnia nature luminis dissona valdè sunt. Secundo hæc omnes relationes sunt mutue: ergo si Petrus est Pater Ioannis non existentis, Ioannes ipse non existens erit filius ipsius Petri: & si paries ille similis est parieti non existenti, paries nõ existens similis erit huic parieti, quod est absurdum, id enim quod non est, neque potest esse simile, neque dissimile, neque pater, aut filius, quia hæc omnia prædicata supponunt existentiam subiecti cui contingunt. Probat Hurtad. disp. 15. Metaph. sect. 6. prædictam conclusionem: relatio prædicamentalis est ad aliud: ergo debet esse ad aliud reale existens, id enim, quod non est reale existens, propriè non est aliud. Ratio hæc, vt bene vidit P. Soar. supra inefficax est, communis enim est pro relatione prædicamentali, & transcendentali, & certum est relationem transcendentalem referri ad terminum actu non existentem. Respondet Hurtad. supra §. 61. relationem transcendentalem, non propriè in rigore esse ad aliud, sed tantum translative, quia habet conceptum, qui non potest esse ad se. Similiter asserit ens rationis non esse terminum propriè, sed tantum obiectum extrinsecum in quod tendit relatio transcendentalis identificata cum actu intentionali. Non sentio Hurtado, quia relatio transcendentalis propriè, & longè propriè quàm prædicamentalis est relatio: ergo propriè habet terminum. Si dicas relationem transcendentalem propriè esse relationem, & tamen non habere propriè terminum: sed tantum translative, dicam ego relationem prædicamentalem esse propriè ad aliud, quod est esse propriè relationem, & illud aliud propriè non esse terminum, si enim semel admittitur relatio transcendentalis propriè esse relationem, & tamen non habere terminum, qui propriè sit terminus, cur non poterit dici relationem prædicamentalem propriè esse relationem, & tamen non habere terminum, qui propriè sit terminus?

9 P. Soar. supra num 7. asserit inferri terminum relationis transcendentalis debere realiter existere ex natura ipsius relationis, quam ipse putat non distingui à fundamento, & tunc tantum illud denominare relatum quando existit terminus, & non habere alium producendi modum, neque aliâ ratione constituere hoc speciale prædicamentum, & posse dici accidens, nisi quia connotat termini existentiam. Vrget eandem rationem: relatio non est aliud, quàm ipsum fundamentum vt dans denominationem relatiuam: ergo non potest illam dare nisi coexistentem termino, quia omnis alia denominatio quæ termino nõ existere subiecto accidit, est absoluta, vel ad summum transcendentaliter tantum respectiua. Modum hunc constituendi relationem latè impugno Punct. sequenti, & contra illum inferam fundamentum identificatum cum relatione actu esse referendū termino non existentem: quapropter neque rationi Patris Soar. fidendum est.

10 Optima desumitur ratio ex doctrina tradenda Punct. sequenti de natura, & constitutiuo relationis prædicamentalis, quam dicam identificari cum fundamento, & termino.

Ex quo inferitur termino non existente non posse relationem existere, quia deficiente termino deficit aliquid essentialiter requisitum ad constitutum relationis. Hanc rationem reddit Hurtad. supra qui eandem amplectitur opinionem de constitutiuo relationis, ex qua optimum redditur discernitur, ratione cuius relatio transcendentalis non ita, quia transcendentalis ad æquatè distinguitur à fundamento, & ita potest sine illo subsistere. Ex eadem doctrina similiter responderetur ad argumentum supra factum, quod intendebatur ad terminandum non requiri existentiam illius, quod terminat, quia etiam si concedatur præcisè ad terminandum non requiri existentiam termini, cum terminus relationis non tantum sit terminus, sed etiam constitutiuum relationis, necessario requiritur existentia termini, vt relatio constituta intelligatur.

Ratio fundandi relationem duplex est, quædam per modum actus, seu actionis, quæ ex se est transiens, huiusmodi est ratio fundandi secundum genus relationis quædam per modum habitus, quæ ex se est durans, & perseverans, huiusmodi est ratio fundandi relationes primi generis, extensio enim, quæ est ratio fundandi æqualitatem, & qualitas, quæ est ratio fundandi similitudinem ex se sunt entitates, quæ diu perseverant, & quiete, & quasi mortuo modo subiecta denominant. Ratio fundandi relationes secundi generis non requiritur actu existens, vt subiectum denominetur relatum, licet non sufficiat vt possibile ad talem denominationem præstandam; sed requiritur ipsam existere, aut extitisse, quod sufficit, vt ex vi illius etiam præteritæ subiectum existens denominetur relatum dum illius terminus existens perseveret, quia non solum vocamus patrem Ioannem, qui genuit Petrum in instanti, in quo illum actu gignit; sed toto tempore, quo existit Ioannes, qui genuit, & Petrus, qui fuit generis, in quo moraliter perseverat actio generatiua ratione alius actionis conseruatiua, quæ succedit loco generationis, quod sufficit, vt virtualiter dicatur permanere actionem in effectibus, sicuti dicuntur permanere actus voluntatis in effectibus, aut ab illis originem trahunt, & sicuti permanere virtualiter dicitur intentio in executione medijs, etiam si actus intentionis physicè non perseveret. Rationes fundandi relationes primi generis necessario debent actu existere, vt possit ex illis relatio conseruare, non enim subiectum album simile dicitur alteri subiecto, quod fuit album, & modo tale non est, sed necessario albo existere debet ex parte vtriusque extremi, vt albugo relatio similitudinis: similiter non dicitur æqualis quantitas vniuersi quantitati, quæ fuit vniuersi, & modo palmaris est tantum, sed necessario debet esse vtraque vniuersi, vel palmaris vtraque, vt quantitates denominentur æquales. Ratio à priori esto, quia cum hæc rationes fundandi non sint natura sua transeuntes, sed permanentes, & per modum habitus quieto modo subiectum denominent, non dicuntur virtualiter, aut moraliter permanere, dum actu non existunt, sicuti dicuntur permanere actiones terminis permanentibus. Hæc est enim natura transeuntium per modum actus, seu actionis viuo modo, & permanentium per modum habitus, quieto, & mortuo, vt hæc postquam exiit non dicantur moraliter permanere, illa vero, etiam si physicè non existant, ex eo quod extiterint dicantur moraliter permanere, vt patet in actu voluntatis, qui saltem habitualiter permanere dicitur, dum non retractatur, etiam si physicè non existat, ex eo præcisè quod extiterit, & in habitu eiusdem voluntatis, qui dum physicè actu non existit nullo modo permanere dicitur.

PUNCTUM IV.

De distinctione relationis à fundamento, termino, & ratione fundandi.

Explicui Puncto præcedenti quid sit fundamentum, quid terminus, quid ratio fundandi relationem, dicam in modo quâ ratione ab his differat, vel cum illis identificetur.

§. I.

Impugnatur prima sententia.

Affirmat prima sententia, posito fundamento, termino, & ratione fundandi pullulare modum quemdam ab his

ab his omnibus distinctum inherentem fundamento, ex vi cuius hoc dicitur relatum, qui modus non refutat etiam si fundamentum existat, quovisque existant simul terminus, & fundandi ratio. Defendunt hanc sententiam Caiet. 1. p. quaest. 28. art. 2. Ferr. 4. contra gent. 14. Capreol. 1. dist. 30. quaest. 1. quos sequitur est P. Rub. in Prædic. cap. 7. quaest. 2. Reicienda est hæc sententia ex dicendis §. 3. ubi probabo modum istum esse superadditum, & illo secluso intelligi subiectum relatum simile, & æquale, sed præcisè ex eo quod existant duo subiecta alba dici similia, & ex eo, quod existant duæ quantitates vtraque palmaris, vel vtraque vlnaris dici æqualia, & sic in aliis relationibus, pro quibus absque necessitate fingitur modus iste superadditus, nunc tamen hac ratione prætermittitur, quam in posterum referuo, à posteriori impugno prædictum dicendi modum.

3 Primò sequitur ex hac sententia ad leuissimum motum aristæ produci in omnibus entitatibus creatis modum quemdam superadditum, & celum empyreum imò beatorum animos physicè mutari per receptionem talis modi. Sequelam probò: tota aristæ productur præsentia quadam cum qua relationem habent identitatis reliquæ præsentia creatæ eiusdem speciei cum illa, & relationem diuersitatis reliquæ omnes entitates, quæ non sunt eiusdem speciei cum ipsa ergo morà aristæ reliquis omnibus entitatibus creatis aduenit noua relatio identitatis, vel diuersitatis, sed hæc relatio consistit in modo quodam superadditio intrinsecè inherente rei relate: ergo omnibus entitatibus aduenit modus realis intrinsecè inherens: ergo mutantur omnes entitates creatæ, ex eo præcisè, quod leuis aristæ mouetur. Consequentiam admittunt, & consequens deorant auctores huius sententiæ, quod mihi quidem absurdissimum est, ne tamen videamur absque ratione tradere illud, quod prima dicitur apprehensio, ratione prosequens nullatenus sustinendum esse. Producta præsentia aristæ existens Matrici (idem dico de quacumque alia entitate producta) nihil est quod determinet corpus existens Parisijs, vt producat modum illum relationis: quo referatur ad præsentiam, seu entitatem denuo producta: ergo corpus illud quod antequam produceretur illa entitas, modum relationis non producebat, non illum producat, postquam talis entitas sit producta. Respondebis nouum terminum Matrici productum determinare corpus existens Parisijs ad relationem producendam, quam antea ex defectu termini non producebat. Contra: terminus iste valdè distat à subiecto producturo talem relationem: ergo nihil potest influere in relationem neque aliquo modo determinare fundamentum, vt talem relationem producat. Vrgo: terminus iste nihil physicum, neque morale potest præstare, ratione cuius determinet corpus existens Parisijs ad relationem producendam: ergo nullo modo potest illud determinare ad productionem talis relationis. Nihil posse præstare physicum perse, patet, quia etiam si ad id præstandum virtutem haberet ratione distantia non posset talem virtutem exercere: non posse aliquid morale præstare, seu moraliter determinare productionem talis relationis sic probò. Si terminus productus determinaret moraliter relationem producendam à fundamento distanti, esset exigendo vt Deus præberet concursum ad talem relationem producendam, sed terminus iste non exigat illam, quia nulla entitas exigat aliquid, quo ipsa non indigeat, ergo. Terminum non indigere tali relatione probò ex eo, quod terminus ille referendus non sit per relationem inherentem in subiecto distanti, quam ipse est terminaturus, sed per relationem ipsi affixam respectu cuius non se habeat vt terminum, sed vt fundamentum. Instituisse ergo debuerat natura sollicitos quosdam tabellarios, qui ad productionem cuiusvis entitatis reliquis aliis nunciium deferrent, atque certiores facerent nouum terminum aduenisse, vt illico in nouas erumperent relationes, terminus enim longè distans nihil posset præstare ad tales relationes producendas.

4 Dices fundamentum semper esse in actu primo ad relationes omnes producendas, has tamen non producere quovisq; adueniat terminus, quia quilibet relatio essentialiter dependet à proprio termino, sine quo nequit existere. Equè mihi difficilis est dependentia relationis à termino longè existenti, ac determinatio ad relationem producendam ab eodem termino, & ideo ratione supra facta solutio impugnanda est. Terminus est valdè distans à relatione: ergo nullo modo potest in illam influere: ergo nulla ratione potest relatio à termino distanti dependere.

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. II.

Melius forsitan responderetur quamlibet entitatem per se ipsam exigere à Deo concursum ad producendam relationem respectu omnium entitatum existentium, quæcumque sint de facto existentes, & ad conseruandam eandem relationem dum illius terminus perseuerat, ex vi cuius existentia non debetur Petro existenti Matrici concursus ad relationem, ex vi cuius constituitur diuersus à Ioanne producendo Parisijs, quovisque Ioannes sit productus, & in primo instanti, in quo Ioannes fuit productus incipit deberi, non propter existentiam noui termini aduenientis; sed ex vi antiquæ existentia ratione nouæ circumstantiæ, productionis Ioannis, quæ posita debitus est concursus existentia, cui antea non debebatur; quia non erat purificata conditio, sub qua dari exigebat talem concursum, quem non petebat absolute dandum, sed dandum si existeret terminus, & pro illa mensura pro qua existeret talis terminus. Hic aptior modus, si aptus aliquis ad prædictam sententiam defendendam, verumtamen quantis subiaceat difficultatibus ex secunda impugnatione, quam conficio contra prædictam sententiam, quæque solutionem hanc euertet clarè constabit.

6 Infero secundo ex prædicta sententia posse Deum constituere simile corpus album, etiam si nullum album existat neque exiterit, aut extitutum sit in rerum natura, & æqualem quantitatem vnicè existentem in rerum natura, & Patrem hominem, qui nunquam genuit, & sic de omnibus alijs relationibus, quæ poterunt subsistere sine termino. Sequelam probò: hominem esse Patrem, corpus simile, & quantitatem æqualem non est formaliter terminum existere, sed subiectum relatum habere talem modum distinctum à termino; sed poterit Deus supernaturaliter producere talem modum destructo termino, seu nunquam producto: ergo poterit Deus constituere fundamentum relatum relatione prædicamentali termino non existente. Minorem probò: in qua tota argumenti difficultas sita est. Modus ille relationis tantum dependere potest à termino, vt supra dicebam, quatenus illius fundamentum tantum exigit illius productionem pro illa mensura, in qua terminus existit, sed Deus potest præstare concursum ad talem modum producendum, & illum producere ultra existentiam fundamenti: ergo poterit illum producere termino non existente: ergo poterit producere paternitatem in Petro, etiam si Petrus nullum genuerit filium, & sic de alijs relationibus. Dices relationem dependere à termino tanquam modum à re, quia non est tantum modus fundamenti, sed etiam termini, sicuti actio est modus non solum principij actiui, & passiui, sed etiam termini. Contra hanc solutionem procedit argumentum supra factum, quod iterum breuissimè attingo. Relatio naturaliter existit, & conseruatur termino valdè distanti nulla facta applicatione mediata, neque immediata: ergo potest physicè dependere, neque tanquam modus, neque ratione aliqua à termino longè distanti: dependentia moralis potest suppleri à Deo, qui potest contra causarum existentiam operari: ergo relatio, neque vt modus, neque ratione alia potest habere dependentiam à termino, & ad eò strictam connexionem inire cum illo, vt non possit Deus illam sine termino producere, & conseruare. Eadem ratione inferitur ex hac sententia posse Deum facere vt Petrus, qui genuit Ioannem non sit illius Pater adhuc in illo instanti, in quo illum gignit, & vt duo alba vtrumque vt octo non sint similia, & vt duplex quantitas vtraque palmaris, & neutra aliam excedens non sint æquales quia cum paternitas similitudo, & æqualitas consistant in modo superaddito fundamento, & termino, & ratione fundandi, potest Deus his existentibus contra illorum existentiam non præbere concursum ad talem modum producendum, quo modo non productum deficiet formalis relatio, & extrema relata non erunt.

7 Contra eandem sententiam à posteriori iterum arguuntor. Si relatio distingueretur à fundamento, & termino, vna relatio fundaret aliam, relatio enim identitatis inter Petrum & Ioannem esset diuersa à relatione similitudinis inter duo alba, ac proinde fundaret aliam relationem, & hæc aliam, & aliam, & sic in infinitum procederetur. Respondent aliqui relationem non indigere alia relatione superaddita vt referatur, sicuti præsentia non indiget alia superaddita præsentia vt fiat præsens, neque actio actione superaddita, vt dependeat à principio effectiui, sed per ipsam referri, sicuti per se ipsam fit præsens præsentia, & dependens, seu producta productio cuiuslibet termini: Contra præsentia tantum per se ipsam fit præsens spatio cui præsentat

E e subiectum,

subiectum, quod afficit, v. g. presentia, qua ego presentor Compluti, per se ipsam presentatur Compluti, cui non potest non esse presentis: at verò si talis presentia contingenter presentanda esset Toleti, alia indigeret presentia superaddita: idem dico de actione, qua per se ipsam dependet à principio actiuo, à quo constituit terminum dependentem, & à quo non potest non dependere: si verò talis actio inciperet dependere ab alio principio, à quo non constitueret suum terminum dependentem, & à quo posset non dependere, indigeret alia dependentia superaddita. Sed relatio identitatis inter Petrum, & Ioannem non tantum referretur ad Petrum, & Ioannem, sed referretur ad relationem similitudinis inter duo alba, ad quam posset non referri, & ad quam non constituit relatio Petrum, & Ioannem: ergo indiget alia relatione superaddita vt referatur ad illam relationem similitudinis, ad quam contingenter referretur, & diuerso modo, quo refert propria extrema, quia hæc referuntur ex vi illius relatione identitatis, & relatio ipsa identitatis referretur ad relationem similitudinis relatione diuersitatis. Rem declarat vnio integralis quantitatis, quæ non per se ipsam, sed per aliam vnionem diuersæ rationis vnitur vnione integrali materia, quam informat, licet per se ipsam vnatur partibus quantitatis, quas integraliter vnit.

8. Dices relationem identitatis inter Petrum, & Ioannem non posse non referri relatione diuersitatis, ad relationem similitudinis inter duo alba, & proinde per se ipsam referri. Contra: duo alba ex suppositione, quod vtrumque existat, non possunt non referri, & tamen inter hæc sententia ex eo, quod quodlibet seorsim existens possit non referri vtrique referri per relationem superadditam, & neutrum per se ipsum: ergo eadem ratione due relationes quarum quælibet existens sine alia potest non referri, non referuntur per se ipsas, sed per aliquid superadditum, etiam si vtraque existens non possit non referri. Vidi aliquos recentiores eximie laborantes in hoc processu in infinitum vitando, quorum laborem laudarem, si ad rem alicuius momenti defendendæ esset susceptus, in hac tamen materia non possum non illum improbum censere, cum causâ tantum cuiusdam opinionis iam exoleæ defendendæ suscipiatur, & hoc adhuc non assequantur. Alij absque vlla formidine tunc processum in infinitum admittunt, asseruntque nihil absurdi contineri in effectibus qui ab vna determinata omnium causa descendunt, tantumque esse vitandum in causis à parte antea, ita vt prohibeat ad aliquam primam pervenire, à qua effectus omnes originem trahant, quod tantum intendit Arist. & cum illo Philosophi omnes qui vnâ primam omnium causam rerum esse demonstrant, cui veritati non refragatur processus ad infinitum in effectibus, quibus vnum primum principium, ante quod non sit aliud, potest designari. Sic perdoctè, & acutè satis rem tractabat sapientissimus quidam Magister meus, cuius instructus disciplina facillè satis facerem omnibus rationibus, que contra hanc doctrinam possent adduci. Verumtamen ad alia maioris momenti eam adferuam, nec tanti emo relationes superadditas defendere, quas hoc argumento sublato à Philosophia exterminarem.

§. II.

Impugnatur sententia de connotatis.

9. Pater Soar. disp. 47. Met. sect. 2. à n. 21. docet relationem non distingui realiter à fundamento, connotare tamen termini existentiam, vt tribuat denominationem relati, ita vt deficiente termino non aliquid relationis deficiat, sed tantum id, quod requiritur, vt ipsa relatio identificata cum fundamento fundamentum denominet relatum, quia denominationem hanc relatio non tribuit, nisi cum connotatione ad existentiam termini, qua deficiente deficit denominatio. Sententiam hanc multi sequuti sunt recentiores, illiusque doctrinam plerique tradunt auctores, vt defendant non dari modum vnionis superadditam inter materiam, & formam, neque presentiam distinctam à subiecto, quod est presentis, neque actionem mediam inter principium effectiuum, & terminum, sed vnionem, presentiam, & actionem identificari cum subiectis, quæ constitunt vnita presentia, & efficientia, illisque non tribuere suam denominationem quovisque supponatur connotatum, ratione cuius album non est formaliter relatum, etiam si habeat relationem identificatam secum, quovisque adueniat aliud album, quod sit connotatum huius relationis: neque principium

effectiuum, v. g. Deus, qui ab æterno existit, habet hoc, quod est esse actu efficiens ab æterno, sed tantum tempore, quia in tempore incipit esse connotatum huius actionis, quæ significat cum Deo, quod est terminus, qui ex vi illius producit, quo deficiente actio identificata cum Deo non tribuit denominationem principij actu efficiens. Sic in pluribus aliis materiis philosophantur sectatores huiusmodi modi, quos hodie vulgus connotatores appellat. Doctrinam hanc impugnant multis in locis Hartad. & Ariag. ite præcipue disp. 12. Log. sect. 8. ille dispositione 6. Met. illam ego in hunc locum impugnam remissi, ne palam re intendam.

Argumentor primò contra hanc sententiam. Deficiente connotato non deficit aliquid intrinsecum relationi seu aliquid pertinens ad illius formale constitutum: ergo permanet totum id, quod formaliter est relatio efficiens formaliter subiectum omnino eodem modo: ergo deficiente termino subiectum permanet eodem modo relatum, & formaliter erit relatum eadem ratione, quæ relatum erat existente termino. Probo consequentiam: subiectum non constituitur relatum per terminum, sed per relationem formaliter vt efficiens subiectum, siue per relationem formalem vnionem superadditam: sed permanet cū eadem relatione eodem modo efficiente idem subiectum deficiente termino: ergo deficiente termino subiectum, seu fundamentum manet cum toto illo, per quod constituebatur relatum, eodemque modo illo affectum: ergo permanet eodem modo relatum. Subiectum, seu fundamentum non constituit formaliter relatum adhuc inadæquatè per terminum fatentem auctores huius sententiæ, & probat P. Soar. quia ratio formalis referendi debet distingui à termino, quem illa ratio respicit, aliàs id seipsum respiceret. Fundamentum manet eum eadem ratione formali, ex vi cuius constituitur relatum, & eodem modo illa affectum, etiam si terminus deficiat: fundatur facillè. Ratio formalis referendi est relatio: relatio identificatur cum fundamento: fundamentum permanet idem deficiente termino: ergo ratio formalis referendi identificata cum fundamento eadè permanebit. Modum, quo ratio formalis referendi subiectum afficit, semper esse eundem eadem ratione euincitur. Ratio formalis referendi non informat subiectum, seu fundamentum relatum per informationem superadditam, sed per identitatem: ergo dum ratio formalis seu relatio est eadem, permanet eadem identitas cum fundamento, & eadè informatio. Permanente eadem ratione formali referendi, seu eadem relatione, cum eadem informatione respectu eiusdem subiecti, permansum idem relatum formaliter vt relatum, sic euincit. Relatum, formaliter vt relatum, & vt formaliter dicens denominationem relati est totum quoddam includens subiectum, relationem, & modum, quo relatio subiectum afficit, siue hæc realiter distinguantur, vel identificentur. Sed hæc omnia manent omnino eadem: ergo totum manet omnino idem, quia totum non distinguitur à partibus, & vnione.

Respondent nonnulli deficiente termino permanente totum id, quod relatio dicit in recto, & deficiere, quod relatio dicit in obliquo ex defectu subiectum non denominatur formaliter relatum. Contra: id, quod deficit, & relatio dicit, non in recto, sed obliquo, vel formaliter per seipsum denominat saltem inadæquatè subiectum relatum, vel non. Si denominat formaliter saltem inadæquatè, etiam in obliquo importatur subiectum relatum, iam ratio formalis relationis non est identificata, adæquatè cū subiecto, sed includit terminum, etsi in obliquo importatum: ergo relatio formaliter vt relatio dicit fundamentum, & terminum, quod negat P. Soar. & cum illo connotatores, qui totam rationem formalem relationis à termino distinguunt. Si terminus in obliquo importatus, neque inadæquatè denominat subiectum relatum: ergo remanet tota forma adæquatè, à qua subiectum denominatur, etiam si terminus deficiat: ergo eodem modo denominabit subiectum. Recurre ad rationem suprâ confectam. Adhuc distinguunt nonnulli, qui dicunt terminum importatum à relatione denominare subiectum in obliquo. Inania verba. Terminum denominare in obliquo subiectum relatum, vel dicit terminum importatum in obliquo denominare fundamentum, ita vt ratio obliqui tantum se teneat ex parte termini, & non ex parte denominationis, vel dicit terminum importatum in obliquo denominare subiectum obliquè, seu denominatione obliqua. Hoc secundum frustra diceretur quia fundamentum

fundamentum tantum habet unam simplicem denominationem relati, quæ eadem est, & omnino simplex: ergo omnia, quæ tribuunt denominationem relati, eandem omnino tribuunt, siue rectam, siue obliquam: ergo non potest fundamentum habere à se, seu à relatione secum identificatam rectam denominationem relati, & à termino denominationem obliquam. Si dicatur primum inferri necessarium denominationem simplicem relati provenire à fundamento, quod est in recto, & à termino, qui est in obliquo, & relationem formaliter dicere fundamentum, & terminum, quod renuunt concedere huius dicendi modi sectatores.

12 Respondent alij terminum non esse rationem formalem denominandi subiectum relatum, esse tamen conditionem, sine qua non potest subiectum tale denominari. Euationem hanc efficaciter impugno. Condicio debet distingui ab illo, ad quod est conditio: sed posito termino nihil ponitur distinctum ab illo: ergo terminus non se habet ut conditionem. Negabis minorem, & dices posito termino poni denominationem. Contrà: denominatio vel sumitur pro ipsa nominis impositione, quæ est valde extrinseca subiecto, seu pro re significata nomine imposito. Si sumatur pro nominis impositione ad hanc tantum potest esse conditio id, quod est conditio ad rem significatam per nomen, & ad formam, per quam formaliter subiectum est relatum: ergo ut terminus sit conditio ad hanc nominis impositionem debet esse conditio ad id, quod significatur per hoc nomen relatum, vel debet esse id, quod formaliter constituit illius obiectum significatum, videlicet hoc concretum *relatum*, quod est formaliter esse relationem: Terminus non potest esse conditionem ad rem significatam per nominis impositionem sic probo. Posito termino nihil reale ponitur distinctum ab illo: ergo non potest esse conditio respectu alicuius, quod ponatur. Probo antecedens: fundamentum exihibitur antequam existeret terminus: ergo terminus non est conditio ad fundamentum: ergo non est conditio ad aliquid, quod cum fundamento sit identificatum, quia nequit terminus esse conditio ad positionem alicuius identificati cum fundamento ad quod non est conditio, aliàs esset, & non esset conditio respectu eiusdem, quia non esset conditio fundamenti, ut supponimus, & aliàs esset conditio alicuius identificati cum fundamento, ex quo infereretur esse conditionem ipsius fundamenti, quia quidquid convenit entitati respectu alicuius, convenit respectu totius, quod cum illo est identificatum, sed posito termino nihil datur distinctum à fundamento, & termino: ergo nihil datur respectu cuius terminus possit esse conditio. Nihil dari distinctum à fundamento, & termino, posito termino statuit sententia, quam impugno, quæ asserit posito termino fundamentum per se ipsum abique alio superaddito referri.

13 Obscurioribus terminis rem alij confundere intendunt, & vim argumenti effugere, afferentes deficientem termino permanere fundamentum, & permanere relationem identificatam cum illo, quoad entitatem, non verò permanere relationem quoad formalitatem, ita non tribuere effectum formalem, neque denominare subiectum relatum. Contra hunc dicendi modum sic impugno. Relatio quoad formalitatem, vel est identificata cum fundamento realiter, & physicè; vel ab illo distinguitur realiter & physicè: Hoc secundum non potes admittere, ne concedas rationem formalem relationis superadditam fundamento, quod tua sententia negat: ergo debes dicere relationem quoad formalitatem non distingui à fundamento. Tunc sic: relatio, quoad formalitatem, est identificata cum fundamento: ergo permanente fundamento permanet relatio quoad formalitatem, implicat enim ex duobus identificatis unum deficere, & aliud permanere. Sed deficiente termino relationis permanet fundamentum: ergo permanet relatio quoad formalitatem, quæ est identificata cum fundamento. Confirmatur: Relatio quoad entitatem, & quoad formalitatem non distinguuntur realiter, & physicè: ergo permanente relatione quoad entitatem permanet relatio quoad formalitatem: Antecedens probo: relatio quoad entitatem, & quoad formalitatem identificatur vni tertio, videlicet fundamento: ergo identificatur inter se. Rursus relatio quoad formalitatem realiter est entitas: ergo relatio quoad formalitatem, & relatio quoad entitatem realiter non distinguuntur: ergo implicat deficere relationem quoad formalitatem, quin deficiat relatio quoad entitatem, & implicat permanere relationem quoad entitatem, quin permaneat relatio quoad formalitatem. Subdistinguntur

Francisc. de Quiedo, Philosoph. Tom. I.

iterum recentiores: relatio quoad entitatem, & relatio quoad formalitatem sunt idem: quoad entitatem concedo, quoad formalitatem nego; Attendas obsecro, quomodo in ipsa distinctione membra distinctionis confundunt, distinguunt relationem tanquam in membra opposita in relationem quoad entitatem, & quoad formalitatem, & rursus cum illis obiicitur, relatio quoad entitatem identificatur cum relatione quoad formalitatem subdistingunt: identificatur quoad entitatem, concedo; quoad formalitatem, nego, quæ distinctio supra quodcumque ex duobus extremis cadat, secundum unum membrum illud replicat, & secundum aliud per oppositum contrahit. Hoc notato solutionem euerto: Relatio quoad entitatem, & quoad formalitatem, ut ineptè traditur distinctione prædicta, non distinguitur realiter sumpta quoad entitatem, & quoad formalitatem, & idem dico de relatione quoad formalitatem eodem modo diuisa: ergo implicat relationem quoad entitatem, & quoad formalitatem identificari quoad entitatem, & non identificari quoad formalitatem.

14 Dicunt alij relationem quoad entitatem, & quoad formalitatem distingui in obliquo, & per connotata. Contra hos redit discursus supra factus contra illos, qui absolute dicebant relationem distingui à fundamento ratione connotati extrinsecè, & in obliquo, & non in recto.

15 Efficacissimè arguo contra hos connotatores. Implicat esse albedinem in subiecto apto ad componendum hoc concretum album, & illud de facto non componere, cum concretum formaliter nihil aliud sit, quam subiectum, forma, & informatio: ergo implicat esse relationem in subiecto cum omni informatione requisita, quæ non distinguitur ab ipsa relatione, & subiecto, quod informat per identitatem, quin subiectum constituatur. Concedunt antecedens aduersarij, & negant consequentiam, quia albedo est forma absoluta nullum habens connotatum, neque illo indigens, ut præstet suum effectum formalem, ac proinde ex defectu connotati non potest illum non præstare. Relatio autem est forma respectiva respiciens connotatum, & illo indigens, ut præstet suum effectum formalem, ex defectu cuius potest illum non præstare. Contra hanc solutionem instauratur ratio supra facta. Adhuc in concretis respectivis effectus formalis non distinguitur à toto composito, toto videlicet relato, quod tantum dicit subiectum, relationem, & informationem: ergo his præcisè positis erit constitutum hoc concretum relatum, siue terminus ponatur, siue non ponatur. Exemplum desume in hoc concreto *cognoscens*, quod est respectivum, & connotat obiectum cognitum, quia tamen intrinsecè; & formaliter tantum dicit viuens ut subiectum, & cognitionem, ut formam, & informationem cognitionis ad subiectum, siue identificatam, siue distinctam à cognitione, posito viuente cum cognitione illud informantem, ponitur hoc concretum *cognoscens*, siue ponatur, siue non ponatur obiectum.

16 Ne tamen iterum vanè reperas inanem illam distinctionem recti, & obliqui, ex his, quæ prædicta solutio admittit conclusionem impugno. Forma relatiua potest esse quoad entitatem, & non quoad formalitatem ex defectu connotati, & hoc incipiente incipere præstare effectum formalem, quem antea eadem existens quoad entitatem non præstabat: ergo omnes actus vitales intentionales, visio v.g. auditio, sensatio interna, intellectio, & volitio, possunt esse identificati cum anima, cui non præstabant suum effectum formalem, quovisque vnicuique proprium adueniat connotatum, quo adueniente anima cognoscere incipiet, non quia nova producat cognitio, neque quia hæc incipit quoad entitatem, sed quia nouum aduenit connotatum, & cognitio, quæ antea erat quoad entitatem identificata cum anima, incipit modò esse quoad formalitatem, & præstare formalem effectum, quem antea non præstabat. Dices ad hos intentionales actus requiri has, vel illas dispositiones, seu principia potentie respectu illarum v.g. speciem impressam ad visionem producendam, quod signum est visionem non solum quoad formalitatem denuo assurgere, sed quoad entitatem incipere. Non satisfacis, quia medijs dispositionem, & de organizationem potentie, & specierum impressarum productionem dicam ego requiri tanquam connotatum, ut visio, quæ antea erat quoad entitatem, incipiat modò quoad formalitatem. Imò secundum hanc doctrinam de medio tollere species impressas, quia has

tantum opponimus, ut loco obiecti efficienter producant actum intentionalem, qui non potest produci ab obiecto distantia, in hoc autem philosophandi modo necessum non est actum intentionalem denuo produci, quando anima ex vi illius incipit sentire, aut cognoscere, sed tantum tunc incipere quoad formalitatem, ad quod sufficit presentia obiecti, medio, vel distantia non impediente, quia etsi hoc nimis extrinsecum sit actui, etiam productio albi Romae exercita, est nimis extrinseca albo existenti Compluti, & relationi cum illo identificate, & tamen sufficiens est ut hæc, quæ antea tantum existebat quoad entitatem, iam existere incipiat quoad formalitatem.

17 Vltimo confuto doctrinam istam de connotatis exemplo, quo eam explicant, & probant illius sectatores petunt ex actibus liberis Dei. Afferunt in Deo de facto dari actus liberos voluntatis, & scientiæ visionis, qui potuerunt non esse Deo omnino intrinsecè inuariato, & de facto sunt ratione connotati, quod si deficeret, actus liberi Dei deficeret, non secundum entitatem quia nihil intrinsecum Deo potest deficere secundum entitatem, sed tantum secundum formalitatem, hoc est existeret illorum entitas, & tamen non Deum constituerent formaliter volentem tale obiectum, illudque cognoscentem scientia visionis. Hoc inquam exemplo doctrinam hanc confuto, quia difficultas hæc de constitutio actuum liberorum Dei est omnium maxima, quas tota continet Theologia, & nullus ingenuus Theologus reperitur, qui non fateatur ad infinitam, & incomprehensibilem Dei perfectionem, ratione cuius illi absque vlla repugnantia conveniat illa, quæ noster intellectus vix potest sine repugnantia apprehendere, & ne indecorè vi formæ in hac materia opprimerentur, quam plures Theologi, qui distinctionem virtuale in Deo sunt meditati, quæ in materia de Trinitate, & in actibus liberis Dei difficultatem formæ non nihil declinant: ergo hac ratione in rebus Philosophicis, & purè naturalibus, nonque grauioris momenti discurrere, in quibus faciles alij dicendi modi superant, est omnia æquè difficilia reddere cum mysterio Trinitatis, abtrusioribus proprietatibus Dei optimi maximi, cuius omnia intrinseca vt potest per essentiam infinitam longè superant intellectus captum, qui superari non debet natura tenuis valdeque imperfectæ relationum, aliarumque entitatum, ad quas explicandas eandem viam inire connotatores, quæ alij Theologi intendunt effugere illa, quæ ad intrinsecam Dei per essentiam infiniti spectant, quos plures alij adhuc in hac materia non tutè illam fuisse aggressos existimant.

18 Eandem sententiam sic impugnat Arriaga. In sententia aduersariorum non potest incipere noua denominatio sine noua entitate: ergo non potest incipere noua denominatio intrinseca sine noua intrinseca entitate, quia intrinseca denominatio non potest nisi à noua intrinseca entitate procedere. Hanc rationem latè insequitur Arriaga, cui respondebunt Connotatores incipere nouam denominationem, quia incipit noua entitas intrinseca quoad formalitatem, etiam si non incipiat quoad entitatem, quæ incipit quoad formalitatem intrinsecam potest procedere tanquam à conditione extrinseca à connotato extrinsecè posito. Difficultates alias quibus se implicant connotatores ex hac doctrina negantes modos vnionis superadditos, actiones distinctas à principio actiuo, presentias distinctas à re presentis propriis locis expendo, vbi de his modis disputationem instituo.

§. III.

Propria sententia.

19 Sentio relationem predicamentalem non distingui à fundamento, & termino, & ratione fundandi: sententiam hanc defendunt communiter Nominales, Ochamus in 1. dist. 30. q. 1. & dist. 32. quæst. 1. Gregor. in 1. dist. 28. q. 2. Marf. q. 32. art. 1. Heru. in 1. dist. 3. art. 1. & quodlib. 7. quæst. 15. & quodlib. 10. q. 1. Alenf. 5. Metaph. text. 20. Lau. 5. Metaph. quæst. 22. Soncin. quæst. 28. qui licet asserunt oppositam posse defendi, asserit tamen hanc sibi magis placere. Stant pro eadem sententia quam plures auctores asserentes relationem non distingui à fundamento, qui tandem intendunt non dicere aliquid intrinsecè fundamento superadditum, sed tantum ex fundamento & termino resultare denominationem relati, ideoque asserunt relationem à fundamen-

to non distingui, quia hoc in recto, & illud in obliquo significarum importat. Tenent eandem sententiam Hurtado disp. 15. Metaph. sect. 2. & Arriaga disp. 12. Logica sect. 3. & etiam nobis eandem tradidisse sententiam clarissimè testatur in alium sensum explicationem pati possunt, illa non refero, quia nimis longa, & facile legi possunt, illa non trahe, 5. de predicamento ad aliquid, c. 2. & c. 3. Pro eadem sententia refertur etiam Arist. qui dixit ad relationem non dari per se morum, hoc est non dari speciale actionem, quod signum est non esse speciale actionem, & termino: huiusmodi tamen testimonium laxè nimis solent interpretari, idè non his multum fido, & ad rationem deuenio.

Desumo primam rationem ex vulgari, solidoque principio. Vbi nulla est separatio, nullum signum est distinctionis. Sed posito fundamento, & termino cum ratione fundandi, si hæc ab illis distinguitur, nulla inuenitur, neque inueniri potest separatio relationis ab illis: ergo relatio ab eisdem non distinguitur. Dices separari à singulis secundum sumptis, licet non separatur ab omnibus simul existentibus. Bene est, hæc separatio arguit distinctionem à singulis seorsum, & non ab omnibus simul sumptis, quia ab illo est distinctio, à quo potest esse separatio, sed separatio est à singulis, & non ab omnibus simul sumptis. Vergeo posito Petro, & Paulo in rerum natura, seclusa qualibet alia entitate distincta Petrus, & Paulus manent eiusdem nature, & eiusdem essentia, & postis duobus albis vt quatuor, seclusa quacumque alia entitate, sunt similia, & postis duabus quantitibus vlnaribus, nulla alia interueniente entitate, sunt æquales, & eo ipso, quod vtraque vlnaris percipiatur intelliguntur æquales nulla alia forma, adhuc per intellectum, percepta: ergo relatio identitatis, similitudinis, & æqualitatis, separari non possunt à fundamento, & termino, neque aliquid addunt ab illis distinctum. Idem dico de relationibus secundi generis. Da mihi Petrum genitum fuisse à Ioanne secluso quocumque alio modo Ioanni inherente, quem Deus non produxit, vel quem ego mente præscindo, ex eo præcisè, quod Petrus fuerit à Ioanne genitus, Ioannes dicitur Pater, & Petrus filius: ergo frustra nouos alios modos inherentes Petrus, & Ioanni, vel predicatum aliquod intrinsecum in Petro, & Ioanne meditari, vt vnus dicitur Pater, & alter filius: ergo relatio paternitatis nihil aliud est quam ab hoc homine illum processisse.

Respondent aduersarij duo alba, ac reliqua prædicta extrema secluso modo superaddito, & formalitate intrinseca, esse similia, & relata fundamentaliter, & non formaliter. Contrà: vtraque quantitas assignata esset palmaris, secluso quocumque modo superaddito, & quocumque predicato intrinseco, & illarum neutra alteram excederet: ergo formaliter essent æquales. Probo consequentiam, illa æqualitas dicuntur quæ commensurari possunt, & quorum neutrum excedit alterum: sed duæ quantitates vlnares quocumque alio secluso possent commensurari, & neutra aliam excederet: ergo essent æquales. Si dicas hanc commensurationem quantum abscque alicuius excessu, secluso modo alio posito arguere æqualitatem fundamentalem, & non formalem, inquiri, ex quo principio inferas illam æqualitatem formalem, quam agnoscis supra æqualitatem, quam ego assigno, & tu fundamentalem appellas? Vergeo: destruat Deus æqualitatem quam appellas formalem, vel illam mente præscindamus, & remaneat tantum illa, quam ego assigno, & tu fundamentalem appellas: Tunc rogo, ex quo capite desiderabimus modum illum in quantitatibus, vel qua diuersa ratione de illis agemus, ac nunc agimus? Certè talis modi defectum nusquam experiemur sicut neque illum præsentem nunquam experti sumus, sed eodem modo quantitates illas æquales vocabimus ex eo, quod neutra alteram excedat: ergo modus ille neque ab hac denominatione æqualitatis quantitatibus conuenientis, neque ab alio aliquo principio à priori, vel à posteriori nobis innotescit: ergo sine fundamento fingitur. Idem argumentum fit in relationibus secundi generis, præcisè enim ex eo, quod Ioannes Petrum generit nullo habito respectu ad modum alium, absolute vocamus Ioannem Patrem Petri, & non modum illum inquirimus, vt pleno ore Ioannem

Ioannem Petri patrem appellemus; sed tantum rogamus an ab illo fuerit genitus, ex qua generatione præcisè quocumque alio seculo fundamentum desumimus ad denominationem patris Ioanni tribuendâ, quam tribuunt docti, & indocti, qui nunquam modum superadditum, neq; prædicatum intrinsicè paternitatis excogitarunt. Ex quo infertur denominationem hanc à posteriori non arguere modum intrinsicè paternitatis, neq; prædicatum aliquid adæquatè identificatū cum fundamēto ad proinde utrumque esse relegandū, cum neque à priori, neque à posteriori aliquid illorum extet fundamentum. Clariùs res cernitur in relationibus oppositis illis, quæ fundantur in vnitæte superaddita: eo ipso quod quæritas vlnaris sit, si cõmensuratur cum quæritate palmari illâ exceder in extensione: ergo erit illi inæqualis, non enim aliam inæqualitatem agnoscamus præter excessum, què habet hęc entitas respectu alterius.

22 Argumentor iterum pro eadem sententiâ: Deus est diuersus à Petro, qui modo existit non præcisè per suam entitatem, non per aliquid accidens illi intrinsicè inhærens: ergo per coexistentiam ipsius Dei cum Petro: ergo eodè modo poterit Petrus constitui diuersus, ab equo, non per suâ entitatè, neq; per aliquid accidens illi intrinsicè superadditum, sed per coexistentiam suæ entitatis cum equo. Offendunt multi in maiori, qui existimant Deo competere non posse relationè aliquam prædicamentale, adhuc diuersitatis à creatura: horum copiam refert P. Soar. disp. citatâ, sect. 15 n. 17. Verumtamen hanc relationem Deo conuenire defendunt Ocham, Greg. Gabr. Marf. & Durand. quod eleganter docuit Anselm. in Monologio c. 24. vbi cum dixisset Deo nihil accidere posse, quia est inuariabilis, postea sibi obiicit: *Quomodo non est particeps accidentis, cum & hoc ipsum quod maior est omnibus creaturis, & quo illis dissimilis est videatur accidere.* Cui obiectiõni respondet: *sed quid repugnat quorundam, quæ accidentia dicuntur, susceptibilitas, & naturalis inuariabilitas, si ex eorum assumptione nulla substantia consequitur variabilitas?* & addit inferius huiusmodi esse relationes, & ne quis iudicaret ipsū loqui de relationibus ratiõnis, exemplū in creaturis adhibet: *Nam ego (verba sunt Anselmi) nec maior, nec minor, nec aequalis, vel similis sum homini post annum nascituro; omnes autem relationes has illo nato habere potero sine omni mei mutatione.* Quibus verbis expressè docet Magnus Anselm. Deo has relationes inæquales, & dissimiles sine aliqua sui mutatione in tẽpore aduenire, tantq; Doctoris auctoritate, Nominaliū sententiâ, quam amplector, ab omni censura manet vindicata. Et P. Soar. suprâ n. 20. rem doctè contemplari asseruit satis consequenter concessuros Deo has relationes, qui putant has denominationes relatiuas, quæ possunt de nouo aduenire per solam mutationem eius rei, quæ refertur dicitur, esse tantum denominationes extrinsecas ex coexistentia extremorum, quia nullum est inconueniens Deum ex tẽpore denominari ab aliqua forma reali existente in creatura, vt patet in actiõne creatiuâ, & in aliis, quæ Deus ad extra operatur. Additq; D. Anselm. in hunc modū dicendi multum propendere, licet illum in fine capituli, vt incertū prætermittat. Hęc dixerim ne videatur alicui sine maturo consilio has relationes prædicamentales iuxta principia quæ amplector Deo concedi, quas illi tribuit Hur. sup. sect. 2. §. 19. & Arriag. iam citat. sect. 6. n. 8.

23 Ratione probo, eadem proprietate conuenire Deo relationem diuersitatis respectu creaturæ, & relationè causæ respectu cuiusvis effectus, quâ huiusmodi relationes creaturæ cõperunt. Non alio fundamento dicimus Petrum esse diuersum ab hoc equo, nisi, quia ab illo specie differt, & habet proprietates, & operationes longè ab illo differentes. Sed Deus summe differt à creatura, & habet operationes summe differentes à creatura: ergo est diuersus ab illa. Secundo: relatio diuersitatis semper est mutua, lumine enim naturæ constat hanc esse legitimâ consequentiâ: hoc est diuersum ab illo: ergo illud est diuersum ab hoc, sed creatura est diuersa à Deo: ergo Deus est diuersus à creatura. Sic discuro in relationibus secundi generis: hoc principium productiuum refertur relatione causæ ad illum effectum sumitur ex eo, quod ab hoc principio processerit actiõ, ex vi cuius talis effectus fuit productus: sed à Deo processit actiõ ex vi cuius fuit producta, quælibet creatura: ergo Deus habet relationè causæ respectu cuiusvis creaturæ. Dices relationè diuersitatis non sumi formaliter ex naturarum differentia, neq; relationem causæ ex actiõne intercedente inter principium productiuum, & effectum productum, sed ex modo quodam, qui ex his resultat, in entitatibus, quæ

Franc. de Quiedo, Philosph. Tom. 11.

sunt capacia illum recipiendi, & cum omnes creaturæ, sine capaces recipiendi talem modum, sit omnes creaturas specie ab illis differentes recipere modum hunc diuersitatis respectu aliarum, à quibus specie differunt; Deus autem cum incapax sit recipiendi modum superadditum incapax est habendi relationem diuersitatis, & quamcumque aliam. Contrâ: possunt Deus, & creatura existere, & infinite differre secundum essentiam, quin Deus sit diuersus à creatura: ergo similiter poterunt existere, quin creatura sit diuersa à Deo, & poterunt existere homo, & equus absque vlla relatione diuersitatis, ad quid enim indiget creatura relatione diuersitatis respectu Dei sine qua existit Deus respectu creaturæ, & cur debet esse magis diuersus equus ab homine, quàm Deus à creatura? Dices iterum creaturam habere hanc relationem, quia illius est capax, & Deum illam non habere, quia illius est incapax: Contrâ: ego non arguo modò: creatura habet relationem: ergo Deus; sed in hunc modum: Deus non habet relationem diuersitatis cuius tu dicis esse incapacem, respectu creaturæ, etiam si summe ab illa differat, & nihil in illo desideratur, vt concipiatur longè alius, & infinite differens à creatura: ergo licet ex prædicato entis creati non repugnet creaturæ relatio diuersitatis, illam non habebit, quia omnino illi erit superflua, poterit enim existere sine illa eodem modo differens à Deo sine diuersitate respectu illius, sicuti Deus differt à creatura sine diuersitate respectu huius. Quod si communi apprehensione dicimus creaturam esse diuersam à Deo eadem dicimus Deum esse diuersum à creatura: ergo concedenda est mutua relatio diuersitatis inter Deum, & creaturam, vel à Deo & à creatura releganda: sed omnes asserunt creaturam dicere diuersitatis relationem respectu Dei: ergo debent concedere Deum dicere relationem diuersitatis respectu creaturæ.

24 Si dicas Deū refertur relatione diuersitatis fundametaliter & per rationè, non vero reali, & formali relatione: Idè dicâ ego de creatura respectu Dei, non enim maiorè diuersitatè desiderat creatura respectu Dei, quàm Deus respectu creaturæ. Rursus relationè hanc respectu Dei nullam dicere imperfectionè cõiunct manifestè Anselm. ratio. Hęc relatio aduenit Deo absq; vlla sui mutatione ex positione termini extrinseci, sicut illi in tẽpore extrinsecè aduenit relatio Creatoris, & Domini: ergo nullâ imperfectionem dicit in Deo. Relationes has non competere Deo per suam entitatè sic probo. Quidquid competit Deo per suam entitatem conuenit Deo per aliquid intrinsicè, & etiam si illi liberè conueniat, & dependenter à connotato extrinsecò conuenit ab æterno; sed relationes hæ non conueniunt Deo ab æterno: ergo non illi conueniunt per aliquid intrinsicè. Maior est inconcussa apud omnes Theologos, qui constanter defendunt actum liberum diuinæ voluntatis, & actum scientiæ visionis circa illius obiectum, qui antecederent poterunt non esse in Deo; eo ipso quod sint, esse ab æterno, & Deum non posse in tẽpore cessare à decreto libero, quod habet, neque in tempore incipere habere aliquid decretum, quod ab æterno non habuit, licet antecederent poterit ab æterno non habuisse decretum liberum, quod modò habet, & habuisse, quod modò non habet quia actus diuinæ voluntatis conuenit Deo per suâ intrinsicè entitatem, & non per aliquid extrinsecum, per quod formaliter constituitur volens, sicut constituitur efficiens per extrinsecam actiõnem. Eadem ratione inferunt Theologi scientiam visionis non posse in tempore incipere in Deo, etiam si connotet obiectum liberè productū, quia Deus cognoscit, non formaliter per extrinsecum obiectum; sed per actum internum intellectus diuini, & nullus actus internus diuini intellectus, aut voluntatis, seu nihil, quod Deo per suam entitatem conuenit, potest illi in tẽpore, & non ab æterno competere. Relationes has non posse cõpetere Deo ab æterno certum est, quia Deus non potest esse diuersus ab eo, quod non est, vt rectè docuit Anselm prædictis verbis: *Nam ego nec maior, nec minor, & c.* sed creaturæ nõ sunt ab æterno: ergo non potest Deus ab æterno ab illis esse diuersus. Consequentia prioris enthymematis facti in hoc argumēto efficax est, quâ sic confirmo. Non minùs capax est creatura, quàm Deus denominationis extrinsecæ ab aliqua forma extrinsecæ procedentis: sed Deus potest denominari diuersus, & inæqualis, & relatus relatione causæ à coexistentia ipsius cum termino relationis extrinsecò Deo: ergo creatura poterit huiusmodi denominationes accipere ab eodem extrinsecò termino, seu à coexistentia ipsius

tia ipsius cum illo, quod dicitur relationis terminus, & hac coexistentia dici relata seclusa quacumque alia relatione adæquatè intrinsecè fundamento, siue huic superaddita, siue cum ipso adæquatè identificata.

25 Ex his infero omnem relationem, partim esse intrinsecam, partim extrinsecam fundamento, relatio enim, vt constat ex doctrina tradita, dicit fundamentum, & terminum, & ita ratione fundamenti, quod dicit, ipsi fundamento intrinsecè est, nihil enim magis intrinsecum entitati, quàm illius propria entitas; ratione verò termini fundamento est extrinsecè, quia terminus semper distinguitur à fundamento, & illi est extrinsecus. Fundandi ratio aliquando fundamento extrinsecè est, sicut actio generatiua principio generanti, quod est fundamentum relationis paternitatis, aliquando est intrinsecè, sicut in relatione identitatis ratio fundandi non distinguitur ab ipso fundamento relationis.

26 Infero secundò in creatis rationem Patris prædicamentali relati distingui inadæquatè à ratione generantis, quia Petrus formaliter vt generans constituitur formaliter adæquatè per generationem, quæ respicit terminum genitum, & ratione illius eundem terminum respicit hoc concretum generans præcisè vt terminum, non vt pertinentem formaliter aliquo modo ad intrinsecum constitutum huius concreti generans, Pater verò, vt pater prædicamentali relatus, non solum dicit actionem generatiuam, sed etiam terminum genitum formaliter, vt constitutum huius concreti Patris, respectu cuius terminus genitus dicit esse realiter constitutum huius concreti Patris, & concipi vt terminum paternitatis, per quem formaliter concretum constituitur. Hæc dixerim in creatis, in diuinis autem aliter res se habent, quia Pater æternus formaliter constituitur Pater per generationem actiuam distinctam à termino genito, quia in Patre æterno relatio paternitatis est quasi transcendentalis adæquatè identificata cum fundamento, & vt fert communis sententia ipsa paternitas formaliter vt talis est constitutiua formaliter personæ generantis, & cum dicimus Pater æternus generat, illud generat constituitur intelligitur, quia formaliter per generationem constituitur in ratione Patris, & in ratione primæ personæ, cum verò dicimus in creatis Pater generat, illud generat intelligitur elicitive, quia generatio non constituit principium generans in ratione suppositi, sed illud supponit, & ab illo tanquam à supposito procedit generatio, & non tanquam à Patre, quia potius per actionem elicitam à supposito, quod prius illa supponit, & per terminum illius actionis constituitur suppositum creatum Pater formaliter. Addit Arriag. disp. 12. Logica, sect. 9. n. 42. probabile esse in Patre æterno dari duplicem relationem, quandam transcendentalem adæquatè identificatam cum generatione actiuâ, per quam constituitur formaliter; & aliam prædicamentalem partim intrinsecam, & partim extrinsecam desumptam ab ipso Patre generante, & relatio transcendentaliter, & à termino genito.

27 Infero tertio, per eandem relationem referri relatiua prædicamentalia, quæ mutuo referuntur, v.g. duo similia, quia relatio cuiusuis dicit vtrumque extremum, & nihil aliud alicui inhaerens: ergo nulla est entitas ratione cuius distinguatur relatio, quam dicit hoc album ad illud album à relatione, quam dicit illud album ad illud. Similiter paternitas dicit substantiam, quæ generat, substantiam, quæ est genita, & generationem procedentem ab vna substantiâ, & ad aliam terminatam, sed hoc, & nihil aliud dicit filiatio: ergo in nihilo differunt paternitas, & filiatio: ergo per eandem relationem, per quam constituitur Pater substantiâ, quæ generat, constituitur filius substantiâ, quæ est genita. In modo tamen significandi valde distinguuntur relationes, quibus distincta extrema inter se referuntur, relatio enim, quæ refertur Petrus ad Ioannem, dicit entitatem Petri in recto, & in obliquo entitatem Ioannis, relatio verò, quæ refertur Ioannes ad Petrum, dicit Ioannem in recto, & Petrum in obliquo, & ita ex modo significandi distinguuntur illa, quæ in re sunt idem, in re enim idem est hoc album esse simile illi albo, & illud esse simile huic, in modo autem significandi distinguuntur. Eadem ratione in re idem est Petrum esse Patrem Ioannis, & Ioannem esse filium Petri, licet in modo significandi distinguantur.

28 Obiter etiam nota rationem, propter quam eadem numero relatio aliquando constituat extrema relata relatione æquiparantiâ, aliquando relatione disquiparantiâ, quo-

ties enim ratio fundandi eodem modo afficit vtrumque extremum, hæc non solum eadem relatione physica, sed relatione eiusdem rationis formaliter attingit extrema, sicut in re diuerso modo afficit extrema, vt cõtingit in Patre, & Filio, quos diuerso modo respicit ratio fundandi, quæ est generatio, vnum vt principium, alterum vt terminum, extrema etiam physice eadem relatione referuntur formaliter relatione diuersæ rationis referuntur, & vnum extremum est Filius, sicuti per eandem physicam causalitatem constituitur principium actiuum agens, & passiuum passum, & terminus productus & receptus.

S. IV.

Argumenta soluta.

Primò obicitur, secundum hanc sententiam de medio tolli prædicamentum relationis, quia si relatio identitatis identificatur cum fundamento, & termino, cum fundamentum, & terminus sint substantia, relatio identitatis ad substantiam prædicamentum pertinebit: similiter si relatio æqualitatis non distinguitur à prædicamento substantiæ, & ita relatio æqualitatis ad quantitatem, & ita relatio æqualitatis ad quantitatem spectabit: ergo nulla dabitur relatio, quæ speciale prædicamentum constituat. Respondeo relationem nunquam esse substantiam, aut quantitatem, aliamve entitatem, quantum ad vnum prædicamentum pertinet, quia relatio identitatis inter Petrum, & Ioannem non tantum importat vtriusque substantiam, sed etiam durationem, ratione cuius inter se coexistunt, duratio autem distinctum prædicamentum constituit à prædicamento substantiæ. Relatio æqualitatis inter duo quanta præter duas quantitates, & durationes earum quantitates, ratione quarum coexistunt, dicit extensiones quantitatum, quas aliqui ad qualitatis prædicamentum attinere dicunt, & alij probabilis, qui extensionem à presentia non distinguunt ad prædicamentum ubi. Omnes ergo relationes dicunt diuersas entitates ad diuersa prædicamenta spectantia, quæ formaliter considerantur per modum vnius ordinis, & respectus, sub qua consideratione, & diuerso modo, quo respiciuntur, constitunt vnum tertium prædicamentum distinctum ab illis, ad quæ entitates, ex quibus constituitur relatio, spectabant. Neque speciale est in hoc prædicamento constitui ratione diuersi modi concipiendi eandem entitatem sub diuersis prædicamentis, quia actio, & passio sunt eadem impartibilis entitas physice loquendo, & tamen ex diuerso modo quo considerantur sub diuersis collocantur prædicamentis. Similiter relatio supra entitates vagantes per omnia prædicamenta, tantum addit connotationem quandam ad motum reale, vel possibile, per quem tempus constituitur, ratione cuius connotationis, prædicamentum speciale constituit: ergo ratione similis connotationis, quam dicit entitas relata, & ratione vnitatis, & ordinis, quæ consideratur in rebus distinctis ad diuersa prædicamenta, potest constitui speciale prædicamentum, etiam si ex se connotatione seclusa ad vnum, vel plura, ex reliquis prædicamentis spectet.

Instat Noster Albertinus in prædic. ad aliquid quest. 6. conclus. 1. Si relatio nihil dicit præter fundamentum, & terminum, sequitur nihil esse respectuum in hoc prædicamento, quia fundamentum ex se, album, v.g. antequam adueniat terminus, absolutum est, terminus adueniens, aliud videlicet album, eiusdem rationis est cum fundamento præexistente: ergo similiter est absolutum: ergo si nulla alia affurgit entitas aliquo modo distincta à fundamento, & termino, nihil datur in relatione similitudinis præter duas entitates omnino absolutas: ergo nihil respectuum inuenitur in hoc prædicamento, & quod verè sit ad aliquid. Respondeo verum esse in relatione prædicamentali nihil reperiri, quod realiter, & intrinsecè sit respectuum prædicamentali relatum secundum se, sed ad summum transcendentem, sed tantum dicere aggregatam quoddam entitatum absolutarum, quod reale est, & quatenus per modum vnius significatur, concipitur à nobis vt respectuum, & ideo dicimus relationes prædicamentales esse reales, licet realiter non dentur eodem modo, quo concipiuntur, per modum vnius respectus inter vtrumque terminum.

Obicitur secundo, Sequi ex hac doctrina relationem non esse vnum per se, sed vnum per accidens, & ita non posse speciale prædicamentum constitui Resp. relationem esse

esse vnum per accidens vnitatem physicam, non tamen vnitatem Logicam, quia etsi physicè relatio plures entitates importet, logicè hæc omnes entitates considerantur per modum vnius simplicis entitatis, & hæc ratione consideratæ possunt constituitæ prædicamentum distinctum à reliquis ad quæ pertinent entitates, ex quibus relatio confurgit. In istis similitudine vnitatem posse considerari in pluribus aliis aggregatis, in musica, vel exercitu, quæ ratione talis vnitatis possent alia prædicamenta constituitæ. Resp. non esse tantum fundamentum, quantum est in aggregato, cui tribuitur relationis vnitatem, in aliis aggregatis, vt vnitatem logicam illis concedatur, ratione cuius specialia instituant prædicamenta, quia in relatione plures iudicantur reperiri vnitatem quædam physicam, quod etsi verum non sit in mea sententia, arguit maximum fundamentum ad vnitatem logicam concipiendam. Adde omnes vnitates, quas in aliis aggregatis possumus considerare ad relationem reduci, vnitatem enim exercitus consistit in certa approximatione, & distantia, & ordine rerum, ex quibus exercitus componitur. Similiter vnitatem musicæ consistit in quadam consonantia, & proportionem vocum, quæ omnia ad relationem reducuntur, vel formaliter consistunt in relatione equalitatis, & inæqualitatis, similitudinis, & dissimilitudinis, approximationis, & distantia. Vltimò dico idem argumentum fieri posse contra prædicamentum habere, quod consistit in quodam rerum aggregato, quarum extrinseca, seu logica vnitatem voluit Aristoteles speciale prædicamentum constitui, non metaphysicè aliqua ratione ductus, sed prudenti quadam conuenientia, quæ mensuram habet nimis latam, iuxta quam plura, vel pauciora potuerunt ab Aristotele assignari, vt saepe monui.

32 Obiicit tertio: Relatio dicit fundamentum, & terminum, & rationem fundandi: ergo deficientem quolibet horum deficit relatio: ergo transacto primo instanti generationis non manet relatio, siquidem non manet ratio fundandi illam, cum qua inadæquatè identificatur. Idem argumentum fieri potest, etiam si admittatur relatio superaddita, quia relatio durat toto tempore, quo durat substantia genita, & substantia generans: ergo durat relatio sine ratione fundandi, à qua necessariò dependere debet. Resp. in primo instanti generationis paternitatem physicè, & realiter existere secundum se totam, in reliquis autem isto transacto paternitatem esse denominationem quamdam moralem moraliter existentem, ex vi cuius substantia, quæ genuit dicitur pater, sicuti dicitur peccator homo, qui peccauit transactà iam actione peccaminosà, & dicitur fur, qui furatus est etiam transacto furto, præcipue cum loco actionis generatiuæ, Deus alià substituat, quæ terminu genitum conseruet, & quæ vices gerat generationis ià transactæ, loco cuius subrogatur. Laxius etiã transactà substantia, quæ genuit solemus substantiam genitam dicere esse filiu. Sic Petrum appellamus filium Ioannis ià emortui, & e contra solemus vocare Francisc. Patrè Ioannis, qui non est, sed fuit sed loquutiones hæc non sunt Philosophicæ, homo enim, qui non est simpliciter, non potest esse talis, neque Pater, aut Filius dici, vbi autem non est filius, non est cuius sit pater, & ita, neque pater potest esse, aut è contra.

PUNCTUM V.

An relatio terminetur ad absolutum, vel ad respectuum.

31 IN nostra sententia, quæ relationes prædicamentales constituit in aggregato entitatum, quæ in se sunt absolutæ, quæstio terminis euolutis locum non habet, quia cum in re nihil detur intrinsecè respectuum, neque ex parte obiecti cogniti detur aliqua formalitas, quæ in se intrinsecè sit respectus, non potest secundum hanc sententiam dari terminus respectus, qui non est. Secundo relatio in hac sententia formaliter inuoluit, id quod fundamentum, & quod relationis dicimus esse terminum: ergo nihil habet ad quod referatur, si terminus, qui se tenet ex parte constitutiu relationis ad se ipsum referendus non est. Sit ergo ratum secundum nostram sententiam propriè non dari terminum, neque terminationem relationis, quam non constituitur in respectu aliquo adæquatè distincto à termino recipiendo. Ex modo nostro concipiendi, quo per modum respectus apprehendimus aggregatum rerum absolutum

terminum apprehendimus actu terminantem non vt respectuum, sed vt absolutum, quia ex parte termini relationis quam dicit hoc album ad illud, non apprehendimus vtrūque album, sed illud cui dicimus hoc esse simile, sicuti ex parte fundamenti nudam entitatem absolutam apprehendimus, cui relationem superuenire concipimus. In sententia aliorum, qui relationes superadditas concedunt, quid alij senserint, & quid sentiendum sit meum explicare non erat, cui fat est iuxta propria principia propriamque sententiam rem componere, verumtamen ad pleniorum huius rei notitiam rem breuiter tractabo.

3 Mens fuit Caietani 1. p. q. 13. a. 7. omne relatum, etiam non mutuum ad relatum terminari, cumque in non mutuis, ex parte termini nullam relationem inueniat, ratione cuius terminus aliis extremi relationem excipiat, asserit ipsam relationem tenentem se ex parte fundamenti, & quæ in se terminatur, esse rationem tenentem se ex parte termini, ratione cuius eadem relatio terminatur. Sententiam hanc facili negatio ferè omnes reiciunt, quia nihil potest ad se ipsum referri, neque esse rationem terminandi se ipsum: ergo relatio tenens se ex parte fundamenti non potest se ipsam respicere, vt tenentem se ex parte termini, neque esse rationem se ipsam terminandi. Secundo: Fundamentu, & terminus supponatur ad relatione, & ex illis confurgit in opinione, in qua procedit quæstio: ergo relatio non se tenet ex parte termini, aliàs eadem ad se ipsam supponeretur, & esset se ipsa prior, quia in illo priori, in quo terminus præcedit relationem intelligeretur ipsa relatio, quæ est posterior termino: ergo relatio esset seipsa prior & posterior.

3 Afferunt aliqui terminum formalem relationis non mutue esse relationem rationis tenentem se ex parte termini qui relationem non fundat. Subsistere nequit hic dicendi modus, quia relatio realis non mutua independenter à fictione nostra habet suu esse: ergo independenter à fictione nostra suum terminum respicit: ergo etiam si nulla intercedat fictio terminatur, & est id, per quod terminatur: ergo non terminatur per ens rationis tenens se ex parte termini realis materialis, cum ens rationis, à fictione seclusu existere nequeat.

4 P. Fonseca lib. 3. Metaph. c. 15. q. 5. sect. 4. non nihil præcedentem sententiam attemperauit, & docuit terminum relationis non mutue esse relationem rationis, non secundum existentiam actualem obiecti, quæ tunc est quando ab intellectu concipitur, sed secundum conuenientiam, eo modo, quo homo est animal rationale, etiam si non existat. Sententiã hanc solidè impugnat N. Soar. sect. 17. n. 11. Quia quod hoc modo alicui conuenit, non conuenit actu, sed tantum in potentia, cum enim de homine non existente dicimus esse animal, illud esse non est actuale physicum, sed tantum obiectiuum, & possibile, importans necessariã connexionem prædicati cum subiecto, quæ connexio tantu dicit hominem non posse non esse animal, ex suppositione quod existat, seu futurum esse animal si existat. Rursus modus ille conueniendi per connexionem necessariam reperiri nequit inter prædicata accidentalitã, sed tantum inter essentialitã identificata cum physica rei entitate, quam existere repugnat sine prædicatis, quæ hac illi ratione conueniunt. Sed vt benè arguit Soar. ex ipso Fonseca. relatio rationis accidentalitè conuenit Deo, & cuiusque termino, qui relatione non mutua tangitur: ergo relatio rationis non potest tali termino prædicta ratione conuenire.

5 Noster Albert. supra q. 9. n. 6. aliter Fonseca sententiam interpretatur, quam ipse amplectitur. Afferit mentem huius Doctoris esse terminum in se absolutum terminare relationem immediatè quatenus capax est fundandi relationem rationis à nostro intellectu fictam, cui fundamentum tribuit ad talem relationem fingendam. Hunc dicendi modum non ex Fonseca, sed ex aliorum mente refert Soar. supra, n. 10. quem sic refellit. Entitas, vt proximè potens fundare relationem, & vt præbens fundamentum intellectui, vt illam fingat, antequam illi contingat relatio, adhuc est omnino absoluta: ergo terminum tangi relatione reali quatenus immediatè potest fundare relationem rationis est illam terminare vt in se est absolutus, & non vt respectiuus. Concludetur ex his relationes non mutuas necessariò referri ad absolutum, quia nihil respectiuum reperitur ex parte termini, quod possit relatione tangi, quod possit esse formalis ratio illam terminandi.

6 Venio iam ad relationes mutuas, in quibus Thomistæ, qui

qui defendunt relationes non mutuas terminari ad respectuum, idem potiori ratione affirmant de mutuis relationibus. His adde Ferrar. Nymph. Hifpal. apud P. Soar. supra sect. 16. n. 4. qui affirmant relationes mutuas ad respectuum terminari, etiam si non mutua ad absolutum terminentur. His consentit Rub. c. 7. ad aliquid q. 7. n. 64. Arriag. supra sect. 11. n. 58. asserit relationem similitudinis huius albi ad respectuum, quia non tantum refert parietem, ut similem quia una similitudo alij similis est. De hoc non contendo cum Arriagá, quia non ad rem, certum enim est relationem referri ad respectuum, quatenus relatio comparatur cum alia relatione quæstio est an subiectum media hac relatione respectuum respiciat, an absolutum, seu an hæc relatio præcisè, ut hoc album alteri albo simile constituat, debet attingere terminum respectuum independentem ab hoc, quod ipsa similis constituatur.

7 Scotus cum suis Capr. ac Soncin. apud Soar. supra n. 5. asserunt omnes relationes prædicamentales, etiam mutuas referri ad absolutum. Consentit Soar. ibid. n. 14. & Hurt. disp. 15. Metaph. sect. 7. Vall. in prædic. ad aliquid, q. 11. c. 9. quibus subscribo: verumtamen, antequam sententiam hanc probem, placet subtilem quandam opinionem nostri Albertini expendere.

8 Docuit Albertinus in Prædic. ad aliquid, quæst. 8. relationem posse tripliciter considerari. Primò, ut est aliquis effectus, qui producitur à sua causa, & ut sic, dicit relationem transcendentalem ad suam causam, sicut reliqui. Secundò ait Albertinus posse considerari, ut est ratio, quæ refertur fundamentum absolutum, & specificatiuè relatiuè ad suum terminum, v. g. quatenus paternitas refert generantem ut generantem formaliter ad esse genitum, in quo casu generans, quamuis sit affectum paternitate non tamen refertur formaliter ut Pater, sed ut generans, stat autem sub paternitate specificatiuè, sicut vnio vnit materiã cum forma, quatenus materia stat sub vnione specificatiuè, non autem reduplicatiuè, quia materia est, quæ ut potentia facit vnum per se cum forma, & non ut vnio, non autem faceret vnum per se nisi esset vnita. Tertio potest concipi relatio paternitatis, quatenus refert generans, ut ut patrem, formaliter, & reduplicatiuè, in quo casu generans potius se habet quasi materialiter. Concludit ex his relationem consideratam primo, & secundo modo referri ad absolutum, & tertio modo consideratam ad respectuum referri. Ne subtili sententiæ propriis verbis quidquam detraherem, illam authoris verbis retuli.

9 Mitto relationem primo modo consideratam, quia sub illo respectu ad hanc quæstionem non spectat, & sub illa consideratione ut bene docet Albertinus eadem est ratio de illa, ac de quocumque alio effectû. Secundum, & tertium modum in relatione præcendere mihi difficile est. Asserit Albertinus secundo modo relationem esse rationem referendi fundamentum absolutum, & specificatiuè relatiuè ad suum terminum, in quo casu refert formaliter generans, ut generans, & non ut patrem ad esse genitum, licet stet sub paternitate specificatiuè. Rem examino: Relatio hoc secundo modo ideo potest dici referre fundamentum formaliter, ut patrem, quia non illud afficit, ut præsuppositiuè patrem, ita ut cadat ipsa supra fundamentum constitutum in esse patris. In quo sensu nunquã paternitas refert patrem, ut patrem, quia nunquam cadit supra subiectum constitutum in esse patris, vel dicitur non referre fundamentum ut patrem, sed ut generans, quia non solum non supponit constitutum in esse patris, sed neque fundamentum, ut affectum relatione hoc secundo modo intelligitur in esse patris formaliter constitutum, & hoc implicat, quia paternitas eo ipso, quod fundamentum afficiat, & illud referat, illud constituit in esse patris, & ut tali ratione relatum est formaliter pater absque vilo alio respectu superaddito, nõ enim potest paternitas non constituere patrem subiectum quod afficit, neque potest illud generans constituere, sed illud, quod inuenit generans, & cui ut generanti accidit constituit formaliter patrem, & illud ut patrem formaliter refert, non præsuppositiuè, sed constitutiue, quia idem est formaliter paternitatem referre subiectum, quod supponit generans ad substantiam genitam, ac illud formaliter patrem constituere.

10 Ex hoc inero præcindi non posse duplicem illum modum posteriorem assignatum ab Albertino, quo asserit relationem referre suum effectum, quia quod ait de tertio modo paternitatem referre generantem, ut patrem for-

maliter reduplicatiuè in quo casu generans potius se habet quasi materialiter, semper conuenit paternitati, quæ refert necessariò fundamentum, quod pro materiali supponitur generans, ut constitutum ex vi illius formaliter in esse patris, quia paternitas semper in esse patris constituit, & non in esse generantis, aliã paternitas esset generatio, & non in alio sensu dici potest paternitatem referre fundamentum, ut patrem formaliter reduplicatiuè, quia paternitas nunquam supponit fundamentum, ut patrem formaliter, aliã paternitas, paternitati accederet, & ante illam patrem formaliter intelligeretur; sed illum tantum supponit ut generans, & constituit per se ipsam formaliter, & reduplicatiuè ut patrem. Exemplum, quod adducit Albertinus de vnione, nõ suam doctrinam, sed meam impugnationem sit vniam, & semper illam formaliter ut vniam constituit, & non habet alium modum respiciendi materiã, neque illam ad formam ordinandi: ergo paternitas nunquam supponit fundamentum ut patrem, sed semper illud formaliter ut patrem constituit, & non habet alium modum respiciendi subiectum, neque illud ordinandi ad terminum.

Sto sententiã, quæ asserit relationem omnem, etiam mutuum, terminari ad absolutum, cuius rationem à priori doctè reddit Soar. supra sect. 19. num. 18. Id quod in vno principio est ratio fundandi propriam relationem, est ratio eandem in altero terminandi. Sed principium propriæ relationis illam fundat secundum esse absolutum: ergo terminus illam terminat secundum esse absolutum. Probat maior. Ratio fundandi est illa, per quam redditur ratio cur hoc fundamentum referatur ad illud terminum, & ratio terminandi est illa, per quam redditur ratio cur terminus terminet hæc relationem respectu illius termini, sed eadem ratio redditur propter quam vnum extremum referatur ad alterum, & propter quam alterum terminet eandem relationem: ergo ratio propter quam vnum extremum fundat relationem, & est eadem cum illa, propter quam extremum alterum eandem terminet. Minor probatur inquirenti cur hic paries referatur ad illum relatione similitudinis, dicimus, quia est albus, & in inquirenti cur paries, ille terminet relationem huius, nõ respondemus, quia in se relationem habet, seu quia hic habet relationem ad illum, sed quia ille in se est albus: ergo eadem ratio redditur ex parte vtriusque extremi, propter quam hoc relationem habeat, & alterum terminet, eandem: ergo in re est eadem ratio fundandi, & ratio terminandi: sed ratio fundandi est absoluta: ergo & ratio terminandi absoluta est. Idè contingit in relationibus secundi generis, in quibus si rogemus cur Petrus fundet relationem paternitatis ad Ioannem, dicemus, quia Petrus Ioannem genuit, & si inquiramus cur Ioannes terminet relationem paternitatis in Petro, dicemus, quia Ioannes fuit à Petro genitus: ergo eadem ratio, quæ in vno est ratio fundandi, in altero est ratio terminandi.

Secundò probatur eadem conclusio. Relatiua sunt similia natura, & vnum relatiuum non est prius alio, ut docuit Aristot. ergo relationes, ex vi quarum constituuntur mutua relatiua non habent ordinem prioris, & posterioris: si enim relationes talem ordinem haberent, eundem seruariant relata per illas constituta formaliter ut relata: ergo vna relatio non confurgit ex alia: ergo vna relatio non se habet per modum termini formalis respectu alterius, quia relatio necessariò confurgit ex fundamento, & termino. Confirmatur: Omnis relatio supponit terminum formalem què respicit: ergo si paternitas respicit ut terminum formalem filiationem, paternitas supponit filiationem, & est illa posterior, & filiatio prior. Rursus filiatio supponeret paternitatem, & paternitas esset prior filiatione & filiatio posterior: ergo paternitas esset prior, & posterior respectu filiationis, & filiatio prior & posterior respectu paternitatis.

Tertio in relatiuis non mutuis terminus absolutus est capax terminandi relationem: ergo in mutuis non requiritur ex parte termini relatio ad terminandam relationem aliis extremi. Communis solutio est disparere esse rationem in relatiuis mutuis, & non mutuis, quia in his nulla inuenitur relatio ex parte termini, ex vi cuius possit terminare, in aliis verò, cum vtrumque sit relatiuum, vtrumque potest ratione propriæ relationis, relationem aliam terminare. Si argumentum attende inspiciatur modò me propositò cõstabit hac solutione illi satisfieri nõ posse. Quia nõ immediatè intèdo probare ex eo quod nõ datur relatio ex parte termini relationis nõ mutua nõ posse dari

ex parte extremi relationis mutue, sed tantum infero: terminus non relatus valet terminare relationem non mutua: ergo etiam si terminus relationis mutue non mutuo referretur, posset eandem relationem terminare: ergo non requiritur relatio ex parte extremi mutuo relati ad terminandam relationem: ergo hæc non se tenet ex parte termini: quod enim non requiritur superfluum est ad terminandum, & independenter ab illo fit relationis terminatio.

14 Obiicitur primò, ex Caietano: Paternitas Ioannis non terminatur ad Petrum, ut filius est formaliter, sed ut est genitus: ergo prius natura est Ioannis pater, quam habeat filium, quod nemo non ridebit. Consequentia probatur: Petrus prius natura est homo, & est genitus, quam sit filius: ergo Ioannes prius natura est pater, quam Petrus sit filius. Respondeo negando quod in primo antecedenti sumitur, & hæc ultimam consequentiam, quæ sebat in illius confirmationem. Paternitas enim Ioannis relata ad Petrum ut genitum, est posteriori Petro ut genito, & Petrus ut genitus est prior paternitate Ioannis à quo genitus est. Si tamen compararetur Ioannes ut pater cum Petro, ut filio, seu paternitas Ioannis cum filiatione Petri, nulla inuenitur prioritas, aut posterioritas inter hæc extrema, quia ex eisdem principiis & fundamentis oritur paternitas Ioannis, & filiatio Petri absque ulla dependentia paternitatis à filiatione, seu filiationis à paternitate. Ex hac doctrina solum manet aliud argumentum, quod pro opposita sententia peti solet ex similitudine relatiuorum, quorum vnum non est prius altero, quæ optimè componitur si respectiuè terminetur ad absolutum, & componi non posset, si ad respectiuum terminaretur, ut pro nostra sententia supra arguebam.

15 Secundo obiicitur ex P. Rub. n. 65. Oppositio relatiua inuenitur inter relatiua formaliter ut relatiua sunt: ergo mutua relatio includit essentialiter mutua oppositionem relatiuam: sed mutua oppositio relatiua essentialiter includit utramque rationem referendi, & terminandi: ergo utrumque officium exercent relatiua per relationes, & non per fundamenta absoluta. Resp. distinguendo primum antecedens: quodlibet relatiuum formaliter ut relatiuum opponitur cum alio secundum id, quod dicit absolute tanquam rationem terminandi, & fundandi propriam relationem concedo: Quodlibet relatiuum opponitur cum alio formaliter ut relatiuum subdistinguo: opponitur immediatè cum illo ut relatiuum, quia opponitur cum fundamento, ex quo oritur relatio, concedo: quia immediatè opponitur cum relatione termini formaliter sumpta in se ipsa, nego. Deinde distinguo consequens: ergo mutua relatio includit essentialiter mutua oppositionem, includit oppositionem utriusque extremi ad aliud modo explicato in antecedentis distinctione, concedo: includit oppositionem utriusque extremi ad alterum immediatè formaliter ut relatiuum, nego. Postea in minori illa, sed mutua oppositio includit utramque rationem referendi, & terminandi, distinguenda est dictio terminandi: terminandi secundum esse absolute, concedo: secundum esse respectiuum, nego: & vltimò neganda est vltima consequentia, qua inferitur: ergo utrumque officium exercent relatiua per relationes, & non per fundamenta.

16 Instat P. Rub. relationes essentialiter sunt rationes referendi: ergo mutua relationes mutuo se respiciunt: ergo mutuo se terminant. Concedo primum antecedens, & nego priorem, & posteriorem consequentiam, quia relationes non dicuntur mutue, quia mutuo respiciantur, neque quia hæc aliam respiciat, sed quia inueniuntur in vtroque extremo, & quid extrinsecum est cuiuslibet relationi esse mutua, quia illi est extrinsecum dari in termino relationem aliam, quæ huius fundamentum respiciat.

17 Arguitur rursus: Relationes diuine referuntur ad respectiuum: ergo relationes creatæ ad respectiuum etiam referuntur. Nego consequentiam, & disparitatem reddo. Relationes diuine non distinguuntur realiter à fundamento relato, potius pater, & filius, qui referuntur formaliter constituntur per ipsas relationes, in creatis autem relatio est superaddita fundamento, & filius creatus, qui producitur, non producitur à substantia generante formaliter ut filius est, sed postquam est productus à suo principio, resultat relatio superueniens genito iam in esse geniti constituto. Pater autem æternus producit Verbum formaliter ut filiū, cui Verbo non accidit relatio filiationis postquam est genitum, sed potius per ipsam generationem passiuam consti-

cuitur in esse filij, & non est prius esse genitum, quam esse filium aliqua prioritate reali originis, imo in multorum sententia adhuc formaliter per intellectum distingui non possunt in Verbo passiuæ generatio, & filiatio eiusdem Verbi.

Vltimò obiicitur Arist. c. 7. de relatione vbi asserit, quod si à seruo auferantur omnia alia, relicto autem quod seruus sit, ad illum domini relationem esse terminandam, & hæc relationem non posse subsistere, etiam reliqua omnia remaneant, si à seruo auferatur hoc, quod est esse seruū. Ex quo inferunt authores oppositæ sententiæ totam rationem terminandi relationem quam dicit dominus ad seruum esse seruitutem. Resp. hoc non inferri ex Aristotelis doctrina, quia cum dixit relicto in seruo hoc, quod est esse seruū, reliquis omnibus circumscriptis ad illum esse relationem terminandam, non dixit relinquendam esse solam seruitutem, sed seruum in concreto, quod dicit seruitutem, & subiectum absolute talis seruitutis, quod sufficiens est ad relationem terminandam, dixit autem Aristoteles seruum esse relinquendum, quod dicit subiectum, & seruitutem, etiam si hæc non terminet relationem domini, quia illum infert eo modo, quo vnum relatiuum inferitur ex alio, & valet consequentia, est dominus: ergo est seruus, & è contra. Similiter cum dixit reliquis omnibus circumscriptis ex eo, quod maneat hoc, quod est esse seruum, manere terminum relationis, non dixit solam seruitutem esse permissuram, sed seruitutem, & subiectum, hoc ut terminum relationis, illam tanquam quid, ex quo hæc inferitur.

PUNCTUM VI.

Nonnulla expediuntur de relatione.

1 PRIMò inquiri potest quot sunt species relationis: videtur enim in nostra sententia tot esse quot sunt res, quia si relatio identitatis, nihil aliud est præter extrema, relatio identitatis inter duos homines erit diuersa in specie à relatione identitatis inter duos equos, & relatio diuersitatis inter hominem, & leonem erit specie diuersa à relatione diuersitatis inter equum, & canem. Respondeo absque vilo inconuenienti posse totum hoc admitti, nihilominus distinctione esse vtendum, si enim sermo sit de relationibus materialiter sumptis rectè probat ratio facta; si verò de specie logica, prædictæ relationes specie non differunt, quia etiam sint res materialiter differentes considerantur omnes sub eadem ratione, ut patet in numero, qui non distinguitur ab unitatibus, neque hæ ab entitatibus, & tamen eiusdem speciei est quaternarius numerus hominum, & numerus quaternarius equorum.

2 Secundo inquiritur, an tertium genus relationis ab Aristotele assignatum pertineat ad hoc prædicamentum. Resp. negatiuè, quia scientia, & alia relatiua, quæ ad hoc genus spectant per se ipsa referuntur, ac proinde relatio est illis intrinseca, & cum ipsis fundamentis identificata, quod proprium est relationis transcendentalis distinctæ à prædicamentali. Neque potest dici ex scientia, & obiecto resultare aliam relationem prædicamentalem, quia nullum est fundamentum, quod moueat ad talem relationem admittendam, & quia scientia non exigit obiecti existentiam, sed potest circa illud tendere ut existens etiam si sit purè possibile, vel chimericum, ex obiecto autem non existente, & actu scientiæ nulla potest prædicamentalis relatio assurgere. Posset dici relationem hanc consurgere ex scientia, & obiecto, quando hoc est existens, sed quando non est existens, sed hoc fundamento caret, quia nihil apparet in scientia, ratione cuius possit constituere relationem cum obiecto quando est existens, quam non constituat cum illo non existente, cum ipsa ex se non illud exigat existens, & eodem modo se habeat respectu illius existentis, & non existentis.

3 Tertio inquiritur, quid sibi velit illud axioma *Ad relationem non datur per se motus*. Respondeo in nostra sententia apertam habere explicationem, quia cum dicamus relationem non esse aliquid distinctum à fundamento, & termino, nulla est ratio peculiaris, per quam ipsa producatur, ac proinde non datur motus ad illam, quia omnis motus includit intrinsecè actionem. In opinione, quæ relationes superadditas admittit, solet explicari de motu sensibilis, qui per sensus percipi possit qualis est motus progressiuus, motus alterationis secundum primas qualitates, & motus

motus accretionis quantitativæ. Posset etiam dici non dari pe se motum ad relationem, quia est relatio realiter producatur, non primario, & per se intenditur à natura: Pater enim, qui producit filium non intendit producere paternitatem, au filiationem, sed substantiam genitam, quæ producta resultat relatio paternitatis in substantia generante, & filiationis in substantia genita.

4. Quarto inquiritur, an relationes suscipiant magis & minus. Respondeo relationes identitatis, & diversitatis, æqualitatis, & omnes relationes secundi generis non suscipere magis, & minus, quia esse eiusdem speciei, vel diversæ, esse æquale, & esse partem huius, & filium illius in indivisibili consistunt. De relatione inæqualitatis mihi certum est posse suscipere magis & minus, quia magis inæqualis est palmus vlnæ, quàm semivlnæ: inæqualitas enim consistit in excessu secundum extensionem, & maior est excessus vlnæ, quàm semivlnæ respectu palmi. De relatione similitudinis poterat esse nonnulla difficultas, nihilominus facile potest tota componi. Qui tantum censent esse similia illa, quæ eodem indivisibili gradu qualitatibus gaudent verbi gratia, duo alba ut quatuor, vel duo nigra ut tria, tenentur dicere similitudinem, non suscipere magis & minus, eadem enim ratione de similitudine, ac de æqualitate philosophari tenentur. Dissimilitudo, quæ huic opponitur magis, & minus suscipit, in hunc sensum, magis enim dissimile est album ut duo, albo ut octo, quàm albo ut quatuor. Qui ad similitudinem tantum requirunt convenientiam qualitatum secundum speciem, possunt dicere maiorem, vel minorem convenientiam in gradu, ad similitudinem non spectare, sed tantum dicere, æqualitatem in qualitate, vel possunt dicere augeri similitudinem, quo magis accedunt ad eandem intensiorem qualitatis, & hic est modus vulgaris loquendi, quo magis similia vocamus duo alba ut sex, quàm album ut duo, & album ut sex. Iuxta hunc dicendi modum dissimilitudo magis, & minus non recipit, quia tantum reperitur inter extrema, quæ habent qualitates specie distinctas.

5. Vltimò inquiritur, an possit dari conceptus communis omnibus relationibus. Respondeo affirmativè, quod probò ex huius prædicamenti constitutione, & definitione relationis, & diversitate specierum, quæ in ipsis relationibus reperitur. Ratio dubitandi, quæ in oppositum adducitur, hæc est. Relativa definiuntur cuius esse est aliud: ergo ex parte relativi intelliguntur omnia relativa: ergo ut terminentur ad aliud, debent tantum terminari ad ea, quæ relativa non sunt, si enim terminentur ad relativa non erit terminatio ad aliud, sed ad idem. Multa communiter congerunt auctores, ut huic argumento satisfaciant, à quibus abstineo, quia doctrinæ nihil, & fastidij plurimum afferrent. Respondeo breviter *ly ad aliud* intelligendum esse per distributionem accommodatam, non enim omnia relativa collectivè sumpta terminanda sunt ad aliud adæquatè ab illis distinctum collectivè sumptis; sed omnia distributivè sumpta ad aliud distinctum à quolibet illorum seorsim sumpto, seu distincto à proprio correlativo, eodem enim modo, quo in particulari relata ad aliud terminantur, eodem modo de relativo in communi intelligendum est illud ad aliud. Neque necessum est relativum terminari ad aliud materialiter adæquatè distinctum à ratione communi relativi, sed formaliter, quia hoc modo nunquam idem respicit se ipsum secundum eandem rationem, quapropter cum dicimus relativum esse ad aliud, relativa mutua bis in illo complexo collocamus, semel in recto ex parte huius concreti *relativum*, & iterum in obliquo ex parte extremi *ad aliud* quatenus sunt termini non ipsorum secundum eandem rationem, sed quodlibet sui correlativi. Sic causa definitur à pluribus, *principium influens in aliud*, in qua definitione ex parte principij in recto omnes cause constituuntur, & tamen illud aliud includit causas creatas, in quas causam aliquam influere necessum est. Vltimò aduerto in nostra sententia adhuc non indigeri his solutionibus, quia cum relatio prædicamentalis in particulari non sit propriè ad aliud, sed quædam collectio entitatum, relatio in communi ad aliud non erit; sed tantum dicet ratio illa communis omnes entitatum collectiones confusè cognitæ, ut tamen definitionem communem relativorum utrumque teneamus oportet solutionem prædictam tradidisse,

CONTROVERSIA X.

De quarto membro dividente quatenus dicit relationem transcendentalem.

RELATIO transcendentalis affinis est valde relationi prædicamentali, ideo ad hunc locum explicandam remisi naturam relationis transcendentalis, de qua agere proprium est Metaphysici, est enim affectio entis vniuersalissimè sumpti. Explicabo in hac Controversia naturam huius relationis, & quibus entitatibus conveniat definiri, vbi multa de connexionem, & relatione causarum cum effectibus, & effectuum cum causis.

PUNCTUM PRIMUM.

Quid sit relatio transcendentalis, & quomodo differat à prædicamentali.

Explicata natura relationis in communi, si modo differentiam explicemus relationis transcendentalis ut distinctæ à prædicamentali, facile erit relationem transcendentalem definire.

Nonnulli apud P. Soar. disp. 47. Metaph. sect. 4. existimant relationem transcendentalem à prædicamentali differere ex eo; quod prædicamentalis perat necessariò terminum realiter existentem, & transcendentalis ferri possit in terminum purè possibilem. Differentiam efficaciter impugnat P. Soar. & cum eo Hurr. Arriag. & plerique recentiores. Actus intentionales intuitivi in communi sententia, vniò extremorum, actio, ex vi cuius terminus producitur, in omnium sententia non possunt existere non existente actu termino, ad quem transcendentaliter referuntur seu cuius sunt relationes transcendentales: ergo de ratione relationis transcendentalis non est posse existere sine termino. Dices has relationes transcendentales non exigere terminum præcisè, quia sunt relationes transcendentales, sed quia sunt tales relationes. Contrà: eo ipso quod de relatione transcendentali in communi fit non exigere terminum, debet hæc ratio reperiri in qualibet relatione specialiter sumpta, quia quicquid est de essentia generis, est de essentia speciei, & differentia contrahens genus, & constituens speciem non potest genus destrueret: ergo si de conceptu relationis transcendentalis in communi est non existere terminum non poterit dari relatio transcendentalis, quæ terminum actu existentem exigit. Sed dantur plures relationes transcendentales, quæ possunt existere illorum terminis actu non existentibus: ergo de conceptu relationis transcendentalis in communi non est non exigere terminum realiter existentem.

Respondebis de conceptu relationis transcendentalis esse non exigere terminum actu existentem ex vi illius conceptus communis, sed esse indifferentem ut ex vi propria differentie illum exigit, vel non exigit & ita different relatio transcendentalis, & prædicamentalis, quod relationi prædicamentali repugnet præcisè ex eo, quod sit prædicamentalis existere sine termino actu existente, & relationi transcendentali ex hoc conceptu vniuersali relationis transcendentalis non repugnet existere sine termino existente, licet ratione peculiaris differentie possit esse relatio transcendentalis, quæ sine termino actu existente existere non valeat. Admitto huiusmodi esse relationem prædicamentalem, & transcendentalem, verum tamen ex hoc capite, si aliunde differentiam non assignemus inter relationem transcendentalem, & prædicamentalem non poterimus utrumque relationis genus adæquatè distinguere, quia secundum doctrinam traditam valebit consequentia: hæc relatio existit sine termino: ergo est transcendentalis, & non prædicamentalis, non tamen poterit inferri: hæc relatio non potest existere sine termino: ergo est prædicamentalis, quia relatio

transcendentalis ex conceptu communi relationis transcendentalis indifferens est, vt contrahatur per differentiam, quæ non exigit termini existentiam, vel per differentiam, cui repugnet existere sine termino, & datur relationes transcendentales, quæ de facto non possunt existere sine termino, in quibus, si aliunde non cognoscatur differentia rationalis transcendentalis in communi prædicamentali, non poterit cognosci, an illa connexio, quæ habent cum termino oriatur ex prædicato speciali talis relationis transcendentalis, vel ex prædicato constitutivo talis relationis prædicamentalis, & ita secundum hanc differentiam non posset impugnari, qui assereret actionem prædicamentalem terminum respicere, & connexionem inter actionem, & terminum oriri ex prædicato constitutivo relationis prædicamentalis, non vero ex contractu talis relationis transcendentalis.

3 Sentiant alij relationem transcendentalis, & prædicamentalem distingui ex eo, quod subiectum prædicamentalem relatum secundum se sumptum possit existere sine prædicamentali relatione, & subiectum relationis transcendentalis non possit existere sine relatione transcendentali. Non acquiesco: quia creatura prædicamentalem refertur ad Creatorem relatione diuersitatis, sine qua repugnat existere, quia relatio diuersitatis, tantum dicitur duo extrema diuersæ nature, quæ necessario existunt eo ipso, quod existat creatura, quia Deus ad illam supponitur essentialiter existens: ergo datur relatio prædicamentalis, sine qua non potest existere subiectum prædicamentalem relatum. Si recuses admittere relationem diuersitatis creaturæ ad creatorem idem argumentum conficiam in relatione diuersitatis, quam dicit actio ad principium actuum sine quo neque de potentia Dei absoluta nequit existere, & consequenter neque sine eo, quod refertur ad illud relatione diuersitatis; quæ tantum consistit in coexistentia productionis, & principij productiui, quibus distincta essentialiter prædicata correspondent.

4 Melius distinguitur relatio prædicamentalis à transcendentali ex eo, quod relatio transcendentalis adæquatè identificetur cum subiecto, quod dicitur relatio, & relatio prædicamentalis ab illo saltem inadæquatè distinguitur. Differentiam hanc inter utramque relationem in re assignat Hurt. disp. 15. sect. 8. §. 9. vbi dicit discrimen esse clarum inter utramque relationem, quia relatio prædicamentalis est accidentaria immediato fundamento, quod potest à parte rei sine illa existere: si quod autem non potest, oritur aliunde. Impugnauit nuper hunc modum distinguendi relationem prædicamentalem à transcendentali, quia dantur fundamenta relationum prædicamentalem, quæ non possunt existere sine relatione, quod addit, videlicet quod si datur aliquod fundamentum, quod non possit existere sine relatione prædicamentali, hoc aliunde oriri, difficultatem non euacuat, quia sicuti supra dicebam de connexionem relationis cum existentia termini, ad hoc vt cognoscamus hanc connexionem fundamenti cum relatione prædicamentali non oriri ex natura relationis prædicamentalis, debemus aliunde naturam huius relationis agnoscere, ac proinde ex hoc capite non poterit nobis innotescere differentia relationis prædicamentalis à transcendentali. Hæc contra modum loquendi Hurtadi: in re autem ab illo non dissentio, expressè enim ait Hurtad. relationem prædicamentalem, & transcendentalis in eo differre, quod relatio transcendentalis verè à parte rei est idem cum essentia fundamenti, & relatio prædicamentalis est extra essentiam fundamenti. Eandem distinctionem tradit disp. 12. sect. 2. & 3. quam disertè explicuit n. 10. vbi dixit relationem diuersitatis creaturæ à creatore prædicamentalem esse, quia etiam si non possit à creatura separari præter ipsius entitatem dicitur Dei entitatem, ac proinde adæquata est essentialis creaturæ. Verumtamen non sibi constans videtur Arriaga, dum solutionem statim referendam subdit argumento quod iam subiicio.

5 Obicit sibi Arriag. Relatio paternitatis, etiam si distingueretur à fundamento, & termino esset transcendentalis, & nihilominus esset essentialis fundamento proximo, nempe generationi à qua non posset separari: ergo non est de ratione relationis prædicamentalis non esse essentialis subiecto. Respondent Arriaga, relationem paternitatis in illo casu, vel posse comparari cum parte, vel cum ipsa generatione: Si comparatur cum homine, qui est pater, talis relatio prædicamentalis erit, quia ab illo potest separari: Si comparatur cum generatione, est transcendentalis, quia ab illa non potest abesse. Idem dicit esse de actione

quæ si comparatur cum causa est relatio prædicamentalis, quia ab illa potest abesse: si verò comparatur cum ipsa actione, est relatio transcendentalis. Contra hanc solutionem ad hominem contra Arriagam efficaciter arguo. Relatio similitudinis, quam habet creatura cum Deo prædicamentalis, etiam si non possit separari à creatura, quia distinguitur saltem inadæquatè ab ipsa creatura, vt expressè tradit Arriaga: ergo relatio paternitatis comparata cum generatione, casu quo esset modus superadditus inseparabilis à generatione esset relatio prædicamentalis, quia talis modus, seu talis relatio adæquatè distingueretur à generatione. Malè ergo, & parum consequenter affirmat Arriaga relationem similitudinis cum Deo inseparabilem à creatura esse prædicamentalem, quia inadæquatè distinguitur à creatura, & relationem paternitatis casu quo esset accidens superadditum non futuram relationem prædicamentalem respectu generationis, à qua adæquatè distingueretur, quia esset inseparabilis à creatura. Debebat ergo respondisse Arriaga consequenter ad sua principia, casu quo relatio esset accidens superadditum, paternitatem futuram relationem prædicamentalem, etiam respectu fundamenti proximi, principij videlicet generatiui, & generationis, quia licet esset inseparabilis à generatione, ab illa distingueretur, opinio enim quæ asserit paternitatem esse accidens distinctum à fundamento, & termino, hoc accidens in quo consistit ratio formalis paternitatis, etiam ab ipsa generatione distinguitur, & asserit transacta generatione physice inherere principio, quod genuit, & denominatur Pater dum superstes est substantia genita. Illud etiam quod de actione tradit videlicet esse relationem prædicamentalem respectu principij actiui iuxta omnes sententias falsum est, quia sententia, quæ constituit relationem prædicamentalem in accidenti superaddito tale accidens à principio actiui, actione, & termino distinguitur; Qui asserunt relationem inuoluere fundamentum, & terminum nullam prædicamentalem relationem adæquatè identificatam cum simplici entitate, qualis est actio, possunt agnoscere. Qui verò defendunt relationem adæquatè esse identificatam cum fundamento tantum requirunt actionem, vt connotatum, ad hoc vt relatio, quæ erat quoad entitatem identificatam cum principio actiui, incipiat esse quoad formalitatem: ergo in principijs nullius sententiæ dici potest actionem esse relationem prædicamentalem respectu principij actiui. Concludo standum esse prædictæ differentie, & dicendum relationem transcendentalis à prædicamentali differre ex eo, quod transcendentalis adæquatè identificetur cum fundamento, & prædicamentalis adæquatè, vel inadæquatè, ab illo distinguitur. In opinione verò connotantium, qui defendunt relationem prædicamentalem adæquatè cum fundamento identificari, & tantum indigere connotato extrinseco, vt sit quoad formalitatem, & formaliter relatum constituit, distingui debent hæ relationes ex eo, quod prædicamentalis, quæ quoad entitatem est identificata cum fundamento, indiget connotato extrinseco, vt sit quoad formalitatem; transcendentalis verò eo ipso, quod existat illius subiectum existit necessarium, non solum quoad entitatem, sed etiam quoad formalitatem.

6 Contra hanc differentiam sic obiciunt nonnulli: sicut paternitas, quæ est prædicamentalis relatio accidit subiecto, & ab illo distinguitur, sic actus scientiæ, qui est relatio transcendentalis est subiecto accidentalis & ab illo distinguitur, & sicut relatio transcendentalis non distinguitur ab actu scientiæ, ita prædicamentalis non distinguitur ab ipsa paternitate: ergo siue respectus hi considerentur respectu entitatis, quas metaphysice constituit, siue respectu subiectorum, quæ afficiunt eodem modo se habent: ergo non possunt distingui hi respectus ex eo, quod transcendentalis identificetur cum subiecto, & prædicamentalis ab illo distinguitur. Resp. duplex posse considerari subiectum relationis, vnum, cui relatio physice inheret aliud quod formaliter constituit relatum, seu quod relatum denominatur, quæ etsi in relationibus prædicamentalis non distinguantur, si relatio prædicamentalis accidens est superadditum, quia paternitas idem subiectum, quod afficit partem constituit, vel non reperiantur, si relatio à fundamento, & termino, quæ nullum habent commune subiectum, non distinguitur, in relatione transcendentali sæpè vtrumque subiectum reperitur, & vtrumque distinctum. Actus enim scientiæ, qui est prædicamentalis relatio intellectu inhaeret tanquam subiecto receptiuo, relatio verò eum

illo identificata non constituit intellectum relatum, sed ipsum actum scientiæ, qui per se ipsum ad obiectum refertur. Hac distinctione præmissa dicendum est relationes has distingui ex diuerso modo, quo se habent respectu subiecti, quod ex vi relationis dicitur relatum, cum quo semper identificatur transcendentalis relatio, & in quo prædicamentalis semper distinguitur, non verò per ordinem ad subiectum inhesionis, quod non constituitur relatum per relationem transcendentalem, in ordine ad quod rectè probat obiectio vtramque relationem eodem modo distingui, non verò comparatione facta ad subiecta, quæ formaliter relata dicuntur.

7 Discrimen aliud inter vtramque relationem tradit P. Soar. disp. 47. sect. 4. n. 9. ex Caiet. quod etiam adducit & probat N. Albert. de prædicam. ad aliquid q. 5. videlicet relationem prædicamentalem referri ad terminum, vt purè terminum, & relationem transcendentalem non referri ad terminum, vt purè terminum; sed illum respicere sub aliqua determinata ratione vel subiecti, vel obiecti, vel efficientis, aut finis, quod conuenit omnibus relationibus transcendentalibus: actio enim transcendentaliter ad terminum relata illum denominat productum, cognitio suū terminum formaliter cognitum constituit, & vnio vnium, quæ omnes denominationes, & relationibus transcendentalibus tribuuntur ex eo præcisè quod illarum subiecta terminent relationes. Relationes verò prædicamentales nullam denominationem tribuunt propriis terminis, paries enim non præcisè ex eo, quod similitudinem terminet dicitur similis; sed ex eo quod illum fundet, neque substantia genita ex eo præcisè quod terminet relationem paternitatis, dicitur filius, neque aliam denominationem trahit ex hac terminatione præter denominationem puri termini.

8 Differentiam hanc impugnat Hurt. disp. 15. sect. 8. n. 90. Cognitio respicit suum obiectum, vt purè terminum, & vnio hypostatica attingit Verbum, vt purè terminum, & tamen sunt relationes transcendentes: ergo relatio transcendentalis, sicuti prædicamentalis, terminum vt purè terminum respicit. Respondet satis benè P. Soar. cognitionem denominare terminum cognitum, & vnionem suum terminum constituere vnium, & hac ratione relationes has non respicere terminos, vt purè terminos. Instat Hurt. cognitionem respicere terminum, quem cognitum constituit, & vnionem attingere terminum, quem formaliter reddit vnium esse genera respiciendi terminum, vt purè terminum; quia sicuti cognitio constituit terminum cognitum, ita similitudo constituit suum terminum similem, & sicuti prædicamentalis relatio similitudo physica, ita cognitio, quæ est transcendentalis relatio, & intentionalis similitudo. Resp. ex dictis, similitudinem physicam, quæ est prædicamentalis relatio non respicere terminum illum assimilando ex eo præcisè, quod relationem terminet, quia terminus similitudinis ex eo formaliter dicitur similis, quod eandem quam terminat, vel aliam eiusdem rationis similitudinem fundet, terminus autem cognitionis ex eo præcisè, quod terminet cognitionem, dicitur cognitus, sicuti vnionis terminus, ex eo quod illius terminus sit dicitur vnitus, & sic de omnibus aliis terminis relationum transcendentalium.

9 Contra eandem distinctionem, quam affirmat nunquam potuisse intelligere, obiicit Arriaga disp. 12. Logica sect. 4. n. 15. Relatio patris est relatio prædicamentalis, & tamen pater efficit aliquid circa filium: ergo relatio prædicamentalis non respicit terminum, vt purè terminum. Respond. concedendo maiore, & distinguo minorem. Pater, vt pater est, efficit aliquid circa filium, nego minorem; vt principium productiuum, concedo minorem, quia nec paternitas, neque pater, vt pater, aliquid efficiunt circa filium, potius paternitas, & consequenter pater, vt pater supponunt iam filium productum, qui tamen supponit principium productiuum à quo formaliter procedit. Arguit in super idè Arriaga. Creatura respicit Deum, vt purè terminum relatione transcendentali: ergo respicere terminum, vt purè terminum quid commune est relationibus prædicamentalis, & transcendentalibus. Resp. creaturam relatione transcendentali respicere Deum, non vt purè terminum, sed vt principium productiuum à quo habet esse, & à quo essentialiter dependet. Verum est creaturam posse referri ad Deum, vt purè terminum relatione diuersitatis, vel alia relatione distincta à transcendentali, qua per se ipsam refertur, quæ fundetur in ipsa actuali productione, & in ipsa

entitate iam producta, sicuti fundatur relatio filiationis in substantia genita, sed huiusmodi relationes non sunt transcendentes, sed prædicamentales.

Leuis quæstioncula suboritur, quam definiere necesse est ad prædictam differentiam inter relationem prædicamentalem, & transcendentalem defendendam. Ea est, an si remota, & termino distinctus, sit relatio transcendentalis quia est accidentaliter fundamētum immediatum. Non conuenit ratio, quia non est quæstio an sit transcendentalis respectu subiecti, cui inhaeret, iam enim supponitur prædicamentalem esse, sed an ipsa per se ipsam referatur transcendentaliter ad terminum, quem respicit, sicuti cognitio transcendentaliter refertur ad obiectum. Arriaga, supra citatum numero decimo septimo asserit certum omnino esse relationes prædicamentales ex suppositione, quod sine accidentia superaddita, per se ipsas transcendentaliter referri ad proprium subiectum, & terminum, quia æque, intrinsecè, essentialiter, & per suam entitatem respicit relatio superaddita subiectum, & terminum, quàm cognitio suam obiectum: ergo sicuti cognitio transcendentaliter referatur ad obiectum, ita relatio transcendentaliter referatur ad obiectum, & ad terminum.

Assentior modo dicenti Arriaga ex quo hæc oritur difficultas contra differentiam supra assignatam inter relationem prædicamentalem, & transcendentalem. Relatio superaddita paternitatis si datur per se ipsam referatur ad terminum, cui nullam tribuit denominationem: ergo relatio transcendentalis refertur ad terminum vt purè terminum: ergo non potest stare differentia supra assignata inter relationem prædicamentalem, & transcendentalem. Posses dicere Paternitatem, vt est relatio transcendentalis non respicere terminum, vt purè terminum, quia illum respicit vt quid præsuppositum, & prærequisum in ratione termini ad hoc vt existat subiectum transcendentaliter relatum per paternitatem vt relationem transcendentalem, videlicet vt existat ipsa prædicamentalis relatio quæ dicitur transcendentaliter relata: Eandem verò paternitatem, vt prædicamentalem relationem terminum respicere vt purè terminum, quia non illum respicit tanquam quid prærequisum, vt terminus est, vt existat subiectum, quod prædicamentali ter denominatur relatum, nempe principium genitum, quod existit deficiente termino relationis prædicamentalis & deficiente ipsa prædicamentali relatione. Secundo potest responderi differentiam supra assignatam tantum intercedere inter relationes purè transcendentes, & prædicamentales vt prædicamentales sunt; illam verò relationem superadditam prædicamentalem respectu obiecti, quod formaliter refert, & transcendentaliter respectu sui non esse purè transcendentelem, sed mixtam, & ita habere ex prædicamentali respicere terminum vt purè terminum, & ex transcendentali identificari adæquatè cum subiecto, quod dicitur transcendentaliter relatum. Cui enim sint diuersa subiecta, quæ constituit prædicamentali, & transcendentaliter relata, potest identificari cum subiecto transcendentaliter relato, & distingui à subiecto relato prædicamentali: at verò eum eundem terminum prædicamentali, & transcendentaliter respiciat, non potest illum vt purè terminum, & non purè terminum respicere. Si prædictæ solutiones non placent facilius liberiusque responde de has relationes prædicamentales esse fictitias, & prædictam differentiam rectè assignari inter relationes transcendentes & prædicamentales, quas tua fert opinio, illorum enim erit, qui tales relationes prædicamentales, admittunt iuxta sua principia relationem prædicamentalem à transcendentali distinguere, non tuum, qui oppositam defendis sententiam.

Ex his differentiis aliæ minoris notæ oriuntur, videlicet relationem prædicamentalem non esse intentam per se à natura, sed quasi per accidens resultare: transcendentelem verò esse per se intentam, cuius differentia in meis principijs optima ratio redditur, cum enim prædicamentalis relatio consistat in rerum aggregato ad quod nulla actio immediatè terminatur, sed ad singulas entitates, quas in se continet, sic non per se fieri dicitur aut intendi, sed ratione entitatum, quas includit. Alia differentia est quod relatio transcendentalis per omnia prædicamenta vagatur, idèò transcendentalis dicitur, quia transcendit.

transcendit formalitates aliorum predicamentorum; relatio vero transcendentalis vnum specie predicamentum constituit.

13 Ex his facile erit definire relationes transcendentales, seu relatiua transcendentaliter, quæ à relationibus non distinguuntur. *Relatum transcendentaliter est illud, quod respicit aliud non ut purè terminum, quod importat modum positiuū respiciendi aliud tanquam effectum, vel tanquam causam, vel tanquam subiectum aliis denominationis distinctæ à ratione termini seu terminantis.* Alio modo poterunt relatiua transcendentalia definiiri. Relatiuum transcendentale est illud, quod per suammet simplicem entitatem, & essentiam respicit aliud. Exprimo in definitione entitatem, & essentiam, quia sæpè essentialia vocamus illa, quæ indispensabiliter entitatem comitantur, etiam si ab illa distinguantur, sic dicere solemus dependentiam actualè creaturæ à Creatore esse essentialè creaturæ, etsi importet actionè superadditam distinctam ab effectu, qui essentialiter dependere dicitur. Alio modo relatio, seu relatum transcendentaliter est illud cuius simplex essentia nequit concipi sine alio. Quæ definitio sumitur ex differētis supra assignatis, eo enim ipso, quod respectus transcendentalis sit intrinsecus, & essentialis subiecto, v.g. visioni, aut vnioni, quæ transcendentaliter referitur, nequit sine hoc respectu subiectum illud agnosci, cum verò respectus sine termino nequeat intelligi, sit subiectum relatum transcendentaliter cognosci non posse sine termino, ad què referitur. Neque id competit relationi predicamentali, quia illi nulla simplex essentia conuenit, cum consistat in aggregato fundamenti, & termini, quod dicit essentiam fundamenti, & essentiam termini à fundamentò distincti. Desumitur etiam hæc definitio ex doctrina, quam tradit Caiet. p. q. 77. art. 3. vbi dicit terminum relatiui transcendentis duo habiturum esse. Primum vt non sit intrinsecus rei, hoc est, vt distinguatur à relatione; secundum, vt sit internus definitioni, hoc est vt ingrediatur illius definitionem, ita vt hæc non possit dari, nec entitas quidditatiuè cognosci sine illo.

14 Vltimò aduerto hæc relationes transcendentales à pluribus non vocari absolute relationes, sed respectus, quia existimant nomen relationis tantum relationibus predicamentalibus, vel quasi predicamentalibus, sicuti sunt diuine relationes, cōpetere. Ob hæc forsitan ratione vulgò dicitur relatiua transcendentalia esse simpliciter entia absoluta, & ob eandem relatiua transcendentalia relatiua secundum dici forsitan non pauci appellat, quia quod nō est predicamentali relatiuū non dicitur habere relationem, sed respectu, quia tantum prædicamentalis relatio nomine relationis absolute gaudet. Hinc loquēdi modū obseruat P. Vall. in paraphrasi tertiæ partis c. ad aliquid, cōnotat. 3. *Sciendū diuisio.* vbi asserit relatiua secundum dici non esse relatiua, sed poni in aliis prædicamentis, habere tamē habitudinē quandā ad aliud, & postea subdit relatiua secundum dici esse illa, quæ dicunt aliquid absolutū cum relatione adiuncta. Exēplum adducit in scientia, quæ dicit qualitèr quamadmodum sibi habet adiunctam relationē ad obiectū scibile. Quibus clarè docet relatiua transcendentalia, quæ vocat relatiua secundum dici non dicere propriè relationē ad terminū, sed habitudinē quandā, vbi distinguit habitudinē seu respectū à relatione, quia non quicūque respectus, sed tantū prædicamentalis absolute relatio dicitur. Desumpsit Vallius hinc, loquēdi modū ab Scoto, & Antonio Andrea quos ipse refert asserētes diuisionē in relatiua secundum esse hoc est prædicamentalia, & secundum dici quibus transcendentalia cōprehenduntur quæ per alia prædicamenta vagantur, non esse diuisionē relatiui, sed entis, quia cū alterum à mēbris diuidentibus, videlicet relatiua secundum dici, seu transcendentalia, relatiua non dicuntur, quia non ponuntur in speciali hoc prædicamēto, ratio ab illis abstracta relatiua dici nequit. Eandem doctrinā expressè tradit P. Didac. Ruiz tom. de scientia Dei disp. 5. sect. 2. n. 5. vbi docet tantū relationes prædicamentales, & quasi prædicamentales, quales sunt diuine relationes simpliciter dici relationes; ibidemq; grauiū Doctorū auctoritate intēdit probare scientiā Dei dicere habitudinē seu respectū ad obiectū primariū, & non dicere relationē ad illud, & tom. de volunt. disp. 5. sect. 4. n. 4. asserit solum relationē prædicamentale esse absolute relationē. Ab hac mēte non alienus videtur fuisse P. Soar. disp. 7. Met. sect. 4. vbi differētiam assignat inter relationem prædicamentalem, & raro habitudinem transcendentalem relationem, & frequentissimè respectū transcendentalem appellat. Quæstio hæc tantum

Fr anc. de Oniedo, Pbilosoph. Tom. II.

est de modo loquendi, explicui naturam relationis predicamentalis, & transcendentalis respectus, seu habitudinis: an verò hæc transcendentalis habitudo dicenda sit relatio transcendentalis, vel tantum transcendentalis respectus, de nomine tantum est quæstio, in qua standum est loquendi modo, quem ex antiquis recepimus, in quo multum defero Nostro Ruisio propter illius eruditionem, & in euoluendis scriptis antiquorum Patrum, & Scholasticorum supra omnes, quos nostra pertulit ætas, diligentiam.

PUNCTVM II.

An respectus transcendentalis possit esse ad ens non possibile.

1 **F**ert communis sententia respectum transcendentalem requirere terminum saltem possibilem, ita P. Valq. & alij plurimi, qui hanc tradunt differentiam inter relationem predicamentalem, & transcendentalem respectum: quod illa termino existenti gaudeat, hic verò possibilitate termini, quam necessarid exigat sit contenta.

2 **O**ppositam sententiam videlicet respectum realem transcendentalem posse ferri in terminum non possibilem, sui repugnantem defendunt Doctores non pauci Soncin. 5. Metaph. q. 29. quam tradidit Philosophus 5. Met. text. 20. vbi asserit scientiam ad scibile referri, constat autem scibile sæpè esse ens rationis. Expressè sententiam hanc amplectuntur Greg. in 1. dist. 28. q. 2. Soncin. 5. Metaph. q. 29. P. Soar. disp. 47. Metaph. sect. 4. n. 5. licet tantum id tradat de relatione, quæ ad aliud referatur per modum obiecti, P. Didac. Ruiz de scientia disp. 5. sect. 2. n. 13. & sæpè alibi P. Vallius de prædic. relationis c. 3. q. 6. Eam sententiam vt veram supponit P. Albertinus de prædic. ad aliquid q. 5. n. 10. P. Hurt. disp. 14. Physicæ sect. 2. n. 17. vbi hæc habet. *Respondet primo ad puram chimæram posse esse relationem realis entis transcendentis.*

3 **A**b hac sententia, quam verbis relatis tradiderat Hurt. verbis dilcedere voluit disp. 15. Met. sect. 9. § 101. vbi docet ex P. Valq. omnem relationem transcendentalem requirere terminum possibilem ea ratione quæ est terminus, addit §. 103. *Prudens addidi in conclusione, nisi terminus sit possibile ea ratione quæ est terminus, præuidit enim cognitionem chimære transcendentaliter referri ad suum obiectum, quod possibile non est, quam obiectionem sic præoccupat dicendo cognitionem referri ad chimæram vt obiectum, non verò ad illam vt possibilem, ac proinde asserit terminum relationis, quam dicit cognitio possibile esse ea ratione, quæ est terminus non verò possibile esse in ordine ad existendum.* Hurtadum in sua sententia promo, & ad meam vel inuitum traho. Cognitio referitur ad chimæram secundum id quod ex parte Chimære terminat cognitionem, sed id quod ex parte Chimære terminat cognitionem est possibilitas, & existentia ipsius chimære, quia ego apprehendo chimæram possibilem esse, & actu existere: ergo referitur ad illam vt possibilem, & vt existentem. Possibilitas, & existentia chimære, est purum signum: ergo relatio transcendentalis, quam dicit cognitio respicit tanquam terminum formalitèr quandam, quæ est purum signum. Si dicas cognitionem referri ad possibilitatem, & existentiam chimære, quæ in ordine ad se repugnant, & sunt posibles in ordine ad terminandam relationem transcendentalem solutionem admittam, quia non est dicere chimæram esse possibilem sub aliqua ratione, quæ se teneat ex parte ipsius, neque possibilem esse formalitatem ad quam terminetur relatio transcendentalis, quam dicit cognitio, sed tantum dicitur formalitatem, quæ in se possibile non est, posse terminare relationem realem transcendentalem, quod tantum intendunt auctores asserentes respectum realem transcendentalem posse terminari ad obiectum in se repugnans.

4 **S**ecundò contra Hurtadum arguo, & probo respectum realem transcendentalem posse respicere terminum, qui in se repugnet. Chimæra, quæ est impossibilis in ordine ad se, possibilis est in ratione obiecti, & in ratione termini relationis, quam dicit cognitio ad suum obiectum: ergo etiam si entitas sit impossibilis in ordine ad se, poterit esse possibilis in ordine ad terminandum quemcumque transcendentalem respectum. Si neges cognitionem referri ad obiectum, dicitur, quidnam sit in cognitione esse cognitionem huius obiecti, & non illius, non

F f posse

posse ipsam cognitionem intuitiue, & expressè cognosci non cognito illius obiecto: representare formaliter hoc obiectum, & non illud: hoc tantum est intrinsecum cognitioni, & est ad aliud: ergo est respectus transcendentalis. Similis huic respectus est, qui reperitur in virtute productiua ad effectum, quem in se continet, quæ ideo referri dicitur ad effectum, quem potest producere, quia illum in se continet, & diuerso modo se habet respectu illius, ac respectu alijs entitatis, ignis enim antecederet ad omnem productionem est fecundus ad producendum calorem, & non producendam frigiditatem. Ex quo rectè infertur diuerso modo se habere respectu caloris, quàm respectu frigiditatis, qui diuersus modus se habendi est habitudo quædam, & certus ordo ad calorem, quem non habet ignis ad frigiditatem, cumque ordo iste intrinsecus sit, & identificetur cù igne, seu virtute productiua cuiusvis causæ, transcendentalis respectus dicitur. Eodem ergo modo dicitur cognitio hircocerui intrinsecum respectum dicere ad hircoceruum, quia speciali modo se habet respectu Hircocerui, quo non se habet respectu Hippocentauri, cù sit representatio hircocerui & non Hippocentauri. Vrgo: Siue cognitio dicat relationem transcendentalem, siue illam non dicat ad chimeram cuius est representatio, chimæra non existens, & repugnans terminat cognitionem: ergo sicuti id quod in se non existit, & repugnat, potest esse terminus cognitionis, potest etiam esse terminus relationis. Vnde ergo existentiam, & possibilitatem ad terminandam relationem desideras, quam non exposcis ad terminandam cognitionem? fortius eadem conclusio probanda esset, ex eo quod quilibet virtus productiua creata existit independentè ab existentia, & possibilitate effectus, quem potest producere, & nihilominus retinet ordinem transcendentalem ad talem effectum, ex quo infertur ordinem transcendentalem existere independentè à possibilitate, existentia, seu repugnantia effectus, & consequenter talem ordinem exiturum etiam si effectus repugnet. Superse- deo tamen modò ab hac ratione, quia antecedens illud, videlicet virtutem productiuam creatam existere independentè ab existentia, possibilitate, & repugnantia effectus, & adhuc retinere relationem transcendentalem ad illum, longa indiget probatione, quàm vberem, efficacemque præstabo Punct. 4. & præcedens conclusio fortius stabilietur. Secundo probabo eodem Punct. 4. quod si virtus productiua esset connexa cum possibilitate effectus eandem connexionem habituram cum existentia eiusdem effectus, inferamque ex eo, quod virtus productiua non sit connexa cum effectu existente, connexionem non habere cum effectu possibili, quæ ratio eandem vim habet respectu relationis, si enim hæc consequentia est legitima: Virtus productiua non est connexa cum effectu existente: ergo neque cum possibili, eodem modo hæc erit legitima illatio: Relatio transcendentalis non est connexa cum existentia effectus: ergo neque cum possibilitate eiusdem, cù virtus productiua, & relatio transcendentalis, quam dicit talis virtus eundem terminum respiciant, & formaliter non distinguantur, relatio enim ideo transcendentalis dicitur, quia est imbibita in ipsis prædicatis, per quæ constituitur entitas, quæ dicitur transcendentaliter relata, quod est transcendere rei essentiam. Vim illationis ostendam Puncto citato, ex qua firmius stabilietur nostra conclusio, quam placuit in hoc Puncto præmittere grauium Doctorum authoritate firmatam, ne quis existimaret absurdam esse sententiam, quæ cogeret nos asserere, posse dari respectum transcendentalem ad terminum non existentem, neque possibilem, & hoc consequens vi illationis extortum admitti, quod tradendum esset independentè ab omni alia conclusione, propter rationes, quibus efficaciter probatur, quibus suffragatur authoritas Doctorum, quos pro hac re- tuli sententia, quibus non totidem oppones, qui oppositam sententiam propugnent.

5 Dixi sæpè respectum transcendentalem posse ferri in terminum, qui in se repugnet, seu qui possibilis non sit, quod si aliquando dixi ferri in ens rationis intelligendum est specificatiue, non reduplicatiue, & formaliter, hoc est, respectum posse ferri, in formalitatem illam, quæ denominatur ens rationis, independentè ab eo quod sit ens rationis, seu ens non repugnans. Rem explicò: cognosco modò Hircoceru, hæc cognitio fertur in prædicata Hircocerui, quæ modo repugnant, in quæ eodem modo ferretur, si talia prædicata non repugnent, ex eo enim, quod Hircoceruus,

qui modo est impossibilis, possibilis ferret, non sequeretur per locum intrinsecum repugnare cognitionem, quam modo habeo de Hircoceruo: ergo hæc cognitio independentè possibilis: ergo respectu transcendentalis identificatus cù ferri in ens rationis formaliter, sed tantum petis, & intrinsecè habet ferri in hæc prædicata Hircocerui, siue ipsa repugnent, siue sint possibilis, quod est extrinsecum cognitio- secè cõpetit ferri in prædicata Hircocerui, quæ modo re- cata non repugnent. Eodem modo de transcendentali- bus respectibus, qui modo terminos non repugnantes res- picunt, qui eodem respicerent etiã tales termini repug- narent. Rem explicò eodem cognitionis exemplo. Cog- nosco modo equum cognitione abstractiua, hæc cognitio intrinsecè habet ferri in hoc obiectum, quod modo non re- pugnat, non tamen intrinsecè habet, neque petit tale ob- iectum non repugnare, quia si equus, qui modo possibilis est repugnans esset, eandem possem cognitionem habere, quam modo de illo habeo, sic de omnibus respectibus tran- scendentibus iudicium fero terminorum, à quibus respe- ctus non alio modo depèdent in aliquo genere causæ, quia si deficit terminus à quo relatio essentialiter dependet in genere causæ efficietis, deficit necessariò respectus, non præcisè, quia deficit terminus relationis, sed quia deficit principium effectiuum talis respectus, sic deficeret respectus, què dicit actio ad principium effectiuum principio effectiuo deficiente, non quia actio referretur ad principium actiuum, tanquam ad terminum, quia hac relatione seclufa eodem modo deficeret, sed quia actio essentialiter depèdet à prin- cipio actiuo. Sic dicerem de quacumque creatura, quæ repugnet si per impossibile repugnet Deus, à quo tan- quam à causâ prima essentialiter omnis creatura dependet.

Obiicies repugnante termino relationis transcendentis, v.g. repugnante calore, non est calor: ergo non est ali- quid, quod possit terminare respectum transcendentalem, què dicit virtus productiua ad calorem, tanquam ad termi- num: ergo ex eo præcisè quod repugnet calor repugnet respectus transcendentalis ad calorem. Resp. calore non existente, & positiue repugnante non esse aliquid physicè existens, aut possibile, quod possit terminare respectum vir- tutis productiue, nihilominus ad hunc posse talè virtutem terminari calore non existente, & repugnante, quia id quod non existit, & quod repugnat potest terminare respectum virtutis productiue, sicuti illud quod non existit, & repug- nat potest terminare cognitionem actu existentem, ad ter- minandum enim non requiritur possibilitas, aut existentia. Ex hac doctrina ad formam argumenti potest responderi distinguendo illud antecedens: repugnante calore non existit calor physicè, & in se, concedo, terminatiue nego: sicut posita cognitione existentie chimære existentia chi- mære, quæ non est physicè, & in se terminatiue respectu cognitionis: sic non existente effectu physicè, & in se posito respectu ad illum potest esse terminatiue in ordine ad ta- lè respectum. Si dicas chimæram, in quam fertur cognitio, esse in cognitione tanquam obiectum in potètia, & proto- typus in imagine, & representatione, eodè modo uicam ego effectum, qui repugnat, terminantè respectum, quem dicit ad illum virtus productiua esse in ipsa virtute produ- ctiua, tanquam effectus in causa, & terminus in sua relatio- ne. Si roges quidnam esset effectum repugnantem esse in causa, interrogabo ego, quid sit obiectum cognitum esse in cognitione, sicut enim nihil est aliud quàm cognitio hæc esse representationem talis obiecti, & non posse ip- sam cognosci non cognito illo obiecto, sic effectum esse in causa nihil aliud est, quam hanc causam habere ex se suffi- cientem virtutem ad ponendum talem effectum extra cau- sas, & non posse cognosci tali effectu non cognito.

PUNCTUM III.

An eadem entitas possit ad se ipsam transcendentali- ter referri.

Nihil posse aliquo respectu reali, neque transcenden- tali, neque prædicamentali ad se ipsum referri, neque ad relationes, rationis distinctionem sufficere huicque authorum

authorum consensu stabilium est. Id expressè docuit P. Soar. in *Metaph. disp. 47. sect. 4. n. 4.* quod ferè omnes authores supponunt, non tamen olim defecere, qui aliter sentirent asserentes in eo differre relationem transcendèntalem, & prædicamentalem, quod transcendentalis possit versari inter extrema quæ per rationem tantù distinguantur. Hos suppresso nomine refert, & impugnat P. Soar. modo citatus, Eadem opinionem excinerauit modo P. Didac. Ruiz, illamque in lucem dedit t. de scientia dei, disp. 5. sect. 2. ubi defendit cognitionem, & volitionem diuinâ transcendentaliter referri ad suû obiectum, etiam primarium, & argumentò petito ex identitate actus cum obiecto respondet relationem transcendentalè non requirere termini distinctionem, sicuti non requirit illius existentia. Refert pro hac sententia quàm plures Scolasticos, in quibus P. Valq. apud quem nihil frequentius lego, quam Deum esse absolutum ab omni respectu, & relatione, ita non leui fundamento de respectu rationis possumus Ruiz interpretari, quod expressè videtur n. 5. ubi affirmat esse meram denominationem extrinsecam, & relationem rationis, quidquid Deus habet relationis. Nihilominus huius authoris mens mihi valde dubia est, quia tota illa sectio, & sæpe alibi respectum transcendentalè tribuit actibus intellectus, & voluntatis Dei ad ipsum Deum ut obiectum, quem respectù negat aliis prædicatis, quibus relatio rationis facillè possit concedi, & rationes quas Ruifius adducit de respectu reali vidètur procedere, id autem quod modò retuli de relatione rationis forsan dictum est, quia relatio transcendentalis vt ait ipse Ruiz ibid. relatio non est, sed respectus, & hac ratione respectus realis transcendentalis, relatio rationis dici poterit, phrasi illorum, qui conceptum illum realem, quem nos relationem transcendentalè vocamus, omnino eundem admittunt, & illum non relationem, sed respectum volunt appellari.

2. Quidquid sit de mente Ruifij fundamentum, quod adducit nõ est probabilitatís pecie defitutum, ad affirmandum eandem entitatem posse ad seipsam transcendentaliter referri. Præcipuum, quod adducit hoc est. Relatio transcendentalis in eo cõstitit vt res absoluta (intelligit à relatione prædicamentali) in genere substantiæ, vel alterius prædicamenti non possit intelligi, nisi rem aliam intelligendo in obliquo, cum qua habet quidditativam connexionem quocumque genere causalitatis, aut concatenationis. Quem admodum materia non potest intelligi nisi in obliquo intelligendo formam, saltem vt possibile, & potentia non potest intelligi nisi in obliquo intelligèdo actum cuius est potentia. Sed cognitio Dei, qua seipsum cognoscit talis est, vt non possit intelligi nisi intelligendo simul in obliquo Deum, aut creaturas, tanquam obiectum, quod per illâ cognoscitur: ergo cognitio Dei dicit respectum transcendentalè ad ipsum Deum. Confirmatur, sicuti quælibet cognitio creata obiecti distincti est cognitio talis obiecti, sic cognitio reflexiva supra seipsam, siue increata, siue creata est cognitio sui ipsius: ergo sicuti cognitio transcendentaliter refertur ad obiectum distinctum, quia est cognitio talis obiecti, sic transcendentaliter refertur ad se ipsam, quia est sui ipsius cognitio, magis enim intrinsecè est cognita cognitio, quæ per se ipsam cognoscitur, quàm obiectum quod extrinsecè denominatur cognitum à cognitione distincta. Urgeò: Identitas non obstat vt cognitio, saltem diuina sit sui ipsius cognitio, & vt à se ipsa denominetur cognita, si bique præbeat denominationem obiecti, & repræsentati: ergo identitas non obest vt eadem cognitio se ipsam respiciat, quod si dicitur cognitio se ipsam respicere vt obiectum, cum non se respiciat per aliquid superadditum, sed per se ipsam, ipsa cognitio erit respectus sui ipsius ad se ipsam. Discursum tradidisse videtur Angelicus Doctor 1. p. q. 19. art. 3. in corpore his verbis: *Voluntas enim diuina necessariam habet habitudinem ad bonitatem suam, quæ est proprium eius obiectum.* quibus verbis Angelicus Doctor colligere videtur voluntatem diuinam habere habitudinem ad bonitatem Dei, quia hæc est illius obiectum vnde adhuc in extremis identificatis, quorum vnum se habet vt actus, & aliud vt obiectum habitudinem infert Angelicus Doctor ex eo quod vnum se habet vt actus, & aliud vt obiectum.

3. Iuxta doctrinam hanc respectus transcendentalis concedendus esset omni actui intellectus & voluntatis increato, aut creato, qui supra seipsum reflecteret, & esset amor, seu cognitio sui ipsius. Admittendus etiam esset respectus iste in virtute productiua creata ad se ipsam in probabili

sententia multorum, qui asserunt posse eandem entitatem seipsam per secundam actionem producere; quia sicuti cognitio reflexiva supra seipsam est cognitio sui ipsius, ita talis virtus productiua esset virtus productiua sui ipsius, & virtualis continentia eiusdem in se ipsa. Potiorique iure dicendum esset talem virtutem non posse intuitiue cognosci, quin ipsa etiam in obliquo cognosceretur, quatenus in se ipsa contenta, & potens produci à se ipsa. Addo virtutem in actu secundo seipsam attingere, & producere per causalitatem superadditam respectu cuius eadem entitas actiue physicè ab hac virtute erit tanquam à principio actiue, & physicè eâ virtutem attingit tanquã propriam per aliquid superadditum attingat, neque possit attingere, non ita facile potest hic transcendentalis ordo reperiri. Dices sequi ex hac doctrina intellectum creatum dicere transcendentalè ordinem ad se ipsam, quia sicuti potentia illa ad se ipsam transcendentaliter referretur, quia se ipsam per actionem attingeret. Resp. virtutem productiuam immediatè referri ad effectus, quos in se continet, potentiam autem intentionalem non referri immediatè ad obiecta, sed tantum ad actus, quorum est productiua, & qui in virtute illius continentur, sed tantum dicitur potentia ad obiecta referri, quia refertur ad actus, qui ad obiecta referuntur.

4. Arguit P. Soar. vt probet requiri distinctionem realem extremorum ad relationem transcendentalè, quia si distinctio rationis sufficeret identitas possit dici respectus transcendentalis. Resp. identitatem non esse speciale prædicatum in re identificata: neque adhuc posse dici prædicatum transcendens, quia cognoscere identitatem prædicatum nihil aliud est, quàm cognoscere simplicem entitatem, in qua non sunt distincta, illa quæ vt distincta apprehenduntur, & idem est dicere animal, & rationale identificantur, ac dicere animal rationale, quæ vt duo apprehenduntur, duo non sunt, sed vnus simplex homo. Neque ad huc respectu quælibet rationis distinctio sufficit, imò actualis rationis distinctio semper impertinens est, quid enim potest præstare pura fictio respectui transcendentali reali? Sed requiritur quædam formalitas, quæ realiter omni figmento secluso supra seipsam reflectat, quod tantum ait Ruifius cõuenire intellectioni, & volitioni diuinæ, quæ subtilè hunc modum reflectendi supra seipsas habent. Neq; fundamento aliquo dici posset animal transcendentaliter ad rationale referri, quia hæc prædicta in se, vt absoluta apprehenduntur, & necessum non est ad hoc vt cognoscatur vnum, alterum in obliquo cognosci, neq; potest concipi aliquid reale, quod vnũ habeat respectu alterius: quod enim animal se habeat per modum potentie, & rationale per modum actus, & quod animal sit contrahibile, & rationale potens contrahere est totũ opus intellectus, quo secluso animal contrahibile non est, neque rationale potens contrahere, neque reperiuntur animal, & rationale capacia harum denominationum, quæ tantum illis competunt in statu præcisionis, quæ habent ab intellectu. Cognitio verò secum identificata realiter est cognitio sui ipsius, & seipsam cognoscit, & realiter est cognita, & omni figmento secluso cognitio diuina est cognoscens, est cognitio, & est cognita per suam eandem entitatem.

5. Nihilominus standum est communi sententiæ, quæ asserit nullum posse ordinem, neque respectum prædicamentalem, aut transcendentalè, aliũve generis reperiri, qui sit respectus realis, & non purè rationis. Rationem desumo ex definitione respectus transcendentalis, quam ipse Ruifius adducit. Illud dicitur transcendentaliter referri, quod non potest intelligi sine alio: ergo respectus transcendentalis semper est respectu aliũs. Sed demus sufficere ad relationem transcendentalè rem non posse directè cognosci, quin ipsa etiam oblique cognoscatur, ac si esset alia eo modo, quo cognoscimus cognitionem reflectentem supra seipsam, cum dicimus: hæc cognitio est cognitio sui ipsius, in qua cognitione terminata ad cognitionem supra seipsam reflexiuam hæc cognitio directè cognoscitur, & quasi iterum reflexiuè, qui duo modi cognoscendij explicantur, cum dicimus *cognitio sui ipsius*. Primum enim verbum cognitio significat cognitionem illam reflectentem, vt obiectum directum, illud autem *sui ipsius* eandem cognitionem, vt obiectum obliquum significat. Adhuc admissio sufficere ad respectum transcendentalè entitatem eandem oblique cognoscendam esse, ex eo quod

directè cognoscatur, probo neque ex hoc capite posse adhuc in entitatibus huiusmodi reflexivis hunc respectu inferri in cognitione ad seipsam terminatam, & cognita per se ipsa esse cognitionem, & esse cognitā ex parte ipsius cognitionis formalissimè est idem, quia per eandem entitatē omnino in se indivisibile, per quam cognitio dicitur talis, per eandem est cognita, neque minus intrinsecè est huic cognitioni supra seipsā reflexivā esse cognitionem, quā esse cognitā: ergo qui huiusmodi entitatem, ut est in se, intuitivè cognosceret, non alia ratione in illa cognosceret rationē cognitionis, quam rationē cognitā: ergo non in recto cognosceret ipsam, ut cognitionem, & in obliquo ipsā, ut cognitā, neque cognitio illa intuitiva cognitionis reflectētis supra seipsam hāc semel in recto, & quasi iterū in obliquo eandem attingeret, sicuti significatur his vocibus *cognitio sui ipsius*, sed tunc quod correspondet tanquam obiectū significatū per has voces *cognitio sui ipsius*, nō sicuti per illas significatū vni in recto, & aliud in obliquo; sed vtrūque æquè in recto, & ut omnino indistinctū, & indivisibiliter idē eodē omnino modo sicuti in se se habet, & indivisibiliter idē eodē omnino modo sicuti in se se habet, ex vi intuitivæ cognitionis representaretur. Neq; adhuc in hac cognitione reflectētē supra se ipsam fundamentū reperiri potest quod in actione & passione reperitur, ut possit diversio modo capi cū diversis cōnotatis in recto, & in obliquo, quia entitas physica, quæ actio & passio dicitur cōnotat principia realiter distincta in ordine ad quæ dicitur actio, & passio, & ita, adhuc qui intuitivè cognosceret talem entitatē, cognosceret dici actionē per ordinē ad principium actiū, & dici passionē per ordinē ad principium passiū, in illa verò cognitione supra se ipsā reflectente intrinsecè per se ipsam quolibet connotato secluso diceretur cognitio, & diceretur cognita absq; vlla distinctione ex parte ipsius, ut si cōsideremus cognitionē diuinam reflectentē non supra aliquod attributū distinctū formaliter à cognitione, aut supra essentiā, si hęc ab essētia formaliter distinguitur, sed formalissimè supra ipsam rationē formale cognitionis, neq; per intellectū præcindere poterimus in ipsa cognitione rationē actus, & rationē obiecti, quia nulla formalitas est in ea cognitione formaliter ut cognitio est, quæ nō sit cognita, & quæ nō se teneat quasi ex parte obiecti, neq; aliter cognoscitur quā est, quæ ratione asseruit Henr. tract. i. disp. 4. c. 1. n. 6. rationē formale cognitionis diuinæ, ut cognita per se ipsā non habere rationē obiecti, quia in tali cognitione reflectētē supra suamet formalitatē, non potest, neq; per intellectum reperiri duplex ratio, quarum vna habeat formalitatem actus, & altera formalitatem obiecti.

6 Ex doctrina tradita solutio habet fundamentū quo intēdebat P. Ruiz probare huiusmodi entitates supra se ipsas reflectētes dicere respectum transcendentalē ad seipsas, negandū enim est ex vi cognitionis qua intuitivè cognoscerentur, cognoscendas esse obliq; ut possint directè cognosci, quod non ita euenturū iam probavi. Similiter dicendū est cognitione supra seipsam reflectente non distingui à ratione formali talis cognitionis rationē reflexionis, seu illud quod significatur per illa verba *sui ipsius*, quia cū dicitur huiusmodi cognitionem esse cognitionē *sui ipsius* cognoscitur ex vi intuitivæ cognitionis per modū vnus simplicissimæ, & impartibilis entitatis, quæ secundum se totam in recto cognoscitur, & nulla ratione in obliquo. Testimonium Angelici Doctoris rem non probat, & extra intentum Doctoris Angelici adducitur, quia sanctus Doctor loco citato tantū intēdebat explicare Deum quædam obiecta amare necessitate antecedenti, alia necessitate ex suppositione, & verba supra citata dixit ad significandum Deum se ipsum amare necessariō necessitate antecedenti, neque legenti articulum D. Thomæ dubitare licebit hanc fuisse illius mentem, & nihil de transcendentalibus respectibus ex prædictis verbis posse deduci.

PUNCTUM IV.

De connexionē causæ cum possibilitate effectus.

§. I.

Aliorum sententia.

NON disputo in præsentiam, an causa transcendentaliter referatur ad effectum, sed an habeat connexio-

nem cum effectu saltem ut possibili, quæ duo realiter dicuntur ut probabo Punct. 6. vbi dicam causam creatam non connexam cum existentia, neque cum possibilitate effectus, quem in se virtualiter continet.

Causam creatam necessariam habere connexionem docet cōmunis sententia. Idem de increata docet Grat. t. 1. in 1. p. lib. 3. contr. 1. tract. 6. disp. 1. sect. 5. n. 25. & cōtr. 2. tract. 2. disp. 3. P. Soar. c. 9. n. 13. vbi fatetur deficiente qualibet creatura possibili Deum defecturum. P. Her. tract. de scientia disp. 5. c. 4. P. Salas 1. tract. 2. disp. 4. sect. 2. n. 13. P. Falop. q. 12. art. 18. n. 68. consentit P. Didac. Ruiz tom. de Trinitate disp. 5. sect. 2. concl. 4. vbi docet Verbum Dei futurum esse aliud quidditatiuè diversum à verbo, quod genitum est, si creature fuissent possibiles.

Omnipotentiam nullam habere connexionem cū creaturā possibilitate defendunt P. Vasq. t. 1. in 1. p. disp. 60. c. 2. & disp. 50. c. 4. 5. & 6. & latè disp. 104. c. 6. Basil. Legion. in quodlib. q. 8. Scholastica c. 5. & relect. 5. P. Arrub. t. 1. in 1. p. disp. 30. disp. 99. cap. 3. vbi docet oppositum probabiliter dici non posse, & contendit idem docuisse P. Soar. in Metaph. disp. 30. sect. 15. & 26. & disp. 47. sect. 17. & 28. quod *fundamentum non caret*. Idem tenet P. Alarcon tract. de scientia disp. 2. c. 4. De causis creatis eadem ratione philosophantur, Basil. Legionens. supra & P. Fonj. Met. c. 15. sect. 4. vbi ait maximam Philosophiæ partem sentire scientiam non referri ad obiectum, neque sensus ad qualitates, neque materiam ad formam essentiali habitudines accidentali, possēque has entitates in alia vita ut in se sunt sine aliquo respectu cognosci, qui omnes consequenter dicunt materiam nullam habere connexionem cum forma, quæ ex illa potest educi, omnes enim entitates create relationē dicunt ad illas, cum quibus sunt connexæ, & nulla potest quidditatiuè, adhuc in alia vita, cognosci non cognita alia, cum quæ, saltem ut possibili, connexionē habeat necessariam. Consentunt plures ex politicioribus recentibus, & P. Arriag. cōmunis sententiæ propugnator fatetur disp. 6. c. 3. nulla experientia, neque ratione à priori, aut à posteriori posse impugnarī sententiam, quæ huiusmodi connexionem, & relationem inter causam & effectum, ut possibilem negat: ex quo infero aliquid experientia, & sine ratione à priori, aut à posteriori connexionem istam inter causam, & effectum defendi, si enim aliqua esset ad hanc connexionem propugnandam, eadem impugnetur experientia, quæ hanc negat connexionem.

Mediam aliam sententiam meditatus est P. Ripald. t. 1. de supernat. disp. 32. sect. 2. vbi docet omnem creatam potentiam connexionem habere cum possibilitate effectuum, quos potest naturaliter producere, & respectu cuius potentia naturalis dicitur, nullam tamen connexionem habere cum effectibus, quos tantum supernaturaliter alio principio adiuta valet efficere, respectu quorum potentia obedientialis dicitur. Itaque asserit repugnante quacūque naturali cognitione, quam modo intellectus naturaliter potest producere repugnaturum intellectum, nulla tamen cognitione naturali repugnante, etiam omnes actus supernaturalis fidei, & charitatis aliarumque virtutum infusarum repugnarent, intellectum, potentiaque, quæ his actibus supernaturalibus modò se exercent eadem omnino absque vlla repugnantia permanentes. Plures pro hac sententia referunt, quos omnes ab se adducit.

§. II.

Propria sententia.

CENSEO causam increatam, & creatas omnes nullam habere connexionem cum possibilitate alicuius effectus, quem naturaliter, aut supernaturaliter possit producere, sed quocumque effectu repugnante illius virtutē productivam eandem omnino permanfuram, etiam talis effectus non repugnet. Disponat animū ad assensum huius conclusionis nullam experientiam, aut rationem à priori, aut à posteriori reperiri, quæ oppositam suadeat, & probet dari huiusmodi connexionem inter causam, & possibilitatem effectus, quem in sua virtute continet, quod fatetur Arriag. supra citatus. Deinde monco præcisam possibilitatem effectus, seu effectum, qui non existit, possibilem esse, nihil esse physicum in rerum natura actu existentis, & dū effectus possibilis non existit, æquè non esse ac chimæris, quæ intrinsecè repugnat ut probavi Controv. 2. Punct. 1. hoc

hoc posito inquiri quo genere dependentia possit dependere meus animus rationalis ab intellectu pure possibili, quam nunquam eliciet, nisi neque proximè poterit elicere ex defectu principij, speciei videlicet requisitæ ad talem intellectiõnem, quam nunquam habebit? Dices, intellectum dependere à possibilitate cuiusvis intellectiõnis tanquam ab effectu, seu tanquam à termino relationis transcendentalis. Sed rursus inquiri, quæ dependentia possit esse tanquam ab effectu, seu tanquã à termino à re neque existente, neque exitura, quomodo virtus physica causæ possit physicè dependere à possibilitate effectus, quæ possibilitas actu est, etiamsi effectus neque existat, neque sit exiturus. Contrà: possibilitas effectus, qui non existit, physicè non est, sed tantum obiectivè, quia intrinseca possibilitas, ut dicebam Controu. 2. Punct. 2. ab existentia non distinguitur, & quando existentia actu non est, neque physicè est possibilitas, licet absolute dicamus ens esse possibile, & dari possibilitatem rei non existentis, quia hoc loquendi modo tantum intendimus significare obiectivam possibilitatem, seu quod nulla daretur repugnantia, si res existeret, seu quod existeret, si res vellet illam producere, quæ omnia non dicunt aliquid, quod physicè sit, sed tantum quod esset, & modò æquè non est ac non est chimæra: ergo concipi nequit nunc temporis causam dependere ab effectu, qui nunc non est ac non est chimæra, & tantum differt obiectivè ab hac, quia esset si causæ applicarentur ad illius productionem, seu si Deus vellet illum producere, quod non habet chimæra: ergo sicuti non potest causa dependere à chimæra, quæ non est, ita non potest dependere à re possibili, quæ non est, sed esset; illud enim quod esset si absolute non est omnino est impertinens ad hoc ut aliquid hic & nunc existat de facto. Malè ergo abque vrgenti fundamento dicitur causam habere connexionem cum possibilitate effectus, quod est dicere, habere connexionem cum illo, quod esset, & de facto per statum absolutum in nihilo differt à chimæra.

6 Arguo secundo: Causa non dependet ab existentia effectus: ergo neque à possibilitate effectus. Antecedens admittunt omnes: Consequentiam probò. Possibilitas, & existentia, ut dicebam loco citato sunt omnino idem: ergo si existentia causæ non dependet ab existentia effectus, non dependet à possibilitate eiusdem effectus. Respondebis causam dependere ab existentia, ut possibile non ut existentia. Contrà: Existentia ut possibile, & ut existens formaliter non distinguuntur, neque existentia ut existens addit aliquid supra existentiam, quia existentia est ultimus actus possibilitatis, supra quem non cadit alius actus, quo magis possibilitas reducatur ad actum. Respondebis secundo existentiam, & possibilitatem formaliter esse omnino idè, & ab utraque æquè dependere virtutem causæ, quæ sicuti non requirit existentiam effectus, ita neque possibilitatem illius intrinsecam, quæ physicè sit, sed quæ tantum sit obiectivè, quæ ratione dependet ab existentia, cuius esse obiectivè requiritur, ut sit causa, quia tamen existentia tantum obiectivè existens absolute quoad nos non dicitur existentia, sed possibilitas: ideo dicere solemus causam non dependere ab existentia effectus, sed ab illius possibilitate, quod est dicere ad existentiam causæ non requiritur quod existat effectus, sed quod existeret, si applicarentur causæ ad illius productionem, seu si Deus vellet illum producere. Magni facio hoc argumentum, cuius difficultas, licet coincidat cum difficultate præcedentis, & in re sit eadem cum illa, tamè extorquet id, quod præcedens argumentum efficaciter propugnat, videlicet causam dependere ab effectu possibili esse dependere ab illo quod non est, sed esset, quæ dependentia æquè concipitur, quia, ut dicebam supra, illud quod est ab illo quod non est nullo modo dependere potest.

7 Instabis. Veritas conditionata dependet ab obiecto quod esset, quo deficiente veritas non existeret, & tamen veritas conditionata actu est: ergo aliquid quod est, dependet ab obiecto, quod non est, sed esset. Resp. veritatem conditionatam, & quamlibet aliam componi ex actu, & obiecto, & ita deficiente obiecto veritatem defecturam, quia deficeret quedam illius pars, videlicet ipsum obiectum, non quia deficeret aliquid æquarè distinctum ab obiecto, quod deficeret ex eo, quod obiectum deficeret. Veritatem componi ex actu & obiecto probavi Controu. 6. de anima Punct. 1. Adhuc instabis: veritas, quæ actu est, videlicet veritas conditionata potest constitui per id, quod

Francisc. de Ouedo, Philosoph. tom. II.

non est sed esset: ergo entitas, quæ actu est potest dependere ab illo, quod non est sed esset. Resp. veritatem esse totum quoddam morale quod potest constitui per illud, quod actu non est, sed esset, vel fuit, vel erit ut dicebam loco citato, virtutem autem physicam causæ esse ens physicum, quod non potest physicè dependere nisi ab aliquo quod physicè existat.

8 Argues secundo: Actus fidei respiciunt plura obiecta, quæ actu non sunt, sed quæ fuere, erunt, vel essent: ergo aliquid quod actu est dependere potest ab illo, quod actu non est. Resp. revelationem Dei, cui innititur actus fidei immediatè esse connexam cum cognitione actuali, quam Deus habet de illo obiecto, quia Deus loqui non potest, nisi illud quod cognoscit, aliàs posset nos fallere, & mentiri. Cognitionem autem Dei esse connexam cum obiecto, quia cognitio Dei quatenus est extensio cognitionis, quæ Deus seipsum cognoscit, ad hoc obiectum creatum formaliter includit ipsum obiectum, & quia Deus ex se habet propter suam infinitam perfectionem cognoscere omnia, quæ sunt, fuere, erunt, aut esse eo modo quo qualibet res se habet in sua differentia temporis. Addo deficientem obiecto, quod Deus cognoscit: non defecturam cognitionem, quam Deus modò habet de illo secùdum suam entitatem, seu secundum id, quod cognitio intrinsecè dicit in se, sed secundum formalitatem cognitionis talis obiecti, aut secundum connotationem ad tale obiectum, aut secundum alium modum, quo Theologi defectum huius cognitionis explicabunt absque eo quod aliquid intrinsecum Deo deficiat. Ex his capitibus actus dū innititur revelationi actu existenti connexionè habet inevitabilè cum obiecto. Est tamen difficultas, quæ nos eodem modo in hac re premit de immediata connexionè entitatis physice actus fidei cū revelatione, quia actus fidei intrinsecè est connexus cum revelatione, quæ deficiente, deficeret actus fidei, & tamen revelatio non semper est actu, sed fuit, quia actus fidei, què modò habeo, dependet ab hac revelatione facta tempore Apostolorum: ergo aliquid quod est actu potest dependere ab illo quod non est, sed esset. Resp. non sine gravi difficultate posse explicari connexionem essentialè actus fidei cum revelatione actu existente, ita ut implicet actus fidei non existente revelatione, de qua non nihil tetigit Contr. 6. de anima, Punct. 1. disputans de veritate actuum supernaturalium, & Controu. 14. Punct. 1. disputans de ipsorum specificatione, quod si hæc connexio adeò stricta ponatur inter actum fidei, & revelationem, cui innititur, speciale aliquid illius in hac materia reddet Theologus, videlicet quia nequit Deus cum auxilio supernaturali ad actum fidei requisito, ut author supernaturalis, concurrere ad actum fidei, qui non sit intrinsecè verus, seu cui ex defectu existentie obiecti formalis contingat falsitas, quia indecens esset Deo talis concursus, in eo autè quod Deus concurrat ad producendam virtutè productivam, cuius obiectum implicet, nulla potest indecètia excogitari, neque vllum caput ex quo quatenus est ex parte Dei repugnet exhibitio talis concursus, sicuti repugnat ad actum falsum fidei, iuxta communem sententiam, quæ defendit actus fidei essentialiter esse connexos cum revelatione, quam respiciunt ut obiectum formale. Quod si hæc ratio non placeat, quæ mihi satis firma non est, aliam quære, ut defendas actus fidei connexos esse cum revelationis existentia, quod tuum argumentum impugnat, potius quàm conclusionem in præfenti traditam.

9 Rursus pro eadem sententia sic arguo: si propter aliquam rationem causa haberet connexionem cum possibilitate effectus, maxime quia dicit relationem ad illam. Sed relatio causæ est ad ipsam formale existentiam, ut actu exercitam, & postam extra causas: ergo ex hoc capite connexio causæ esse debebat cum existentia effectus actu exercita. Probo consequentiam: cum illo debet esse connexio causæ, ad quod causa refertur. Sed causa refertur ad existentiam effectus actu exercitam: ergo connexio causæ debet esse cum existentia effectus actu exercita. Sed causa non habet connexionem cum existentia effectus actu exercita: ergo nullam habet connexionem cum effectu, adhuc ut possibile. Discursus iste integer erit si probetur minor prioris syllogismi, videlicet causam referri ad existentiam effectus exercitam, quam probabo Punct. 6. quod specialiter instituiam de relatione causæ ad effectum.

10 Ultimo: Non repugnat virtus productiva creata talis naturæ, ut implicante effectu ipsa possit subsistere: ergo

Ff 3 saltem

saltem ex hoc capite posset dici virtutem productivam effectus connexionem non habere cum effectu possibili, ne sine speciali fundamento hæc adituatur connectio. Deinde æque potest percipi connectio ista propter rationes supra adductas: ergo constituenda non est talis connectio inter causas, & effectuum possibilitatem, neque nos debemus gratis conicere in difficultates, quæ in tali connectione defendenda nos premunt.

II Præcedens ratio probabiliter suadet admittendam non esse connexionem itam in causis creatis, in causa autem increata, seu in omnipotentia Dei intentum efficaciter convincere existimo, sic illam circa omnipotentiam expendo. Si respectus admittatur in omnipotentia deficiente possibilitate cuiusvis creature deficeret omnipotentia, & non esset hic numero Deus. Dices totum hoc esse verum, quod non clamore, sed ratione impugno. Si omnipotentia Dei talis esset naturæ ut deficiente quacumque creatura esset defectura, non esset summè perfectior: ergo in Deo talis omnipotentia constituenda non est. Probo antecedens: si concipiatur in Deo omnipotentia talis naturæ, quæ in se eminenter contineat omnes effectus, qui in se non repugnant, & aliis ita existens independenter ab unoquoque illorum, ut quocumque, & etiam omnibus simul repugnantibus eadem permaneret, perfectior omnipotentia esset illa, quæ deficeret repugnante effectu. Sed non repugnat concipi talis omnipotentia: ergo si in Deo concipimus omnipotentiam, quæ deficeret repugnante quocumque effectu, non concipimus omnipotentiam perfectissimam, quam possumus absque vlla repugnantia concipere: ergo non concipimus omnipotentiam summè perfectam: ergo si Deo huiusmodi omnipotentiam tribuimus, non illi concedimus omnipotentiam summè perfectam. Perfectiorem concipere omnipotentiam illum, qui concipit omnipotentiam connexam cum possibilitate effectuum, quam ille, qui concipit omnipotentiam connexam cum illorum possibilitate, ita ut repugnante quocumque effectu repugnet omnipotentia, sic probo. Omnipotentia connexa, quam tu concipis in Deo, & omnipotentia non connexa cum possibilitate effectuum continentia, quia omnipotentia non connexa, quam ego constituo omnes effectus virtualiter & eminenter continet, quos continet omnipotentia connexa, quam tu assignas: ergo saltem ex hoc capite non esset imperfectior omnipotentia à me assignata: ex alio capite in ordine ad eosdem effectus differt omnipotentia non connexa à connexa ex eo, quod omnipotentia non connexa subsisteret in eodem euentu, in quo omnipotentia connexa deficeret, videlicet casu, quo repugnaret aliquis effectus: ergo perfectior est omnipotentia non connexa, quam connexa, quia cæteris paribus ex duabus entitatibus perfectior est illa, quæ permanet in eadem rerum peristasi, in qua alia desinit esse, & quæ eadem omnino intrinsecè invariata cum eadem virtute ex parte sui potest subsistere sine aliquo extrinseco, sine quo altera subsistere non potest. Insuper omnipotentia non connexa, quam ego constituo, talis est ut hic, & nunc habeat totum illud, quod requiritur ex parte virtutis causalitatis ad producendos non tantum effectus, qui modo sunt possibiles, sed etiam ad producendos impossibiles, quos sine nova virtute produceret, si illorum repugnantia non obstaret: ergo longè perfectior est omnipotentia non connexa, quam connexa, siquidem quatenus est ex parte sui ad plura se posset extendere. Confirmo, & declaro eandem rationem. Omnipotentia connexa talis esset ut si per impossibile modò hircoceruus, qui repugnat, fieret possibilis, necessariò deficeret: & si rursus fingatur permanere omnipotentiam connexam cum effectibus, qui modo sunt possibiles, factò possibili hircoceruo, qui modò repugnat, & cum quo connexionem non habeat talis omnipotentia non posset hircoceruum producere, quia tantum est virtus productiva illorū effectuum, cum quibus habet connexionem. Sed omnipotentia non connexa talis est naturæ ut si per impossibile hircoceruus qui modò repugnat fieret possibilis, illum posset producere per eandem virtutem, quam modò habet: ergo omnipotentia non connexa quatenus est ex se ad plures se extendit effectus, & perfectior est, quam omnipotentia connexa. Rem magis declaro: qui constituunt omnipotentiam connexam possunt dicere: implicat chimæram produci à Deo quia ipsa in se repugnat, & quia ex repugnantia inferitur in Deo negatio virtutis ad chimæram producendam,

& ita implicat hic & nunc chimæram produci ex repugnantia chimære, & ex defectu virtutis productivæ, licet defectus iste oriatur ex repugnantia effectus productivi, & non ex eo, quod omnipotentia non sit infinita: qui vero constituunt omnipotentiam absolutam dicunt repugnare nullo modo ex defectu virtutis omnipotentis, & inferatur ex hac repugnantia: ergo qui constituunt omnipotentiam absolutam maiorem virtutem quatenus est ex se virtutem ad producendam chimæram, quam virtutem exigant omnipotentis, qui illam connexam constituit: ergo absolute constituenda est in Deo omnipotentia non connexa, quæ perfectissima est, & dicendum repugnare omnipotentiam connexam, quia non est perfectissima omnia, quæ possunt absque vlla repugnantia concipi, & est de conceptu essentiali omnipotentis Dei includere summam perfectionem, quæ sine repugnantia concipi valet. Restat modo probandum ut discursus iste legitime concludat nullam involvi repugnantiam in conceptu omnipotentis non connexæ cum effectuum possibilitate, quod prætabo. Sequenti vbi adducam & solvam omnia argumenta alicuius momenti, quæ fieri possunt non solum contra omnipotentiam non connexam, sed etiam contra quamlibet virtutem creatam huiusmodi connexionem carentem.

Decertant Authores utriusque sententiæ an omnipotentia connexa cum effectuum possibilitate, quæ deficeret deficiente quocumque possibili effectu dicenda sit dependens ab effectuum possibilitate. Qui omnipotentiam non connexam esse defendunt, intendunt omnipotentiam connexam dicendam esse dependentem à quocumque ente possibili, ut ad hoc absurdum deducant sententiæ, quæ omnipotentiam connexam constituit. Qui omnipotentiam connexam propugnant, non dependentem dicendam esse defendunt, sed purè connexam tanquam cum extremo relationis transcendentalis, vel tanquam cum aliquo posteriori, à quo non dependet. Quæstio est hæc purè de nomine, certum enim est omnipotentiam ita connexam defectuum deficiente possibilitate cuiusque effectus, certum etiam est in illo casu non defecturam ex defectu alicuius cause, seu conditionis antecedentis, quæ modo supponatur ad omnipotentiam existentiam, quibus statutis tantum restat quæstio de nomine, an videlicet cum aliquo, quod non se habet per modum cause, aut conditionis, quæ se teneat ex parte actus primi prærequisiti ad existentiam rei, quæ dicitur connexa, dependentia dicenda sit necne? Ego in negativam partem propendo, quia dependentia sonat causalitatem, seu actum primi, & ita nihil potest dependere ab illo, quod non se habet per modum actus primi ad sui existentiam. Dices hoc esse verum de propria dependentia à priori, posse tamen dari dependentiam impropiam à posteriori ab aliquo, quod non se teneat ex parte actus primi. Contra: dependentia hæc à posteriori ad eam est impropria ut dependentia non sit, implicat enim dependentiam, quæ retineat prædicata essentialia dependentiæ, quæ à priori non sit, quod si connexionem cum aliquo posteriori appelles, est cum aliis, qui sic loquuntur, abuteris dependentiæ nomine. Accedit huic sententiæ autoritas D. Anselmi. lib. 5. *cur Deus homo, vbi pulchrè his verbis traditam edocuit sententiam: Quotiescumque dicitur Deum non posse, nulla negatur in eo potestas; sed insuperabilis signatur sapientia, & fortitudo. Non enim aliud intelligitur, nisi quia nulla res potest effici, ut equi ille, quod negatur non posse. Nam christiana est huiusmodi malum loquatio, ut dicitur res aliqua non posse, non quoniam in illo, sed quia in alia re est impotentia.* Quibus verbis clarè docet eximus Doctor impotentiam ve fieri illa, quæ dicitur non posse fieri à Deo, esse in ipsis rebus faciendis, non in Deo, qui est infinite potens, & virtutem habet sufficientem, ut illa fierent ab ipso, si in ipsis non esset repugnantia, & impotentia, ut fieri.

§. III

Argumenta soluta.

O Bicies primò, ab probandum repugnare virtutem causativam, & creatam, siue increatam non connexam cum effectuum possibilitate. Repugnat virtus, quæ in se eminenter contineat ens rationis: sed effectus repugnans est ens rationis: ergo repugnat virtus, quæ in se eminenter contineat effectuum repugnantem. Probatur maiore eo ipso quod

quod virtus aliquid producat est ens reale, & non ens rationis: ergo virtus productiva non potest continere in se eminenter ens rationis: Antecedens est certum: illationem optimam esse sic ostendo. Rectè inferimus Deum non continere virtutem creati alium Deum sibi æqualem, quia eo ipso, quod creetur est inferius Deo: ergo eodem modo possumus inferre Deum non habere virtutem producendi ens rationis eo, quod quidquid physicè producitur, eo ipso quod producitur non est ens rationis; sed reale. Confirmatur. Implicat virtutem productivam eminenter continere, seu posse producere prædicatum cuius contradictoriè oppositum non potest non dare cuicumque effectui, qui ab illa producatur. Sed eo ipso quod virtus productiva aliquid producat dat illi esse ens reale quod contradictoriè opponitur cum ente rationis: ergo implicat virtutem productivam eminenter continere, aut posse producere ens rationis.

14 Dixi Punct. 2. posse dari respectum realem transcendentalem respectu termini, qui modò repugnet, seu qui modò sit ens rationis; monui tamen numero quinto non esse dicendum respectum illum respicere ens rationis, quia respectus ille non exigitur suum terminum esse ens rationis, eodem enim modo illum respiceret si esset ens reale, quam doctrinam ibi latius explicatam hic accommodo, ne dicas virtutem productivam in se continere ens rationis, aut posse ens rationis producere, quia formalitas entis rationis nunquam continetur in virtute productiva cause, sicuti neque respectu transcendentali respicitur. Adde insuper non solum virtutem productivam non continere in se formalitatem entis rationis; sed semper respicere actualem, physicam, & realem existentiam, ad quam tantum adhuc quatenus est ex se, virtutem habet, & huiusmodi esse virtutem productivam, quam in Deo ponimus respectu hircocerui, quia nos non dicimus Deum modò habere virtutem ad producendum hircoceruum affectum suum repugnantiam, ita vt id, quod in omnipotentia Dei continetur sit hoc concretum formaliter sumptum *hircoceruus repugnans*, sed tantum in Deo ponimus virtutem ad producendum hircoceruum purgatum repugnantiam, repugnantiam enim nunquam in virtute aliqua continetur, & ideo dicimus, casu quo hircoceruus non repugnaret posse ab hac numero omnipotentia produci, quia omnipotentia hæc modò habet virtutem ad producenda non tantum illa, quæ modò non repugnant; sed omnia quæcumque non repugnarent, & ita si illa, quæ modo repugnant, fierent non repugnantia, possent ab illa produci. Neque refert modò non esse hircoceruum non repugnantem, vt possit hircoceruus non repugnans in omnipotentia contineri, quia sicuti de relatione transcendentali dicebam, respicere terminum, qui non est, sic virtus productiva respicit hircoceruum non repugnantem, qui non est: explicatur etiam hæc doctrina exemplo actus, quo ego desidero existentiam boni, quod modò abest, qui fertur in existentia, etiam si existentia non sit, & aliquando etiam sit impossibilis, quia ego apprehendo possibilem esse, & verè desidero realiter, & physicè existere id, quod ita existere implicat. Ex hoc fit omnipotentiam non esse virtutem formaliter ad repugnantiam, neque hæc formaliter sumpta contineri in omnipotentia, sed tantum contineri illa, quæ non repugnant, & illa quibus adiacet repugnantia, hæc tamen repugnantia seclusa, quæ in nulla virtute continetur, & ita nunquã dici potest Deum habere virtutem producendi ens rationis, quia posse producere ens rationis sonat posse producere obiectum repugnans affectum formaliter sua repugnantia. Rem explicet appositum exemplum. Sacerdos approbatus pro tota Ecclesia ad confessiones audiendas ex vi potestatis, quã modò habet, nulla alia superaddita, hic & nunc poterit Turcam absolvere si Turca fiat fidelis, & sic reliquos omnes qui modò sunt infideles, si fideles fiant, & Ecclesia Romana reconciliatur, poterit postea absolvere, ex vi potestatis, quam modò habeat, non tamen idè sacerdos iste dicitur habere potestatem absoluedi Turcam, & reliquos infideles, quia etiam potestatem habeat ex vi cuius possit absolovere homines illos, qui modò sunt infideles, absolutio tamen faciendã essentialiter supponit homines illos factos fuisse fideles, & ad illam sine hac circumstantia facta nulla est potestas in sacerdote, quia potestas hæc tantum est ad absoluedos Christi fideles in nullo à Romana Ecclesia discedentes. Sic similiter virtus illa physica, quam in Deo concipimus ad hircoceruum, qui modò repugnat, producendã, est virtus, ex vi cuius

poterit produci hircoceruus, si fiat non repugnans, non tamen hircoceruus formaliter repugnans, seu cum repugnantia cõpositus, quia productio hircocerui, ad quã Deus virtutem habet, supponit hircoceruum factum fuisse non repugnantem, & ita virtus illa non dicenda est virtus ad producenda obiecta repugnantia, seu entia rationis, etiam si ex vi illius possent produci obiecta, quæ modò repugnant, si fierent non repugnantia, sicuti virtus absoluedi à peccatis non dicitur virtus absoluedi infideles, licet talis sit, vt ex vi illius homines, qui modò sunt infideles, possent absolui, si fiant fideles, & ritè, & rectè disponantur ad absolutiõnem obtinendam.

15 Instabis: Deus quatenus est ex se tantum habet virtutè ad producendum hircoceruum, vt non repugnantem, seu casu, quo non repugnaret, sed casu, quo non repugnaret hircoceruus, non esset hic numero hircoceruus, quem modò apprehendo, & qui de facto repugnat: ergo Deus, adhuc quatenus est ex se, non habet virtutem ad producendum hunc hircoceruum, quem ego apprehendo. Obiectio hæc non impugnat conclusionem, quam defendimus, sed destruit casum, quem supponimus ad illius veritatem examinandam. Inquirimus an casu, quo hircoceruus, aut aliud ens repugnans fieret non repugnans, possit produci à Deo, vt ex hac hypothesi naturam absolutam omnipotentia cognoscamus, & modò obicitur casu implicare, quia ens non repugnans, non esset idem quod modò est repugnans. Respondeo ad conclusionem, quam defendimus necessum non esse hircoceruum in illo casu eundem, vel alium futurum, nos enim tantum defendimus, quod si possit concipi non repugnans, obiectum quod modò est repugnans fiet obiectum huius omnipotentia, quæ modò est, & eadem invariata permanens sufficiens erit ad illum producendũ, quod autè ita possit, seu nõ possit concipi, non attinet ad veritatem conclusionis, quam defendimus. Si tamen volumus hypothesim aptã disputationi facere, debemus apprehendere in hircoceruo, qui modo est repugnans, repugnantiam veluti quoddam prædicatum formaliter ab aliis distinctum, & reliqua repugnantia, nõ per se ipsa, sed per hoc speciale prædicatum, & inquirere an secluso illo speciali prædicato repugnantia, per quod totus hircoceruus formaliter constituitur repugnans reliqua omnia possent produci ab hac numero omnipotentia: scio repugnantia non esse speciale prædicatum, sed transcendens omnibus, verum tamen apprehendendũ instar prædicati præcisè à reliquis, vt suppositio utilis fieri possit ad præsentem quæstionem examinandam.

16 Virtutem hanc supra explicatam appellant nonnulli potentiam sub conditione, vt illius explicit naturã, verum tamen in se ipsa absoluta est, & absolute existit in Deo, licet illius exercitium supponat tanquã conditionem; non repugnantiam effectus, & in hoc sensu aliquo modo conditionalis dici poterit non intrinsecè, sed extrinsecè.

17 Id, quod dixi de omnipotentia, quoad modum continendi effectus, qui de facto repugnant, & quod illi convenit essentialiter respectu omnium effectuum, potest reperiri in causa creata, quæ ex se potest habere virtutem ad producendũ effectũ, qui de facto implicat, non tamen ita constituitur necessum est, quia in Deo tantum ponimus continentiam illam respectu effectuum, qui de facto implicat, quia debemus illi tribuere omnem virtutem productivam, quam sine contradictione valemus apprehendere vt omnipotentiam summè perfectam cognoscamus, causæ verò creatæ cum finitæ sint, & limitatæ, non debent hanc continentiam includere. In eo tamen cõuenit virtus creata cum increata iuxta nostram sententiam, quod sicuti virtus increata eadem esset repugnantibus omnibus effectibus, quos de facto potest producere, sic virtus creata eadem esset, etiam si repugnarent effectus illi, quos de facto producere potest.

18 Obicit, secundo actus vitales essentialiter dependent à suo principio, ita vt neque de potentia Dei absoluta possint ab illo non dependere, sicuti possunt quicumque alij effectus, qui ab hac causa creata procedunt, ab illa non procedere, sed à Deo produci: ergo diuerso modo se habet principium productivum actuum vitalium respectu horum, quàm se habet quælibet alia virtus creata productiva respectu aliorum effectuum. Sed hic diuersus modus tantum potest consistere in eo, quod principium vitale sit connexum cum actibus vitalibus, quos potest producere, & non sic alia principia: ergo saltem principium vitale essentialiter est connexum cum possibilitate suorum effectuum. Hoc argumentũ, etsi cõtra nos procedat respectu principij productivi

productiui vitalis, respectu aliorum principiorum non vitalium nostram sententiam probare intendit, neutrum tamen præstat. In primis idem argumentum, quod de actibus vitalibus fit respectu principij vitalis, fieri potest de quocumque effectu respectu causæ primæ, à qua ita essentialiter dependet, vt non possit ab illa non dependere, etsi possit non dependere ab alia causâ creatâ, à qua naturaliter producitur. Ex quo inferretur causam primam habere connexionem cum possibilitate effectuum, quam non haberent aliæ causæ secundæ, quod nullus asseruit, omnes enim, qui asserunt omnipotentiam esse connexam cum effectu possibilitate, eandem connexionem causis secundis attribuunt, & multi qui defendunt causas secundas esse connexas cum suorum effectuum possibilitate, de causâ prima affirmant non huiusmodi habere connexionem. Diuersitas principij vitalis, & non vitalis respectu suorum effectuum stat in multis aliis seclusa connexionem vtriusque principij cum effectu possibilitate. In primis enim principium vitale essentialiter prærequiritur ad actum vitalem, & adhuc à Deo illius concursus suppleri nequit, potest autem à Deo suppleri quodlibet principium non vitale. Insuper alia plurima diuersitatis capita desumi possunt ex essentia operationis vitalis, seu viuientis in actu primo, quam explico Controversi. secunda de anima Puncto 2.

19 Obiicies tertio: Essentiale est Deo posse eleuare intellectum ad actus supernaturales: ergo essentiale est intellectui posse eleuari ad eisdem actus: ergo essentiale est intellectui hos actus possibiles esse, quia eleuari nequit ad actus non possibiles. Respondeo essentiale esse Deo posse eleuare quicquid est eleuable, & quatenus est ex se habere sufficientem virtutem ad eleuandum quodcumque principium creatum ad quocumque effectum: non tamen esse Deo essentiale principium aliud creatum esse eleuable, quia cuiuscumque naturæ esset quodcumque principium creatum, Deus intrinsecè inuariatus idem omnino permanebit, non enim est Deo essentiale eleuationem non repugnare, quæ si repugnauerit, vel ratione sui, seu quia repugnat principium eleuable, Deus non poterit principium aliquod creatum eleuare, & non erit contra illius essentiam, quia non posse tunc eleuare principium creatum non oriretur ex defectu potentia Dei, quæ ipsi est essentialis; sed ex impossibilitate effectus, quæ Deo est extrinseca. Eadem ratione intellectui, qui de facto datur, essentiale est habere ex se potentiam vt eleuetur ad actum supernaturalem, quod si actus supernaturalis, & actualis eleuatio repugnaret, nihil fieret contra intellectus essentiam, sed idem omnino permaneret, & in hoc sensu non est de essentia illius posse eleuari, sicuti non est de essentia illius posse producere naturalem intellectionem, quam, si repugnaret, producere non posset, non quia illi quatenus est ex se virtus actiua deficeret, sed quia repugnaret ipsa productio.

20 Obiic. quartò: Possibilitas effectus non est à se; sed ab alio: ergo est à principio productiuo: ergo essentialiter supponit principium productiuum: ergo possibilitas Angeli essentialiter supponit omnipotentiam tanquam principium à quo procedit. Sed non supponit omnipotentiam, vt principium liberè producens possibilitatem Angeli, quia liberum non est Deo Angelum esse possibilem, vel non esse possibilem: ergo supponit omnipotentiam tanquam quoddam principium, à quo ita necessariò dimanat possibilitas, vt non possit hoc principium supposito ab illo non dimanare: ergo eo ipso quod existat omnipotentia, inferitur per locum intussecum ab illa dimanare possibilitatem Angeli, & liceret à posteriori inferri: Non est possibilitas Angeli: ergo non est virtus in omnipotentia, à qua possit dimanare possibilitas Angeli: ergo omnipotentia, adhuc quatenus est ex se, non habet virtutem ad producendum Angelum, qui repugnat: ergo non verè Angelus repugnaret, deficeret virtus, quam modò habet Deus ad producendum Angelum: ergo virtus productiua Angeli est connexa cum effectu possibilitate. Ex eodem discursu si legitimus est inferitur Deum adhuc ex se non habere modò virtutem ad producendum hircocerum, siquidem modo non dimanat ab omnipotentia hircocerui possibilitas. Tota difficultas huius argumenti consistit in explicatione modi, quo possibilitas rei nondum existentis dependet à Deo, dum actu non existit ens, quod possibile dicitur, quam præstabo Puncto sequenti, vbi dicam rem purè possibilem tantum habere dependentiam obiectiuâ ab omnipotentia, eo enim modo

quo est, eo modo est dependens, & sicuti ens purè possibile non est, sed esset, ita non dependet, sed dependeret à Deo, quod latius præstabo loco citato, sufficiat interim ad argumenti solutionem puram possibilitatem, neque liberè, neque necessariò dependere à Deo dum est purè possibile, quia quod non est, non est dependens, vt dicebam, neque aliam dependentiam à Deo habent creature possibiles, præter illam, quæ illis competit, dum actu existunt, quomodo autem hoc possit stare cum connexionem possibilitatis effectus cum omnipotentia: difficultate non caret, quam Puncto sequenti explicabo. Moneo insuper hanc non esse legitimam consequentiam: effectus possibilis connexus est cum possibilitate causæ: ergo causa possibilis connexa est cum possibilitate effectus. Sicuti non bene inferitur existentia effectus connexa est cum existentia causæ: ergo existentia causæ connexa est cum existentia effectus. Antecedens enim est per se notum, & consequens euidenter falsum. Imò ex hoc capite argumentum conficio: Existentia causæ non est connexa cum existentia effectus: ergo neque possibilitas causæ cum possibilitate effectus. Premam vim huius illationis Puncto sequenti ad probandum possibilitatem effectus supponere possibilitatè causæ, à qua ita dependet, vt non possit non dependere ab illa, vbi probabo eodè modo se habere causâ, & effectum in statu existentis.

Obiiciunt quintò ex recentioribus, nescio qui apud Ripald. t. 1. de ent. supern. disp. 32. sectione 7. Si repugnaret equus, non posset existere omnipotentia: ergo omnipotentia habet connexionem cum non repugnantia equi. Probatur antecedens: si repugnaret equus existeret duplici contradictorio, equus non repugnans, qui essentialiter habet non repugnantiam ad existendum, & equus repugnans, vt supponitur: ergo si existeret omnipotentia existente repugnantia equi, omnipotentia coexistere duplici contradictorio. Sed omnipotentia non est capax existendi duplici contradictorio: ergo non esset capax existendi, casu, quo equus repugnet. Si quid probaret hoc argumentum apertè conuinceret omnia entia, quæ de facto existunt, & existere possunt esse inter se connexas, quia quolibet illorum repugnante daretur duplex contradictorium, cui nullum aliud ens posset coexistere, ac proinde illo existente non posset existere. Respondeo, casu, quo equus repugnaret dandum non esse duplex contradictorium, quia eadem suppositione, qua supponimus equi repugnantiam, supponimus illius non repugnantiam esse asserendam, ac proinde non componeretur in casu hypothetico repugnantia, & non repugnantia equi. Sed elio daretur tunc duplex contradictorium, hoc dato, posset quocumque entitas naturaliter coexistere duplici contradictorio, quia incapacitas, quam ego habeo coexistendi duplici contradictorio fundatur in incapacitate, quam habet existendi duplex contradictorium, capacitas enim coexistendi dicitur duplicem capacitem duplicis extremi distincti ad existendum certo tempore determinato, & deficiente quocumque capacitate ad existendum in quocumque extremo deficit in vtroque coexistendi capacitas. Cum autè deficit capacitas existendi duplici contradictorio, casu, quo duplex illud contradictorium existeret, quia si modò existeret duplex contradictorium, videlicet Petrum currere, & Petrum non currere, modò ego absque vlla eleuatione, & absque vilo nouo existendi modo coexistere duplici contradictorio, quia coexistentia extrinsecè aduenit cuiusque existenti iam existenti in hoc tempore ex eo præcisè quod alteri in eodem tempore adueniat existentia. Ex his inferes non ex alio capite repugnare coexistere negationi Petri existentis scientiam, quam Deus habet de Petro existente, nisi quia scientia hæc necessariò coexistit Petro existenti, & cum negatio Petri existentis non possit coexistere Petro existenti fit non posse scientiam visionis coexistere negationi Petri existentis, quod si fieri posset vt Petrus existeret, & non existeret in eodem tempore, scientia, quæ Deus habet de Petro existente essentialiter cum suo obiecto coniuncta, coniungeretur etiam cum negatione eiusdè obiecti, & vtrique contradictorio coexistere, in qua coexistentia tantum esset præter naturæ ordinè, vt existeret duplex contradictorium, non verò in eo quod dato duplici contradictorio existente, vtrique coexistere scientia visionis de altero

extremo

extremo contradictionis, & quælibet alia entitas, quæ naturaliter existere possit.

22 Instabis, ut repugnantiam, probes, in Deo ad coexistentiam in duplici contradictorio, non solum sumi ex repugnantia, quam in se habent duo contradictoria sibi coexistendi, sed sumi ex parte Dei, ita ut ex se sit incapax intrinsece per suam entitatem præcise sumptam coexistendi duplici contradictorio. Si Deus coexistere Petro, & carentiæ Petri in hoc instanti esset verum dicere hic Deus in hoc instanti coexistere Petro, insuper esset verum dicere hic Deus in hoc eodem instanti non coexistere Petro; ex quo legitime inferitur hæc propositio: ergo hic Deus non est hic Deus, quod consequens intrinsece repugnat Deo, qui intrinsece, per se ipsum est hic Deus: utraque pars antecedens facile probatur. Hunc Deum coexistere Petro nihil aliud est quam ipsum existere existenti Petro: ergo in eo casu coexistere Petro. Nec necesse est probare antecedens, quod supponitur, dum supponitur Deum coexistiturum duplici contradictorio. Pars altera antecedentis probatur, hunc Deum non coexistere Petro nihil aliud est, quam ipsum existere Petro non existente, seu quam coexistere illius carentiæ. Sed in illo casu existere Deum non existente Petro, quia cum supponatur in eo casu Petrum existere, & non existere, verum erit dicere Petrum non existere, & coexistere illius carentiæ, ut supponitur: ergo non coexistere Petro. Iam quod ex hoc antecedenti, videlicet hic Deus coexistit Petro, hic Deus non coexistit Petro inferatur legitime hæc consequentia: ergo hic Deus non est hic Deus facile suadetur subiectum, de quo verificatur hoc contradictorium non est subiectum, de quo verificatur alterum contradictorium, sed de hoc subiecto videlicet hic Deus non verificatur, nõ verificatur hoc contradictorium coexistit Petro: ergo hoc subiectum nõ est illud, de quo verificatur alterum contradictorium non coexistit Petro, sed hoc contradictorium non coexistit Petro verificatur de hoc subiecto hic Deus: ergo hic Deus non est hic Deus.

23 Volunt iuniores destrucere prima principia formæ syllogisticæ, & illis destructis iuxta eadem principia rigide ad vnguem seruari vim arguendi, & inferendi, quæ illis innitebatur. Omnis forma syllogistica, & arguendi vis innitur his principis, quodlibet est, vel non est, implicat aliquid simul esse, & non esse, quod est idem, ac implicat duplex contradictorium existere, & ita cum in syllogismo legitimo consequentia negatur, ut de arguente omnino actum esse censetur, ostenditur duplex illud contradictorium admittitæ reducendo ad illud propositiones ab ipso concessas, in suppositione autem ficta videlicet Petrum existere, & non existere principium arguendi destruitur, & duplex contradictorium admittitur: ergo iam formæ syllogisticæ fidendum nõ est, nec iuxta vera principia erit institueda, sed iuxta alia ficticia, & chymicæ quæ supponuntur.

4 Est etiam mirum in his iunioribus, quod duplex contradictorium, quod in antecedenti ipsi supponunt, idem in consequenti formidant, eodemque nos vrgere præsumunt, dum ipsi supponunt Petrum, & illius carentiam simul existere, seu simul Petrum existere, & non fingunt Deum coexistere, & non coexistere Petro, quia cum aliunde fixum sit Deum existere, idem est Petrum existere, ac supponere coexistere Deo, & consequenter Deum illi coexistere, quæ sunt correlatiua, seu omnino idæ, eademque ratione idem est supponere existere carentiam Petri, ac supponere hanc coexistere, debet Deum illi coexistere. Similiter dum supponitur Petrum non existere supponitur non coexistere Deo, & Deum illi non coexistere, quia coexistentia essentialiter dicit existentiam utrius extremi, & ita cuiuslibet existentiam negare formalissime est negare coexistentiam utriusque. Includit igitur suppositio illa, quod Petrus existat, & non existat, quod Deus illi coexistat, & non coexistat, & sic facta hypothesi impossibili coexistentiæ duplicis contradictorii, exempli gratia quod Petrus existat, & non existat, concedimus notam vi illationis, quam suppositionis, quod in eo casu Deus coexistere Petro, & non coexistere Petro. Deinde negamus consequentiam illam: ergo hic Deus non est hic Deus. Ad illius probationem respondemus distinguendo propositionem illam subiectum, de quo verificatur vnum contradictorium non est subiectum de quo verificatur aliud contradictorium: distinguo, ex natura rei, nullaque suppositio facta: concedo: ex suppositione, quod de eodem subiecto verificatur duplex contradictorium, & quod deficiat principium, illud implicat idem simul

esse, & non esse nego, ut in hoc casu contingit nego. Quomodo autem hoc in prædicto casu contingat, & quomodo supponere Petrum existere, & non existere, & existere simul Petrum, & illius carentiam sit supponere Deum coexistere Petro, & non illi coexistere: & Deum coexistere Petro, & illius carentiæ iam explicui.

Dices iuxta hanc doctrinam nunquam posse vtiliter argui, nec legitime aliquid inferri facta suppositione impossibili. Respondeo facta suppositione impossibili, plura vtiliter, & legitime inferri ex antecedenti impossibili, & inuolente contradictionem, dum vna pars contradictionis assumitur clarius ponitur omnia v.g. dum vis agnoscere caput distinctionis Spiritus Sancti à Filio, & supponis hunc ab illo non procedere, consequentias debes vnice deducere ex hoc supposito principio, quod Spiritus sanctus non procedat à Filio, & legitime erunt iuxta formam syllogisticam, si autem eas deducas ex hoc principio à te supposito, quod Spiritus sanctus non procedat à Filio, & ex alio vero, quod procedat à Filio simul sumptis consequentiæ nullius erunt momenti, destrues enim primum principium syllogisticum, & ita corruet tota syllogistica forma. Doctrinam hanc pro innumeris fallaciis vitandis notauit Sorus lib. Summularum eodem modo respondendum est aliis argumentat iunculis eorundem iuniorum, quibus idem probare intendunt inferentes casu, quo daretur duplex contradictorium inferendum esse Deum quodlibet eorum cognoscere, & non cognoscere, ut velle existere, & non existere.

26 Obiiciunt iidem iuniores, Deus est conexus cum aliquo conexo cum possibilitate Petri: ergo est conexus cum ipsa possibilitate. Consequentia est legitima, antecedens probatur, Deus est conexus cum hoc scientiæ actu, quem habet. Si existat Petrus cum his præcise prædicatis, quæ modo habet existet sine contradictione, scientia est conexa cum hoc illius obiecto, sed hoc obiectum est possibile: ergo Deus est coniunctus, cum possibilitate.

27 Respondeo; in tantum Deum esse conexum cum illa scientia in quantum illa scientia est necessaria, ut per se notum est. Deinde est etiam per se notum in tantum illam scientiam esse necessariam, in quantum obiectum illius est necessarium, & quia est modo simpliciter necessarium obiectum, scientia est simpliciter necessaria, casu tamen quo obiectum deficeret, scientia illa deficeret quoad formalitatem, & expressionem, & si non quoad entitatem, & Deus idem intrinsece inuariatus permaneret sine illa scientia, quoad formalitatem, & expressionem eodem profus modo ac permaneret sine scientia visionis, quam modo habet de mea existentia casu quo non fuisset productus. Vnde infero, Deum solum esse conexum cum illa scientia ex suppositione obiecti ad quod terminatur sicuti est conexus cum scientia visionis ex suppositione obiecti, & non alio modo, neque alia est differentia, aut disparitas, nisi quod suppositio obiecti scientiæ visionis est contingens, & ita potuit obiectum deficere, & cum eo scientia, suppositio autem obiecti illius est necessaria, & ita sicuti non potest deficere obiectum, non potest deficere scientia, cuius tota necessitas refunditur in necessitatem obiecti, ac proinde si hoc deficeret deficeret scientia Deo intrinsece inuariato.

28 Obiiciunt iterum iuniores; Deus per suammet entitatem intrinsece habet distingui ab equo possibili, & ab hyrcoceruo impossibili, & ita per suam entitatem habet distingui à possibili, & impossibili, sed si equus non esset possibilis non haberet eandem amplitudinem distinctionis, si quidem tantum distingueretur ab impossibili: ergo illi deficeret aliquid illi intrinsecum, ac proinde non esset idem numero Deus, qui modo est.

29 Ne certo scire hoc argumento uti iuniores bonæ notæ, nec referre illud audeat, est enim omni difficultatis apparentia nudæ. Respondeo, Deum per suam entitatem habere distingui ab equo, & ab hyrcoceruo, siue vterque sit possibilis, siue vterque impossibilis, vnus possibilis, & alter impossibilis, illorumque possibilitas, aut impossibilitas, Deo esse extrinsecæ, quia tamen modo vnus est possibilis, & alter impossibilis, modo Deus distinguitur ab vno possibili, & ab altero impossibili, casu tamen quo equus esset impossibilis distingueretur Deus à duobus impossibilibus equo, & hyrcoceruo, & tunc ex parte Dei eadè esset distinctio cū eadè amplitudine, ut cum iuniorum terminis loquar, ac modo est.

30 Obiiciunt insuper, Deus potest absolute producere Petrum, & non hyrcoceruum: ergo habet potentiam respectu Petri, quam non habet respectu hyrcocerui, sed si Petrus

Petrus non esset possibilis non haberet talem potentiam: ergo si Petrus non esset possibilis aliquid intrinsecum Deo deficeret. Respondeo, Deum quatenus est ex se secundum quod requiritur ex parte virtutis, tam esse potentem producere hyrcoceruum, quam Petrum, non tamen dici absolute potentem producere hyrcoceruum ex defectu possibilitatis termini producendi, non ex defectu virtutis, quæ ex parte sua sufficienter habet etiam respectu hyrcocerui. Dicit tamen absolute potentem producere Petrum, quia virtuti intrinsecæ, quam habet ad illum producendum, adiungitur possibilitas termini producendi: Vnde, in hoc conceptu Deus absolute potens producere Petrum duo includuntur virtus productiva ex parte Dei, & possibilitas Petri, quorum primum etiam datur respectu hyrcocerui, quia tamen non datur secundum, nempe possibilitas hyrcocerui, non datur Deus absolute potens producere hyrcoceruum, sed tantum quasi conditionate ex parte termini potens producere hyrcoceruum pro casu quo hyrcoceruus esset possibilis.

31 Redente iuniores ad suum argumentum de amplitudine, quam ad omnipotentiam æquè inutiliter transferunt, ac in distinctione eam posuerunt. Deus ex se est potens producere Petrum possibilem, & hyrcoceruum impossibilem: ergo ex se est potens producere possibile, & impossibile; sed si deficeret possibilitas Petri tantum ex se posset producere impossibile: ergo omnipotentia non haberet eandem amplitudinem; non esset eadem. Argumentum hoc propositum inter Petrum possibilem ex vna parte, & hyrcoceruum impossibilem ex alia posset eodem modo fieri inter omnes creaturas posibles ex vna parte, & impossibiles ex alia. Respondeo eodem modo, ac de distinctione respondi, Deum ex se habere sufficientem virtutem ad producendum Petrum, & ad producendum hyrcoceruum, siue vterque, siue neuter sit possibilis, siue vnus, & non alter, & in omni casu eandem fore amplitudinem ex parte intrinsecæ omnipotentis: quod enim repugnat, aut repugnet productio propter possibilitatem, aut impossibilitatem effectus Deo est valde extrinsecum.

PUNCTUM V.

An possibilitas effectus habeat connexionem cum possibilitate causa.

§. I.

Propria sententia.

1 DIXI sæpè effectum possibilem nondum existentem, nihil esse, seu non esse, & de illo non posse proprie dici verbum *est*, insuper possibilitatem intrinsecæ rei creatæ non proprie esse ab æterno, licet ab æterno effectus denominetur possibile. Ex quo infertur effectum purè possibilem, seu puram possibilitatem cum nullo extremo posse proprie connexionem habere, quia quod non est, non est habens connexionem. Eadem ratione colligitur puram possibilitatem non esse dependentem, quia quod non est, non potest esse dependens; non tamen ideo potest dici possibilitatem esse independentem à causa: eadem enim ratione, quæ repugnat propria dependentia puræ possibilitatis, repugnat independentia eiusdem, quia dependentia, & independentia, eodè modo supponunt esse rei dependentis, vel independentis. His præmissis statuo quæstionem non posse procedere de propria connexionem, seu dependentia actuali, quarum non est capax entitas purè possibilis, quæ nõ est, quod multos decepit, qui ex hac ratione intulerunt possibilitatem esse independentem, falso tamen, quia vt sæpè dixi, possibilitas pura proprie nõ est, ac proinde neque dependens, neque independentis, poterit tamen dici, non proprie dependens, sicut chimæra dicitur non alba. Procedit tantum quæstio de connexionem, siue dependentia in eo genere, in quo effectus possibilis, seu pura possibilitas est, an eodem modo dependeat, & causâ eodè modo supponat possibilem.

2 Recetiores aliqui sequenti Basilium Legionensem Punct. præcedenti citant existimant repugnante quocumque principio productivo effectum illius non iri repugnatum, hac ratione tuerentur, casu quo per impossibile Deus repugnet non inferendum per locum intrinsecum creaturarum possibilitatem defecturam; sed omnes adhuc permansuras

possibiles. Alij ex nostris doctissimi Magistri afferunt deficientem possibilitatem causæ defecturam possibilitatem connexionem à tali principio dependebant, non tamè defecturam possibilitatem effectivam, qui non immediatè per se ipsos; sed media actione distincta à causa procedebant. Sic casu quo Deus repugnaret repugnaret omnes actiones, quia omnes qui effectus, qui à Deo pendet sine interiecta actione, sicut sunt termini, qui per se creantur iuxta probabilem serentiam, non tamen defecturam possibilitatem illorum effectuum, qui per interiectam actionem dependent à Deo. Sic

PRIMA CONCLUSIO. Nulla actio potest esse possibilis, quin possibilis sit illius principium, à quo existente dependet. Ratio est: Actio per se, & essentialiter habet connexionem necessariam cum suo principio, & habet connexionem essentialem cum illo: ergo non potest actio esse possibilis, quin illius terminus possibilis sit, quia implicat actionem connexionem habere cum principio impossibile, alius haberet connexionem cum eo quod nõ est, quod implicat, quia de ratione connexionis est non esse vnum extremum sine altero, cum quo est connexus. Dices actionem habere connexionem cum principio in statu existentis, non verbò in statu possibilitatis. Huius solutionis impugnatio, solida probatio meæ conclusionis erit. Ab his dependet entitas possibilis in statu possibilitatis, à quibus in statu existentis non potest non dependere existens. Sed non potest actio existere adhuc de potètia absoluta, quin existat principium à quo per se dependet: ergo non potest esse possibilis actio, quin possibile sit principium illud, à quo in statu existentis non potest non dependere. Antecedens probatur entitas possibilis dicit obiectivè entitatem cum eisdem prædicatis, eisdemque affectionibus, quibus gaudet in statu existentis; sed actio in statu existentis per se ipsam habet intrinsecam, & essentialem connexionem actualem cum principio: ergo in statu possibilitatis habet eandem connexionem eo modo, quo ipsa habet esse in illo possibilitatis statu. Vrgeo: esse entitativum actionis est actualis connexio cum principio: ergo in quocumque statu cognoscatur cognoscenda est actualis connexio; sed implicat realis connexio cum aliquo, quod reale non sit: ergo implicat actio, quæ essentialiter est connexa, implicante causa, quæ est huius connexionis extremum. Confirmatur: Esse rei purè possibilis, vt sæpè monui, est tantum purum esse obiectivum, quod ex eo, quod sit possibile, non est, sed esset sine contradictione aliqua, casu, quo Deus vellet illud producere: ergo in illo esse obiectivo inspicendum est cum eisdem formalitatibus, quas haberet si actu esset existens. Sed actio si esset existens essentialiter supponeret principium, cum quo essentialiter connectitur: ergo actio dum est possibilis inspicenda est essentialiter connexa cum principio à quo existenti dependeret, si ipsa existeret: ergo eo ipso quod actio possibilis sit, seu habeat esse obiectivum, eodem modo debet illius principium esse possibile, & habere idem esse obiectivum, quod tantum dicitur entitas possibilis, de qua millies dixi non habere esse, & prædicatum possibile esse additum diminuens, cum dicitur *Petrus est possibilis, homo est possibilis.*

SECUNDA CONCLUSIO. Omnis effectus, etiam si actione interiecta ab ipso distincta producatur, in statu possibilitatis supponit vt possibile omne principium, à quo in statu existentis, adhuc de potentia Dei absoluta, non potest non dependere. Hæc conclusio eadem ratione, qua præcedens probanda est: Effectus ita essentialiter à principio dependentes implicat existere non existentibus principiis illis, à quibus essentialiter dependent: ergo sunt essentialiter connexi cum suis principiis: ergo non possunt videri sine hac connexionem actuali cum eisdem principiis. Confirmatur: Omnis effectus habet essentialem, seu inuitabilem connexionem cum illa causa, à qua implicat non dependere, sed implicat habere connexionem cum aliquo non possibili: ergo supponit vt possibilem causam illam cum qua habet essentialem connexionem. Recurre ad rationes supra factas de actione respectu principij, quæ omnes eodem modo procedunt de effectu respectu causæ à qua essentialiter dependet.

Respondent doctissimi Magistri, qui sentiant actionem possibilem essentialiter supponere principium, vt possibile, & dissentiant ab hac conclusione, afferentes non repugnaturum effectum repugnante quacumque causa illius, etiam prima

prima, à qua non per se ipsum immediatè, sed media actione dependeat, disparè esse rationem de actione, ac de effectù, quia hic non per suammet intrinsicam entitatem dependet, sed medio alio (videlicet media actione, actio verò dependet per suammet entitatem nullo alio interiecto. Neque placet disparitatis ratio, neque doctrinæ consequentiam laudo, quia etiamsi verum sit effectum dependere media actione, & actionem per se ipsam immediatè dependere, tamen æquè necessum est effectum dependere à Deo, etiamsi ab illo non per se ipsum immediatè, sed media actione dependeat, ac ipsam actionem dependere à principio, à quo per se ipsam dependet, & æquè repugnat calorem qui modò dependet à Deo media actione, existere, quin à Deo dependeat, & quin supponatur existens à Deo, quem existentem supponit, ac repugnat actionem per se ipsam dependentem non dependere, seu existere non existente Deo: ergo etiamsi dependentia actionis sit per se ipsam, & effectus media actione dependeat, æquè necessaria est connexio effectus cum Deo, à quo non potest non dependere, ac connexio actionis, & æquè inevitabilis est consequentia, & æquè firma vis illationis: Existit effectus: ergo existit Deus, à quo recipiat existentiam, ac ista, existit actio: ergo existit Deus à quo per se ipsam dependet, quia et si effectus non dependet per se ipsum, sed media actione à Deo, tamen per se ipsum habet non posse existere, quin actu dependeat à Deo, & per se ipsum habet repugnantiam ad existendum sine actuali dependentia à Deo tanquam à prima causa: ergo æquè essentialiter, & per suam entitatem dicit effectus Deum existentem supponi ad ipsius existentiam, ut principium influens in ipsum effectum media actione, ac dicit actio supponi ad ipsam Deum existentem ut principium, à quo actio per se ipsam dependet: ergo sicuti ratione connexionis essentialis, quam habet actio existens cum principio existente, & ratione repugnantia, quam habet actio ad existendum absque principio non existente, actio etiam ut possibilis est connexa cum possibilitate principij, sic ratione similis connexionis effectus cum principio, etiam ut possibilis, connexus erit cum possibilitate principij, à quo non potest non dependere. Verge: non minùs requiritur existentia causæ ad influendum media actione in effectum, quam ad influendum in actionem immediatè per ipsam actionem, ut per se notum est: ergo effectus existens in statu existentia æquè necessariò supponit existentem causam, à qua non potest non dependere, ac supponit existentem causam actio, quæ per se ipsam ab illa dependet: ergo in statu possibilitatis non est minùs connexa possibilitas effectus cum possibilitate causæ, ac possibilitas actionis cum eiusdem causæ possibilitate: ergo sicuti repugnet actio repugnante principio, à quo per se dependet, ita repugnet effectus, à quo in statu existentia non potest de potentia Dei absoluta non dependere, etiamsi per actionem superadditam dependeat, & respectu cuius effectus media actione superaddita dependens habet per suammet entitatem repugnantiam ad existendum sine dependentia illi superaddita. Dico effectum dependentem per actionem superadditam habere per se ipsum absque vilo superaddito repugnantiam ad existendum sine hac dependentia, quia non est idem effectum per se ipsum dependere, & effectum habere per se ipsum non posse existere sine dependentia: quo modo autem hæc differant explicui in simili Cont. 76. de Anim. Punct. i. vbi dixi aliud esse actum per suammet entitatem esse intrinsicè verum; aliud per suammet entitatem non posse non esse verum, & per suammet entitatem habere repugnantiam cum falsitate, & cum negatione falsitatis.

6 Secundum doctrinam traditam, repugnante Deo per locum intrinsicum repugnet omnis actio, & omnis effectus, & nulla creatura esset possibilis, quia omnis actio immediatè per se ipsam dependet à Deo, & omnis effectus ita dependet à Deo, ut de potentia Dei absoluta non possit productus ab aliis causis existere, quin actu à Deo dependeat, est enim essentialè omni creaturæ habere repugnantiam ad existendum sine actuali dependentia à Deo. Secundum eandem doctrinam repugnante quacumque causa creata repugnent omnes actiones, quæ ab illa possunt dependere, quia actiones dependet immediatè, & per se ipsas ab omni principio à quo possunt dependere, ac proinde essentialiter cù tali principio sùt cõnexæ. Repugnet etiam omnis effectus, qui nulla interiecta actione ab aliquo principio creato dependet, sicuti intellectio, & aliæ huiusmodi

operationes vitales in mea sententia à principio viuenti dependent, quia effectus per se ipsum dependens sine interiecta actione habet secum identificatam rationem actionis, & æquè connexus est cum principio, ac quælibet alia actio à termino distincta. Ex effectibus, qui dependent media actione superaddita, si daretur aliquis, qui etiam de potentia Dei absoluta non posset produci à Deo sine concursu causæ secundæ, à qua non posset non dependere, repugnante tali causa, repugnet effectus ille, qui sine illius concursu, neque à Deo posset supernaturaliter produci. Huius conditionis est iuxta sententiã P. Vasq. qualitas, in qua intellectio cõsistit, quæ media actione ab intellectu dependet, & de potentia Dei absoluta in sententiã P. Vasq. non potest existens ab intellectu non dependere. Sit

7 TERTIA CONCLUSIO. Effectus, qui indifferens est ut producat à Deo tantum, & à Deo, & à causa secundæ, etiamsi naturaliter semper à causa secunda producat, repugnante causa secunda adhuc possibilis permaneret, Deo non repugnante. Idem dicerem de effectù, qui respectu huius causæ secundæ, possit ab hac, vel ab illa dependere, & sic non posset non ab illarum aliqua dependere, qui dum non repugnet vtraque causa, etiamsi illarum aliqua repugnaret possibilis esset. Ratio conclusionem deprobit. Effectus indifferens, ut dependeat, & non dependeat ab hac causa potest existere non existente tali causa: ergo existentia effectus non habet connexionem cum existentia causæ: ergo neque possibilitas eiusdem effectus connexionem habet cum possibilitate causæ: quia ut dicebam supra, connexio effectus possibilis cum causa possibili sumitur ex connexionem effectus existentis cum causa existente, & cum eis prædicatis, formalitatibus, & affectionibus cognoscitur possibilis, quibus gaudet existens. Habemus ex hac conclusione repugnante omni causa creata productiva caloris, calorem non repugnatum, quia calor potest existere immediatè productus à Deo absque concursu alius causæ secundæ. Insuper etiamsi fingatur calorem non posse à Deo produci; sed necessariò producendum esse ab igne, vel ab alia causa creata, adhuc in hoc casu ficto, repugnante hoc igne, non repugnet calor, quia calor existens non necessariò dependet ab hoc igne; sed potest hoc igne non existente, à quo de facto dependet dependere ab alio, per aliam causalitatem: quotiescumque enim possibilis est aliqua causa, à qua existente potest effectus adæquatè dependere, necessaria non est possibilitas alius causæ, à qua possit etiam dependere effectus, ut hic sit possibilis. Sit

8 QUARTA CONCLUSIO. Ex repugnantia omnium actionum collectiue sumptarum per locum intrinsicum infertur repugnantia effectus, si tamen vnica actio remaneat possibilis media qua effectus possit dependere à causa, etiamsi reliquæ omnes repugnent, subsistet effectus possibilis. Vtraque pars conclusionis eodem modo probatur de causalitatibus, qua similem conclusionem de causa probauimus. Effectus, qui per se ipsum non dependet à causa non potest existere adhuc de potentia Dei absoluta nulla causalitate existente: ergo in statu existentia connexionem habet cum hac, vel illa, vel illa causalitate, & verum est dicere, existentia causalitatis requiritur, ut iste effectus sit extra causas, ita ut neque de potentia Dei absoluta possit dari illius existentia sine causalitatis existentia: ergo neque illius possibilitas sine causæ possibilitate. Deinde: existentia effectus potest dari ex vi huius causalitatis existentis, alijs quibuscumque non existentibus: ergo possibilitas effectus potest dari, data possibilitate huius causalitatis, etiamsi alia causalitas possibilis non inueniatur.

§. II.

Argumenta soluta.

9 Obicies primò: Prius est effectum esse possibilem, quam Deum posse illum producere: ergo etiamsi Deus non posset illum producere, effectus esset possibilis. Probatur antecedens: hæc est vera causalis: ideo potest Deus producere effectum, quia effectus est possibilis; & hæc est falsa: ideo effectus est possibilis, quia Deus potest illum producere. Similiter hæc est vera causalis, quia chimæra est impossibilis Deus non potest illum producere; & hæc est falsa, quia Deus non potest producere chimæram, chimæra est impossibilis: ergo possibilitas, & impossibilitas effectus sunt prius, quam posse, vel non posse

posse Deum producere effectum : ergo etiam si Deus non posset producere hominem , qui modo est possibilis permaneret hominis possibilitas, sicuti etiam Deus posset, aut non posset quatenus est ex se producere chimeram , chimera impossibilis permaneret. Confirmatur ex D. Thom. q. 25. art. 5. ubi ait obiectum omnipotentiae esse non quod Deus potest facere; sed quod ex se non repugnat.

IO Ad solutionem huius obiectionis referenda est perillius doctrina, quam doctè expendit P. Vasq. 1. p. diff. 40. c. 3. & frustra impugnatè conatur Heric. disp. 5. c. 3. n. 46. videlicet omnipotentiam posse dupliciter concipi: primò concipi potest secundum rationem intrinsecam, & virtutem Dei tenentem se ex parte actus primi ex se potentem influere in effectum non implicantem. Secundò potest omnipotentia considerari secundum alium conceptum extrinsecum, quem sumit à possibilitate effectus, per quem dicitur absolute potens, non quia conceptus iste sit virtus productiva, aut ratio influens in effectum; sed quia prior ille omnipotentiae conceptus, in quo consistit tota ratio productiva per modum actus primi, qui supponitur ad possibilitatem effectus, & ad hunc conceptum, potest quasi impediti impossibilitate effectus, ut illum producat, ac proinde requiritur possibilitas, seu non repugnantia effectus, quasi ablatio impedimenti ut Deus ex se intrinsecè potens producere, non tantum ex se; sed absolute potens dicatur, vel requiritur ut exhibitio materiae, obiecti, seu termini, circa quem omnipotentia se possit exercere, quia effectum repugnantem non posset Deus illum producere non ex defectu potentiae; sed ex defectu obiecti, seu termini, circa quem tenderet omnipotentia. Ex his duobus omnipotentiae conceptibus prior antecedit omnis effectus possibilitatem, & de illo non est verum dicere, quia effectus est possibilis Deus potest illum producere, potius est verum dicere: ideo effectus, qui est possibilis, possibilis est, quia Deus est potens illum producere. Posterior omnipotentiae conceptus constituitur per possibilitatem effectus, & illam inuoluit, & de illo conceptu omnipotentiae verum est dicere, quia effectus possibilis est Deus potest illum producere, in qua causali non ponitur ex parte consequentiae omnipotentia praecise secundum id, quod intrinsecè dicit in se, & secundum illud tantum, quod se tenet ex parte actus primi, sed secundum conceptum actus primi seu virtutis intrinsecè Dei ut habentis obiectum expeditum, seu terminum in se aptum ut possit à Deo produci. Ex quo inferes causalitatem, quam significamus cum dicimus, quia creatura est possibilis Deus potest illam producere, esse quasi in genere causae formalis, quia per ipsam creaturam, quam instat causae significamus, vltimò, & formaliter constituitur omnipotentia, quae ponitur ex parte consequentis, quia omnipotentia, quam dicimus conuenire Deo, quia effectus est possibilis non est virtus intrinsecè Dei secundum se sumpta, sed virtus intrinsecè Dei, ut coniuncta cum ipsa possibilitate apta ex se terminare actionem, quam omnipotentia valet iaculari, & virtus intrinsecè huiusmodi sumpta, ut coniuncta cum possibilitate constituitur per ipsam possibilitatem effectus, quae superuenit virtuti intrinsecè Dei iam existentis.

II Consultò dixi omnem effectum, qui est possibilis, possibilem esse, quia Deus est potens illum producere per conceptum intrinsecum omnipotentiae, quia omnipotentia supponitur ut principium ad possibilitatem, quae per se ipsam formaliter est possibilitas, & non supponitur ad chimeram, quia etsi ex parte Dei non deficiat virtus, quae debet supponi ad chimeram possibilitatem, ex parte chimerae deficit intrinsecè possibilitas, quae per se ipsam est possibilitas, quia etsi omnipotentia debeat supponi ad omnem possibilitatem, non sufficit hanc supponi, ut effectus sit possibilis, quia omnipotentia tantum intelligitur ut causa illorum praedicatorum, quae per se ipsam habet quatuor entitas. Eadem ratione contingit in statu existentiae, in quo, quia homo ex se, & per sua praedicta essentialia est rationalis Deus est causa efficiens hominis existentis, qui sit animal rationale, & non potest esse causa hominis existentis, qui sit equus, similiter, quia equus, ex se est hinnibilis, Deus est causa equi existentis, qui sit hinnibilis, & non potest esse causa equi existentis, qui sit rationalis. In hanc doctrinam voco P. Hurt. disp. 15. Mer. §. 107. ubi asserit hominem non esse possibilem eo praecise, quia Deus potest illum producere, quia licet ad hoc requiratur omnipotentia Dei, requiritur tamen non repugnantia ex parte hominis.

Idem tenet Ripald. tom. 1. de ente supern. disp. 32. sect. 7. n. 35. ubi asserit entitates non habere ab alio intrinsecum repugnantiam existentis; sed à se ipsa habere non repugnantiam existentis.

Obiic. secundò: Non repugnantia rei seorsim ab existentia non potest terminare causalitatem alicuius principij, neque causa operatur secundum esse possibile; sed secundum esse existens; ergo effectus possibilis non potest dependere à causa possibili, neque causa possibilis potest inducere in effectus possibilitatem: ergo possibilitas effectus non dependet à possibilitate causae, quia seclusa causalitate inter possibilitatem effectus, & causae possibilitatem nullum aliud est caput, ex quo possit oriri dependentia, aut conexio possibilitatis effectus cum possibilitate causae. Hae obiectiones doctrina tradita n. r. faciliè solutionem habet, ubi enim proponitur rem purè possibilem nullam habere esse physicum, ac proinde physicè, neque esse dependentem, neque independentem quod probat obiectio, nihilominus eo modo quo entitas possibilis dicitur esse, dicenda est dependens, sicuti eo modo quo homo dicitur esse possibilis dicitur rationalis, etiam si in statu possibilitatis nullam possit edere ratiocinationem, quia cum dicimus homo possibilis est rationalis, tantum significamus hominem extitutum rationalem, seu cum potentia ad ratiocinandum casu, quo extiteret: sic similiter cum dicimus entitas possibilis est dependens, tantum significamus casu, quo extiteret extitutum dependentem, ita necessarìò, ut aliter de potentia absoluta non posset contingere, quod sufficiens est, ut in statu possibilitatis dicitur dependens à possibilitate effectus, quia in statu possibilitatis, etsi verè nihil physicè sit, est obiectum illud quod in statu existentiae physicè existeret, quia illud quod existeret, eo modo quo existeret possibile denominatur.

Ex hac doctrina ad formam argumenti facile respondeatur distinguendo utramque partem antecedentis, & consequens illatum per hos terminos physicè, & obiectivè; effectus enim possibilis terminat causalitatem, non physicè; sed obiectivè, hoc est illam terminaret necessarìò, si existeret. Similiter causa possibilis inuit, non physicè, sed obiectivè, hoc est influeret ipsa existens, si effectus esset extitutus, eademque ratione possibilitas effectus non dependet physicè, quia physicè nullam habet entitatem, sed obiectivè, hoc est dependet necessarìò, si existeret, neque aliud volumus significare cum dicimus creaturam possibilem dependere ab alio, ac cum dicimus hominem possibilem esse rationalem, quia tantum possumus intendere significare hominem habiturum virtutem elicendi ratiocinationem, casu quo existat, quod est illam habere obiectivè dum est possibilis, non enim potest in alio sensu dici de homine possibili esse rationalem, quia homo purè possibilis verè non est, ac proinde physicè non potest esse dependens neque rationalis, neque habere aliquod praedictum. Quod si tibi videatur sufficiens, non esse, ut homo possibilis dicitur dependens à causa prima, ex eo quod existens necessarìò dependeret, dico hominem possibilem dicendum non esse rationalem, quia non ex alio capite in statu possibilitatis rationalis dicitur, nisi quia eo ipso quod existat, existet cum virtute ratiocinandi, & sic reliqua alia praedicta poteris praescindere à quocumque ente possibili, quia nullo alio titulo illi competunt in statu possibilitatis, nisi quia illis physicè gaudent in statu existentiae. Id quod dixi de duplici conceptu intrinsecò, & extrinsecò omnipotentiae intelligendum est proportionè servata respectu effectuum, quos continet, de quocumque virtute creata non connexa cum possibilitate effectuum imò de illa, quae connexionem huiusmodi haberet, licet haec secundum conceptum intrinsecum esset connexa cum non repugnantia effectus, per quam vltimò constituitur conceptus extrinsecus potentiae ad tales effectus. Dices res sic intellecta extra quaestionem esse hominem possibilem dependere à Deo, quia extra quaestionem est hominem existentem habiturum dependentiam, & implicare ipsum existere sine hac dependentia. Respondeo res bene inspecta, & intellecta absque controversia admittendam esse conclusionem, quam defendimus, non tamen posse sine magna disputatione ita reduci ad prima principia, in qua multi discunt à principijs, in quibus debet procedere disputatione de quocumque praedicto rei possibilis, & ita nostram conclusionem audent negare.

Obiicies tertio: Ens creatum eo ipso, quod sit ens creatum tantum petit dependere ab aliqua prima causa, à qua

qua recipiat esse : ergo si per impossibile non existeret hic numero Deus, qui modo est; sed alius aequè omnipotens, creatura, quæ modo est possibilis, permaneret adhuc possibilis: ergo possibilitas creaturarum, quæ modo sunt possibilis non habet connexionem cum hoc numero Deo; ergo si per impossibile existeret alius Deus loco huius, permaneret eadem creaturæ possibilis, quæ de facto possibilis sunt. Respondeo. posse consequentiam concedi, & admitti consequens absque vlla contradictione doctrinæ tradita, iuxta quam posset dici creaturas possibilis necessariò supponere aliquam primam causam veram, & non fictam, & cum absolute tantum sit vera prima causa hic numero Deus, & commentitius omnis alius Deus ab isto distinctus, hinc est creaturam necessariò supponere hunc numero Deum, casu autem ficto, quo daretur alius numero Deus non fictus; sed realis, & verus & parum referre admittere hoc deficiente, creaturas, quæ modo sunt possibilis, intrinsecam possibilitatem retenturas. Sentio tamen melius dici, adhuc casu ficto, quo existeret alius Deus loco huius numero Dei Optimi Maximi, qui summè necessariò existit, creaturas omnes, quæ modo sunt possibilis, repugnatum iri, quia modo capacitatem non habent quatenus est ex se terminandi actionem ab alia prima causa distincta à vera prima causa, quæ summè necessariò existit, & ita deficiente hoc Deo, & alio adueniente virtutem non haberent terminandi causalitatem exeuntem ab illo Deo, qui tunc esset, quia cum in illa hypothese creaturæ essent eadem eandem capacitatem haberent terminandi causalitates, & carerent capacitate, quam modo non habent, quapropter non possent depèdere ab illa prima causa, quæ tunc esset, quæ respectu illarum perinde se haberet, ac si non existeret, & ita ex repugnantia huius primæ causæ, quæ nunc summè necessariò existit inferretur repugnantia creaturarum, quæ modo sunt potentes tantum terminare actionem procedentem à Deo vero, qui est, & non à fictis, qui casibus chimericis supponuntur.

15 In tabis de ratione omnipotentie est vt possint ab illa dependere omnes effectus possibilis: ergo de ratione illius omnipotentie realis, quæ modo fingitur, esset, vt effectus, qui modo existunt possent ab illa dependere. Resp. de ratione omnipotentie esse vt ab illa possint dependere omnes effectus, qui sunt possibilis, si possibilis essent in quacumque suppositione, in qua ipsa existeret; non verò esse de ratione omnipotentie vt possint ab illa dependere effectus, qui tantum essent possibilis, casu quo ipsa repugnaret, & alia omnipotentia existeret. Hac ratione non esset de conceptu illius omnipotentie, quæ fingitur, vt ab illa possent dependere effectus, qui possint ab illa dependere, quia casu, quo illa existeret, repugnaret illa cum per locum intrinsecum repugnet coexistentia duarum omnipotentiarum, sicuti repugnant duo Dij coexistentes, & consequenter repugnarent effectus, qui modo ab hac omnipotentia possunt dependere.

PUNCTUM VI.

An causa, & effectus mutuo referantur.

§. I.

De causis creatis, & de effectibus.

18 Sentiunt multi idem esse causam transcendentialem ad effectum referri, ac esse connexam cum illius possibilitate: ita tenet Ripald. tom. 1. de ente supernat. disp. 3. sect. 1. n. 2. vbi asserit ordinem transcendentem nature in actus supernaturales non aliud intelligi, quam connexionem intrinsecam nature cum his actibus ex vi cuius repugnantibus actibus natura repugnaret. Ab hoc vulgari dicendi modo pauci recedunt, quorum Soar. 1. p. lib. 3. cap. 9. n. 13. vbi asserit Deum esse intrinsecè connexam cum creaturis possibilibus, & negat ad illas transcendentialem referri, quia id quod transcendentialem referatur ad aliud, debet ordinari in illud tanquam in finem; & omnipotentia verò non potest respicere tanquam finem illius creaturas, & ita non potest in illas transcendentialem referri, & P. Fasol. 1. part. q. 11. art. 8. dub. 12. n. 68. docet omnipotentiam esse connexam creaturis possibilibus, & non transcendentialem referri ad illas, quia relatio transcendentis respicit aliud vt suum perfectibile, sicut materia respicit formam, per

Franc de Ontedo, Philosph. Tom. 11.

quam perficitur, & forma materiam, per quam etiam perficitur, omnipotentia autem in nullo perficitur per effectum ad extra productum, & ita non potest ad illum transcendentialem referri. Idem tenet Herice, qui docet disp. s. c. 4. omnipotentiam esse connexam cum possibilitate creaturarum, & negat dicere relationem transcendentialem ad creaturas.

2 Caterum ex alio capite ego dissentio à sententia, quæ relationem transcendentialem cum connexione conuertit: sentio enim omnem entitatem cum alia connexa ad illam transcendentialem referri, non tamen omnem entitatem transcendentialem relatum connexione habere cum termino, ad quem infertur. Hanc posterioriorem partem conclusionis probavi Puncto 2. vbi statui posse dari relationem transcendentialem ad terminum, qui neque existat, neque possit existere, ex quo infertur relatione transcendentialem non habere connexionem cum suo termino, id enim, quod potest existere sine existentia, & sine possibilitate aliis non potest dici cum illo connexum. Eandem conclusionis partem rursus confirmabo cum probem causam non connexam cum effectu, adhuc possibili, ad illius existentiam transcendentialem referri. Priorem partem videlicet omnem identitatem cum alia connexam ad illam transcendentialem referri, sic proba. Quidquid per suammet entitatem est cum alia connexum non potest intuituè cognosci sine illo extremo, cum quo est connexum, quia connexio, est proprium intrinsecum prædicatum, quo nequit sine extremo quidditatiuè cognosci, sicuti non potest vno quidditatiuè cognosci sine extremo, quod ex vi illius connectitur. Sed transcendentialem referri ad aliud tantum dicit non posse sine illo quidditatiuè cognosci: ergo quidquid est cum alio connexum ad illud transcendentialem referretur. Maiorè negabit nemo: minor constat ex dictis Puncto 1. vbi essentiam relationis transcendentis explicui. Consequentia est legitima. Secundo: Causa creata connexa cum his effectibus possibilibus, quos producere potest, connexionem non habet cum possibilitate aliorum effectuum, quos producere nequit: ergo ex vi connexionis diuerso modo se habet respectu illorum effectuum possibilium, quos in se continet, ac respectu aliorum: ergo aliquem respectum transcendentialem habet ad hos effectus possibilis, cum quibus connectitur, qui modus ille diuersus se habendi est respectu aliis quod est esse respectuum, seu ad aliud, & insuper est identificatus cum entitate, quæ dicitur respectiva, & transcendens illius prædicata essentialia, ac proinde nihil in illo potest desiderari, vt respectus transcendentis dici possit. Eodem modo phylosophandum esset de omnipotentia, si hæc esset connexa cum possibilitate effectuum, quia licet hæc connecteretur cum possibilitate omnium, qui modo sunt possibilis, & non modo aliquo speciali se haberet respectu vnus, quo non se haberet respectu reliquorum omnium, iam omnipotentia illa talis esset, vt repugnante homine deficeret, & modo non defecit repugnante Hircoceruo, & similiter posita possibilitate Hircocerui repugnaret, & modo posita possibilitate hominis non repugnat. Insuper posita omnipotentia connexa cum effectibus possibilibus, hæc est bona consequentia. Existit hæc omnipotentia: ergo possibilis est homo, & tamen non est bona consequentia: existit omnipotentia: ergo possibilis est hircoceruus: ergo omnipotentia illa aliquid intrinsecè habet respectu creaturarum, quæ modo sunt possibilis, quas in se continet, quod non habet respectu entitatum, quæ repugnant, quas neque quatenus est ex se continet: ergo omnipotentia sic connexa per suam entitatem habet habitudinem aliquam cum creaturis possibilibus, per quam potest inferri iudicium de possibilitate creaturarum deductum ex existentia omnipotentie cū illis connexæ, quæ omnia arguunt non posse talem omnipotentiam cognosci non cognitis creaturis, cum quibus habet connexionem, & formaliter dicunt habitudinem intrinsecam, seu respectum transcendentialem omnipotentie ad creaturas possibilis.

3 Rationes, quas adducunt Soar, & Fasol. ad probandum omnipotentiam connexam cum creaturis possibilibus non transcendentialem ad illas referri, neque multum premunt, neque difficilè solvuntur. In primis gratis docet P. Soar. relationem transcendentialem debere aliud respicere tanquam finem, quod si verum esset, neque cause create haberent relationem transcendentialem ad effectus, quos in se virtualiter continent, quia non omnis causa respicit

Gg

respicit

tanquam finem omnem effectum, quem potest producere, quis enim dicit finem hominis esse possibilitatem, seu existentiam impulsus, quem potest lapidi imprimere. Secundò, Actio transcendentaliter refertur in principium adiuum, passivum, & terminum, & non hæc omnia tanquam finem respicit. Tertio: idem P. Soar. disp. 46. Metaph. sect. 2. n. 9. asserit rationem transcendentalem respicere aliud tanquam subiectum, vel obiectum, vel agens, vel finem: ergo de ratione relationis transcendentalis non est determinatè respicere aliud tanquam finem. Neque maiori fundamento dixit P. Fasol. relationem transcendentalem respicere aliud, ut suum perfectibile, quia effectus per actiones transientes producti nulla ratione perficitur principia creata, à quibus procedunt, & tamen terminant illorum transcendentalem respectum, ut fert communis opinio. Effectus productus per actiones transientes non perficitur principia, à quibus procedunt, videtur per se notum, quid enim perfectionis homini adducit impulsus ab illo in lapide productus: Quod si dicas quemlibet effectum productum à causa creata, esse perfectionem extrinsecam causæ, à qua procedit, ad eam extrinsecè, & improprè effectus isti principia creata perficiunt, ut possit eodem modo dici huiusmodi effectus esse perfectiones extrinsecas principij increati, à quo procedunt.

4 His præmissis Sit PRIMA CONCLUSIO. Nulla virtus productiva creata potest intuitivè, & clarè cognosci, quin cognoscatur effectus virtualiter in illa contentus, siue hic sit impossibilis, siue possibilis existat. Ratio est, quia etiam si virtus causativa sit independens ab effectu secundum se nihilominus in se specialiter continet hunc effectum, & non alium: ergo, qui intuitivè virtutem hanc cognoscit, ignem, v. g. dicit ignis ex se est potens producere hos effectus, quicumque sint, quos ignis potest producere, & non alios: ergo ex vi huius cognitionis debet saltem apprehendere calorem, qui potest ab igne produci: implicat enim hoc iudicium: ignis est specialiter productivus caloris & non aliorum effectuum, quin apprehendatur. Rem explico. Pono virtutem productivam caloris in igne, & virtutem productivam frigiditatis in aqua sine aliqua connectione cum possibilitate effectuum, quos in se continet. Qui cognosceret has virtutes diceret: ignis quatenus est ex se est potens producere calorem, quem producet si ipse non implicet, & si forsan virtutem istam compareret cum frigiditate dicit, quantumvis ex se frigiditas non repugnet, non poterit illam ignis producere. Similiter, qui intuitivè penetrat aquæ naturam necessariò dicit: aqua quatenus est ex se, potens est producere frigiditatem, & illam producet si non repugnet, quod iudicium fieri nequit sine apprehensione frigiditatis: rursum si virtutem aquæ compareret cum calore dicit quantumvis ex se calor non repugnet non poterit illum aqua producere: ergo virtus creata, quæ tantum se potest ad certos & determinatos effectus extendere, & non ad omnes, specialiter ducit in cognitionem illorum effectuum, quos in se continet.

5 SECUNDA CONCLUSIO. Omnis virtus productiva creata dicitur habitudinem, seu respectum ad effectum, quem in se continet. Hæc conclusio rectè ex præcedenti inferitur, quia ut bene docet P. Didacus Ruiz disp. 5. de scientia, s. 2. relatio transcendentalis in eo consistit, quod aliqua res in genere substantiæ, vel alijs prædicamentis extra relationem non possit cognosci, nisi rem aliam in obliquo cognoscendo: sed nulla virtus creata potest cognosci, quin cognoscatur effectus in illa contentus: ergo ad illos transcendentales refertur. Secundò virtus productiva caloris cum igne identificata, etiam si independens sit à possibilitate caloris, tamen diverso modo se habet respectu caloris, quem etiam implicat, quatenus est ex se, virtualiter continebit, quæ respectu frigiditatis, ut dicebam numero præcedenti: ergo ex se aliquid habet respectu caloris, quod non habet respectu frigiditatis, quod cum sit in ordine ad aliud respectuum dici debet, & cum sit quid identificatum cum virtute ignis respectuum transcendentalem purè appellatur.

6 TERTIA CONCLUSIO. Respectus transcendentalis causæ non est ad puram possibilitatem effectus existentia seclusa; sed ad ipsam formalissimam existentiam effectus. Probatur conclusio ex identitate possibilitatis cum existentia; ex qua inferitur non posse possibilitatem intrinsecam rei terminare respectum aliquem, quem existentia non terminet. Secundò efficacius: virtus productiva dicitur ordinem ad illud, quod dicitur virtualiter in illa contentum,

tanquam effectus in causa; sed id quod est contentum in virtute productiva tanquam effectus in causa est ipsa formalissima existentia rei: ergo virtus productiva ad formalissimam rei existentiam dicit respectum. Maior est certa, non enim continet: Minorem probò. Id continet virtus productiva virtualiter in se, quod extra se ponit, & quod attingit media causalitate, sed quod extra se ponit, & quod attingit media causalitate, imò & quod potest ponere extra se, & quod potest attingere media causalitate est formalissima effectus existentia, ut ultimò ad actum reducatur: ergo id, quod virtus productiva intra se virtualiter continet est formalissima rei existentia, & non pura possibilitas, ut distincta ab existentia.

QUARTA CONCLUSIO. Respectus causarum non est ad aliquam rationem communem ab effectibus abstractam, sed ad ultimas differentias individuales cuiuscumque singularis effectus. Conclusionem hanc lætè tradit Hurt. disp. 8. Physic. sect. 3. per quinque subsectioniones ubi plura tradit, quæ ad doctrinam conclusionis traditæ spectant. Partim ego rem ostendo. Relatio causæ est ad id, quod in se continet, & quod attingit media causalitate, & ponit extra se. Sed causa non in se continet, neque attingit media causalitate, aut ponit extra se rationem aliquam communem omnibus effectibus, sed singulos effectus in particulari cum sua ultima individuali differentia, quæ à causa producit: ergo non refertur transcendentaliter ad aliquam rationem communem: sed ad singulos effectus individualiter sumptos. Hæc est potissima; & formalissima huius conclusionis ratio, idèò illi superfedere, & alijs minus efficacibus parco, ne illius veritatem omnino certam suspèctam reddam. De obiectis potentiarum intentionalium hic agere nonnulli, quod alienum à causarum disputatione, potentia enim non est causa obiecti: sed actus respiciens obiectum, ad quem individualiter sumptum refertur relatione transcendentali, sicuti ignis refertur ad calorem; relatio vero potentia ad obiectum non est immediata: sed medio actu, & ita rationem illam obiecti respicit potentia, quam respicit actus, medio quo potentia obiectum respicit, ex quo inferres potentiam intellectuum producentem intellectum individualem respicientem rationem individuum obiecti medio hoc actu respicere rationem individuum obiecti, & eandem potentiam producentem alium actum, qui respiciat rationem communem obiecti præcisam à differentia individuali medio illo actu respicere rationem communem præcisam à differentia individuali, quia respicientia potentia ad obiectum, non distinguitur à respicientia actus ad obiectum, sed respicientia, quæ habet actus per se ipsum tribuitur potentia, à qua producit, quæ immediatè, & per se obiectum non respicit, sed tantum quatenus producit actum respicientem obiectum. Neque respectus ille mediatus potentia ad obiectum est respectus causæ ad effectum, quia potentia respicit obiectum medio actu, qui non respicit obiectum relatione causæ ad effectum.

QUINTA CONCLUSIO. Effectus omnes transcendentales refertur ad causam primam, & ad alias secundas, à quibus procedunt. Ratio est: Quilibet effectus ex se habet capacitatem ad terminandam causalitatem procedentem à causa prima, & ab hac causa secunda, & non ab alia, & virtualiter continetur in causa prima, & in hac causa secunda, & non in alia, ex quo fit illi qui intuitivè penetrat effectum, & cognoscat hanc capacitatem terminandi causalitatem, & continentiæ passivum effectum in causis non posse effectus cognoscere sine habitudine, seu respectu ad causas, quas obliquè cognoscat, ut terminos illius habitudinis. Præcipua difficultas, quæ in hac materia poterat adduci, petenda erat ex eo quod non possit dari realis relatio transcendentalis ad terminum non realem, & repugnantem, quam solui Punct. 2. ubi oppositum probavi.

§. II.

De causa increata.

DE omnipotentia difficilior potest in hac questione iudicium ferri, præcipuè iuxta principia tradita, ex quibus negatio connexionis negationem relationis non arguit. Authores citati Punct. 4. asserentes omnipotentiam non esse connexam cum effectuum possibilitate negant aliquam relationem transcendentalem dicere ad effectus, ad huc ut possibiles, non ex alio capite, nisi quia relationem sine connexionem non admittunt. Ex his qui omnipotentiam connexam

connexam cum possibilitate constituunt, transcendentaliter referri negant P. Soar. P. Faol. & P. Heric. relati n. 1. Cæterum P. Grand. citatus Punct. 4. n. 2. & P. Didac. Ruiz de Trinit. disp. 62. sect. 2. asserunt dari in Deo respectum transcendentalem ad creaturas, non solum possibiles, sed etiam existentem, asseruntque prædictum respectum esse reale intrinsecam perfectionem Dei Gregor. Arimineni. in 1. distinct. 30. q. 3. conclus. 3. dixit Deum ab æterno referri ad creaturas non existentes, quia illarum est causatiuus videlicet verbis tradidisse puto de omnipotentia conclusionem quam præcedenti ego tradidi de causis creatis videlicet referri ad existentias, quas in se virtualiter continent, & quas possunt causare, etiamsi creaturæ non existant, imò etiamsi non sint possibiles, quia ratio, propter quam causa creata ad effectum referretur est, quia illius est causatiua, seu quia illum in se continet, & quatenus est ex se illum potest producere, siue effectus sit possibilis, siue impossibilis, quod est valde extrinsecum causæ & respectui, qui cum illa identificatur. Gabr. tom. 1. in 1. p. disp. 104. c. 3. suppreffo nomine refert recentiores quosdam asserentes omnipotentiam dicere relationem transcendentalem ad creaturas, & P. Hurt. disp. 15. Met. sect. 9. docet probabilem esse opinionem admittentem hos respectus transcendentales in omnipotentia, licet ipse oppositam amplectatur.

11 In meis principiis facilius videtur posse hunc respectum transcendentalem in Deo admitti, quia cum respectus transcendentalis non dicat connexionem cum termino, absque vlla dependentia Dei à creaturis, & absque vlla imperfectione poterit respectus iste in omnipotentia constitui. Deinde consequenter ad id, quod diximus de causis creatis videtur eodem modo philosophandum esse de causa increata, cum eodem modo constituamus causas creatas, & increatas absque vlla connexionem cum possibilitate effectuum, quos in se continet. Verge ex eo quod ignis sit productiuus caloris independentem à caloris possibilitate, qui intuitiue cognoscit ignem debet cognoscere ignem quatenus est ex se posse calorem producere, quod fieri nequit sine apprehensione caloris ergo eodem modo, qui cognoscit omnipotentiam esse productiuam caloris, debet apprehendere calorem, id quod quilibet virtus creata habet respectu aliquorum effectuum, habet virtus omnipotentia respectu omnium, & sicut virtus creata non potest intuitiue cognosci non cognitis certis effectibus, quos potest producere, ad quos transcendentaliter referretur, quia sine illis non valet cognosci, sic omnipotentia cognosci non poterit, quin cognoscantur omnes effectus, quos in se continet, saltem sub aliquo conceptu confuso, & vniuersali, & ad illos transcendentaliter referretur, quia sine illis cognosci non poterit.

12 Cæterum grauis me tenet difficultas ne in hanc abeam sententiam, quia si concedamus omnipotentia referri transcendentem ad effectus possibiles, cum quibus nullam habet connexionem. eo modo concedendum est transcendentem referri ad hircoceruum, hippocentaurum, & aliam quamcumque chimæram. Ratio est facilis: Omnipotentia quatenus est ex se, non solum est potens producere calorem possibilem, sed hircoceruum impossibilem, quem absolute ex virtutis, quæ habet absolute potest producere, si ille ex se non repugnet: ergo si ex eo quod omnipotentia ex se sit productiuus caloris independentem ab illius possibilitate, vel impossibilitate, non potest intuitiue cognosci, quin saltem apprehendatur calor, & ad hunc transcendentem referretur: sic ex eo quod omnipotentia ex se sufficiens sit producere hircoceruum independentem ab illius possibilitate, vel impossibilitate, non poterit intuitiue cognosci, quin apprehendatur hircoceruum, & ad illum transcendentem referretur omnipotentia, quæ quatenus est ex se, eodem modo se habet respectu effectus possibilis, & impossibilis, ad vtrumque enim Deus ex se sufficientem virtutem habet, quæ ad actum reduci nequit respectu effectus impossibilis, non ex defectu virtutis seu potentia, sed ex repugnantia ipsius effectus. Dicere autem omnipotentiam intuitiue cognitam determinare ad apprehensionem omnis chimære excogitabilis paradoxum est. Neque sufficit dicere tantum determinare ad cognitionem omnium chimærarum sub conceptu confuso, & vniuersalissimo, quo dicat, qui intuitiue videt omnipotentiam, omnipotentia ex se virtus est sufficiens ad producendum, quidquid non implicauerit, quia Deus non apprehendit obiecta sub confuso modo; sed vnumquodque valde distinctè,

Francisc. de Ouedo, Philosoph. Tom. 1.

& ita Deus eo ipso quod suam omnipotentiam cognoscat, tenebitur ex vi omnipotentia apprehendere quamcumque excogitabilem chimæram, & habere hoc iudicium: mea omnipotentia ex se sufficiens est producere hircoceruum, quo iudicio obliquè tanget hircoceruum, & sic de omnibus chimæris, quæ confingi possunt. Deinde quidquid sit de modo, quo chimære deberent cognosci ex eo quod omnipotentia intuitiue cognosceretur, si omnipotentia determinat ad illarum cognitionem transcendentem referretur ad illas, quod multis plus quam temerarium videbitur, licet alij forsan non adeo seuerè de hac re sentiant, cum relatio transcendentalis iuxta nostra principia non importet aliquam connexionem, neque dependentiam à termino. Deinde cum omnes qui omnipotentiam constitutiuit non connexam cum creaturis possibilibus, & asserunt hircoceruum esse ab hac numero omnipotentia producendum si per impossibile fieret non repugnans, concedunt omnipotentiam de facto existentem ad producendum hircoceruum, & illum in se virtualiter continere, licet de facto possit eum producere propter repugnantiam, quam inuoluit ipsius existentia, & admittunt omnipotentiam esse ex se continentiam virtuales illorum, quæ de facto implicant, sic non videtur graui censura dignum admitti relationem transcendentem in omnipotentia absque vlla connexionem, seu dependentia respectu illorum, quorum in eadem omnipotentia virtualis admittitur continentia.

13 Nihilominus inauditum hucusque fuit omnipotentia transcendentem referri ad entia, quæ de facto possibilia non sunt, & non sine ingenti paradoxo diceretur. Ideo censeo omnipotentiam ad nullum effectum, quem in se continet, transcendentem referri, neque ex vi illius intuitiue cognita debere apprehendi aliquem effectum in illa contentum. Moueor à posteriori ad negandum omnipotentia respectum ad creaturas possibiles, ne cogar concedere omnipotentiam referri transcendentem ad omnes chimæras excogitabiles, quod nemo admittit, & mihi est valde absurdum. Rationem à priori eiusdem conclusionis sic conficio: omnipotentia eo ipso, quod virtus est infinita, ex se potens est producere quidquid non implicauerit, & eodem modo se habet respectu omnium producibilium, & nihil speciale habet respectu huius effectus, quod non habet respectu aliis cuiuscumque: omnes enim eminenter in se continet: ergo ad hoc vt beatus, vel Deus intuitiue cognoscat id, quod nos cognoscimus per hos conceptus, omnipotentia quatenus est ex se, est potens producere hominem, & hircoceruum si non implicent, & præcisè quia hircoceruus implicat non potest illum producere, non ex defectu virtutis, sufficit intuitiue cognoscere infinitatem omnipotentia, quæ dicit intrinsecè, & in se hanc eminentissimam omnium continentiam, ex vi cuius Deo inest virtus ad producendum quemcumque effectum assignabilem, si ipse in se non repugnet, & tunc non ex defectu virtutis requiritur ex parte actus primi; sed ex repugnantia ipsius producti non poterit, sufficit ergo ad hoc vt omnipotentia intuitiue cognita penetraret, cognosci ipsam esse virtutem productiuam infinitam, cuius infinitatem nos concipere non possumus, nisi cum ordine ad vniuersos effectus, ad quos ipsa se potest extendere, beatus autem, qui omnipotentiam, vt est in se cognoscit, id percipit per simplicissimum conceptum attingentem virtutem productiuam infinitam, cuius infinitas importat extensionem ad omnes effectus, ita vt nullus possit illius actiuitatem subterfugere, neque illius actionem, si ipse in se non repugnet, tunc enim, & actio ad ipsum terminata repugnabit.

14 Ex hac ratione disparitatem deprehendes inter virtutem productiuam creatam, & increatam omnipotentiam, propter quam virtus productiuus creata relationem dicat ad effectus, quos continet, quam non dicit omnipotentia, quia virtus productiuus creata certos, & determinatos effectus in se continet, quos, & non alios, potest producere, & ita speciali modo se habet ad illos, quos continet, quo non se habet ad alios, quæ specialis habitudo cognosci nequit non cognitis effectibus, quos specialiter virtus illa eminenter continet; omnipotentia verò nullam specialem habitudinem dicit ad aliquem effectum; sed æquè est potens ad omnes effectus, & non solum se extendit ad omnes possibiles, sed etiam eadem existentem se extenderet ad omnes, qui modo implicant, si illorum repugnantia impedimento non esset, vt ab omnipotentia producerentur: si enim ab

hircoeruo repugnantiam præcideres eodem modo posset produci à Deo ex vi virtutis, quam modo habet, nulla alia illi adueniēte, ac potest modo produci homo, qui de facto producit, quod proprium est infinitæ virtutis, nulla enim virtus creata potest dari, ex vi cuius primum esse accipere possit tanquam à causa principali quidquid in rerū natura producit, etiam illud quod modò repugnat, si fieret non repugnans. Negandus ergo omnipotētiæ respectus aliquis ad effectus, quos in se continet ratione huius vniuersalissimi modi illos continendi nulla habita ratione ad naturam huius, vel illius, cuiuscūque enim natura effectus assignatur, Deus ex se habet sufficientem virtutem ad illum producendum, & illum absolute poterit producere absque vilo impedimento, si effectus in se repugnantia non inuoluat. Secundum hanc doctrinam non renuerem concedere omnipotentiam dicere respectum transcendentalem ad hos effectus, qui modo sunt possibiles, si illam cum his possibilibus connexam constituerem, quia omnipotentia connexa cum his possibilibus, quæ eadem non esset si hircoeruus fieret non repugnans, adhuc præcisè repugnantia hircoerui diuerso modo se haberet respectu hircoerui non repugnantis, ac se habet modò respectu hominis non repugnantis, quia nunc existente non repugnantia hominis illi coexistit omnipotentia, & illum potest producere, si tamen daretur non repugnantia hircoerui, omnipotentia, quæ modo consideratur connexa cum his possibilibus, quæ sunt de facto, non posset existere, neque valeret hircoeruum non repugnantem producere, quod iuxta meam sententiam est contra conceptum omnipotentia, vt dicebam Punct. 4. num. 11. idē absolute pronuncio omnipotentiam nullam habere connexionem cum possibilibus, & eandem omnino futuram, si effectus omnes, qui modò sunt possibiles, fierent impossibiles, & illi qui modo repugnantiam inuoluunt, in non repugnantiam transirent.

PUNCTUM VII.

Quomodo effectus cognoscantur in causa, & quinam illorum cognosci debeant.

Cum natura relationis transcendentalis in eo sita sit, vt non possit vnum sine alio cognosci, plurimum conduceret ad perfectam cognitionem relationum, quas dicunt causæ ad effectus agnoscere quo modo effectus cognoscantur in causa, & an in causa intuitiue cognita cognosci debeant omnes effectus, quos ipsa continet, vel illorum aliqui, & an illi, qui cognoscantur debeant cognosci sub vniuersaliusque individuali differentia, vel sufficiat ipsos sub aliqua communi ratione cognosci?

1 P. Vasquez 1. part. disp. 50. & 60. locis iam citatis Becan. tract. 1. q. 4 & 8. Albert. q. 2. Theologica, Alarcon tract. 2. de scientia, disp. 2. c. 3 & apud hos Scotus, Bonauentura, Maior, Marf. Almain. Gabriel, & Ochamus asserunt in omnipotentia nullam creaturam possibilem agnosci. Assentior conclusioni, quam tradidi Punct. præcedenti, verum tamen si rationi horum Doctorem assentirem, non solum in omnipotentia, sed neque in alia quacumque causa creata effectus aliquis cognoscatur, prædicti enim auctores ex eo negant creaturas in omnipotentia cognosci, quia omnipotentia indifferens est, vt coniungatur cum possibilitate creaturarum, vel cum ipsarum repugnantia, ac proinde non potest ducere in cognitionem possibilitatis, cum qua connexa non est: cum ergo ego defendam nullam causam creatam connexam esse cum possibilitate effectuum, quos in se continet, quidquid inferatur in omnipotentia ex eo præcisè quod connexa non sit cum effectuum possibilitate, poterit in quacumque alia causa inferri, ideo oportet huius rationis momenta perpendere.

3 P. Heric. disp. 51. tract. de visione c. 3. docet sufficere continentiam virtuales creaturarum in omnipotentia, etiam si relatio, aut connexio non intercederet, vt possent in ipsa omnipotentia cognosci, quod docuerat P. Soar. lib. 2. de attributis, c. 25 & P. Arrub. disp. 3. c. 3. docet Deū ex vi penetrationis essentia cognoscere creaturas posibles, cū quibus nullam connexionem inesse alicui Deī intrinseco prædicato defendit, in quorum sententia non rectè inferitur præcisè ex indifferentia omnipotentia, vt coniungatur cum creaturis possibilibus, vel cum illarum repugnantia non posse creaturas posibles in omnipotentia cognosci.

Censeo in causa siue creata siue increata indifferens vt coniungatur cum possibilitate effectuum, & cum communitate alicuius effectus, id enim quod cum alio connexa non est, quantum intuitiue cognoscatur non potest intellectu penetrare, vt de illo iudicium ferat, imò quò magis vtutemque extremum, quæ magis cognoscatur indifferens ad intellectum ad iudicandum, quod etiā illorum verè existat. Ceterum hæc indifferens non impedit tale medium de terminare intellectum ad apprehensionem obiecti, cuius probabilis quod indifferens est vt coniungatur cum obiecto, & cum negatione illius, & ex hoc capite non potest esse medium sufficiens, vt in illo iudicium talis obiecti, & est determinatum ad representandum hoc, & non aliud ibi distinctum, & ita vt intuitiue cognoscatur debet cognosci vt representatio huius obiecti, quod fieri nequit si hoc determinatum obiectum non apprehensiuè saltem cognoscatur.

Ex alio capite creaturas posibles adhuc apprehensiuè in omnipotentia non cognosci, omnes effectus virtualiter contentos in quacumque alia causa creata in illa tanquam in medio debere apprehensiuè cognosci statui Puncto præcedenti, vbi propugnauit relationem transcendentale causæ creatæ ad effectus, quos virtualiter continet, & eandem relationem in omnipotentia impugnauit. Ceterum ex hac doctrina non leuis insurgit difficultas circa modum cognoscendi in causa creata effectus in illa contentos, & quinam illorum debeant cognosci an omnes, an tantum illorum aliqui? Exempli gratia: Agnosco intuitiue ignem, qui virtutem habet producendi plures calores numero distinctos, inquiritur an ex vi huius intuitiue cognitionis debet ego apprehendere omnes calores contentos in illa virtute secundum vltimam differentiam individualē illorum, vel sub aliqua ratione communi, vel tantum illorum aliquos, hos vel illos? Similem, imò omnino eandem questionem exagitant Theologi asserentes creaturas posibles cognosci in omnipotentia, qui dubitant, an omnes, an illarum aliqua, an sub communi aliqua ratione, an sub propria vniuersaliusque differentia cognoscendæ sint? Dicam quod iudicium Theologi, asserentes creaturas in omnipotentia cognosci, ferant de hac questione in omnipotentia, quod eodem modo ferendum est in qualibet alia causa creata respectu effectuum, quos in se continet.

Videri omnes creaturas posibles in omnipotentia defendunt Gorfred. quodlib. 9. q. 3. Bassol. q. 4. prolog. art. 1. Durand. in 3. dist. 4. q. 2. & in 4. dist. 49. q. 3. Albert. Magn. in 3. dist. 14. Nō omnes creaturas posibles, sed aliquas in omnipotentia videri docent D. Thomas 1. p. q. 11. art. 7. & 8. & ibid. Caiet. Bañez, & Zumel. P. Valent. punct. 6. P. Molina disp. 5. P. Soar. t. 1. in 1. p. lib. 2. cap. 26. Ferrara cum D. Th. tertio contra gentes cap. 56. Capreol. in 4. dist. 49. q. 6. Sot. quæst. 3. art. 3. Mouentur hi Doctores quia si omnes creaturas Beatus in omnipotentia cognosceret, Deum comprehenderet. Addunt alij talem cognitionem fore infinitam. Negat P. Heric. disp. 4. cap. 4. talem visionem fore comprehensiuam, & disp. 36. à num. 57. vsque ad 62. negat similiter talem visionem fore infinitam, ac proinde asserit ex his capitibus non repugnare beatum videre creaturas omnes in omnipotentia. Neque his rationibus fidet P. Arrub. quia propter aliam est meditatus ad probandum non posse dari cognitionem terminatam ad Deum, & ad creaturas posibles, quam non examino, quia ad rem modò non est definiere an talis visio repugnet, sed an necessariò danda sit ex eo, quod creaturæ posibles in omnipotentia cognoscantur, quod si affirmatiue concludatur, certum est, teneri admittere visionem terminatam ad Deum, & ad omnes creaturas posibles, Doctores, qui asserunt creaturas posibles in omnipotentia cognosci, si verò negatiue, nihil referat ad hanc questionem an talis cognitio aliunde possibilis sit necne.

P. Vasquez qui negat creaturas cognosci in omnipotentia tanquam in obiecto prius cognito, sic arguit disp. 50. c. 6. Omnipotentia æquè dicit ordinem ad omnes effectus posibles, æquè continet omnes, & omnino æqualem cognitionem

xionem habet cum omnibus; ergo vel omnes debent in omnipotentia cognosci tanquam in medio prius cognito, vel nullus est cognoscendus. Fateritur Herice ipsum argumenti difficultatem cognoscere: fateor ego me non conuincere solutionem ab ipso adductam, quam verbis D. Thom. referre dicit, in quibus eximiam Angelici Doctoris lego doctrinam, & solutionem quam D. Thom. dare non intendebat, ad prædictam difficultatem non reperio. Venio ad Hericij verba: asserit Deum posse producere hunc effectum, duo dicere: omnipotentiam, & hunc effectum ab illa distinctum, ac proinde posse illam sine hoc cognosci. Idem dicam ego de omnibus effectibus, & de omnibus simul sumptis ac proinde secundum hanc solutionem posset concludi omnipotentiam posse cognosci nullo cognito effectus, quod non concedit Herice, neque assignat rationem cur hic effectus, & non alius, in omnipotentia cognoscatur. Mito longiorem impugnationem, quæ posset peti ex hoc modo cognoscendi effectus, qui non dicit cognitionem illorum in omnipotentia, sed in se ipsis, siquid cognoscuntur in hoc quod est Deum posse producere effectus, quod secundum Herice dicit duo, omnipotentiam, & ipsos effectus.

8 Respondet P. Arrubal, disp. 26. cognosci hos effectus, & non alios propter diuersum modum concurrenti, quem habet essentia diuina per modum obiecti, quæ liberè concurret ad visionem per modum obiecti, ac proinde potest concurrere ad visionem harum creaturarum, potius quam illarum. Non facile percipio hunc diuersum modum concurrenti per modum obiecti, quem assignat Arrubal, quia essentia concurret ad visionem, sicuti quodlibet aliud obiectum tantum habet terminare cognitionem sui per suammet entitatem: sed omnia prædicata essentia eadem indiuisibiliter terminant quamcumque cognitionem beatam, cum eadem ab omnibus beatis cognoscantur: ergo habet eundem modum obiectiuum terminandi respectu omnium visionum, quia essentia diuina non alia ratione liberè terminat visionem, nisi quia liberè Deus in genere causæ efficientis concurret ad visionem, quæ producta, essentia diuina non potest illam non terminare, vel eandem terminare diuerso modo: male ergo assignat Arrub. differentiam hanc per ordinem ad diuersum modum terminandi, quia libertas in terminando tantum desumitur ex libertate, quam habet in producenda beati visione.

9 P. Granad. contr. 1. tract. 6. disp. 1. sect. 6. n. 36. docet causam formalem propter quam quædam creature videntur, & non aliæ, esse, ipsam visionem, & efficientem verò lumen gloria, non ratione maioris intensiois, sed quia ex suo indiuisibili conceptu est representatiuum harum creaturarum, & non illarum. Non quadrat solutio, quia non est questio an possit dari visio beata, quæ secundariò representet has creaturas, & non illas, quod certum puto, & facile potest Granad. formaliter in naturam visionis reducere, & efficienter in luminis naturam; sed an obiectum ex se possit determinare ad cognoscendas has, & non illas, quod fieri nequit ratione luminis, quia si hoc est tota ratio ut cognoscantur hæ creature, quæ de facto cognoscuntur visione beata, iam creaturæ istæ non videntur ex vi obiecti, neque in omnipotentia, seu essentia diuina tanquam in obiecto primario. Si verò obiectum cognitum est ratio, propter quam hæ creaturæ non cognoscantur, & non deseruit, ut cognoscantur aliæ, assignet Granad. rationem aliquam ex parte obiecti, propter quam determinet ad cognitionem harum, potius quam ad illarum cognitionem.

10 Respondent nonnulli Thom. aliquos beatos cognoscere plures creaturas, quam alij cognoscunt, qui magis penetrant diuinam essentiam. Contra: Omnes beati cognoscunt omnia prædicata, quæ sunt in diuina essentia: ergo per hanc maiorem penetrationem non apparet alicui beato ratio aliqua, quam omnes non videant: ergo nihil est ex parte obiecti primarij huius visionis determinans ad cognitionem harum creaturarum, quod non sit ex parte obiecti cuiuscumque visionis beate: ergo ex vi obiecti omnium visionum beatarum omnes easdem creaturas posibles attingent.

11 Dicendum est ex suppositione, quod in omnipotentia intuitiue cognita à Beato cognoscantur creaturæ posibles, siue apprehensiue, siue iudicatiue omnes cognoscendas esse sub conceptu quodam vniuersalissimo, & confuso, in quo conueniunt omnes creaturæ posibles. Ita docent Granad. supra n. 30. P. Arrub. disp. 26. c. 6. P. Soar. 1. part. lib. 2. Francisc. de Ouedo, Philosoph. Tom. 11.

c. 26. n. 14. Sot. in 4. dist. 49. q. 3. art. 3. concl. 3. Bañez & Albeccda q. 52. art. 8. & communiter Thom. Ratio est quia ad conceptum expressum & distinctum entitatis relatiue, seu connexæ, necessum non est distinctè cognosci indiuidua, seu species, quæ se tenent ex parte termini illius connexionis, seu relationis; sed sufficit omnia cognosci sub conceptu confuso, quo represententur quatenus conueniunt in ratione omnibus communi.

Contra hunc dicendi modum arguit Herice disp. 51. c. 6. 12
Omnipotentia non continet in se producibile in communi, quia nihil in communi produci potest, sed hoc, & illud producibile, & si connexa est cum creaturis possibiliibus, non est connexa cum aliquo conceptu vniuersali, sed cum hac, & cum illa creatura possibili, neque relatio causæ est ad rationem communem omnium effectuum, quos potest producere, sed ad singula indiuidua producibilia, & ad vltimas illorum differentias: ergo omnipotentia non debet determinare ad cognoscendam rationem aliquam communem omnibus effectibus, quos valet producere, sed ad omnes effectus in particulari cognoscendos, quia ad id debet determinare, quod in se continet, & cum quo habet connexionem, & relationem, si relatio aut connexio inest omnipotentia. Hæc obiectio quam plures malè torfit, quam ego facillimo negotio dissoluo. Concedo causam dicere ordinem ad omnes effectus in particulari, & ad vltimas illius differentias, & hac ratione assero cognita intuitiue quacumque causa, quæ determinet ad cognitionem effectuum, cognosci omnes indiuiduas rationes effectuum ex parte obiecti, non tamen ex parte modi, quia sufficit ad cognoscendam intuitiue causam relatum ad indiuiduos effectus secundum vltimam illorum differentiam cognosci hos indiuiduos effectus, & illorum vltimas differentias cognitione quadam confusa, & necessum non est quamlibet differentiam indiuidualem cognosci distinctè, ita ut ex vi illius cognitionis discernat intellectus inter hanc, & illam differentiam indiuidualem, sed sufficiet hanc, & illam se tenere ex parte obiecti cognitionis, licet cognitio inter hanc, & illam differentiam indiuidualem, seu inter hanc, & illum indiuiduum effectum non discernat, sed omnes inter se confusè cognoscat. Rem hanc mirè componit sententia negans præcisiones obiectiuas, quam defendo, secundum quam cum ego cognosco ens possibile in communi, ex parte obiecti nihil est commune huic, & illi enti possibili, sed hoc ens possibile, & illud ens possibile secundum suas vltimas differentias indiuiduales, omnia tamen inter se inuoluntè, & confusè cognita, & cognitio, quæ possibile in communi percipitur, ex parte obiecti attingit vltimas differentias cuiuscumque obiecti possibili, licet ex parte modi instat vnus omnia indiuidua possible attingat, quia ex vi huius cognitionis, etsi attingatur hoc indiuiduum possibile, non tamen fecernitur ab alio possibili indiuiduo. Hac ratione si inspiciamus id, quod se tenet ex parte obiecti huius conceptus vniuersalis, quo cognoscitur ens possibile, est idem formaliter quod se tenet ex parte termini connexionis omnipotentia, si hæc constituitur connexa cum quocumque indiuiduo singulariter sumpto, & cum illo quod se tenet ex parte termini relationis omnipotentia, si hæc constituitur relata ad omnes differentias indiuiduales cuiuscumque effectus, quem in se continet, licet ex modo cognoscendi omnia indiuidua sub conceptu communi, & vniuersali cognoscerentur, ita ut non posset intellectus exprimere conceptum, quo expressè iudicaret, vel apprehenderet hominem possibilem, ut distinctum ab equo, sed confusè eo modo quo dicit hominem esse possibilem, cum dicit animal esse possibilem, quod est dicere hominem, & equum & reliquas species animalis esse posibles.

Ob hanc rationem dixi ex vi omnipotentia cognoscendas esse omnes creaturas posibles sub aliquo conceptu communi, & vniuersali, si in omnipotentia creaturæ posibles cognoscuntur, & non dixi cognosci sub aliqua ratione illis communi, quia in mea sententia nulla potest dari cognitio terminata ad aliquid reale multis commune. Neque aliquid inconueniens est asserere ex vi omnipotentia cognosci ex parte obiecti vltimas differentias omnium possibilem dum dicatur ex parte modi cognosci sub conceptu communi, & vniuersali absque vlla distinctione possibilem inter se, quia hæc terminatio omnium possibilem ex parte obiecti secundum omnes differentias indiuiduales inest cognitioni abstractiue, & imperfectissimæ, quæ ego modo

apprehendo ens possibile, absque vlla distinctione inter Angelum, & hominem, & absque eo quod possim Angelum, vel hominem in particulari exprimere.

14 Ex his quæ ex hypothesi dixi de omnipotentia, seu in opinione illorum, qui asserunt in omnipotentia cognosci creaturas posibles habemus quid dicere debeamus de quacumque causa creata transcendentaliter relata ad suos effectus, & quid esset dicendum si non solum relata, sed etiam esset cum illis connexa, dicendum enim est determinare ad cognitionem apprehensiuam si tantum sit relata, & iudicatuam, si sit connexa, omnium effectuum quos in se continet, sub quodam conceptu vniuersali, & confuso, ex vi cuius non possit discerni inter hunc, & illum indiuiduum effectuum, licet ex parte obiecti omnes rationes indiuiduas effectuum terminent cognitionem. Rem declarat exemplum: cognosco intuitiue ignem potentem producere calorem, ex vi huius cognitionis cognoscendi sunt omnes calores cõtenti in illo cognitione quadam confusa, & vniuersali, ex vi cuius non discernatur inter hunc & illum calorem, licet ex parte obiecti hic, & ille calor secundum suas vltimas differentias terminent cognitionem. Quod si cognoscentio intuitiue virtutem productiuam repugnet cognitioni confusa effectuum, quos respicit virtus productiua, sicuti repugnat Deo, tunc effectus illi distincti cognoscuntur, illa tamen distinctio cognitionis respectu effectuum, qui secundario cognoscuntur, non erit ad existentiam obiecti primarij cogniti, sed ad existentiam cognoscentis, Dei v.g. cui repugnat cognitio, ex vi cuius aliquid obiectum cognoscat non distinctè, & non summe perfectè.

CONTROVERSIA XI.

De reliquis membris diuidentibus.

1 **R**ELIQUA membra in quæ ens diuiditur sunt Actio, Passio, Præsentia, Duratio, Situs, Habere, de Actione, & Passione dixi Contr. 12. Physic. De Præsentia disputaui Controu. 15. Physic. De Duratione egi Controu. 16. Physic. nihilque de his dicendum superest, supposita doctrina tradita locis citatis.
2 **S**ITVS est modus, quo quis talem positionem habet in loco, ratione cuius stare, sedere vel cubare dicitur. Modus iste realiter à Præsentia circumscriptiua non distinguitur, potest tamen formaliter distingui, in eo quod præsentia tantum dicat partes sui, quarum quælibet proprium respicit spatium absque vilo respectu ad aliam partem. Situs verò dicit præsentiam cuius partes inter se certam proportionem, & correspondentiam habent ex vi cuius hæc pars ab illa illam tantum, & non aliam habet distantiam, qui respectus, seu partium distantia in ordine ad ipsas à præsentia ipsarum, & à totius præsentia realiter nõ distinguitur. Præsentia definita neque situs est neque situm fundat, quia corpus, siue spiritus indiuisibiliter respiciens secundum se totum, & secundum quamlibet partem sui spatium diuisibile, neque stare, neque sedere dicitur. Si verò defendas præsentiam definitiuam corporis diuisibilis existentis in spatio diuisibili dicere repetitiones plurium circumscriptarum, teneris dicere corpus illud debere præsentiam quamdam ex vi cuius sedere diceretur, si aliam præsentiam non haberet, & aliam ex vi cuius diceretur stare, si præsentia aliis careret, & sic de aliis sibus iudicium est ferendum. De facto tamen corpus illud non diceretur sedens, neque stans, quia sessio, seu situs dicit hanc præsentiam, & carentiam alijs in eodem spatio, ex vi cuius partes corporis diuersa distantia proportione collocentur.
3 **H**ABERE dicitur de quacumque re ad nos pertinenti, sicuti habere pecunias, amicos, Patrem, vires, manus, &c. Hic tamen sumitur pro actu habendi aliquid distinctum, quo sensu dicimus hominem esse armatum, vel vestitum. Hunc modum existimo non distingui formaliter ab approximatione vestis ad subiectum, quod vestitum dicitur. Habere distinguitur à Situ, quia Situs dicit præsentiam tantum, stantis, vel sedentis cum ordine approximationis, vel distantia partium inter se: Habere autem dicit præsentiam duarum rerum habentis, & rei habitæ cum ordine præsentia vnius ad præsentiam alterius. Vnde actus habendi, seu habitio est denominatio resultans ex præsentia ipsius ha-

bentis, & rei habitæ. Subiectum habitus, seu habendi tantum est homo, quia solus homo dicitur vestitus, vel armatus in communi modo loquendi: improprie tamen solet extendi ad alia animalia, & improprie adhuc ad res inanimatas.

CONTROVERSIA XII.

De ente rationis.

RATER Soares in præfatione disp. 54. asserit errorem esse Dialecticum dicere ens rationis ad Dialecticum spectare, quod proprium opus est Metaphysici, qui de ente rationis disputat, & ita de ente rationis, quod illi opponitur debet disputationem constituere.

PUNCTVM PRIMVM.

Entis rationis definitio.

CVM plerumque res à posteriori per effectus, & aliquando à priori per causas nobis innotescant, antequam illarum essentias, & quidditatiuos conceptus sciremur, disputationem circa illius existentiam præmittere solemus, & prius inquirimus, an sit res, deinde quid sit in ente verò rationis, cum effectus nulli nobis suppetant, neque aliquam illius extrinsecam causam inuenire possimus, quæ prius nobis illius existentiam, quam essentiam indicent, nequeunt prædictæ quæstiones separari, imò si separanda sunt, necessum est præcedere, quæ posterior esse solet, cognita enim essentia entis rationis, poterimus postea definire, an sit vel non sit.

Definitio entis rationis à ferè omnibus recepta hæc est: *Id quod solum habet esse obiectiuè in intellectu.* Potest aliquid habere esse in intellectu subiectiuè & effectiuè, & obiectiuè. Subiectiuè habent esse in intellectu omnes illius actus, qui in intellectu recipiuntur, effectiuè in intellectu, seu potius ab intellectu habent esse iisdem actus intellectus, qui ab intellectu producuntur, item quodlibet artificiosum opus cuius exequitio intellectus operatione fuit directa. De hoc duplici modo habendi esse in intellectu modo non agimus, neque pertinet ad constitutum entis rationis, potius enim illa, quæ huiusmodi habent esse in intellectu necessariò sunt entia realia realiter existentia. Tertio alia dicuntur habere esse obiectiuè in intellectu, quod nihil aliud est, quàm intellectui obiecti, seu illius actum terminare, esseque intellectus obiectum, quapropter omnia, quæ cognoscuntur, dicuntur actu habere esse obiectiuè in intellectu & omnia, quæ possunt cognosci, seu sunt cognoscibilia, dicuntur habere esse possibile in intellectu. Cæterum ex his, quæ habent esse obiectiuè in intellectu plura sunt, quæ præter illud esse obiectiuum, quod intellectu habent, gaudent alio esse physico, & reali, seu propriis loquendo, quæ non tantum illud esse quod obiectiuum habent in intellectu, formaliter vt obiectum, sed etiam extra intellectum independenter ab eo quod illi obiectantur, equus v.g. qui habet esse obiectiuum in intellectu cognoscentis illum, præter illud obiectiuum statum in se habet suum esse, ratione cuius etiam non cognosceretur, existeret in se ipso. Huiusmodi entia non dicuntur entia rationis, sed realia, neque illis competit prædicta definitio, cum non tantum habeant esse obiectiuè in intellectu, sed physice in se ipsis, & prædicta definitio exposcat in suis definitis habere esse obiectiuè in intellectu, & non illud physice in se ipsis habere.

Ex his essentia entis rationis facillè deprehenditur, illud enim dicitur ens rationis, quod cognoscitur, quod est habere esse obiectiuè in intellectu, & quod nullum esse habet extra intellectum, ac proinde physice in se ipso non existat. Consentit acuti quidam recentes ens rationis non dicere essentialiter actu cognosci, sed tantum posse cognosci, quia antequam ens rationis cognoscatur actu, & habeat esse actuale, habet suum esse possibile, ex eo quod possit cognosci, & in illo possibilitatis statu retinet suam essentiam, quæ non includit existentiam, sicuti essentia

essentia hominis non dicit illius existentiam, & ita homo possibilis totam suam retinet essentiam. Dupliciter posset intelligi essentiam entis rationis non dicere actu cognosci sed posse cognosci. Primum eo sensu, quo dicere solemus essentiam hominis non consistere in hoc quod est actu ratiocinari, sed in hoc quod est posse ratiocinari, & essentiam quantitatis non consistere in actuali impenetratione, seu extensione, sed in hoc quod est petere extensionem, seu impenetrationem, ratione cuius potest existere homo quin actu ratiocinetur, & quantitas quin actu sit extensa, aut impenetrata eo præcisè, quod homo possit ratiocinari, & quantitas petat extensionem, & impenetrationem. In hoc sensu alienum est ab omni veritate essentiam entis rationis consistere in hoc quod est posse cognosci, quia nullum aliud habet esse præter hoc quod est actu cognosci, & ex eo præcisè quod cognoscatur habet suum primum esse.

4 Alio sensu potest dici essentiam entis rationis tantum dicere posse cognosci, hoc est essentiam metaphysicam entis rationis ut præcisè ab existentia non dicere hoc quod est actu cognosci, seu ipsam terminationem passivam cognitionis actu existentem, sed tantum ut possibilem, quia sicuti essentia metaphysica entis rationis non dicit ipsam ens rationis existere, ita non dicit existere terminationem passivam cognitionis, per quam constituitur, sed hanc terminationem ut possibilem eo modo, quo consideratur ens rationis. In hunc sensum videntur loqui recentiores, in quo neque aliquid impugnandum, neque notandum in illorum doctrina invenio, nullum enim ens, ut purè possibile, dicit actu existere id per quod essentialiter constituitur, sed eo modo, quo ens intelligitur, intelliguntur omnia illius prædicata constituita. Sic homo possibilis non dicit actu existere potentiam formalem, aut radicalem ratiocinandi per quam constituitur, neque vno possibilis dicit actu esse extrema, ex vi illius vnica, licet illius essentia non consistat in hoc quod est posse vni, sed in ipso formali actu vniendi, & quoties intelligitur vno intelligitur actus vniendi, si vno est possibile, intelligitur actus vniendi possibilis, non dico potentiam physicam ad actum vniendi in statu possibilitatis, seu in potentia metaphysica, in quo nullam dicit formalitatem distinctam ab ipso actu exercito, sic de ente rationis philosophandum est, quod dicit essentialiter actum passivè cognoscendi, & actualem terminationem cognitionis, seu actu cognosci ita ut implicet existere quin actu cognoscatur, & hoc fit totum suum esse: poterit tamen intelligi ens rationis possibile ex eo, quod intelligatur possibile hoc quod est actu cognosci, sicuti actio consistit in determinatione actuali principij effectiui, & intelligi potest possibile, ex eo quod intelligatur possibile determinatio principij effectiui, etiam si nullum principium sit actu determinatum, & vno dicit essentialiter actu necesse extrema, poterit tamen intelligi vno possibile ex eo quod possibile intelligatur hoc quod est actu necesse extrema etiam si nulla extrema existant actu connexa. Ex hoc tamen nemo ausus est asserere essentiam vnionis consistere in hoc quod est posse vni, sed absolute dicendum est consistere in actu vniendi, qui intelligitur existens quando vno fit existens, & intelligitur tantum possibile quando vno fit tantum possibile. Sic absolute dicendum est essentiam entis rationis consistere in hoc quod est actu cognosci, quod erit existens quando ens rationis sit existens, & erit tantum possibile metaphysicè quando ens rationis tantum sit possibile.

5 Secundum hanc doctrinam illud erit ens rationis, quod actu cognoscitur, seu habet esse obiectivè in intellectu, & non habet aliud esse extra intellectum, seu quod est obiectivè in intellectu, & non physicè in se ipso. Sed insurgit difficultas, an quando ego iudico existere aliquod obiectum, quod re vera non existit, sed posset absque vlla contradictione existere, v.g. quando dico Petrum currere qui posset currere, & potentiam habet ad currendum absque vlla actus currendi repugnantia, & de facto non currit, an tunc cursus ille actualis obiectivè existens in intellectu dicendus sit ens rationis. Asserunt Hurtad. dif. 19. sect. 5. & Arriaga. disp. 6. lect. 3. subsect. 1. quia cursus ille actualis eo modo, quo intellectui obicitur nullum habet esse præter obiectivum in intellectu, quia etiam si in se sit possibile, non tantum est, ut possibile, sed ut existens, quia ratione intellectum non habet esse, & ita tantum est obiectivè in intellectu quod est formaliter esse ens rationis.

6 Huiusmodi obiecta tantum possibilea actu terminantia

circa ipsorum existentiam non esse entia rationis fert communis sententia, quæ ego, ut veriorè amplector. Ratio est: possibilitas intrinseca rei, & existentia ipsius ex parte obiecti intrinseca, & in se non distinguuntur: ergo idem obiectum habet iudicium quod fertur in possibilitatem cursus Petri, cum dico *cursus Petri est possibilis*, & iudicium quod fertur in existentiam eiusdem cursus cum dico *cursus Petri est existens*: sed obiectum prioris iudicii non est ens rationis: ergo neque obiectum posterioris iudicii erit ens rationis, quia implicat idem obiectum absque vlla formalitate intrinseca invariata esse ens rationis, & non esse ens rationis. Possibilitatem intrinsecam rei, & illius existentiam formaliter non distingui ex parte obiecti probavi cum Hurtado, & Arriaga Contion. secunda, Puncto secundo. Prior consequutio, videlicet ferri in idem obiectum actum, qui attingit possibilitatem actus, & qui attingit illius existentiam, ex identitate inter possibilitatem, & existentiam legitime inferitur. Posterior per se nota videtur, quia ex apprehensione terminorum notum est non posse idem obiectum intrinseca invariata esse ens rationis, & non esse ens rationis, esse ens rationis, & esse ens reale.

7 Dices idem obiectum diuerso modo cognitum posse esse ens reale, & esse ens rationis respectu diuersarum cognitionum, sicuti idem obiectum respectu diuersarum cognitionum potest esse verum, & potest esse falsum. Contra: obiectum esse verum non tantum sumitur ab obiecto, sed ab obiecto & actu, vtrumque enim dicit veritas, & falsitas, ex quo rectè fit hoc obiectum cum hoc actu veritatè componere, & denominari verum respectu illius, & cum alio actu componere falsitatem, & respectu illius denominari falsum; obiectum autem esse reale, aut rationis debet sumi non ab actu per quem cognoscitur, sed ab illo quod intrinseca dicit obiectum, quod terminat actus ut ad quare ab actu distinctum: ergo non poterit obiectum dici reale, aut rationis per diuersos actus, quos terminat, si in se ut distinctum ab actibus, manet idem, sed necessariò dum permanet cum eisdem formalitatibus, quæ se tenent ex parte obiecti, siue eundem, siue diuersos actus terminet, semper habebit eandem omnino naturam entis realis, aut entis rationis, ita ut si respectu vnus actus sit ens reale, respectu omnium ens reale sit, si respectu vnus sit ens rationis respectu aliorum similiter ens rationis, sicuti obiectum quod respectu vnus actus est substantia, respectu omnium erit substantia, & obiectum quod respectu vnus actus est accidens respectu omnium accidens est, quia non ab actibus, sed à se habet esse substantiam, vel accidens.

8 Dices. obiectum habere hoc quod est esse ens reale non habere à se, sed ab actibus, quibus cognoscitur. Contra: quidquid obiectum habet ab actu intellectus, quo cognoscitur est illi extrinsecum: sed obiectum esse reale conuenit illi per suam essentiam, & per prædicata summè intrinseca: ergo non habet esse reale ab actu intellectus: ergo obiectum quod respectu vnus actus est reale, respectu omnium erit reale: ergo respectu nullius actus poterit esse ens rationis.

9 Argumentor secundo: quando ego iudicium fero de possibilitate intrinseca Petri non existentis, illa possibilitas non habet esse physicè in rerum natura, sed tantum obiectivè, & conditionatum, hoc est, quod absque vlla contradictione illud haberet. Sed totum hoc habet existentiam eiusdem Petri possibilis, & non existentis: ergo sicuti possibilitas Petri non existentis, dum terminat iudicium, & actu obicitur, quin habeat aliud esse absolutum, præter hoc quod est obicitur, non est ens rationis, ita neque existentia, etiam si obicitur iudicio, seu sit obiectum iudicii, & nullum habeat esse absolutum præter hoc quod est obicitur, ex eo quod illud habeat conditionatum, seu ex eo quod absque vlla contradictione existeret ex vi cuius possibile dicitur, non erit ens rationis, sed reale.

10 Ex his patet solutio ad argumentum Hurtadi & Arriagæ cui respondeo obiectum non existens, quod potuit existere sub illa ratione formali existendi, sub qua determinat iudicium, habere esse possibile, seu conditionatum, quod sufficit ut non sit obiectum rationis, sed reale. An sit de conceptu entis rationis aliter ac est cognosci dicà Punct. 7. n. 12.

PUNCTVM II.

An detur ens rationis, ubi illius quidditas magis explicatur.

Explicui quid nomine entis rationis intelligatur, & quas formalitates importet; videndum est modò, an ens rationis

rationis per formalitates explicatas constitutum possit existere. Est ens rationis, vt ex dictis constat *ens cognitum, quod, neque habet esse actuale, neque possibile*, videndum est modò, an possit dari ens cognitum, quod neque habeat esse actuale, neque possibile extra cognitionem, sed totum suum esse sit intra cognitionem, seu in esse obiecti.

2 Vallesius, quem aliqui recentiores sunt sequuti, negant dari entia rationis, de quibus multi hac vnica ratione actû esse putant. Prædicti auctores, aut cognoscunt entia rationis, quæ dicunt non posse existere, aut illa non cognoscunt. Si dicant illa non cognoscere reprehendendi sunt, quia audent iudicare de obiecto quod non valent cognoscere, insuper cõuincuntur facillè illa cognoscere, quia omnne iudicium, etsi negatiuum sit includit cognitione obiecti, de quo fertur iudicium: si dicant illa cognoscere, ergo conficiunt, & dantur entia rationis, quia facere ens rationis, & hoc existere nihil aliud est, quam cognoscere ens rationis, & hoc cognitum esse.

3 Alij non apertè negantes entia rationis asserunt ens rationis ex parte obiecti nihil factum includere, sed tantum plures existentias rerum inexistibilibus, in quorum aggregato consistit ens rationis, etsi quilibet entitas in illo inclusa seorsum sumpta, illiusque existentia realis sit. Negant ex parte obiecti aliquid in se absolutè factum, quod seclusum ab aliis entitatibus, cui adiungatur sit ens rationis contra quos posset fieri argumentum, quod modò faciebant contra illos, qui absolutè entia rationis negabant; necesse enim est ipsos cognoscere illud ens simplex factum, quod negant, quod eo ipso quod cognoscatur existit. Hac omitto, & pergo ad explicationem huius sententiæ. Auctores, qui affirmant ens rationis consistere in illo aggregato rerum inexistibilibus, quatum quælibet seorsum sumpta existere potest, duplici modo sententiam hanc defendunt. Affirmant quidam extrema, quæ vnica concipiuntur in illo aggregato vniri formaliter per ipsam cognitionem v.g. cum quis apprehendit hominem identificatum cum leone, apprehendit hominem realem, & leonem realem, quos vniri per propriam ipsius cognitionem, per quam hominem, & leonem in se distinctos instar vnus apprehendit eo modo, quo in constructione vniuersalis indiuidua, quæ ex parte obiecti plura sunt, fiunt vnum intentionaliter per cognitionem, ex vi cuius instar vnus apprehenduntur, nulla ex parte obiecti facta vnitate. Hac ratione explicatam sententiam hanc tradit P. Herice tr. de scientia Dei disp. 8. c. 1. n. 1. pro qua refert nostros Comimbriæ, quam nullo fundamento confirmat, sed asserit ab ipso in Dialectica propugnatam fuisse. Alij vnionem, seu identitatem extremorum, in quibus vnio, & identitas non potest intercedere, non in cognitione, sed ex parte obiecti in illo aggregato vnionem, vel identitatem aliunde arreptam constituunt, per quam extranea extrema concipiuntur vnita, & identificata: exempli gratiã apprehendit quis hominem identificatum cum leone, in hac apprehensione se tenet ex parte obiecti homo, & leo, & identitas, quæ est inter animal, & rationale, per quam apprehenduntur identificari homo, & leo, quin apprehendatur aliquid per se factum, quia homo, & leo, & identitas inter animal, & rationale sunt reales entitates. Similiter cû quis apprehendit Deum album, apprehendit Deum, albedinem, & inter Deum, & albedinem, realem informationem, quæ realiter est inrer albedinem, & agnum, in quibus obiectis nihil per se factum apprehendit, sed tantum ipsum aggregatum factum dici potest.

4 Sententia hæc vtroque modo explicata æquè displicet, quam per partes impugnabo, prius tamen contra auctores vtriusque dicendi modi noto, non rectè dicere ens rationis includere aggregatum rerum inexistibilibus, quia omnia illa, quæ in aggregato constituntur, non solum singula seorsum possunt existere, sed omnia inter se realiter coexistere valent, quia in sententia P. Herice, aggregatum, in quo consistit ens rationis; quo apprehenditur homo identificatus cum leone tantum dicitur ex parte obiecti hominem, & leonem, qui non solum existere seorsum; sed simul inter se, cum identitate ipsorum, quæ in cognitione consistit, coexistere valent. Similiter aggregatum, quod constituitur iuxta secundum dicendi modum includens hominem, & leonem, & identitatem inter animal, & rationale nullam entitatem includit, quæ nõ possit omnibus aliis coexistere, & de facto omnes coexistunt modo in hoc instati tẽporis, in quo existunt homo, leo, & idẽtas inter animal, &

rationale: ergo aggregatum, quod constituit veraque sententia, non solum dicitur entitates existibiles; sed coexistibiles, quæ de facto inter se coexistunt, neque aliquid fieri ex parte obiecti sint realia, neque ex parte actus quia ipsa cognitio realis est, negat ergo hæc sententia vtroque modo explicata dari entia rationis, quod non clarè illius auctores audent affirmare.

PRIMA CONCLUSIO. Contra primum dicendi modum quando ego apprehendo identificatum hominem, & leonem, seu rationale, & inanimabile, identitas horum extremorum non consistit in cognitione, sed in aliquo quod se tenet ex parte obiecti. Ratio esto, quando ego affirmo *homo est leo*, non tantum non apprehendo distinctionem inter hominem, & leonem, sed apprehendo distinctionem inter rem, quam his externis conuenire affirmo: ergo hæc identitas se tenet ex parte obiecti. Sed cognitio non se tenet ex parte obiecti, vt per se notum est, non enim quotiescumque ego per errorem dico *homo est leo*, cognosco cognitionem meam, neque ipsa cognitio est reflexa supra se ipsam: ergo identitas, quam apprehendo, & prædico non consistit in cognitione. Secundo: quando dico hominem esse lapidem, non apprehendo identitatem tantum intentionalem, sed entitatum physicam tenentem se ex parte obiecti apprehensi. Sed cognitio non potest esse identitas physica entitatum tenens se ex parte obiecti, sed tantum intentionalis tenens se ex parte actus: ergo non apprehendo identitatem, quæ in cognitione consistit. Maiorem probò: cetera patent. Quando ego apprehendo, seu iudico hominem esse leonem, physice à parte rei esse idem apprehendo, seu iudico esse idem per identitatem physicam existentem à parte rei, quæ verè non est, ideoque illud iudicium est falsum, quod verum esset, si tantum attingeret identitatem intentionalem, quæ verè est dum existit cognitio, in qua consistit: ergo apprehendo, seu iudico identitatem physicam, & realem tenentem se ex parte obiecti.

SECUNDA CONCLUSIO. Quando homo, & leo apprehenduntur identificati, hoc est precisè non apprehensio positivè identitate, sed tantum apprehenduntur per quandam apprehensionem ex vi cuius non percipitur distinctio inter vtrumque, sicuti apprehenduntur in hoc complexo *animal*, illorum identitas negatiua consistit in cognitione, tunc autem nullum sit ens rationis, neque positivè dicitur *homo est leo*, sed tantum apprehenditur homo, & apprehenditur leo, & non apprehenditur distinctio inter hominem, & leonem. Probauit hanc conclusionem dum de vnitate vniuersalis disputabam, quam hic tradidi, vt notum fieret, quæ vnitas, vel idẽtas potest in cognitione consistere, & ne ex hac vnitate negatiua, quæ consistit in cognitione confusa, & quæ ex parte obiecti non apprehenditur, fieret argumentatio ad vnitatem, seu identitatem positivè tenentem se ex parte obiecti, quæ positivè de extremis prædicatur.

TERCIA CONCLUSIO. Quando homo, & leo apprehenduntur identificati, identitas apprehensa non est illa, quæ intercedit inter animal, & rationale, sed alia facta, & chimerica, quæ in nullo existit, neque existere potest. Probò hanc conclusionem: identitas inter animal, & rationale tantum identificat animal, & rationale, & non hominem, & leonem, sed identitas apprehensa identificat hominem, & leonem, ergo identitas apprehensa non est illa, quæ reperitur inter animal, & rationale. Dices identitatem, quæ est inter animal, & rationale non identificare realiter hominem, & leonem, sed illos identificare per rationem. Contra: identitas, quæ per rationem identificat hominem, & leonem apprehenditur per se ipsam immediate attingens hominem, & leonem: ergo apprehenditur cum quodam prædicato, ex vi cuius immediate attingit hominem & leonem: sed hoc prædicatû non reperitur in identitate reperia inter animal, & rationale: ergo identitas apprehensa habet aliquod prædicatû constitutum, quod non reperitur in identitate reperia inter animal & rationale: ergo non est eadẽ idẽtas, sed essentialiter ab illa distincta, quia id, quod habet aliquod prædicatû constitutum distinctum ab alio, ab illo distingui necesse est. Eandem rationem rursus breuiter expendo: identitas apprehensa inter hominem, & equum ex prædicato essentiali, quod intellectus in illa cõcipit est attingentia hominis, & equi, quia per se ipsam apprehenditur essentialiter attingens hominem, & equum, sed idẽtas, quæ est inter animal, & rationale nõ est attingentia hominis, & equi: ergo essentialiter distinguitur idẽtas, quæ apprehenditur inter

inter hominem, & equum ab identitate, quæ est inter animal, & rationale. Dices intellectum superaddere identitati, quæ est inter animal, & rationale attingentiam ad hominem, & equum. Contrà: illa attingentia, quam tu vocas superadditam non additur alicui, quod iam supponatur unio inter hominem, & equum, sed est id, per quod constituitur unio illa, quæ percipitur inter hominem, & equum: ergo unio percepta inter hominem, & equum constituitur essentialiter secundum hunc dicendi modum ex identitate inter animal & rationale, & ex illa attingentia, quam intellectus fingit: ergo est identitas chimerica conficta ex identitate reali, & attingentia ficta. Deinde quid sit de constitutio identitatis, illa attingentia ad hominem, & leonem, quæ superadditur identitati, quæ est inter animal & rationale, vt intelligatur identificans hominem cum leone, neque existit, neque potest existere: ergo est purè ficta: neque in ente rationis, quod fingitur, quando agnoscitur homo identificatus cum leone, apprehenditur ex parte obiecti aliquid omnino fictum, & chimericum, quod negant, qui in aggregato rerum inexistibilem ens rationis constituunt, siue hoc obiectum fictum sit identitas, siue modus attingentia superadditus identitati, quæ est inter animal, & rationale, vt percipiatur identificans hominem, & equum. Idem, quod dixi de identitate inter hominem, & equum intelligendum est eodem modo de unione ficta inter Deum, & albedinem, & de distinctione reali, seu relatione partis ad partem inter animal, & rationale.

8 **QUARTA CONCLUSIO.** Quando apprehenditur ens rationis omnino simplex absque vlla compositione totum id, quod ex parte obiecti apprehenditur, est chimericum, & fictum. Conclusionem probò, & declaro: Quando apprehenditur alium Deum summe simpliciter distinctum à Deo Optimo Maximo, & illi similem, apprehensio terminatur ad obiectum fictum secundum se totum Ratio est manifesta: Deus ille apprehenditur simplex, & incopositus ad instar Dei Optimi Maximi existentis: ergo non est aliquid in illo Deo quod possit esse obiectum reale, & aliud quod sit obiectum rationis terminans apprehensionem: ergo vel totum obiectum est reale, vel totum est fictum, vbi enim neque per rationem est vnum, & aliud, non potest esse vnum reale, & rationis aliud: totum esse fictum, & non reale facile probatur: obiectum illud apprehensum, est quidam Deus, qui non est hic verus Deus existens: sed omnis Deus, qui non sit hic verus Deus de facto vnice existens, est chimericus, & repugnans: ergo Deus ille apprehensus distinctus à Deo Optimo Maximo est simulacrum quoddam mente fictum, & omnino chimericum.

9 Dices nihil apprehendere ex parte obiecti quando apprehenditur alium Deum distinctum à Deo Optimo Maximo, quàm ipsum Deum verum, vt distinctum à se ipso. Contrà: quando apprehendo Deum distinctum ab isto Deo vero, illi apprehendo distinctum per suam intrinsecam entitatem à Deo vero existente: ergo apprehendo in illo aliquid predicatum positum, quod non est in Deo Optimo Maximo: ergo apprehendo Deum constitutum per alia predicata ab his quæ sunt in Deo vero existente: ergo non apprehendo eundem Deum, sed alium ab isto distinctum.

10 Ex his inferes ens rationis semper includere aliquid fictum, & aliquando constari ex rebus veris, & realibus, & ex aliquo rationis, vt contingit in esse rationis, quo concipio Deum album, in quo Deus, & albedo reales entitates sunt: informatio autem albedinis respectu Dei est ficta, ratione cuius totum concretum *Deus albus* dicitur fictum, & in his entibus rationis, non solum identitas, vnio, seu relatio est rationis, sed aliquando etiam extremum alterum, vt continget, si apprehendatur Deus alius distinctus à Deo Optimo existente informatus albedine, in quo casu subiectum, quod concipitur albedine informatum est fictum, & informatio similiter est ficta, forma autem, quæ est albedo, realis est. Aliquando verò totum obiectum fictum est, vt contingit quando obiectum apprehensum est omnino simplex. Inferes secundo causalitatem, ex qua resultat ens rationis esse cognitionem, per quam cognoscitur, quæ illius extrinseca existentia dici potest, non tamè intrinseca, quia existentia entis rationis non distinguitur ab ipso ente rationis, quod à cognitione reali distingui necesse est, quia nihil fictum identificantur cum aliquo reali, & quia ens rationis consistit in obiecto cognitionis, quod à cognitione distinguitur, cognitio enim, qua hircoeruum agnosco, non ad se ipsam terminatur.

Notabis etiam denominationem cogniti esse superadditam enti rationis prouenientem à cognitione, ex vi cuius est, & cognoscitur, quia licet non habeat aliud esse præter illud, quod habet ex eo quod cognoscatur, seu quod resultat ex cognitione, nihilominus illud esse ex vi cognitionis resultat denominatur cognitum cognitione reali, quæ denominatio ex parte formæ realis est, & ex parte obiecti omnino ficta. Rem clarè percipies exemplo entis realis per physicam actionem producti. Calor productus nullum aliud esse habet præter illud, quod recipit ex vi productionis, nihilominus denominatio producti, etsi ab illo sit inseparabilis, illi est superaddita procedens ab actione distincta ab ipso calore, sic contingit in hircoeruo, qui ex vi cognitionis recipit illud esse obiectuum, quod tantum habet denominari cognitum per cognitionem ab illo distinctam, seu per causalitatem, ex vi cuius resultat, quæ in cognitione consistit. Inferes ex hac doctrina cum dicitur ens rationis nullum aliud habere esse præter hoc quod est cognosci, nõ ita debere intelligi, vt ipsi cognosci sit ipsi esse entis rationis, seu ipsum ens rationis, quia cognosci dicitur cognitionem ipsam, quæ ab ente rationis distinguitur. Intelligendum est illo loquendi modo ens rationis non habere aliud esse præter illud quod resultat ex cognitione, cui aduenit denominatio cogniti, neque habere aliud fieri præter cognosci.

Multi moleste inquirunt, & prolixè disputant, quid sit illud fictum obiectum, quod denominatur cognitum, & resultat ex cognitione, in quo consistit ens rationis, qui vt bene notat Arias, disp. 6. sect. 5. in fine, difficile percipiunt, quid sit ens rationis, quia existimant in illo aliquid reale repleturos. Est ergo illud obiectum, in quo formaliter ens rationis consistit, non aliquid reale existens, aut possibile, sed tantum purè terminans cognitionem, in quod fertur cognitio, quæ dicitur factiva entis rationis, quod clarioribus terminis explicari non valet, neque illius quod non est proprium esse amplius est indagandum, esse enim per rationem non est esse: quod enim per rationem tantum est simpliciter non habet esse; sed potius illius non esse supponitur, vt per rationem habere esse dicatur.

Obiic. primò: cognoscibilitas est passio entis realis: ergo ens purè fictum, & non reale non potest esse cognoscibile. Resp. cognoscibilitas sequi naturam entitatis, & quale fuerit ens, tale esse illius cognoscibilitatem obiectiuam, quia hæc non distinguitur ab ente, & ita cognoscibilitas entis realis est ens reale, & cognoscibilitas entis rationis est ens rationis. Instabis ens rationis est cognoscibile realiter: ergo habet cognoscibilitatem realem. Probo antecedens: ens rationis cognoscitur realiter: ergo est cognoscibile realiter. Antecedens negat nemo, consequentia videtur efficax, quia vniquodque cognoscitur in quantum est cognoscibile. Resp. magnam committi æquiuocationem in termino *realiter*, quæ aufero distinguendo primò antecedens ens rationis est cognoscibile realiter, sumpto termino *realiter* ex parte cognitionis, quod est dicere, est cognoscibile per cognitionem realem, concedo antecedens: ens rationis est cognoscibile realiter, sumpto termino *realiter* ex parte obiecti, ita vt sit idè, ac dicere: ens rationis habet in se cognoscibilitatem obiectiuam, quæ sit entitas realis, nego antecedens: ergo est cognoscibile realiter distinguo consequens: extrinsecè ratione cognitionis realis, quæ ad illud potest terminari, concedo consequentiam: intrinsecè per propriam cognoscibilitatem entitatuam, nego consequentiam. Vt rem explicarem distinctionis terminos pluribus exposui verbis, quos paucis arguenti darem distinguendo illud primò antecedens: ens rationis est cognoscibile realiter: ex parte actus concedo: ex parte obiecti nego.

Obiic. secundo: Cognitio supponit obiectum, circa quod versatur. Sed ens rationis per cognitionem factum nõ potest supponi ad cognitionem; ergo cognitio non potest ferri in ens rationis tanquam in obiectum. Resp. cognitionem terminatam ad ens rationis esse quasi factiuam sui obiectiui (dico quasi quia ens rationis sicuti propriè non est, propriè non fit) & illud non supponere, neque ab illo à priori trahit speciem, sicuti productio non supponit terminum, in quem tendit, neque ab illo à priori recipit entitatem, aut specificationem, vt dicebam Contr. 14. de anima Punct. 4. & 5.

Obiic. tertio: Intellectus non potest producere speciem expressam obiecti, cuius non habet speciem impressam: sed non habet speciem impressam entis rationis: ergo non potest producere

producere speciem expressam illius. Resp. intellectum per alias species producere speciem expressam obiecti, cuius non habet proprias species impressas. In istis species impressæ ordinantur ad producendam speciem expressam obiecti cuius proprie dicuntur: ergo non possunt producere speciem expressam aliorum obiectorum, quorum non sunt proprie. Intendit probare argumentum non posse à nobis cognosci obiecta quorum species proprias non habemus, ex quo inferretur tantum cognosci à nobis in hac vita accidentia, quæ sensibus externis percipimus, & aliquos internos actus, quos experimur, non verò Deum, neque Angelum, imò neque substantiam aliquam materialem, quia horum obiectorum species proprias non habemus, quod in nullius mentem potest incidere. Resp. quamlibet speciem impressam ordinari ad producendam speciem expressam obiecti cuius est propria species, per accidens, tamen ex coniunctione aliarum, cum quibus coniungitur, omnes per modum vnius principij, quasi per monstruosum partum producant speciem expressam, quam nulla species impressa, ex his, quæ principium illud adæquatam constituunt seorsim sumpta intendebat producere.

16 Obiic. quarto: ens reale non potest dependere ab ente rationis: ergo non potest dari cognitio realis de ente rationis. Antecedens est certum, quia nihil reale physicum est dependens ab illo quod non est reale; sed tantum per fictionem existit. Consequentiam probō: Cognitio de ente rationis implicat existere non existente ente rationis: ergo non existente ente rationis non existeret cognitio circa illud: ergo eo ipso quod datur cognitio terminata ad ens rationis ab illo necessariò dependebit. Resp. verum esse cognitionem de ente rationis non posse adhuc de potentia absoluta existere, quin existat ens rationis eo modo, quo existere dicitur, nego tamen sequi ex hoc cognitionem realem dependere ab ente rationis, quia hæc connexio non est effectus cum causa, neque adhuc causæ cum effectu, qui proprie sit effectus, sed tantum representationis cum obiecto, non secundum esse reale, sed secundum esse terminarium, quod in ente rationis nihil reale est, sed purè fictum per se ipsam cognitionem, quæ ad illud quod non est terminatur.

17 Obiic. quinto: ens rationis independenter ab omni intellectu est ens rationis: ergo ante omnem cognitionem: ergo non habet esse ex eo, quod cognoscatur. Resp. falsam esse propositionem, si illud est dicat existentiam actualè, vel potentialem, quia existentia actualis entis rationis necessariò est ab actuali cognitionis existentia, & existentia potentialis seu possibilis ab existentia potentiali, seu possibili cognitionis. Si autem illud est dicat connexionem essentialem prædicatori, ita ut faciat hunc sensum: ens rationis ita essentialiter est ens rationis, ut eo ipso quod sit necessariò sit futurum ens rationis, & non possit facere intellectus, ut sit aliud, vel ut non sit ens rationis propositio est vera, sed eodem modo homo, qui essentialiter dependet à Deo, ita est animal rationale, ut eo ipso quod supponatur existens non possit de potentia absoluta non esse animal rationale aut esse aliquid distinctum ab animali rationali.

PUNCTUM III.

Diuisio entis rationis in ens rationis ratiocinata, & ratiocinantis, seu chimericum.

Vulgaris est diuisio entis rationis in ens rationis cum fundamento in re, & ens rationis sine fundamento in re: hoc dicitur ens rationis ratiocinantis, & purè chimericum, illud rationis ratiocinata. De hac diuisione multum dissentant recentiores, quidam illam impugnant, quia existimant omnia habere fundamentum in re. Pro hac sententia referunt P. Soar disp. 42. Metaph. sect. n. 1. & referre possent P. Vasq. i. p. disp. 114. n. 15. vbi docet intellectum humanum nullam fingere relationem rationis pro libito suo: sed cogi ad illas fingendas. Alij asserunt nullum ens rationis habere fundamentum in re, sed omnia abque vilo fundamento fingi ab intellectu. His patrocinari videtur Hurt. disp. 19. sect. 4 §. 72. vbi asserit omne ens rationis esse fictum sine fundamento in rebus proximo, vel remoto, quod constare dicit ex D. Thom. opusc. 42. cap. 1. & se ipsum refert §. 64. & 69. & per totam sectionem tertiam vbi eandem tradit doctrinam. Ceterum si attentè inspicatur Hurt. mens

constabit ipsum tantum docere nullum dari fundamentum in rebus, ex quo mediare ens rationis oritur, vel in quo proximè aut remotè radicetur, sed tantum immediate ex cognitione resultare: verò hæc cognitio fundamentum habeat in rebus ipsis, vel illo careat, locis citatis Hurt. non desinit.

Recentiores, qui asserunt nullum ens rationis habere fundamentum in re, suam sententiam suadent ex eo, quod non fiat ens rationis cum concipitur hircoceruus, alie ve huiusmodi chimera cum exclusione suæ existentie, seu per actum, quo iudicetur, vel apprehendatur non existens, sed per actum, quo positivè apprehendatur, ut existens, & habens verum esse ad quem actum, ut existens, & mentum, quia est ex eo quod cognoscimus, negationem hircocerui, teneamur hircoceruum apprehendere, non tamen illum apprehendere, aut iudicare ut verè existens, sed possumus illum iudicare, ut exclusum ab existentia, in quem actum, potius quam in alium inclinatur cognitio negationis illius, ex vi cuius nullum sit ens rationis. Non ailentior huic dicendi modo, quia existitio per actum, quo iudicamus existentiam hircocerui, esse impossibilem, seu esse negatam existendi fieri ens rationis, quia per actum illum apprehendimus ipsam hircocerui chimeram distinctam à negatione sui, imò de illa iudicium ferimus, cum dicimus non existere, quæ chimera, ut distincta negatione eo modo quo apprehenditur tantum habet esse obiectivè in intellectu, & est purum figmentum. Itaque cum ego dico, hircoceruus non existit in rerum natura, duo se tenent ex parte obiecti huius actus: negatio existentie, & ipsa existentia hircocerui, cui ego affirmo negationem accideret. Negatio existentie hircocerui est ens reale negatum, quia realiter à parte rei est negatio existentie hircocerui quæ nihil aliud est, quam non esse existentiam hircocerui existentiam hircocerui tantum habet esse obiectivè in intellectu, & est purum figmentum. Neque intellectus valet apprehendere chimæram, ut non existentem, quin ipsam chimæram positivè existentiam apprehendat, tanquam id, quod remouet negatio, quia chimæra non existens dicit ipsam chimæram, & dicit negationem existentie, & cognitio negationis existentie chimære respicit tanquam obiectum directum negationem realem, & tanquam obiectum indirectum, & obliquè cognitum existentiam ipsius chimære, quæ est primum figmentum, neque est inconueniens apprehensionem seu iudicium attingere extrema contradictoriè, aut priuatiuè opposita, dum non est formalis assensus circa verum obiectum, potius enim sæpe sæpius id necessarium est, quia non valet intellectus cognoscere priuationem, quin cognoscat habitum, quem priuatio remouet.

Recentes, qui asserunt omne ens rationis habere fundamentum in re, sic arguunt, nullum est ens rationis, cuius non datur in re negatio realis, sed quilibet negatio necessariò cogit intellectum, ut cognoscat habitum, cuius est negatio: ergo nullum est ens rationis, quod non habeat aliquid in re, videlicet sui negationem, quod cogat intellectum ad illud cognoscendum. Positivum aliud fundamentum ad omne ens rationis cognoscendum ego designo. Omne ens rationis est obiectum alicuius cognitionis realis: ergo, qui distinctè cognouerit illam cognitionem, cuius ens rationis est obiectum debet illud necessariò cognoscere: ergo aliquid reale datur in rerum natura, quod cogat intellectum cognoscere quodcunque ens rationis. Primum antecedens est per se notum, consequentia facile probatur. Nulla cognitio potest distinctè cognosci, quin cognoscatur suum obiectum: ergo cognitio illa, quæ terminatur ad hoc ens rationis, quam dari certum est, non potest cognosci, quin cognoscatur hoc ens rationis: ergo datur aliquid reale, quod non possit cognosci, quin cognoscatur hoc ens rationis, & idem dico de quocunque alio.

Rationibus prædictis inueniri fundamentum in re, non solum, quæ inuit intellectum, sed quæ illud cogat ad ens rationis cognoscendum, & fingendum, quod est idem, non inficior, verum adhuc potest subsistere prædicta entis rationis distinctio, ex eo, quod his fundamentis prædictis, & aliis similibus, si quæ sunt alia communia omni enti rationis cognoscendo, in quibus omne ens rationis exogitabile par fundamentum habet, quod ad illud cognoscendum, & fingendum cogat intellectum apprehendentem illius negationem, vel cognitionem ad illud terminatam: sunt alia entis rationis quorum cognitiones specialia habent fundamenta distincta ab illis, quæ communia sunt omni cognitioni.

cognitioni entis rationis Sic ens rationis, quo fingimus tenebras in se entitatem quandā similem nigredini, vel esse ipsam nigredinem fundamentum habet respectu nostri intellectus imperfecti cognoscens illa obiecta, quorū speciebus caret in negatio tenebrarum esse, quod ob sui maximam imperfectionē, & quia non est esse, sed potius non esse difficile potest, vt nō ens ab intellectu apprehēdit, qui omnia instar entū sēper apprehēdit. Similiter ex visione, & ex modo, quo significamus habitudinē visionis ad parietē, quē dicimus esse visum, fundamentū desumit intellectus vt percipiat esse visum dicere in pariete intrinsecā aliquā formā illi inhārentem. Eadem ratione ex eo, quod videamus hominē, & equū habere quasdam operationes similes, & alias dissimiles, fundamentū desumit intellectus, vt apprehendat quoddā predicatū cōmune homini, & equo, in quo conueniant, & aliud distinctū in vnoquoq; eorū, per quod differat, & vt hoc apprehēdat vt inferius, & illud, vt superior. Quæ fundamēta, neq; alia similia nō habet intellectus vt fingat plures Deos, neq; vt fingat hircocerū, aut alias chimæras, quarū cognitiones solū possunt habere fundamēta illa cōmunia omnibus cognitionibus entū rationis, quæ suprà recēsumus, videlicet cognitionē terminatā ad illud ens rationis, & negationē eiusdem entis rationis, quæ necessariō determinat intellectum ad illud cognoscendū.

5 Notare autem oportet differentiam quandam inter illa fundamenta cōmunia omnibus cognitionibus entis rationis, & hæc specialia, quæ modo retuli, quod illa communia non solum inuitant intellectū, & illi occasione aliquā præbent, vt fingat ens rationis, sed illum quantumvis perfectē cognoscētem cogunt ad ens rationis cognoscendū, & consequenter ad illud faciendū, si omnis cognitio entis rationis illius est factiua; alia verō specialia fundamenta non cogunt intellectū ad ens rationis fingendū, quia benē quis cognoscere potest visionem terminatā ad parietē, & parietē visum, quin apprehendat formam aliquā intrinsecā inhārentem parietē, & similiter potest cognoscere hominē, & equum cum aliquibus operationibus similibus, & aliis dissimilibus, quin apprehendat has operationes oriri in homine, & in equo à principiis inter se distinctis, quorum vnum sit commune homini, & equo, & aliud propriū vniuscuiusq; valet etiā has negationes cognoscere, quin apprehēdat esse entitates positiuas, & hæc omnia sine his signentis cognoscit, qui res vt sunt in se apprehendit, nullus tamen neque adhuc Angelus valet cognitionem ad hircoceruum terminatam distinctē apprehēdere, quin hircoceruum terminantem hanc cognitionem apprehendat. Differentia hæc ex eo oritur, quod cognitiones entū rationis, quæ intellectum cogunt ad entia rationis cognoscēda, fundamentum habent in ipsis rebus, seu in obiectis ipsis, & ita quemcumque intellectum cogunt ad hæc entia rationis cognoscēda; illa verō fundamenta, quæ non cogunt, sed inuitat ad entia rationis cognoscēda, potius sunt in ipso intellectu imperfectē cognoscēte, quam in obiectis ipsis. Si enim intellectus, vt sunt in se obiecta cognosceret, nunquam ex tenebris, seu ex pariete visū fundamentum desumeret ad fingendū tenebras esse nigredinem, & rationem visū esse formam aliquam intrinsecā inhārentem subiecto, quapropter nunquam his ductus fundamentis Angelus hæc entia ratiois apprehendit.

6 Est etiam alia differentia inter cognitiones entium rationis innitentes his distinctis fundamentis, quæ ex modo assignatā originē trahit, cū enim intellectus cognoscit ens rationis ductus fundamento cogente, illud cognoscit eadem cognitione, quā fundamentum cognoscit, cognosci enim est rationis & fundamentum illud in recto, & tanquam obiectum directum, hoc in obliquo, & tanquam obiectum indirectū, quia nequit intellectus fundamentum cognoscere, quin eadē cognitione cognoscat ens rationis tanquā obiectum illius, si illud cognoscat per cognitionem reflexam in cognitione directā ad illud terminatā, vel tanquam habitum, quem fundamentum remouet, si in sui negatione cognoscatur. Cū verō intellectus ductus fundamento inuitante, & non cogente postquam per vnicam cognitionem fundamentum apprehendit, potest per aliam adequatē distinctam cognoscere ens rationis, tanquam obiectum directum, & adequatam entis rationis, quia cognitio fundamenti nullam connexionem habet cum cognitione entis rationis, & ita potest ab illa separari: exempli gratia apprehendo parietē esse visum cognitione quadam nimis confusā, qua non discerno, neque

adhuc ex vi illius dubito, an parietē esse visum dicat formā illi intrinsecam, vel extrinsecam, postea ex hac cognitione fundamentum desumo ad inquirendū, quid sit in pariete esse visum, & ex modo, quo hæc denominatio obiecti visū apprehenditur, & significatur instar formæ intrinsecæ fundamentum desumo ad illam apprehendendam, vel iudicandam, non solum per cognitionem, quæ illam præsentet instar formæ intrinsecæ, seu per species formæ intrinsecæ, sed etiam ex parte obiecti vt formam intrinsecam, & subiecto inhārentem, ex vi cuius cognitionis ens rationis fingitur. Quomodo verō differant rem apprehendere instar formæ intrinsecæ, seu per species formæ intrinsecæ, & illā apprehendere ex parte obiecti, vt formam intrinsecam, dicam Punct. 4. n. 3. vbi differentiā istam exponā, in negationibus, quæ instar rerū positiuarū, vel vt res positiuæ apprehenduntur. Nota insuper posse intellectum quando nō occurrit fundamentum, quod cogit cognoscere ens rationis illud cognoscere cognitione non innitente tali fundamēto, imō postquam fundamentum occurrit, ens rationis intellectus illo fundamento coactus agnouit, potest iterū ex vi alius cognitionis idem ens rationis agnoscere nullo ductus fundamēto, non enim quoties quis apprehēdit plures Deos illos apprehendit, quia prius apprehēderit negationes illorū, vel cognitionē ad illos terminatā, sed sæpe sine his fundamētis per hæc, & alia similia signēta ex distractione animi, vel pro libito voluntatis vagatur intellectus.

PUNCTUM IV.

Dividitur ens rationis in omnes suas species.

Celebris est diuisio entis rationis in priuationē, negationem, & relationem, quam totis viribus propugnāt Thomistæ, & admittit P. Vaq. l. p. q. 28. art. 1. de qua doctē multa P. Soar. disp. 54 Metaph. sect. 4. Ex duplici capite potest diuisio ista vitari, vel quia omnia membra diuisoria entia rationis non sint, & ita non comprehenduntur sub diuisio: vel quia dentur alia entia rationis, quæ ad nullū ex his membris diuisiuis pertineant, & ita omnia simul sumpta non æquē pateant ac diuisum: vtrumque breuiter inquiram, & definiam. Dari relationes rationis apud omnes qui relationes admittunt in consensum est, de negationibus potest esse difficultas circa primam conditionem requisitam, vt possit subsistere assignata diuisio.

Mihi est omnino certum dari plura entia rationis negatiua, seu plures negationes rationis. Ratio est facilis: possum apprehendere plures negationes, quæ dari repugnant in rerum natura, seu quarū habitus necessariō existant in rerum natura, ita vt implicet non existere: ergo negationes illæ tantum habebunt esse obiectiuē in intellectu: ergo sūt pura signēta. Probo antecedens, quando apprehendo negationem existentia Dei, & negationes trium personarum Trinitatis, apprehendo negationes; quarum habitus sunt summē necessarij, & summē non repugnantes: ergo tales negationes in se sunt repugnantes, cum implicet simul existere habitus, & negatio, & eo ipso, quod non possit non existere habitus, non possit negatio existere: ergo negationes illæ tantum habent esse obiectiuē in intellectu: ergo sunt pura signēta. Confirmatur: non magis repugnat Deus alius existens distinctus à Deo optimo maximo, quā Deus Optimus Maximus non existens: ergo sicuti, qui apprehendit Deum alium existentem distinctum à Deo Optimo Maximo, apprehendit obiectum repugnans, & facit ens rationis: sic similiter, qui apprehendit Deum Optimum Maximum non existentem, vel negationem existentia Dei Optimi Maximi existentis apprehendit negationem quādam in se repugnantem, & facit ens rationis. Simile signētum fingit, qui apprehendit Angelum repugnantem produci à Deo, vel negationem alius obiecti necessarij, quia eo ipso quod obiectum ita sit necessarium, vt non possit neque diuinitus deficere, illius negatio implicationem inuoluit, etsi habeat esse obiectiuum, nullum habebit præter istud, & erit ens rationis.

Negationes aliarū habitū, qui possunt deficere, & qui de facto deficiunt, sicuti negatio lucis, seu caloris existentis dupliciter possunt apprehendi. Primō apprehendi possunt vt entia negatiua, seu non entia, quod est idem, ita vt dicat intellectus: negatio caloris nihil aliud est, quā calorē non esse, nulla alia entitate positiua superaddita. Alio modo potest intellectus apprehendere negationes istas,

v.g. negationē caloris, de qua agebamus vt entitatē quandam nigredini similem, vel identificatam cum nigredine physicē, & positiuē productam, & existentē, ita vt apprehendat negationem caloris, seu non esse caloris formalissimē esse entitatem aliam positiuam, existere, & produci. Posteriore modum apprehendēdi negationes admittunt omnes, priorē impugnant nonnulli, quia nos non valemus negationes, vt sunt in se, seu potius vt in se non sunt apprehendere, sed semper illas apprehendimus instar rerum positiuarum, & per species rei positiuæ, quia non habemus propriam negationis speciem, & ita semper hanc, vt rem positiuam apprehendimus. Decepit sic arguentes ipsos nō apprehendisse, aliud esse nos apprehendere negationem instar rei positiuæ, vel per species rei positiuæ, aliud apprehendere negationem ipsam in se esse entitatem positiuam, & illam formaliter, vt positiuam intrinsecē apprehendere, quæ inter se maximopere differunt, primum enim competit omnibus cognitionibus, quibus negationes cognoscimus, quarū species non habemus: secundum aliquibus tantum, quibus non solum obiectū per alienas species cognoscimus, sed illud nobis fingimus. Pater prædicta differentia in cognitione, qua ego primam Trinitatis personam apprehendo, cuius non habeo species, ex vi cuius per species senis Patrem æternum apprehendo, & instar senis mihi obicitur, adhuc per actum supernaturalē fidei, quo agnosco primam Trinitatis personam, nihilominus per illum actum non iudico neque apprehendo Patrem æternum senem esse, neque verum est dicere per illum actum agnoscere Patrem æternum esse senem, etiam si verum sit dicere me per illum actum Patrem æternum instar senis, vel per species senis cognoscere. Similiter quoties cognosco Angelū, illū instar iuuenis agnosco agnosco tamen in illo obiecto directē cognito, videlicet in Angelo, non esse illud corporeum esse iuuenis instar cuius Angelum apprehendo, idem dico de omnibus entitatibus, quæ per proprias species cognoscuntur. Ex quo inferes aliud esse apprehendere negationem instar rei positiuæ, & per species rei positiuæ, aliud illā, vt rem positiuā apprehendere, & aliud esse apprehendere rem spiritualement instar corporeæ, seu per species rei corporeæ, aliud illam apprehendere, vt formaliter in se ipsam intrinsecē corpoream, & in vniuersum aliud esse rem instar aliū apprehendere. & aliud formaliter, vt aliam, seu cum aliis prædicatis in se intrinsecē imbibitis apprehendere. His positis

4 Cū negatio non solum instar rei positiuæ, sed etiam formaliter, vt rem positiuam apprehenditur, talis apprehensio ad ens rationis terminatur. Ratio prelo adit: ex vi talis apprehensionis impingitur negationi prædicatū quoddam positiuum, quod illi repugnat, & nihil negatiuum in negatione apprehenditur, & si apprehenditur aliquid negatiuum apprehenditur identificatum cum positiuo, sed negatio habens aliquid purē positiuum, vel aliquid positiuum identificatum cum negatiuo est obiectum in se repugnans: ergo obiectum illius apprehensionis est obiectum repugnans, quod tātum habet esse in illa apprehensione, ex vi cuius fingitur, & est formalissimē ens rationis. Dissentiat nullus ab hac conclusione.

5 Negatio apprehensa per species rei positiuæ, vel instar rei positiuæ quando apprehenditur ex parte obiecti vt purum non esse rei, cuius est priuatio, & absque vlla intrinseca admixtione rei positiuæ, per cuius species, vel instar cuius apprehenditur non est ens rationis, neque fictum, sed reale non esse rei, quod absque vlla fictione cognoscitur. Probat conclusio: cognitio illa ex parte obiecti directi non attingit aliquid prædicatum positiuum, sed tantū negatiuum, quod est non esse rei positiuæ, sed hoc non esse nō est ens rationis, quia secluso omni figmento sole occidente est non esse lucis, quæ antea erat, & est homo cæcus, seu non potens videre, & est non esse cuiusvis qualitatis, quia quamuis ego me modo ab omni figmento abstinere, non sum calidus vt octo, & sum carens calore vt octo: ergo qui cognoscit me non esse calidum vt octo: seu me carere calore vt octo, non cognoscendo me carere calore vt octo per aliquid positiuum, sed præcisē per non esse caloris vt octo non cognoscit aliquid fictum, quod non sit antecedenter ad illam cognitionem, & independenter ab illa, quantumvis obiectum illud imperfectē cognoscat, & per alienas species, & instar aliū rei, quia ens rationis sumendum non est ex modo, quo obiectum cognoscatur, sed

ex obiecto, quod cognoscitur, & quotiescumque Deus in finitē, & summē perfectē cognoscens aliquid obiectum, & illud cognoscit ens rationis, sed reale, neque ego imperfectionissimē cognoscens idemmet obiectum facio ens rationis, quia obiectum, quod in ordine ad vnam cognitionem ens rationis non est, non potest in ordine ad aliam esse ens rationis, vt probauit punct. 1. n. 7. Confirmatur: quando ego cognosco angelum instar iuuenis, etiam si repugnet ipsi esse iuuenem, Angelus à me cognitus non dicitur ens rationis: ergo quādo cognosco negationem instar rei positiuæ, etiam si repugnet negationem instar rei positiuæ cognita non erit ens rationis. Si enim quoties rem agnosco instar alicuius, cuius prædicata illi repugnant nō rem veram, sed ens rationis agnoscerem, cum semper res spirituales instar rerum corporearum in hac vita agnoscerentur, & ita nunquam Deus à viatoribus cognosceretur, sed cognitiones abstractiuæ, quas dicimus ad Deū terminari, non terminarēt ad Deū, sed ad ens rationis, quod fit per abstractiuas cognitiones nō Deū, sed loco illius ens rationis cognosceremus, cū alias cognitiones in via non habeamus, non possemus Deū cognoscere, & consequenter, neque illum amare, quod est plusquam erroneū.

Dixi negationem cognitam instar nigredinis, & obiectum directum illius cognitionis non esse ens rationis, ad hoc tamen poterat esse questio, an ex vi illius cognitionis fieret aliquid ens rationis distinctum à negatione, quod intellectus simul cum negatione reali, vt distinctum ab illa apprehenderet. Posset quis dicere ex vi apprehensionis abstractiuæ, qua apprehenditur negatio instar nigredinis apprehendi negationem, vt obiectum directum reale, & apprehendi nigredinem, vt obiectū indirectum reale, & insuper apprehendi relationem quandam similitudinis inter negationem, & nigredinem, quia negationem ipsam, vt similem nigredini apprehendimus, quæ relatio erit in se repugnans, & purum rationis figmentum. Etiam si admittatur talis relatio rationis, adhuc stare negationem sic apprehensam non esse ens rationis, verum tamen nullo modo talis relatio admittenda est, quia cum intellectus apprehendit instar nigredinis relationem, neque ex parte obiecti directi, aut indirecti concipit distinctionem aliquam inter negationem, & nigredinem, quam concipere necesse est vt relationem concipiat, & similitudinem positiuam, sed tantum dicitur cognoscere negationem vt similem, vel instar similem cum nigredine, quia ex vi illius cognitionis, ita cognoscitur ac si non haberet positiuam similitudinem, aut diuersitatem à nigredine, sicuti dixi in constructione vniuersalis cognosci indiuidua, vt similia inter se similitudine quadam negatiua, hoc est in nullo cognoscei vt similia, aut distincta, quod fit absque vilo obiecto ficto ex parte obiecti, præcisē ex eo, quod cognitio fit ita imperfecta, vt ex vi illius non valeat intellectus discernere inter obiecta, quæ ex vi illius attinguntur. Ex hoc infero in cognitione abstractiuā eo præcisē quod abstractiuā sit, non fieri ens rationis, cum plures dentur ad obiecta vniūque realia terminata, licet aliarum plurimæ ad pura figmenta terminentur.

Statuimus dari negationes reales, de quibus, & de priuationibus indiscriminatim mentionem feci, quia illarum differentie ex pluribus locis notissimæ sunt, & circa presentem questionem, eadem est omnino ratio de priuatione, & de negatione. His tamen negationibus realibus statutis, adhuc potest subsistere diuisio entis rationis in priuationem, & negationem, si ex capite non deficiat, quia ex eo quod ens rationis rectē diuiditur in priuationem, negationem & relationem non debet inferri, omnem negationem esse ens rationis, sicuti non debet inferri omnem relationem esse relationem rationis, absque controuersia enim admittuntur relationes reales, & nullus ex hoc capite diuisiōne improbat, quapropter miror quā plurimos impugnantes hanc diuisiōnem, ex eo quod dentur negationes reales, aliunde admittentes relationes aliquas rationis, & omnem negationem apprehensam non solum instar rei positiuæ, sed etiam, vt rem positiuam esse ens rationis. Requiritur ergo, vt prædicta diuisio subsistat omne ens rationis in particulari assignatum esse relationem, vel priuationem, aut negationem, quia membra diuisiōnis, quæ sub illo diuiso debent cōprehendi non sunt priuatio, aut negatio vt cumque, sed priuatio rationis, & negatio rationis, sicuti aliud membrum diuidens non est relatio vt cūque, sed

sed relatio rationis, diuisionis enim sēsus hic est: ens ratio- nis aliud est priuatio rationis, aliud negatio rationis, aliud relatio rationis: ergo ex eo quod sint priuationes, & nega- tiones reales, dum aliæ supersint priuationes, & negatio- nes rationis, quæ sint mēbra diuidentia sub illo diuiso con- tenta, recte poterit constare diuiso: nihil ergo hucusque contra prædictam diuisionem ex doctrina tradita actum est. Videndum modò an ex alio capite non constet diuiso, uidelicet quia dantur entia rationis, quæ relationes non sunt, neque priuationes, aut negationes.

8 Sentio intellectum non solum fingere priuationem, ne- gationem, & relationem rationis, sed etiam substantiam, quantitatem, & qualitatem, & reliqua omnia prædicamēta rationis, ita ut entia rationis per omnia prædicamenta uagentur, & sepe congingi ex entitatibus, ad diuersa prædicamenta pertinentibus, quis enim cohibere potest intel- lectum, ne apprehendat substantiam in finitum cum quan- titate identificatam, & quantitatem identificatam cum actione & sic de aliis prædicamentis. Dices in his figmentis tantum fingi identitates extremorum, & hæc esse relationes, & ita omnia hæc figmenta ad relationem spectare. Contra: identitas, quæ fingit- ur inter hircum, & ceruum, cum hircocervus fingitur eo modo se habet in ordine ad intellectum fingentem res- pectu extremorum, ac se habet in re identitas realis anima- lis, & rationalis in ordine ad sua extrema, concipitur enim facta illa, similis huic reali identitati: sed identitas inter animal, & rationale non est relatio realis: ergo identitas facta inter hircum, & ceruum, non est relatio ra- tionis. Sed quidquid sit de his entibus rationis compositis in entitatibus rationis, in quibus simplex entitas apprehē- ditur, Probatum nostra conclusio: Potest intellectus ap- prehendere Deum alium summè simplicem, & distinctum à Deo Optimo Maximo, qui nunc est, ut dicebam Punct. 2. sed Deus ille erit factus, & tantum habens esse obiectiue in intellectu: ergo Deus ille erit ens rationis, & pertinet ad prædicamentum substantiæ rationis, seu quidquid sit de prædicamento, Deus ille erit substantia rationis. Similiter potest quis fingere præsentiam quandam, ex vi cuius possit entitas secundam easdem partes indiuisibiliter sumptas esse in eodem spatio circumscriptiue, & definitiue, & du- rationem aliam, ex vi cuius entitas daret simul in tempore præsentis, præteriti & futuro, & sic in omnibus aliis entita- tibus innumera figmenta poterit intellectus comminisci. Defendunt hanc conclusionem ferè omnes Doctores, qui de hac re agunt. Legantur P. Soar. supra n. 10. & P. Vasq. iam citatus n. 16. ubi asserit rationis substantiam reduci ad negationem, ut defendat diuisionem supra traditam entis rationis in priuationem, negationem, & relationem, & ibi- dem affirmat substantiam rationis non dici simpliciter sub- stantiam, sed cum addito, quibus expressè concedit dari substantiam rationis. Adhærent Hurt. disp. 19. sect. 4. & Ar- riaga disp. 6. sect. 1.

9 Restat modò iuxta doctrinam traditam iudicium ferre de diuisione supra addita, de qua si quis dicat exactam nõ esse, facile se ab hac questione expediet, neque vllò pote- rit impugnari. P. Soar. P. Vasq. & alij plurimi substantiam, quantitatem, & alia similia entia rationis ad negationem reducunt, quia substantia rationis nihil aliud est quam ne- gatio illius relationis, quæ fingitur cognita, non ut nõ esse substantiæ, sed ut esse substantiæ, seu substantia illa cuius est negatio. Si vera esset hæc doctrina, & ex hoc capite sub- stantia rationis ad negationem posset reduci, similiter re- latio rationis posset reduci ad negationem, & superflueret in diuisione membrum illud *relationis*, adæquatæque diui- deretur ens rationis in priuationem, & negationem, neque aliqua esset specialis ratio, propter quam ens rationis in re- lationem, & non in substantiam, seu relationem rationis di- uideretur. Respondet P. Vasq. disp. 19. esse rationem de relatione rationis, ac de rationis substantia, quia licet intel- lectus faciat substantiam rationis, sicuti facit relationem, non tamen dicitur substantificare, sicuti dicitur referre media relatione rationis, quia munus intellectus est referre vnum ad aliud, non verò substantificare, neque qualifi- care. Non absque difficultate solutionem percipio: intel- lectus producens relationem rationis non refert formaliter, sed actiue, media relatione producta, cuius munus est for- maliter constituere relatum vnum ad aliud, quod cognos- cit intellectus ita relatum, dum cognoscit relationem ipsam, quam facit: cum verò producit substantiam rationis,

Transisc. de Ouedo, Philosoph. Tom. 11.

cum munus substantiæ non sit substantificare, mirum non est intellectum producentem substantiam rationis forma- liter non substantificantem non actiue non substantificare producendo talem substantiam, & non cognoscere ali- quod subiectum substantificatum, etiam si cognoscat sub- stantiam rationis, cum non cognoscat illam efficien- tem subiectum, quod substantificet. Ex quo fit dici posse intel- lectum actiue referre producendo relationem rationis, & non actiue substantificare producendo relationem rationis, & quod impertinens omnino est, ut ens rationis potius in re- lationem, quam in substantiam rationis diuidatur. Poterit tamen dicere qualificare subiectum, cum illi qualitatem aliquam rationis impingit, cuius munus est qualificare for- maliter: sic cum aliquid laudis, vel vituperij subiecto tri- buimus, illud dicimus qualificare, & vulgari sermone dici- tur *sulano califico tal cosa*, quando rem illam laude, vel vitu- perio afficit. Neque assequor, cur relatio rationis simplici- ter dicenda sit relatio sine vllò addito, & substantia ratio- nis semper cum illo addito sit preferenda. Melius diuiso hæc cum P. Soar. & alijs explicari poterit de entibus ra- tionis, quæ specialia in re habent fundamenta distincta ab illis, quæ omnibus entis rationibus sunt communia.

PUNCTUM V.

An denominationes extrinsecæ sint entia rationis.

DVplex est forma, vna absoluta alia respectiua; for- ma absoluta dicitur illa, quæ tantum respicit suum subiectum inhesionis, seu informationis: forma respectiua dicitur, quæ præter subiectum inhesionis, & informatio- nis respicit aliud tanquam obiectum, terminum, vel prin- cipium, cui denominationem aliquam tribuit. Exemplum formæ absolutæ sit albedo, quæ subiectum denominet, & nulli alij denominationem aliquam tribuit: respectiua for- mæ exemplum sit visio, quæ præter subiectum, quod con- stituit videns, respicit obiectum, quod visum denomiuat. Item actio, quæ præter denominationem passivam, quam tri- buit subiecto, principium effectiuium à quo procedit deno- minat efficiens, seu producens, & terminum quem respicit productum constituit. Hæc formæ, quæ diuersa denominant subiecta non omnia intrinsecè afficiunt, sed respectu vnus dicitur hæc forma intrinseca, & respectu illius extrinseca appellatur, sic visio, quæ potentiam visiuam videntem constituit, & obiectū visum respectu huius, extrinseca est, & intrinseca respectu illius, & actio transiens extrinseca est principio, quod constituit efficiens, & intrinseca subiecto, quod passum denominat. Ex his diuersis modis, quos ha- bent formæ respiciendi subiecta intrinsecè, & extrinsecè duplex denominatio, quædam intrinseca, alia extrinseca, suboritur. Denominatio intrinseca dicitur illa, quæ oritur à forma intrinseca subiecto denominato, sicuti denomi- natio videntis, quæ oritur à visione intrinsecè afficiente subiectum quod denominatur videns. Denominatio extrin- seca est illa, quæ oritur à forma extrinseca subiecto, quod denominatur, sicuti denominatio visus orta à visuoue extrin- seca nimis subiecto albo, quod denominatur visum. Deno- minationes intrinsecas esse entia realia nullus ambigit, de extrinsecis sunt varia Doctorum placita.

Fuit opinio Durandi in 1. distinct. 19. q. 3. num. 7. & q. 6. n. 11. & disp. 33. q. 1. n. 10. asserentis omnes denominationes extrinsecas esse entia rationis. Durandum sequuti sunt om- nes Thomistæ, cum quibus loquutus est P. Vasq. qui essen- tiam peccati, & aliorum, quæ extrinsecas denominationes important per entia rationis explicuit. P. Rub. tr. de ente rationis n. 2. quem alij sunt sequuti, asserit dari plures de- nominationes reales, sicuti esse dexterum, vel sinistrum, esse verò cognitum, apprehensum, & alias huiusmodi deno- minationes, quæ procedunt à formis extrinsecis inten- tionalibus esse entia rationis.

Sentio cum P. Soar. disp. 42. citata, num. 10. Hurt. disp. 19. sect. 1. & alijs plurimis omnem denominationem extrinse- cam prouenientem à forma reali, siue physica, siue inten- tionali esse realem absque vlla mixtura entis rationis. Pro- bo hanc conclusionem; Denominatio sumitur à forma de- nominante: ergo si forma est realis, denominatio erit realis. Probo consequentiam. Posita forma à qua procedit denominatio, & posito subiecto, quod dicitur denomina- tum, & quocumque alio figmento secluso, est subiectum denominatum

H h denominatum

denominatum, & existit totum illud, quod significamus per nomen, quo subiectum iam denominatum intendimus significare, v.g. per hæc nomina visum, apprehensum, cognitum, amatum: ergo hæc denominationes nullum important ens rationis. Probat antecedens: Eo ipso quod datur hæc realis cognitio, quæ intrinsecè per se ipsam terminatur ad Petrum existentem, Petrus existens est cognitus: ergo secluso omni figmento datur denominatio cogniti procedens à cognitione reali. Secundo: Cognoscere & cognosci sunt relata: ergo eo ipso, quod ego cognoscam, Petrus est cognitus à me sed Petrus est cognitus à me absque vlla fitione præcisè ex eo, quod datur cognitio, quæ intrinsecè, & per se ipsam ad Petrum terminatur: ergo absque vlla fitione Petrus est cognitus: ergo hæc extrinseca denominatio cogniti absque vlla fitione conuenit Petro.

4 Confirmatur: omne ens rationis debet in se includere aliquid, quod non sit entitas realis, sed denominatio Petri cogniti non includit aliquid, quod non sit reale: ergo non est ens rationis. Maior est euidens: Minorem probo: Petrum esse cognitum tantum dicit ipsum Petrum, & cognitionem istam, sed totum hoc est reale: ergo Petrum esse cognitum non est ens rationis, sed tantum dicit ipsum Petrum, qui cognoscitur, & cognitionem ex vi cuius cognoscitur. Ad do entitatem, quæ cognoscitur importari materialiter, & formam, à qua procedit denominatio formaliter, quapropter etiam entitas denominata aliquando fit rationis, dum forma sit realis, denominatio absolute dicitur realis, sic ens rationis à cognitione reali realiter denominatur cognitum, potest enim forma realis obiectum rationis afficere.

5 De denominationibus, quæ non procedunt à formis intentionalibus, & de aliis quibuscumque eadem ratione probatur, quia hoc corpus esse dexterum, & illud sinistrum tantum dicit hæc duo corpora habere tales præsentias reales, quibus positis alio quocumque siue reali ficto secluso hoc corpus est dextrum, & illud sinistrum.

6 Non inficior has extrinsecas denominationes fundamentum aliquod præbere non cogens, sed inuitans intellectum imperfectè cognoscentem, vt fingat aliquid ens rationis, quia denominatio visæ ex modo significandi significatur instar alicuius intrinsecè, ex quo potest intellectus abstractiue cognoscens occasionem desumere ad apprehendam vel iudicandam rationem visæ, non tanquam aliquid extrinsecum, sed tanquam quid intrinsecum, quæ ratione cognita denominatio illa terminans talè cognitionem erit denominatio rationis, quia apprehenditur ex parte obiecti cum aliquo prædicato repuganti, repugnat enim esse visum importare aliquid intrinsecè cum subiecto quod denominatur visum. Dicit ergo extrinseca denominatio apprehensa formaliter vt intrinseca ens rationis, sicut illud dicit animal rationale apprehensum vt rationale, si tamen vt extrinseca in se cognoscatur, etiam instar formæ intrinsecè apprehendatur, non erit ens rationis, sicuti negatio apprehensa vt entitas positiua, & Angelus vt viuens corporeus sunt entia rationis, & entia realia dicuntur etiam si negatio instar rei positiuæ, & Angelus instar rei corporeæ apprehendantur, dum ex parte obiecti negatio vt ens negatiuum, & Angelus vt ens spirituale appareat. Quæ differentia importetur per apprehensionem ex vi cuius res apprehenditur vt corporea & apprehensionè ex vi cuius instar corporeæ apprehenditur, dixi Punct. 4 n. 3.

7 Obicit P. Rub. hominem esse cognitum tantum est obiectiue in intellectu: ergo est ens rationis, & non reale. Proba antecedens; esse cognitum, & esse obiectum sunt idem: Sed esse obiectum tantum habet esse obiectiue in intellectu: ergo esse cognitum tantum habet esse obiectiue in intellectu. Respondet Hurt. Homo qui est cognitus tantum habet esse obiectiue in intellectu, concedo. Deinde negat consequentiam, quia ens rationis non debet accipi reduplicatiue in ratione cogniti, sed specificatiue. Dispicet solutio, quia obiectio non intendit probare hominem, qui cognoscitur esse ens rationis, sed hominem vt cognitum, seu denominatū cognitione esse ens rationis vnde si concedatur hominè vt cognitū tantum habere esse obiectiue in intellectu arguens ex definitione ad definitum, legitime inferet hominem vt cognitum esse ens rationis, & habebit intentum. Melius respondetur hominem vt cognitum ex vt cognitionis, quæ constituitur

cognitū si alia reflexa per accidens non accedat, adhuc non habere esse obiectiue in intellectu, tantum abest, vt hoc tantum habeat, quia homo vt cognitus dicit duo hominè ipsū, qui habet esse obiectiue in intellectu ex vi cognitionis, quæ constituitur cognitum, & dicit ipsam cognitionem quæ donec reflexè cognoscatur non habet esse obiectiue in intellectu, sed tantum habet esse obiectiue in intellectu, à quo efficitur, & in quo recipitur, ex quo fit hominem vt cognitum non habere esse obiectiue in intellectu quovisq; adueniat alia cognitio reflexa, per quam cognitio, ex vi cuius constituitur cognitum, fit obiectiue in intellectu, quia implicat hominem vt cognitum habere esse obiectiue in intellectu, quin illud habeat cognitio, per quam constituitur formaliter vt cognitum: Quod si accedat illa cognitio reflexa ex vi cuius homo cognitum cognoscatur, & habeat esse obiectiue in intellectu, non illud habet tantum, sed etiam extra intellectum, totum, quod dicit concretum illud homo cognitum, habebit suum esse, quod concretum illud nihil aliud dicit præter hominem, qui independenter ab intellectu suo esse habet, & cognitionem, quæ præter esse obiectiuum, quod habet ab intellectu illam reflexè cognoscente, habet esse subiectiuum, & effectiuum in intellectu, qui ex vi illius constituitur cognoscens, à quo producitur, & in quo recipitur.

Ad confirmationem respondeo obiectum communiter sumi materialiter pro termino cognitionis seu pro illo, quod cognoscitur, cognitum autem importare non solum terminum cognitionis, seu illud, quod cognoscitur, sed supra hoc addere cognitionem ipsam, iuxta quem modum accipiendi vtrumque terminum, hæc prædicatio obiectiue est cognitum est prædicatio accidentis de subiecto, quod ad illud supponitur, sicut ista Petrus est abus, in quo sensu obiectum tunc tantum habebit esse obiectiue in intellectu, quando sit ens rationis, vt cum cognoscitur hircoceruus, tunc autem etiam extra intellectum habebit esse, quando id, quod cognoscitur, est reale, sicuti cum cognoscitur homo, quia esse terminum cognitionis, quod nomine obiecti solet significari commune est enti reali, & rationis. Si tamen obiectum sumatur non pro ratione præcisè terminante cognitionem, sed pro concreto constituto ex hac ratione, & ex cognitione, quod conuertitur, seu est idem cum obiecto cognito, numquam poterit dici tantum habere esse obiectiue in intellectu, quia ex duobus, quæ dicit hoc concretum, subiectum, quod est terminus cognitionis, & formam, quæ est cognitio, hæc semper est realis, quæ habet esse subiectiue, & effectiue in intellectu, & subiectum aliquando est reale, aliquando rationis; vt patet in his duobus concretis homo cognitus, hircoceruus cognitus, quorum vtraque forma realis, & subiectum prioris reale est, rationique posterioris subiectum.

Obicit, Denominatio Creatoris aduenit Deo absque vlla forma reali, ergo non est realis, sed rationis. Respondet denominationem creatoris aduenire Deo, adueniente creatione reali procedente à Deo tanquam à principio quæ sicuti extrinseca est illi, extrinsece Deum creatorem denominat.

P V N C T U M VI.

De causa creata entis rationis.

NOTAUI benè P. Soar. tantum posse disputari de causa efficiente entis rationis, quia cū non sit per se intentū à natura non habet finalè causam, si autem quis intenderet entia rationis fingere, posset ex parte hominis fingentis finalis causa assignari, quæ proprie esset causa lux intentionis, & secundariò actus intellectus, quo ens rationis fingitur, valdè tamen improprè, & remotè respectu entis rationis ficti. Neque causa materiali, aut formali indiget cum tantum habeat esse obiectiue in intellectu, poterit ramen entis rationis materialis causa nimis improprè dici subiectum reale. cui ens rationis impingitur, & si hoc materia & forma ficta fingatur causam materiale, & formalem fictam habebit. Procedit tota difficultas de causa efficiente: De qua breuissimè.

PRIMA CONCLUSIO: Ens rationis fieri non potest per sensus externos. Docet hanc conclusionem P. Soar. disp. 54. sect. 2. n. 17 & Hurtad. disp. 19. sect. 5. 84. Probo facillè: Sensus externus, v.g. visus (idem dico de aliis) non potest vagari extra suum obiectum colorem videlicet, & lucem

ergo nequit percipere aliquid, quod non sit color, & lux: ergo non potest percipere obiectum, quod non sit reale.

3 Obicit Arriag. qui oppositam sententiam defendit disput. 6. sect. 2. subsect. 3. Potest Deus creare coloratum aliquid alicui loco, & potentia visiva illum videre: ergo potest videre colorem cum presentia impossibili: ergo videre obiectum non reale, & quod nullum habeat esse præter obiectivum in potentia visiva. Respondeo: Colorem, qui de facto datur, seu eiusdem speciei cum coloribus existentibus non posse creari à Deo alligatum essentialiter alicui spatio, quia ex se est indifferens ut sit in hoc, vel in illo spatio, quod si Deus vellet talem colorem alicui loco alligare, non ideo ex natura rei illi repugnabit alia presentia, sed tantum ex decreto Dei volentis illi coloris talem presentiam tribuere, & non aliam, ac proinde si cum alia presentia videatur presentia illa ficta non erit, quia non ex natura rei, sed ex Dei decreto repugnabit. Si autem Deus crearet colorem alium distinctum ab omnibus coloribus de facto existentibus, color ille obiectum non esset huius potentie visive, quam sine fundamento dicemus posse ferri in colores distinctos ab his, qui de facto existunt. Neque ratio est aliqua propter quam qualitas illa immobilitas à Deo producta specie distincta ab omnibus aliis, quas colores appellamus, dicenda sit color, hic enim constituitur essentialiter per prædicatum commune omnibus qualitatibus, quas colores vocamus, per quod hæ ab omnibus aliis differunt. Video tamen hanc esse questionem de nomine, quæ nulla potest efficaci ratione probari.

4 SECUNDA CONCLUSIO. Sensus internus non potest fingere entia rationis: Docet hanc conclusionem Hurt. contra P. Soar. supra n. 18. quem sequutus est Arriag. supra n. 25. Probo hanc conclusionem ratione desumpta ex eodem Soar. n. 17. sensus internus non est inquisitivus circa essentias rerum, neque illas attingit: ergo non potest essentiam huius rei alij ab hac distincta tribuere. Confirmo eandem rationem. Sensus internus tantum percipit illa, quæ præsentem sensus externi, ut dixi Contr. 3. de anima Punct. 2. sed sensus externi non percipiunt obiecta non realia, sed tantum hæ accidentia externa: ergo hæc & non illa percipit sensus internus absque aliqua impositione, neque fictione circa rerum essentias.

5 Obicit P. Soar. sensus internus vim habet componendi obiecta specie distincta, & apprehendit hominem tanquam leonem, & utriusque prædicata coniungit: ergo facit entia rationis. Resp. sensum internum tantum hæc coniungere per apprehensionem accidentium externorum contiguum, quæ ita contigua non implicat; bene enim potest figura hominis esse contigua cum figura leonis, quod si figuræ istæ vniri non possent, quod non credo, sensus internus figuras has non apprehendit vnitas, sed contiguas, quia præter contiguitatem, seu presentiam nullam aliam vnionem percipiunt sensus externi, & internus.

6 Obicit Arriag. quando canis videt columnam, vel statuam sepe putat esse hominem: ergo tunc coniungit extrema incompossibilia, videlicet prædicata statuæ vel columnæ cum prædicatis hominis: ergo facit ens rationis. Resp. casu prædicto canem non coniungere prædicata statuæ vel columnæ cum prædicatis hominis, sed ea apprehendere adeo confusè, ut feratur in quodlibet extremum, ac si esset aliud, non quia dicat hoc est illud, sed quia hoc ab illo distinguit, in quo nulla est fictio, sed tantum apprehendendi imperfectio. Neque obstat, quod contra hanc doctrinam instat Arriaga videlicet canem apprehendere simul hæc obiecta, quando vtrumque est præsens, & tunc columnam ab hero distinguere, quia per simultaneam presentiam obiecta illa distinctius apprehenduntur, & distinguuntur inter se.

7 TERTIA CONCLUSIO. Entia rationis fieri non possunt à voluntate neque ab appetitu sensitivo, ita P. Vasq. & P. Soar. Non probo voluntatem non facere entia rationis, quia supponit illa iam facta ab intellectu, cum enim fieri entis rationis nihil aliud sit quam cognosci, seu attingi alio actu intentionali, sicuti nihil prohibet idem obiectum semel, & iterum diuersis actibus attingi, ita nihil prohibet semel & iterum fieri per eosdem actus. Moueor ad hanc conclusionem ex modo, quo voluntas attingit hæc obiecta, ex vi cuius non dicitur obiectum esse in voluntate, aut in actu amoris, neque voluntatem trahere ad

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. II.

se obiecta, potius voluntas dicitur ferri in obiecta, & esse in illis, amor enim est pondus quoddam quo amans fertur in obiectum amatum, & in illo esset dicitur, & non amatum in amante. Ex quo fit idemmet obiectum cognitum, & ita si aliud in se non habeat, habet tantum esse obiectivum in intellectu, & non in voluntate, & ideo dicitur fingi ab intellectu, & non à voluntate. Scio amorem per metaphoram dici pondus, & per eandem dici amatem esse in amato, verumtamen hoc quod per metaphoram his locutionibus explicatur, aliquid verum, & reale est in actibus intellectus & voluntatis ratione cuius à parte rei diuerso modo obiectum attingit, ex qua diuersitate fundamentum sumimus ad affirmandum, intellectum fingere entia rationis per actus tendentes in obiecta impossibilia, & non eadem fingere voluntatem per actus, quibus eadem impossibilia appetuntur. Quæ omnia nullum aliud fundamentum habent præter commune modum, quo apprehendimus entia rationis, & de illis loquimur, quia si quis dicat facere ens rationis tantum esse attingere quocumque intentionali actu obiectum in se repugnans, & hac ratione voluntatem appetentem chimæram, quam intellectus proposuit, facere entia rationis, difficile poterit ab hac sententia efficaci aliqua ratione dimoueri. Probat hæc ratio eodem modo appetitum sensitivum non facere entia rationis, quia eodem modo vterque appetitus rationalis, & sensitivus feruntur in propria obiecta, hic actibus materialibus, & ille spiritualibus. De appetitu sensitivo alia superest ratio, quia hic tantum fertur in illa obiecta, quæ sensus internus proponit, & cum sensus internus nunquam proponat obiecta ficta, nunquam in ficta obiecta ferri potest.

8 QUARTA CONCLUSIO. Ens rationis fieri potest per apprehensionem etiam simplicem: Probo hanc conclusionem: potest quis per simplicem apprehensionem apprehendere quartam personam Trinitatis: ergo potest facere per apprehensionem simplicem ens rationis. Antecedens absque illo fundamento quicumque negabit, quod ipsius apprehensionis experientia confirmat. Consequentiam probo: obiectum illius apprehensionis tatum habebit esse obiectivum in intellectu: ergo erit ens rationis. Respondet Hurt. neq. habere esse obiectivum in intellectu, neque extra intellectum, quia per apprehensionem simplicem non dicitur obiectum habere esse obiectivum in intellectu. Porro definitum non est quid sit esse obiectivum in intellectu, ideo liberum cuique est asserere per hos tantum actus, & non per illos rem cognitam esse obiectivum in intellectu: Ex quo fit Hurt. asserentem per apprehensionem rem cognitam non habere esse obiectivum in intellectu nunquam ab aliquo impugnatum iri, verumtamen quomodo ille me poterit impugnare dicentem rem esse obiectivum in intellectu, nihil aliud esse quam cognosci, & ita per apprehensionem constitui rem apprehensam obiectivum in intellectu, & fieri ens rationis, quando apprehensio fertur in obiectum repugnans, in quod ferri posse certum est? Profecto sic ego rem apprehendo, de qua non multum contendam, quia scio neutram partem posse efficaci alia ratione euinci. Moueor ad asserendum ex vi cuiusvis actus rem cognitam esse obiectivum in intellectu, ex modo, quem habet intellectus tendendi in sua obiecta trahendo illa ad se, quem illi absolute concedimus respectu omnium actuum. Si hoc fundamentum non placet, assentire cum Hurt. res est enim leuissimi momenti.

9 QUINTA CONCLUSIO. Ens rationis fit semper per cognitionem quasi reflexiuam, quæ aliam supponit, etiam si ad illam non terminetur. Ideo quasi reflexiuam eam vocavi: docet hanc conclusionem Soar. sect. 2. n. 16. ratio est facilis ens rationis semper à nobis concipitur instar entis realis: ergo illius cognitio supponit cognitionem illius entis realis, instar cuius cognoscitur ens rationis, numquam enim negationem instar nigredinis cognoscerem, si prius nigredinem non cognouissem. Similiter, qui fingit compositionem inter animal, & rationale illam fingit instar compositionis realis, quam cognouit inter subiectum, & formam intrinsecam illi vnitam, & sic de aliis.

10 Hæc conclusio facile in vnâ conciliat duas opiniones Hurt. & Arriag. asserit ille §. 82. ens rationis non fieri nisi per apprehensionem complexam, addit tamen n. 83. per apprehensionem incomplexam vnionis fieri posse. Ille verò multis contendit fieri posse per apprehensionem incomplexam cuiuscumque

cuiuscumque obiecti, varia adducit exempla in confirmationem huius doctrinae, quae videri possunt disp. 6. sect. 3. à num. 37. quas opiniones sic explico, & compono: Ens rationis fieri potest per apprehensionem obiecti simplicis & incomplexi, quae apprehensio simplex, & incomplexa dicitur; semper tamen supponit apprehensionem alius obiecti, & ratione huius aliquo modo potest dici apprehensio factiua entis rationis aliquo modo complexa; importat enim duo obiecta apprehensa, vnum formaliter ex vi illius, aliud praesuppositiue, & formaliter apprehensum ex vi apprehensionis, quam supponit.

11 Obiicit Hurt. in simplici apprehensione non reperitur falsitas: ergo non est factiua entis rationis. Concedo antecedens, & nego consequentiam, quia ut fiat ens rationis, non requiritur cognitionem, ex vi cuius fit, falsam esse, sed sufficit dari cognitionem quomodocumque attingentem obiectum, quod nullum esse habeat extra intellectum.

12 SEXTA CONCLUSIO. Etiam si iudicium omne supponeret apprehensionem eiusdem obiecti, de quo fertur iudicium, per iudicium fieri posset ens rationis, quod simul per actum discursus fieri affirmo; ratio est quia per hos actus cognoscuntur obiecta, quae nullum esse habent extra intellectum, ex vi illorum recte obiecta illa dicuntur obiectiue esse in intellectu, quae formaliter, & non alia important fieri entis rationis. Secundò quia si ex aliquo capite per hos actus non fierent entia rationis, esset, quia supponebantur facta per alios actus praecedentes, quod non obstat ut saepe dixi, quia cum fieri entis rationis nihil aliud sit quam cognosci ens rationis, quod potest semel, & iterum cognosci, potest semel, & iterum fieri.

13 SEPTIMA CONCLUSIO. Ens rationis fit per dissensum chimerae, seu per iudicium, quo dicitur, chimera est non existens, & repugnans. Probo: Per hoc iudicium non solum cognoscitur repugnantia chimerae, seu non esse chimerae, sed etiam ipsa chimera, cuius est negatio, seu de qua praedicatur negatio: ergo hoc iudicium habet duplex obiectum, negationem videlicet, & chimerae: ergo ex vi huius iudicij est obiectiue in intellectu duplex obiectum, chimerae, & negatio chimerae. Sed horum chimera nullum habet esse praeter obiectiuum in intellectu: ergo ex vi huius iudicij datur aliquod habens esse obiectiue in intellectu, quod nullum esse habet extra intellectum: ergo ex vi huius iudicij datur ens rationis, quod est id, quod tantum habet esse obiectiue in intellectu. Discursum hunc doctè conficit Pater Vasquez 1. parte disputat. 2. cap. 2. n. 6. ubi postquam dixerat Deum non cognoscere non ens, hoc est chimerae, instar entis videlicet per assensum ut ipse explicauerat n. 4. subdit postea, cum hoc dicendum esse priuationem entis rationis, de quo loquebatur, non cognosci à Deo, nisi etiam cognito habitu opposito, non tamen per conceptum obiectiuum, quia cum aliud sit habitus, & aliud negatio, & Deus intelligat ea, quae sunt, aut non sunt, eo modo quo sunt, aut non sunt non potest non vnum quodque per se obiecti intellectui diuino, tamen si vniuersique conceptus formalis, qui est in intellectu Dei idem sit.

14 Obiiciunt ferè omnes, qui asserunt per actum dissensus circa obiectum fictum non fieri ens rationis. Per hunc dissensum, exempli gratia, per actum quo dicit intellectus, hircoceruus non existit, intellectus destruit existentiam hircocerui, & illius esse: ergo per hunc actum non dat intellectus existentiam hircoceruo, neque facit, sed destruit illius esse: ergo ex vi illius intellectus non facit, sed destruit ens rationis. Respondeo per hunc dissensum intellectum intentionaliter destruere obiectiue existentiam physicam hircocerui, & illius esse extra ipsum intellectum, quia negat illi obiecto physicè competere tale esse, tribuere tamen per hanc negationem formalem, seu per hunc dissensum eidem obiecto esse obiectiue in intellectu, qui ex vi eiusdem actus, quo dicitur, existentia hircocerui non est existens in rerum natura, constituitur existens obiectiue in intellectu, quod requiritur & sufficiens est supposita repugnantia hircocerui ut fiat formaliter ens rationis. Adde me eandem existentiam obiectiuam formaliter daturum hircoceruo per actum, quo dicerem, hircoceruus non est obiectiue in meo intellectu, quia actus ille esset intrinsecè falsus, seu connexus cū falsitate, cum esset positio obiecti, quod negat, sicuti esset falsus actus, quo dicerem ego, nullo modo hircoceruum cognosco, & actus quo modo dicerem, non apprehen-

do Petrum: ipsum enim dicere, ego non apprehendo Petrum, esset illum apprehendere. Non loquor de apprehensione ut condistincta à iudicio, sed de apprehensione quatenus conuertitur cum cognitione.

Obiiciunt secundò: Hircoceruus ut non existens datur à parte rei: ergo, qui apprehendit chimerae ut non existentem non facit ens rationis. Respondeo chimerae ut non existentem duo dicere, negationem chimerae ut factam chimerae: primum habet esse à parte rei, quia à parte rei est negatio chimerae: secundum videlicet chimera non habet esse à parte rei, sed tantum obiectiue in intellectu, ex quo fit cognoscens hoc complexum, chimera ut non existens, duo cognoscere, negationem chimerae ut non existens praecise non facit ens rationis, & ipsam chimerae ex vi cuius facit ens rationis.

Obiiciunt tertio: hoc obiectum, hircoceruus non existens, est verum: ergo non est ens rationis. Resp. distinguendo ly verum positum in antecedenti est verum formaliter extrinsecè ac actu formaliter vero, concedo antecedens, est verum proptèr idem quod reale ficto oppositè subdistinguo: ratione negationis hircocerui inclusa in illo complexo, concedo antecedens; ratione ipsius hircocerui inclusi in eodem complexo, nego antecedens. Deinde nego consequentiam, seu distingo consequens: non est ens rationis secundum totum quod includit, quia includit negationem realem, concedo consequentiam: non est ens rationis secundum rationem inadaquatam: non est ens rationis secundum rationem inadaquatam, quam dicit, videlicet secundum hircoceruum in illo inclusum, nego consequentiam. Neque ex eo quod totum obiectum denominatur extrinsecè verum à veritate formali actus inferatur esse verum, quatenus verum dicit idem quod reale, quia sicuti obiectum actus formaliter falsi potest esse ens reale, sic obiectum actus formaliter veri potest esse ens rationis. Non fieri entis rationis per actus falsos de obiectis possibilibus probaui Punct. 2.

PUNCTUM VII.

An Deus cognoscat, & faciat ens rationis.

Diuersitas opinandi in hac quaestione mea quidem sententia tota oritur ex diuersitate constituti entis rationis, seu assignandi cognitiones per quas cognoscuntur, & sunt entia rationis. In multorum opinione circa existentiam entis rationis, & naturam cognitionis, per quam debet fieri ens rationis, est fide certum Deum non posse facere entia rationis, quod nullus ex doctoribus Catholicis, qui asserunt Deum facere entia rationis negat, loquuntur enim omnes in alio sensu longè distincto, dum asserunt Deum facere entia rationis, neque duos doctores inuenientes requirentes cognitiones humanas, eiusdem rationis ad entia rationis faciendam, quorum vnus asseret, & negat alter Deum facere entia rationis: tota enim diuersitas opinandi in hac materia oritur ex diuersitate assignandi cognitiones factiuas entium rationis, quae ablata nulla decisioni huius difficultatis superesset difficultas, est omnibus eadem mens esset de cognitione factiua entis rationis vix vllus daretur in hac re disputandi locus. Rè clarè ostendo. Asserunt Pater Herice disp. 8. de scientia cap. 1. in fine cognitionem factiuam entis rationis debere esse iudicium falsum de existentia obiecti, quod non fit, vel saltem apprehensionem, quae inclinet ad hoc iudicium; certum debet esse apud hunc authorem Deum non facere entia rationis, si enim assereret cognitionem factiuam entis rationis importare iudicium falsum de obiecto non existente, & simul assereret Deum facere entia rationis, aperire diceret Deum habere iudicium falsum de obiecto non existente, quod est haereticum. Hac ratione optime dixit Hurt. qui iudicium falsum requirit ad entia rationis faciendam, si de sanctum esse, Deum non facere entia rationis ab ipso explicata, quod verissimum est. Authores isti, qui Catholicè defendunt Deum non facere entia rationis, & ad sanctum Inquisitionis tribunal essent deferendi, si oppositum dicerent, fatentur Deum cognoscere eadem entia rationis per verum iudicium, ex vi cuius cognoscit illorum existentiam repugnare, & cognitionem humanam terminari ad eadem entia rationis. En quomodo in re conueniant doctores, qui affirmant, & qui negant Deum facere entia rationis, in quibus tantum est dissensio in assignanda cognitione, quae vocada sit factiua entis rationis, omnes enim eandem cognitiones

cognitiones circa idem obiectum eodem omnino modo tendentes constituent. Quia illi, qui affirmant, Deum facere entia rationis, dicunt cognitionem quamcumque terminatam ad obiectum repugnans, etiam si sit iudicium de non existentia talis obiecti, vel quo tantum affirmetur, cognitionem aliam ad illud terminari, esse factivam entis rationis, quam cognitionem Deo tribuunt doctores negantes Deum facere entia rationis, quin ex illorum principiis inconsequentia aliquid notetur; hi vero, qui asserunt quamcumque cognitionem terminatam ad obiectum repugnans modo explicato esse factivam entis rationis, non possunt non consequenter dicere, Deum cognoscentem ens rationis ut factum ab homine, vel per actum, quo iudicat esse obiectum repugnans, facere ens rationis, quod omnes concederent, si admitterent quamcumque cognitionem quomodocumque terminatam ad obiectum repugnans, etiam dissentiendo ab illo esse factivam entis rationis. His praeiudicis facile à nobis tota decidetur difficultas Puncti capite praefixa, quae placuit etiam praenotare, ne quis religionis specie carere praesumat doctores asserentes Deum facere entia rationis, qui nihil Deo tribuunt, quod non concedant, qui asserunt Deum huiusmodi entia non facere, ut supra notavi, neque huiusmodi religionis specie suam sententiam commendandam, aut praefereendam esse praesumat sententia illorum, qui asserunt Deum facere entia rationis per actum, quo ab illorum existentia dissentitur, & dicit illa ab intellectu humano ut vere existentia cognosci, etsi enim Catholica sit laudanda sententia negantium Deum facere entia rationis, ne cogantur asserere Deum habere iudicium falsum, quo decipiatur, & iudicet existere obiectum, quod in se repugnat, hac laude carere non debent, qui asserunt Deum facere entia rationis tantum per actum quo iudicat ipsa repugnare, & esse obiectum intellectus creatae, & nullo modo per iudicium assertivum de illorum existentia, aut per apprehensionem, quae inclinet ad hoc iudicium, quia longè abest à Deo omnis cognitio, quae aliquam falsitatis umbram redeolat.

2 Venio iam ad aliorum sententias referendas, & propria explicandam P. Vasq. 1. p. disp. 118. c. 3. affirmat Deum neque cognoscere, neque facere entia rationis. Hunc sequuntur duo illius fidi discipuli Pater Turr. in selectis opusc. 7. dub. 8. & 4. & Pater Alarcon. tract. 2. disp. 3. c. 6. num. 10. Verumtamen hi auctores ipsorum hoc loquendi modo plures in se impugnationes concitantur, in re tandem sentiunt cum aliis, qui clarè dicunt Deum entia rationis cognoscere non per assensum, quod illa fide dici non possit, sed per dissentium. Legatur Alarcon. qui postquam de hac re loco citato diffusè scripserat tandem asserit c. 7. n. 8. Deum cognoscere entia rationis per dissentium, & non per assensum, quod disertis verbis docet P. Vasq. disp. 61. cap. 4. num. 4.

3 Deum agnoscere entia rationis, & illa non facere fert communis sententia. Ita P. Heric. disp. 8. c. 2. P. Ruiz t. de scientia disp. 17. c. 2. P. Fasol 1. p. disp. 14. art. 9. disp. 2. num. 8. P. Hurt. disp. 19. sect. 6. P. Arriag. disp. 6. sect. 5.

4 Deum cognoscere, & facere entia rationis docet Henr. Canar. P. Fonseca. P. Molina & alij apud D. Thom. 1. p. q. 14. art. 9. & 10. Accedit P. Arrubal ibid. ubi asserit Deum cognoscere entia rationis ut facta ab homine, ex vi cuius cognitionis illa facit, quia implicat cognosci ens rationis, quin fiat eadem cognitione, cum illius fieri nihil aliud sit quam cognosci. Qui affirmant Deum cognoscere entia rationis in duplicem classem sunt divisi, quidam asserunt hæc tantum à Deo cognosci per ordinem ad nostrum intellectum. Alij asserunt independentem à nostro intellectu huiusmodi entia rationis à Deo cognosci. Rursus illi, qui asserunt Deum entia rationis tantum in ordine ad nostrum intellectum cognoscere in duplicem aliam classem subdividuntur, quidam affirmant Deum ex eo præcisè quod huiusmodi entia hac ratione cognoscatur, illa non facere, quia cognitio factiva entis rationis debet esse independentem ab alia cognitione in ordine ad quam hoc ens rationis concipiatur. Alij, in quibus est Arrubal, asserunt huiusmodi cognitionem entis rationis in ordine ad nostrum intellectum esse factivam entis rationis, quia eo ipso, quod ens rationis quomodocumque cognoscatur, ex vi talis cognitionis fieri necesse est. Ita Pater Arrubal, cui dicendi modo fauent auctores, qui asserunt Deum non cognoscere entia rationis, qui ne cogantur asserere Deum cognoscere entia rationis, aperte

Francisc. de Oviedo, Philosoph. Tom. 11.

non audent fateri Deum illa cognoscere, existimantes idem omnino esse fieri, & quomodocumque hæc entia cognosci.

Sit

PRIMA CONCLUSIO. Eo ipso quod Deus cognoscat cognitionem humanam terminatam ad ens rationis debet cognoscere ens rationis, ad quod cognitio humana terminatur. Dico ad quod cognitio humana terminatur, ne modò contendamus an cognitio realis relationem dicat ad ens rationis, vel cum illo connectatur, nec ne, quidquid enim sit de his quaestionibus certum est hanc meam cognitionem per se ipsam terminari ad hircoceruum, & esse representationem huius obiecti, & non alius: ergo eo ipso quod Deus cognoscat hanc cognitionem tenetur cognoscere per se ipsam terminari ad hircoceruum, & esse representationem hircocerui, sed hoc non potest cognosci quin cognoscatur hircoceruus: ergo eo ipso quod Deus cognoscat hanc meam cognitionem inferitur necessario cognoscere hircoceruum. Respondet Alarcon repugnare Deo cognitionem, ex vi cuius cognoscat hircoceruum in mea cognitione ad illum terminatam, quia cognitio illa divina, qua cognosceretur hircoceruus in mea cognitione esset cognitio abstractiva, quae dicit imperfectionem Deo repugnantem. Ut ab hac quaestione meam conclusionem independentem facerem, non dixi Deum per ordinem ad meam cognitionem, vel in mea cognitione cognoscere ens rationis, sed eo ipso quod Deus cognoscat meam cognitionem debere cognoscere ens rationis, vel in mea cognitione, si hoc non repugnet, vel aliunde si repugnantiam dicat Deum unum in alio cognoscere, ego enim tantum assero hanc esse legitimam consequentiam: Deus cognoscit cognitionem terminatam ad hircoceruum: ergo cognoscit hircoceruum, siue hunc præcognoverit independentem à mea cognitione, siue illud in mea cognitione cognoscat, quapropter, si repugnet Deum cognoscere ens rationis in mea cognitione convincet ratio facta Deum aliunde illud cognoscere, quod nullà dicit imperfectionem.

Respondet P. Vasq. Deum cognoscere obiecta realia per ordinem ad quae intellectus humanus concipit obiecta ficta, non vero ipsum obiectum fictum, v.g. cum cognoscit meam cognitionem per quam apprehendo negationem ut nigredinem cognoscit Deus negationem, & nigredinem, quae sunt entia realia, non verò formalitatem fictam, per quam ego ut unum apprehendo tenebras, & nigredinem, similiter quando cognoscit Deus cognitionem creatam terminatam ad hircoceruum cognoscit hircum, & ceruum, non verò identitatem illam, quam inter hircum, & ceruum fingit meus intellectus. Contra: quando Deus cognoscit meam cognitionem, necessariò cognoscit id, ad quod mea cognitio terminetur, & quod se habet ut obiectum primarium meae cognitionis. Sed id, ad quod terminatur cognitio ex vi cuius apprehendo hircoceruum, seu iudico existere hircoceruum non tantum est hircus, & ceruus, sed connexio, seu identitas inter hircum, & ceruum aliàs mea cognitio non terminaretur ad ens rationis, neque esset falsa, etiam si esset assertiva: ergo cognitio divina non solum terminatur ad hircum, & ceruum, sed ad identitatem, quam ego apprehendo inter hircum, & ceruum.

Urgeo: Deus cognoscit iudicium, quo ego assero existere hircoceruum esse falsum: ergo non solum cognoscit meum iudicium sed obiectum illius, & hircoceruum non existentem, ex vi cuius formaliter iudicium falsum constituitur, veritas enim, & falsitas actus intellectus non solum dicit ipsum actum, sed etiam illius obiectum ut probatur Contr. 7. de anima Punct. 1.

SECUNDA CONCLUSIO. Deus independentem ab intellectu humano cognoscit entia rationis, & illa cognosceret, etiam si nullus esset intellectus creatus, vel possibilis. Probo hanc conclusionem: Deus independentem ab intellectu cognoscit hircocerui repugnantiam, seu negationem hircocerui. Sed non potest cognoscere negationem, quin cognoscat illud, cuius est negatio: ergo etiam si nullus esset intellectus possibilis, Deus cognoscens negationem hircocerui necessariò cognosceret hircoceruum. Maior nullo modo potest negari, esset enim imperfectio in Deo non cognoscere negationem realem hircocerui, & non cognoscere hircoceruum repugnare, nec posse dicere hircoceruus repugnat. Minor probatur. Hæc negatio hircocerui habet esse remotionem & non esse hircocerui, potius quam leonis: ergo Deus cognoscens hanc negationem cognoscit esse remotionem, & non esse hircocerui, quod non habet respectu leonis:

H h 3 ergo

ergo ex vi huius negationis, seu eo ipso, quod cognoscat hanc negationem debet cognoscere hircoceruum. Secundò ut bene notat P. Ruifus de ratione perfectionis intellectus diuini est cognoscere omnem veritatem; seu habere omnem actum verum. Sed actus, quo Deus dicit hircoceruus repugnat, erit actus verus; ergo ad perfectionem intellectus diuini spectat habere hunc actum; ergo Deus habet actum, quo dicit, hircoceruus est repugnans: ergo cognoscit hircoceruum per actum dissensus, quod ego contendo quia dici nequit Deum per assensum cognoscere obiectum non existens, & repugnans.

9 **TERTIA CONCLUSIO.** Si cognitio factiua entis rationis dicat assensum circa existentiam physicam obiecti, quod nullum habet esse extra intellectum, de fide est Deum nõ facere entia rationis, in quo sensu negant Deum facere entia rationis auctores, quos supra dedi; quia de fide est Deum non posse falli, seu habere iudicium assertiuum circa rem aliter ac est in se, quod est formaliter falli quod iudicium haberet Deus, si per assensum tenderet circa existentiam realem physicam obiecti, quod nullum esse habet, vel potest habere extra intellectum.

10 **QUARTA CONCLUSIO.** Si fieri ens rationis nihil aliud importet quàm cognosci, siue per assensum, siue per dissensum, obiectum quod nullum habet esse extra intellectum, Deus eo ipso quod cognoscat intellectionem creatam facit ens rationis, quod etiam facit independentem ab omni cognitione creata. Conclusio hæc mihi est certa, & euidentis supposita prima & secunda conclusione: est euidentis ex suppositione primæ, & secundæ conclusionis, quia his conclusionibus traditur Deum eo ipso, quod cognoscat meam cognitionem terminatam ad hircoceruum, cognoscere hircoceruum, & hunc cognoscendum esse à Deo etiam si mea cognitio non existeret, etsi aliunde supponatur quancumque cognitionem hircocerui, etiam per dissensum esse illius factiuam: ex terminis ipsis notum sit Deum cognoscentem hircoceruum eo ipso, quod meam cognitionem cognoscat, quem cognosceret etiam si talis cognitio possibilis non esset, facere hircoceruum, seu ens rationis, ex eo quod cognoscat meam cognitionem terminatam ad hoc ens rationis, quod eodem modo faceret, etiam si mea cognitio non esset possibilis, & illam Deus cognosceret. Est absolute mihi certa conclusio, quia certum existimo Deum teneri cognoscere hircoceruum eo ipso, quod cognoscat meam cognitionem, siue in cognitione, siue quia illud aliunde præcognouerit, & eundem cognoscendum esse à Deo etiam si mea cognitio possibilis non esset, semper tamen per actum dissensus, quod tantum potest intendere doctor Catholicus, cum dicit Deum entia rationis cognoscere.

11 Dixi Punct. præcedenti conclus. 7. per dissensum circa ens rationis, hoc est per actum, quo dicitur *hircoceruus non existit*, fieri ens rationis. Ex quo manifestè inferitur iuxta mea principia dicendum esse Deum facere entia rationis per cognitiones, quibus iudicet ipsa non existere, v.g. per cognitionem, qua dicit hircoceruus non existit, cum probauerim hanc cognitionem Deo competere; quod concedunt, qui asserunt Deum non facere entia rationis, adhuc illi cuius sententiæ prima conclusio est, Deum non cognoscere entia rationis, à qua modestè discedunt asserentes illa per dissensum cognoscere. Neque huiusmodi entis rationis efficientia aliquam imperfectionem importat in Deo, sed potius pertinet ad perfectionem sui intellectus, sicut pertinet cognitio, qua iudicat repugnare hircoceruum & alia huiusmodi entia rationis, quia efficientiam entis rationis formaliter ego non distinguo ab hac cognitione, neque ut cognitio hæc sit entis rationis factiuam aliquam illi formalitatem impingo, quæ in eadem cognitione non releuat secundum sententiam illorū, qui asserunt, cognitionem istam non esse factiuam entis rationis, omnes enim eandem formalitatem in cognitione diuina admittimus, in quibus intrinsecè omnino eisdem efficientiam entis rationis contemplamur, qui asserunt hircoceruum cognitum per dissensum importare aliquid rationis ex parte obiecti, & qui eandem efficientiam inficiantur, qui asserunt hircoceruum cognitum per dissensum non esse obiectum rationis, sed reale.

12 Obiicies Deus non potest cognoscere obiectum aliter ac est: ergo non potest facere ens rationis. Distinguo antecedens, non potest cognoscere obiectum aliter ac est ex parte actus, hoc est per actum, quo iudicet existere, quod

non existit, seu non existere, quod existit, concedo: Non cognoscit rem aliter ac est ex parte obiecti, id est non cognoscit formalitatem, quæ non est, subdistinguo: per assensum, concedo; per dissensum, nego.

Obiicies secundò de o nos facimus entia rationis, quia cognoscimus obiecta per species alienas. Sed Deus non cognoscit per species alienas; ergo non facit entia rationis. Respondeo nos cognoscere obiecta per species alienas in causa esse, ut plura entia rationis à nobis sunt, non tamen hoc esse causam adæquatam propter quam entia rationis fingimus, quia etiam si intuitiue cognoscimus omnia obiecta realia, possemus etiam saltem per dissensum alia confingere.

Addo Deum omnia obiecta realia ex parte actus, & ex parte obiecti necessario cognoscere ut sunt in se, quia nihil est reale verum in rerum natura, quod non iudicet Deus eo modo, quo existit, assentiendo obiectis existentibus, & dissentiendo non existentibus. Cum hoc tamen non opponitur ipsa obiecta realia illi obiecti aliter ac in se sunt per actum, quo dissentiat ab illo esse, quod obiecta in se non habent, quod contingit quando obicitur negatio identificata cum nigredine per actum, quo Deus dicit, negatio non est eadem cum nigredine, seu, repugnatilitas negationis cum nigredine. Sunt etiam alia entia rationis simplicia, in quibus nullum ens reale apprehenditur, ut cum apprehenditur alius Deus distinctus à Deo Optimo Maximo, in quibus, neque respectu intellectus humani, neque diuini obiectum aliquid apprehenditur aliter ac est in se, quia totum illud quod apprehenditur non est in se, ac proinde, neque est in se ut apprehendatur, neque aliter ut apprehenditur, quia quod in se non est, nullo modo est in se, & quod in se aliquo modo non est, non potest dici apprehendi alio modo, ac est, quia non apprehendi aliter ac est in se dicitur apprehendi hoc modo, & habere in se modum alium distinctum. Ex his inferes illud quod formalissimè ex parte obiecti est factum, & ens rationis non apprehendi aliter ac est in se, seu modo distincto ab illo quo in se habet, quod est idem, sed apprehendi modo quem in se non habet, quia in se nullum esse habet, neque aliquo modo est, & cum aliquo modo apprehenditur. Inferes similiter non omnem cognitionem factiuam entis rationis esse apprehensionem obiecti aliter ac est, sed tantum dicere essentialiter cognitionem obiecti, quod nullo modo est. Nunquam loquor de apprehensione, ut distincta à iudicio, sed quatenus se extendit ad cognitionem. Dicuntur tantum ex cognitionibus factiuis entis rationis apprehensiones obiecti aliter ac est in se, cognitiones illæ, quæ respiciunt obiecta complexa, quæ in se aliquid reale includunt. Exempli gratia, apprehendo ego hircum identificatum cum ceruo, hæc apprehensio attingit tria obiecta, duo realia hircum, & ceruum, & vnum fictum, identitatem videlicet inter hircum, & ceruum: hircus, & ceruus apprehenduntur aliter ac sunt in se, quia in se sunt distincti, & apprehenduntur identificati, quod est apprehendi cum alio modo distincto ab illo, quem in se habent, identitas autem, quæ est obiectum fictum, & in qua consistit ens rationis, non potest apprehendi ut est in se, neque aliter ac est in se, quia in se habet modum aliquem, neque identificatum, neque distinctum ab illo cum quo apprehenditur, apprehenditur tamen cum modo, quem in se non habet, quia cum non sit in se neque extra intellectum existat, non existit illo modo, neque cum illis formalitatibus, cum quibus existens apprehenditur. Hæc apprime obseruanda sunt pro apprehensione entis rationis tam respectu intellectus humani, quam diuini.

Sunt alij, qui prætendunt Deum cognoscentem entia rationis non illa facere, non quia per dissensum illa cognoscat, sed quia illa cognoscit ut facta ab intellectu humano. Ex quo fit cognitionem diuinam supponere iam facta ab intellectu humano, & ita non illa posse facere. Propter eandem rationem dicebat recens quidam intellectum humanum cognoscentem entia rationis nunquam illa facere, quia semper illa in tempore cognoscere incipit, & Deus ab æterno illa cognouit, ex quo fit hominem semper iam à Deo per totam æternitatem præcognitum inuenire ens rationis, & consequenter factum à Deo, ac proinde Deum solum entia rationis facere, & cognoscere; hominem verò tantum illa cognoscere, & non facere. Inferbat ergo ex eo, quod tempore, seu per æternitatem

tem duratione præcedit cognitio diuina de obiecto rationis cognitionem creatam circa idem obiectum, cognitionem diuinam, & non creatam esse factiuam entis rationis, sicuti inferunt alij ex præcedentia naturæ, quam habet, etsi improprie cognitio creata de obiecto rationis respectu cognitionis diuinæ de eodem obiecto, cognitionem creatam, & non diuinam esse factiuam entis rationis.

16 Vtramque illationem æquè inefficacem esse iudico, quia sæpe dixi non repugnare idem ens rationis semel iterum fieri, postquam iam factum supponitur, sicuti non repugnat semel & iterum cognosci postquam iam est cognitum, & ita nulla prioritas siue temporis, siue naturæ obesse potest quo minus cognitio posterior ens rationis iterum faciat, quod alia cognitione priori factum supponitur, sicuti neque obesse potest quominus cognoscat iterum idem obiectum, quod cognitum supponitur.

17 Plura alia possent obijci contra utramque prioritatem nonnulla breuissimè attingam contra prioritatem naturæ, quam primus dicendi modus meditatur, quæ magis apud doctores increbruit. Etiam si ens rationis supponatur prius natura vt factum ab homine, & vt existens, non supponitur vt existens ab æterno, sed vt existens in illa differentia temporis in qua cognosceretur in tempore, seu vt extitutum in tali tempore: ergo ex vi huius prioritatis non habet ab æterno esse obiectiuum in mente hominis, & verum est dicere in æternitate præcedente durationem creaturarum entia rationis non erant actu, obiectiuè in mente

hominum, neque erant facta ab hominibus, licet præiudicerentur à Deo faciendâ ab hominibus tempore futuro, sed in tota illa æternitate habebant esse obiectiuum in mente Dei: ergo prius tempore, quàm in actu exercito haberent esse obiectiuè in mente hominis aliâque creaturæ habuerunt esse, obiectiuè in mente diuina: ergo habuerunt esse actuale, quod non est aliud, quàm esse obiectiuum, antequam existeret creatura: ergo non habuerunt illud esse actuale à creatura, sed à Deo.

18 Secundò ad cognitionem actualem creaturæ de obiecto rationis supponitur in Deo scientia simplicis intelligentiæ de illa cognitione: ergo de illo obiecto, cum non solum realiter per eandem cognitionem cognoscat a Deo cognitio creaturæ, & illius obiectum: ergo prius natura, quam creatura cognoscat ens rationis, supponitur hoc cognitum à Deo scientia simplicis intelligentiæ visionis creatæ, & etiam eiusdem entis rationis vt faciendi ab homine, quæ poterit dici scientia practica visionis eiusdem obiecti vt facti à Deo ex vi illius cognitionis ens rationis, quod respectu creaturæ vt possibile concipitur fit actu existens in mente diuina, quia fit actu cognitum, & esse cognitum, & esse existens in ente rationis est formaliter idem. Neque videor cum Thomistis sentire, dum scientiam visionis practicam voco, quia hoc tantùm potest conuenire scientiæ respectu entis rationis, cuius esse est cognosci, non verò respectu entis realis, quibus præter cognosci aliud esse physicum in est, ad quod faciendum dirigit scientia practica.

